THE DAMATHAT,

OR

THE LAWS OF MENOO,

[illegible]

TRANSLATED FROM THE

BURMESE.

BY

D. RICHARDSON, ESQ.

Principal Assistant to the Commissioner Tenasserim Provinces

XIV VOLS.

COMPLETE IN ONE.

MAULMAIN:

AMERICAN BAPTIST MISSION PRESS.

THOS. S. RANNEY PRINTER.

1847.

THE DAMATHAT,

OR

THE LAWS OF MENOO,

TRANSLATED FROM THE

BURMESE.

BY

D. RICHARDSON, ESQ.

Principal Assistant to the Commissioner Tenasserim Provinces.

XIV VOLS.

COMPLETE IN ONE.

MAULMAIN:

AMERICAN BAPTIST MISSION PRESS

THOS. S. RANNEY, PRINTER.

1847.

LAWS OF MENOO.

။မနူအကျယ်ပဌမတွဲ။

။နမောတဿ၊ ဘဂဝတော၊ အရဟတော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

ဘဒ္ဒကမ္ဘာတည်စ၊ မဟာသမတမည်သောမင်းကစ၍၊ ဥဒါန်းစကားနွှား ကျောင်းသား၊ သူငယ်အလျောက်၊ စီရင်သောတရား၊ တဆယ်နှစ်တရား၊ မဟာသမတမင်းအပ်၍၊ ထိုသူငယ် အမတ်ဖြစ်ရာ၊ စီရင်သောတရား၊ ခုနှစ် တရားမှာမှား၍၊ ထိုအမတ်ရသော့ဖြစ်လျှင်၊ ကမ္ဘာတန်ဆာဖြစ်သောဓမ္မသတ် ကျမ်းကို၊ နှုတ်ဖြင့်ဆောင်လျက်၊ မဟာသမတမင်းသို့၊ ရှေ့ပေထက်တင်၍၊ အပ် သောအခန်း၊ မနူဓမ္မသတ်ပဌမရင်းကို၊ ဆိုလတ္တံ့။

ယခုတည်သောဘဒ္ဒကပ်ကမ္ဘာသည်၊ မီးခု နှစ်ကြိမ်နောက်၊ ရေတကြိမ် ဖျက်၍တည်သောကမ္ဘာဟူ၍၊ မိလိန္ဒပညာတွင်ဆိုသည်၊

ခပ်သိမ်း သောသတ္တဝါ အပေါင်းတို့၏နေရာ ဌာန ဖြစ်သောဩကာသ လောက၊ ဖြစ်လိုသည်ရှိသော်၊ ရေတောင်သည် ရွှေလျော့လပ်သည်ဖြစ်၍၊ ပျက်ပြီးသောမြဟ္မာဘုံတို့သည်၊ အထက်မှစ၍၊ အစည်အတိုင်းနတ်ပြည်လေး ဘုံတို့သည်ပေါ်ကုံ၏၊ ထိုနောက်၊ ပံသုပထဝီတည်ရာအရပ်သို့ရောက်၍ထိုရေ ကိုလေဖြင့် ချုပ်၍ ခရိုင်၏ အဝကို ပိတ်သော ကာလ တည် သော ရေ ကဲ့သို့၊ ကောင်းသော အနံ့အရသာနှင့် ပြည့်စုံသော၊ နတ်ဩဇာကဲ့သို့ရေမရောသော ဂဏ္ဍာ၏အပေါ်ပြင်ကဲ့သို့၊ ရေပေါ်၌ကြာရွက်သဏ္ဍာန်တည်၏၊ ထိုသို့ပေါ်သော အခါ၊ ဘုရားသခင်တို့၏ပွင့်ရာဖြစ်သော၊ ဗောဓိပလ္လင်တည်ရာမြေသည်ရှေ့ ဦးစွာဖြစ်၏၊ ကမ္ဘာပျက်သောအခါ လည်း နောက်မှပျက်မည်၊ ထိုမြေ၌ပုပ္ပနိ မိတ်ဖြစ်သောပဒုမ္မာကြာပင်ငယ်ယောက်၏၊ အကြင်ကမ္ဘာသည်၊ ဘုရားသခင် မဖြစ်ခံ့၊ ထိုပဒုမ္မာကြာပင် သည်အပွင့်မရှိ သည်ဖြစ်၏၊ အကြင်ကမ္ဘာသည်၊ ဘုရားပွင့်ခံ့၊ ထိုကြာပင်သည် ဘုရားအရေအတွက်နှင့် အမျှပွင့်၏၊ ထိုကြာ ပင်ကို အကြောင်းပြု၍၊ မြဟ္မာကြီးတို့သည်၊ သာရကပ်၊ မဏ္ဍကပ်၊ ဝရကပ်၊ သာရမဏ္ဍကပ်၊ ဘဒ္ဒကပ်ဟူ၍သိကုံ၏၊

ဘုရားဖြစ်သောကမ္ဘာ ၌ ကြာပွင့် တွင်ပါ သောပရိက္ခရာရှစ်ပါးတို့ကို မြဟ္မာတို့ဆွတ်ယူထားလေကုံ၏၊

FIRST VOLUME

OF THE GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of homage: who possesses an intuitive knowledge of good.

I will record the traditions from the foundation of this world, commencing with king Maha-Thamada. The twelve decisions given by the Cowherd of his own accord—the seven after he had been made a noble and a judge by King Maha Thamada, and his mistake—of the same nobleman becoming a recluse and getting the book of the laws by heart, copying them on golden palm leaf, and presenting them to King Maha Thamada, the origin of the laws of Menoo.

In the Melinda peynea it is recorded that the present Badda world came into existence after (previously existing worlds) had been seven times destroyed by fire, and once by water. When this dwelling place of animals was about to come into existence, the waters decreased, the dwellings of the Bymahas that had been destroyed, beginning with the highest according to their order, and the four countries of the Nats, rose forth. After this the waters continued to decrease, till they reached the place where this world of earth was to assume existence, the wind having confined the waters as water is confined in a wine-taster when the end is closed. A (portion of something) with an excellent taste and smell, like the food of the Nats, in appearance like the soft skin which forms on the top of boiled milk with which no water has been mixed, in form like a lotus leaf, came into existence on the surface of the water. After this appeared the earth, where the god was to manifest himself. The site of the Bodi tree first of all came into existence; and when the world is destroyed it will be the last to disappear. On this earth a small padungma lotus, an omen of what was to come, sprung up. In any world in which no god is to appear, this lotus does not flower; but in worlds in which gods will appear, it bears flowers equal in number to the number of gods who are to come. By this the great Bymahas know whether it will be a Thara, a Manda, a Warra, a Warra-Thara-Manda, or a Badda Kap.

In a world in which a god is to appear, the Bymahas take the eight utensils of a priest which are in the lotus, and Bymahas whose

ထိုအခါမြဖ္ဗာပြည်မှ၊မြဖ္ဗာတို့သည်၊အသက်ကုံသဖြင့်လည်းကောင်း၊
ကံကုံသဖြင့်လည်းကောင်း၊ စုတေ၍၊လုပြည်သို့၊ ဥပပါတ်ကိုယ်ထင်ဖြစ်လာ
ကုံ၏၊ ထိုသူတို့သည်ကိုယ်ရောင်ဖြင့် သာ ထွန်းပကုံလျှက်၊မြဖ္ဗာပြည်မှာကဲ့သို့
ပီတိကိုသာလျှင်၊ အာရဟာကိစ္စကိုပြီး စေကုံလျှက်ကောင်း ကင်၌ကဲ့သို့ပျံ၍ဝဲ
၍မွေ့လျော်ကုန်၏၊ ယောကျ်ားမိမ္မ အသွင်သည် မရှိကုန်၊ သတ္တဝါဟူ၍ခေါ်
ဝေါ် ကုန်၏၊ ထိုသတ္တဝါသည်၊ ရသပထဝီကိုစားခံ့ သော၌အားထုတ်ကုန်
သည်ရှိသော်၊ မိမိကိုယ်ရောင်သည် ကွယ်ခဲ့၏၊ ထိုသူတို့ဘုန်း ကြောင့်လည်း
ကောင်း၊ ဖြစ်မြဲသောဓမ္မတာဖြင့်လည်းကောင်း၊အတွင်းကားရွှေ၊အပကားဖန်
အတိပြီးသော၊ အချင့် ယူဇနာ၅၀၊ အဝမ် ယူဇနာတရာငါး ဆယ်ရှိ သော၊
ဗာနုရာဇာမည် သောရောင် ခြည် တထောင် ဆောင်သောနေမင်းသည်၊ တ
ပေါင်းလပြည့် တနင်္ဂနွေနေ့၊ ပုဗ္ဗာဗိဒေဟာကျွန်း၌၊ အလယ်တဖ္ဗတောင်ထိပ်
မှထွက်လာ၍၊ အလင်းဖြစ်၏၊   ၊ကမ္ဘာဦး သူတို့သည်၊ကြောက်ခြင်း
ကင်း၍၊ ရဲ ရင့်ခြင်းဖြစ်ကုံသောကြောင့် သူရိယဟူသောအမည်ကိုခေါ်ဝေါ်ကုံ
၏၊ ထိုပေါ်သောနေမင်းသည်၊ နာရီသုံးဆယ်လှည့်၍၊ ယုဂံထိုတောင်ကွယ်ခဲ့
သည်ရှိသော်၊ အမိုက်အတိဖြစ်၍ကမ္ဘာဦးသူတို့သည်၊တခုသောအလင်းကိုရ
စေသတည်းဟူ၍တောင်းတကုံသည်ရှိသော်၊အတွင်းကားပတ္တမြား၊ အပကား
ငွေဖြင့် ပြီးသော အချင့် ၄၉ ယူဇနာ၊ အဝမ်တရာလေး ဆယ်ခုနှစ်ယူဇနာရှိ
သော၊ညိမ်းဖေသောအရောင်ဆောင်သောလမင်းသည်၊နှစ်ဆယ်ခုနှစ်လုံးသော
နက္ခတ်မှ စ၍၊ တာရာ ကြယ်အပေါင်း ခြံရံလျှက်ကံရာသီ၌၊ တဆယ်သုံးလုံး
သော၊ ဟာဿဒနက္ခတ်ကိုစီးလျှက်၊ အရှေ့မျက်နှာမှထွက်လာသော်၊ ကမ္ဘာဦး
သူတို့သည်၊ဝမ်မြောက်ဝမ်သာ ရွှင်မြူးစွာဖြစ်ကုံ၏၊ငါတို့အလိုဆန္ဒအတိုင်းရ
ပေသည်ဟူ၍၊ စန္ဒရဟူသောအမည်ဖြင့်ခေါ်ဝေါ်ကုံ၏၊   ၊ဤသို့နေလ
တို့သည်၊ ထင်ရှားဖြစ်သည်၊ မြင်မိုရ် သတ္တရဘန်သီဒါ သမုဒ္ဒရာလေးစင်း၊
ကျွန်းကြီး လေကျွန်း၊ ကျွန်းငယ်နှစ်ထောင်၊ဟိမဝန္တာတော၊မြစ်ကြီးအိုင်ကြီး
စကြာဝဠာတောင်တို့သည်၊ ဓမ္မတာအားဖြင့်၊မရှေ့မနှောင်းတပေါင်းလပြည့်
တနင်္ဂနွေနေ့၌ တပြိုင်နက် ဖြစ်ကုံ၏၊ ထိုမှစ၍နေ၊ လနှစ်ဥတုတို့သည်ထင်ရှား
ဖြစ်ကုံ၏၊ထိုအခါကမ္ဘာဦးသူတို့ သည်၊ရသပထဝီကိုစားကြကုံ၏၊အချို့ အဆင်း
လှကုံ၏၊ အချို့အဆင်းမလှကုန်၊ ထိုသူတို့တွင်အဆင်းလှသောသူတို့သည်၊အ
ဆင်းမလှသောသူတို့ကို၊ မထီမဲ့မြင်ပြုကုန်၏၊မြေလွှာကိုစားကုန်၍၊ရှည်လျား
သဖြင့် လောဘ ရမ္မက်ပြော၍ မြေလွှာသည် ကွယ်ခဲ့၏၊ မြေလွှာ ကွယ် သည်ရှိ
သော်၊ ပဒါလတာ၊ အမည်ရှိသော၊ အနံ့အရသာနှင့် ပြည့်စုံသော နွယ်သည်

term of life is ended, or whose stock of merit (in that state) is exhausted, having died, appear in the country of men at once, in perfect form. These people, by the mere resplendent effulgence of their bodies, are lighted as in the Bymaha country, and by their happiness alone their appetite for food is satisfied. Like birds flying in the expanse of the heavens, they enjoy themselves. There is no sign of man or woman, no developement of the sexual organs amongst them. They are called generally "beings." When these beings put forth strength to eat the flavoured earth, the effulgence of their bodies was extinguished; but either by their power, or because it had uniformly been so, the sun, with an interior entirely of gold and an exterior of glass, fifty yeuzenas in diameter and one hundred and fifty in circumference, called Banoo Yadza, which has one thousand colors or rays, on Sunday the full moon of Taboung, rose on the top of the centre hill of the eastern island, and it became light. The people by this having got rid of their fears, and become courageous, called it (the sun) Thoorea. When this King of Day had gone round for thirty hours, he was concealed behind the Eugando hill, and it became quite dark. These original people of the world all wished for some kind of light; and the moon, with an interior entirely of rubies and an exterior of silver, forty-nine yeuzenas in diameter and one hundred and forty-seven in circumference, shining with serene radiance, with the twenty-seven constellations, and the other stars surrounding them, made their appearance in Kan-Yathee (the zodiacal sign of Taboung) in the East, riding on the constellation Hathada of thirteen stars. The first people were all delighted, and as they had got (the moon) according to their desire, they called it Tsanda. Thus the sun and moon were made manifest. The hill of Meng-M'hau That-tara-ban (the seven surrounding hills.) Theeda (the rivers between,) the four oceans, four large islands, the two thousand small ones, the Hymawonta forest, the great rivers and lakes, and the pillars of this tset-kyea world, by the force of nature, not one after another, but all at once, on Sunday the full moon of Taboung, came into existence. From this time, days, months, years and seasons became manifest. At this time the original inhabitants of the world all eat the pleasant flavored earth. Some amongst them became handsome, and some ill-favored. The handsome behaved with insulting haughtiness to the ill-favored. Having eaten the flavored earth for a long time, the passions of covetousness and enmity took possession of them, and the flakey earth disappeared When this had gone, a creeper, called padalatha, perfect

ထင်ရှားဖြစ်ကုန်၏၊ ထိုနွယ်သည်ရှေးအတူကွယ်ပြန်ခဲ့သည်ရှိသော်၊ အနံ့အရသာနှင့်ပြည့်စုံသောဖွဲ့မကပ်သော၊ သလေးဆံပင်သည်ထင်ရှားစွာဖြစ်ကုန်၏၊ ထိုအခါကမ္ဘာဦးသူတို့သည်၊ သလေးပင်မှညစာစားအံ့သောငှါ၊ ညအခါယူကုန်၏၊ နံနက်စားအံ့ငှါနံနက်အခါမှ ယူကုန်၏၊ ယူပြီးသော်လည်းယူရာမထင်၊အတိုင်းပင်ယောက်ကုန်၏၊ထိုသလေးဆံကို၊ကျောက်စွက်၌ထားသည်ရှိသော်၊ အလိုလိုအလျှံ ထွက်၍ ကျက်၏၊ ထိုထမင်းသည် မလေး ပွင့်အဆင်းနှင့်တူ၏၊ ခဲဘွယ်စားဘွယ်တို့သည်ထိုသူတို့၏အလိုအတိုင်းရှိသာကုန်၏၊ရှေးဖြစ်သော အစာတို့သည်၊ နတ်ပြဇာကဲ့သို့၊ မွတ်သိပ်ခြင်းကိုဖျောက်၍၊ အဟာရကိုဆောင်၏၊ ဝတ္ထုသိမ်မွေ့သဖြင့်ကျင်ကြီးကျင်ငယ်တို့သည်မဖြစ်ကုံ၊ သလေးဆံကိုစားကြသည်ရှိသော်၊ ဝတ္ထုယုံရင်သည်ဖြစ်၍၊ဝစ္စမဂ်၊ ပဿာဝမဂ်တို့သည်ဖြစ်ကုံ၏၊ ယင်းသို့မှပူရိသဘော၊ဣတ္ထိဘောတို့သည်ဖြစ်ကုံ၏၊ထိုအခါ ယောကျ်ားမိမ္မတို့သည်ထင်ရှားဖြစ်ကုံ၏၊ ထိုအခါယောကျ်ားသည်မိမ္မကိုကြည့်၏၊မိမ္မသည် လည်းယောကျ်ားကိုကြည့်၏၊ ထိုသို့ကြည့်သော့ကြောင့်၊ ကာမဠ္ဌပူပန်ကုံသည်ဖြစ်၍၊ မေထုန်မှီဝဲခြင်းတည်းဟူသော၊ ကာယသံသဂ္ဂသည်ဖြစ်ကုံ၏၊ ဤသို့မှ သူတော်တရားတဦးဟူသော၊ မကောင်းသောအကျင့်ကိုမှီဝဲကျင့်သော့ကြောင့်၊ ပညာအမြင်နှင့်ပြည့်စုံသောသူတို့သည်ကဲ့ရဲ့ညှင်းပန်းနှိပ်စက်ပြုကုံ၏၊ ထိုသို့ကဲ့ရဲ့ ညှင်းပန်းနှိပ်စက် သည်ရှိသော်၊ မကောင်းသောအကျင့်ကို၊ ဖုံးလွှမ်းခြင်းငှါအိမ်ရာဆောက်၍ အကာအရန်နှင့်နေကုံ၏၊ ထိုသို့အစည်သဖြင့်နေသောသူတို့သည်၊ မိဋ္ဌါနူသတိသို့လိုက်၍ အစာသို့မှီခြင်းကိုပြုကုံ၏၊ထိုသို့ကျင့်သည်ရှိသော်၊ သလေးဆံဖွဲ့နှုဖွဲ့ကြမ်ကပ်ကုံ၏၊ ရိတ်ရာယူရာအရပ်တို့သည် တဖန်မယောက်မပေါက်ကုံ၊ထိုနောက်မှကမ္ဘာဦးသူတို့သည်ဤသို့ဆိုကုံ၏၊ ရှေးသောအခါ ငါတို့သည်၊ဈာန်စိတ်ဖြင့်သာပြီးကုံ၏၊ပီတိသာလျှင်အစာရှိသည်ဖြစ်၍၊ ကိုယ်ရောင်ဖြင့် သာထွန်းပကုံလျှက် ကောင်းကင်၌သွားကုံ၏၊ အစဉ်သဖြင့်ရသပထဝီ မြေလွှာ၊ပဒါလတာနွယ်တို့ကိုစားလျှက်တည်ကုံ၏၊ ထိုအစာတို့သည်အကုသိုလ်ကြောင့်ကွယ်ခဲ့ကုံ၏၊ ထိုနောက်မှအလိုလိုယောက်သော သလေး ဆံတို့သည် ထင်ရှားဖြစ်ကုံ၏၊ ယခုအခါ ထိုသလေးဆံတို့သည်၊ညစာ၊နံနက်စာသိမ်းဆည်းသိုမှီခြင်းကြောင့်၊ရိတ်ရာယူရာအရပ်တို့သည်အသစ်မယောက်ကုန်၊အစုစုယောက်ကုံ၏၊ထိုသလေးစပါးပင်တို့ကို အပိုင်းအခြား မှတ်သား၍ ဝေရသော်ကောင်း၏ ဟူ၍တိုင်ပင်ကြပြီးလျှင်အပိုင်းအခြားထား၍ဝေငှကုံ၏၊ထိုနောက်လျှပ်ပေါ်သောသူတယောက်သည်၊ မိမိအဖို့ကုန်အံ့သည်ကိုစိုး၍၊ တပါးသောသူ၏အဖို့ကိုခိုး၍စားလေ၏၊

in smell and flavor, was produced; and when in the same way (by bad passions) it was lost, thalay rice, without a husk, which was also perfect in smell and flavor, was produced. At this time the people took at night the food for the night, in the morning they gathered the food for the morning, and there was no mark of where it had been taken from; the same quantity came again in its place. When this thalay rice was put in a stone cup, without any apparent cause, flames came and it was cooked. In appearance it was like the flower of jasmine. Fruit, meats, and other kinds of food came according to the people's taste.

The first kind of food, like the food of the Nats, appeased hunger, and afforded nourishment to the body; and being of a mild nature, no excrement was formed; but when they came to eat the thalay rice, it being a coarse substance, the passages for the urine and fæces were formed; the male and female sexual organs were developed, and the male and female sexes became evident in all. Then the males looked on the females, the females on the males, and thus sexual desires inflamed all, and sexual intercourse took place universally. Wise men reviled and opposed these degrading practices. To be free from this, and to conceal their bad deeds, they built houses, lived within enclosures, and, following each other's example, secured a supply of food. On their doing this, coarse and find husks came on the rice, and it did not spring up again where it had been cut from. Seeing this, the original inhabitants of the world said. "In former times we were satisfied by our state of Zan; happiness was our only food, and the resplendence of our bodies our only light. We flew in the expanse of heaven. Then, we eat of the flavored flakes of the earth and the padalata creeper. This food on account of our bad deeds disappeared,. and after this the thalay rice, of its own accord, (without our labor,) was produced; and now the thalay rice, by reason of our securing the morning and evening meal at once, does not spring up to replace what has been taken; but only in patches." So they consulted together that it would be good to give each a share and mark it off; and they did so. After this a loose fellow, fearing his own share would be consumed stole,

တကြိမ်၊ နှစ်ကြိမ်တိုင်အောင်ဆဲရေး၍ လွှတ်လိုက်၏၊ သုံးကြိမ်မြောက်သော
အခါ၌ ရိုက်ပုတ်ပြစ်ခပ်ကုံ၏၊ ထိုအခါမှစ၍သူဥစ္စာကိုခိုးခြင်း၊ ကဲ့ရဲ့ခြင်း၊မု
သာဝါဒဆိုခြင်း၊ ဒါန်ပေးခြင်းတို့သည်၊ထင်ရှားဖြစ်ကုံ၏၊ ထိုသို့ဖြစ်သည်ရှိ
သော်၊ ကမ္ဘာဦးသူအပေါင်းတို့သည်၊စည်းဝေး၍ဤသို့တိုင်ပင်ကြကုံ၏၊ ယခု
ယုတ်မာသောအမှုအရာတို့သည် ထင်ရှားစွာဖြစ်ပြီ၊ သီလသမာဓိနှင့်ပြည့်စုံ
သောသူတယောက်ကို၊ အစိုးရခြင်းမင်း၏အဖြစ်ဖြင့်၊ သမုတ်၍၊ကဲ့ရဲ့ ရှုတ်ချ
အပ်သောသူကို၊ ကဲ့ရဲ့ ရှုတ်ချစေ၊ နှင်ထုတ်အပ်သောသူကိုနှင်ထုတ်စေ၊ငါတို့
အဖို့ဖြစ်သော သလေးစပါးကို၊ ဆယ်ဖို့ တဖို့ ပေး ကုံအံ့ဟူ၍တိုင်ပင်ကြပြီး
သော်၊ ဤကမ္ဘာ၏အစ၌ဘုရားအလောင်းဖြစ်သော၊အဆင်းအင်္ဂါကြီးငယ်နှင့်
ပြည့်စုံသော၊ မြတ်သောဘုန်းတန်ခိုးအာဏာပညာနှင့်ပြည့်စုံသော၊ နှိပ်နင်း
ချိုးမြှောက်ခြင်း တတ်နိုင်သော၊ အားရှိသောတယောက်သောသူသည်ရှိ၏၊
ထိုသူထံသို့ ချည်းကပ်၍ တောင်းပန်ကုံပြီးလျှင်၊ သုံးပါးသော ဘိသိတ်သွန်း
ခြင်းဖြင့်သွန်းကုံ၏၊ ဤသို့ကမ္ဘာဦးသူတို့သမုတ်အပ်သော့ကြောင့်၊ မဟာရာ
နေဇနသမ္မတော၊ မဟာသမ္မတောဟူသော၊ ဝဇနဥနှင့်လျော်စွာ၊မဟာဇာန၊
လူများသည်သမ္မတော၊ သမုတ်သည်တည်း၊ မဟာသမ္မတော၊ လူများသည်
သမုတ်အံ့သည် ဖြစ်သော့ကြောင့်၊ မဟာသမတဟူသော အမည်ဖြင့်လည်း
ကောင်း၊ခေတ္တာနံ၊လယ်မြေတို့၏အဓိပတိခတ္တိယာဟူသော၊ဝဇနဥနှင့်လျော်
စွာ၊ခေတ္တာနံ၊လယ်မြေတို့၏အဓိပတိ၊အကြီးတည်း၊ခတ္တိယာနံ၊လယ်မြေတို့
၏ အကြီး၊ ဤသို့ခတ္တိယဟူသောအမည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဓမ္မေန၊ သမ္မေန၊
သတ္တေ ရဉ္ဇေ တီတိရာဇာဟူသော၊ဝနဇဥနှင့်လျော်စွာ၊ဓမ္မေန၊ တရားနှင့်၊
သမ္မေနညီသဖြင့်၊ သတ္တေ၊ သတ္တဝါတို့ကို၊ ရဉ္ဇေတိ၊ ဆုမ္မတတ်၏၊ ဣတိ
တသ္မာထိုသို့တရားနှင့်ညီစွာ၊ သတ္တဝါတို့ကိုဆုမ္မတတ်သော့ကြောင့်၊ ရာဇာ
ရာဇာမည်၏၊ရာဇာမင်းကိုလဘ္ဘတိ၊ရအပ်၏၊ဤသို့ရာဇာဟူသောအမည်ကို
ငှင်၊သုံးပါးသောအမည်တို့ဖြင့်ထင်ရှားဖြစ်၏၊ အကြင်အကြောင်း ကိုရည်၍၊

၊အာဒိစ္စကုလသမ္ဘူတော၊ သုဝိသုဒ္ဓဂုဏာကရော၊ မဟာနုဘာလာ၊
ရာဇာသိမဟာသမတ နာမကော၊ ၊ယောစက္ခုဘူတောလောကဿဂုဏ
ရံသိသမုဇ္ဇ လော တမောနုဒေါဗိယောစိတ္တဒုတိ ယောဗိ မာဗာနုမာ၊ အာဒိစ္စ
ကုလေထဝိတာ ရေဝမရိယာဒါလော၊ ကေလော ကဟိ တေသိနာ ဝတ္တိတာသ
ဏ္ဍနတ္တိနဝိလိကာယို့တုံဇနာ၊ ၊ယဿဘိနံသ၊ ရာဖိနံလောက သစ္စာခုံ
ယကွဲနာ၊ အဓိဘူတံမဟာဝိယံကထိယန္တိမနုတိယံ၊ ဟူသောဂါထာ

and eat a share of another. This he repeated once or twice. The owners scolded and let him go. The third time they beat him. From that time theft, lying, reviling and punishment became rife. This being the case, the original inhabitants of the world assembled and took council together, that, as bad practices had become common, they should give command to an honest man,* of good principles,† and make him king: that he should revile those who ought to be reviled, banish those who should be banished; and that they would give him one tenth of their thalay rice. After this consultation, there was a man, a para-loung, (an embryo Boodah,) just in all his proportions beyond other men, and perfect in his members; of most excellent power and sanctity, and great wisdom, who could degrade or exalt. Having gone to this man, they preferred their request, and poured over him the three kinds of bithik.‡ Because he was thought by many worthy to be chosen, he was called Maha Thamada; and because he had dominion over the land, he was called Kattea: and because he was capable of instructing men according to the laws, he was called Yaza: and these three names became well known.

---

* သဒ္ဓမ္မ good sentiments, sound doctrines—† သီလ five duties, binding on all men, to avoid murder, theft, adultery, lying and drunkenness.

‡ အဘိသိက် Three kinds are, *yadza bithik*, at the time of ascending the throne: *mandala bithik*, a sort of marriage with the queen; *taeza bithik*, after reigning some years, is a sort of renewal in a more strict way of his engagement to keep all the laws binding on a king. (*See Benga R'heo's Book, letter* ရ

ဤသို့ဒိန္နအပ်၏။ အနက်ယောဇနာသည်ရှိသော်ကား။ အာဒိစ္စကူလ သမ္ဘူတော။ နေမင်း၏အနွယ်ဖြစ်တော်မူထသော။ သုဗိသုဒ္ဓဂုဏာကရော။ စင်ကြယ်သောဂုဏ်ကိုပြုတတ်သော။ မဟာသမတနာမကော။ မဟာသမတ အမည်ရှိထသော။ မဟာနုဘာဝေါ။ ကြီးသောအာနုဘော်ရှိထသော။ ရာဇာ။ မင်းသည်။ အာသိ။ ဖြစ်၏။ လောကဿ။ လူ၏ စက္ခုဘူတော။ မျက်စိသဖွယ်ဖြစ်သော။ ဂုဏရသီသမုဇ္ဇလော။ ဂုဏ်တည်သောအရောင်ဖြင့်တောက်ပထသော။ ယောရာဇာ။ အကြင်မင်းသည်။ ဒုတိယော။ နှစ်

ယသာသိနံ၊ အခြံအရံများထသော၊ သရာဖိနံ၊ မင်းနှင့်တကွသောလောက
သစ္စာနုရက္ခိနံ၊ လူတို့ကိုစောင့်ရှောက်သော သူတို့တွင်၊ အာဒိဘူတံ၊ အစပြု၍
ဖြစ်သော၊ မဟာဝိခံ၊ ကြီးသောလုလ္လမှိသော၊ အယံရာဇံ၊ ဤမဟာသမဟ
မင်းကို၊ မနုတိ၊ မနုဟူ၍၊ ကထိယန္တိ၊ ဆိုအပ်ကုန်၏၊ အဓိဗ္ဗာယ်ကား၊

[Twenty-three lines of Pali above, explained as follows :]

The lineal descendant of the sun, who habitually performs works of the purest benevolence, who is the possessor of power, glory and authority, King Maha Thamada; who is to men as their eyes, and by his qualities enlightens all as a second sun—the rules he lays down none dare infringe. Amongst all rulers, the first is called Menoo. In this world of men the wonderful Para-loung was the first. At that time some men were thieves, some liars, some revilers, some punishers. Unseemly practices had become common. Men who were full of good sentiments and wisdom, that they might be rid of these practices, made small huts of leaves and branches in the jungle, and lived there, supporting themselves by begging in towns and villages, which were under a king.

Men who so put away evil practices, were called Bymanah, or Bramins.

Men who had established a house, and by agriculture and commerce acquired much property, were called Thatay-Thook'hue, (the) wealthy (class.)

Men whose fortune was bad, who suffered oppression from others and lived in a state of unhappiness, were called the poor class, or Th[illegible]t[illegible]nyea. So at the first establishment of this world, the classes of Chiefs, of Bramins, of the Wealthy and the Poor, became known

At this time Maha Thamada, the great King, called Menoo, ordered the districts, cities, villages and towns to be marked, and they were so. The people were dissatisfied, and disputes arose : when a
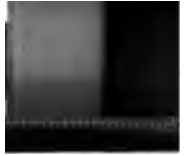
ဆိုတော်မူ၍၊ မှတ်ကြလေ၏၊ မပြေအခြင်းများကြရာတွင်၊ မြဟ္မာပြည်မှ စုတေ၍ဖြစ်လာသော၊ အသက်ခုနှစ်နှစ်ခန့်သွားကျောင်းသူငယ်သည် သူငယ်ပေါ်မှစ၍၊ ဓနပုဒ်ရွာ၌လူကြီးလူငယ်ယောကျ်ားမိမ္မတို့၏ စိတ်နှစ်လုံးကို၊ ပြေပျှစ်အောင်ပြောဆိုနိုင်ပေ၏၊ ထိုတွင်အခြင်းများသောသူတို့ရောက်၍ပိုင်းခြားစီရင်ရင်းတရား၊ ၁၂ ရပ်ဟူသည်ကား၊

၁ မြေ၏အပိုင်းအခြားကိုဆိုသောတရားတပါး၊

၂ မြေ၏အပိုင်းအခြားကိုဖျက်ဆီးရာစီရင်သောတရားတပါး၊

၃ တဦးဥစ္စာကိုတဦးခိုးယူရာစီရင်သောတရားတပါး၊

၄ အပိုင်အနိုင်တဦးဥစ္စာတဦးလုယူရာစီရင်သောတရားတပါး၊

၅ ဥစ္စာရှင်မှန်လျှက်နတ်ချင်းလုယူရာသိကြားစီရင်သည်အတိုင်းစီရင်သောတရားတပါး၊

၆ ရှင့်ခင်ဒိတ်ဖားစကားတရားတပါး၊

၇ ရှင့်ကြွက်ရှင်တို့စကားတရားတပါး၊

၈ မယားလုတပါး၊

၉ တရားဝင်မဝင်အကြီး ကိုအငယ်ရှိသေရာသောတရားတပါး။

၁၀ သက်မဲ့စပါးကိုလေသီးဆိုသော တရားတပါး၊

၁၁ ငွေကိုတမှိုသိုသောတရားတပါး၊

၁၂ သက်သေတို့ကိုခြားနား၍စစ်ရာသောတရားတပါး၊

၁ မြေ၏အပိုင်းအခြားတရား။

ဤသည်လျှင် ၁၂ တရားတည်း၊ ထိုတဆယ်နှစ်ပါးသောတရားတို့တွင်၊ မြေ၏အပိုင်းအခြားကိုဆိုသောတရားမှာ၊ မိုလ်ပါအပေါင်းတို့တဦးနှင့်တဦးလုကြသည်ကို၊ အခြင်းများကြသည်ဖြစ်၍၊ သင်တို့အရှင် ငါတို့အရှင်မင်း၊ ရိုက်နှက်ဆဲရေး၍၊ ဆုမ္မစီရင်သည်ကိုမပြီး၊ ယခုငထံရောက်ကြသည်၊ အခြင်းများကြသည်စကားပကြစေ၊ တတ်နိုင်သမျှလူစု ရွာစုကို အသီး အသီးမှတ်ကြလေ၊ ထိုသို့နှစ်လိုဝမ်သာမှု၍သွားကြလေ၏၊ နောက်အခြင်းများ၍လာပြန်ကြ၏၊ သူမှတ်ဦး၊ ငါမှတ်ဦး၊ ပြောပကြသည်၊ တယောက်မှတ်ဦးကို၊ တယောက်မသိဖြစ်ကြရကား၊ မစီရင်သာသေး၊ အပြစ်မှာလည်းပကြစေဦး၊ ယနေ့မှစ၍၊ တကျိပ်တွင်တယောက်ကိုအကြီးမြှောက်ကြ၊ ယိုအကြီးဖြစ်သူတို့ဆိုရာပြီးမည်ဝန်ခံကြ၊ ထိုအကြီးချင်းတိုင်ပင်ပြီးလျှင်၊ တဦးနှင့်တဦးကြောနိုင်းရာကိုသိစေကြ၍မှတ်သားရမည်၊ မှတ်သားရမည်အကြောင်းမှာ၊ စေတီ၊ နတ်အိမ်၊ ရေတွင်း၊ ရေကာ၊ ရေအိုင်၊ ကူ၊ ကျောင်း၊ တစောင်းအထိကရရှိ

Cowherd of about seven years of age, who had died in Bymah country, and been born (in this world,) commencing with his little companions could speak to the satisfaction of men and women, old and young, in his village. At this time, people having disputes, came to him, and his first twelve decisions were as follows:

1st. Of the boundaries of land

2d. Of the destruction of boundaries.

3d. Of theft.

4th. One taking by force the property of another.

5th. The owner of the property being clear, as the king of the Nat country decided when the Nats forcibly took possession of each other's property.

6th. The case of the squirrel, the kingdik, and the frog.

7th. The case between the owners of the squirrel and the rat.

8th. Of the disputed wife.

9th. Being of legal age, and the respect due by the young to the old.

10th Borrowed grain only to be repaid fourfold.

11th. Borrowed silver only double.

12th. The case in which a decision was given by examining the witnesses apart.

1st. Of the boundaries of the land.

With reference to the boundaries of land, he said, "You have taken (land) from one another, and quarrels ensued. The superior chief has beaten, abused, and admonished you. You were not satisfied, and now you have come to me. Let quarrels close, and let companies of men mark off, and villages definedly mark off what they can manage." On this they returned pleased and satisfied; but quarreled and came again, disputing who had marked the land. (The Cowherd) replied: I will not decide this time in this case. One did not know that the other had put his mark first. There shall be no punishment. From this day, having raised one in every ten as a head, make an engagement to abide by their decisions; and when these heads have consulted together and made known to each where his boundaries are, ye shall mark them by tsadics, nat houses, wells, tanks, lakes, caves, rivers, zayats, remarkable large trees,

သောသစ်ပင်ကြီး၊ကျောက်တိုင်၊အုပ်စု၊ကျောက်စု၊နွားခေါင်း၊လူရိုး၊ဖွဲပြာ၊ မီးသွေး၊သလဲ၊အိုးခြမ်း၊ချောင်း၊မြောင်း၊ကုန်းရိုး၊ သစ်တိုင်၊ဝါးရုံ၊ခရီးလမ်း၊ တောင်၊ ဤ၂ရ၅ခုကိုမှတ်သားမိုက်ကြလေဆို၏၊ ၎င်းဆိုရာတွင်သဘောတူ ဝမ်းမြောက်ကြ၍၊လူပုံ့ကျေးကြော်ကုန်၏၊တောစောင့်နတ်၊ရေစောင့်နတ်မှ စ၍၊ရုက္ခစိုး၊ ဘုမ္မစိုးနတ်တို့သည်ကောင်းကြီးကြော်ညာကုန်၏၊ဤမျှစီရင်ရင်း တပါး၊

၂ မြေအပိုင်းအခြားကိုဖျက်သိမ်းရာမီရင်သောတရား၊

တည်ထောင်မှတ်ပြီးလျှင် မည်မျှ၊ လုရက် ဖျက်ဆီး ကြသည်ကို နွား ကျောင်းသားထံ အစီရင်ခံကြသည်ဘွင်၊ ယခုမှတ်သားကြသည် နယ်တွင် မြို့ကျုံးသစ်တပ်လုပ်၍၊ရာပြု၊ထောင်ပြု၊ သောင်းပြု၊ သိန်းပြု၊ သန်းပြုမှတ် သား၍၊ ဤကားပြိုကွပ်၊ ဤကားချွန်ကြီး၊ ဤကားအမတ်ကလန်သန်ပြင်၊ ဤ ကားပြည်မိုး၊ ဤကားမြေတိုင်၊ စာချုံစာမား၊ ဥက္ကောင်းသမုတ်၍တည်ထား ကြစေ၊ယခုလုရက်သည်အပြုပစေ၊ ဤမှတပါးနယ်တွင်းမှာအသီးအသီးလုပ် စုပိုင်စုကိုလည်း၊ကင်းသင်း၊သစ်ပင်၊ရေကန်၊ဝါးပင်၊မြေစု၊ ကျောက်စု၊တတ် အားသမျှ မိုက်လုပ်ကြစေ၊ ၎င်းသို့မှတ်သားရာတမြို့နှင့် တမြို့၊ တရွာနှင့်တ ရွာ၊ လယ်မြေကိုဖျက်ဆီးသော်၊ အတွင်းမှာလုယူသော်ဆိုခဲ့ပြီးသောအကြီး တို့စီရင်ရမည်မှာ၊ အပိုင်းအခြားကိုသိလျက်၊ ဖျက်ဆီးသော်၊ ထိုအရာတွင် ဖျက်ဆီးသူ၏လည်ဘင်းတိုင်အောင် မြေမြှုပ်၍ ခုနစ်ရက်၊ လခွဲထား၊ ရွာ ပြည်မှနှင်ထုတ်၊ငွေအကျပ်တရာလျော်စေ၊ဆင်ချေး၊ မြင်းချေးကျုံးစေ၊ဒွန်း စဏ္ဍားသို့ရောက်စေ၊ ဤအပြစ်များကိုသင့်ရာဆင်ခြင်၍စီရင်ရမည်၊တမြို့တ ရွာတွင်းတွင်၊ ရောင်းဝယ်ရာမှတ်သည်၊ မြေတိုင်ချပေးရာ မှတ်သားသည် လုပ်ဦးကိုမှတ်သည်၊ ဆိုခဲ့ပြီးသည်နှိမ်တ်အမှတ်သညာကိုတစုံတခုရလို၍၊ သိလျက်ဖျက်ဆီးသော်၊မင်းဒါဏ်ပေးစေ၊ငွေအကျပ်၃၀လျော်စေ၊ သင်းရိုး ကိုဖျက်ဆီးလျှင်၊ အစားတည်စေ၊ နွားမတခုလျော်စေ၊မရတတ်လျှင်ငွေငါး ကျပ်အပြစ်တပ်၊ဆိုခဲ့ပြီးသမျှကိုမသိ၍ဖျက်ဆီးလျှင်၊ အစားတည်စေ၊မင်း ဒါဏ်လျော်ခြင်းလွတ်စေ၊ဟုံတွင်းကျောက်တိုင်၊သစ်တိုင်၊နတ်ကွမ်း၊ရေတွင်း၊ ရေကန်၊ ချောင်းမြောင်း၊ ကုန်ကူးစေပါ၊ လမ်းခရီး၊ နွားခေါင်း၊ဖွဲပြာများကို ခြားမှန်းမသိ၍ဖျက်ဆီးမိသည်ဆိုသော်လည်း၊ ထင်ရှားသည်အမှုဖြစ်သည်၊ အပြစ် ရင်းအတိုင်းတင်၊ ရင်မြို့ရွာတွင် မမှတ်မသားမိကြ၍ နှစ်ဦးလုကြ လျှင်၊တောသွားမုတ်ဆိုးမြေဖမ်း၊ သစ်မြစ်တူးသောသူ၊ ဝါးခုတ်၊သစ်ခုတ်၊ မြက်ရိတ်၊မြေနီ၊မြေဖြူ၊မြေဝါ၊တစုံတခုရှိရာယူသောသူမီးသွေးဖုတ်၊ထျော်

stone pillars, heaps of bricks or stones, heads of cattle, bones of men, chaff, ashes, charcoal, sand, broken chatties, streams, channels, ridges of rising ground, wooden posts, clumps of bamboos, roads and hills. Let these twenty-seven things be used for land marks. On this, all being agreed and satisfied, shouted applause, and the Nats of the forest, the waters, the trees and the earth gave publicity to it. This was the first decision.

2d. *Of the destruction of boundaries.*

After they had made and set up these marks they were not quiet, but destroyed them. One representing this to the Cowherd, (he said.) Now in the districts which are marked, having made (cities) walls, ditches or stockades, divide (the people) into hundreds, thousands, ten thousands, hundred thousands, millions; and let this (man) be a Myo-koop, this a Thoo-khee, this an Amat, a Kallan, a Than-pan, a Pye-tso, a Myu-tyne, a Tsa-kye or Tsama. Let them be placed over the people, and let the present strife cease. This is one thing. In the districts, let each, as far as he can, in his own portion of the land, make or set dykes, trees, bamboos, mounds of earth or stone: and after this, if one city or village shall destroy the boundaries of another, or the inhabitants of the same district, city, or village shall wrest them from each other, let the above heads decide thus. If the boundaries are destroyed wittingly, let the offender be buried to the neck in the earth, at the place where the offence was committed: and let him be kept there seven days or half a month; or banished without the bounds of the village; or let him pay one hundred tickals of gold; or clean stables, or sweep out sheds; or let him be degraded to the dwoon-tsanda class. Having considered the most appropriate of these punishments, they shall decide.

Within the territories of one city or village, these are the marks to be made on sale or purchase (of land.) When it has been measured and allotted by the land measurer, or by the first occupier, if any one, with the view of gain, shall knowingly destroy any of the above marks, let him suffer criminal punishment, and pay the party wronged thirty tickals of silver.

If a dyke only have been destroyed, let him replace it, and forfeit one cow. If he be not possessed even of one cow, let him pay five tickals of silver.

If any one unwittingly destroy any of the above, let him replace it, but let him be free from compensation and criminal punishment. Amongst these (marks,) stone pillars, wooden posts, nat houses, hills, tanks, rivers, channels, high ground, eaves, tsadies, roads, heads of cattle, chaff and ashes, are notoriously apparent things: and if any

ထေဆုပ်၊ လှေးထေးပွဲရက်ယူ၊ ပုားမွေး၍အစည်ထိန်းသိမ်းသောသူ၊ရသေ့ရဟန်း၊ အသက်ကြီး၍အစဉ်မှတ်မိသောသူအရပ်လေးမျက်နှာကလာသောသူ၊ရွာနေသောသူ၊ ဤ၁၆ယောက်သောသူတို့သည်၊တောင့်ဥနိမိတ်ကြီးမည်၏၊ထိုသို့ဆိုနှဲပြီးသမျှနိမိငေ်ကြီး ၁၆ ရပ်စုံမှ၊မဆိုသာစစ်၍စီရင်ရမည်၊မှန်းထားစီရင်သည်လည်းတပါး၊

၃၊ ၊တဦးဥစ္စာကိုတဦးခိုးယူရုံစီရင်သောတရား၊

သူတယောက်ကောက်လှိုင်၊ကိုသူ့ဘယောက်ခိုးယူသည်၊ခိုးသူကိုခေါ်၍မေးစစ်သော်၊ခိုးယူမိပေသည်၊မှန်ပေသည်ဆိုသည်၊ညည့်ခိုးသလား၊နေ့ခိုးသလားမေးသော်၊ညည့်ခိုးသည်ဆိုလျှင် တလှိုင်းကိုငါးလှိုင်းပေး၍ပြေစေ၊သက်ရှိသက်မဲ့ကိုနေ့ခိုးလျှင်အဘက်ကြီး စွာဖြစ်ရမည်၊ စီရင်ခြင်းလည်းတပါး၊

၄ ၊အပိုင်လနိုင်တဦးဥစ္စာကိုတဦးလုယူရာစီရင်သောတရား၊

အကြင်သူတယောက်သည်၊သူတယောက်ဆောင်သောစပါးကိုလုသည်၊ညည့်အခါနေ့အခါကိုစစ်လျှင်နေ့အခါကိုအစစ်ရသည်၊နှစ်ဆတက်ပေးစေ၊နောင်သက်ရှိသက်မဲ့ကိုလုယူလျှင်အတက်ကြီး စွာဖြစ်စေရမည်၊ စီရင်သည်လည်းတပါး၊

၅ ဥစ္စာရှင်မှန် လျှက် နဝင်ချင်း လုယူရာသိကြား စီရင်သည် အတိုင်းစီရင်သော တရား၊

အကြင်သူတယောက်သည် မိုဃ်းမြေယယ်ချ ပိုင်သည်၊ သူတယောက်အသိအမြင်လုပ်၍ ရှိခဲ့သည်ဆိုကြသည် စကားကိုစစ်လျှင်၊ ချင့်မတားဆယ်နှစ်လုပ်သည်ကိုအစစ်ရသည်၊ ရှေးရင်းတိုက်ပင်စောင့်နတ်ရှိသည်၊ ထိုရင်းတိုက်ပင်တွင်၊ ညောင်ပင်ယောက်သည်၊ ယောက် လျှင်ယောက်ချင်းနတ်တပါးညောင်ပင်ကိုစောင့်ပြန်သည်၊ရှည်သဖြင့်ညောင်ပင်ဖုံးလွှမ်း၍ ရင်းတိုက်ပင်သေသည်၊နငါ်နှစ်ဦးနေကြသည်တွင်ရင်းတိုက်ပင်စောင့်နတ်က၊ငါပိတ်မှာန်ရင်းဖြစ်သည်၊သင်ထွက်၊ညောင်ပင်စောင့်နတ်ကိုနှင်သည်၊သင့်သစ်ပင်

one say he destroyed them, not knowing them to be land marks, he shall be punished as originally laid down. If within the district of the same town two shall contend whose boundaries had not been marked, hunters of the forest, snake catchers, root diggers, bamboo cutters, wood cutters, grass cutters, collectors of red, white and yellow earth, or some particular substance; charcoal burners, bark peelers, dammer gatherers, bee hunters, yathays, rahans, old men who know the transactions of the place, travellers, dwellers in the villages—these sixteen classes of people are called the bounds of the country. It is not said that all these sixteen shall be present, but that the heads shall enquire of some of them and decide. This is one rule to be laid down.

3d. Of Theft.

A man having stolen a sheaf of paddy belonging to another, was brought before the Cowherd. He admitted the theft, and being asked whether it was committed in the day or the night, it proved to have been in the night. He ordered for the one sheaf five to be given in restitution, and the matter was settled; and that if, after this, the offender should steal any property, animate or inanimate, the amount restored should be very large. This is one decision.

4th. On taking forcibly the Property of another.

A man forcibly took away the paddy that another was carrying; and on enquiry as to whether the offence was committed in the day or in the night, it turned out that it was in the day time. He was ordered to restore the paddy, and, if he stole any thing after this, that his punishment should be much heavier.

5th The owner of the property being clear, as the king of the Nat country decided when the Nats forcibly took possession of each other's property.

One man owned a piece of land, and another, to the knowledge of many people, cultivated it. On inquiring into the case, it was found he had worked it for ten years without any interruption from the owner. In former times there was a yendike tree, which had a guardian Nat. On this yendike tree a pepul tree sprang up, and immediately a Nat came and took possession of it. In time it increased and enclosed the yendike tree which died, and its Nat ot-

သေစ်ပင်ဗိတ်မှာနိ်သာမှိုသဥ္ဇ၊ သင်ဘွက်လေ၊ ညောင်စောင့်နတ်ကနှင်သဥ္ဇ၊
သိကြွားမင်းထံအစီရင်ခံကြသော်၊ ပဌမကနတ်၍လည်းမပြစ်၊ မစောင့်ရဘူး
လည်းမနှင်း၊ ညောင်ပင်မှုံးလွှမ်ခြုံ စည်ကြီး၊ သည့်သင်လည်းညောင်ပင် ကိုမ
စွဲ၊ ညောင်စောင့်နတ်သာစွဲသည်၊ သင့်ဗိတ်မှာနိ်အယင်ပျောက်ချေပြီ၊ ထစ္စ
နှင်သော်မနှင်သာချေ၊ ညောင်စောင့်နတ်ဗိတ်မှာနိ် ညောင်ပင်ဖြစ်ချေသည်၊
ရင်းတိုက်စောင့်နတ်ထွက်ပေ၊ သိကြွားမင်းစီရင်သကဲ့သို့စီရင်သည် တပါး။

၄ ၊ရှင့်ခင်ဗိတ်ဖားတရား။

ခင်ဗိတ်မည်သည်မှာ၊ တောင်လဲရာမြေ်ပြတ် သောအစည်ရှည်လျှားစ
ကားများ၏၊ မြည်သည်တောင်ထိပ်ထက်၊ ယောက်သော သစ်ပင်၌၊ ရှင့်တရ
သည်၊ ၎င်အသံသာသည်နာ ရာတွင်၊ သစ်ကိုင်းကျိုး ၍၊ အောက်နေ သော
ဖားပေါ်သို့ကျ၍၊ နံ့ရိုးကျိုးလေသည်၊ ဖားရှင့်ခင်ဗိတ်သဥ္ဇ၊ သုခမိန်ရှေ့အစစ်
ခံကြသည်၊ ခင်ဗိတ်လည်း ဘာသာမြည်မြဲတွင်မြည်၊ ဆန်းသောမြည်ခြင်း
ဖြစ်လေသည်၊ ရှင့်လည်းသုဘာသာမြည်ရာ၊ မနာမခံသွားရမည်ကိုမသွား၊
နာခံချေသည်၊ သစ်ကိုင်းခိုင်ချာနား၍နားရာမြည်လျှက်၊ သစ်ကိုင်းသေကို
ကိုက်၍နာချေသည်၊ ထိုသစ်ကိုင်းသေကိုလည်းရှင့်ကိုက်၍ ကျိုးချေသည်၊
ဖားအပေါ်သို့ကျ၍ဖားကုံးရိုးကျိုးချေသည်၊ ရှင့် ကား လက်သည်မည်ရာ
သည်၊ သုံးဆယ်၊ ခင်ဗိတ်၄က်ကားနှုတ်ပြစ်ဖြစ်ချေသည်၊ ဆခွဲလျှော်စေ၊ စီ
ရင်သည်တပါး။ ၊၎င်တွင်ခင်ဗိတ်ရှင့်ဖားတို့သည်းထိမိရှုံနိ်မထုတ်၊
တောစောင့်၊ တောင်စောင့်၊ ရုက္ခဝိုးသုံး ယောက်ကိုယ်ထင်ပြ ၍ပညာကိုစမ်
သည်၊ ရှေးထုံးနှင့်ညီသည် ဓာတ်ုင်းလူတို့ကို ဖြစ်လျှင် လက်သည်ငွေအကျပ်
သုံးဆယ်၊ တိုက်တွန်းနှုတ်ဆို သူငွေဘဆယ်ငါးကျပ်၊ စီရင်သည် အမှန်ဖြစ်
သည်၊ နတ်တို့ကောင်းကြီးကျော်ညာသည်၊

dered the Nat of the pepul tree to leave, as the habitation was originally his. The Nat of the pepul replied: "Your habitation is gone; mine only is left. Do you leave." So they went for a settlement of the case to the king* of the Nat country, (who addressed the Nat of the yendike thus:) You did not first pull up the pepul tree and throw it away; nor did you tell the Nat that he should not watch it. The pepul has increased and swallowed up the yendike; and, my friend, you did not watch the pepul tree, but the other Nat did; your habitation is gone; you have no right now to turn him out. Now the pepul tree is the habitation of the presiding Nat of that tree. Let the Nat of the yendike tree leave. Thus the king* of the Nats decided. He (the Cowherd) decided the case.

6th *The case of the Squirrel, the Kingdik bird, and the Frog.*

A kingdik (a bird so named) called "by the falling of the hill, when the grass is broken, in the course of time there will be disputes." A squirrel on the branch of a tree at the top of the hill, was listening to the pleasant sound of his voice; the branch broke and he fell on a frog which was below, and broke his back. The frog, the squirrel and the kingdik were examined before the wise man, who decided; the kingdik did not call his natural notes, but something quite unusual; and the squirrel, who should go about his own business and not listen to the kingdik, calling out without any reference to him, did not mind his business but listen; if he will listen, let him do so on a strong branch. But he held a dead branch in his teeth and listened; and this dead branch by his biting was broken, and he fell on the frog and broke his back. The squirrel may be called the assaulter; let him pay thirty tickals: And the kingdik the abuser (or exciter;) let him pay one half the above sum. Thus he (the Cowherd) decided. In this case the kingdik, squirrel and frog were not brutes, but Nats of the forest, the hill, and the tree, who tried his wisdom. This was according to former custom. If the same had occurred amongst men, the assaulter would have to pay thirty tickals of silver, the exciter by words fifteen. The decision was a proper one, and the Nats applauded and gave publicity to it.

* [illegible] king of Woot-tha-wodie, the highest of the [illegible] Nat countries, is more properly "*the* king."

သေစ်ပင်ပိတ်မှာနိသာရှိသဦ၊သင်ထွက်လေ။ ညောင်စောင့်နတ်ကနှင်သဦ၊
သိကြားမင်းထံအစီရင်ခံကြသော်၊ပဌမကနတ်၍လည်းမပြစ်၊မစောင့်ရဘူး
လည်းမနှင်၊ ညောင်ပင်ဖုံးလွှမ်း၍ စည်ကြီးသည်သင်လည်းညောင်ပင် ကိုမ
စွဲ၊ညောင်စောင့်နတ်သာစွဲသည်၊ သင့်ပိတ်မှာနိအယင်ပျောက်ချေပြီ၊ယခုမှ
နှင်သော်မနှင်သာချေ၊ ညောင်စောင့်နတ်ပိတ်မှာနိ ညောင်ပင်ဖြစ်ချေသည်။
ရင်းတိုက်စောင့်နတ်ထွက်ပေ၊သိကြားမင်းစီရင်သကဲ့သို့စီရင်သည် တပါး၊

၆ ။ရှင့်ခင်ဗိတ်ဖားတရား၊

ခင်ဗိတ်မည်သည်မှာ၊ တောင်လဲရာမြက်ပြတ် သောအစည်ရှည်လျားစ
ကားများ၏၊မြည်သည်တောင်ထိပ်ထက်၊ ယောက်သော သစ်ပင်၌။ရှင့်တခု
သည်၊ ၎င်အသံသာသည်နာ ရာတွင်၊ သစ်ကိုင်းကျိုး ၍၊ အောက်ံနေသော
ဖားပေါ်သို့ကျ၍၊နံမှိုးကျိုးလေသည်။ဖားရှင့်ခင်ဗိတ်သဦ၊ သုခမိန်ရှေ့အစစ်
ခံကြသည်၊ခင်ဗိတ်လည်း ဘာသာမြည်မြဲတွင်မမြည်၊ ဆန်းသောမြည်ခြင်း
ဖြစ်လေသည်၊ရှင့်လည်းသုဘာသာမြည်ရာ၊မနာမခံသွားရမည်ကိုမသွား၊
နာခံချေသည်၊ သစ်ကိုင်းခိုင်ချာနား ၍နားရာမြည်လျက်၊ သစ်ကိုင်းသေကို
ကိုက်၍နာချေသည်၊ ထိုသစ်ကိုင်းသေကိုလည်းရှင့်ကိုက် ၍ ကျိုးချေသည်၊
ဖားအပေါ်သို့ကျ၍ဖားကုံးမှိုးကျိုးချေသည်၊ ရှင့် ကားလက် သည်မည်ရာ
သည်၊သုံးဆယ်၊ ခင်ဗိတ်၄က်ကားနတ်ပြစ်ဖြစ်ချေသည်၊ ဆဲ့ခွဲလျှော်စေ၊ စီ
ရင်သည်တပါး၊ ။၎င်တွင်ခင်ဗိတ်ရှင့်ဖားတို့သည်၊တိမိရွှာနိမဟုတ်၊
တောစောင့်၊ တောင်စောင့်။ ရုက္ခစိုးသုံး ယောက်ကိုယ်ထင်ပြ ၍ပညာကိုစမ်
သည်၊ရှေးထုံးနှင့်ညီသည် ဓာလ်ုင်းလူတို့ကို ဖြစ်လျှင် လက်သည်ငွေအကျပ်
သုံးဆယ်၊တိုက်တွန်းနတ်ဆို သူငွေဘဆယ်ငါးကျပ်၊ စီရင်သည် အမှန်ဖြစ်
သည်၊နတ်တို့ကောင်းကြီးကျော်ညာသည်၊

dered the Nat of the pepul tree to leave, as the habitation was originally his. The Nat of the pepul replied : " Your habitation is gone ; mine only is left. Do you leave." So they went for a settlement of the case to the king* of the Nat country, (who addressed the Nat of the yendike thus :) You did not first pull up the pepul tree and throw it away ; nor did you tell the Nat that he should not watch it. The pepul has increased and swallowed up the yendike ; and, my friend, you did not watch the pepul tree, but the other Nat did ; your habitation is gone ; you have no right now to turn him out. Now the pepul tree is the habitation of the presiding Nat of that tree. Let the Nat of the yendike tree leave. Thus the king* of the Nats decided. He (the Cowherd) decided the case.

6th The case of the Squirrel, the Kingdik bird, and the Frog.

A kingdik (a bird so named) called " by the falling of the hill, when the grass is broken, in the course of time there will be disputes." A squirrel on the branch of a tree at the top of the hill, was listening to the pleasant sound of his voice ; the branch broke and he fell on a frog which was below, and broke his back. The frog, the squirrel and the kingdik were examined before the wise man, who decided ; the kingdik did not call his natural notes, but something quite unusual ; and the squirrel, who should go about his own business and not listen to the kingdik, calling out without any reference to him, did not mind his business but listen ; if he will listen, let him do so on a strong branch. But he held a dead branch in his teeth and listened ; and this dead branch by his biting was broken, and he fell on the frog and broke his back. The squirrel may be called the assaulter ; let him pay thirty tickals : And the kingdik the abuser (or exciter ;) let him pay one half the above sum. Thus he (the Cowherd) decided. In this case the kingdik, squirrel and frog were not brutes, but Nats of the forest, the hill, and the tree, who tried his wisdom. This was according to former custom. If the same had occurred amongst men, the assaulter would have to pay thirty tickals of silver, the exciter by words fifteen. The decision was a proper one, and the Nats applauded and gave publicity to it.

* [illegible] king of Woot-tha-wodie, the highest of the six Nat countries, is more properly " *the* king."

၇ ရှင့်ကြွက်ရှင်တို့တရား။

ကြွက်မွေးသူတယောက်၊ ရှင့်မွေးသူတယောက်သည်၊ ကြွက်ကိုမွေးသူ အစီရင်ခံသည်မှာ၊ ငှင့်မွေးသောရှင့်ကိုက်၍၊ ငါမွေးသောကြွက်မဝမ်တွင် သန္ဓေဆုံးပျက်ရသည်။ ပူမ်ယောက်ကိုစစ်သော်ရှင့်သခင်ကတိမိရိ္ဆာန် ချင်း ဖြစ်သည်။ငါမတိုက်တွန်းဆိုသည်အတိုင်းမှန်သည်၊တိမိရိ္ဆာန်ချင်းဖြစ်သည်၊ အပြစ်မယူသာဆိုသည့်ကာလ၊ နတ်တို့ကောင်းကြီးမပေးနေရာတွင်အဘယ် ကာလကိုကိုက်မိသနည်း [illegible] ဘယ်ဒေသမှာဖြစ်သနည်းမေးသည်ကို၊ ညည့် အခါသစ်ကိုင်းလျှော [illegible] ဖြစ်သည်။ အညီဆိုကြသည်တွင်မှ၊ ကာလ သည်ညည့်ဖြစ်သည်၊ ဒေသမှာသစ်ကိုင်းဖြစ်သည်၊ သစ်ကိုင်းမှာရှင့်ဒေသ ဖြစ်သည်၊ ထိုသို့မှန်သော်လည်း၊ကြွက်မှာညည့်အခါမှကျက်စားဝန့်သည်၊ ရှင့်မှာနေ့ညည့်မရွေးကျက်စားရသည်။ ညည့်နှစ်ကြိမ်လျှင် ကြွက်ကာလ၊ သစ်ကိုင်းဒေသသည်၊ ကြွက်ဒေသ၊ ညည့်ပင်ဖြစ်ချေသည်၊ ရှင့်သခင်က၊ ကြွက်သခင်ကို၊သန္ဓေသုံးခု၊အဖိုး၊ တခုလျှင်ငွေတကျွေးစီပေးစေ၊ စီရင်သည် တွင်မှနတ်တို့ကောင်းကြီးကျော်ညာသည်၊ ဤလည်းတပါး။

ထိုကြောင့်၊ ကာလံ။ ဒေသံ၊အဃ္ဃံ၊ခနံ့ဟူ၍၊ လေးပါး အပြားရှိ၏ထု၊ သု ခမိန်ဖြစ်သောသူငယ်ဆိုခြင်းတည်း၊ ၊ကာလံ။ ကာလအားဖြင့်၊အဋ္ဌ ဝါ၊ ရှစ်ပါးအပြားရှိ၏၊ ဒေသံ။ ဒေသအားဖြင့် ဒွါဒသ ၁၂ ပါးအပြားရှိ၏၊ အဃ္ဃံ၊ အဖိုးအားဖြင့်၊ စတုဗိဒံ၊လေးပါးအပြားရှိ၏၊ခနံ့၊ဥစ္စာအားဖြင့်၊စတု ဗိဒံ။လေးပါးအပြားရှိ၏။ ၊ထိုတွင်ကာလရှစ်ပါးဟူသည်ကား၊ ညည့် ကာလတပါး၊ စစ်မက်ဖြစ်သောကာလတပါး၊ ငတ်မွတ်သောကာလတပါး၊ ရောဂါကြီး သင့်သောကာလတပါး၊ တဦးကို တဦးအစိုးရစေ တတ်သော ကာလတပါး၊နေ့ကာလတပါး၊ ငြိမ်းချမ်းသာယာသောကာလတပါး၊မြို့ရွာ တည်စကာလတပါး၊ဤသည်လျှင်ကာလအပြားရှစ်ပါးဖြစ်သတည်း။

ဝင်ကဲ့သို့အမှိုနည်းတူမှာ၊ဖြုတ်တပြိုက်ကာလတပါး၊ နှစ်စည်ကာလတ ပါး၊နက္ခတ်ကာလတပါး၊ မြို့ဖျက်ဆဲကာလတပါး၊ ဤကဲ့သို့ထောက်၍မှတ် ယူကြလေ။

7th *The case between the Owner of the Squirrel and the Rat.*

One person bred rats and another squirrels. The owner of the rats represented that a squirrel had beaten one of his rats and caused him to lose a litter of young ones of which she was pregnant. On enquiring of the owners of both, the owner of the squirrel said : It was a matter between the brutes ; that he had not set on the squirrel. This was proved ; and it was decided that it was a matter between the brutes and no (fault) compensation could be given. The Nats gave no applause. On enquiring into the time and place of the occurrence, the owners both agreed that it was in the night, and on the branch of a tree. The time, was night—the place, the branch of a tree. The branch is the squirrel's place ; but though this is true, the night is the only time a rat will venture to seek his food ; the squirrel makes no distinction as to day or night, in feeding. If we judge by the time, night is the rat's time ; if by the branch, it is also the rat's place, as it was in the night time. Let the owner of the squirrel pay the price of three litters, reckoned at one eue of silver each. When this decision was given the Nats applauded, and proclaimed it. This is also one decision.

On this the wise man said : There are these four matters—time, place, price, and the thing—to be considered.

As regards time, there are eight divisions ; of place, there are twelve ; of price, four ; and of things, four. Of the eight divisions of time, there is 1st, the night ; 2d, the time of war ; 3d, of famine ; 4th, of pestilence ; 5th, when the power of the king is small, and one kills another ; 6th, the day time ; 7th, the time of prosperity and happiness ; 8th, the time of founding a town or village. These are the eight divisions of time ; and, as being of the same nature, any sudden emergency, festivals, or other annually recurring periods, the feast of the stars, (T'saung-moung-poe, formerly so called,) the time a town is on the point of and certainly will be destroyed ; let all such times as these be noted.

Of the twelve divisions of place—1st, a kingdom ; 2d, a country ; 3d, a city ; 4th, a district ; 5th, a village ; 6th, a hamlet ; 7th, a still smaller village ; these 7—and 8th, the bazar or market ; 9th, a dramatic assembly ; 10th, the landing place for boats ; 11th, a ferry ; 12th, a hut, or temporary residence—these are the twelve divisions of place.

ဒေသအပြား၁၂ပါးဟူသည်ကား။ နိုင်ငံတပါး။ ပြည်တပါး။ မြို့တပါး။ တိုင်းတပါး။ ရွာတပါး။ ဇနပုဒ်တပါး။ နိဂုံးတပါး။ ထိုခုနှစ်ပါးနှင့်ဈေးတပါး။ သင်္ဘောတပါး။ ရေဆိပ်တပါး။ ကူးဆိပ်တပါး။ တဲဦးတပါး။ ဤသည်လျှင် ဒေသအပြား၁၂ပါးတည်း။

အမှီနည်းတူမှာ။ကင်းတပါး။ တံခါးတပါး။ ပွဲတပါး။ တောတပါး။ ဆိပ်ငြိမ်ရာတပါး။ မှတ်ယူကြလေ။

အမိုးလေးပါးဟူသည်ကား။ သက်ရှိဆင်မြင်းလည်းတပါး။ သက်မဲ့ပတ္တမြားကိုးပါး။ ရွှေတဆယ်နှစ်ပါး။ ငွေမျိုးလေးပါး။ ရင်သုံးခုမှာတပါး။ တနည်းသက်ရှိကျွဲနွားမျိုးတပါး။ သက်မဲ့မြေနှင့်ကျေးတပါး။ ဤသည်လျှင်အမိုးလေးပါးတည်း။ ။အမှီနည်းတူမှာ။ သက်ရှိ။ မိုင်ဆတ်သမင်ဒါးရယ်ကိုစသည်အခြေလေးခုရှိသမျှအမျိုးတပါး။ ဥဒေါင်းပြိုးငှါး။ ကြက်ဝမ်းဘဲအတောင်ရှိသမျှအမျိုးတပါး။ ။အမှီသက်မဲ့မျိုးမှာ။ စပါးသစ်ဝါး သက်ကယ်နည်းတူတပါးကိုမှတ်ကြ၍ အမိုးယားရမည်ကိုမှတ်လေ။

ဥစ္စာမျိုးလေးဟူသည်ကား။ သက်ရှိဆင်မြင်းတပါး။ သက်မဲ့ပတ္တမြားကိုးပါး။ ရွှေမျိုး၁၂ပါး။ ငွေမျိုးလေးပါး။ ရင်သုံးခုမှာတပါး။ တခုသက်ရှိကျွဲနွားမျိုးတပါး။ သက်မဲ့မှာမြေနှင့် ကျေးမျိုးတပါး။ ဤသည်လျှင် ဥစ္စာမျိုး အပြားလေးပါးဖြစ်သတည်း။ ရင်ဆိုခဲ့ပြီးသမျှသက်ရှိသက်မဲ့။ အခြေရှိ။ အခြေမရှိ။ စပါး။ ပြောင်း။ နှမ်း။ ဝါ။ လူးဆပ်အလုံးစုံပိုင်ထိုက်သမျှဥစ္စာတည်း။ ဤအကြောင်း လေးပါး ဆိုခဲ့၍၊ အလားတူကိုယူ၍မှတ်သား စီရင်ရမည်။ ထိုကြောင့်ကြွက်နှင့် ရှင့်မှာကာလဒေသ။ အမိုးဥစ္စာကိုဆိုသည် ဟုသုခမိန်ပြဋ္ဌာန်းသောစကားတည်း။

ဂ ။မယားလုဘရား။

အကြင်သူနှစ်ယောက်သည်သုမယား။ ယောက်ျားလုကြသည်။ ထိုသုခမိန်မေးစစ်သည်မှာ။ နှစ်ယောက်ကပင်မယားဆိုသည်။ မိမ္ဘကိုစစ်သော်။ တဦးသောယောက်ျားကိုသာလင်ဆိုသည်။ မိမ္ဘဆိုသူသာမယားရအပ်သည်။ ထိုသို့မိမ္ဘဆိုကာမှုနှင့် စကားအစစ်မစင်။ သုံးယောက်အခြားနေစေ၍ အသီးအသီးစစ်ပြန်လျှင်။ မြို့ရွာဘချက်ဘည်းဖြစ်ကြ၍၊ တဦးပြောသည်အတိုင်း။ ဆိုး။ ဘွား။ မိ။ ဘ။ အမည်အရည်။ ဥစ္စာ။ မျိုး။ ဂိုး။ တူကြသည်ဖြစ်သည်။ သင်တို့သုံးယောက်ကို။ လူသာမည်ညစ်၍မစင်ရာ။ ရေဆန့်မီးခဲကမ္ဘာလေးရပ်တွင်။ တပါးပါးနှင့်စီရင်ရမည်။ ဆိုပြီးမှ။ သင်တို့မိဘ။ ပေါက်ဖော်ဆွေမျိုး အရပ်သား

Places that in the same way may be noted are, 1st, posts for collecting duty, or guard posts; 2d, the gates of a town; 3rd, any assembly of people; 4th, the forest; 5th, solitary places—let these be noted.

Of the four prices, (or modes of fixing prices,) there are 1st, animate things, elephants, horses and men—these are one; 2d, the nine kinds of gems, the twelve kinds of gold, and the four kinds of silver these are reckoned one; 3rd, another grade of animate things, buffaloes and oxen are one; 4th, of inferior inanimate things and the base metals; these are the four prices.

Of animate things which are similar and may be reckoned the same, there are bison, elk, large red deer, small red deer, spotted deer, and all four footed animals; (there are) pea-fowls, cyruses, common fowls, ducks, and all winged animals. Of inanimate things similar (to the above,) there are grain, timber, bamboos, coarse grass used for thatch. These having noted, you must fix the price and record it *

Of these four kinds of things—animate things—1st, elephants and horses, one; 2d, inanimate things, the nine kinds of gems, the twelve kinds of gold and the four kinds of silver, these are one. Another (class of) animate things, buffaloes and oxen; of inanimate things, land and the baser metals. These are the four kinds of things. The above embraces animate and inaninate things, grain, chodum, sesamum, cotton, barley, sap—all things that man ought to possess. Things similar to these are to be noted in the same way and decisions given on them. For this reason, in the case of the rat and squirrel, the time, the place, the price and the thing, were laid down. This was the decision of the wise man as to time, place, price, and thing.

8th. The disputed Wife.

Two men disputed the possession of a wife. When they came before the wise man, he enquired into the case. Both the men claimed the woman, and she declared one to be her husband It would appear that the man the woman says is her husband, should have her but on the statement of the woman only, the case is not clear. So he separated the three and examined them apart; but being all of one village, their statement as to forefathers, names, numbers and hereditary property agreed. "The case cannot be decided by the questioning of ordinary men. It must be decided by the ordeal of water, rice, fire, or (hot) lead; one of these four." Having said this, he called their parents, relatives, connections and neighbours

* [illegible] the price of things is to be [illegible]

တို့ကိုခေါ်မွဲ၍၊ စစ်သျှင်တပ်းသောယောကျ်ားတို့၊ အညီထွက်ချေသည်၊ ကမ္ဘာလေးရပ်သို့ မရောက်သာ၊ အညီထွက်သူ မယ်ာဖြစ်စေ၊ မိရင်ရာတွင်မိမ္မကလင်မဟုတ်ဆိုသောယောကျ်ားသည်၊ မိမ္မကိုရလေသည်၊ သင်ကားလည်ပြတ်ရာသည်၊ လည်မိုးသင့်ကိုယ်အမိုးဘန်ရာငွေအကျပ်သုံးဆယ်လျှော်စေ၊ မိမ္မကလင်ရင်းမှန်လျှက်မနေလိုချေ၊ ကိုယ်ဖိုးငွေနှစ်ဆယ်ငါးကျပ်လျှော်စေ၊ ချင့်တို့နှစ်ယောက်အမျိုးမစောင့်ဖြစ်သည်၊ ရွာပြည်မှထွက်သွားစေ၊ အမွေအနှစ်လည်းမပေးနှင့်၊ အမျိုးပျက်၊ သစ္စာမစောင့် ဖြစ်သည်၊ မိရင်သည်ကို တောစောင့်နတ်၊ တောင်စောင့်နတ်တို့ကောင်းကြီးကျေးကြေ်သည်လည်းတပါး၊

၉ ၊ တခါးဝင်းမဝင်အကြီးကိုအငယ်ရှိသေရာသောစကားတရား၊

သူနှစ်ဦးခိုက်ရန်ဖြစ်ရာ၊ ငိုက်နှက်သဲရေးကြသည်တွင်၊ ရှေ့သို့ရောက်၍စစ်သည်ကား၊ အငယ်တရားမဝင်သေး၍၊ ဤသူငယ်လည်းလွန်သည်၊ အပြစ်မရှိ၊ ဤသူငယ်ကြောင့် လူကြီးသေချေသည်၊ သေခန်းသေနားဤသူငယ်ကြောင့်ဖြစ်သမျှကိုလည်း အစားတည်စေ၊ ယနေ့မှစ၍ သားကိုသား ရှင်မိဘအပြစ်ခံရမည်ဖြစ်သည်၊ ဆုမ္မကြလေ၊ ၊ကမ္ဘာဦးသူတို့ကျင့်ရိုး၊ မြဟ္မာမင်း၏သားမြေးမြစ်ဖြစ်ကြသည်၊ ဆုံးဖြတ်ပါရင်သည်တပါး၊

၁၀ သက်မဲ့စပါးကိုလေးသီးဆိုသောစကားတရား၊

အကြွင်သူနှစ်ယောက်တို့သည်၊ စပါးအတင်းတဆယ်ကိုအဘင်းနှစ်ဆယ်ပေးရမည်၊ တောင်းသည်ကို၊ အသီးတွင်မပေးနိုင်၍ နှစ်သီးကောက်ကြီး ခပ်မှတောင်းသည်၊ စပါးအဘင်းတဆယ်ကို အတင်းနှစ်ဆယ်ပေးရကောင်းသည်၊ ချေးစားလူဆိုသည်အခါလွန်ပြီ၊ စပါးမျိုးဖြစ်သည်၊ တဘင်းကခွန်နက်အများထွက်သည် အတွက်ကိုလေးစုတစုရကောင်းသည်၊ စပါးရှင်ဆိုသည်၊ ယူရင်းကထဘိုးယူသည်ဆိုသည်၊ ခွန်နက်အထွက်ကို၊ လေးစုဘစုမပေး သင့်ပါ၊ ချေးစားသူကဆိုသည်၊ သင်တို့နှပ်ငြိမ်းချက်စကားလောဘနှင့်ဖြစ်ကြသည်၊ ငှင်လေဘကြောင့် ဖျက်စီးကြားပါးရသည်၊ ကနှစ်ကောက်ကြီးသုံးရပ်၊ မရင်းနှစ်ရပ်၊ နှစ်လီနွှမိုးယ်ဖြစ်ချေသည်၊ တော်လျှင်လည်းအများရသည်၊ မတော်ကလည်းအနည်းရချေသည်၊ နှစ်ဦးစကားပကြစေ၊ စပါးအတင်းတဘယ်ကို၊ လေးဆလေးသီးဖြစ်ချေရကား၊ လေးဆလေးသီးပေးဆပ်စေ၊ လေးဆလေးသီးဖြင့်အနှစ်နှစ်ကြသည်ကို မဆိုသာ၊ လေးသီးတွင်ပြေ

and examined them. They all agreed in stating *one* to be her husband. He then said, it shall not be tried by ordeal. Let the man all agree to be the husband, have the wife. On this decision, the man the woman declared not to be her husband gets her, and he (the other) is liable to decapitation. So as the price of his neck, let him pay thirty tickals of silver. The woman, though her husband was clear and certain, said she did not wish to live with him. Let her pay twenty-five tickals of silver, the price of her body; and as both are disregardful of the credit of their connections, let them go beyond the bounds of the village, and let them have no share in the inheritance (of their relatives.) They are destroyers of family character, breakers of their engagements. On this occasion the Nats of the forests and hills praised and shouted applause. This also is one decision.

9th. Being of legal age, and the respect due by the young to the old.

Two persons quarrelled and fought. They were taken before the wise men. On enquiring, the younger was found under the responsible age Though he was the offender, he was not held in fault. By means of this youngster the grown man died. Let the whole expense of the funeral, and all the damage caused by him, be borne and made good. From this, as parents shall bear the faults of their children, let them give them instruction This is the constant practice with the first inhabitants of a world. They are all children, grand children, and great grand children of the king of Bymahas. This he gave as one decision.

10th. Borrowed grain only to be repaid fourfold.

A person borrowed paddy from another. The lender said—" after the first harvest, for every ten baskets twenty shall be returned." But (the borrower) not being able to repay it after the first harvest, the lender demanded it after the second, (or kauk-kee.) The borrower said he ought only to pay twenty baskets for the ten; but the lender said," the season is past; mine was seed paddy; from one basket there is a return of many. I ought to get the fourth of the return" The borrower replied; " when borrowed, double (the original quantity) was agreed on, and I ought not to give one fourth of the return." The wise man said—" the words of my friends are dictated by covetousness: by covetousness is produced destruction and scarcity. In the year. there are three crops in the wet season, two in the dry. The year consists of a warm and a wet season. If in luck, there is a large return: if not, a small one. Let both proposals be set aside, and for ten baskets of paddy let fourfold be paid. Beyond fourfold

စေ။ စပါးမျိုးခုနှစ်ပါးမှစ၍၊ တရာနှစ်ပါးမျိုးဟူသမျှကိုမီရင်လေ၊ ဆုံးဖြတ်သည်လည်းတပါး။

၁၁ ။ ငွေကိုထတိုးဆိုသောစကားတရား။

အကြင်သူနှစ်ယောက်တွင်၊ တယောက်သောသူငွေတကျပ်ကိုချေးစားသည်။ ငွေရှင်ကအနှစ်နှစ်ငွေစားကိုမတွေ့၍မတောင်းရသဖြင့်၊ နှစ်ရှည်သည်အတိုင်းအတိုးတက်၍ရကောင်းသည်၊ ငွေရှင်ကဆိုသည်။ ငွေစားကမှာချင့်မငွေတကျပ်ကိုအရင်းပြု၍ ထတိုးပေးပါမည်၊ အနှစ်နှစ်လည်းမတွေ့ကြာသည်မှန်ပေသည်ဆိုသည်။ ချင့်တို့နှစ်ဦးအခြင်းများကြသည် ငွေဖြစ်သည်၊ ကုံမဟုတ်၊ နှစ်ချားစွာကြာသော်လည်း ငွေနှင့် စပ်သည်ကို၊ ထတိုးတွင်ပေးယူကြစေ၊ ငွေမျိုးရွှေမျိုး၊ သလွဲမည်း၊ သလွဲဖြူ၊ ကြေးနီကြေးဝါနှင့်စပ်သည် ကြေးမျိုးကိုလည်းနည်းတူဖြစ်စေ၊ ဆုံးဖြတ်သည်လည်းတပါး။

၁၂ ။ သက်သေတို့ကိုခြားနား၍စစ်ရာသောတရား။

မဟာသမတမင်းကြီးပြည်တွင်၊ ပုဏ္ဏားလေးယောက်တို့ အလှူခံကြ၍ငွေသပြာကျပ်တရာရသည်၊ လေးရာမရသေး၊ ပုဏ္ဏားငယ်ကိုအစောင့်ထားခဲ့သည်၊ ပုဏ္ဏားကြီးသုံးယောက် အလှူခံသွားသည်နောက်၊ ပျားဖွတ်သောတောသွားလေးယောက်နှင့် အစောင့်ထားခဲ့သည်၊ ပုဏ္ဏားငယ် ထိုင်ပင်သည်ကား၊ တရာသပြာကိုအညီအမျှ ယူကြမည်၊ ပုဏ္ဏားကြီးတို့ရောက်၍ တောင်းလျှင်ခွေးချီ၍ပြေးလေသည်၊ ငါဆိုမည်၊ သင်တို့ပျားဖွတ်၊ တောသွားလေးယောက်လည်း ခွေးချီ၍ပြေးလေသည်ကိုပင်မြင်ပေသည်၊ ဆိုပါကုံထု၊ ပုဏ္ဏားငယ်နှင့်ပျားဖွတ်သောတောသွားလေးယောက်ညှိ နှိုင်းတိုင်ပင်နေပြီးသည်နောက်၊ သုံးယောက်သောပုဏ္ဏားကြီးတို့ရောက်လာ၍အသပြာလေးရာကိုဝေပြီ၊ သင်ပုဏ္ဏားငယ်တွင်ထားခဲ့သည်သပြာတရာကိုယူတော့၊ ငါတို့မှာတယောက်တရာစီယူမည်ဆိုလျှင်၊ သင်တို့သုံးယောက် ကသာ၊ အသပြာကိုဝေပါတော့၊ ငွေထားခဲ့သောအသပြာကိုတထုပ်တည်းထားရာ၊ သားငါးထုပ်သည်အဝတ်နှင့် ထည့်ထားမိရာတွင်၊ ခွေးချီ၍ပြေးခဲ့သည်၊ ပျားဖွတ်သောယောက်ျားတောသွားလေးယောက်နှင့်လိုက်ပါသည်ကိုလည်းမရပါ၊ ပုဏ္ဏားငယ် ဆိုလျှင်၊ မြို့ကွပ်သို့အစီရင်ခံ စကားရင်း အတိုင်း ပြောကြရာ၊

there shall be no claim on account of length of time. Let fourfold be a full remuneration for the seven kinds of grain, and all edible vegetable productions, which are subject to the same rule." This is also one decision.

11th. *Borrowed silver only double.*

One man borrowed from another one tickal of silver, and as he was not seen by the lender for some years, he could not demand payment; (but when he saw him) he claimed interest for the whole time elapsed. The borrower said he was willing to pay double; admitted that he had not seen him (his creditor) for some years, and that it was long since the money had been borrowed. Thus they disputed. The wise man said, it was silver, not merchandize; and though it was many years since the transaction, for whatever is connected with silver, let only double (the original sum) be paid or received The different kinds of silver, lead, tin, copper, brass, and every thing connected with copper, shall be the same. This is also one decision.

12th. *The case in which a decision was given by examining the witnessess apart.*

In the country of Maha Thamada four Bramins had by begging obtained one hundred tickals or pieces of silver money. They had not got four hundred, so they left the younger Bramin to watch the one hundred, and the three elders having gone off begging, four bee-hunters, who were going to the jungle, were consulted with by the younger Bramin, to divide the one hundred pieces of money equally amongst them, and when the elder Bramins return and demand it, I (the young Bramin) will say, "a dog ran away with it;" and do you bee-hunters say you saw it. After they had thus consulted, the three elder Bramins returned. They said, "we have now procured four hundred pieces of money. Do you keep the one hundred pieces left in your care; we will each take one hundred." The young Bramin then said, "my three friends, share your money with me. That left with me, being placed in one bundle in a cloth used for tying up meat and fish, a dog ran away with it and it was lost. Though I followed with four bee-hunters, we could not recover it. This the young Bramin said, and when they came to the head man

တောသွားလေးယောက်တို့ကိုစစ်သော်၊ ငွေးမျိုး၍ ပြေးသည်ကိုငါ တို့လည်း လိုက်ရသည်ဆို၍၊ သက်သေလေးယောက်တို့ထွက်ဆိုချေပြီ၊ သည်ပုဏ္ဏား ငယ်မထိန်မဖုက်မှန်ချေသည်၊ ပျောက် ပိုင် စေ၊ ပုဏ္ဏားကြီးသုံးယောက်တို့က ဥစ္စာကိုပုဏ္ဏားငယ်သို့ဝေပေးစေ၊ မြို့ကွပ်စီရင်သည် ကိုပုဏ္ဏားကြီးတို့ကမပြီး ၍သေနာပတိသို့ချောက်ပြန်သော်လည်း ထိုနည်း တူစီရင်သည်၊ ပုဏ္ဏားကြီး တို့မပြီး ၍ ဥပရာဇာသို့ရောက်ပြန်သည်တွင်လည်း ၎င်နည်းတူစီရင် သည်၊ ပုဏ္ဏားကြီးတို့မပြီး ၍ မိဘုရားသို့ချောက်ပြန် သော်လည်း ထိုနည်း တူ စီရင် သည်၊ ပုဏ္ဏားကြီးတို့မပြီး၍မင်းသို့ရောက်သည်၊ မင်းကလည်း ထိုနည်းတူ စီရင်သည်၊ ပုဏ္ဏားကြီးတို့မပြီး၍တခုသောအရပ်၌နေလျှက်ပုဏ္ဏားငယ်နှင့် တောသွားလေးယောက်၊ ပုဏ္ဏားကြီးသုံးယောက်တို့တိုင်ပင်ကြသည်မှာ၊ အ စီရင်ခံတိုင်းငါတို့သုံးယောက်ကိုအရှုံးပေးသည်၊ နိဂုဏ်းတရွာမှာ၊ အခြင်း များသမျှစကားကို၊ သူငယ်စီရင်သည်၊ တရားဟုတ်မှန် လျှင် တောစောင့်၊ ဘောင်စောင့်၊ ရုက္ခစိုး၊ ဘုမ္မစိုးလူ၊ ငှက်တို့ကျေးကျော်သည်၊ မဟုတ်မမှန်လျှင် မကျေးကျော်၊ ကြားရသည်အတိုင်း သင်တို့ကြား၏လား မေးလျှင် ကြားပေ ၏၊ ထိုမှာထိုသူငယ်ဆိုးဖြတ်ရာပြီးမည် သစ္စာပန်နက်သွားကြလေသော်၊ သူ ငယ်ရှိရာအရပ်သို့ခုနှစ်လကြာမှရောက်သည်၊ သူငယ်အကြောင်းကိုအိမ်မှာ မေးသော်၊ အဖလယ်ထွန်ရာပါလေသည်ပြောလိုက်ကြလျှင် တွေ့လေသည်၊ အဖနှင့်၊ လယ်ထွန်ရာ ကတက်၍သွဲ့စေးညှိ၊ ခြေမှာကိုယ် မှာ ရှိသမျှကို၊ သန့် ဆေးချိုးပြီးလျှင်၊ ဤပုဏ္ဏားတို့လာရောက်သည်ကား၊ ဝီစိကိ စ္ဆာပဝိဒ၊ ထို မှားခြင်း အညင်းအခုံရှိကြသည်ဖြစ်မည်၊ စိတ်ကစွဲမှတ်၍၊ ကံသင်း၌ ထား သောအဖအဝတ်ကိုရုံ၍ဘခုသောသစ်ခက်ကိုချိုးပြီးလျှင် သစ်ပင်အောက်၌ ခင်း၍နေလေ၏၊ ထိုအခါသင်ဖြဟ္မဏာတို့ အဘယ်ကိစ္စရှိ ၍ ရောက်သနည်း၊ သုခမိန်ဖြစ်သောသူငယ်မေးသော်၊ ဆိုခဲ့ပြီးသမျှစကားအတိုင်းနှစ်ဖက်သား တို့အကုံပြောကြသည်၊ သုခမိန်ဖြစ်သောသူငယ်ဆိုသည် ကား၊ သင်ပုဏ္ဏား လေးယောက်တို့၊ သည်တွင်နေ၊ တောသွားလေးယောက်တို့အဝေးအရပ်လေး မျက်နှာမှာ နေကြလေဆို၍ နေကြလေ၏၊ ထိုမှတမျက်နှာသားကိုမေးသည် ကား၊ ဤကမ္ဘာတည်စက မုသာဝါဒမဆိုသည်ဖြစ် ၍ ဆင်းရဲခြင်းမရှိ၊ သေ သော်လည်းနတ်ရွာသို့ရောက်သည်၊ မဟုတ်သည်ကိုပြောဆိုချေက၊ ဤဘဝ ၌လည်းဆင်းရဲသည်၊ ဘဝပြောင်းလည်းငရဲ မလွတ်၊ ခံရချေသည်၊ မှန်ရာ ပြောရမည်မေးလျှင်ငွေးရှိ၍ပြေးသည်လိုက်သည်မရပါ၊ ပြောဆိုသည်၊ အ

of the town for his decision and stated the case as above, he examined the four men who were going to the jungle; they all said they also had followed the dog when he ran off. On the evidence of the witnesses he decided that the young Bramin had not secreted it; that it should be considered as lost, and the elder Bramins should share with the younger. The elder Bramins were not satisfied; but when they went to the ministers (of the king,) they gave the same decision; and when still dissatisfied, they went to the heir apparent; he gave the same. Still unsatisfied, they went to the first queen, who decided the same. They went to the king, and he also confirmed the decision. Yet still dissatisfied, they consulted with the young Bramin and the four bee-hunters (saying,) wherever we have gone for a decision of our cause, it has been given against us. In a certain village, a boy decides all cases, and if his decisions are correct, the Nats of the forest, the hills, the trees and the earth, men and birds, cheer and applaud; if they are not correct, they do not applaud. Have you also heard this? The others replied, they also had heard it; and on this they agreed that they would be satisfied with this young man's decision, and making a declaration to that effect, they went to him. They reached his place of abode in seven months, and enquiring for him at the house, were told he had gone out with his father to the plough. Following there they saw him. Having left his father, he bathed and washed the mud off his feet and body. "These Bramins who have come, must have some dispute to decide." Thinking thus, he put round him his father's cloak which happened fortunately to be at hand, and breaking a branch from a tree, spread it and set down under the shade. The little wise man then said to the Bramins, "oh! my friends, on what business have you come?" The two parties then told him the whole case as it had happened. The young wise man then said, "my friends, you four Bramins remain here, and you four jungle rangers go a distance to four separate places, and they did so. He then examined one of the hunters, (saying,) "at the commencement of this world, as there was no lying, there was no misery, and at death (people) went to the Nat country. When they began to speak falsely, there was misery in this life; but when they changed this state of being, they could not escape hell, but had to endure. Ye must speak the truth." So on questioning him, he said they followed the dog on his running away, but could not catch him. (The young man) enquired in what direction the dog had run, and what was his color. The witness replied, he saw a white dog, and he ran east.

ဘယ်အရပ်သို့ပြေးသနည်း၊ ခွေးအမွေးကားအဘယ်သို့နည်း၊ မေးသည်ကို
အရှေ့အရပ်သို့ခွေးဖြူရှိ၍ ပြေးသည်ကိုမြင်ပါသည်၊ထွက်ဆိုသည်၊ ဒုတိယ
ယောက်ကိုမေးသော်တောင်အရပ်သို့ခွေးနီရှိ၍ ပြေးသည်ကို မြင်ပါ သည်
ထွက်သည်၊ဒုတိယယောက်ကို မေးသော် အနောက် အရပ်သို့ခွေးနက်ရှိ၍
သည်ထွက်ဆိုသည်၊ ဒုတိယယောက်ကိုမေး သော်မြောက် အရပ်သို့ခွေးကျား
ပြေးသည်ကိုမြင်ပါရှိ၍ ပြေးသည်ကိုမြင်ပါသည် ထွက်ဆို သည်၊ ဤ လေး
ယောက်တို့ကိုလည်းနည်း တူကောင်းကျိုး မကောင်းကျိုး ပန္နက် စေ၍မေး
သတည်း၊ထိုမှသင်တို့လေးယောက်နှင့်တိုင်ပင်၍ကဲ့ဂှက်သိမ်လည်ချေသည်၊
ပြည့်ရှင်သို့ပို့ဆက်လေဆိုသည်ကိုအမှု အဆက်မဝန်၍ထိန် သည်ငွေကိုချွင့်
တွင်ပင်ရှိသေးသည့်ဖြစ်၍တွင်းဖြူပ်ဖော်ပြအရင်းအတိုင်းပေးစေသည်၊တော
သွားလေးယောက်မှာလျှာ အာမလွတ်ထိန်သူဖြစ်ချေသည်၊ မင်းသို့ရောက်
ကဖြတ်မည်လှီးမည်၊ ဟက်မည်ဖြစ်သည် ဥက္ကောင်း လေးထောင့် ကြားနှင့်
အမှုတဗက်အိမ်ဘဗက်၊သို့ဖုံးစားရမည်၊မြို့ရွာမှ နှင်ထုတ်ရမည်၊ ဆင်ချေး
မြင်းချေးကျုံးရ မည်၊ ဒွန်းစဏ္ဍားသို့ရောက်စေ ရမည်၊ ယခုမှာသင်ပုဏ္ဏား
တို့၊သည်းခံပါ၊နေ့ခင်ဒိုလ်ပါတို့၊သည်ကဲ့သို့ပြုကျင့်သူကိုထင်ရှားအောင်မှာ
ချက်အတိုင်းစီရင်လေ၊ ဤသို့စီရင်ပြီး သော်တောစောင့် နတ်၊ ရုက္ခစိုးဘုမ္မ
စိုး၊ဌက်တို့အရောင်ကြွေးကျော်ကောင်းကြီး ကြောက် သည်၊ ပုဏ္ဏားကြီး တို့
လည်းကောင်း ကြီးပေး၍ရောဂါကင်းပါစေ၊အသက်ရှည်ပါစေ၊ဘုန်းကြီးပါ
စေ၊ ဇမ္ဗူဒိပ်မြေပေါ်တွင်အတုမရှိ ပညာရှင်ဖြစ် ပေသည်ဟုချီးသင်း ရေ စင်
ဖြန်း၍၊နေစာ သပြေညွန့်ဖြင့်ပေးကမ်၍သွားလေ၏၊

မင်းကိုပြီးကြောင်းနှင့်ပုဏ္ဏား တို့လျှောက်လျှင်၊ မည်သူစီရင်သနည်းဟု
မေးတော်မူသည့်ဘွင်စီရင်ပြီးချက်သည်၊အတုမရှိ၊ပညာရှင်ဖြစ်သည်တကား
ဟုထိုသူငယ်ကိုခေါ်၍ရောက်လျှင် အမတ်သေနာပတိ အရာကိုပေးသည်၊ အ
မှုမျိုးကိုစီရင်အပ်သည်ကာလမင်းကြီးပြည်တိုင်းရေးကိုစီရင်ရမည်၊ ကြောက်
ပါသည်၊ ငရဲတိရိစ္ဆာန်၊ ပြိတ္တာ၊ အသူရကာယ်အပါယ် လေးဘုံရှိခဲ့သည်၊မ
တိမ်းမပါးသား၊ပုထုဇာန်မတတ် နိုင်ပါတောင်းပန်သည်၊ နှစ်လဖြင့် ပြဇ္ဈာန်း
၍မင်းကြီးကတောင်းပန်သည်၊ မင်းကြီးမှိုးမိုး၍၊ ခုနှစ်ရက်တရားတင်းကုတ်
သို့ဝင်၍စီရင်ပါမည်၊ဟုတ်မှန်တော်တည်၊ လမ်ဟောင်းကို၊ ဆွေးနွေးပါရ
စေ၊တောင်းပန်၍ဆွေးနွေးကြံစည်ရလေသည်၊နောက်တရားတင်းကုတ်သို့
စီရင်ပါ၊ ဆောက်သည်အမှုသည်တရားခုနှစ်ရပ်ကို၊ မှိုနှင့်ရင်း သေနာပတိတို့

On questioning another in the same way, he replied, a red dog had run south. And on questioning another, he said a black dog had run west, and the fourth said a spotted dog had run north. Before examining the four, he had explained to them good and evil, and made them declare that they would speak the truth. He now said, "they have conspired to cheat and concealed the money. Let them be taken to the king of the country." As they were afraid to go before the king, and the money they had taken was still by them, he caused them to dig it up from where it was hid and return the full amount. "The four jungle rangers have committed a fault by means of their tongues. They are concealers (of the truth.) When they come before the king he will chop or cut them out, or slit their mouths, or he will cause their heads to be shaved in four patches, and then to labor and beg for their subsistence—banish them from the city, or make them clean out stables or elephant sheds, or degrade them to the doon-tsanda class. Now my friends, ye Bramins, do ye suppress your anger, and let future generations punish men as I have now publicly and plainly laid down." When he had thus decided, the Nats of the forest, of the trees and of the earth, in the form of birds, proclaimed aloud his praise. The elder Bramins also sprinkled him with, and poured over him pure water from their Braminical shells. They gave him a small branch of the thabae tree, and Nat-tsa-grass, wished him freedom from all disease, long life and increase of power, and saying, on the whole surface of this earth there was none like unto him for wisdom, they took their departure.

When the Bramins represented to the king that their case had been decided, he enquired by whom the decision had been given, and saying, he certainly is a man of unparalleled wisdom, he sent for the young man and appointed him minister. When the king appointed him to try all causes he said: "Oh king! I am afraid to undertake the decision of all the cases in the country. There are the four states to be avoided, of hell, brutes, pyit-ta, and athoorakay. No man is free from mistakes. I am not equal to the task." So he begged to be excused. The king having fixed a certain term in years and months, begged him to undertake it. So making his obeisance to the king he agreed to enter the law-shed and decide causes for seven days, and requested to be allowed to consider the old and true road (of former decisions.) So he was permitted to consider When he came to the shed, seven causes were appealed from

စီရင်သော်လည်းမပြီး၍ သုခမိန်တရားတင်းကုတ်သို့မင်းအာဏာနှင့်ဝင်ရရာတွင်စီရင်သည့်တရားကား၊

၁ ဤသို့တည်း၊ ပဌမရက်မြောက်၌စပါးမျိုးဟောင်း၊ မျိုးသစ်တရားတပါး၊

၂ ဒုတိယနှစ်ရက်မြောက်၌၊ စီရင်သည့်နွားပိုက်၊နွားမဘာရားတပါး၊

၃ တတိယသုံးရက်မြောက်၌၊ စီရင်သည်၊ ကြက်ဘကြီးငယ်တရားတပါး၊

၄ စတုတ္ထလေးရက်မြောက်၌၊ စီရင်သည့်သားလုတရားတပါး၊

၅ ပဉ္စမငါးရက်မြောက်၌စီရင်သည်၊တောင်သူ့ရာပြင်သစ်ခုတ်တရားတပါး၊

၆ ဆဌမခြောက်ရက်မြောက်၌၊စီရင်သည်၊ရွှေဖိုးရသောသူ၊ မယားနှင့်လေးယောက်အမှုဝေသည့်တရားတပါး၊

၇ သတ္တမခုနှစ်ရက်မြောက်၌ စီရင်သည်၊သခွား၊ ရေတိတရားတပါး၊

၁ ။ မျိုးဟောင်းမျိုးသစ်တရား၊

ဤသည့်လျှင်ခုနှစ်ပါးတည်း၊ ထိုခုနှစ်ပါးတွင်ပဌမစီရင်သည့်တရားကား၊ အကြင်သူ ့ စ်ယောက်တို့သည်၊စပါးကိုထမ်း၍လာသည်၊ရေတံတားအပေါ်သို့ရောက်သျှင်၊တဦးနှင့်တဦးမတွဲနိုင်၍၊တိုက်မိကြသည်၊နှစ်ဦးသားထမ်းသည့်စပါးရေ၌ကျ၍၊မျောပါးဆုံးကြလေသည်၊နှစ်ဦးသားအခြင်းများ၍တံတားကိုလျောက်ဦး၊လျှောက်နှောင်းဆိုကြသည်၊အတူဖြစ်သည်၊သင်ဘို့မသိမှာ၊နှစ်ဦးငါလျှောက်ဖုံးမည့်ဆိုသင့်လျှက် မဆိုကြ၊ ခုံတမင်လျှောက်ကြ၍တိုက်မိုက်မိချာပျက်ဆုံးသည့်အပြစ်မရှိ၊ မင်း၏အမတ်ရင်းတို့ကောက်ယူစီရင်သည်၊ မ ိ ဖို့နှင့်သည့်တရားကို၊ မနူအမတ်သုခမိန်စစ်သည့်ကား၊ နှစ်ဦးအလျှော ါအသွားခုံတမင်အသျှင်လိုခြင်း၊ ခရီးအားကြီး အတူစိတ်ထားမှန်ကြပြီ၊ သင်တို့စပါး အကြောင်းကို ပြော ကြ၊ စစ်လျှင်တဦး ကမျိုးဟောင်းဖြစ်သည်ဆိုသည်၊တဦးမျိုးသစ်ဆိုသည်၊ မျိုးဟောင်းမှာမပွားပြီ၊ထောင်းထုစားရုံမျှသာဖြစ်သည်၊မျိုးသစ်မှာ၊ပြန့်ပွားခွန်နက်အများစီးပွားဖြစ်သည်၊ ဝဏ္ဏအမြတ်မှန် ပေသည်၊ မျိုးသစ်ရှင်ကို၊ မျိုးဟောင်းရှင်ကအစားပေးစေ၊လူအတူတူတွင်နှုတ်လက်အဆိုအရောက်တူကြမှု၊သူယုတ်ကား၊

the decision of the ministers. So when he entered the shed with the king's authority, these are the cases he decided.

1st. The first day he decided the case of the old and new paddy seed.

2nd. On the second day he decided the case of the male and female cattle.

3rd. On the third day he decided the case of the large and small cock.

4th. On the fourth day he decided the case of the disputed child.

5th. On the fifth day he decided the case of the Toungthoo who, on clearing his garden, cut down a tree.

6th. On the sixth day he decided the case of the wife of the man who found a pot of gold, and four others with whom it was divided.

7th. On the seventh day he decided the case of the small cucumber.

1st. Of the case of the old and new paddy seed.

Of these seven cases, as regards the first:

Two men were carrying paddy, and they came to a bridge where there not being room to pass, they jostled each other, and the paddy of both fell into the water, floated away and was lost. They quarrelled and disputed who first came to the bridge. It was found they came on together. "My friends, ye have done foolishly. One ought to have given notice that he would pass first. This he did not, but getting on the bridge in a hurry ran against each other and your paddy was lost. Let there be no fault." This the minister decided. They were dissatisfied, and when Menoo, the wise man, examined the case, he found that both had equally been in a hurry, and equally enraged. When he enquired respecting the paddy, one said his was old, and the other that his was new. "As the old paddy will not grow, and is only fit to be beaten out for food, and the new paddy will grow and return many fold, it is (more) valuable property. Let the owner of the old paddy make good the new. As amongst men though the same, if they abuse and strike each other, and are equally in fault, the degraded (man of low class) makes a (peace) offering and begs pardon of the exalted. When the wise man gave this decision, the Nats and men shouted applause, and the birds crowed and

သူမြတ်ကို ပူဇော် ရချေသည်၊ သုခမိန်စီရင်ရာတွင်၊ နတ်လူတို့ ကောင်းကြီး ကျော် ညာသည်၊ ကြေးငှက်တွဲထူသည်၊ လူတို့ ရှင်လမ်းမြူးရယ်သည်ဖြစ်၍၊ ရှိုးဟောင်းရှင်က၊ ရှိုးသစ်ရှင်သို့အစား ရှင်လမ်းစွာ နှစ်သက်၍ပေးယူကြပြီး သည်လည်းတပါး။

၂ နွားမ၊ နွားလားတရား။

ဒုတိယနှစ်ကြိမ်မြောက်၊ စီရင်သည် တရားမှာ၊ နွားမ၊ နွားလား နှစ်ဦး အရှင်ကွဲကြသည်၊ နွားမတွင်၊ နွားလား၊ နွားမအများ ပွား၍၊ ငနွားလား ကြောင့်သင့်နွားမသန္ဓေရသည်၊ ပွားသည်ကိုအညီထူရကောင်းသည်၊ နွား လားရှင်ဆိုသည်၊ နွားမရှင်ကမပေး၊ ငနွားမတွင်မွေးသည်နွားလား၊ နွား မငယ်ဖြစ်သည်၊ အခြင်းများရာအမတ်တို့စီရင်သည်ကား၊ ထိုနွားမတွင်မွေး သောနွားလားကို၊ နွားလားရှင်ယူစေ၊ နွားမငယ်ကိုနွားမရှင်ရစေ၊ စီရင် သည်ကိုမပြီး၊ သုခမိန်စစ်၍စီရင်သည်ကား၊ ထိရိစ္ဆာန်သည်၊ နှစ်ဦးသား ပွား သည်ကို၊ ဝေယူရမည်ဆိုရင်းစကားမရှိတကား၊ လူတို့တွင်၊ ကျွန်ယောက်ျား၊ ငှင်မိမ္မတို့မှာ၊ သခင်ချင်းပေးစားကြသည်ဖြစ်က၊ မျှဝေယူသင့်သည်၊ မပေး စားအလျောက်အာသာအိမ်ခမ်းမရွှဲ၊ မွေးဖွားသည့်ဘွီးတို့ကိုကျွန် ယောက်ျား ရှင်မရ၊ မွေးဖွားသမျှကိုကျွန်မိမ္မရှင် ရစေရာသည်ဖြစ်သောကြောင့် ထိုကျွန် စကားနှင့်နှိုင်းသော်၊ ယခုထိရိစ္ဆာန်ချင်း၊ ကာမဂုဏ်ရောက်သည်၊ နွားလား ရှင်က မွေးသောဘွီး နွားလားငယ်၊ နွားမငယ်ကို မရ သာချေ၊ နွားမရှင်က သာရစေ၊ စီရင်ရာတွင်၊ နတ်၊ လူကောင်းကြီးကျော်ညာသည်၊ ငှက် အစရှိ သည်တို့တွဲတူကြသည်၊ နှစ်ဦးသားပြီးကြသည်လည်းတပါး။

၃ ကြက်ပို၊ ကြက်ကြီးတရား။

တတိယသုံးကြိမ်မြောက်၊ စီရင်သည် တရားမှာ၊ အကြင်သူ တယောက် သည်၊ ငကြက်ကြီးကို၊ သင့်ကြက်ပိုခွပ်၍မှတ်စိကမ်သည်၊ ကြက်ပိုရှင် ကိုထိုင်၍ တရားပွဲသို့ရောက်သည်ကာလ၊ ကြက်ကြီးလောမ်သင့်ချေ၊ အစား ပေးစေ၊ အမတ်တို့စီရင်သည်ကာလ၊ သုခမိန်စစ်သည် ကား၊ ဓမ္မတာလူမှု တွင်၊ ကြက်စင်၊ ကြက်အိမ်၊ ခိုစင်၊ ဝမ်ဘဲခြံ၊ နွား၊ ကွဲ၊ ဆိပ်တို့သည်ခြံနှင့်ထား မြဲအကြောင်း ကိုစစ်လျှင်၊ ကြက်စင်၊ ကြက်အိမ်၊ စားကြက် အထိန်း တူချင်း ကိုအစစ်ရသည်၊ တဦးနှင့်တဦးစားကြက် ကွဲသော်ကား၊ စားကြက်မှန်ရာ သို့၊ စားကြက်မမှန်သော၊ ထိရိစ္ဆာန်ရောက်ပေါက်၍ဖွဲ့ခွတ်ချေသော်၊ ကြီး၊

sang. Men were happy and pleased, and the owner of the old grain replaced that of the other with pleasure and satisfaction, and the case was settled.

2d. The case of the male and female cattle.

On the second day the decision was this. A bull and a cow belonged to different individuals—the cow had many young, male and female. The owner of the bull said—"it is by means of my bull that the cow has young. I ought to have half of them." The owner of the cow refused to give them up, saying, "they are the progeny of my cow, both male and female." On this dispute the minister decided that the owner of the bull should have all the males and the owner of the cow all the females. The parties were dissatisfied.

When the wise man had enquired, he decided that when brutes have young, there is no law for their division. Amongst men, if a male and female slave are given in marriage by their respective masters, it is proper they should divide the children. But children born when they have not been given in marriage, or had a room assigned to them, but begotten of their own accord, in these children the owner of the male slave has no share; the owner of the female has a right to the whole. For this reason, the cases being similar, since they are brutes, and acted from their natural concupiscence, the owner of the bull shall have no share in the young, male or female. Let the owner of the cow only have the whole. On this decision, Nats and men shouted praise, and all birds crowed and sang, and both parties were satisfied. This is one decision.

3d. The case of the large and small cock.

Regarding the case decided on the third day :—

One man complained that a young cock belonging to another, had flown at his old cock and put his eye out. They came for decision of their cause, and the minister decided that the old cock should not have been blinded, and ordered restitution to be made.

When the wise man examined the case. Amongst men, roosting places for fowls, fowl houses, pigeon houses, pens for ducks, are always made. Cattle, buffaloes and goats are always put in folds, and on this ground he examined. He found the roosting place, houses, feeding place and attendance the same. (He decided) only when the feeding place of the two is different, if one animal shall come to the proper feeding place of the other and fight, without regard to size, the animal of the owner of the feeding place should not be broken, blinded or distressed; if it be, let the owner of the other replace it :

ငယ်မဟူ၊စားကြက်ရှင်တိရိစ္ဆာန်တို့၊ မကျိုး၊မကမ်း၊မပြတ်ကြ၊ မပျက်သာ
ချေ၊ ကျိုးကမ်ပျက်ချေသော် အစား ပေး စေရမည်၊ မဆိုင်ရာလာ သော တိ
ရိစ္ဆာန်တို့၊သေ၊ကျိုး၊ပြတ်၊ ပျက်၊ကမ်သော်လည်းအပြစ်မရှိ၊ ချင့်စားကြက်
လွှန်ချေသည်ဟုစီရင်ရမည်၊ယခုမှာစားကြက်လည်းအတူ၊ အထိန်း လည်း
အတူ၊ ကြက်ကိုကြည့်၍၊ လုံးရပ်လည်းမျှသည်၊ ချင့်တို့ကြက် နှစ်ခုကိုခွတ်
စေရာတွင်၊ ကြက်ကြီး မျက်စိကို၊ ကြက်ကြီးအတက် ပြစ်ခပ်မိပြန်၍၊ထိသည်
ကိုအများမြင်ကြသည်၊ကြက်ပို့မှာ၊ အတက်မရှည်ပြောင်းဘူးစေ့ခန့်မျှသာ
ဖြစ်ချေသည်၊ချင့်၏ အတက်အရိုးကြောင့်သာ၊ ကမ်ချေသည်၊ ကြက်ပို့ရှင်
အပြစ်မရှိ၊သုခမိန်စီရင်သည်ကိုနတ်လူကောင်းကြီး ပေးသည်လည်းတပါး။

၄ သားလုတရား။

စတုတ္ထလေးကြိမ်းမြောက်၊ စီရင်သည်တရားမှာ၊ အကြင်သူငယ်မ၊ တ
ယောက်သည်၊မွေးသောသားဖြစ်သည်၊ယောကျ်ားနှစ်ယောက်လုဆိုသည်၊
သူငယ်မကိုစစ်လျှင်၊ နှစ်ဦးကိုပင် လင်တည်းမဟုတ်၊ ကာမဂုဏ် ရစ်မူး၍
ရှေ့နောက်မှားသည်ပြော၍၊ အမတ်ရင်းတို့က၊ နှစ်ဦးရှက်တင်လေပြီ၊မည်
သူတယောက်တည်း၊ သားဖြစ် စေမဆိုသာ၊ နှစ်ဦးသားဖြစ်စေ၊ စီရင်သည်၊
သုခမိန်ဆိုသည်ကား၊နှစ်ဦးသားတို့ရင်ပါးကြသည်မှန်ပြီ၊လညီသည်၊ ရက်
ကွဲသည်၊ထိုတွင်သူငယ်မကိုလဆန်း၊ လဆုပ်မိမွတို့၊ဥတုအလာကိုစစ်သည်၊
လဆန်းအလာကို အစစ်ရသည်၊ တဦးသားက၊ လဆန်း ကာ မဂုဏ်ရောက်
သည်၊ တဦးသားက၊ လဆုတ်မှ ကာမဂုဏ်ရောက် သည်၊ ကာမဂုဏ်ကျွန်
ဖြစ်၍၊ သူငယ်တို့အလျောက်မြူးထူးသည်ကို၊လင်တည်း မဟုတ်သိရသည်၊
ထိုတွင်ဥတုအားဖြင့်၊လဆန်းရောက်သူ၊ကာမရှင်သာ၊သနွှဖြစ်ချေသည်၊
ထိုအကြောင်းမှာ လည်း၊ အဆင်းအားဖြင့် သိရသည်၊ ကော လာ ကောထ၊
စကားလည်းရှိသည်၊အဆင်းကိုကြည့်လျှင်၊လဆန်းကာမရောက်သောသူ၏
အသွင်နှင့်တူသည်ကို၊ အများသိမြင်သည် အတိုင်း၊ လဆန်း ကာမရောက်
သောသူ၏သားဖြစ်စေ၊ ကာမရောက်လေတိုင်းသနွှမပေးချေ၊ အကြောင်း
သုံးပါးညီမှသန္ဓေရသည်၊သူငယ်မလည်း၊နှစ်သက်ကြောင်းကိုပြောချေသည်၊
ရင်ရာတွင်၊နတ်၊လူကောင်းကြီးကျော်ညာသည်၊ဤလည်းတပါး။

but if the animal which came to the place he had no right to come to, be killed, broken or destroyed, there is no blame; he encroached on the other's feeding place. In this case the feeding place is the same; the person in charge of them is the same; and on examining the cocks, their height and size are equal. So on setting them to fight again, the spur of the large cock went into his own eye; many people saw it. The young cock had no spurs—not larger than a grain of Indian corn. (The other) was blinded by his own spur. There is no blame to be attached to the owner of the young bird. When the wise man decided thus, the Nats and men applauded. This also is one decision.

4th. The case of the disputed child.

Regarding the case decided on the fourth day:—

A young woman had a son, and two men disputed the paternity of it. On examining the girl, she denied that either was her husband, but by the strength of her desires she had connection with one after the other. The ministers said, both had had connection with her, and they could not decide which, or whether it should be the child of only one. So they said, let it be the child of both. Thus they decided.

The wise man's decision was—that both had had connection was certain, in the same month, but on different days. On this he examined the young woman as to whether her monthly period was in the waxing or waning of the moon. She stated it to be in the waxing. One of the men had connection with her in the waxing, one in the waning of the moon. Man is the slave of his passions. They have been enjoying themselves after the manner of young people. Neither is the woman's husband. So in this case, considering the woman's season, the child is his who had connection with her in the waxing of the moon. And another reason; that a child may be known by its appearance, is a common saying; and by looking at it, all may see that it is like the man who had connection with her in the waxing moon. Let it be his child. Impregnation does not take place on every occasion of sexual intercourse, but only when the three causes* are in operation. The young woman has also expressed her approval (of the same man.) On this decision Nats and men gave praise. This is also one decision.

* Sexual intercourse—proper season as regards the woman, the release at the instant of a living principle by the death of some animal

၅ တောင်သူနှင့်၊ရုက္ခစိုးတရား။

ပည္စမငါးကြိမ်မြောက်၊ စီရင်သည်တရား မှာ၊ လူတို့ထုံး၊ ဥယည်လုပ်
သောတောင်သူကြီးသည်၊ချင့်ပိုင်သောမြေတွင်၊ယောက်သည်မြက်၊ နွယ်ခြုံ၊
သစ်ပင်တို့ကို၊ ဓား၊ခရင်းတို့ ဖြင့်၊ ခုတ်ထွင် လေရာ၊ သစ်ပင်ပျိုတခုကိုခုတ်
ဖြတ်လေသည်၊ ထိုသစ်ပင်စောင့် သောရုက္ခစိုးကိုယ်ထင်ပြ၍ ဆိုသည်ကား၊
ဤသစ်ပင်၊အရွက်သုံးချပ်ယောက်စဉ်က၊ငါစောင့်၍ဗိတ်မှာန်ပြုသည်၊ ယခု
ဆင်တရပ်မျှရာ၊သေစ်ပင်ကို၊သင်ခုတ်ဖြတ်သည်၊သင့်လည်ဘင်း ကိုငါခုတ်
ဖြတ် မည်၊ ရုက္ခစိုး ဆိုသည်၊ တောင် သူက လည်း၊ ငါ ပိုင်သော မြေ တွင်၊
ယောက်သမျှ သစ်ပင်နွယ်၊ခြုံမခုတ်မထွင်မှီသာ၊နေနှင့်ရသည်၊ငါပိုင်၍၊ငါ
ခုတ်လုပ်ရာ၊ မိဘအစရှိသည်တိုင်းလည်းငါပိုင်၏၊ သင်ကားနတ်၊ ငါကား
လူဖြစ်သည်၊တောအရပ်တွင်လည်းဖြစ်သည်၊မင်းအိမ်သို့သွားရကြမှ၊သတ်
ပိုင်၊မသတ်ပိုင်ကို၊ အဆုံးအဖြတ်ခံမည်၊ယခုလည်းတရားတတ်သောသုခမိန်
ကို၊အမတ်ကြီး အရာတင်သည်ဆို၍၊ တောင်သူကြီးနှင့်၊ ရုက္ခစိုးတရားပွဲသို့
ရောက်လျှင်၊စကားရင်းအတိုင်းပြော သည်ကာလ၊ ယာမြေ ကိုပိုင်သူ။ ခုတ်
ဖြတ်သည်၊ ခုတ်ပိုင်စေ၊ အမတ်ရင်းတို့ဆိုကြ သည်၊သုခမိန် ဆိုသည်ကား၊
သင်တို့ဆိုသည်အတိုင်း လည်း ဓမ္မတာအားဖြင့် အဟုတ် တည်း၊ ထိုတွင်အ
မှတ်မဲ့မဆိုနေကြလျှင်၊အထူးမစီရင်သာ၊ ယခုမှာလူနှင့်နတ်၊ပိုင်စုကိုဆိုကြ
သည်၊ယာလုပ်တောင်သူကြီးသည်း မြေနှင့်၊ မြေပေါ် တွင်ယောက်သည်ကို
ပိုင်သည်၊ရုက္ခစိုးလည်းအရွက်ဆင့်လျှင်ပင်၊ဝေသဝဏ္ဏစသောနတ်မင်းကြီး
တို့ကိုအစီရင်ခံ၍၊ ပေးအပ်စောင့်ရမြဲဖြစ်သည်၊ ထိုတွင်ဘီလူးရဲ၊ နတ်ရဲတို့
ကိုဆုပေးရင်းက၊ထိုသစ်ပင်အောက်ရောက်သော်၊ မျိုး ဖျက် သော်၊အမှတ်မဲ့
ဝင်နေသော်၊ပူဖော်ခံစေ၊တတန်လည်း၊ထိုဝင်နေရောက်သည်သူကို၊စားပိုင်
စေထုံးစံ၊က ၅၃ အဆက်ဆက်ကရှိသည်များကိုကြားရချေသည်၊ ပိုင်သည်
မြေတွင်ဖြစ်သည်၊ ခုတ်သည်မှာလည်းခုတ်ပိုင်စေ၊ ရုက္ခစိုးကအမျက်ထွက်
၍၊တောင်သူကြီးသည်ကို၊ ဖြတ်မည်ပြုသည်လည်းပြုပိုင်၏၊ သို့ရာတွင်၊ရှေ့
လွန်သူထတ်၊နောက်လွန်သူအပြစ်လေးသည်၊သင်ကားနတ်၊သင်ကားလူဖြစ်
သည်၊နှစ်ဦးသားကျေးဇူး ပြုရန်၊ ဒိသိဦးတွင်ဝင်သစ်တိုင်ကို၊ မြေနှင့်စိုက်ပြီး
လျှင်၊ ခုံလူတရပ်တည်သည်ပြု၍၊စားဦးပေးပေ၊သင်ရုက္ခစိုး လည်း အမျက်
ပြေ၍ရှိသေသောသူအား၊ကောင်းကျိုးဖြစ်စေ၊စီရင်သည်ကိုနတ်၊လူကောင်း
ကြီးပေးသည်လည်းတပါး။

5th. The Toung-thoo, who, in clearing his garden, cut down a tree.

Regarding the cause decided on the fifth day :—

A Toungthoo making a garden, as is the custom amongst men, in cutting and clearing away the grass, creepers, bushes and trees on his own ground, cut down a young tree. The Yokekatso *(Hamadryad)* who watched the tree made itself visible, and said—"I have watched this tree since it had three leaves above the ground. I have made it my habitation. Now, there it is, as high as an elephant. My friend, you have cut down my tree. My friend, I will cut your throat." The Toungthoo replied—"you only were allowed to live there before I cut down the grass, jungle, and trees on my ground. It is mine; the property of my fathers belongs to me. My friend is a Nat. I am a man; and this is a jungle district. We will go to the chief's house and hear his decision, whether you have a right to kill me. And now a wise man, who is skilled in the law, has been raised to the place of a noble." When the Toungthoo and Yokekatso came to the court of law and told their story as the case had occurred, the original hearer of the case decided that the owner of the land had cut down the tree, and maintained his right to doso.

The wise man said—"my friend's decision is borne out by custom, and if the parties had remained quiet, there could have been no other decision; but now a Nat and man dispute the extent of their proprietary right. The Toungthoo, the gardener, has a right to the land and its produce; but it is a constant, invariable custom, that when the first leaves spring, a Yokekatso having taken the orders of the Nat kings, the first of whom is Wet-tha-woon-na, the tree is made over to them. In these gifts, when originally made to Beloos or Nats, the law is, that any one who comes under the tree, breaks, or unthinkingly takes shelter under it, shall make an offering, or else they shall have a right to eat him. This I have heard has been the custom in the whole succession of worlds. The ground is his, (the Toungthoo's;) he has cut (the tree;) let him be justified in doing so. The anger of the Yokekatso having been excited, he wished to cut the throat of the Toungthoo. He has a right to do so. But the person who commits a second fault is more to blame than he who commits a first. One of my friends is a Nat, one is a man. For the advantage of both let it (the tree) be made into a small post and set up in front of the house, or somewhere, and let a small shelf be raised, about the height of a man's shoulder, and let (him) the Nat, have an offering of the first of the food. My friend Yokekatso, let your anger be appeased; assist the person who is respectful (to you) On this occasion the Nats and men gave praise. This is also one decision.

၆ ရွှေအိုးရတရား။

ဆ၅မမြောက်ကြိမ်မြောက်၊ စီရင်သည် တရားမှာ၊ အကြင်သူ ထေး ယောက်တို့သည်၊သဘောတူတောသွားကြရာ၊တိတ်ဖြစ်သော မြေတကောင် တွေ့၍လိုက်ကြရာ၊ တယောက်ကိုထိုမြေခဲ၍ သေသည်၊ သုံး ယောက်သား မိုက်၍မြေသေသည်၊ အရေကိုဆုတ်လျှင်၊ ရွှေအိုးရသည်၊ သေသူ မယားက လည်း၊ ရွှေအိုးကိုတဝက်ဆိုင်သည်ဆို၍၊ မင်းအိမ်သို့ရောက်သည်ကာလ၊ စကားရင်းအတိုင်းပြောကြသည်၊အသက်ဆုံးရလေသည်၊ မယားတဝက်ရ ကောင်းချေသည်၊အမတ်ရင်းတို့စီရင်သည်၊သုခမိန်စီရင်သည်ကား၊ဤမြေမ တွေ့မှီတောသွားရင်းက၊ဆိုးကောင်းအညီစားသွားကြသည်၊ကျွားရဲ၊သား ရဲတို့ကိုက်၍၊ တစုံတယောက်သေသော်၊ လူစားပေး အပ်သောအကြောင်း မရှိ၊ ကန်ဆိုးချာဖြစ်သည်၊ ချင့်တို့ကုမ၊ သင်ပြိုဟ်ရမည်သာဖြစ်သည်၊ သေ ခြင်းမှာလည်းကံဆိုး၍သေခြင်းတရားမလွန်နိုင်၊သုံးယောက်သားကြောင့် သေခြင်းမဟုတ်၊ထိတ်ဖြစ်သောမြေကိုက်၍သေသည်၊ထိုမြေ၊ သုံးယောက် သတ်၍သေပြန်သည်၊ရွှေအိုးရသည်မှာ၊သေသူမယားလည်း တစုခံစားစေ၊ ညီမျှယူစေ၊ စစ်မြေအရပ်သူရဲတို့၊ ညာတိုက်၍ရသောဝတ္ထုတို့ ကဲ့သို့ ဖြစ် သည်ဟုစီရင်သည်ကို၊နတ်လူကောင်းကြီးပေးသည်လည်းတပါး။

၇ သခွားတရား။

သတ္တမခုနှစ်ကြိမ်မြောက်၊ စီရင်သည်တရား မှာ၊ ရွာတရွာတွင်၊လူနှစ် ယောက်၊ယာနီးရှက်တင်စဉ်သား ခြား၍လုပ် ကြသည်၊ တဦးက၊ သခွား ပြွတ်ပင်ယောက်လပ်သည်၊ထိုအပင်သည်တဦး ယာသို့ဝင်၍၊ နွယ်ရာသီး လေသည်၊အသီးကိုဆွတ်လေသည်၊သခွားရှင်က၊ အပင်ရင်း ဖြစ်သည်၊ ငါ ရာသို့ဝင်ရာ၊ငါပိုင်သည်ဖြစ်၍ငါဆွတ် ယူသည်၊ အခြင်းများကြသည်၊နှစ်ဦး ပင်သုခမိန်ထံရောက်သည်၊စကားချင်းအတိုင်းပြောကြသည်ကာလ၊သုယာ မှာဝင်၍သီးချေသည်၊ယာရှင်ပိုင်စေ၊ကောက်ယူသည်ကိုနတ်၊ လူတို့ကောင်း ကြီးမပေးနေသည်၊လူ၊နတ်မနှစ်သက် သည်ကိုသိ၍၊ မှားချေသည်၊ နေဦး၊ ဆင်ခြင်ဦးမည်၊ခုနှစ်ရက်တွင်၊ခြောက်ရက်မှာနတ်တို့ကောင်းကြီးပေးသည် ကို၊ လူကြား၍၊ လူကောင်းကြီးပေးသည်၊ယခု၊ နတ် လူကောင်းကြီး မပေး သော်၊မမှန်ချေဟုပညာနှင့်ဆင်ခြင်သော်၊နတ်ရွာရောက်သမျှ၊ လုပြည့်ဝယ် ကောင်းကျိုးပေးသမျှ၊ ဒါနအရင်းကြောင့်သာဖြစ်ချေသည်၊ညောင်ပင်ကြီး

6th. The case of the wife of the man who found a pot of gold, and four others with whom it was divided.

Regarding the case decided on the next day :

Four people going to the jungle by mutual consent, saw an enchanted snake, and in following it one was bitten and died ; the other three killed the snake, and in taking off his skin they found a pot of gold. The wife of the man that was killed claimed the half of it. They came before the chiefs and stated the case as it occurred. The first chief decided, as the man had lost his life, his wife ought to get one half of the gold. The wise man's decision was—on first starting for the forest, before seeing the snake, they went (with an understanding) to share good and bad equally. If one was killed by a tiger, or other wild beast, there is no reason why a substitute should be given for him. It is his bad luck. The others must only perform his funeral rites. And as regards death ; no one can escape the law of mortality. He did not die by means of the other three. He died, being bitten by the snake. The other three killed the snake. Of the pot of gold obtained, let the wife of the dead man have one equal share with the other three. It is like plunder taken in war by mutual co-operation. This was his (the wise man's) decision. On this one also Nats and men applauded.

7th. The case of the small cucumber.

Regarding the case decided on the seventh day :—

In a small village two men made gardens close adjoining, and separated by a prickly fence. In one garden a small cucumber sprang up and ran, being a creeper, into that of the other, and bore fruit and he plucked it. The owner of the cucumber said, "the root is mine :" the other that, having come into his garden, it was his. So they disputed, and both came to the wise man. When they had stated the case as it was, he decided that it had gone into the other garden and borne fruit, and that the owner of that garden should have a right to pluck it. Nats and men gave no applause. So knowing that men and Nats did not approve, he said—"I have made a mistake. Wait a little.—I will consider. For six of the seven days the Nats applauded, and men hearing also applauded. Now as Nats and men do not applaud, I must have given a wrong decision." This by his wisdom he considered. All who have arrived in the Nat country, and all who have obtained benefits in the country of men, have done so by the strength of former religious offerings. Though the banyan is a large tree, it can only grow where the small seed is. Examine the matter to the bottom ; the owner of the root is the true owner ; the owner of the other

သော်၊အစေ့ငယ်ကယောက်မှ၊အပင်ဖြစ်ရာချေသည်၊ အရင်းစစ်သော်အမြစ်ရှင်က၊မှန်ရာချေသည်၊ တဦးသားယာရှင်က၊ မဆွတ်မယူသာချေ၊ ပင်ရင်းရှင်ကရစေ၊စီရင်ရာတွင် မှ၊နတ်လူကောင်းကြီးပေး သည်ထည်းတပါး။

ထိုကဲ့သို့ခုနှစ်ရက်တွင်၊ စီရင်ရာ၊သခွားတရားမှားသော့ကြောင့်၊ မနူအမတ်တရားဆုံးဖြတ်ခြင်း ကိုကြောက်သည်ဖြစ်၍၊အိမ်ရာထောင်ခြင်း ၌၊ မနှောင်မဖွဲ့လိုပြီ၊ရသော့ရဟန်းပြု၍နေပါတော့မဉ်၊ မဟာသမတမင်းအား၊ မနူအမတ်အခွင့်တောင်း၏၊ထိုတွင်မှမဟာသမတမင်းကြီးသည်၊ မနူအမတ်ကိုရသော့ရဟန်းပြုမည်အဖြစ်ကိုအခွင့်ပေးတော်မူသဉ်၊ အကြိမ်ကြိမ်ထည်းပူဇော်တော်မူသည်၊မနူအမတ်သွား ရာခရီးသို့ လိုက်၍၊ ပို့သပူဇော်ခြင်းကိုပြု၍ မူ တလျက်၊ ကောင်း ကျိုး ငအားရောက်ပါ စေ၊ လျှောက်သည်တွင် မှ၊ မနူအမတ်သဉ်အစည်အတိုင်းသွားလေ၍၊ ရသော့တကာတို့ကျင့်ပျော်စရာ၊ မနူ့ာဂိရိ၊အိုင်အနီးဖြစ်သောကျောက်အထိပြည့်သော၊တောင်ကူ၏အနီးတွင်ဖြစ်သောတောင်ကူ၌ကိလေသာကို၊ပူပန်စေလျက်နေ၏၊ ၊ထိုသို့ဆိုရာ၊နေ့တိုင်းနေ့တိုင်းတထွာနှင့်၊လေးသစ်အတိုင်း အရှည်ရှိသော၊ တကသ်စ်သောနေလုလင်၊အဆင်းနှင့် တူသောမြေကိုကသိုဏ် ရှု၍၊ ပထဝီပထဝီ၊ စီးဖြန်း၍ ရှေးဦးစွာသော ဈာန်ကိုအစည် အတိုင်းရ၍၊ ကောင်း ကင်သို့ တကလေ၏၊ စကြဝဠာတံတိုင်း၌၊ဆင်၊ မြင်း၊ကျွဲ၊ နွားပမာနအတိုင်း အရှည်ထင်သော၊ အက္ခရာရှိသော၊ပြန့်ပြောကြွယ်ဝသော၊ကြီးမြတ်သောပညာရှိတို့၊ နှစ်သက်အပ်သောကောင်းစွာအထူးသဖြင့်စင်ကြယ်ခြင်းကိုဖြစ် စေတတ်သော၊ ချမ်းသာခြင်းကို ဆောင်တတ်သော၊ နက်နဲသောအဆုံး အဖြတ် ရှိသော၊ အထူးထူးအပြားပြား၊ဆန်းကြယ်သောနည်းတို့ဖြင့်၊တန်ဆာဆင်အပ်သောပညာရှိ၊ သူတော်ကောင်းတို့သည်၊အမှီပြု၍၊စီ ရင် တော်မူသော၊ ဓမ္မသတ်ကိုရေးကူး၍၊မြေပြင်၌နှောင်လာလတ့်သောအခါ၊ အကျိုးစီး ပွားဖြစ်စိမ့်သော၄ါ၊ မဟာသမတမင်းကြီးအားပေးပေ၏၊ ၊ဤကားမနူအကျယ်ပဌမတွဲတွင်ပါသောတရားတဉ်း၊ ၊ဤစာမနူ၊ကျမ်းအာယုကား၊သုတအာကုံ၊ ဆောင်တုံ ပြမ်ထဲ၊ သေသတ်စွဲ၍၊ အမြဲမှန်စွာ၊လူ့စိန္တာတို့၊ ပညာ သုံ့ဌေး၊ ဂုဏ်မဆွေးသည်၊ ရှည်ဝေးသံသာ၊ဆက်မျှားစွာလျှင်၊ မှတ်ကြပါကုံ၊ပညာစုံသည်၊

၊ကုံလုံသုတ၊ဉာဏဂမ္ဘီ၊အဆီပြည့်လျှမ်၊ တက်၏တည်း။

garden shall not have a right to pluck the fruit; let the owner of the root have it. On this occasion Nats and men applauded. This is also one decision.

In this way Menoo, the minister, in deciding causes, having made a mistake in the cucumber case, was afraid to continue as a judge, and as he had no wish to cumber himself with a wife and family, he declared he would become a Yathay, or Rahan, and begged of king Maha Thamada to be allowed to do so. He gave his royal permission to Menoo, the minister, to become a Yathay or Rahan, and repeatedly gave him respectful offerings; and following him in his journey, bore him company, making offerings and lamenting (his departure,) and begging him to think of his interests, (" to let good come to him.") Menoo continued his journey to a stone cave near the perfect stone cave in the hill near the Mandaginee lake, where other Yathays enjoyed themselves. Here he remained subduing his lust and other passions. In this place, daily fixing his eyes and thoughts on a piece of earth *(as a representative of the whole world,)* a span and four fingers broad, in color like the young morning's sun, and repeating "Pat-ta-wee, Pat-ta-wee," he obtained the first Zan [A] in proper order, and ascended into the expanse of the heavens. On the boundary wall of the (world or) solar system, engraved in letters as large as elephants, horses, buffaloes or oxen; worthy of the approbation of the wise; fitted to cause purity and lead to happiness; in which the most difficult decisions are given, by similar, various, and extraordinary rules and precepts, he read this Damathat, which is the guide of wise and good men in their decisions; having copied it, that throughout all time, in the entire world, good might arise, he gave it to the king Maha Thamada. These are the laws that are contained in the first volume of the great work of Menoo. This book of Menoo is worthy of all respectful offerings. Study till it is got by heart. Men who habitually reflect will have excellent wisdom, and their reputation shall not perish in all future time. Study '—it contains all wisdom—it embraces the wisdom demonstrable to the senses—it is overflowing with the essensce of wisdom.

END OF THE FIRST VOLUME.

The last few lines have a mixture of Pali in them which renders their literal translation difficult. The above, is however, the true meaning of the sentence.—*Translator.*

NOTE OF TRANSLATOR.

[A]

Zan ဈာန်, mind, (things remembered.) There are four states of Zan ; 1st, ဝိတက်, thought or desire ; 2d, ဝိစာရ, reflection ; ပီတိ, joy, pleasure ; 4th, သုခ, happiness, bliss ; and ဧကဂ္ဂ တာ, permanency, immutability,—all of which enable the possessor to traverse different worlds. In the Paramat, the third and most precious volume of the Boodhist scriptures, which contains metaphysics so deep and abstruse that none but a Rahanda can understand it, these states are explained ; the mind, its operations, matter and nicban, are discussed, and a story in illustration of these four states of the mind, is recorded. A man sleeping at the foot of a mango tree, with his cloth over his head, is in a state of ဘဝင်, unintelligence. A mango falls on him and awakes him ; he is then in the first state, or ဝိတက်, or unsound intelligence. He then considers what can this be ? He is then in the second state, or ဝိစာရ. He then puts the cloth off his head, and looking at the mango he approves of it, and is in the third state, or ပီတိ. He then takes it up and eats it ; it is sweet and pleasant, and he is then in the fourth state, or သုခ ; having eaten it, he is in state of great enjoyment, blissful repose, the fifth state, or ဧ ကဂ္ဂတာ.

LAWS OF MENOO.

VOL. II.

။မနုအကျယ်။ဒုတိယတွဲ။

။နမောတဿ။ ဘဂဝတော။ အရဟတော။သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

။မာတိကာ။

THE SECOND VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE SECOND VOLUME.

တရားပေါင်း၂၆ပါး၊ မနူမည်သောရှင်ရသေ့ စီရင်ရေးထားသောဓမ္မသတ်အထွက်၊ အကြောင်းကြောင်းကွဲပြားထူးခြားသည်များကိုသိစိမ့်သောငှါ၊ လိက္ခတည်း။

ဤသို့ပဌမရှေးဦးစွာ၊ ၊မမှန်စီရင်သောသူတို့၊ငရဲအိုးတွင်၊ဖောက်ထိုးပြောင်းပြန်၊ခံရသော အကြောင်း၊ မှန်ကန်ရာ စီရင် ပေသည်၊ နတ်ရွာ၊ နိဗ္ဗာန်လမ်းခရီးရောက်အံ့သည်၊ဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောရှင်ရသေ့ ဆိုတော်မူ၏၊

၁ သက်မဲ့ဥစ္စာနှံ့ရာ၊မနှံ့ရာသောတရား၊

နသန္ဒဂတိဂန္ဓေယျ၊ နစဒေါသာ၊ ဂတိဝသာ၊ နစမောဟာ၊ဂတိဂန္ဓေ၊ နဂန္ဓေ၊ဘယာဂတိဝုတ္တာဝုတ္တံပိဇာနာတိ၊ခန့်နိစ္စာပယေတမှိ၊

ယောပုဂ္ဂလော၊အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဆန္ဒာဂတိသော၊အလိုရမ္မက်၏နိုင်ငံသို့၊ နဂန္ဓေယျ၊ မလိုက်ရာ၊ ဒေါသာဂတိဝသာ၊ အမျက်နိုင် ငံသို့လည်း၊ နဂန္ဓေယျ၊ မလိုက်ရာ၊မောဟာဂတိဝသာ၊အမိုက်၏နိုင်ငံသို့လည်း၊နဂန္ဓေယျ၊ မလိုက်ရာ၊ ဘယာဂတိဝသာ၊ ကြောက်ခြင်း၏ နိုင်ငံသို့၊ နဂန္ဓေယျ၊မလိုက်ရာ၊ ယောပုဂ္ဂလော၊ အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝုတ္တာဝုတ္တံ၊ဆိုသောစကားကို၊ပိဇာနာတိ၊သိ၏၊ ၊တမ္ပိပုဂ္ဂလော၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၌၊ခန့်၊ဥစ္စာကို၊နိစ္စာပယေ၊ နှံ့ရာ၏၊ ၊ထိုသို့ဥစ္စာနှံ့ရာသော ပုဂ္ဂိုလ်ကား အကြောင်းခုနှစ်ပါးတည်း၊ခုနှစ်ပါးဟူသည်ကား၊ ၊ဥစ္စာများသည်တပါး၊ အမျိုးမြတ်သည်တပါး၊ ၊အကျင့်သိတင်းနှင့်ပြည့်စုံသည်တပါး၊ ၊ဆိုသောစကားမှန်သည်တပါး၊ ၊မပြက်မဖောက်တတ်သည်တပါး၊ ၊စည်းစိမ်ချမ်းသာကြီးသည်တပါး၊ ၊သူတကာ တို့အရို အသေပြုသည်တပါး၊ ဤခုနှစ်ပါးတွင်၊တပါးပါး ပြည့်စုံသော သူတို့ကို၊ နှံ့ရာ၏၊ ၊ထိုသို့ဖြစ်

19 The law regarding remuneration to doctors.
20 The law regarding pleaders.
21 The law regarding breach of promise.
22 The law regarding herdsmen.
23 The law when brutes injure each other from the violence of their lusts.
24. The law regarding hiring buffaloes or cattle.
25. The law regarding the hiring of carts.
26 The law regarding hiring of boats.

That these twenty six laws, on various subjects, laid down by the recluse Menoo may be known, I have given a list of them. First of all, he made known that the unjust judge shall suffer punishment in hell with his head downwards, and the just judge shall arrive in the Nat country and obtain nieban.

1st *Inanimate things which may, or may not be left in deposit.*

A man who does not give himself up to the dominion of his covetousness, nor of his anger, nor of his folly, nor of his fear; and who is intelligent.—with such a man goods may be deposited. He must have the seven following qualities;—he must have much property—be of good family—a strict performer of his religious duties—a teller of the truth,—he must not be a concealer or destroyer,—he must be prosperous and happy—and he must be held in general respect. With any man who is remarkable for any of these seven qualities, goods may be deposited. Nevertheless, if he be covetous, vindictive, a coward, or a fool, any of these four, goods shall not be deposited

စေကာမူ၊ဆန္ဒာဒေါသ၊ ဘယာမောဟာ၊ အဂတိလေးပါးတွင်၊ တပါး ပါးမျှ ပြန်လျှင်မနှံ့ရာ၊ဂတိလေးပါးတည်မှာ၊ နှံ့ရာသည်။

သူတပါးကိုလည်း၊သို့ထားအပ်သည်၊ မထားအပ်သည်ကိုလည်း သိ၏၊ ဟိုသို့သောသူတို့၌ဥစ္စာနှံ့ရာသတည်း၊အကြင်သူတို့သည်၊ ဥစ္စာနှံ့သောအခါ၊ ရွှေ၊ငွေ၊ကြေးနီ၊ ကြေးဖြူ၊ သလွဲစင်၊သလွဲမည်း၊အထည်အလိပ်၊အသီးအနှံ၊ လင်ပန်း၊ဇလား၊ ခွက်ယောက်၊ ဤမျှသောဥစ္စာတို့ကို၊ ရေတွက်၊ မှိုနိုတွယ် ၍၊ ဤမျှပိဿာ၊ ဤမျှတဆယ်၊ဤမျှကျပ်ဟု၊ အိမ်ရှင်ကိုပြဦးရာ၏၊ ထိုသို့ပြ လျှင်၊ ပူတံထင်၌၊ အထုပ်အထည်တို့ကို၊မြဲမြန်စွာခက်၍၊ တံဆိပ်လက်ရာ မှတ်သား၍၊ အိမ်ရှင်နှင့်တကွ၊ တိုက်တွင်း၊အိမ်တွင်း၌၊ အထက်ထားရာ သည်၊အောက်ထားရာသည်၊ ကိုယ်ဥစ္စာရှင်နှင့်တကွ၊သွင်း၍ထားရာ၏၊ ဥစ္စာရှင်ယူလာသော်၊မှတ်သားထားသောတံဆိပ်လက်ရာ၊အတိုင်းကိုပြ၍ ပေးအပ်၏။

ဤသို့တည်းပေးလိုက်မူကား၊ ထိုအိမ်ရှင်ကို၊နှံ့သောဝတ္ထုတွင်၊ဆယ်စု၊ တစုကျေး ရှူးဆပ်ပြန်ရာ၏။

ဥစ္စာနှံ့ရင်းက၊တယောက်၊ နှစ်ယောက်၊သုံးယောက်၊ လေးယောက်၊ ငါးယောက်၊ခြောက်ယောက်၊ခုနှစ်ယောက်၊ ရှစ်ယောက်၊ကိုးယောက်၊တ ဆယ်အစရှိသည်၊ ဥစ္စာရှင်ရင်းတို့၊နှံ့သည်ကာလမှိလျှင်၊နှံ့ရင်းလူစုံမှ၊ပေး အပ်ရာ၏၊ နှံ့ရင်းလူစုံစေကာမူ၊ အိမ်ရှင်လက်၌နှံ့ရင်းက၊ မှိသူလင်မယား၊ သား၊သမီး၊ ခြွေးမစုံသော်၊ စုံသူမျက်နှာညီမျှမှ၊ ဥစ္စာရှင်စုံသူတို့သို့၊ ပေးအပ် ရာ၏၊နှံ့ရင်းသူနှင့်၊အနှံ့ခံသူတို့တွင်၊ တစုံတယောက်သေပျောက်သော်၊ ထို သေပျောက်သူ၊ဆွေမျိုးညာတိ၊သွေးသောက်သူငယ်ချင်းတို့ကိုခေါ်၍၊ အပ် ပေးယူရာ၏၊ ဆွေမျိုးညာတိ၊ သွေးသောက်သူ ငယ်ချင်း မရှိလျှင်၊ အရပ်သူ ကြီး၊ စုံချာအကြီးအမား၊ရဟန်း၊ သူတော်တို့ကိုခေါ်၍၊ရှေ့တွင်သိ၊ထင်မြင် အောင်၊ အပ်ပေး ယူရာ၏၊ သို့မှအမှုရင်း၊အမှုဖျား၊ စကားချောက်သမျှပြတ် ရာသည်ဟု၊ မြဟ္မာမင်း၏ သားရင်း ဖြစ် သော၊ မနူမည်သောရှင် ရသေ့ပြ ဌာန်းတော်မူ၏။

နှံ့သော ဥစ္စာကို၊ အိမ် ရှင်ဘဏ္ဍာ ထိန်း မှား၊ အိမ်ကိုမီးသင့်သော်၊ သူခိုး ယူသော်၊ အရှင်မိုးမင်းမျက်၍၊ဖျက်ဆီးသိမ်းယူသော်၊မှန်က၊ဆုံးပိုင်စေ၊ ၊နှံ့သောဝတ္ထုကို၊ အိမ်၌မလုံ၊ ထင်ရှား ရပ်ရွာ မှုမှိ၍၊ လှေသို့ပြောင်းလျှင်၊ ဥစ္စာရှင်ကိုခေါ်၍ပြ၊ ပြောင်းရာ၏၊ဥစ္စာရှင်မှိလျှက်၊ အဆောတလျင်၊လှေသို့ ပြောင်းရာ၌၊လှေမှောက်၍၊ပျက်စီးသော်ဆုံးစေ၊ရပ်ရွာမှုမရှိ၊သူခိုးမုဖိန်းမှု

with him. Only when the four opposite good qualities are possessed by a man, shall property be deposited with him.

When any one deposits property, gold, silver, copper, white copper, tin, lead, piece or rolled goods, salvers, goblets, cups, or any thing of the kind, they must be shewn, and the weight, so many viss, so many tickals, (noted) by the master of the house. After having thus shown, and tied them strongly in a bundle, sealed, marked, and put them in a chest, in company with the owner of the house, they should be placed within the brick part or the body of the house, having agreed with him whether they should be placed above or below. When the owner of the goods comes for them, the seal and marks, as when delivered must be shewn, and they must be given over.

If these terms are complied with, the owner of the house must have ten per cent. for his services.

If when the property was deposited, one, two, three, four, five, six, seven, eight, nine, or ten persons were present, it should be returned when all the same party are present; and if all the depositing party are present, it should only be delivered when the owner of the house, and the party who received it, his wife, children, and step children, are all present. If one of either party shall have died, or is not to be found, let his relatives, connections, or friends be called, and then the property may be delivered and received. If he have no relatives, connections or friends, the Thooghee of the district, the elders, Rahans, or respectable men should be called, and in their presence, that the transaction may have publicity, let the property be delivered and received. If the transaction is conducted in this way there can be no disputes afterwards. Thus Menoo, the sage recluse, the son of the king of Bymahs, ordered.

If the house of the receiver of the property, and the property be burned, if the property be stolen; or if the king in his anger shall destroy or take possession of it, and this be proved, let the owner suffer the loss. If deposited property be not safe in the house, if there be a known disturbance in the district, or if it be removed to a boat, the owner must be called and the property removed in his presence. If the owner of the property be within call, and if the village be on fire, or attacked by robbers, and if, before the receiver can call him, in the hurry of removing it to the boat, the boat upset and the property lost, let the owner bear the loss: but if there be no disturbance in the village, no thieves or robbers, and the receiver of his own accord removed it from one place to another, and the boat be upset or wrecked, even if his own property be lost, be his removed the deposited property from the place in which it was put let him make good half the value. If before his own property was

မရှိ၊ ချင့်အလျောက်တနေရာက။ တနေရာသို့ပြောင်း၍၊ လှေမှောက်ပြုက်သော် ကိုယ် ဥစ္စာဆုံးသော် လည်းထား နှံ့ရာနေရာက၊ ရှေ့ ချေသည်၊ တဝက်ဥစ္စာ ဆုံးပိုင်စေ၊ ၊ချင့်ဥစ္စာကားလှေကိုမတင့်မှီ၊ နှံ့သောဥစ္စာကိုတင်သည် မှန်၍၊ လှေမှောက်နစ်ပျက်လျှင်၊ အလုံးလျော်စေ၊

အိမ်ရှင်ဥစ္စာကားသူခိုးရာမပါ၊ နှံ့သောဥစ္စာသူခိုးရာပါသည်ဖြစ်လျှင်၊ အလုံးလျော်စေ၊ ၊နှံ့စည်ကာလအတွင်းထားရာသည်ကိုတိုင်၍၊ နှစ်ဦး ထားရာသူခိုးသော်၊ အိမ်ရှင်ဥစ္စာနှင့်တကွ၊ ပါသော်ဆုံးစေ၊

အိမ်ရှင်ဥစ္စာကား၊ သူခိုးရာမပါ၊ နှံ့သောဥစ္စာသူခိုးရာပါသည်ဖြစ်လျှင်၊ အလုံးလျော်စေ၊ ၊သို့ကား ဆိုတုံ၏၊ ခိုးသူ သည် ကာမ အိမ်ရှင်ဥစ္စာ၊ သည်နှံ့ဥစ္စာမသိ၊ မရွေးပြီ၊ ရရာခိုးခြင်း ဖြစ်သည်၊ စင်စစ်နှစ်ဦးထားမြဲတိုင်း တွင်၊ ထားပါလျှက်၊ သူခိုးရာ၊ ပါခဲ့သည်မှန် လျှင်။ ဥစ္စာထိန်း၊ ပေါ့လျော့ကြ ချေသည်၊ ပေါ့လျော့သည်အတွက်၊ တဝက်လျော်စေ၊ ၊သူခိုးမဟုတ်၊ ခေးပြတိုက်ယူဖျက်ဆီးသည်၊ အရပ်သူမြင်က၊ ကိုယ်ဥစ္စာမပါသော်လည်း၊ ထိုခေးပြတ္တိုကိုအရပ်သိ၍အော်သည်ကာလ၊ ရမိရရာယူသည်၊ နှံ့သောဥစ္စာ သာပါသည်၊ မဆိုသာမဆိုသင့်ချေ၊ ခေး ပြတိုက်ယူခြင်း ဖြစ်သည်၊ ဆုံးစေ၊ ခေးပြတိုက်သည်သာဆို၍၊ အများမသိက၊ အစားလျော်စေ၊ ၊နှံ့သည်ကာ လ၊ ဥစ္စာရှင်နှင့်၊ အိမ်ရှင်သဘောတူ၊ အတွင်း ထားရာသည်ကိုပြင်၊ ပြင်ထား ရာသည်ကို အတွင်း၊ ထားကြ၍၊ သူသိသူမြင်တို့အိမ်၌။ ခိုးကြောင်းကိုထင်ရှား လျှင်၊ အိမ်ရှင်ဥစ္စာမပါသော်လည်း၊ ခိုးသူတို့ရွေးချယ်ထားသည်မဟုတ်၊ ခိုး ရာပါသည်၊ ဆိုတိုင်းဆုံးစေ၊

သူခိုးရာပါသည်ဆို၍၊ အဆုံးခံရပြီးမှ၊ ထိုနှံ့သော ဥစ္စာ ရှင်လက်တွင်ပေါ် မည်၊ ချင့်ကဲ့ဖက်ထားကြောင်းကိုထင်ရှား မည်၊ ချင့်ရောင်း၍စားသည်ကိုးထင် ရှား ဖြစ်လျှင်၊ ခိုးတက်ငါးဆလျော်စေ၊ အရင်းပေါ်သည်ကိုလည်း၊ ဥစ္စာရှင် ယူစေ၊ နှစ်ဆခွဲ၊ ဆင်ခြင်သဖြင့် ယူရာ၏၊ ၊နှံ့သောဥစ္စာကိုခိုးယူမှန်းမ သိ၊ ပျောက်ခဲ့သည်သာဆို၍၊ ကိုယ်ဥစ္စာမပျောက်က၊ အစားလျော်စေ၊ အခိုး မဆိုသာ၊ သူတော်မဟုတ်ဖြစ်သည်၊ မင်းရာစိုးထူး ကို၊ ကျခံစေ၊ ၊ဥစ္စာ မနှံ့သည်ကို၊ နှံ့သည်ဆို၍။ နှံ့ကြောင်းကိုမဆိုနိုင်၊ မနှံ့မှန်ချေက၊ စွတ်တိုင်း လျော်စေ၊

got into the boat, and it is certain the deposited property was there, the boat upset, sink, or be destroyed, let him make good the whole.

If the property of the owner of the house be not stolen, and the deposited is, let the receiver make good the whole loss. If at the time the deposit was made both parties agreed that the property should be placed within the house, and if it be stolen from the place they both deposited it, and if the property of the owner of the house be also stolen, let the owner of the (deposit) bear the loss. If the property of the receiver be not stolen, and the deposited property is, let the receiver make it good. Though it is thus said, if the thief did not know or pick out the property deposited from that of the receiver, but took whatever he could get, and the property was stolen certainly in the same place in which both parties had put it, and if it really has been stolen, the receiver is chargeable with negligence; let him bear half the loss on that ground. If it be not stolen, but robbers attacked and destroyed (the house;) if this be notorious in the district, though the property of the receiver be not taken; if when the robbers made the attack the neighbours knew it, and on their calling out the robbers made off with what they could get, there shall be no claim on the ground that the deposited property only was taken. It is an attack of robbers; let the owner of the property bear the whole loss. If it be said that the property was taken by robbers, and the fact be not notoriously known, let the receiver make it good. If at the time of deposit of the property, the owner and receiver agreed that it should be placed within the house, though its proper place was without; or that property whose place is under the house, should be placed within; and if it be notorious that a theft was committed in the house, though the property of the owner be not taken, if it was not picked out and left by the thief: let the owner bear the loss of all that is said to be stolen.

If the owner of the property, after having borne the loss on this plea, shall discover his property in the possession of the owner of the house, and it be clear that he has secreted it or has sold it, let him restore five fold, and let the owner of the goods receive back his original property. On considering the circumstances of the case, two and a half fold may also be ordered to be given. If the deposited property be not known to be stolen, but be only said to be lost, if the property of the owner of the house be not lost, let him replace it: it shall not be reckoned theft. But he is not a good man; let him bear all expenses of the suit. If property that was not deposited is said to have been so, and cannot be proved, but it is clear that it was not deposited, let the party claiming pay the amount he claims

နှုတ်လျှာက်ကိုမနှုံကွယ်သဥ်၊ နှုံသည်မှန်ချေကား နှစ်တက်လျှော်စေ၊ ၊နှုံမ
နှုံဆိုကြရာ၌၊ နှုံကြောင်းကိုသက်သေမရှိ၊ အမျိုးတူအချင်းချင်းဖြစ်၍၊ အ
မှတ်မဲ့၊ နှစ်ဦးချင်းနှုံပါသည်၊ ရွှေ၊ ငွေ၊ ကျောက်၊ ပတ္တမြားဖြစ်ပါသည်ဆို
မည်၊ ဆိုသူစကားအတိုင်းအဆိုတန်းကိုစစ်၍နှုံသည်ဆို သည်၊ ဥစ္စာငွေသုံး
ဆယ်က၊ အထက်သို့အများတိုး၍တန်သည်၊ စကားအချက်ကိုရလျှင်၊ အမျိုး
တူကြက၊ ရေရောက်စေ၊ ဥစ္စာရှင်နိုင်လျှင်၊ နှစ်တက်ရစေ၊ မနှုံဆိုသူတနိုင်
လျှင်၊ စွတ်တိုင်းလျှော်စေ၊ အမျိုးဘေးဆိုကြလျှင်၊ ဥစ္စာရှင်နိုင်က၊ အရင်းအ
တိုင်းရစေ၊ ဥစ္စာရှင်ရှုံးက၊ အစွတ်ခံရသောသူကိုစွဲသူက၊ တဝက်လျှော်စေ၊
စိုးထူးမင်းရာကို၊ ရှုံးသူကခံစေ၊ စားရိတ်မစားသာ၊ နှုံပေ၏၊ သုံးဆောင်ပေ
သည်ဆိုလျှင်၊ အစားဆပ်စေ၊ အပြစ်လွတ်စေ၊ နှုံသောဥစ္စာ၊ စပါး၊ ကြေးနီခဲမ၊
သလွဲမဥ်း၊ သလွဲဖြူ၊ ဆံ၊ နှမ်း၊ ဝါ၊ အထည်အလိပ်၊ တခုချင်းမဟုတ်၊ ငါးဆယ်၊
ခြောက်ဆယ်၊ တရာဆိုမည်၊ မနှုံကွယ်မည်၊ သက်သေမရှိဆိုသော်လည်း၊
မဖြစ်သာချေ၊ စပါး၊ နှမ်း၊ ဝါ၊ ကြေး၊ ခဲမတို့သည် သယ်ရွက်ထမ်းပိုးသူအ
ထည်အလိပ်မှာလည်း၊ ၎င်နည်းတူဖြစ်ရမည်၊ သက်သေပြကြစေ၊ သက်သေ
မရှိဆိုသည်ဟူ၊ ရေနှစ်၊ ဆံဝါး၊ ခဲနှစ်မရောက်ရာ၊ စွဲသူရှုံးစေ၊ တယောက်
ချင်း ထမ်းပိုး ရွက်ဆောင်၊ နိုင်လောက်သောဥစ္စာ၊ ဖြစ်ကြောင်းကို သိသာ
လျှင်၊ နှစ်ဦးသားအမျိုးတူကြသော်၊ သစ္စာပြုကြစေ၊ သစ္စာမပြုဝံ့သူ၊ ဥစ္စာရှင်
ကအဘေဆိုလျှင်၊ စွတ်ရာတွင်တဝက်လျှော်စေ၊ အနှုံခံသောသူ၊ သစ္စာမမူဝံ့၊
စွဲတိုင်းကိုအလုံးလျှော်စေ၊ ၎င်ဥစ္စာသုံးဆယ်ထက်သာသော် ရေရောက်ကြ
စေ၊

အလုံးစုံနှုံသည်ဖြောင့်ရာ၌၊ အကောင်းကိုအဆိုး၊ အကြီးကိုအငယ်၊ အ
ရှည်ကိုအတိုလဲ၍၊ အနှုံခံသူက၊ ဤဥစ္စာသည်၊ နှုံရင်းဥစ္စာဖြစ်သည်၊ သူသိသူ
ထင်၊ ညင်းဆိုပေအံ့၊ ဥစ္စာရှင်ကလည်း မဟုတ်ပါ၊ အထည်၊ အမျိုန်၊ အရေအ
တွက်အမျိုးသာတူပါသည်၊ အရင်းမမှန်ဆိုအံ့၊ အထက်နှုံသောဥစ္စာကို
ရောင်းစားရာ၊ ကဲ့ဥက်ရာ၊ သူတပါးကိုပေးရာတွေ့အံ့မှန်က၊ ဥစ္စာပေါ်မှန်သ
မျှကိုမဆိုသာ၊ ထိုနည်းလေပြီးသည်။ တစုတဖော်ရက၊ နှုံရင်းမှန်သမျှကိုလည်း၊
ဥစ္စာရှင်က အစင်ယူစေ၊ ၊အနှုံခံသူကလည်း၊ ဥစ္စာအထည်အလိပ်ဝတ္ထု
မှန်သည်၊ လဲပြောင်း၍ပြသမျှကိုလည်း၊ ဥစ္စာရှင်ရင်းက၊ အစင်သိမ်းယူစေ၊
အနှုံခံသောသူသည်၊ သူတော်မဟုတ်၊ သူဖျက်မှန်သောကြောင့်တည်းဟူ၊
မနူဆိုတော်မူ၏၊ ၊ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီးသောဥစ္စာကား၊ အသက်ဝိညာဉ်မရှိ
သောဥစ္စာကို၊ ဆိုသောစကားတည်း။

If the receiver who has had property deposited with him deny it, and it be proved the deposit was made, let him pay double.

In a dispute whether a deposit was made or not, if there be no witnesses, and the parties be members of the same family, on intimate terms, and the deposit is said to have been made unthinkingly, when the parties were by themselves; if the property said to have been deposited be gold, silver, or gems, and if on enquiry further, it appear probable that it is worth much more than thirty tickals of silver: let them be tried by the ordeal of water. If the owner of the property gain his cause, let him receive double. If the party denying the deposit gain, let him receive from the other an equal amount to that sued for. If they be descendants of a common great grand-father, if the owner of the property gain his cause, let him receive what he claim; if he lose, let him give one half of the amount claimed to the person complained against. Let the unsuccessful party pay the expenses of the suit. If it be admitted that the property was deposited and made use of, let it be made good, but there shall be no fine. If the property deposited be grain, copper, lead, tin, sesamum seeds, cotton, piece or rolled goods, not one, but fifty, sixty, or a hundred, and the deposit be denied, it shall not be said there are no witnesses. There must be the people who carried them; let them be produced to give evidence. On the plea of there being no witnesses, the case shall not be tried by the ordeal of remaining under water, of chewing rice, or dipping in hot lead. Let the complainant be nonsuited. If it be found on enquiry that one person might have carried the thing said to have been deposited, and the parties are of the same family, let them be put on their oath. If the owner of the property will not swear, let him pay one half the amount claimed. If they be children of the same father, and the person who is said to have accepted the deposit will not swear, let him pay the amount claimed in full. If the property be above the value of thirty tickals of silver, let the case be tried by the ordeal of water.

If the deposit be admitted, but a bad article have been substituted for a good, a small for a large, a long for a short; and the receiver shall declare them to be the property originally deposited, in the presence of witnesses; and the owner shall deny it, (admitting) that the cloths, the weight, the number, the kind of goods, are the same, but (denying) them to be the goods deposited; and if it be proved that the original property has been sold, secreted, or given away, when one portion is discovered, the owner shall have not only that, but all that was really deposited, and all that the receiver shows as it, because the receiver is not a respectable man, but one whose good reputation is lost. Thus Menoo hath said. What we have now laid down refers to inanimate property
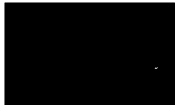
၂ သက်ရှိဥစ္စာနှံရာ၊ မနှံရာသောတရား၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ သို့မှတပါး၊ အသက်ဝိညဉ်ရှိသောဥစ္စာကိုဆိုပေအံ့၊ ဆိပ်၊ ဝက်၊ ကြက်၊ ကျွဲ၊ နွား၊ နို၊ ဝမ်ဘဲ၊ ကြိုးကြာ၊ ဆင်၊ မြင်းကိုနှံရာ၌၊ ကိုယ်၏ဥစ္စာရင်းမပျောက်၊ နှံသောဥစ္စာပျောက်လျှင် အစားလျော်စေ၊ မြီရှင်ဥစ္စာပါပျောက်လျှင်၊ ပျောက်ပိုင်စေ၊ အစား မရရာ၊ ထိန်း ကျောင်းရာ၊ ပျောက်သည်မှန်လျှင်၊ ကိုယ်ဥစ္စာပါပျောက်သော်လည်း၊ တံဘိုးတဝက်ကို၊ အနှံခံသူက၊ ဥစ္စာရှင်ကိုပေးစေ၊ ၊မြီရှင်ဥစ္စာဆင်၊ မြင်း၊ ကျွဲ၊ နွားမပျောက်၊ နှံသောဥစ္စာပျောက်လျှင်အစားလျော်စေ၊ ဟူရာ၌၊ မြီရှင်မထိန်းမကျောင်း၊ မကြည့်မရှုသည်တွင်၊ ဆိုသောအကြောင်းတည်း၊ ၎င်နှံသည်ကိုပျောက်ဖျက်ခဲ့သည်ဆို၍၊ ရောင်းသည်၊ ကဲ့ဖက်ခဲ့သည်ကို၊ ဥစ္စာရှင်တွေ့၍ မှန်လျှင်၊ နို၊ ဝမ်ဘဲ၊ ကြက်၊ ကြိုးကြာ၊ အတောင်ရှိသည်မှာ၊ အတက်တရာလျော်စေ၊

၊တရာဟူသည်ကား၊ ကြက်၏အဥမှာ၊ ငွေတပဲ၊ ဝမ်ဘဲနည်းတူ၊ ကြိုးကြာဥတမူး၊ နိုဥလေးရွေး၊ ဆိုသည်ကတက်၍ တရာ အပြစ်စားစေ၊ ကဲ့ဖက်ရောင်းသည်၊ အရင်းတိုင်းကိုလည်းယူစေ၊ မရလျှင်အရင်းတံသည်အတိုင်း၊ အဖိုးကိုတည်စေ၊ ၊ကြက်တိန်ညင်၊ ခါတိန်ညင်၊ ကျက်တူရွေး စကား တတ်များမှာလည်း၊ အရင်းတိုင်းရလျှင်ယူစေ၊ မရလျှင်ကြက်တိန်ညင်မှာ၊ ငွေသုံးဆယ်၊ ထိန်ဖက်ကဲ့ရောင်းသူကပေးစေ၊

နှံသောကျွဲ၊ နွား၊ ဆိပ်တို့ကို၊ သူတပါးသို့အခစား၍၊ ငှါးတိုက်ထွန်လေအံ့၊ မသေမပျောက်လျှင်၊ နှံရင်းရှင်သို့တံဘိုးအခွန်ကိုပေးစေ၊ တိုက်ငှါးရာသေသော်နွားရှင်မသိဖြစ်လေသည်၊ ထိုသေသောကျွဲ၊ နွား၊ ဆိပ်တံဘိုးတွင်နှစ်ဆတက်လျော်စေ၊ ၊အရပ်တပါးသို့ပေးငှါးရာသေချေလျှင်၊ ကဲ့ဖက်ရာကျချေသည်၊

နွားမှာခွားပါ၊ အကြီးအငယ်၊ သုံးဆယ်ဆိုသည်၊ နွား၊ အတက်မှာ၊ ဝဿဒမ္မဗလိဝဒ္ဒ၊ လျော်မျိုးနွားသုံးရပ်ရှိသည်၊ ဝဿနွားကား၊ အမိရင်အောက်နို့စို့တည်း၊ ဒမ္မနွားကား၊ ကျွပ်ပြီးတင်ပေါ်တည်း၊ ဗလိဝဒ္ဒနွားကား၊ တင်ပေါ်ကသည်၊ အိုကြီးရောက်အောင်တည်း၊ ဝဿနွားတခုလျှင်အဖိုးနှစ်မတ်၊ ဒမ္မနွား တခုလျှင်အဖိုး၊ နှစ်ကျပ် နှစ်မတ်၊ ဗလိဝဒ္ဒနွား၏ အဖိုးတခုလျှင် ငါးကျပ်၊ ဤကား၊ ငွေကိုဆိုသတည်း၊ နိုတက်မှာ၊ ဝဿနွား တဆယ်လျှင်၊ အဖိုးပေါင်းငါးကျပ်၊ ဒမ္မနွား တဆယ်လျှင်၊ အဖိုးပေါင်း နှစ်ဆယ်ငါးကျပ်၊ ဗလိဝဒ္ဒနွားတဆယ်လျှင်အဖိုးပေါင်းငါးဆယ်၊ သုံးခုပေါင်းအပြစ်နွားတွင်ခွား

2d. Of animate things which may or may not be left in deposit.

Oh, excellent king! besides these, I will now lay down the rule as regards animate property, goats, pigs, fowls, buffaloes, cattle, pigeons, ducks, cyruses, horses and elephants; when these are deposited, if they be lost, and the property of the receiver of the deposit be not, let him replace them. If the property of the owner of the pen or enclosure be also lost, let it be so. No restitution shall be made. If they are lost from the place where they are taken to feed, though the property of the receiver be also lost, let him make good one half of their value. If the owner of the fold, the receiver, do not lose his own property, but only that deposited, in making restitution it must be considered to have been lost through his carelessness. If the deposited property be said to be lost, and the owner prove it to have been sold or concealed, when pigeons, ducks, fowls, cyruses, or any winged animal, are thus sold or concealed, let them be restored one hundred fold. In this way the egg of a fowl is valued at one pai (one sixteenth of a tickal,) of coarse silver; of a duck at the same price; of a cyrus at one moo (or two pais;) of a pigeon at four eues (or half a pai.) Let the owner of the bird have one hundred times the above amount (relatively) as forfeit, and let him have also the lost bird. If it be not recovered let him have its value. If decoy fowls, or partridges, or parrots which can speak, (are the animals deposited,) the price of a decoy fowl shall be thirty tickals of silver, of a decoy partridge twenty, and of a speaking parrot thirty. Let this amount be paid, by the person selling or concealing them, to the owner.

If deposited buffaloes, cattle or goats, be let out by the receiver, for hire, for draught or the plough, and are not lost, and do not die, let the hire be paid to the owner of the cattle. If they die whilst so hired out without the knowledge of the owner, let the receiver pay double their value. If they are hired out into a different district, and die there, it comes under the head of fraudulent concealment.

What is said of making restitution in thirty "large and small hoofs," for cattle (made away with,) there are three descriptions or classes—"Waitsa," "Damma," and "Ballie-wota." The Waitsa are calves, still sucking; the Damma are gelt, and large enough for carriage: and the Ballie-wota, from the time they are fit for carriage till old age. The price or value of a waitsa is half a tickal; of a damma two and a half tickals; and of a ballie-wota five tickals. This is what is said of their value in silver. And as regards the forfeit for theft, the price of ten waitsas is five tickals; of ten dammas, is twenty-five; and of ten ballie-wotas fifty. The sum of these three is the amount of the (fault) fine. And what is said of "thirty large and small hoofs" amongst cattle is these three classes, and eighty

ကြဲ့အငယ်သုံး ဆယ်ဆိုရာ၌၊ဤကားနွားသုံး ရပ်တည်း၊ အဖိုးငွေရှစ်ဆယ်သည်အပြစ်တည်း၊ သေရင်းနွားဖိုးမှာ၊ တံရာသီးခြားတည်စေ၊ ထိုအပြစ်ငွေရှစ်ဆယ်၊ တဝက်လေးဆယ်ကိုနွားရှင်စားရာသည်ဖြစ်၍ပြစ်စကိုဟူသတည်း၊ ကျွဲနှင့်ဆိပ်မှာလည်း၊ အရပ်တပါးမဟုတ်ဖြစ်လျှင်၊ နွားကဲ့သို့တည်း၊ အရပ်တပါးသို့ကဲ့ဖွက်ပေးငှါးချေလျှင်၊ ကျွဲမွေးစတခုလျှင်တကျပ်၊ကျွဲလပ်တခုလျှင်ငါးကျပ်၊ ကျွဲကြီးတခုလျှင်တဆယ်၊ကျွဲမွေးစငါးခုအဖိုးငါးကျပ်၊ကျွဲလပ်ငါးခု၊ နှစ်ဆယ်ငါးကျပ်၊ ကျွဲကြီးငါးခုအဖိုးငွေငါးဆယ်၊ သုံးခုပေါင်းရှစ်ဆယ်၊ ကျွဲတွင်ခွာပါကြီးငယ်၊ ဆယ်ငါးအပြစ်တည်း၊တဝက်ငွေလေးဆယ်၊ သေသည်ကျွဲရှင်ကစားစေ၊ ဆိပ်မှာတခုအဖိုးငွေနှစ်မတ်ဆိုသည်၊ အတက်ဆိပ်တခုကိုငါးဆယ်ဆိုသည်၊ ၎င်တွင်တက်တရာလည်းဟူ၏၊တက်တရာဆိုသောဆိပ်ကားနို့ညှစ်ဆိပ်မကိုဆိုသည်၊ တက်ငါးဆယ်ဟူသည်ကား၊ဆိပ်မြွှာ၊ဆိပ်ကုလားအဝီးကိုဆိုသည်၊ဆိပ်မမှန်က၊ တက်တရာလျှင်၊ ငွေငါးဆယ်တဝက်၊ နှစ်ဆယ်ငါးကျပ်၊ ဆိပ်ထီးဖြစ်လျှင်အတက်ငါးဆယ်၊ငွေနှစ်ဆယ်ငါးကျပ်၊တဝက်တဆယ်နှစ်ကျပ်နှစ်မတ်၊ ချင့်တွင်ဆိပ်ရှင်တို့ကစားစေ၊ ၎င်ကား အပြစ်တွင် သာဆိုသတည်း၊ သေဆိပ်မှာအဖိုးအတိုင်းတည်စေဟုမြဟ္မာမင်း၏သားဖြစ်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၎င်ဆိုခဲ့ ပြီးသောတိရိစ္ဆာန်တို့ကိုအနှံ့ခံသူသတ်၍၊ စား သည်ဖြောင့်လျှင်၊တံဘိုးအတိုင်းနှစ်ဆတက်လျှော်စေ၊သတ်စားလျှက်ကို၊မသတ်မစား၊ ကွယ် ၍သတ်စားသည်၊ မှန်အောင်ပြုနိုင်ချေလျှင်၊ အထက်ကဆို ခဲ့ပြီးသရှာတွင် တဝက်လျှော်စေ၊ မသတ်မစားမကဲ့မဖွက်၊ မငှါးမပေးအရပ် တပါးမထား၊ ခရိုးကျွန်၍မတွေ့သည်ကို၊သတ်စားသည်၊ကဲ့ဖွက်ထားသည်ဟုစွပ်၍ဆိုသော်၊မိမိစွပ်တိုင်းအအပ်ခံသူတို့ပေးစေ၊ဥစ္စာရင်းကို၊ဥစ္စာရှင်ရစေ၊ ၊အပ်သည်မြင်းကိုသူတပါးသို့ပေးငှါး၍မှိုရာ၊ သေပျောက်ချေအံ့၊ တစီးကိုနှစ်စီးလျှော်စေ၊ တန်ဘိုးမြင်းရင်းတည်စေလည်းဟူ ၏၊ဖြောင့်လျှင်၊အရင်းတိုင်းယူပြီးမှ၊ တန်ဘိုးတဝက်မြင်းရှင်ကစားစေ၊ မသေသော် မြင်း ကို၊ မြင်းရှင်ယူစေ၍၊ ထိုမြင်းကိုစီးနင်းသော၊အခကိုမြင်းရှင်ရင်း ရစေ၊ ၎င်မြင်းကို၊ အရပ်တပါးသို့ပေးငှါး ၍ သေသော်၊ မြင်း၏အတက်ငါးစီးဟူရာ၌၊ မွေးစမြင်းငါးကျပ်၊ အလပ်မြင်းတဆယ်ငါးကျပ်၊ ၎င်အထက်မြင်း သုံးဆယ်၊၎င်အထက်မြင်းငါးဆယ်၊ ၎င်အထက်မြင်း တပိဿာ ဖြစ်သတည်း၊ ၎င်တွင်၊ ဘဝက်ကို မြင်းရှင်ရင်းစားစေ၊ တံဘိုးအတိုင်းလည်းစားစေ၊ တော်မွတ်ရွှား

tickals, their price, is the amount to be levied on the offender. Besides this, let the price of the dead bullock be paid. Of the fine let the owner of the bullock have one half. In the case of buffaloes and goats, when they are not sent to another district, the rule is the same as with bullocks. If they be sent and concealed, lost, or hired into another district, a young buffaloe just born is valued at one tickal, a middle sized one at five, and a full grown one at ten tickals of silver. The price of five young ones is five tickals; five middle sized twenty-five, and of five full grown fifty, being a total of eighty tickals. Thus of buffaloes, fifteen "large and small hoofs" is the fine. Of this, one half, or forty tickals, shall be given to the owner of the dead buffaloe. In the case of goats, the price of one is half a tickal of silver, and the fine is said to be fifty goats; one hundred is also said, but this applies to milk goats, and fifty said of males, Burman or foreign. The fine for all female goats is one hundred goats, or fifty tickals of silver; which is the half of twenty-five; for one male goat, fifty goats, or twenty-five tickals of silver; the half of which is twelve and a half tickals. This (the half) let the owner of the goat have. This is only what regards the fine. Let him also have the full price of the dead one. Thus Menoo, the son of the king of Bymahs, the sage recluse, hath said.

If the receiver in deposit of the animals we have mentioned, shall admit that he has killed and eaten them, let him pay double their price. If he has killed and eaten them and deny that he has done so, and it be proved, let him make compensation in one half of what we have laid down above. If they have not been killed, eaten, secreted, lent, given away, or sent into another district, but have strayed away and are lost; if the owner sue the receiver for killing or secreting them, let him pay the amount he sues for, and have back his own property. If a deposited horse be lent or hired out, and die or is lost, let two horses be given for him. It is also said the owner shall receive his property price. If the receiver of the deposit admit the fact, let him pay his full price and half as much again. If he be not dead, let the owner have him back and have the full amount of him. If he be sent into another district and die, regarding the price of five horses it is this—a foal, just born, is valued at five tickals of silver; a middle sized horse at fifteen; a larger one at thirty, and a larger still at fifty, and still larger one at one hundred tickals of silver. Of this let the owner have one half, and let him also have the full value of the animal. If in a time of famine the receiver shall admit that, pressed for food, he killed and eat a horse deposited with him, let him pay his full value and double the value

ပါး၍၊ နှံ့မြင်းကိုငတ်မွတ်ခြင်းကြောင့်၊ သတ်စားမိပေသည်၊ ဖြောင့်လျှင်၊ ထိုမြင်းတံသိုးကိုပေးစေ၊ အပြစ်တွင်လည်း နှစ်ဆတက်ယူ၏၊ နှစ်ဆတက်ယူသည်ကား၊ သုံးဆယ်မြင်း၏အတက်တည်း။ ၊အပ်နှံ့သောဆင်ကို၊ သူတပါးတို့သို့ပေး၍ငါး၍ စီးနင်းတင်ထွန်ရက်လေအံ့၊ သေသော် ဆင်ရင်း တံသည်အတိုင်း ပေးစေ၊ အပြစ်ငွေငါး ဆယ်လည်း ယူ၏၊ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား၊ မထိန်မဝှက်နိုင်သော၊ အကြီးပေါ်ပေါ်ထင်ရှားသော့ကြောင့်တည်း။

၊ငှင်ဆင်တည်းရှိမူ၊ အရင်းတိုင်းယူစေ၊ အခကိုရက်လရှည်သည်အတိုင်းစားစေ၊ ၊ငှင်အပ်နှံ့ဆင်ကို၊ အရပ်တပါးသို့ထွန်ရက်တင်ငှါးရာသေလျှင်၊ အရင်းတိုင်းတံရာပေးစေ၊ အပြစ်တပိဿာလည်းဆင်ရှင်စားစေယူရာ၍၊ ဆင်တစီးကို၊ နှစ်စီးဆိုခြင်းကြောင့်၊ ဆင်ကားမွေးစ၊ ငါးဆယ်တန်သည်ကိုရည်၍ဆိုသတည်း၊ မသေလျှင်ဆင်ရင်းအတိုင်းပေးစေ၊ နေ့ရက်ထုပ်ခွန်အခကိုစားစေ၊ ရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

နှံ့သောကျွဲ၊ နွား၊ ဆိပ်တို့ကို၊ အပ်နှံ့ခံသောသူတို့၊ မြို့ရှင်မှာသွင်းအပ်၍၊ ပျောက်သည်ဆိုမှ၊ အဆပ်ကိုစီစစ်၍ရလျှင်၊ ကျွဲ၊ နွား၊ ဆိပ်အရင်းအတိုင်းအရှင်ရင်းရစေ၊ ခွာပါကြီး၊ ရှစ်ခုလျှော်စေ၊ ကျွဲမှာခွာပါကြီးတခုလျှင်၊ ငွေတဆယ်၊ နွားမှာခွာပါကြီးတခုလျှင်ငါးကျပ်၊ ဆိပ်မှာတခုလျှင်၊ နှစ်မတ်ကိုတွက်၍လျှော်စေ၊

နှံ့သောကျွဲ၊ နွား၊ ဆိပ်တို့ကိုအရပ်တပါး ပြောင်းထား၍ပြေးခဲ့သည်၊ ဆိုအံ့၊ ပြောင်းထားကြောင်းကိုဆို၍မှန်လျှင်၊ ခွာပါငယ်၊ လေးခု စီလျှော် စေ၊ ဥစ္စာရင်းကို လည်း ဥစ္စာရှင်ယူ စေ ဟုမြဟ္မာမင်း ၏သား ရင်း ဖြစ်သောရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

မြို့ပြရွာပြည်၊ တိုင်းနိုင်ငံအရပ်တို့၌၊ ဥစ္စာနှံ့ခြင်းဝယ်၊ သူသိ၊ သူထင်ဖြစ်ရာ၏၊ နှံ့သောဥစ္စာ ကိုပြန်ပေးရာ၍၊ သူသိ၊ သူထင်ဖြစ်ရာ၏၊ နှံ့သူစုံမှ၊ အအပ်ခံသူစုံမှ၊ အပ်နှံ့ သောဥစ္စာ ကိုပေးစေ၊ ယူစေ၊ အပ်နှံ့အပေးစကားများ၌ ကြီးမားခိုင်ခန့်လှစွာသော၊ ဓမ္မလောက၊ ရာဇဝတ်သုံးပါး အကြောင်းကိုသက်သေထုတ်၍ဆိုပေအံ့၊

၃ ဥစ္စာနှံ့ရာ၊ မနှံ့ရာမိစစ်၍ရယာန်းပုဏ္ဏား၊ ဆရာ၊ တပည့်တို့တရား၊

မြတ်သော မင်းကြီး၊ ရှေးသောအခါ၊ ဗာရာဏသီပြည်သို့၊ ပုဏ္ဏားခုနှစ်ယောက်တို့သည်၊ ဖုံးတောင်းယာစကာပြုအံ့ဟု၊ အရပ်တပါးကလာထိ၍ ဗာရာဏသီမင်းကြီး၏ ဥယည်စောင့်အိမ်၌တဲလေ၏ ၊ဖုံးတောင်း ယာစကာပြု၍၊ ငွေခြောက်ရာရသတည်း၊ တယောက်တရာစီမရသေး သော့ကြောင့်၊

is the fine; as regards double the value, it is meant of (the average value) a thirty tickal horse. If a deposited elephant be lent or hired to a third person, and he shall ride, load, or put him in the plough and he die, let his full price be paid, and fifty tickals of silver may be inflicted as a fine. Why is this?—because it is a large and remarkable animal, and cannot be secreted. If it be not dead, let the owner have the full price and amount of the hire. If he be hired out of the district for burthen or the plough and shall die, let the receiver pay his full price and one hundred tickals; that is because two are to be restored for one, and an elephant just born is valued at fifty tickals. On this ground (one hundred) is laid down. If he do not die, let the owner have his full price and the amount of hire for the time he has been worked. This the sage recluse said.

If a person who has received buffaloes, cattle, or goats in deposit, shall make them over to his creditors in payment of his debts, and say they are lost; if this be proved, let the owner receive them back, and let him receive "eight large hoofs" as a hire. A "large hoof" buffaloe is valued at ten tickals, a goat at half a tickal, an ox at five tickals. At this rate let the calculation be made.

If the above animals shall be removed into another district, and the receiver of the deposit shall say they have run away, and it is proved that they have been removed, let him pay a fine of four "small hoofs," and let the owner have back the animal originally deposited. This the son of the king of Bymahs, the sage recluse, hath said.

In any city, village, or country, when property is deposited, there must be witnesses; and also when it is returned (to the depositor.) When the depositors and receivers are all present, let the deposited property be given and received. I will relate a case which is beautifully in accordance with the sacred book, the customs of the world, and the orders of princes.

3d. The case of the Bramins, the Rahan teacher and his pupil, decided after inquiry as to the deposit.

Oh excellent king! in former times seven Bramins came from a distant country to Benares, to exercise their calling of wandering mendicants, and took up their abode in the house of the king's gardener. By begging they obtained six hundred pieces of silver; but as this was not one hundred for each, they made it up into a bundle and deposited it with the gardener's wife, (saying,) "this is the

အထုပ်ပြု၍ ဥယည်သည်တွင်၊ ငွေခြောက်ရာကို နှံထား၍၊ ဤငါတို့ခုနှစ်ယောက်ဥစ္စာကို။ငါတို့ခုနှစ်ယောက်ညီမှပေးပါ၊ ငါတို့ခုနှစ်ယောက်မညီဘဲမပေးနှင့်ဟုဆို၍အပ်ခဲ့၏၊ ဥယည်သည်လင်မယားလည်း။ကောင်းစွဟုဝန်ခံပေ၏၊ ထိုသို့ဆိုလျှင်၊ ပုဏ္ဏား ခုနှစ်ယောက် သွားလေကုန်၏၊ ပုဏ္ဏားငယ်တယောက်မှုကား၊ ခရုသင်းကိုမေ့ကြွန်ပြု၍ ထားခဲ့၏၊ တခေါ်မကလောက်အရပ်သို့ရောက်မှ၊ ခရုသင်းမေ့ရစ်ခဲ့သည်၊ ဤတွင်ရပ်ပါလင့်ဟုဆို၍ပြန်လေ၏၊ ထိုသို့ပြန်လပ်သော်၊ ဥယည်သည်တို့လည်း ပုဏ္ဏားငယ်ကိုမေးထင့်၏၊ ပုဏ္ဏားငယ်လည်းဆိုပေ၏၊ အချင်းဥယည်သည်၊ခေင်ပွန်းပုဏ္ဏားတို့ဆိုသည်ကား၊ငါတို့ပြန်ရသည်မှုလည်းရှိ၏၊ မပြန်ရသည်မှုလည်းရှိ၏၊ငါတို့ဥစ္စာပြန်ယူချေဟု ဆိုသောကြောင့် အယူလာရသည်၊ အလျှင်ပေးပါ'ဟုတောင်း၏၊ ဥယည်သည်လည်း ပုဏ္ဏားခြောက်ယောက်တို့ရပ်လင့်သည်ကိုမြင်၏၊ ရပ်၍နေလင့်သောပုဏ္ဏားတို့သည် ခရုသင်းမေ့သည်ကိုထင်နိုး၍ပုဏ္ဏားငယ်လျှင်စေဟုလက်ယပ်၏၊ ပုဏ္ဏားငယ်လည်းအချင်းဥယည်သည်၊ထိုကခေင်ပွန်းတို့လျှင်လျှင်လာခဲ့ဟူ၍ လက်ယပ်သည်ကိုမမြင်ပါလော၊ လျှင်လျှင်ပေးလိုက်လောဟုဆို၏၊ဥယည်သည်လင်မယားတို့လည်းပုဏ္ဏားတို့လက်ယပ်သည်ကိုမြင်၍၊ အဟုတ်အမှန်ထင်နိုး၍ နှံသောဥစ္စာထုပ်ကိုအလျှင်ပေးလိုက်ချေ၏၊ ပုဏ္ဏားငယ်သည် ဥစ္စာထုပ်ကိုယူ၍သွားလေ၏၊ ပုဏ္ဏားခြောက်ယောက်တို့လည်းပုဏ္ဏားငယ်လာလပ်သည်ကိုမြင်လျှင် မငံ့ဘဲသွားနှင့်လေ၏၊ ပုဏ္ဏားငယ်လျှင်လျှင်လိုက်ကြွန်ပြု၍ခရီးကြောင်းတွဲလျှက်သွားလေ၏၊ ပုဏ္ဏားခြောက်ယောက်တို့ သည်လည်း ပုဏ္ဏားငယ် လာလပ် သည်ကိုမမြင်လျှင် ဥယည်သည်အိမ်သို့တဖန်ပြန်၍မေးကုံ၏၊ ဥယည်သည်လည်းအရှင်တို့က၊ အလျှင်ပေးလိုက်ဟုတောင်းလာသည်၊ ထိုပုဏ္ဏားငယ်တောင်းစည်လည်းရှင်ပုဏ္ဏားသည်လျှင် စေဟုလက်ယပ်သောကြောင့် ဟုတ်မှန်နိုး၍အကျွန်ုပ်တို့ လည်းပုဏ္ဏားငယ်ကိုပေးလိုက်ပေ၏၊ ပုဏ္ဏားငယ်သည်ထိုဥစ္စာထုပ်ကိုယူ၍သွားခဲ့ပြီဟုဆို၏၊ ထိုစကားကိုကြားလျှင်ပုဏ္ဏားတို့ဆို၏၊ငါတို့ယူချေဟုမစေ၊ချင့်ခရုသင်းမေ့သည်ဟုယူမည်ပြန်လေသည်၊ ငါတို့ခုနှစ်ယောက်ညီမှပေးဆိုသည်မဟုတ်လော၊ ထိုသို့ဆိုလျှက် ဥယည်သည်၊ ငါတို့ဥစ္စာကို ပုဏ္ဏားငယ်တယောက်တည်းတောင်းလှည့်ချာကိုပေးလိုက်ကောင်းအံ့လော၊ ဥယည်သည်ကိုအရေးလိုက်ကုံ၏၊ တရားဆင်အံ့ဟုဗာရာဏသီမင်းကြီးသို့သွားကြလေကုံ၏၊ ဗာရာဏသီမင်းကြီးလည်းဥယည်သည်နှင့်ပုဏ္ဏားတို့လာသည်ကိုမြင်လျှင်အဘယ် ဆိုဘွယ်ရှိကြသနည်းဟုမေး တော်မူ၏၊ပုဏ္ဏားတို့ လည်း နား တော်

property of us seven; let it only be given up when all seven are present." The gardener and his wife bound themselves in a firm promise that it should be so, and the seven Bramins went away. One young Bramin left his shell in the gardener's house, pretending to have forgotten it. When they had gone a little way, he said, "wait here; I have forgotten my shell;" and returned. When he reached the house, the gardener immediately asked the reason of his return. He said, "friend gardener, my friends say, 'we may, or we may not return here; our property had better go with us,' and have sent me to bring it. I have come by their direction; make haste and give it to me." Thus he demanded the money. The gardener saw the six Bramins stand waiting; and they, under the impression that the young Bramin had forgotten his shell, waved their hands to quicken him. He said, "friend gardener, see my friends wave their hands to hasten me; make haste and give me the money." Thus he said; and the gardener and his wife, seeing the other Bramins wave their hands, believed what he said, and hastily gave him the bundle that had been deposited with them, and he having taken it walked quickly away. The six Bramins seeing him coming, did not wait, but walked on. He pretended to make great haste, but having left the course of their journey, hastened away. The others, not seeing him coming, went back to the house of the gardener, and enquired thus—"oh friendly gardeners! did not the young Bramin come back here?" The gardener replied—"my masters, the young Bramin came here and said he had been sent to make haste and demand the money; and as ye waved your hands to him, we believed him and gave him the bundle: and on receiving it he went away." When the Bramins heard this, they said—"we did not send him back; he said he had forgotten his shell, and returned to bring it. Did we not say, 'the silver shall only be given up when we seven are present? Is not this true?—and with these instructions, did you not consider if it would be right to give it up to the young Bramin alone demanding it?" So with this they went before the king of Benares and sued the gardener. When the king saw the gardener and the Bramins come—"what have you to say?"—thus he put the royal question. The Bramins represented the

လျှောက်ပေ၏၊ မဟာရာဇာမင်းကြီး၊ အကျွန်ုပ်တို့ပုဏ္ဏား ခုနှစ်ယောက်သည်
အရပ်တပါးကလာ၍ဥယည်သည် အိမ်တွင်တဲနေပါသည်၊ ဖုံးတောင်းယာစ
ကာပြု၍ ငွေ ခြောက် ရာ ရသတည်း၊ တယောက် တရာ မစေ့သော့ ကြောင့်၊
ဥယဉ်သည်တွင်ငွေခြောက်ရာကိုနှံပါသည်၊ ငါတို့ခုနှစ်ယောက်မညီသော်၊
ဤငွေကိုမပေးနှင့် ထုဆိုလျှက်နှင့် ကျွန်တော်တို့ခုနှစ်ယောက်မညီဘဲ ပုဏ္ဏား
ငယ်တယောက်တဦးတောင်းလျှည့်ရာကိုပေးလိုက်သဉ်၊ ပေးရာသထောထု
ဥယည်သည်မှာငါတို့ ဥစ္စာရကောင်းစိမ့်ဟုအကျွန်တို့အရေးလိုသည်ထုနား
တော်လျှောက်၏၊ ဥယည်သဉ်လင်မယားကလည်း၊ နားတော်လျှောက်ကုံ၏၊
အရှင်မင်းကြီး၊ တို့ခုနှစ်ယောက်ညီ'မှပေးဟူ၍ နှံပေသည်တည်း၊ နှံခဲ့သျှင်
ပုဏ္ဏားတို့သွား၍ တခေါ်မကသောအရပ်ထိုင်မှ ရှင်ပုဏ္ဏားတို့ရပ်၍ နေလင့်
သဉ်၊ ပုဏ္ဏားငယ်တယောက်ကိုမူကား ငါတို့ပြန်ရသည်မူလည်းရှိခံ့၊ မပြန်ရ
သဉ်မူလည်းရှိခံ့၊ ငါတို့ဥစ္စာပါမြဲပါစေပြန်၍ယူချေဟုစေလိုက်၍ပုဏ္ဏားငယ်
ယူပြန်လာသဉ်၊ ရှင်ပုဏ္ဏားတို့လည်းပုဏ္ဏားငယ်ကိုလျှင်လျှင် ယူခဲ့သတ်ထပ်
သည်မြင်သော့ကြောင့်ပုဏ္ဏားငယ်ကိုကျွန်ုပ်ပေးလိုက်ပေသည်၊ ကိုသို့ဥစ္စာရ
စိမ့်ဟုရှင်ပုဏ္ဏားတို့အရေးယူဘိသဉ်ဟုနားတော်လျှောက်၏၊ ထိုသို့လျှောက်
သည်ကိုကြားသော်၊ ဗာရာဏသီမင်းကြီး မိန့်တော်မူသည် ကားပုဏ္ဏားတို့
ဥစ္စာကို ဥယည်သည်၌နှံသောခါ၊ ငါတို့ ခုနှစ်ယောက်ညီမှပေး၊ မညီဘဲကိုမ
ပေးနှင့်ဆိုလျှက်၊ မင်းကိုပုဏ္ဏား ငယ် တယောက်တည်း တောင်းလျှည့်ရာ၊
ဥယည်သည်ပေးချေသည်၊ ဥယည်သည်မှားလေစွ၊ ပုဏ္ဏားခြောက်ယောက်
ရပ်လင့်ရာသို့လိုက်ပေးကောင်းလေ၏၊ ရှင်ပုဏ္ဏားတို့ ဥစ္စာကိုဆပ်ပေးစေဟု
ဗာရာဏသီမင်းကြီးမိန့်တော်မူ၏၊ ဥယည်သည်လင်မယားတို့လည်းပုဏ္ဏား
တို့ဥစ္စာကိုမပေးရတတ်သော့ကြောင့် ပုဏ္ဏား ခြောက်ယောက်တို့ ၏ ကျွန်ဖြစ်
လေကုန်၏၊ ပုဏ္ဏားခြောက် ယောက်တို့အမှုကိုအလျှည့်အလျှည်လုပ်ကိုင်ခံရ
ကုန်၏၊ နေ့ရှဉ့်ရက်များရှိလတ်သော်၊ ဥယည်သဉ်မလည်းသို့ငယ်မြင်လတ်
၍တဆယ်နှစ်နှစ်ရှိလတ်သော် သို့ငယ်လည်း၊ ဤသို့မေး၏၊ သူတကာတို့ကျွန်
ဖြစ်သည်ကား၊ အရှင်တဦး တည်းသာအလုပ်အကိုင်ခံရသည်၊ မိဘတို့မှာ
မူကား၊ ပုဏ္ဏားခြောက်ယောက်တို့၏ကျွန်ဖြစ်၍တနေ့တယောက်အလျှည့်အ
လျှည်ပင်အလုပ်အကိုင် ခံရသည်ကား အဘယ်ကြောင့်ဤသို့ဖြစ်ရသနည်းဟု
မေး၏၊ အမိအဖတို့လည်း ယခင်နှစ်ဦးဆိုချက် စကားကို သို့ငယ်အား ပြန်
ကြားပေ၏၊ ထိုစကားကိုသို့ငယ်ကြားလျှင်သို့ငယ်လည်းပညာဖြင့်ကြံမိ၍

case to the royal ear thus : "Oh exalted king and ruler ! we seven Bramins came from a far country and lodged in the gardener's house. By begging, we had obtained six hundred pieces of silver. As there was not one hundred pieces for each, we deposited it with the gardeners, (under an agreement) that if we seven were not present it should not be given up, yet when we were not present they gave it up to the young Bramin deceitfully demanding it. Had they any right to give it up ? That we may receive our property from the gardener, is our business." The gardener and his wife replied : "Our lord and king ! the Bramins said, when they deposited the property, 'when we seven are present, give it,' and went away. When they had proceeded a little out of ear-shot my lords the Bramins stopped, and waiting, sent back the young Bramin to bring the property, saying, 'we may or we may not return here'—the young Bramin returned, and seeing the others wave their hands to quicken him, your slaves gave up the money to the young Bramin. Nevertheless, my lords the Bramins wish to obtain an order that the money may be restored to them." Thus the gardeners represented to the royal ear. Having heard these representations, the king of Benares gave his royal orders :—"when the Bramins deposited their property with the gardeners they said, 'when we seven are present, restore the property ; if we are not all present, do not ;' and the gardeners have given it up to the young Bramin alone on his falsely demanding it. The gardeners did not understand that it would have been proper to go to where the six Bramins stood and there give up the property. Let them make good the property of my masters the Bramins." Thus the king of Benares gave his royal order. The gardener and his wife, not being able to restore the property to the Bramins, became their slaves, and worked for them by turns. After a length of time the gardener's wife had a daughter. When she was about twelve years of age, she enquired thus ; "whilst others are the slaves of only one master, how is it that my father and mother are the slaves of six Bramins, working one day for each by turns ?" Her mother and father told her both sides of the case ; and she "caught a wise device," and said, "from this day do no

ပုဏ္ဏားခြောက်ယောက်တို့တွင်အလုပ်အကိုင်မခံနိုင်တော့ဟု ဆိုပေ၏၊ ထိုစကားကိုကြားသျှင်သို့်းငယ်ဆိုတိုင်း ပုဏ္ဏားခြောက်ယောက်တို့၏ အလုပ်အကိုင်ကိုမခံဘဲနေလေ၏၊မိဘတို့လည်းသို့်းငယ်ကိုဆီးနှင်လိမ်းပေ၏၊မြမြစင်သောအဝတ်တန်ဆာတို့ကို ဝတ်ဆင်စေပြီးမှ မင်းကြီးသို့ဆောင် လေ၏၊ မိမ္ဘငယ်ဆည်း၍ သို့လျှောက်၏၊ အရှင်မင်းကြီး၊ ပုဏ္ဏားခုနှစ်ယောက်သည် ဥစ္စာနှံ့သောအခါ၊ ငါတို့ခုနှစ်ယောက်စေ့မှပေးဟူလျှက်မြဲမြန်စွာဆို ပြီးလျှက်ယခုခြောက်ယောက်တဦးသာတောင်းဘိသော့ကြောင့်ကျွန်မသည်ရှေ့တော်တွင်တရားဆင်ပါအံ့၊ ၊ရှေးဆရာတို့ထားသောဂါထာလေးပါးကိုနှစ်လုံးတော်သွင်း၍ အောင်းမေ့တော်မူလော့၊ ရှင်မင်းကြီး၊ နာစေချင်၏ ဟူ၍နားတော်လျှောက်ပေ၏၊ဒုမ္ဗလသာဗဟာရဇာ၊ကုမာရာနံ၊ရောဓနံဗလံ၊ အာကာသံဗလံ၊ပက္ခိနံ၊ပဏ္ဍိနံဥတကံဗလံ၊ ၊ဤသို့ရွတ်ပြီးသော်၊ရှင်မင်းကြီး၊ဒုဗလသာ၊အားမရှိသောသူ၏ဗလံ၊ အားကားရာဇာ၊ မင်းလျှင်တည်း၊ ကုမာရာနံသူငယ်တို့၏ဗလံ၊အားကားရောဓနံ၊ ငိုကြွေးခြင်းတည်း၊ ပက္ခိနံ၊ငှက်တို့၏ဗလံအားကားအာကာသံ၊ ကောင်းကင်လျှင်တည်း၊ ပဏ္ဍိနံ၊ ငါးတို့၏ဗလံ၊ အားကား၊ဥတကံ၊ ရေလျှင်တည်း၊ ထိုကြောင့်ရကားရှင်မင်းကြီး၊ငါတို့ကျွန်ကားအားနည်းသည်ဖြစ်သော့ကြောင့်အရှင်မင်းကြီးကိုအားပြုပါအံ့၊တရားဆင်ချုံအသပြာ ခြောက်ရာကို ချေးတော်မူပါမှ၊ အကျွန်ုပ်တရားဆင်ပါရအံ့၊ တရားဆင် ၍ အောင်မြင်ပြီး လျှင် ခြောက်ရာသောအသပြာကိုသိမ်းတော်မူပါဟုနားတော် လျှောက်၏၊ မင်းကြီးလည်း ထိုမိမ္ဘငယ် စကားကိုနှစ်သက်၍ခြောက်ရာသောအသပြာကိုချေး၍မိမ္ဘငယ်လက်တွင်ထားစေပြီးမှဗာရာဏသီမင်းကြီးကသံတော်ခေါ်ရလေသော်၊ပုဏ္ဏားခြောက်ယောက်တို့သည်လာလပ်ရကားဥယည်သည်တို့၏သို့်းငယ်သည်ပုဏ္ဏား ခြောက်ယောက်သားတို့ကိုမြင်လျှင်၊ မင်းကြီး ရှေ့တော်သို့ ဝင်လေ၍ ပုဆစ်တုပ်၊လက်အုပ်ချီ၍နားတော်လျှောက် ၏၊ ပညာအရာ၊ လောက်ငံစွာသည်၊မှောက်တော်ရှင်ရင်း၊အလောင်းမင်း၊ပုဏ္ဏားတို့ ဥစ္စာနှံ့သောခါ၊ ငါတို့ခုနှစ်ယောက်ညီမှသာဤဥစ္စာကိုပေး၊ငါတို့ခုနှစ်ယောက်မညီသော်မပေးနှင့်၊ပုဏ္ဏားတို့ဆိုသည်ဖြစ်သော့ကြောင့် ယခုခြောက်ယောက်ကို အကျွန်ုပ်တို့မပေးသာ၊ ခုနှစ်ယောက်ညီမှရှင်ပုဏ္ဏားတို့ ဥစ္စာကို အကျွန်ုပ်တို့ ပေးပါတော့အံ့ ဟုနားတော်လျှောက်၏၊ ဗာရာဏသီမင်းကြီး လည်းထိုစကားကိုကြားသော်ဥယည်သည်သို့်းမိမ္ဘငယ်ဆိုသည်အတိုင်း ဟုတ်လှပေ၏၊ပုဏ္ဏားတို့နှံ့သောအခါ၊ငါတို့ခုနှစ်ယောက်ညီမှပေး၊ ငါတို့ခုနှစ်ယောက်မညီဘဲကိုမပေးနှင့်၊ ဂတိရင်းရှိ ချေသည်ဖြစ်

more work for the six Bramins." Hearing these words, and taking their daughter's advice, they refrained from doing any more work. They anointed her with turmeric, dressed her in fine, white clothes, and putting on her some ornaments, took her before the king, and she there represented—"My lord king! when the seven Bramins deposited their property they distinctly said, 'when we seven are all present give it up,' and now only six of them demand it. Your slave wishes to try the cause in your royal presence. Let four stanzas left by the sages of old, have the royal consideration." She then repeated them. "My lord king! the weak man's strength is the king; a child's strength is crying; a bird's strength is the expense of the heavens; and a fish's strength is the water." "My lord's slaves are weak, and beg my lord in his strength to lend us six hundred (pieces of silver) to enter this suit. When we have gained, let the royal bounty be recalled, and take back the six hundred (pieces of silver.") The king of Benares having placed the silver in her hands, sent a royal order for the six Bramins to attend. When the gardener's daughter saw they had arrived, she went into the royal presence, and with bended knees, and her joined hands raised, she thus represented: "Oh, most excellent king, who art an incarnation of the god, and most rich in all scientific attainments, when these Bramins deposited the property they said, 'when seven are not present only let this property be given up.' As this is the engagement, we should not now give it up to six. When the seven are present, we will give up our master's property." The king of Benares heard these words; he said, "what the gardener's little woman says is true; when the Bramins deposited their property they agreed that it should only be given up to seven, and without

သော့ကြောင့်ခုနှစ်ယောက် စေ့မှပေးလော့ ယုဗာရာဏသီမင်းကြီးမိန့်တော်မူ၏၊ ပုဏ္ဏားတို့လည်းခုနှစ်ယောက်စေ့အောင် မတတ်နိုင်သော့ကြောင့်ဥစ္စာကိုမရ၊တရားရှုံးချေသတည်း၊ဥယည်သည်လင်မယားလည်းသွီးငယ်ကျေးဇူးကြောင့် ပုဏ္ဏားတို့ကျွန်အဖြစ်မှ လွတ် လေသတည်း၊ ထိုသို့လွတ်သေပြီးသော်သွီးငယ်သည်ဤသို့ဆို၏၊ မင်းများစိုးများမှူးမတ်တကာတို့သိစေသောယုတိုင်ကြား ၏၊ ခပ်သိမ်းသောမှူး မတ်မင်း များအပေါင်း တို့လည်း ဤမိမ္ဘငယ်သည်အလွှန်လိမ္မာစိတ်ဖြာခွဲခြမ်း၍ တရားတတ်စွတကား၊ ဤသို့သောတရားကိုဆင်တတ်ပေ၏ ဟူ၍ ဦးရစ်ပုဆိုးစသည်တို့ဖြင့်ပူဇော်ကုံ၏၊ ဥယည်သည်သွီးငယ်သည် လည်း ခြောက်ရာ သော ဥစ္စာတို့ကိုချိမ်၍၊ မှောက်တော်ဘုရားကျေးဇူး တော်အားဖြင့် ဤဥစ္စာကိုအစွဲပြု ၍ တရားဆောင်သည်ဖြစ်သော့ကြောင့်၊အကျွန်ုပ်တို့ကား ကျွန်တော်ဖြစ်ပြန်၏ဟူ၍ဥစ္စာထုပ်ကိုထိုမင်းကြီး အားနှင်းပြန်လေ၏၊မင်းကြီးလည်း ဤမိမ္ဘငယ်သည်ကား တရားအရာတတ်လိမ္မာ၍အလွှန်တရာဆင်ပေတတ်သည်ဖြစ် သော့ကြောင့်ချင့်ကိုလှျင် မိဖုရားမြှောက်ထိုက်စွာ၏၊ ငါနှင့်ပေါင်းဖေါ်သည်ရှိသော်ခပ်သိမ်း သောပြည်သူတကာတို့၏ စီးပွား ချမ်းသာတိုး တက်ရာ၏ ဟူ၍၊မင်္ဂလာသဘင်စီရင်ပြီးသော်၊ ရှစ်သောင်း အဖျား၊ မိဖုရား ထုဘိသိတ် မြှောက် လှျင်း လေ၏၊ ထိုကြောင့်မင်းကြီး ဘဏ္ဍာကာရိ ကဖြစ်သောအိမ်ရှင်တို့သည်၊ နှံသောသူတို့အစုံယူလာမှပေးရသတည်း၊ နှံသောဥစ္စာကိုယူတုံသော်ထဦးကောင်းစွာယူရာ၏ထုဖြပ္ပွာမင်း၏သား ရင်း ဖြစ်သောမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

တနည်းတုံ၊တရားစမ်ရာလှည့်ဖျားဆောင်သောဥစ္စာတွင် အဓှန်ဖြစ်ပြန်ရသည်အကြောင်းကိုပုံသက်သေဆိုပေတုံအံ့၊

မင်းကြီး၊ ရှေးသောအခါ၊ ရဟန်း တယောက် မှာ၊ ရာဟူလာဟူသောတပည့်တပေါက်ရှိသတည်း၊ ထိုတပည့်အမိတွင်တံဆိပ်လက်ရာမှတ်သား၍ရွှေဥစ္စာထုပ်ကိုနှံပါသည်၊ထိုနှံသောရွှေကိုယူ၍ခဲမ၊ကြေးနီအစားထဲ၍တံဆိပ်လက်ရာမှတ်သား သည် အတိုင်းထားပြန်လေ၏၊ ထိုအရှင်လည်း ကြာမြင့်မှလို၍တောင်းလတ်သော်၊တံဆိတ်လက်ရာမှတ်သားသည်အတိုင်းပေးလိုက်သတည်း၊ကျောင်းသို့ရောက်မှဖွင့်၍ကြည့်သော်ရွှေကားမမြင်၊ခဲမကြေးနီကိုသာမြင်၏၊ထိုသို့မြင်လတ်သော်တကာမကို၊ တော်ဖြောင့်သည်မှတ်၍ငါနှံထားပါသည်၊ ယခုမှာ ရွှေမထုတ်၊ ခဲမကြေးနီဖြစ်ခဲ့၏ တကား ထုမသက်မသာ၊ ငါနှံသောခါလည်း သိမြင်ပါသောသက်သေသာမိကမရှိပါ ချေသော့ကြောင့်တရားဆင်ဘိမူကား၊တရားမဖြစ်ကောင်းခဲ့၊တရားဖြစ်အောင်အထယ်

the presence of seven it should not be given up. As this was the original agreement, when the seven are present let it be given up." Thus the king of Benares gave his royal order; and as the Bramins could not get the seven present they did not get the silver, and lost their cause, and the gardener and his wife, by the favour of their little daughter, were released from their bondage to the Bramins; then the little daughter said; " Oh lords and chiefs, take note of this (decision.)" Then all the chiefs, lords and ministers said—" this young woman is wise beyond compare, and learned in the laws, and puts a case with the greatest skill." So they all made her offerings of their head dresses and other things, and she, having weighed the six hundred pieces of silver, said, " by means of my lord's favor we have entered our suit with this money and gained our cause, and we again become the royal slaves;" so she returned the money to the king. To this the king—" because this little woman is learned in the law beyond all others, she is most fit and worthy to be made a queen. When she is associated with me, the country will increase in wealth and happiness." So he ordered the propitious ceremony, and raised her by bithik above his eighty thousand queens. " From this, oh king! the receiver of deposited property should only give it up when all those who deposited it come for it, and it should be taken over most carefully, and properly. This the sage recluse Menoo, the son of the king of Bymahs, said."

I will record an instance where false goods were substituted, and the proper ones recovered.

Oh king! in former times a Rahan had a disciple called Yahoola, with whose mother he deposited a sealed packet of gold. She having taken out the gold and put in lead and copper, replaced the seal as before, and put the packet back in its place. After some time, when the Rahan asked for his gold, she gave him the packet sealed as it was. When he reached the convent he found no gold, but only lead and copper." He was disturbed in his mind. " When I deposited it (he reflected,) I had no witness: if I go to law with her,

သို့ ကြံ ရအံ့နည်းဟု အောင်း မေ့လတ်သော် နှံ့ပါသော ရှေစင်စစ် ကို ကားထေ ပါးသို့ဖှက်၍ခဲမကြေးနီကို အစားထည့်ဘိသော်ရွှေသည်ခဲမကြေးနီမဖြစ်အဲ ကိုဖြစ်ဘိသောပုံနှင့်ညီစွာ တရားဖြစ်အောင်ကြံအံ့ဟု၊ မျောက်တကောင်ကို ရအောင်ပြု၍ထားသတည်း၊ ထိုမျောက်ကိုရာဟုလာဟုအမည်မှည့်သတည်း၊ ထိုမျောက်ငယ်ကို ရာဟုလာဟုခေါ်ဝေါ်ခြင်းဖြစ်စေသတည်း၊ မျောက်ငယ် လည်းလိမ္မာသည်ဖြစ်၍ ရာဟုလာခေါ်လျှင်လာလတ်သတည်း၊ ထိုအခါရှင် ငယ်ရာဟု လာကို တပါးသောအရပ်သို့ ဖှက်ထားလေ၏၊ မျောက် ကို ထေ ကား၊ ရှင်ဖြစ်သောရာဟုလာအစား၊ကျောင်းမှာထား၍ရှင်ငယ်မိဘကိုခေါ် စေ၏၊ လာလတ်လျှင် မျောက် ကို ရာဟုလာဟု ခေါ်၏၊ ထိုသို့ ခေါ်လျှင် မျောက်ငယ် ကလည်းကျင်လည်သောအားဖြင့်ထိုအရှင်သို့ လာလတ်၏၊ ထို သို့မျောက်ငယ်လာလတ်သည်ကိုမြင်သော်ရှင်ငယ်မိဘလည်း အကျွန်ုပ်သား ရာဟုလာသည် အဘယ်မှာရှိတုံသနည်း၊ မေးလျှင်း၏၊ ထိုအရှင်လည်းတေ ကာသား ရာဟုလာသည်မျောက်ဖြစ်ခဲ့သည်၊ ဤမျောက်သည်တေကာသား ရာဟုလာမထုတ်တုံလောဟုဆို၏၊ ထိုစကားကိုကြားလျှင် အကျွန်ုပ်တို့သည် သားကိုတတ်သိုးလိမ္မာစေခြင်းငှါအပ်ထား ပါသည်၊ အကျွန်ုပ် သား ရာဟု လာသည်လူစင်စစ်တကား၊လူသည်အဘယ်ကြောင့်မျောက်ဖြစ်လေအံ့နည်း ဟုဆို၏၊ထိုအရှင်ဆိုတုံပေ၏၊တေကာတွင်၊နှံ့သောဥစ္စာသည်၊ ရွှေစင်စစ်တံ ကား၊ ရွှေစင်စစ် သည်အဘယ် ကြောင့် ကြေးနီခဲမ ဖြစ်ကောင်းအံ့နည်း၊ ထို သို့ဖြစ်သည်ကိုထောက် သော်၊ တေကာ သား ရာဟုလာသည် မျောက် မဖြစ် ကောင်းလောဟုညင်းခုံကြ၏၊ ထိုသို့ညင်းခုံကြသောတရားကိုပညာရှိသော၊ တရား သူကြီးသည်ဤသို့ဆို၏၊ကျေးရူးပညာအတတ် အလိမ္မာ၊ သင်ပါမိမ့် မည်ဟု၊မိဘတို့အပ်ထားပါသည်ဖြစ်သော့ကြောင့်၊ထားရာတွင်၊လူမျောက် ဖြစ်ခဲ့သည်လည်း၊မဖြစ်ကောင်း၊လူဖြစ်ပစေ၊တကာဥပါ၊ တော်ဖြောင့်သည် မှတ်၍၊ရွှေစင်စစ်ကို နှံ့ပါသည်၊ နှံ့ထားပါသော်၊တကာသတ်တွင်ရွှေသည်၊ ခဲမကြေးနီ ဖြစ်ခဲ့သည်မဖြစ်ကောင်း၊ခဲမ၊ကြေးနီ ရွှေစင်စစ် ဖြစ်ပြန် စေဟုဆုံး ဖြတ် လေသည်၊ ထိုသို့ဆုံးဖြတ်သည် အတိုင်း၊ရွှေစင်ကိုပေးရချေ၏၊ထိုအရှင် လည်းရွှေစင်ကိုရ၏၊မျောက်ကိုတပါးထား၍၊သားဟူသောမျောက်ဖြစ်သည် ကား၊လူဖြစ်ပြန်သည်ဟု၊မိဘတို့ကိုပေးပြန် သတည်း၊

ဤအရာကား၊ ပရိယာယ်ပြု၍၊ နှံ့သောဥစ္စာမဆုံး၊ ရပြန် လေသတည်း၊ ပုဏ္ဏားခုနှစ်ယောက်တို့၊ တရားမှာသော်ကား၊ ခုနှစ်ယောက်မစေ့နိုင် သော

I can do nothing; how shall I make a case of it! The pure gold I deposited has been concealed somewhere, and this lead and copper put in its stead. Gold does not change into lead and copper, but I will act as if it did." So he got a monkey and called it Yahoola. By habit when Yahoola was called the monkey came. He then concealed Yahoola, put the monkey in his place in the convent, and caused his parents to be called. When they arrived he called, "Yahoola!" and by the force of habit the monkey came to its master. When the parents saw the little monkey they said, "where is our son Yahoola?" The master said, "my people's son has become a monkey. Is not this him?" When they heard this they said, "we placed our son with my lord to be instructed in knowledge and wisdom; our son Yahoola was a true man; how can a man become a monkey?" The master then said, "the property I deposited with my people was pure gold; why should that become lead and copper? As that was changed, cannot my people's son Yahoola change into a monkey?" Thus they argued, and a man, wise in the law thus decided: "The parents placed their son to be instructed in wisdom and knowledge; he ought not to become a monkey; let him again become a man. The (Rahan) deposited pure gold in the hands of his people, thinking them honest; it has become lead and copper, which it ought not to have done. Let the lead and copper become gold." Thus he decided, and accordingly they had to return the pure gold, and the owner having got it sent away the monkey, and saying, "Yahoola from his state of monkey his again become a man," he restored him to his parents.

In this case, by this device, he did not lose his property, but recovered it. In the case of the seven Bramins, as they could not all

ကြောင့်၊ချင့်တို့ဥစ္စာမရဆုံးချေသည်၊ ၊ဥယည်သည်လည်းမယားဝန်လွတ်လေသတည်း၊ ၊ထိုကြောင့်အကြင်တရားသူကြီးတို့သည်၊ဥစ္စာနှံ့သော၊တရားတို့ကို၊ နက်နဲသိမ်မွေ့စွာ၊ ဆင်ခြင်ရ၏ထုမြဲဖွာမင်း၏ သားရင်းဖြစ်သော မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊ ၊ဥစ္စာနှံ့သောတရားကားပြီး၏၊

၄ သူဥစ္စာကျွဲ၊နွားလူကိုအရောင်အဆင်းဖျက်၍ရောင်းသော်၊
မဖျက်မဆီးရောင်းဝယ်သောတရား၊

သူဥစ္စာကျွဲ၊နွား၊လူကိုအရုပ်ဖျက်၊မဖျက်ရောင်းစားသောတရားကား၊ သူဥစ္စာကျွဲနွား၊ လူကိုအရုပ်အဆင်းဖျက် ၍ ရောင်းစားသည်၊ ရောင်းသူ၊ ဝယ်သူအညီလျော်သင့်သည်၊ နှစ်ဆလျော်သင့်သည်၊ အပြစ်လွတ်သင့်သည်၊ စကားကိုဆိုလိုအံ့သောဂါထာမြွက်တည်း၊

ယောဂယော့တွာ၊ပရောဟစ္ဆေ၊ပိကိလေယျ၊အသကွဲတော၊ဓာနိတွာပိ၊အဓာနိယာ၊ ရူပဉ္စ၀၊ ပိနာသယေ၊ ၊ယောအကြင်သူသည်၊ ပရထစ္ဆေ သူ့ဘာပါးတို့၏လက်၌၊ဂယော့တွာ၊ ယူ၍၊ အသကွဲတော၊ မြိုကပ်အံ့၊ ဓာနိတွာပိ၊သိစေမူလည်းကောင်း၊ ပိကိနေယျ၊ ရောင်းဘိအံ့၊ ရူပဉ္စ၀၊ အဆင်းကိုလည်းကောင်း၊ပိနာသယေ၊ ဖျက်ဆီးဘိအံ့၊သော၊ ထိုသူတို့ကို၊ ဓိနိဿယော၊ဆုံးဖြတ်ရာ၏၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ ဤသို့ဆိုသော့ကြောင့်၊ အရှင်ရှိသောဥစ္စာကို၊ အရှင်မသိယူ၍၊ ရောင်းဘိအံ့၊ အရှင်တွေ့လေသော်၊ ထိုဥစ္စာ အလျောက်၊ အတက်လျော်စေ၊ ၊ဥစ္စာကိုယူ၍၊ အရုပ်အဆင်းဖျက် ဘိအံ့၊ မရောင်းစားမီ၊လက်တွင်တွေ့လတ်သော်၊အတက်အထိုင်းလျော်စေ၊ ရောင်းစားခင်၍၊ ဝယ်သူလက်တွင်တွေ့လပ်သော်၊ ဝယ်သူတို့က၊ အတက်အထိုင်းလျော်စေ၊ သူဥစ္စာကို ယူ၍၊ ရောင်းဘိအံ့၊ ဝယ်သောသူသည်လည်း၊ အဖိုးနည်းစွာပေးအံ့၊ သက်သေလည်းမရှိအံ့၊အရုပ်အဆင်းကို လည်း ဖျက်ဆီး အံ့၊ ရောင်းသူကား၊ခိုးတက်တဝက်လျော်စေ၊ဝယ်သော သူကား၊ အတက်လျော်စေ၊အဘယ်ကြောင့် ရောင်း သူသည်အတက်တွင်၊ တဝက်သာလျော် သည်၊ ဝယ်သူကား၊ အတက်အထိုင်း လျော် ရလေသနည်းဟူမူကား၊ ရောင်းသူခိုးမှန်းသိ၏၊အရုပ်အဆင်းမဖျက်၊ အဖိုးနည်းနှင့်၊ဝယ်သူအရုပ်အဆင်း ဖျက်ချေသော့ကြောင့်တည်း၊

အဖိုးထိုက်တံအောင်ဝယ်အံ့၊ဝယ်သောအခါ၊ သူသိ၊သူမြင်မရှိအံ့၊အရုပ်အဆင်းကိုလည်းမဖျက်မူကား၊ ရောင်းသူလည်း တဝက်၊ ဝယ်သောသူလည်း၊တဝက်ခိုးတက်တွင်လျော်စေ၊

be produced together, they did not recover their property, but lost it, and the gardener and his wife got rid of their burthen—for this reason, any judge in a suit regarding deposited property, must well, coolly, and deeply consider. Thus Menoo, the son of the king of the Bymahs said. End of the law of deposits.

4th. Altering the appearance of buffaloes, cattle, or of men, the property of another, and selling them; also selling or buying them, without altering their appearance.

Of the case when the property of another, buffaloes, cattle, or men, is sold, whether its appearance has been altered or not; when the property of another person, buffaloes, cattle, or men, is altered in appearance, and sold by any one, (the law) when the buyer and seller shall equally make restitution—when they shall pay different portions—and when they shall be held free of blame, this (Pali) stanza sets forth the "shadow."

If any one shall take the property of another, conceal, and sell it, whether he knows it or not, and whether he alter its appearance or not, he may be judged.

"Oh excellent king! because it is thus said, if any one shall take property which has an owner and without his knowledge sell it, when he finds it out let (the seller) make restitution according to the nature of the property. If he shall have altered its appearance, and it be found in his possession before he can sell it, let him make restitution according to the scale laid down (for theft.) If they are found in the possession of the person who has bought them, let the buyer, according to the scale, make restitution. If any one shall take the property of another and sell it, if the buyer get it below its value, without witnesses, and alter its appearance, let the seller pay one half the amount laid down as the fine for theft, and the buyer the full amount of the same. Why is this—that the seller shall pay only half, the buyer the whole? It is thus because the seller knew he had stolen it, but did not alter its appearance, and the buyer who got it below its value, did so.

If it shall be bought for its value, and there be no witnesses to its sale, but the appearance not altered, let the buyer and seller each pay one half the amount taken from a thief.

အကြြင်သူသည်၊ သူဥစ္စာကိုမိုး၍ရောင်းစားအံ့၊ ဝယ်သောသူလည်းယုံရာသော သူတို့မျက်မှောက် အမိုးထိုက်တံအောင် ဝယ် ပေအံ့။ ဥစ္စာသခင်လည်း ဝယ်သောသူလက်တွင် တွေ့လေမူကား၊ ရောင်းသူကိုလည်း၊ ညွှန်ပေရာ၏၊ ရောင်းရင်း သူမရမတွေ့ နိုင် သည်ဟု၊ ဝယ် သူ ဥစ္စာ မိုး ပြစ် မရှိရာ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ သူထင်သူသိ၊ အမိုးတံရာဝယ် သော့ကြောင့် တည်း၊ ရောင်းရင်းသူကိုတွေ့မူ၊ ဝယ်သောသူဥစ္စာမဆုံးရာအမိုးကိုတောင်းပြန်ရာ၏၊

အကြြင်သူသည်၊ ယုံရာသောသူတို့မျက်မှောက်မဝယ်၊ အမိုးလည်းမတံ၊ အနည်းအပါးဖြင့်၊ ဝယ်ချေမူကား၊ သိရောင်း သိဝယ် သို့ ရောက် ချေ သော့ကြောင့်၊ မိုးတက်တွင်တဝက်လျော်စေ၊ ဝယ်သောသူဥစ္စာလည်းဆုံးစေ၊ ဤကားရောင်းသူကိုမတွေ့၊ ဝယ်သူလက်တွင်၊ သခင်တွေ့သောစကား၊ သူသိသူထင်မဟူချေသော့ကြောင့်တည်း၊

သူကိုမိုးရောင်း၊ မိုးဝယ်အတက် မှာ၊ လူတယောက်ကိုနှစ်ယောက်တံအိုးအတိုင်းလျော်ပြစ်တည်း။ ၊အကြြင်ရောင်းသောသူသည်၊ တော်မှတ်ရှားပါး၍၊ အဖေးအမိုးဆုံးသည်။ ပေါက်ဖေါ်ဦးရိုး၊ အရိုး၊ ဗကြီး၊ မိထွေးစသည်တို့၏ သားသမီးကျေးကျွန်ကိုချောင်းခြင်းနှ၍၊ ခရိုး ဝေးသွား ၍လည်းကောင်း၊ ရပ်ရွာတွင်နေသော်လည်းကောင်း၊ ရောင်းစားမိအံ့၊ ဝမ်စာမကုံ၍၊ ရောင်းမိခြင်းဖြစ်သည်၊ မိုးတက်မစားသာ၊ သားသမီးကျေးကျွန်မှန်သမျှကို၊ အရင်းအတိုင်းပေးအပ်စေ၊ အပြစ်မစားသာ၊ ဝယ်သူမှာအမျိုးရင်း မယုတ်ချေ၊ အပြစ်ကိုမီရင်သတည်း၊ ပေါက်ဖော်သားချင်း ဘေးဘိုးဆုံး သည်ကိုအလျော်မရှိ၊ ရည်၍ရောင်းစားခြင်းမှာ၊ ဥစ္စာရင်းအတိုင်းပေးစေ၊ မိုးပြစ်မှာ လည်း ဥစ္စာမျိုးအတိုင်း အပြစ်ကိုပေးစေ၊ ။ဤသည်ကား၊ အမျိုးကိုမစောင့်ခြင်းကြောင့်တည်း၊ အမျိုးတော်သောသူသည်၊ သားချင်း၊ မိဘချင်းပေါက်ဖော်ကိုကား၊ မပေး၍သန္ဓေမရှိသော်၊ မနေရှောင်ဖွဲ့သော်ကား၊ သားဖွဲ့၊ သားထိန်းကျွန်ပေးစေ၊

သန္ဓေမရှိ၊ မယားမပြောက်၊ မချည်းမကပ်နေသော သူတို့ မှာ၊ အမျိုးမစောင့်ဖြစ်သည်၊ ငွေစင်တရာပေးစေ၊ ၊အမျိုးမစောင့် ရှောက်သည်အချက်နှင့်ဆိုသည်၊

အမျိုးရင်းတို့၊ မင်းမှုစိုးပြစ်ရှိလျှင်၊ တယောက်ကြောင့် အမျိုးဟူသမျှခံရသည်ကို၊ ဆင်ခြင်ရာ၏၊ တကြိမ်၊ နှစ်ကြိမ်၊ သုံးကြိမ် မြောက်ကျင့်သော်၊ အပြစ်အတိုင်းလျော်စေ ၊

ပေါက်ဖော်သားချင်းတို့ကို၊ ထိမိုက်ရာ၊ လက်လွန်၍သေလျှင်၊ အလျော်

If any man take the property of another and sell it for its full value in the presence of respectable witnesses, and the owner shall discover it in the possession of the buyer, he must point out the seller, but he shall not on the ground of not being able to find him, be held guilty of theft. Why is this?—because he bought the property at its full value in presence of witnesses. If the seller be found, the buyer shall not lose the property; he has a right to sue him for the recovery of its price.

If any one shall buy property for less than its value, and not before respectable witnesses, because this is equivalent to buying goods knowing them to be stolen—let him pay half the fine on a thief, and let him lose the price of the thing bought. This is when the seller is not discovered, but the owner of the thing finds it in possession of the buyer, and he can produce no witnesses.

In case of stealing and selling, and stealthily buying a man, the fine on the thief is two for one. If any one being starving sells a descendant of his own ancestors, a relation of his uncle by the mother's side, his aunt by the father's side, his uncle by the father's side, his aunt by the mother's side, or any such relation, whether it be to a distant part of the country, or in their own village, it being done because he (the seller) was in want of food, they (relatives) shall not have the price as for a theft, but let him (the seller) restore the true child or slave. They shall not have the fine. If the buyer was not of the same family he may be fined. If (the seller,) trusting to there being no fine for selling a relative shall sell them, let him restore the person sold and pay the fine for theft with reference to him, because he has not regard for his family.

If any man, without being given in marriage, shall get his cousin or other relative with child, and will not marry her, but keeps out of the way, let him give a slave to take care of the child.

If she be not with child and he (having had connection with her,) refuse to make her his wife, he is disregardful of the honor of his family let him be fined one hundred tickals of pure silver. This is said because he has no regard for his family.

As amongst near relations, when one has committed an offence against the king, (treason, rebellion,) the whole family are liable to punishment. The case may be considered: if the offence have been committed once, twice and thrice, let the fine be as laid down.

In a quarrel amongst relatives, when one has been killed, there

ကောင်းစေ၊ ။သေသူသား၊မယား၊မိဘတို့ကို၊ တသက်ကျွေးစေ၊တင်ပြီးမှ
လည်းဆပ်စေ၊သင်းပြိုဟ်စရိတ်ခံစေမှ၊အမျိုးစောင့်မည်ရာသည်၊

၅ သားသမီးကျွန်ကို၊ ခိုးရောင်းသောတရား၊

ပေါက်ဖော်မိဘတွင်၊သင်တို့သားသမီးတို့ကို၊ အမျိုးမစောင့်၊ရောင်းစားသည်ကို၊ ခိုး တံလျှော်စေ၊ သား ချင်းဖြစ်သည်၊ မဆိုသာ ထု မြ ဟ္မာမင်း၏ သားရင်းဖြစ်သောမနူမည်သော ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

၆ ကျွဲနွား၊သက်မှိ၊သက်မဲ့ဝင်သည်၊ကောက်ရသည်၊သူခိုး ဖြစ်သင့်မဖြစ်သင့်တရား၊

အကြင်သူသည်၊ဥစ္စာကျ၍ပျောက်လေ၏၊ ဥစ္စာရသလောဟုမေးမြန်း၏၊ မရဟုပြက်ဖွက် သောသူတို့ကား ရသော်လည်းမစားရရာ၊ ရသောဥစ္စာအတိုင်းလည်းပေးစေ၊ ငင်ရရင်းကိုလည်းလျှော်စေ၊

လူတည်းကောက်ရမူကား၊အရွေး၊တကျပ်စားအပ်၏၊ကျွဲကောက်ရမူ၊ ခွဲစား အပ်၏၊ နွားကောက်ရ မူကား၊ တမတ်စားအပ်၏၊ မြင်း ကောက်ရမူ ကား၊တကျပ်စားအပ်၏၊ဆယ်ရက်ကိုးရက်မွေးကျွေးသည်၊ ကျွဲနွားမြင်းဖြစ် လျှင်၊အကောက်မစားရရာ၊အင်တံသောကျေးဇူးဆပ်စေ၊ အရောင်အဆင်း မဖျက်အပ်၊အရောင်အဆင်းဖျက်၍၊ ပြိုဟ်ကိုရှိုးမိအံ့၊နား ကိုလှီး မိအံ့၊ အ သင်း ကိုမူလည်း ကွပ်ဘိအံ့၊မှုံး တက်လျှော် စေ၊အကောက်မတတ်ကား၊သူခိုး ဟူ၏၊ အခိုးတက်က၊အကောက်ဟူ၏၊ဆိုရာ၌၊ငတ်မွတ်ရှားပါး၍ခိုးစားမိ သည်ကို၊အခ္ခုင်အား မှားယွင်း လေသည် အဖြောင့်တည်း၊ စကားရောက်မူ ကား၊အရင်းတိုင်းယူစေ၊အတက်မစားရာသည်ကို၊ရည်၍အခိုးတတ်သော် အကောက်ဟူသတည်း၊ ၊ကောက် ရသောကျွဲနွားတို့ကို၊ပြည်မိုးရွာ သူတို့ကိုထိုင်ကြားအင်၏၊ ငင်ကိုယ်တည်း မတိုင်မကြားမိသော်၊ ရွာတွင်စုံ ရာတို့ဝယ်၊ပန်ကြား၍ထွန်ရက်ရာ၏၊ အရှင်တည်းပေါ်မူကား၊ အခွေးစား အပ်သတည်း၊

၇ ရွှေအိုးရဝေသင့်၊မဝေသင့်တရား၊

သူတယောက်၊ရွှေအိုးရအံ့၊ပြည်ရှင်မင်းတို့ မေးသော်မရဟု၊ပြက်ကွယ် ၍ ဆို မူကား၊ ထိုရသောဥစ္စာကိုအကုံယူအပ်၏၊ မပြက်မဖွက် တည် ဆိုမူ ကား၊ ထက်ဝက်ပေးအပ်၏၊ ကျွန်သည်၊ရွှေအိုးရအံ့၊ အရှင်အကုံယူအပ်၏၊ သားသမီး၊ရွှေအိုးရအံ့၊မိဘယူအပ်၏၊ တပည့်သည် ဥစ္စ ရအံ့၊ဆရာနှစ်ဆယူ အပ်၏၊

shall be no fine ; let (the offender) support the parents, wife and family of the deceased for life ; and if he had debts, let him pay them, and the funeral expenses. By these means he shall be considered protector of his family.

5th. The theft and sale of children or slaves.

If one relation shall steal and sell another, they being both children of the same father, regardless of family honor, let him pay the fine for theft. He shall not plead that they are children of the same father. This, the son of the king of Bymahs, the sage recluse called Menoo, said.

6th. When buffaloes, cattle, animate property, come into (a house or grounds,) and are found, in what cases the finder or owner of the premises shall be considered a thief.

If any man shall drop and lose his property, and enquire of another if he has got it, if he has found it and deny the fact, he shall have no right to salvage ; but shall restore the property as he found it, and forfeit to the owner another article of the same kind or value.

If a human being be found, let the finder have one tickal ransom. If a buffaloe be found, he has a right to half a tickal. If an ox or cow, to one quarter ; if a horse, to one tickal. If the horse, cow or buffaloe be only ten days old, he shall have no right to ransom ; let the owner make a suitable return for the favor. If the appearance of an animal, which ought not to be altered, be so, the horn broken, the ear cut, or an entire animal be gelt, let the person finding him pay the fine as a thief. As regards the saying that a foolish finder may be called a thief, and a knowing thief a finder,—in the time of a scarcity, if a person shall happen to kill and eat (an animal,) and admit to the owner that he has committed the offence, let him pay the value, but there shall be no fine. This is a thief who understands how to have himself considered a finder. Cattle and buffaloes which are found, should be reported to the Thooghee or head man. but if before reporting to them the finder shall have made inquiries through the village before witnesses, he may use them for the plough, and if the owner shall turn up he has a right to the ransom

7th In case of finding a pot of gold, when it shall be divided, when not.

If any one shall find a pot of gold, and deny it on being asked by the chief, (king,) the chief shall have a right to the whole. If he do not deny or conceal it, he shall have one half. If a slave finds a pot of gold, his master has a right to the whole. If children find one, their parents have a right to the whole If a pupil find one, his teacher has a right to two thirds

၈ ထိုးကျိုးစည်ပေါက်၊မင်းလဲသော်၊ဆိုရာသောတရား၊မဆို ရာသောတရား၊

ပြည်ရှင်မင်းတို့သည်၊ထွဲပေါက်ခဲ့သော်၊ မဆိုရာသောတရားကား၊ထေး ပါးတည်း၊ဆိုရာသောတရားငါးပါးတည်း၊မဆိုရာသောတရားကား၊ဆုအ သက်သတ်သော်တပါး၊ ၊ဆဲရေးကြ၍၊ဆေးနင်သင်ဟူ၍၊ ခေါင်းကွဲ နံပေါက်သတ်ကြသည်လည်းတပါး၊သူဥစ္စာရွှေငွေကိုမိုး ဖှက်သည်လည်းတ ပါး၊ သူအိမ်သူရာပြစ်မှားသည်လည်းတပါး၊ ၊ဤတရား ထေးပါး ကား၊မင်းမိုးလဲက၊ မဆိုရာသောတရား တည်း၊ ၊ဆိုရာသောတရား မြီလည်းတပါး၊အမွေ မှုလည်းတပါး၊ ကျောင်းကံ ဝတ္တု မြေလည်းတပါး၊ ကျွန်ပ်ိုးလည်းတပါး၊ဥစ္စာ နှံ့ လည်းတပါး၊ ၊ဤငါးပါးကား၊မင်းထဲ မိုးပေါက်သော်လည်း၊ ဆိုရာသောတရား တို့တည်း၊ ပေးပြီးသော ဥစ္စာကို တောင်းပြန်ယူပြန်သော်၊ရချာမရရာသောတရားကား ၊

၉ ပေးခြင်းခြောက်ပါးတရား၊

ပုညတောပေအောစေဘာ ယာမေ ရာဝ သေနတုသုဂ္ဂိတော၊ကာမာ တောစေတိ ဗရသံဝါ သင္ဃေခန်၊ ၊ယောအကြင်သူသည်၊ ပရေသံ၊ သူတပါးတို့အား ခန်ဥစ္စာကို၊ သင္ဃေ၊ ပေးခြင်း ကား၊ ဆယ်ခြောက် ပါးတို့ တည်း၊ ပုညယောစ၊ ဒါနဝတ္ထုတို့ဖြင့်၊ သံသရာကို ရည်၍ ပေးခြင်းလည်း ကောင်း၊ပေပတောစေဝ၊ချစ်ခင်သောအားဖြင့်၊ ပေးခြင်းလည်း ကောင်း၊ဘ ယောမေဟာဝသေနတု၊ ဘေးကိုကြောက်သောအား ဖြင့်ပေးခြင်း၊ မိုက်မဲ တွေဝေသောအားဖြင့်၊ပေးခြင်းလည်းကောင်း၊ သိက္ခိတော၊ အတတ်ပညာ ကိုလို၍၊ ပေးခြင်းလည်း ကောင်း၊ ကာမတော စ၊ ကာမဂုဏ် ကို တပ်မက် သောအားဖြင့်၊ပေးခြင်းလည်းကောင်း၊ဣတိဣမိနာပဒေန၊ဤသို့သောအပြား ပြားဖြင့်၊ ပရေသံ၊ သူတပါးတို့အား၊ခန်၊ဥစ္စာကို၊ ယော၊ အကြင်သူသည်၊ စင္ဃေစင္ဃေယျ၊ပေးရာ၏၊သော၊ထိုသူကို၊ဗိနိဗ္ဗေယျ၊ ဆုံးဖြတ်ရာ၏၊ဤသို့ဆို သော့ကြောင့်၊ ပေးခြင်းခြောက်ပါး ဟူသည်၊ သံသရာကို ရည်၍၊ ပေးခြင်း လည်းတပါး၊ချစ်၍ပေးခြင်းလည်းတပါး၊ကြောက် ၍ပေးခြင်းလည်းတပါး၊ မိုက်မဲတွေဝေ၍ပေးခြင်းလည်းတပါး၊အတတ်ပညာကိုလို၍ပေးခြင်းလည်း တပါး၊ကာမဂုဏ်ကိုတပ်မက်မော၍ပေးခြင်းလည်းတပါး၊

ဤပေးခြင်းခြောက်ပါးတို့တွင်၊သံသရာကိုရည်၍ပေးသော်ကား၊ထိုဥစ္စာ

8th. After a revolution or change of rulers, the four suits which may be prosecuted, the five which may not.

When there has been a revolution, or change of rulers, in a country, there are four cases which may, and four which may not be prosecuted. Of the cases which may not be prosecuted, they are murder, obscene language and assault with wounding, theft, and adultery; these are the four cases which shall not be prosecuted after a change of kings. The five which may be prosecuted are debt, inheritance, disputes regarding lands the property of convents (church property,) hereditary slaves, and deposits; these are the five which may be prosecuted notwithstanding a change of rulers.

9th. The law regarding the six kinds of gifts.

The law whether a gift may be taken back or not. A man can only make a gift for one of six reasons; first, gifts made with a view to *advantage* in a future state—gifts made from *affection*—from *fear of misfortune*—from *folly*,—gifts made to obtain *instruction*—and gifts from *lustful desire*.

Of these six, as regards gifts made with a view to advantage in a future state: Property given with this view, should not be demanded back again—why? because it has been consecrated to the gods,

ကိုပြန်၍မတောင်းအပ်၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ ရေစက်ချ၍၊ သံသရာကို ရည်မှတ်ပြီးသည်ဖြစ်သော့ကြောင့်၊ ပြန် ၍ မတောင်း အပ် သတည်း၊ ပြန် တောင်းဘိ မူကား၊ မရရာသတည်း၊ တောင်းသောသူကို ကြိမ်လုံးဖြင့် ခြောက်ချက်မင်းဒါဏ်ပေးအပ်၏၊

ချစ်၍ပေးသောဥစ္စာကိုကား၊ မလို၍ပြန်တောင်းလပ်သော်၊ ရထေရာ၏၊ ထိုသို့ ကားဟူတုံ၏၊ ပေးရင်း ဥစ္စာ မပျောက် မပျက်မူ၊ ရရာ သတည်း၊ သုံး ဆောင်၍ကုံပျောက်ခဲ့မူကား၊ အရင်းမရှိသော့ကြောင့်မရရာ၊ သူတပါးထိုကဲ့ ရွဲ့လေသတည်း၊

ကြောက်၍ပေးခြင်းကား၊ အနိုင်အထက်ပြု၍၊ တောင်းပြန် ထေသော်၊ ရထေရာ၏၊ လူလည်းမကဲ့ရဲ့ ရာ၊ အဘယ်ကြောင့်ရရာသည်၊ လူကဲ့ရဲ့လွတ်သ နည်းဟူမူကား၊ အားကိုကြောက်၍ပေးခြင်းကြောင့်တည်း၊

မိုက်မဲတွေဝေသောအားဖြင့်၊ ပေးခြင်းကား၊ မိုက်မဲတွေဝေခြင်းကြောင့် ပေးအပ်မပေးအပ်သည်ကိုမသိ ၍၊ ပေးဒိ သောဥစ္စာကို၊ ပြန်၍ တောင်းထေ သော်၊ ထက် ဝက်သာရ လေ ရာ၏၊ အဘယ်ကြောင့်ထက် ဝက်သာ ရထေ သနည်းဟူမူ ကား၊ ချင့်မိုက် မဲတွေဝေ၍၊ သူတပါးကို ပေးသည် ဖြစ် သော့ ကြောင့်တည်း၊

ပညာကိုလို၍၊ ပေးခြင်းကား၊ အတတ်ပညာသင်၍ တတ်ပါသော်၊ မပြန် တောင်းအပ်သော် မရရာ၊ အတတ် ပညာကိုကား သင် ပေတုံ၏၊ သင်သော အတတ်မတတ်သော်၊ ပြန်တောင်းသော်ရလေရာ၏၊ ကာမဂုဏ်ကိုလို၍ပေး ခြင်းကား၊ ဥစ္စာကားတံမိုးလက်ဆောင်ဖြစ်သော့ ကြောင့်၊ ကိုယ်လက်ပေါင်း ဖော်မိသော်ကားအလုံးဆုံးစေ၊ မပေါင်းဖော်ရသော်ကား၊ သူသိသူမြင်ဖြစ်၍ အရှက်ကွဲ ချေသော့ကြောင့်၊ ပေးရင်းဥစ္စာတို့တွင်၊ ထက်ဝက် ကိုဆုံးစေရာ ၏၊   ၊ပေးခြင်းခြောက်ပါးတို့တွင်၊ လူတို့၌ပေးခြင်းကား၊ ရရာသည်၊ မရရာသည်ရှိ၏၊

ရဟန်းတို့၌ပေးခြင်းကား၊ ရေစက်ချ၍၊ သံသရာကိုရည်လှူသော့ကြောင့် မရရာ၊ ဗိနည်းတရားတော်လာသည်ဟု၊ ဗြဟ္မာမင်း၏ သား ရင်းဖြစ်သော မနူမည်သော ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊   ၊ပေးပြီးကိုယူပြန်၊ တောင်းပြန် သော်ရရာမရရာတရားကားပြီး၏၊

၁၀ လက်သမားတို့ကိုယ်ခကိုကြိုးငယ်ဝေချသောတရား၊

လက်သမားတို့အခဝေချသောဘရားကား၊   ၊ယောကရောဂ္ဂသ မင္ဂေနုပရဏ္ဍမေန၊ အဏ္ဍိကာဗိဟာရံစေရံ၎သတု၊ သာထံပေါက္ခရဏိဝိစ၊

the laws, or priests, and registered for futurity. If it be demanded back, it shall not be returned, and the person making the demand shall suffer the criminal punishment of six stripes of a rattan.

Gifts which are made from affection may be recovered, when the affection which prompted them has ceased, that is, when the actual thing given has not been lost or destroyed; if it be so, the person making the demand shall not obtain it, and people will scorn him for his attempt to recover it.

Gifts made through fear may afterwards be taken back by force, and people will not scorn the recoverer. Why shall they be so taken back, and the person taking them escape censure? Because they were given through fear of force.

If from folly the giver did not know whether the gift could be made with propriety or not, and shall afterwards demand it back, he shall only have one half. Why shall he obtain back one half? Because he, being a fool, made the gifts in his folly.

As regards gifts made to obtain instruction in science; if the giver have been taught a science or craft, and have acquired a knowledge of it, it is not proper to demand back the gift; and if it be demanded back, it shall not be obtained. If the teacher instruct him and he do not learn what he is taught, he ought to receive back the gift on demanding it.

Of gifts made from the strength of lustly desires, as the thing is a bribe to obtain an object secretly, if connection has taken place with the receiver of the gift, let all right to the gift be lost to the giver. If connection do not take place and the transaction be discovered, let him forfeit one half on account of the disgrace.

In these six gifts, these are what ought and what ought not to be obtained back again.

As regards gifts amongst rahans, because they have been made as votive offerings by the sprinkling of water with reference to a future state of existence, that they ought not to be taken back is written in the sacred Wee-nee. Thus the son of the king of Bymahs, the sage recluse, said. This is the law as to whether gifts made may be reclaimed or not.

The end of the law as regards what gifts may or may not be demanded or obtained back.

[illegible] *The law for the rate of carpenters' wages, according to their skill in their craft.*

Regarding the division of wages amongst carpenters. When any man makes a convent, pagoda, bridge, [illegible], or tank, if the workmen exert themselves equally, they have all a right to share in the hire.

Oh king, as it is thus said (in Pali,) if any man, wishing to do a

ယော၊ အကြင်သူတို့သည်၊ ဝိဟာရည္သ၊ ကျောင်းကိုလည်းကောင်း၊ စေတီရည္သ၊ စေတီကိုလည်းကောင်း၊ သေတုစ၊ တံထားကိုလည်းကောင်း၊ သာလာစ၊ ဇရပ်ကိုလည်းကောင်း၊ ပေါက္ခရဏီစ၊ ရေကန်ကိုလည်းကောင်း၊ ကရောန္တိ၊ ပြုကုန်၏၊ တေသံ၊ ထိုအခစားသောသူတို့သည်၊ သမင္ဂေနံ၊ ညီညွတ်သော၊ ပဏ္ဍမေနံ၊ လုလ္လပြင့်၊ ပတိ၊ အခကို၊ ဝိပဋ္ဌေယ္ယုံ၊ ဝေဘန် ကုံရာ၏၊ ဤသို့ဆိုသောကြောင့်၊ မင်းကြီး၊ အကြင်သူတို့သည်၊ သံသရာကိုရည်၍၊ ကောင်းမှုကုသိုလ်ပြုလိုသောကြောင့်၊ ကျောင်းဘုရား၊ စေတီ၊ ကူ၊ တံထား၊ ဇရပ်၊ တံခေါင်း၊ ရေတွင်း၊ ရေကမ်ပြုစေကုံရာ၊ အခစား၍၊ လုပ်သောသူတို့၏ရသောအခကို၊ အဘယ်သို့လျှင်၊ ဝေရာသနည်းဟူမူကား၊ အကြီးအမှူးဖြစ်သောသူတို့သည်၊ မိမိလက်သားတို့နှင့်၊ အတူလည်းလုပ်အံ့၊ အစီရင်လည်းကောင်းအံ့၊ လုလ္လတကြောင်းမှုလည်းဆော်အံ့၊ ထိုကြောင့်ကား၊ ထိုလက်သားနှစ်ဆတက်စားရာ၏၊ ထိုမှကြွင်းသောလက်သားတို့သည်ကား၊ အမျှစီချည်းစားရာသတည်း၊ အမှူးအကြီးဖြစ်သောသူသည်၊ ငါကားချင့်တို့၏အမှူးအကြီးတကား၊ ဟူ၍သူများတို့၏အဖို့ကို မထိန်အပ်၊ ထိန်သော်ကား၊ ဒါဏ်သင့်အပ်၏၊ လုပ်စည်တွင်၊ မယားသားသမီး၊ မိဘဆွေမျိုး၏ အမှုအရာလည်းရှိအံ့၊ အကြီးဖြစ်သောသူနှင့်အဖော်ချင်းတို့ကို၊ ထိုင်၍ သွားအပ်၏၊ ရိက္ခာသော်ကား မပေးလိုက်အပ်၊ တရက်၊ နှစ်ရက်၊ သုံးရက်၊ လေးရက်၊ ငါးရက်တွင်တည်းရောက်လပ်မူကား၊ အခမရှုပ်အံ့၊ လခွဲဆယ်ရက်တည်းကြာလပ်မူကား၊ ဆင်ခြင်အပ်သတည်း၊

သူတာယောက်သည်၊ နာဖျားလျှက်ပင် ဥပါယ်တမည်မရှိ၊ လုပ်ကြီပေအံ့၊ ရိက္ခာလည်းမရှုတ်အပ်သတည်း၊

သူ တယောက်သည်၊ အနာစွဲခွဲ၍မလုပ်နိုင်မူကား၊ ရိက္ခာလည်းမစားအံ့၊ အခကိုလည်းပြီပြီမရအံ့၊ ချင့်လုပ် သောနေ့ရက်ကို၊ တွက်၍သာပေးသတည်း၊

သူတယောက်သည်၊ ပျင်းရိ၍မလုပ်လိုအံ့၊ ပဒေပဒါ လည်း လုပ်ပေအံ့၊ ကိုယ်အားပေးသောအခါ၊ ဆင်ခြင်အပ်သတည်း၊

သူ့ဘယောက်သည်၊ အလုပ်လုပ်စည်၊ ကျူဠာကုံ၍သေခဲ့အံ့၊ အခကိုကား၊ သားမယားကိုပေးအပ်၏ဟုဖြဟ္မာမင်၏ သားရင်းဖြစ်သော၊ မနူမည်သောရှင်ရသေ့ ဆိုဘော်မူ၏၊ ၊လက်သမားတို့၏ကိုယ်အခကိုဝေစားသောအရာပြီး၏၊

work of merit, with reference to a future state, shall make a convent, an image of Gaudama, a pagoda, an arch for the reception of an image, a bridge, zayat, a many roofed religious edifice, a well, or a tank, how shall the people who engage to do the work divide the hire? It is thus. The head, or chief man amongst them, if he shall work along with the men, and be a good director; if he shall use diligence and encourage the men to labor, shall receive double wages; all the others shall be paid alike. But the head man shall not, saying, "I am head man in this work," keep back any of the hire of his men. If he do so, he shall be punished. If during the progress of the work, the wife, children, parents or relatives of one of the workmen shall be in distress or difficulty, he shall inform the head man and his fellow workmen before he leaves the work. He ought not to receive his subsistence. If he return in one, two, three, or four or five days, there shall be no deduction made from his wages. If he be absent ten days, or half a month, it becomes a matter for consideration.

If one of the workmen shall be really sick, not shamming, and continue to do his work, there shall be no deduction from his subsistence.

If one shall not be able from illness to work, he shall not receive his subsistence, nor shall he receive his full hire; it is only proper that he should have wages calculated for the time he did work.

If one from idleness shall not wish to work, but still works on carelessly, when the wages come to be paid, his case may be considered.

If one during the progress of the work, the influence of his former good deeds being expended, shall die, his wages shall be given to his wife and children.

This the son of the king of the Bymahs, the sage recluse called Menoo, said. This is the end of the law for the proportion of carpenters' wages

၁၁ သူရင်းငှါး၊ကိုယ်ခစားတရား၊

အခစားလုပ်၊စာရင်းငှါးတရားကား၊ ၊ပတိကားရဏကဗ္ဗေနံ၊ဠပဗ္ဗိတဇနာနံ၊အညမညဝိပါကာနိ၊ကတံပိနိဿယေကူလေ၊

ဤသို့ဆိုသောကြောင့်၊မင်းကြီး၊အကြင်မိမိကိုယ်ခစားလုပ်၍၊အသက်မွေးရသောသူရင်းငှါးတို့ကား၊ သူအလုပ်ကိုလုပ်အံ့ဟူ၍၊နေ့လရက်တို့ကိုပိုင်းခြား၍ဤမျှဟူ၊ အခကိုပြတ်၍၊လုပ်ကြံအပ်၏၊ရိက္ခာထမင်းတို့ကို၊ရေလျှင်ရေအလိုက်၊ကုန်းလျှင်ကုန်းအလိုက်၊ဆိုကြံအပ်သတည်း၊

ကိုယ်ခစားသူရင်းငှါးတို့သည်၊ နာဖျားလျှက်လုပ်ကြံ၍၊နေလပ်မှုကား၊ ရိက္ခာလည်းမပြတ်၊ပေးပေရာသတည်း၊ အခကိုလည်း၊ ဆုံးဖြတ်သောနေ့ရက်အတိုင်းမရှုပ်မချူပေးပေအပ်သတည်း၊

သူရင်းငှါးတို့သည်၊နာဖျားခဲ့သော်လည်းကောင်း၊ရိက္ခာလေးလျှက်၊ပျင်းရိ၍မလုပ်မှုကား၊ ပေးပြီးသောရိက္ခာအတိုင်းတောင်းပြန်အပ်၏၊အခလည်းမပေးအပ်၊ဒါဏ်လည်းသင့်အပ်၏၊

အကြင်သူကိုအခပြတ်၍၊ စစ်မက်သို့မှုလည်း ငှါး ပေအံ့၊ ကုန်စထယ်သွားရာသို့မှုလည်းငှါးပေအံ့၊ အခပိုင်၍သေပျောက်ခဲ့မှုကား၊ အပြစ်မရှိ၊သေပိုင်သေ၏၊

အခထက်ဝက်၊ ကြွင်းမှုကားမသေပိုင်၊ အခထက်ဝက် ပေးပြီးသောကြောင့်၊ကိုယ်ဘိုးတဝက်လျှင်ပေးပြန်ရသည်၊

အခပြတ်၍၊အခကိုမှုမပေး၊စေစားရာတွင်သေပျောက်ခဲ့မှုကား၊ကိုယ်ဘိုးငွေသုံးဆယ်လျှော်စေ၊ ကိုယ်ခလည်းပြတ်သည်အတိုင်းပေးစေ၊

ကိုယ်ခငံ၍စားလေအံ့၊ အလုပ်မစေခင်ပြေးသွားခဲ့မှုကား၊ ပေးသောအခသည်၊နှစ်လည်တံဘိုးပေးရာသတည်း၊

အခစား၍၊သူအမှုကိုထမ်းရာတွင်၊ငှါး သောသူတို့၏အမှုကြောင့်၊ အမှုအခါဖြစ်ခဲ့အံ့၊သူအခစားသည်ဝန်မရှိအံ့၊ငှါးသောသူ၏ဝန်သာတည်း၊

ချင့်သွားလေရာ၊ခမိပတ်မြီမှုလည်းဖြစ်အံ့၊ကြက်တိုက်၊အန်ခတ်လောင်းတမ်းရာတွင်မှုလည်းရှုံးအံ့၊ သေစာရစ်ဝ၍မှုလည်းစကားများအံ့၊ ထိုသို့ဖြစ်မှုကား၊ကိုယ်ခစားသော၊သူရင်းငှါး၏ဝန်လျှင်တည်း၊

သူရင်းငှါးကို၊နောက်လိုက်ထည့်အံ့၊လျှော်လျှော်၊ ဝန်ထမ်းမှုလည်းထည့်အံ့၊ထိုသို့ထည့်ရာတွင်၊အမှုအကျင့်မသင့်မှု၍၊ တခွန်းတလေဆဲရေးမိအံ့၊တစုံတချက်ပုတ်ခပ်မိအံ့၊အပြစ်မရှိအံ့၊

အခစားပြီးသည်ကိုကားဟူ၍၊ပုတ်ခပ်မိရာတွင်၊သေခဲ့မှုကား၊ ငွေသုံး

11th. The law regarding servants and those who live by hire.

What is the law regarding the hire of those who support themselves by labor, I will now lay down (Pali.)

As it is thus said, oh king: Any one having made himself a servant, to work for his livelihood, having taken service and fixed the days or months, and the amount of his wages, on entering on the service, it is proper, if the work is to be done on the water, that the food, subsistence, shall be suited; if on the land, that it shall be suited to that. That is to be settled.

If a servant, though sick, shall work, he shall have no deduction made from his subsistence, and his hire for the full time of the engagement shall be given him without deduction.

If a hired servant shall either feign illness, or, having received his subsistence, shall, through laziness, not work, the master shall have a right to demand back the subsistence in full which has been given, nor shall the servant recover his hire, and he may also be punished.

If any man for a fixed sum shall hire himself as a soldier, or to travel with a merchant, and shall die or be missing after having received his pay, no blame shall lie with the hirer. "He had a right to die."

If one half of the pay be unpaid, he has no right to die; and as the hirer had paid half hire, he shall pay half the price of his body.

If after the wages have been fixed and before they have been paid, the servant die in the service of the hirer, let him (the hirer) pay thirty tickals, the price of his body, and the wages in full as agreed on.

If a servant shall take his wages, and run away before the work is completed, he shall refund the sum paid: and if a year has elapsed, he shall forfeit a like amount in full.

If a servant having taken his wages, and during the performance of the work, they (he and his master,) shall by some act of the hirer get into trouble, it is not in any way to be attributed to the servant.

If on a journey the servant shall be called on to pay his old debts, or it he shall lose money in gambling, cock-fighting, dicing or betting, or if he get drunk and raise a disturbance, he shall bear his own burthen.

If a hired servant is called as a follower, ordered to row a boat, or carry a burthen, and if during the performance of his task any thing goes wrong, and the hirer shall abuse him once or twice, or hit him a slap or two, there shall be no blame.

If a master shall say, "you have taken my pay," and strike the

ဆယ်လျှင်၊လျှော်စေရာသတည်း၊ တရား သူကြီးမင်းမိုးတို့သည်ကား၊ ရသူ
ကိုယ်ဘိုးမစားအံ့၊ လျှော်သောသူကို၊ ငွေစင်တဆယ်၊ တစုစားအပ်၏ ဟု
ဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သော၊မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၂ လယ်လုပ်၊သူရင်းငှါးတရား၊

လယ်လုပ်ငှါးသည်၊ ကိုယ်ခစားတရားကား၊ မင်းကြီး၊ အကြွင်သူတို့
သည်၊လယ်ပင်အလုပ်ငှါး၏၊ ငှါးသည်ကိုယ်ခ၊ နွားကားဤမျှ၊ ငွေကားဤ
မျှ၊ကြေးကားဤမျှ၊ပုဆိုးကားဤမျှ၊ပေါ၊ဤမျှဟူ၍၊အခပြတ်အပ်၏၊ချင့်ကို
အပ်သောဝေး၊တူးရွှင်းပျောက်မှု၊ အစားဆပ်စေ၊ အပင်ဖြစ်သောအခါ၊ဆေး
စောင်းရမ်ရုံစေအပ်၏၊ တောသွား၊ ထင်း ခွေသက်ကယ်၊ ပန်းဖျားစသည်
သည်း၊ တနေ့တရက် ရိတ်ထည့်ရာသတည်း၊ လယ်သခင် ထည်းထိုသူရင်း
ငှါး ကို၊ အဝတ်ပုဆိုးလွှမ်၍၊ သွားစေအပ်၏ ဟုဗြဟ္မာမင်း၏ သားရင်းဖြစ်
သော၊မနုမည်သောရှင်ရသေ့ ဆို တော်မူ၏၊

၁၃ ကုတ္တိုပို့သောတရား၊

ကုတ္တိုပို့သောတရားကား၊ ၊အကြွင်သူတို့သည်၊ ကိုယ်ခစားလို
၍ကုတ္တိုပြု၏၊ထိုသို့ပို့သောသူတို့သည်၊ ကုတ္တိုကိုတံရုံသာဆင် မြင်၍ ယူအပ်
၏၊အနိုင်အထက်သွန်ကြ၍မိတ်စည်မှုကား၊ မိတ်သောသူတို့ကို၊ ကုတ္တိုသည်
ဆပ်စေအပ်၏၊အားနည်းသည်ဟုအပြစ်အလမ္မိပြု၍လှေတက်နစ်၍ပါသော
ဥစ္စာပျောက်ခဲ့မှုကား၊ကုတ္တိုသည် ကို ဆပ်စေအပ်၏၊ ကောင်းမွန်စွာမိုလျှတ်
ပျောက်ခဲ့မှုကား၊ကြမ္မာယိုးစေ၊ကိုယ်ဝန်မှိသောမိမ္မသတင်း မှိသောရထန်း။
ဝုဏ္ဏား၊သူနာ၊ သူဖျားတို့ကိုကား၊ အခမပါ လျှင်မူလည်းပို့အပ်၏၊အနိုင်အ
ထက်မပြုအပ်သတည်း၊

၁၄ တလှေတည်း စီးသွားရာ၊အညီလျှော်သင့်၊ မလျှော်သင့်တရား၊

အကြွင်သူတို့သည်၊တလှေတည်းစီး၊ တခရီးတည်းသွားသည် ဖြစ်စဉ်၊ထူ
တယောက်သည်၊ခိုးစားမိ၍အမှုဖြစ်မှုကား၊ တယောက်အမှုသာမဆိုအပ်၊
တလှေတည်းစီး၊တခရီးတည်းသွား ဖြစ်၍အား လုံးလျှော်စေအပ်၏၊ ဤ ကား
ဥစ္စာရှင်ကစွဲ၍၊တချက်တည်းစား ယူသည်ကိုဆိုသည်၊အများမယူလျှင်၊ယူ
သူချည်းခံစေ၊ယူသူပျောက်လျှင်တစုလုံးလျှော်စေ၊ခမိပတ်ပြီ သော်ကား၊ချင့်
၏ကိုယ်တခုသော်လျှော်စေရာ၏၊ ရွှေ၊ ငွေဥစ္စာကောက် ရသော်လည်း ဝေ၍
အညီစားအပ်၏၊

servant a blow of which he shall die, he shall pay thirty tickals of silver. The lawyers and court officers shall not take any part of this sum, the price of his body, but shall take from the payer of the fine ten per cent. of pure silver. This the son of the king of Bymahs, the sage recluse called Menoo, said.

12th. *The law regarding agricultural servants.*

Oh king! if a man shall hire himself to work in the fields till the ground is planted out—how much wages—how many cattle—how much silver—how much copper—how many putsos—how much paddy,—all these should be settled, and the wages fixed. If the knife or spade given to him shall be lost, he shall replace it. He may be caused to put a prickly fence (around the field,) and he may be employed a day or two in the jungle, cutting thatch or fire wood; and when he leaves, the master should make him a present of a cloth or cloths. This Menoo, the son of the king of Bymahs, the sage recluse, said.

13th. *The law regarding ferries.*

If a man, for the sake of the hire, shall become a ferry-man, he ought to consider and take only the proper fare. If (in enforcing payment,) he shall spill any (of the passengers' property,) he shall make it good to the owner. If he joke and make immodest remarks, and the boat sink and property be lost, let him make it good. If he cross with proper care, and property be lost, let fortune be blamed. A woman with child, a Rahan, or a Bramin of character, or a sick person, should be crossed even if they have no money. It is not proper to use any force or violence.

14th. *Cases in which the several people travelling in the same boat are responsible, and when not.*

If one of the party in the same boat, or one of the companions on the same journey, shall commit a theft and get into trouble, it should not be considered the fault of one only, but the whole of the people in the boat, or the travellers in the same party, should make the compensation. This is when the owner of the property shall have accused all of having partaken in it. If many shall not have been engaged, let those who committed the theft alone bear the blame. If the party who took the property is not forthcoming, let the whole party make restitution. As regards old debts, the debtor only shall bear them. If they find any gold or silver, it is proper they should divide it equally.

၁၅ ကင်းကောက်တရား။

အကြင်သူတို့သည်၊ ရေခရီး၊ ကုန်းခရီးတို့တွင်၊ စောင့်သောကင်းတို့သည်လည်း၊ ကင်းခ၊ အစည်လိုက်၍ကောက်ရိုးကိုသာ၊ ကောက်ရာသတည်း။ ရှေးအစည်ကိုလွှန်ဘိမူကား၊ ဥစ္စာကိုကင်းသားဆပ်စေ။ ပြည်ထဲရှင်မင်းကြီးတို့အားထိုင်လျှောက်ကြားအပ်၏။ ကင်းခထက်လွန်စွာသွန်ကြဲ၍ ဗိတ်စည်ခဲ့မူကား၊ ဥစ္စာရှင်ကို၊ ကင်းသားဆပ်စေရာသတည်း။ ကင်းကိုလွန်၍ ဥစ္စာရှင်တို့သွားမူကား၊ ရှေးအစည်ကောက်ရိုးထက်၊ ၂ချစ်ဆကောက်အပ်၏။

၁၆ တံခါးစောင့်ကောက်သောတရား။

အကြင်တံခါးသည်တို့သည်၊ ရှေးယူရိုးကိုသာအစည်အတိုင်းတံခါးနှင့်တံရိုကားမယူစား၊ အလွန်ဆင့်ကဲလုရက်ဖျက်ဆီးဘိအံ့၊ ဖျက်သောဥစ္စာအတိုင်းဆပ်စေရာသတည်း။ ကြီးစွာသောဒဏ်ကိုလည်းပေးရာသတည်း။ ပြည့်တဲရေး၊ အရှင်နှိပ်ကွပ်ထားအပ်သောသူတို့သည်လည်းကောင်း၊ စေစားသောသူတို့သည်လည်းကောင်း၊ စေစားသောတမန်တို့သည် လည်းကောင်း၊ ပြည်သူလူဘကာတို့ကို၊ အနိုင်အထက်ဖျက်ဆီးလုရက်သည် ကို၊ မင်းကြီးနားကြားသော်၊ မစိမစစ်မူကား၊ ပြည်စိုးအမတ်၊ တရားသူကြီးတို့သည်၊ ငရဲလားရာ၏၊ စိစစ်မူကား၊ ဘုန်းကြီးရာ၏၊ ပြည်ထဲ ခပ်သိမ်းသော၊ သာယာစွာကျော်စေရာသတည်း။

၁၇ အိမ်ချေးကောက်တရား။

အကြင်ပြည်ရှင်မင်းတို့သည်၊ မိမိနိုင်ငံ၌ နေသောသူတို့ကို၊ ကုံစထယ်ရောင်းဝယ်စိမ့်သော၄ါ လည်းကောင်း၊ ဗိုလ်များတို့အစည်းအဝေးဖြစ်စိမ့်သော၄ါလည်း ကောင်း၊ အိမ်ချေးတည်၍၊ ထိုအိမ်ချေး တို့တွင်၊ ကောင်းမကောင်းတို့ကို သိစိမ့်သော၄ါ အစောင့် အရှောက်ထား၏၊ ထိုအစောင့်တို့သည်၊ သူဥစ္စာကိုတံရိုကားမယူ၊ သွန်ကြဲဗိတ်စည်အောင်လုရက်ဘိ၏၊ ထိုအကြောင်းကို ဥစ္စာရှင်တို့သည်မရောင့်ရဲ၍၊ မင်းစသောပြည်စိုး တရားသူကြီးတို့သည်၊ ကြားလပ်သော်၊ ပျက်စီးသော ဥစ္စာကိုလည်းလျှော်စေ၊ ကြီးစွာသောဒဏ်ကိုလည်းပေးအပ်၏ဟု၊ ဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သော၊ မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၈ ခဝါဖွတ်သောတရား။

အကြင်သူသည်၊ အခကိုလို၍ ခဝါဖွတ်မည်၊ ယူသောအခါ၊ အခကိုရည်၍၊ မှတ်မှတ်သားသားကိုယူ၍၊ ကောင်းမွန်စွာသက်ပန်ပြင်၍ဖွတ်

15th. The law regarding taking their dues by guard posts.

Any man who is a sentinel at a guard post, or a post for taking toll, by land or water, shall levy the duty as it has always been taken. If he take more, let the guard make it good; and it is proper to make representation of the matter to the king. If in taking more than their due, they shall spill or scatter any of the goods, the guard shall make it good. If the owner of goods go past their post, the guard may levy eight times the usual amount.

16th. The law regarding taking toll.

If any sentinel at a gate shall take more than his proper dues, or by forcibly taking it shall spill or scatter the goods, he shall pay the full amount of what was lost, and be heavily fined. If bad men who should be restrained by the king or his (the king's) servants, or messengers, shall oppress the people of the country and take their property, when the king knows it, if he do not inquire into it, the ministers, governor, and judges, are liable to the punishment of hell. If he shall enquire into it, his power and glory shall increase, and every thing connected with the internal affairs of his country shall be prosperous and happy.

17th. The law regarding the collectors of bazar tax.

If the king of the country has built a covered bazar, in which the people may sell their merchandise, or hold assemblies, and placed patroles in it that he may be made acquainted with the good and bad, and if these watches shall take more than their due, or taking forcibly shall spill or scatter the goods, and the owners are dissatisfied and complain to the king, governors, or judges, let the watches replace the property destroyed, and let them also be heavily fined. This the son of the king of Bymahs, the sage recluse Menoo, hath said.

18th. The law regarding washermen

Any man who sets himself up as a washerman for hire, when he takes the pieces of cloth shall note the number, put them properly away, and wash them carefully on a plank made of the wood of the let-pan tree. If he do not wash them carefully, and they are torn,

ပေအပ်၏၊ ကောင်းစွာမဖွတ်ဘဲ၊ စုပ်ရှုကွဲသော်အခမရအပ်၊ အစားပေးစေ၊ လူကိုဌါး ၍ ဝတ်စားစေသော်လည်းကောင်း၊ ကိုယ်ဝတ်သော်ဒင်၊ အခမရ သတည်း၊ ကောင်း စွာမထားဘဲ ပျောက် ခဲ့ မူကား၊ အစားလျော်စေရာသ တည်း၊ ခိုးသူခိုးခဲ့သော်၊ မီးလောင်ခဲ့သော်၊ အစားလျော်ရာသတည်း။

၁၉ ဆေးသမားတို့၊ အခစားတရား။

မင်းကြီး၊ အကြင်သူတို့သည်၊ သူနာကိုဆေးကုစားစိမ့်ဒံ့ဟု၊ သမားကို ခေါ်၏၊ ခေါ်သောသမားတို့သည်၊ သမား ခကိုလို သော့ကြောင့်၊ သူနာကို လွတ်စိမ့် သောငှါ၊ ဆေး ဝါး ကုပေ အံ့၊ ခေါင်းဆေးပြုယ်ထွဲပြုအံ့ထု၊ သူနာ ခေါ်ရာလိုက်သေ၏၊ ထိုသမား သည်၊ ကညစ်ခေါး ငယ်ကိုင်၍လက်သုံးဈေ ကားသို့တက်လျှင်ပင်၊ သူနာသည်ချမ်းသာရနှင့်အံ့၊ ထိုသူနာလွတ် မျှောတ် လျှင်၊ မန္တရား မန်းဘူး သလော၊ ဆေးတလုံး ပေးဘူးသလော၊ ခေါင်းဆေး၊ ပြုယ်ထွဲပြုဘူး သလောဟူ၍၊ ခင်ပွန်း ဖုန်း မသိနေဘိအံ့၊ ချစ်ကလွတ်၏၊ မ ချစ်သော် မလွတ်ရာ၊ ငွေငါးကျပ်ပူဇော်စေရမည်၊ ငါးကျပ်ကသည့်ဘွတ်လို သော်သုံးကျပ်ပူဇော်စေရမည်၊ သမားကောင်း ကား၊ လက် ကသုံးလေကား၊ တံခါး၊ ရွှေနေကောင်းတို့ကား၊ သင ဗိုင်း၊ အင်္ကျီ၊ လက်ပင့်ကာဟူသတည်း၊ လွတ်က၊ နိုင်ကရသေရာ၏၊

၂၀ ရွှေနေတရား။

အကြင်ရွှေနေကောင်းတို့သည်၊ ဆင်ခြေဆင်လက် မတင်ဘဲ၊ အင်္ကျီဖျား လက်ပင့်၊ ခါးထိုးသော်လည်း၊ ရွှေနေစား ရလေ၏၊ ဆင် ခြေဆင်လက်မဆို တကားမဟူသာပလေ၊

အမှုသည် ပုန်းထွဲကွယ်သော်၊ ရွှေနေလုံးလုံးလျော်ရာသည်၊ ရွှေနေသည် အမှုသည်ကို၊ အပ်လျှင်လွတ်စေအပ်၏၊ အခတိုင်စားကား၊ တဆယ် သော် တ ကျပ်စား အပ်၏၊ ရွှေနေမကောင်းသော်၊ ရွှေနေဝန် လျှင်တည်း၊ မင်းစေလွှန် သော်မင်းစေဝန်တည်း၊ ဆိုအံ့သောအမှုမပျက် စေရာ၊

သုရွှေနေ၍အနိုင်ပေးအံ့၊ အကောက်စားအပ်၏၊ ရှုံးပေအံ့၊ တံအောင်သာ စားအပ်၏၊ သေမှု၊ လျော်မှုတို့ကိုရွှေနေ၍ မသေမလျော် ရပေမူကား၊ ကိုယ် ဘိုး ငွေသုံးဆယ်စားရာ၏။

အကြင်သူတို့သည်၊ သမားကိုကုပါ၊ အနာလွတ် သော်၊ ကျေးဇူးပြုပါ တော့ဟူ၍၊ တိုင်တန်း၍လွတ်ပေမူကား၊ သမားကျွန်၊ မခံဝန့်သော်၊ ဓမ္မသတ် ကိုယ်ဘိုးငွေအကျပ်သုံးဆယ်၊ သမားစားအပ်၏။

he shall forfeit his pay, and replace them. If he lend them out, allow others to wear them, or wear them himself, he should not receive his pay. If he does not put them in a proper place, and they are lost, he should replace them. If they are stolen or burned, he should not replace them.

19th. *The law regarding remuneration to doctors.*

Oh king! if any one shall call a doctor to prescribe for a sick person, and the doctor, for the sake of the pay and to relieve the sick person, shall administer medicine to him; or if the doctor is called to wash the patient's head or avert the evil influence of the stars, and shall go to where he is called, and holding a small knife or stile for writing, shall only lay hold of the banisters or ascend the stairs, and if the sick man, before his arrival, shall obtain relief, and on recovery shall ask, "did you use any charm?—did you give me one of your pills?—did you wash my head, or avert the evil influence of the stars?"—and insensible to friendship shall refrain from paying; if the doctor have an affection for him, he may get off paying; but if not he shall pay five tickals of silver. If the patient wish to get off the five tickals, he shall be made to pay three tickals of silver. If a good doctor reach the banisters, stairs or door; and a good pleader, though he do not state the case, if he only put up the sleeves of his jacket, or set down (preparatory to speak,) they shall be paid.

20th. *The law regarding pleaders.*

Any good pleader, though the statement of his case may not have been taken down, if he has only just sat dawn, or put up the sleeve of his jacket, shall have a right to his pay. There shall be no plea that the case was not noted.

If the client shall run away, or conceal himself, the pleader shall bear the whole amount of the decree. If he produce, or hand over the client, he is free, and shall have a right to ten per cent. for his pay and security. If a pleader be bad, he must take the consequences. If a court messenger commit any wrong, he must take the consequences; the cause he is employed in shall not suffer.

If a pleader shall have gained a cause, he has a right to a per centage. If he lose it, he has a right to a reasonable remuneration. If it be a matter of life or death, or redemption for the same, and the client shall not suffer death, or pay the forfeit; the pleader has a right to a fee of thirty tickals of silver, the price of his client's body.

If a man shall say to a doctor, "give me medicine—if I recover, take me as a slave;" if he do recover, and do not wish to become the slave of the doctor, he shall have a right to the legal price of his body, thirty tickals of silver.

သူနာကိုမလွှတ်နိုင်ပြီဟု၊ လက်ခြေချ၍၊ မိဘသားမယားဆိုပြီးလျှင်၊ သမားအိပ်နေကြိုး စား၍ကုမတုံဖြီး၊ လွှတ်မှုကား၊ အသက်မိုးငွေသုံးဆယ်စားအပ်၏။ မလွှတ်၍သေခဲ့သော်လည်း၊ ထိုသမားကိုး ကင်ပွန်းရေစင်တပ်ပေးအပ်၏၊ ဈေးနေလည်းကောင်း၊ သမားလည်း ကောင်း၊ အမှုတူသမျှကိုကား၊ ငွေသုံးကျပ်ပြင်းလျော့၍မစားရရာ၊

ဈေးနေခေါ်၍၊ ဆင်ခြေဆင်လက်ရေး၍ပြီးမှ၊ သူတပါးကိုမခေါ်ပလေကောင်း၊ တပါးကိုခေါ်၍ဆိုသော်လည်း၊ ဈေးခေါ်ပြီးသောဈေးနေသည်၊ နေကာမျှစားရ၏၊

သမားတို့ကို၊ ဈေးခေါ်ပြီးလျှက်၊ နောက်တပါးသို့ခေါ်လိုသော်တား၊ ကင်ပွန်းတပ်ပေးပြီးမှ၊ တပါးကိုခေါ်ပေအပ်၏၊ ဈေးနေလည်းကောင်း၊ သမားယူသမျှကိုး တခြားတောင်း၍စားလေသော်၊ တောင်း စားရလေ၏၊ ထိုအခါအခမစားချေတုန်၊ အမှုတိုင်းကိုမစားဘဲနေသည်၊ မချစ်မှတောင်းပြန်သော်၊ တခါအဝးနှစ်ခါမစားရပြီ၊ အလိုတူသော် လည်း၊ နှစ်ဖန်မတောင်းရပြီ၊ ဈေးနေနှင့်၊ သမားနည်းတူယူလေ၊ ဈေးနေခ သမားခစုနှစ်လ လွန်သော်တောင်း၍မရပြီ၊ ယင်းသို့ကားဆိုတုံ၏၊ တောင်းလျှက်အမှုသည်တို့မကုံ၍သော်ထည်းကောင်း၊ အမှုသည်တို့သည် တရွာ၊ တပြည် သို့သွား ၍ ကြာမြင့် စွာမှ်လေသော်၊ တွေ့သောအခါ ကြာပြီ ဟု မဆိုအပ်၊ ဈေးနေ၊ သမား တို့သည်လျော်ကြောင်း၊ သေကြောင်းမှကယ်ဆယ်ပလေသည် ဖြစ်သော ကြောင့်၊ ကင်ပွန်းတပ်ရာသည်ကား၊ ရေစင်၊ စားလောင်း၊ အိုးခွက်၊ သက်ငယ်အစရှိ သည်တို့ကို၊ ကိုင်တပ်သောသူ၊ ငွေသုံးကျပ်ယိုက်သည့်၊ ဖုင်ကိုဆိုသတည်း၊ သမားအသက်မိုး ဟူရာ၌၊ နူနာ၊ ရူနာ၊ မီးရပ်၊ မြွေကိုက်၊ ဖုတ်တမြိုက်၊ ကုရင်နာတို့ကိုဆိုသတည်း ဟူ ၍ ဗြဟ္မာမင်း၏ သားရင်းဖြစ် သော၊ မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

၂၁ သစ္စာဖောက်ပြန်သောတရား။

အကြင်သူသည်၊ ရဟန်း၊ ပုဏ္ဏား စသော သူ တကာ တို့ မျက်မှောက်၊ မဖေါက်မပြန်ပြီဟုဆိုလျှက်၊ ဖောက်ပြန်သောသူတို့၏တရားကား၊ ဂါမနေပဒေဌေသမနာခံ ဘမ္ဘမုခေါ၊ သစ္စံဒင့်ကရိကတွာ၊ ပဋ္ဌာပဗိ ပရိသတိ၊ ဤဂါထာ၌ကား၊ မင်းကြီး၊ အကြင် နဂရဂါပ၊ ဇနပဒရဋ္ဌဟူ၊ လာသော့ကြောင့်၊ အကြင်ဈေးနှင့်အကွ၊ ရှိသောမြို့ကိုကား၊ နဂရဟူသတည်း၊ ဈေးသာရှိ၍၊ မြို့မရှိ၊ မြို့သာရှိ၍၊ ဈေးမရှိကိုကား၊ ဂါမဟူသတည်း၊ ဈေးလည်းမရှိ၊ မြို့လည်းမရှိမှုကား၊ နိဂုဏ်းဟူသတည်း၊ ထီးတစင်းဆောင်းသောမင်းတို့၊ နိုင်ငံထွင်၊

If the sick man's parents, wife or children, shall have given him up as beyond the chance of recovery, and the doctor shall sleep by him and use his utmost endeavours for his recovery, and he shall recover, he shall have a right to thirty tickals, the price of his life; if he do not recover, but die, the relations shall offer to the doctor the pure waters of friendship. With pleaders and doctors it is the same. In no case should they recover a smaller remuneration than three tickals of silver.

After the statement of the case has been writen out, the client shall not call another pleader. If he do call another, who shall plead, the first called, for his presence, shall recover an equal amount of remuneration.

And if a doctor has been called, and the (patient) wishes to call another, he shall offer the pure waters of friendship to the first, and may then call another. If a patient shall ask medicine from many different doctors, he has a right to do so. If payment be not made, or demanded, at the time, and if at some future time the doctor from some motive of dislike shall make the demand, he has refrained from demanding before, and shall not do so now; even if the patient were consenting, he shall not demand again. Let doctors and pleaders be considered the same: neither shall have a right to demand payment after the expiration of seven months. Though it is thus said, if the patient or client cannot pay at the time, (and) the demand is made, or if they go to another village or district, and remain away for a length of time, when the (doctor or pleader) shall see him, he has no right to plead length of time. Because they have saved him from death, or from redeeming his life, they ought to have an offering of the pure waters of friendship. As regards this offering —a man who understands holding the pure water, the cover of a dish, a pot, cup, or the grass, is worthy of three tickals. This is what is meant Regarding cases in which the doctor has a right to the price of life, it is in cases of leprosy, asthma, diseases of the menstrual system, snake bites, fits, or Karen khee. This the son of the King of Bymahs, the sage recluse called Menoo, said.

21st. *The law regarding breach of promise.*

If a man, having made a promise in presence of priests, Bramins, or respectable men, shall not keep it, this is the law: (a Pali stanza.) In this stanza Nagara, Gama, Zanapok, and Retta, are mentioned. A (walled) city, in which there is a market, is called Nagara. If there be a market only, but no city (walls,) or a city (wall) and no market, it is called Gama. If there be neither market nor city (walls,) it is called Nigon Separate districts in the same kingdom are

ခရိုင်အသီးအသီးတို့ကိုကား၊ဇနပုဒ်ဟူ သတည်း၊ထီး တစင်းဆောင်း သော
မင်းတို့၊ အာဏာစက်တော် အခြားတည် သရွေ့ ၊နိုင်ငံ တိုက်လုံးစုံကိုကား၊
ရဋ္ဌဟူ သတည်း ၊

ဤသို့ဆို ခဲ့သောမြို့ပြ၊ရွာကြီး၊ရွာငယ်၊ဇနပုဒ်တိုင်းကားတို့၌၊အကြင်သူ
တို့သည်၊ ရဟန်းပုဏ္ဏားစသောသူတကာတို့ မှောက်၊မဖောက်မပြန် ပြီဟူ၊
အယုတ်အမှန်သစ္စာပြု ပြီး လျှက်၊ တချက်တဖန်ဖောက်ပြန် လျှင်၊ နောက်မ
ကျင့်ဝန့် အောင်ကြမ် ကြုပ်စွာ သော ကြိမ် လုံး လှံတံတို့ဖြင့်၊ ဒဏ်ခပ် ရာသ
တည်း၊ ကြီးသောသူတို့ကိုကား၊ နေရာမှချတန်သည်၊ဦးပေါင်း၊ မျက် သုတ်
ရွတ်တန်သည်၊ အဆွေအမျိုး တို့၏ဘောင်မှ၊ နှင် ထုတ် တန်သည်၊ ရေအိမ်
အောက်၌လည်းကောင်း၊ဆင်တင်းကုတ်၊မြင်းတင်းကုတ်၌လည်း ကောင်း၊
တရက်၊နှစ်ရက်တံသဥ်၊သုံးရက်၊လေးရက်တံသည်၊ငါးရက်၊ ခြောက်ရက်
တံသည်၊ ခုနှစ်ရက်၊ ရှစ်ရက်တံသည်၊လခွဲတံသည်၊ နေစေ၍ဆင်ချေး၊ မြင်း
ချေးကျုံးစေအပ်သည်၊ဤသို့သောဒဏ်ကိုပေးစေရာသတည်း၊ဤသို့ပေး စေ
သောဒဏ်ကိုကား၊ မင်းတို့ဒဏ်ဟူ၍၊ ဓမ္မသတ်ကျမ်းရှိလာသတည်း၊ထိုသို့
ပေးသောဒဏ်ကိုမခံလိုမူကား၊ ရွှေဖြင့်လည်းငါး ကျပ်၊ ငွေဖြင့်လည်းတရာ
လျှော်စေရာ သတည်း၊ ထိုချင့်ကိုကား၊ အခါ ခပ် သိမ်းမယုံ အပ်သည်၊ ချွင့်
ဆောင်သောအမှုဟူသမျှကိုလည်းရှုံးစေအပ်၏၊ထိုသို့သောသူတို့ကို၊အသေ
သတ်ဘိသော်၊လက်ခြေဖြတ်ဘိသော်၊ ဓမ္မသတ် မမည်ရာ၊ ရာဇသတ်မည်
ရာတတည်း၊တရားသူကြီးတို့သည်လည်း မမှန်သော်၊ ငရဲတိရိစ္ဆာန်၊ ပြိတ္တာ၊
အသူရကာယ်၊အပါယ်လေး ပါး သို့လား ရလိမ့် သတည်း ဟု၊ဗြဟ္မာ မင်း၏
သားရင်း ဖြစ်သော၊မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆို တော်မူ၏၊ ၊ရဟန်း
ပုဏ္ဏားစသော၊ သူတကာတို့မှောက်၊မဖောက်မပြန်သည်ဟူ၊အယုတ်အမှန်၊
သစ္စာပြုလျှက်၊ ဖောက်ပြန်သောသူတို့၏တရားကားပြီး၏၊

၂၂ နွားထိန်း၊နွားကျောင်းတရား၊

နွားကိုထိန်းကျောင်းသောသူတို့၏တရားကား၊ ၊နဝ စွလက္ခန၊သုစနသာ
ဓေထိအသာဒိနာ၊ နကာသာနူပိနသက္ကာ၊ဒိဌရောဇသကာသဏ္ဍာ၊ ၊ယော
ပေထိဂေါပထိသမ္ဘာနတ္တေနသေဝါတိဂေါနပ လာယာဂန္တုမိတာ၊ ၊မင်း
ကြီး၊ဤသို့ဆိုသော့ကြောင့်၊ အ ကြင်နွား ရှင်၊နွားကိုထိန်း ကျောင်း သောသူ
သို့အပ်လျှင်၊ နွား၏အရုပ်အဆင်းတို့ကိုလည်း အမြင်မျက်စိဖြင့်၊ တတ်မှတ်
မိစေ၊ ရေမြက်ကောင်းသည်၊ မကောင်းသည် ကိုလည်း သိတတ်စေ၊ မသာ
[illegible]ာသော အရပ်ကိုလည်း၊ ကြည့် ရှု၍၊ သာယာ သောအ ရပ် ၌၊ ကျောင်း

called Zanapok; and the whole country under the rule of one king is called Retta.

In any of these—city, village, large or small, Zanapok, or kingdom—if any man shall make a firm promise which he engages not to break, in the presence of a Rahan, Bramin, or respectable man; and if he do at any time break it, that he may not in future dare to do so again, let him be punished with a strong, rough rattan or stick. If he be a man of rank, it will be proper to turn him out of his situation, to take off his head dress, to turn him off from intercourse with his family, to cause him to remain under a necessary, in an elephant shed or horse stable, for one, two, three, four, five, six, seven, eight days, or half a month, according to his deserts; he may be called to clean out the filth. These are the punishments that may be inflicted. They are called criminal punishments, and are laid down in the Damathat. If the offender do not wish to suffer them, let him pay a fine of five tickals of gold, or one hundred of silver; and he ought not to be believed at any future time, and to lose all suits he may hereafter be engaged in. It is not laid down in the Damathat that such an offender shall be put to death, or have his feet or hands cut off. These punishments are called Yazathat. Judges, if they do not decide justly, will be liable to the four states of future punishment. This the son of the king of Bymahs, Menoo, the sage recluse, hath said. This is the end of the law regarding breakers of their promise, made in the presence of priests, Bramins, or respectable men.

22d. The law regarding herdsmen.

Oh king! because it is thus said, (in a Pali sentence,) if the owner of cattle shall make them over to a herdsman, let him (the herdsman) make himself acquainted with their appearance; let him know where grass and water is good or bad, and having looked out for pleasant or unpleasant pasture, let him know that it is proper to herd them in the pleasant places: let him also know the districts where water for their drinking is to be found. He should also know whether there are holes, narrow places, steep or sloping banks where the cattle
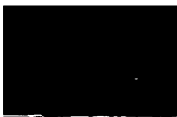
အပ်သည်ကိုလည်းသိတတ်စေ၊ ရေသောက်ရာ အရပ်တို့ကိုလည်း သိတတ်စေ၊ နွားပိုက်၊ နွားမရေသောက်သော အရပ် တို့ကိုလည်း၊ ကမ်ထောင်း၊ ကမ်ပါး၊တွင်း၊ကျင်းရှိသည်၊မရှိသည်ကိုလည်း သိတတ်စေ၊ နွားပိုက်၊နွား သားငယ်၊ပျောက်၊မပျောက်သည်ကိုလည်း ရေတွက်တတ်စေ၊ နွားတို့ဖျား နာသည် ကို လည်း သိတတ် စေ၊ ဖျား နာသည်ကာလ၊ ကုသအပ်သောဆေး တို့ကိုလည်း သိတတ်စေ။ နို့ညှစ်နွား မတို့ကို လည်း၊ နွား သား ငယ် မှီ အံ့ရ သောအကြောင်း ကိုကြည့်၍၊ညှစ်တတ်စေ၊ ညှစ်၍ရသော၊ နို့ရည်ကို လည်း မရှိ ဗုက်၊ ထက်ဝက်ကိုနွား ရှင်သို့ပေး တတ်စေ၊ နွားတို့ကို မြတ်နိုး တဆော ချစ်တတ်စေ၊နွား အပေါင်း တို့ကိုလည်း၊ အစာရေဝသည်၊မဝသည်ကိုလည်း သိတတ်စေ၊ ၊ဤဆယ် ပါး သော လက္ခဏာပြည့်စုံစွာ ထိန်းကျောင်း သော၊ နွားထိန်းတို့ကို၊နွားတို့၏သား မြေးပွားမြင် သောအားဖြင့်၊ပွားများ ပေမူကား၊ နွားထိန်းကိုတဆယ်ပွားမူ၊ တခုရ စေ၊ တခုရစေဆိုသော်လည်း၊ နွား ငယ် အမိုး နှင့် တန်အောင် တည်း၊ နွား နို့ကိုနွား ရှင်အား မပေးဘဲနှင့်၊ ရောင်စားသုံးစွဲလေမူကား၊နွားထိန်းတို့သည်နွားပွားကိုမရအံ့၊

အကြင်သူတထူးတို့သည်၊ ထိန်းကျောင်း သောနွားတို့ကို၊ သူတပါးတို့ မသိရ၊ခုတ်။ ထစ်၍ မူလည်းသေအံ့၊ချောင်း။ကမ်ပါး၊တွင်းမူလည်း၊ ကျ၍ သေအံ့၊ မြွေကိုက်၍မူလည်း သေအံ့၊ နွားရှင်ကို၊ ခေါင်း၊ အမြီး၊အရေပေး ပေအပ်သ တည်း။ ထိုသို့ပေး အပ် နိုင်မူကား၊ နွားစားမလျော် ရာ သတည်း၊ ဆိပ်ကိုလည်း၊ ထိုနည်း တူပင်တည်း၊ ၊အကြင်သူတို့သည်၊ ခရီးအ ပါး၌၊လယ်ယာလုပ်အံ့၊ ဆူးစောင်းရမ်၊ မရန်မထား၍ကျွဲ၊နွား၊ ဆိပ်၊ဝတ် တို့သည်၊ချင်းနင်း၍စားမိအံ့၊အပြစ်မရှိရာသတည်း၊

ဆူးစောင်းရမ်ကာလျှက်၊ နွားထိန်း အပါး၊ ချည်းနင်း ၍စားမူကား၊ အ ထိန်းတို့ကိုဒါဏ်ဆယ်ချက်ခပ်အပ်၏၊

အထိန်းမရှိဘဲ၊ကျူက်စားမူကား၊ နွားကိုချည်၍ထားအပ်၏၊နွားထိန်း လာလျှင်၊နွား စားရာအရပ်ကိုပြ၍၊ခုနှစ်ဆလျော်စေရာသတည်း၊

နွား၊ကျွဲ၊ဆိပ်တို့သည်၊လယ်ရာ၌မချည်းမစားဘဲ၊ချည်းနင်းစားသည်ဟူ၍၊ သူတထူးစကား ကြား ကာမျှနှင့်၊ အစုံအစမ်မရှိ၊မသိမမြင်ဘဲ၊ ဆဲရေးဆို ချေမိအံ့၊ လယ်သခင်တို့ အား၊ဒါဏ်ပေး ရာ၏ဟု၊မြဟ္မာ မင်း၏ သားရင်းဖြစ် သော၊ မနူမည်သော ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

၂၃ တိရိစ္ဆာန်ချင်း၊ကာမရာဂ၊ဆက်ဆန် သောတရား၊

အကြင်ကျွဲ၊ နွား၊ မြင်းတို့သည်အချင်းချင်းဆက်ဆန်ကြ၍၊ ချင့်တို့မြေး

drink. Let him be able to keep an account, that the cows, or bullocks, or calves, be not lost. Let him know when the cattle are sick, and what medicines to give them. Let him know also how to milk the cows, that the calf when it sucks may also have milk. Let him be a man who does not steal or conceal the milk, but who takes one half and gives the other to the owner of the cows. Let him be a man who has a kindness for cattle, and who is able to distinguish when they have a sufficiency of food. To a herdsman who has these ten qualifications, and tends his cattle in accordance, should they increase greatly by births, one in ten should be given. Though this is said, should he positively sell milk without the knowledge of the owner to the value of one calf, he ought not to share in the increase.

If any one shall secretly cut or stab any of the cattle under his charge so that they die, or if they die from falling into a hole or over a bank, or from the bite of a snake, the herdsman should give the tail, skin and head to the owner. By so doing he shall be free from replacing it. The rule regarding goats is the same.

If any one shall cultivate fields near a road and put no fence around them, and buffaloes, cattle, goats, or pigs, shall enter them and eat (the grain,) no blame is to be attached to the herdsman.

If there be a fence round them, and the cattle shall trespass, the herdsman being with them, he shall be punished with ten stripes.

If there be no herdsman and they trespass, the owner of the field should tie them up, and when the herdsman comes for them, having pointed out the place they have eaten, and calculated the probable return, let him make it good.

If a calf, young goat, or buffalo under ten days old, shall trespass, and eat the grain, there shall be no blame attached to the herdsman.

If the cattle have not trespassed and eaten the grain, and the owner of the field, on the report of another person, shall, without inquiry or consideration, without knowing or seeing his field, abuse (the herdsman,) he shall be punished. This the son of the king of Bymahs, Menoo, the sage recluse, hath said.

23d. The law when brutes injure each other from the violence of their lusts.

If any buffalo, neat cattle, or horse, in their sexual commerce shall by their vehemence in running, strike any thing and hurt themselves,

သွား ကြ ရာ၊ အထုနိမြင့်ထိပါး၍၊ အနာ ခါရ အကျိုး အဝဲ ရှိကြအံ့၊ ချင့်ထို ကျူမှုဘတည်းတက်ရာတွင်၊ သေပေခဲ့ မှုကား၊ တက်သောကျွဲ၊ နွား၊ ဆင်မြင်း တို့ကိုရအပ်၏၊ မတက်ရာသောသဘော ရှိလျှက်၊ နွားသည်၊ မြင်းကိုတက် အံ့၊ နွားဆိုးရာ၏၊ မြင်းသည်နွားကိုတက်မူ၊ မြင်းမဆိုးရာ၊ ၊အသာယ် ကြောင့်မဆိုး ရာသနည်းဟူမူကား၊ ဆင်မြင်းမည်သည်ကား၊ မင်းရေးမင်း ရာ၊ တန်ခိုးရှိသောမြတ် သောရနာဖြစ်သော့ကြောင့်ဆိုသတည်း၊ နွားသည် ကျွဲကိုတက်အံ့၊ ကျွဲသည်နွားကိုတက်အံ့၊ အပြစ်မရှိရာသတည်း၊ အကြင်သူတ ယောက်သည် နွားလားကိုစီး၏၊ တယောက်သည်နွားမကိုစီး၏၊ ထိုသူတို့ သည်မသက်ခင်အလျှင် တက်ရာတွင်၊ နွားလားစီးသောသူသည်၊ ထိပါးကျွဲ ရှုမူကား၊ အပြစ် မရှိရာတည်း၊ နှစ်ယောက်ကျွဲရှုသော်လည်း အပြစ်မရှိရာသ တည်း၊ ၊ကျွဲနွားအလျှင် တက်ရာတွင်၊ ထိပါးကျွဲရှုသောတရားတည်း၊

ရွာရင်း၊ အိမ်ရင်းလုပ်သောလယ်၌၊ ဝက်ဖျက်သောတရားကား၊

၊ရွာရင်း၊ အိမ်ရင်းလုပ်သော လယ် တို့သည်၊ ဝက်ထောင်၊ ဝက်ကာ၊ လုပ်ရာပြုရာ၏၊ ဝက်ရှင်တို့လည်း၊ ဝက်ထိန်းတတ်ရာ၏၊ ညည့်ကိုဖှောင်စေ၊ နေ့ကိုလွှတ်စေ၊ ဝက်ထောင်ဝက်ကာ မလုပ်၊ ဝက်ထိန်းမတတ်၊ ချည်းနင်းစား သောက်၍၊ ထိုးပြစ် ရာသေအံ့၊ အစားလျော်စေ၊

ဝက်ထောင်၊ ဝက်ကာလုပ်၏၊ ဝက်ရှင်ဝက်တိန်းမတတ်၊ နေ့အခါစား၍၊ ထိုးသတ်သေသော်သတ်ပိုင်စေ၊

ဝက်ထိန်းတတ်လျှက်၊ လယ်ရှင်ဝက်ထောင်၊ ဝက်ကာမလုပ်၊ ထိုးသတ် ၍သေသော်၊ အစားလျော်စေ၊ လယ်ရာကား၊ အပြစ်ကင်းလွှတ်စေ၊

ဝက်ထိန်းအပါး၊ ဝက်ထောင်၊ ဝက်ကာရှိလျှက်၊ ညဥ့်အခါစား၍ထိုးသတ် သော်လည်းအပြစ်မရှိ၊ သေပိုင်စေ၊ လယ်ရာတွင်ဖျက်သည် အစားလွှတ်စေ၊

အကြင်ကျွဲ၊ နွား၊ ဆင်၊ မြင်း၊ ဆိပ်၊ ဝက်၊ ကြက် တို့သည်၊ သူတပါးကျွဲ၊ နွား၊ ဆင်၊ မြင်းကိုခွေ့ချွှခပ်သော်။ အထိန်းအကျောင်း ပါလျှက်မဆီးမတား ချေက၊ ကျိုး ကမ်ပျက်စီးသည်၊ ဥစ္စာအထည်အတိုင်း၊ ပြုကျိုးသော်တကျော်၊ ဖျက်စီကမ်သော်၊ ခြေလက်ကျိုးသော်၊ တံဘိုးအတိုင်းကိုဥစ္စာရှင်သို့၊ အထိန်း အကျောင်းကျွဲရှင်၊ နွားရှင်၊ ဆင်ရှင်၊ မြင်းရှင်တို့ကပေးလျော်စေ၊

အထိန်းအကျောင်းမပါ၊ တိရိစ္ဆာန်ချင်းချွေပက်၊ ခပ်၊ ကျောက်ကန် သော်၊ အရှင်သခင်အပြစ်လွှတ်စေ၊ ချွေပက်သောတိရိစ္ဆာန်ကိုအစားယူစေ၊

အကြင်ဆိုခဲ့ပြီးသောတိရိစ္ဆာန်တဦးက၊ အထိန်းမပါဖြစ်ပေအံ့၊ တဦးက အထိန်းပါပေအံ့၊ အထိန်းပါသူကြပ်မ၍တိုက် ရာတွင် သေသော်၊ သူဥစ္စာတံ

it is their fortune. If in the act of mounting, one shall die, the owner of it shall have the buffalo, bull, horse, or elephant which mounted. If a bull shall mount a mare which has no inclination for him, he shall be forfeited. If a horse shall mount a cow, he shall not be forfeited. Why shall he not be forfeited?—because horses and elephants are worthy of kings; they are excellent things, of power. If a bull shall mount a buffalo, or a buffalo a cow, there shall be no forfeit. If a man shall be riding a bull, and another a cow, and before they dismount, by the bull hastily mounting, the man who rode him shall be hurt, there shall be no forfeit; or if both are hurt there shall be no forfeit. This is the law in cases of injury done when buffaloes or neat cattle hastily mount each other.

The law regarding pigs destroying fields near a village. The owners of fields near a house or a village, ought to put a fence against pigs, and the owners of pigs should put a wooden collar on them, and in the night shut them up, and let them loose in the day time. If a fence is not put up, and a collar not put on, and a pig shall be stabbed or shot trespassing, let it be made good.

If the owner of the field does make a fence, and the owner of the pig does not put on a collar, and he shall be killed trespassing in the day time, let the owner of the field be held justified in killing him.

If the owner of the pig does put on a collar, and the owner of the field does not put up a fence, and the pig be killed trespassing, let him be made good to the owner, and he shall not pay for the damage done.

If a collar is put on the pig, and a fence also round the field, and the pig be killed trespassing in the night, there shall be no fine; let the owner of the field be held justified, and the owner of the pig shall not pay for the damage done.

If any buffalo, neat cattle, elephant, horse, goat, pig, or fowl, shall attack the buffalo, horse, or elephant of another (than their own, &c.,) if there be a keeper with them and he does not interfere, let restitution be made according to the damage done. If a horn be broken, one tickal; if an eye is put out, hind or fore-leg be broken, let the herdsman or owner of the animal (doing the damage) pay (the value of the animal injured.)

If there be no herdsman with them, and they of themselves shall butt or strike, and one is blinded, let the owner of the animal doing the injury be free from fault, and the owner of the animal injured take in his place the one which did the damage.

If a keeper of any of the above animals shall set on and assist the the animal of which he has charge to fight with one which has no keeper, and the animal without a keeper shall die, let him (the keep-

သည်တွင်၊ သုံးဆတက်လျော်စေ၊ သခင်ကူညီတိုက်ချေသော့ကြောင့်တည်း၊ ကူညီတိုက်ရာ၊ ချင့်ဥစ္စာဆုံးရှုံး သော်အပြစ်မရှိ၊ ဆင်မြင်းသည်၊ ကျွဲ၊ နွား၊ ဆိပ်ဝက်တို့ကို၊ အရှင်မပါ၊ အရှင်မတိုက်၊ အလျောက်ခပ်၍ ကျိုးကမ်သေသော်လည်းအပြစ်မရှိ၊ ၎င်နည်း တူ၊ ကျွဲနွားတို့သည်ဆင်မြင်းတို့ကို၊ထိမိုက်၍သေကြေကျိုး ကမ်သော် လည်း အပြစ်မရှိ၊ ဆင်မြင်းချည်ထားရာ၊ ဓောင်းတင်း ကုတ်တိုင်၊ထံစားရာမှာ၊ကျွဲနွားတို့ထိမိုက်ခပ်၍ကျိုး၊ကမ်၊သေသော်၊ ကျွဲရှင်တို့က၊ဆင်မြင်းအဖိုးကိုလျော်စေ၊သခင်ပါလျှက်မဆီး မတား၊ ခပ်ရွေ၍ကျိုးသေလျှင်၊ နှစ်ဆတက်လျော်စေ၊တံဖိုးတွင်နှစ်ဆတက်ကိုဆိုသည်၊

ကျွဲ၊ နွား၊ ကြက်၊ ဝက်တို့ကို၊ဆင်မြင်းကအတိနိုး အကျောင်းမပါ၊ထိုးခပ်၍၊အထိနိုးအကျောင်းမှုသည်၊ ကျွဲနွားဆိပ်ဝက်တို့သေလျှင်၊ ဆင်ထိန်းမြင်းထိန်းတို့က၊အစားလျော်စေ၊ မင်းဒါဏ်လည်း ခံစေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ မထိနိုးမကျောင်းနေသော့ကြောင့် တည်း၊ ၊ဆင်မြင်းတို့မှာ၊အထိနိုးအကျောင်း ပါလျှက်၊ မချုပ်မတည်း နိုင်အောင်မုန်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ခက်ထံသော်လည်းကောင်း၊ ဆွန်းချက်မရ၊မကိုင် နိုင်၍၊ ကျွဲ၊ နွား၊ မြင်း၊ ဆင် လူကိုပင်ထိပါး ၍၊ သေသော်လည်းအပြစ်မရှိ၊ ဆင်ကြွမ်တို့ကို၊ လယ်မကိုး ပယ်စား၊ ရှောင်ရာ၏၊ဆင်ရှင်လည်း၊ သိထင်အောင်တပိုးမှုတ်ရာ၏၊ထိုကဲ့သို့တည်း၊ဖြစ်ပေက၊ဆင်ထိန်း၊ မြင်းထိန်းတို့၊မင်းဒါဏ်လွတ်ရာ၏၊ဝန်တင်နွားဖျည်းလာသည်ကို၊ အဝေးက၊ ဆင်မြင်းရှင်တို့၊တံပိုးမှုတ်သည်၊ အသံပေးသည်၊ ရပ်လေ၊ ဖွဲလေဆိုပါလျှက်၊ မဖွဲမရပ်၍၊ ထိမိုက်ပျက်စီးသော်ထည်း အပြစ်မရှိ၊

အကြွင်သူသည်၊သစ်ပင်ခုတ်၏၊သူတပါးလာသည်ကို၊ ဖွဲပါမဆို၊သစ်ပင်ခုတ်ချာသို့ ရောက် ၍၊ ထိမိုက်၍ကျိုး၊ ပွဲသသော် ထည်း အပြစ်မရှိ၊ချင့်အသိပင်ဖြစ်သဉ်၊အသက်ဆယ်နှစ်၊မထိုင်သေးသောသူ၊ စိတ်မနိုင် ရူးသောသူ၊သေစာရစ်ဝသောက်စားသောသူ၊ အို၍ထိုင်းမှိုင်းမှုသောသူတို့ကို၊ ဤအရပ်သို့မလာနှင့်၊ဖွဲဖယ်ပါ၊ ဆီးတားဗယ်ငင်ရာ၏၊ ထိုသို့မဆို၊မြင် လျှက်ဘိ၍သေသော်၊ထုတ်မိုက်၍၊ဖုတ်ကြည်၊သင်ပြုယ်စေ၊ဆီး တားဆိုမြည်၊ပယ်ရှင်၊၍မနိုင်၊ရောက်လာရာဘိ၍၊ ကျိုးပွဲသသော် လည်း၊ အပြစ်မရှိ၊

အကြွင်သစ်ပင်ကို၊ခုတ်သောသူတို့သည်၊အိမ်၊ကျောင်း၊တဲ၊ ကနား၊ကျွဲ၊နွားသက်ရှိ၊သကါမဲ့နေသည်၊တားသည်၊အရပ်မှဆနိုး၊ ဥပဓာမလွှတ်သဉ်ကို၊ ငါပိုင်သောမြေတွင်ရောက်သည် တကားယူ၊ ဘိစီးခုတ်၍ မိုက်ပိုး၊ရာ၊ပျက်စီးသမျှကိုအစားတည်စေ၊ကျွဲ၊နွား၊ မြင်း၊ ဆင်၊ဆိပ်၊ ဝက်၊ကြက်ဖြစ်

er of the other) forfeit three times the value of the dead animal, because the master was assisting and exciting to the fight. If his own animal shall die in the field, the owner of the other shall not be held in fault. If elephants or horses attack buffaloes, neat cattle, goats, or pigs, when there is no owner present, or who does not set them on, if a limb be broken, or death be caused, there is no fault. Or if buffaloes, or neat cattle, shall in the same way attack elephants, or horses, and thus have a limb broken, or die, there is no fault to be found. If buffaloes or neat cattle, shall attack a horse or elephant tied up to the stable, or tethered out to feed, and they are blinded, have a limb broken, or die, let the owners of the buffaloes or cattle make good the price of the elephant or horse. If the owner be with them, and do not interfere, let him pay double the value, that is, of their proper price.

If buffaloes, neat cattle, fowls, or pigs, with a keeper, shall be attacked by elephants or horses also having a keeper, and thus die, let the keeper of the elephant or horse make them good, and let him also be punished criminally. Why is this?—because they did not take care of their cattle. If an elephant or horse have a keeper with him, and he cannot restrain him by reason of his being must, or so difficult to manage that neither hook nor bridle will restrain him, and it thus strike a buffalo, bullock, horse, elephant, or even a man that he die, there is no fault. A vicious elephant is to be passed at the distance of nine "pays," and the rider should blow a horn that people may have notice; if he do so he should not be punished criminally. If a carriage, bullock, or a cart is coming, and the rider of the elephant blow his horn or call out to stop, or get out of the way, if they do not do so, and are hurt, or die, there is no fault.

If a passenger does not get out of the way when a man is cutting down a tree, and he is struck or killed, there is no blame; he knew what was going on; but a warning not to approach must be given to a child under ten years of age. An idiot, a mad-man, a drunken man, and a man in his second childhood, if warning be not given and they are struck and die, though they saw what was going on, the feller of the tree shall pay their funeral expenses. If he plead that he did warn them not to come near, and pushed them out of the way, but could not prevail on them to keep away, he shall not be held in fault.

If in a place where there are houses, convents, or sheds, or where buffaloes or cattle, the property of other people, are kept, the bounds of which will not be cleared by it, a man shall, in spite of remonstrance, cut down a tree on the plea that it is his, and growing on his ground, let him make good all the damage done by its fall. If buffaloes, oxen, horses, elephants, goats, pigs, or fowls, be killed, let

သူနာကိုမလွတ်နိုင်ပြီဟု၊လက်ခြေချ၍၊မိဘသားမယားဆိုပြီးလျှတ်၊ သမားအိပ်နေကြိုး စား၍ကုမတုံ၏။ လွတ်မှုကား၊ အသက်မိုးငွေသုံးဆယ် စားအပ်၏။ မလွတ်၍သေခဲ့သော်လည်း၊ ထိုသမားကို၊ ကင်ပွန်းရေစင်တပ် ပေးအပ်၏၊ ရှေနေလည်းကောင်း၊ သမားလည်း ကောင်း၊ အမှုတူသမျှကို ကား၊ ငွေသုံးကျပ်ပြင်၊ လျော့၍မစားရရာ၊

ရှေနေခေါ်၍၊ ဆင်ခြေဆင်လက်ရေး၍ပြီးမှ၊ သူတပါးကိုမခေါ်ပလေ ကောင်း၊တပါးကိုခေါ်၍ဆိုသော်လည်း၊ ရှေ့ခေါ်ပြီး သောရှေနေသည်၊ နေ့ ကာမျှစားရ၏၊

သမားတို့ကို၊ရှေ့ခေါ်ပြီးလျှက်၊နောက်တပါးသို့ခေါ် လိုသော်တား၊ကင် ပွန်းတပ်ပေးပြီးမှ၊ တပါးကိုခေါ်ပေအပ်၏။ ရှေနေလည်းကောင်း၊ သမားယူ သမျှကို၊တခြားတောင်း၍စားလေသော်၊တောင်း စားရလေ၏၊ထိုအခါအခ မစားချေတုန်း၊အမှုတိုင်းကိုမစားဘဲနေသည်၊မချစ်မှတောင်းပြန်သော်၊တခါ အဝ၊နှစ်ခါမစားရပြီ၊ အလိုတူ သော် လည်း၊ နှစ်ဖန်မတောင်းရပြီ၊ ရှေနေ နှင့်၊သမားနည်းတူယူလေ၊ ရှေနေ၊ သမားခုနှစ်လ လွန်သော်တောင်း၍ မရပြီ၊ယင်း သို့ကားဆိုတုံ၏၊တောင်းလျှက်အမှုသည်တို့မကုံ၍သော်ထည်း ကောင်း၊ အမှုသည်တို့သည် တရွာ၊တပြည် သို့သွား ၍ ကြာမြင့် စွာမှီသေ သော်၊တွေ့သောအခါ ကြာပြီ ဟု မဆိုအပ်၊ ရှေနေ၊ သမား တို့သည်လျှော် ကြောင်း၊ သေကြောင်းမှကယ်ဆယ်ပလေသည် ဖြစ်သော့ ကြောင့်၊ ကင်ပွန်း တပ်ရာသည်ကား၊ရေစင်၊စားလောင်း၊ အိုးခွက်၊သက်ငယ်အစရှိ သည်တို့ ကို၊ကိုင်တပ်သောသူ၊ငွေသုံးကျပ်ယိုက်သည့်ဥင်ကိုဆိုသတည်း၊သမားအ သက်မိုး ဟူရာဥ်၊ နူနာ၊ ရှူနာ၊ မီးရပ်၊မြွေကိုက်၊ ဖုတ်တမြိုက်၊ ကုရင်နာတို့ ကိုဆိုသတည်း ဟူ ၍ ဗြဟ္မာမင်း၏ သားရင်းဖြစ် သော၊ မနူမည်သောရှင် ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

၂၁ သစ္စာဖောက်ပြန်သောတရား။

အကြင်သူသည်၊ရဟန်း၊ ပုဏ္ဏား စသော သူ တကာ တို့ မျက်မှောက်၊ မဖေါက်မပြန်ပြီဟုဆိုလျှက်၊ဖောက်ပြန်သောသူတို့၏တရားကား၊ဂါမနေပ ဒေဠေ့သမနာခံ၊ ဘမ္ပမုခေါ၊သစ္စံဒင့်ကရိကတွာ၊ပဏ္ဍာပဝိ ပရိဿတိ၊ ဤဂါ ထာဥ်ကား၊ မင်းကြီး၊အကြင် နဂရဂါပ၊ ဇနပဒရဋ္ဌဟု၊ လာသော့ကြောင့်၊ အကြင်ဈေးနှင့်အကွ၊ရှိသောမြို့ကိုကား၊နဂရဟူသတည်း၊ဈေးသာမှိ၍၊မြို့ မရှိ၊မြို့သာရှိ၍၊ဈေးမရှိကိုကား၊ ဂါမဟူသတည်း၊ ဈေးလည်းမရှိ၊မြို့လည်း မရှိမှုကား၊ နိဂုဏ်းဟူသတည်း၊ ထီးတစင်းဆောင်းသောမင်းတို့၊နိုင်ငံတွင်၊

If the sick man's parents, wife or children, shall have given him up as beyond the chance of recovery, and the doctor shall sleep by him and use his utmost endeavours for his recovery, and he shall recover, he shall have a right to thirty tickals, the price of his life; if he do not recover, but die, the relations shall offer to the doctor the pure waters of friendship. With pleaders and doctors it is the same. In no case should they recover a smaller remuneration than three tickals of silver.

After the statement of the case has been writen out, the client shall not call another pleader. If he do call another, who shall plead, the first called, for his presence, shall recover an equal amount of remuneration.

And if a doctor has been called, and the (patient) wishes to call another, he shall offer the pure waters of friendship to the first, and may then call another. If a patient shall ask medicine from many different doctors, he has a right to do so. If payment be not made, or demanded, at the time, and if at some future time the doctor from some motive of dislike shall make the demand, he has refrained from demanding before, and shall not do so now; even if the patient were consenting, he shall not demand again. Let doctors and pleaders be considered the same; neither shall have a right to demand payment after the expiration of seven months. Though it is thus said, if the patient or client cannot pay at the time, (and) the demand is made, or if they go to another village or district, and remain away for a length of time, when the (doctor or pleader) shall see him, he has no right to plead length of time. Because they have saved him from death, or from redeeming his life, they ought to have an offering of the pure waters of friendship. As regards this offering —a man who understands holding the pure water, the cover of a dish, a pot, cup, or the grass, is worthy of three tickals. This is what is meant. Regarding cases in which the doctor has a right to the price of life: it is in cases of leprosy, asthma, diseases of the menstrual system, snake bites, fits, or Karen khee. This the son of the king of Bymahs, the sage recluse called Menoo, said.

21st. *The law regarding breach of promise.*

If a man, having made a promise in presence of priests, Bramins, or respectable men, shall not keep it, this is the law: (a Pali stanza.) In this stanza Nagara, Gama, Zanapok, and Retta, are mentioned. A (walled) city, in which there is a market, is called Nagara. If there be a market only, but no city (walls,) or a city (wall) and no market, it is called Gama. If there be neither market nor city (walls,) it is called Nigon. Separate districts in the same kingdom are

၂၄ ကျွဲနွားငှါးသောတရား၊

အကြင်ကျွဲနွား၊ ဆင်၊ မြင်း တို့ကိုအတိုက်အတွန်၊ အတင်ငှါး ကြခံ့၊ ခြေ လက်၊ မျက်စိ၊ ဥ၊ ပြို၊ အမြီး၊ နားရွက်၊ အသက်အကြီး အငယ် အရွယ်တို့ကို မှတ်သားရာ၏၊ အထီးအမ ပြိုကြီး၊ ပြိုငယ်၊ အရွယ်အရှည်အတို၊ အစုတ်အ ပြတ်၊ အကျိုးအဆက်တို့ကိုကြည့်၍၊ တံဘိုးကိုလည်းပြတ်ဆိုရာ၏၊ ငှါးသည့် ကာလ၊ နှစ်အရှည်အတိုကိုလည်းပိုင်းခြား၍ဆိုရာ၏၊ ထိုငှါးသောကျွဲနွား မြင်းတို့ကို၊ တောင်ပို့၊ ကံသင်း၊ တွင်း၊ ကျင်း မညီညွတ်ရာ၌လည်း မချည် မထားရာ၊ ချည်ထား၍မြွေခဲ၊ တွင်းကျသော့ကြောင့်သေခဲ့သော်၊ အစားပြတ် ရင်းတိုင်းပေးလျော်စေ၊ မသေမှီစေသည်လ၊ ရက်ကိုလည်း တွက်၍ပေးစေ၊

ပကတိ၊ ကောင်းမွန်စွာချည်ထားရာ ၌၊ မြွေခဲ သော်အပြစ်မရှိ၊ အရေ အသား၊ ခေါင်း၊ အမြီး သခင် သို့ရောက်စေ၊ အစား ရကောင်း သည်၊ မဆို သာ၊ အခကိုတွက်၍ပေးစေ၊ နာဖျားလျှင်၊ သခင်ရင်းသို့ထိုင်ကြားစေ၊ ထိုင် ကြားလျှက်၊ ဥစ္စာရှင်တို့မလာ၊ သေလည်းအပြစ်မရှိ၊ အသား၊ အရေ၊ ခေါင်း၊ အမြီး ကိုသာ ပေး စေ၊ နာဖျားသည်ကို၊ အရှင် သို့ မတိုင် မကြား သေ၍သော် လည်း၊ နာဖျားသည်မှန်၍၊ သေသော်အပြစ်မရှိ၊ အရေ၊ ခေါင်း၊ အမြီးနှင့်ငှါး သူအသားစားမိလျှင်လည်း၊ ဥစ္စာရှင်သို့ဘွက်၍အဖိုးပေးစေ၊ ငှါးသောကျွဲ နွားတို့သည်၊ အတွန်အတင်မကောင်းလျှင်၊ ပြန်၍အပ်ပေ၊ အစားပေးလျှင်၊ ပေးသောအစားကျွဲနွားကို၊ တင်တွန်ရသည်၊ ရက် လတွင်သာ အခဖြစ်စေ၊ လဲလျှက် အလဲမခံ၊ ကျင့်တွန်၊ တင်ပါအပ်ပြန်၍၊ ကျင့်တွန်တင်ရလျှင်၊ ထို ကျင့်တွန်တင်ရသည် ခေါက်၊ ရက်နေ့တွင်သာတွက်၍၊ အခဖြစ်စေ၊ အကြင် ငှါးသော၊ ကျွဲနွားတို့၊ ခေါင်း၊ အမြီးသခင် သို့မရောက်၊ သေသည်မှန်က၊ အ သားအရေတို့ကိုမပေး၊ သေကြောင်း ကိုမတိုင် မကြား၊ ခေါင်း အမြီး အရေ အသားမရောက် ချေက၊ ငှါးဆိုရင်းတိုင်းအခကိုပေးစေ၊ ထိုကျွဲနွားကို၊ ထယ် ယာတွန်ပြီးလျှင်၊ သခင်ရင်းသို့မပေး၊ နှစ်လည်တွင်မှပေးဘိမူကား၊ ငှါးရင်း အခ၊ ငွေကိုဆိုလျှင်ထဘိုး၊ စပါး ကိုဆိုလျှင်လည်းတဘိုး၊ နှစ်ခါ ထယ်မှ၊ အခကိုပေးလျှင်၊ သုံးဆစားစေ၊ ၎င်ထက်နှစ်များသည်ထုမစားသာချေ၊ ငှါး သောကျွဲနွားတို့ကို၊ ထုံး စံရှိသည် အတိုင်း သာ၊ တွန်တိုက်စေ၊ ထုံးစံလွန်၍ တွန်တိုက်သော်၊ နှစ်ဆငှါးရင်းကတက်၍အခစားစေ၊ပေးစေ၊ ၊ငှါးရင်း ကျွဲနွားနှစ်ခုပင်၊ တူစေကာမူ၊ တနေ့တခုမြန်ရှင်ကျွဲနွား က၊ လဲ၍ငှါးကျွဲနွား အစည်ဖက်တွန်သော်လည်း၊ အပြစ်မဆို သာချေ၊ အခဖြစ်ချေသည်၊ ချင့်တွန် တင်၍ ပရုံးရောင် သော်၊ ကုံးပေါက်သော်၊ မတွန်မတင်ရာ၊ မည်သည်မဆို

24th. The law regarding the hiring of buffaloes or cattle.

The law for hiring buffaloes, oxen, elephants, or horses, for the plough, the cart, or saddle. When any buffalo, ox, horse or elephant, is hired for the cart, plough, or carriage, (the appearance of) his hind or fore leg, his ear, eye, horn, tail, his age and size, should be noted, whether it be male or female; if the horns be long or short, the tusks large or small; if there be any part torn or broken off, any part broken and re-set, the price and time for which he is hired, should also be noted. The hired animal shall not be tied up where there are the small bunds of the paddy fields, holes or hollows. If he be so tied up, and die from the bite of a snake, or from falling into a hole, let compensation be made in the price fixed when he was hired, and the hire be paid up to the day of his death. If he be bitten by a snake when properly tied up in the usual way, there shall be no fine; let the skin, flesh, head and tail, be taken to the owner. He shall have no right to claim another in the place of the dead animal. Let the hire be reckoned and paid. If he be sick, let a report be made to the owner; if he do not come and see him, and he die, there is no blame; let him only have the flesh, skin, head and tail. If no report was made of the animal's sickness, and he died really from disease, there is no fault; let the skin, head and tail be given to the owner; and if the flesh has been eaten, let its price be reckoned and paid to him. If the hired buffalo or ox be not a good one for carriage or draught, let him be returned; and if another be given in his place, let the hirer only pay for the number of days' work actually done by the animal last given. If the owner refuse to change him, but give him back, telling the hirer to go on using him, and to break him in for carriage or draught, if he does get him to work, let him only pay for the jobs or days he shall work properly. If a buffalo or ox, hired to be trained, shall really die, though the head and tail be not taken to the owner, let him have the flesh and skin. If no report be made of the death, and the head, tail, skin and flesh be not brought to the owner of the animal, let him have the full amount of the hire originally agreed on. If the hired animal shall be returned a year after the cultivating season, let twice the amount of the hire originally agreed on be paid; if stipulated that paddy shall be paid, let paddy be given; if silver, let it be silver. If two years have elapsed, let three fold hire be paid. Hired buffaloes or oxen shall only be worked in the usual way. If they be worked more than is customary, let double the amount of hire originally agreed on be paid. If the hirer shall take one of his own cattle of equal strength with the one hired, and shall work them together daily there shall be no blame attached to this; he pays for the labor (of

သာချေ၊ ချင့်အစေမတတ်၍ ဖြစ်ဒေ့သည်၊ တိုက်၊ ထွန်တင်ရာ၊ ပခုံး၊ ကုန်း အနာရောက်၍၊ ကြုံပိန်သော်အစာတည်စေ၊ အခါကိုလည်းမဆိုးသာ၊ ဖုင် အနာကြောင့်သေသော်၊အစာတည်စေ၊ အမိုးအခါလည်းမဆိုးသာ၊ ချင့်ကျွဲ နွားကိုချည်ရာရုံး၍၊ နွာဗားပြတ်အံ့၊ အပြစ်မရှိ၊ပြတ်ပိုင်စေ၊ ငါးသူဆွဲင်၍ ပြတ်ချေလျှင်၊ကျွဲနွားအစားပေးစေ။ အခါလည်းငါးရင်းတိုင်းပေးစေ၊ဖျားနာ လျှင်အပ်စေ၊ ကျွဲနွားရှင်ကယူ၍ ကုစားစေ၊ အခါမှာမနာမှိ၊ ရက်ထထွင်ချေ့ သာပေးစေ၊ ငါးရင်းကျွဲ နွားအလျှောက်၊ချေပက်၍မျက်စိ၊ ခြေလက်၊ ကျိုး ပျက်သေသော်၊ငါးသူဝန်မဟုတ်၊ခပ်သောကျွဲနွားရှင်တို့တာဝန်တည်း။

နွားမှာငါးသူတို့ကြောင့်၊ ပြိတချောင်းကျွတ်ကျိုးလျှင်၊ငွေတကျပ်၊ နှစ် ချောင်းကျိုးသော်၊ နှစ်ကျပ်၊ နားတဖက်ပြတ်သော်၊ နှစ်ဖက်ပြတ်သော်၊ ပြိ နည်းတူ၊ ပြိနား နှစ်စုံကျိုးပျက်ချေလျှင်၊အထက်ငါးရင်းကနွားအတိုင်းပေး စေ၊ မျက်စိနှစ်ဖက်ချင်နှင့်၊ ငုံကြိုးသင့်၍ ကမ်လည်း အစားပေးစေ၊ ချင့် အလျှောက်မြွေမှတ်၍မျက်စိကမ်မည်၊အပြစ်မရှိ၊ကျောင်းရာ၌၊ကျားကိုက် သော်အပြစ်မရှိ၊လှောင်ရာ၊ချည်ရာကိုက်လည်းအပြစ်မရှိ၊အသား၊အမြီး၊အ ရေ၊ ခေါင်းရောက်စေ၊ ကျားရဲသောအရပ်မှာ၊ ကျွဲနွားချည်လှောင်ရာက၊ တတာ၊နှစ်တာ၊လေးတာတွင်ပတ်လည်တိုင်စိုက် ၍ထားရာ၏၊လင်လတ်၊ လံကြိုးထားရာ၏၊ ထိုသို့မထားသမျှ၊ မြို့ရှင်၊ နွားထိန်းတို့သည်၊ ပေါ့ လျော့ရာကျ၍၊ကျားကိုက်သော့ကြောင့်၊အထိန်းအမွေးစားရသောအစုကို၊ မစားစေနှင့်ချစေ၊ ကောင်းမွန်စွာထိန်းကျောင်းပေလျက်၊ငါးသောကျွဲနွား ကိုကျားကိုက်၍ သေသော်၊ဥစ္စာရှင်အသားအရေရပစေ၊ အခါကိုငါးသူက၊ အကုန်ပေးစေ၊ ဥစ္စာရှင်ကျွဲ နွားကိုလည်း၊ ဤနည်းတူကိုက်စားလျှင်၊ထွန် တိုက်သူက၊ရက်ခသေသည်နေ့တိုင်ရုံကို၊တွက်၍အကုန်ပေးစေ၊ငါးသည်ကျွဲ မှာပြိတချောင်းကျိုးသော်နှစ်ကျပ်၊ နားရွက်တဖက်ပြတ်သော်နှစ်ကျပ်၊ ပြိ နှစ်ချောင်းပြတ်ချေလျှင်၊နားရွက်နှစ်ဖက်ပြတ်မှ၊ မဆိုသာချေ၊ကျွဲဖြစ်သည်၊ ပြိအမှိန်ရှိသည်၊ကျွဲစားလည်းဟူ၏။ ကျွဲကိုကျွဲရှင်ယူစေ၊ တဝက်မိုးလည်း၊ ဟူ၏၊ ဤကားငါးသူကြောင့်ဖြစ်သည်ကို ဆိုသတည်း၊ ထိမိရွာနှင့်ချင်းမှာ

the hired cattle.) If in working, the shoulder shall be chafed or swell, the hirer shall have no right to claim deduction for days lost; the accident was the result of his own ignorance in handling him. If from a sore on the shoulder or back, caused by working the ox, for draught or carriage, he shall become thin, let him be replaced by another, and let there be no dispute about paying his hire; let it be paid. If the animal shall die from the effects of the sore, let him be replaced by another, and let the hire be paid. If the animal by starting whilst tied up shall tear out his nose string, there shall be no fault. If it be torn out by the hirer dragging him, let him replace the animal by another, and pay the full hire at first agreed on. If it fall sick, let it be returned, and let the owner receive it and administer medicine; let only the hire for the time before it fell sick be paid. If hired cattle shall of their own accord butt or strike each other so that an eye is put out, a limb is broken, or one animal dies, it is not the affair of the hirer, but of the owner of the animal which does the damage.

If by any act of the hirer the horn of the ox shall be broken, or torn out, let him pay one tickal of silver; if both, two tickals. If one or both ears are torn off, the fine is the same as for the horns. If both ears and horns are broken, let it be replaced by one as good as the animal hired. If a leg be broken, let it be replaced by another also: or if both eyes are knocked out by the goad or driving rod, he shall also be replaced. If by chance the animal be blinded by a snake blowing in his eye, there is no blame: nor if a tiger kill him when out at pasture with his keeper, nor if a tiger kill him whilst shut up in the pen, or tied up; let the flesh and skin, tail and head, be given to the owner. If tigers are destructive in the district, it is proper to fix posts all around the pen, at the distance of one, two or four tahs, and to stretch a rop with small flags attached between them. If this be not done, it is neglect on the part of the owner of the pen, and if a tiger should kill any of the cattle, let him forfeit his share of the increase. If hired cattle, though properly taken care of, are killed by a tiger, let the owner have the flesh and skin, and the full hire of the cattle. If the cattle of the hirer be also killed, let him reckon and pay the hire to the day the animal was killed. If the horn of a hired buffalo be broken, or an ear torn off, two tickals (shall be paid;) if both horns be broken, there shall be no plea that both ears are not torn. It is a buffalo—his strength is in his horns. It is laid down that he shall be replaced by another. It is also said that the owner shall have his buffalo and half his price, that is, when the injury is done by the hirer. If it be done by the brutes of their own accord
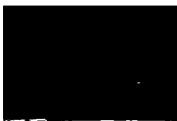
သပ်ချွေသော်၊ ချင့်ထို့တိမိ ဆွာန်မှုချင်းခံစေ၊ ဖို့ရကား၊ ငှါးသူကိုမထိသာ၊ ငှါးကွဲ့နွားအခြီး၊ အဆံကုန်အောင် ငှါးသူတို့ခား တုတ်နှင့်၊ တချောင်းဖြတ်ချေလျှင်၊ တဝက်ဖိုးပေးစေ၊ အခလည်းပေးစေ၊ ၎င်ငှါးသောကွဲ့နွားတို့ကိုညည့်အခါ၊ သူခိုး၍ မရသော်၊ တဝက်ဖိုး နွားရှင်သို့ငှါးသူကပေးစေ၊ ခိုးသည်နေ့တိုင်အောင်အခကိုလည်း တွက်၍ပေးစေ၊ ဤကား၊ ငှါးသူနှင့်မကွာ၊ အရှင်းအနီးရှိသည်တွင်သာတည်း၊ ငှါးကွဲ့နွားကိုအဝေးထား၍၊ မစောင့်မရှောက်ချေက၊ တံဘိုးပေးစေ၊ ။နေ့တည်းလူခိုးသော်၊ အကုန်အစားထည့်စေ၊ ကိုသို့ခိုးရာ၊ ခြိကွဲ့နွားပါသော်၊ အပ်စမရှိ၊ သူခိုးရာနောက် ရသော်၊ ကွဲ့နွားကိုကွဲ့နွားရှင်ယူစေ၊ ခိုးသူအပြစ်မှာ အလျော်စုတွင် အညီအမျှစားပစေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ အရင်တည်နှင့် ရလေသော အကြောင်းတည်း၊ ကွဲ့နွားအရင်ရပေမူ၊ မိုက်လျော်နှင့်ရသောအစားကိုပြန်၍ရစေ၊ မြင်းအစီးအတင်၊ ဆင်အစီးအတင်၊ အထွန်အတိုက်ငှါးရာမှာ၊ မြင်းဆင်ကိုစီးနင်းခိုးတွင်မစီး၊ ပမာနမသန့်၊ စီးနင်း၍ သေသော်၊ အစားဘဉ်စေ၊ အစားဟူသည်ကား၊ ငှါးရင်းက၊ အဖိုးပြတ်သည်ကိုဆိုသတည်း၊ တယောက်စီး သောမြင်းကို၊ နှစ်ယောက်စီး၍ သေသော်၊ ကျိုးသော်မြင်းစားလည်းပေးစေ၊ စီးခမှာလည်း၊ နှစ်ယောက်ခပေးစေ၊ ဆင်မှာလည်းဦးစီး၊ ပဲ့နင်းရှိလေသည်၊ ဤထက်လွန်၍စီးသော်၊ စီးသည်မှန်သမျှလူ အတွက်ပေးစေ၊ သေလည်း အဖိုးပြတ်ရင်းအတိုင်းပေးစေ၊ ဆင်မြင်းအားနှင့်တန်ရာ၊ တိုက်တင်သည်မကာ၊ အလွန်အကျူးတင်၍၊ ကျိုးပြတ်သေချေသော်၊ အစားဘည်စေ၊ အခကိုလည်းလွန်သည်အတွက်၊ နှစ်ဆတက်ပေးစေ၊ ပျက်သောဆင်မြင်းတို့ကို၊ လျော်ရသူကယူစေ၊ ဆင်မြင်းနာဖျားလျှင်အရှင်နိုး ကကြားမြင်စေ၊ ကြားမြင်ရက၊ အပြစ်မရှိ၊ သေပိုင်စေ၊ အခကိုဖျားနာသေသည်နေ့ရက်တိုင်တွက်၍ပေးစေ၊ ။ခရီးဝေး၍မကြားနိုင်၊ နာဖျားသေလျှင်၊ ထိုရွာ၊ ထိုတောတို့တွင်၊ အဖော်အဖက်၊ သဖဲ၊ သွေးသောက်၊ အိုးစားတို့ကို၊ တိုင်တန်းပြည့်နှ်၍ သိလျှင်အပြစ်မရှိ၊ အခကိုတွက်၍ပေးစေ၊ မြင်းမှာအမြီး၊ ဆင်မှာအစွယ်၊ အရှင်သို့ရောက်စေ၊ မြင်းအမြီးမှန်လျှင်သေပိုင်စေ၊ အမြီးမယုက်ချေလျှင် သူပြစ်လက္ခဏာဖြစ်ချေသည်၊ တစီးကိုနှစ်စီး၊ တန်ရင်း အဖိုးအတိုင်းပေးစေ၊ နောက်ထုံမြင်း ပေါ်လည်းမြင်းရှင်ရစေ၊ ဆင်အစွယ်မှာ၊ ရှည်တိုကြီးငယ်အတိုင်းရှိပြီ၊ ရက်နှင့်ထောက်၍၊ ရှည်ကြီးသာ၏၊ မထိုမငယ်ရာ၊ ထိုငယ်မှန်ချေလျှင်၊ ပြုပြင်ချေ

butting each other, it is said the brute shall bear the blame and not the hirer. If the hair be all taken off the tail of a hired buffalo or ox by the knife or driving rod of the hirer, let him pay half the price of the animal, and the whole hire. If a hired buffalo or ox be stolen in the night and not be recovered, let the hirer pay the owner one half his price and hire to the day he was stolen; that is, when the cattle are kept near the hirer; if kept at a distance and not watched, let the full price be paid. If it be stolen in the day, let restitution be made in full. In these cases, if the cattle of the owner of the pen be also stolen, there is no fault. If the cattle are afterwards recovered, let the owner of each take his own and have one half of the fine levied on the theft. Why is this?—because both had a share (in the lost cattle.) If cattle stolen as above be recovered, let the hirer recover back the price he had paid to their owner. When horses or elephants are hired for the saddle, a pack, the plough, or the cart, and are not worked as usual, but beyond their power, and shall die, let them be replaced; that is, let the price fixed at the time of hiring be paid. If two people shall ride a horse only one ought to ride, and he die or have a limb broken, let them replace him and both pay the hire. With an elephant, if beyond the one rider on his head and and one behind, any shall mount, let the hire for each such rider be paid; and if the animal die, let the price fixed at hiring be paid. If a burthen or draught be put on a horse or elephant beyond his strength and he have a limb broken, be destroyed, or die, let him be replaced, and let double hire be paid for all beyond the proper load: let the payer of the fine have the destroyed animal. If a hired horse or elephant be sick, and the owner be at hand, let him be acquainted with the fact. If he has seen and known it, the hirer is not in fault; let the animal die, and let him pay the hire to the day he was taken ill. If it be at a distance from the owner, and he cannot be informed of it, and the animal dies from illness, if the hirer has reported that the animal was ill, in the country or in the village, and shown it to his companions, the head of his company, the Thoethouk, or those who eat of the same pot of rice with him, he shall not be held in fault, let the hire be reckoned and paid. If it be a horse, let the tail, and if an elephant the tusks be taken to the owner. If it be really the tail of a horse, let him die; if it be not, it is the act of a bad man; let the hirer pay double the price originally agreed on; and if the horse should afterwards be discovered, the owner shall have him. As regards the tusks or the elephant, the length and thickness have been noted. In proportion to the length of time they should be longer and thicker, they cannot become shorter or smaller. If they be found so, the hirer has committed a deception: let him pay double

သည်၊တစ်ိးကိုနှစ်စီးထားရင်း အဖိုးအတိုင်းပေးစေ။ နေ့ခင်ပေါ်သျှင် လည်း၊ ဆင်ရှင်ကယူစေ၊ မျက်စိ၊ အစွယ်၊ နှာမောင်း၊ နား၊ အမြီးပျက် သော်၊ တိရိစ္ဆာန်ချင်း မဟုတ်၊ ချင့်ရိုက်နှက်ချာဖြစ်က၊ အစားတည်စေ၊ အခလည်း ပေးစေ၊ တိရိစ္ဆာန်ချင်းဖြစ်လျှင်ငှါးသူ၌အပြစ်မရှိ၊ တိရိစ္ဆာန်ရှင်ဝန်မကောင်း၊ ကျွဲနွားအမှုက၊ ဆိုခဲ့သည်တရားရင်းအတိုင်းတည်စေ၊ ဆင်ကိုချည်သိပ်ရာ၊ မြေညီတွင်မချည်သား၊ တောင်ပို့ကန်းသင်းရှိက၊ ချည်ရာ၏၊ ငုတ်မရှိက၊ ခေါင်းအုန်းရန်ပေးရာ၏၊ ထိုသို့မပေး၊ မချည် တံအရပ်မှာကုန်းလံ၍ သေသော်၊ အစားလျော်စေ၊ ဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်းဖြစ်၍၊ သေသော်အပြစ်မရှိ၊

အရှင်မှိုလျှက်၊ မထိန်းမသိမ်း၊ ကျွဲ၊ နွား၊ မြင်း၊ ဆင်၊ ဆိပ်၊ ဝက်ကြက်တို့ သည်၊ လယ်ရာ၊ စဉ်းစောင်း ရန်း၊ အကာရှိလျှက်၊ ဝင်စားရာ၊ ထိုးပြစ်၍၊ သေ သော်လည်းအပြစ်မရှိ၊ နေ့ညမဟူရာသတည်း၊ အရှင်မှိုလျှက်၊ မထိန်းမသိမ်း စည်းစောင်ရန်းမရှိ၊ ထိုးပြစ်၍သေသော်၊ အစား တည်စေ၊ မသေ၊ နာ၊ ကမ်း၊ ကျိုးလျှင်ကုမစေ၊ ကုမသည်အခိုက်၊ ကျွဲနွား၊ မြင်းဆင်၊ ဆိပ်ဝက်၊ ရတ် ခွန်လစုရှိသည်မဆိုရာ၊ ချင့်တို့မထိန်းချေ သော့ကြောင့် တည်း၊ အနာကုမ လွှတ်လျှင်သခင်တို့ကသိမ်းစေ၊ စပါး၊ ပြောင်း၊ ပဲ၊ ရာနက်၊ လယ်နက်က၊ ပျက် သည်မှန်ချာကို၊ အစားလျော်စေ၊ ဤကား၊ ဆင်းရဲသားချင်းတွင်ရှေ့သား၊ ဆို သတည်း၊ အရှင်မင်းဇကေရာဇ်၊ ကျွဲ၊ နွား၊ မြင်း၊ ဆင်၊ ဆိပ်ဝက်၊ ကြက်မှစ၍ ဖြစ်သော်လည်းကောင်း၊ အရှင်မိဖုရား၊ သားတော်၊ သမီးတော်၊ အိမ်ရှေ့ဥပရာ ဇာတို့၊ ဘဏ္ဍာဖြစ် လျှင်၊ အပြစ်ကိုမဆင်ခြင်နိုင် ရာလည်းဟူ၏၊ ဆင်ခြင်ရာ လည်းဟူ၏၊ အရှင်စိုးမင်းဘဏ္ဍာမသိ၍မှားသေအံ့၊ အရှင်မိဖုရားမှန်းမသိ ၍၊ သူတပါး မှားမိအံ့၊ အပြစ်မရှိဟူ သတည်း၊ ထိုကြောင့်မင်း၊ မိဖုရား၊ သား တော်၊ သမီးတော်အိမ်ရှေ့ဥပရာဇာတို့သည်၊ ကိုယ်ကိုရုပ်ဖျောက်မသိစေမူ၊ မပြုအပ်သည်ကို၊ ဘုရားအဆူဆူ ဟော တော်မူသည်၊ မန္တီမဒှက်တံ၊ နှီဒှတ် ချေ၍ ဆုံးရှုံးသည်အများရှိသည်၊ မင်းကြီး၊ ထိုကြောင့်အရှင်ဘဏ္ဍာဆင် မြင်းကျွဲနွားအသက်ရှိသရွေ့မှာ၊ သိအောင်မှ၊ သိရချေသည်၊ သက်မဲ့ရှေ့ လှည်းဖောင်၊ သင်္ဘော၊ မြို့ပြ၊ ကျောင်း၊ ဇရပ်၊ ရေကံမှစ၍၊ မင်းဘဏ္ဍာမှန်း သိသာအောင်၊ တံဆိပ်မှတ်ရာသည်၊ သတိမလျော့ရာ၊ ထိုကဲ့သို့မှတ် လျှက် နှင့်ပြုသူသည်၊ ဆင်းရဲသားတို့အလျောက်တွင်၊ ဆယ်တက်လျော်စေ၊ ရာ လယ်အပုက်ကို၊ မင်းဇကေရာဇ်ပင်ဖြစ်သော်လည်း၊ လျော်ပေအပ်၏၊ သို့မှ၊ မြို မပါသည်၊ မင်းဇကေရာဇ်တို့သည်ကျွန်မယားကိုပြစ်မှားသော်လည်းအလျော်

the price originally agreed on: and if the elephant be afterwards found, let the owner have him. If his eye, his tusk, his trunk, his ear or tail, be blinded or broken: if it be not the act of another animal, but from the blows of the hirer, let him replaçe the elephant and pay full hire. If it be the act of another animal, no blame is to be attached to the hirer; the owner of the animal doing the injury is not free from blame; let him pay as is laid down in the law on this subject. An elephant must not be tied on level ground, but where there is a small hillock or dike. If there be neither of these, he must be furnished with a pillow. If he be not, and die in a place he ought not to have been tied in, let him be replaced. If he has what has been above stated, there is no fault.

If buffaloes, oxen, elephants, horses, goats, pigs, or fowls, the property of an owner who does not take care of them, shall trespass in a garden or field having a fence round, and they are speared or shot in the act, there is no fault, whether it be in the day or night; the owner is present and does not take care of them. If there be no fence, let them be replaced. If they do not die, but are hurt, blinded, or have a limb broken, let the offender see to their cure, and during the time they are under cure, let the owner have no claim for remuneration for lost time; he did not take care of his cattle. If the animal recover, let the owner have him back and pay the damage done by the trespass. This is only said amongst people of low degree. If they be the buffalo, ox, horse, elephant, goat, pig, or fowl of the king, queen, princes or princesses, it has been laid down that it cannot be tried. It has also been said that it can. If an animal belonging to the king shall be killed by mistake, not knowing him to be the property of the king, as it is said, if a person have connection with the queen not knowing who she is, there is no fault (beyond the fault in common people;) on this account the queen, heir apparent, princes and princesses, shall do nothing in disguise All the gods have said that there has been great and frequent loss from disguising and concealing what ought not to be so; and for this reason the king, the property of kings, horses, elephants, buffaloes, oxen, all animate: and boats, carts, barges, ships, cities, convents, zayats, with all inanimate property, should be marked that they may be known. If property so marked be killed or destroyed, let the offender make restitution to ten times the amount usual amongst common people. If trespass be commited in a field or garden, though (the animals be the property) of the king, compensation should be paid, and in that case he shall escape punishment in the next state of ex-

မရှိသည်ကို၊ ဒိပင်္ဂရာ ဘုရား ရှင်လက်ထက်တော်၊ ကမ္ဘာတွင်ရှင်ရသော့မိရင် သညီဆင်းရဲသားတို့သို့၊ မင်းဘဏ္ဍာမထိစေရ၊ မင်းဘဏ္ဍာသို့လည်း၊ ဆင်းရဲ သားတို့မထိစေရမှ၊ သင်္ဂဟဝတ္ထုအကြောင်းလေးပါးနှင့်ညီမည်ထု၊ မြဖွာ မင်း၏ သားရင်းဖြစ်သော၊ မနူမည်သောရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏၊

၂၅ လှည်းငှါးသောတရား၊

လှည်းလို၍ငှါးသည်ကာလ၊ နှစ်ဦးသားအမြင့်အရှည်အတိုင်း၊ လှည်း တန်၊ လှည်းအိမ်၊ ဝင်ရိုး၊ ထဘိုး၊ ပတောင်းခွေး၊ လှည်းထုပ်၊ ထက်ရစ်ထက် တင်လှည်းကကိရိယာမှန်သမျှ၊ အခိုင်အခန့်၊ အကွဲအရှကိုကြည့်၍၊ ခရီးအ ဝေးအနီးဆို၍၊ အခပြတ်ငှါးရာ၏။ ထိုသို့ငှါးရာ၊ မည်သည်ဝန်ကို၊ မည်မျှနိုင် မည်၊ ခရီးတောင်ကမ်း၊ ကျည်းမြောင်း၊ ကျောက်၊ ခက်ထံသောခရီးပြော၍ငှါး ရာသည်၊ ထိုသို့ဆိုတိုင်းသိထင်ကြ၍၊ ငှါး သောလှည်းကို၊ ထိုအရပ်သို့သွား သော်လည်း၊ သွားမြဲတိုင်းမနှင်း၊ ဘီလာ၊ ကန့်လန့်၊ ချင့်ကွဲနွားတက် သွားရာ၊ ကွဲရှပျက်စီးချေသော်၊ ပျက်သမျှကိုငှါးသူက၊ အစားတည်စေ၊ လှည်းငှါးသူ၏ ကွဲနွားနှင့်၊ လှည်းရှင်မောင်းနှင်ရာ၊ ကျိုးပျက်ကွဲရှသော်ငှါး သူဝန်ကင်းစေ၊ လှည်းရှင် တာဝန်ဖြစ်စေ၊ ၎င်ငှါး သည်အခ မှာ၊ ထိုက် ရာသမျှခရီးအင်ကို၊ ထောက်၍ပေးစေရစေ၊

လှည်းကွဲနွားရှင်တို့သည်၊ ဘဏ္ဍာဥစ္စာကိုတိုက်မည်၊ အခပြတ်၍ထိုက် ရာပျက်စီးသေလည်းအပြစ်မရှိ၊ အ ခဆိုတိုင်းလည်းပေးစေ၊ တိုက်မည်ဝန်ခံ သည်အတိုင်းလည်း တိုက်စေ၊

အခကိုယူ၍တိုက်မည်ဆိုတိုင်းမတိုက်၊ ဖင့်နွဲ့လျှင်တိုက်ခမရသာ၊ ပေး ရင်း၊ ယူရင်းအခကို ပြန်ပေးစေ၊ သို့ကားဆိုတုံ၏၊ အခစားတိုက်သောသူ တွင်၊ ကွဲနွားသေပျောက်၍၊ လှည်းကွဲရှ၍၊ မတိုက် နိုင်ပါဆိုသည်အထိုင်း မှန်က၊ တိုက်မိသည်အခကိုတွက်၍ပေးစေယူစေ၊ အပြစ်မရှိရာ၊ သစ္စာမှန်ပါ ပေလျှက်၊ အမြေပျက်ချေသော့ကြောင့်တည်း၊

လှည်းရှင်အလျောက်တင်၍၊ ငှါးသောဝန်ကို၊ တင်သွားရာ၊ ပျောက်ချေ လျှင်၊ အစားတည်စေ၊ မုဒိန်းတဲ့တိုက်၍၊ ချင့်ကွဲနွားနှင့် တကွပျက်လျှင်၊ ပျက်ဒိုင်စေ၊ အစားမရရာ၊ ကွဲနွားမပါ၊ လှည်းပေါ်တွင်းတင်သောဝတ္ထုတွင် သာတိုက်ယူသည်၊ မုဒိန်းခါးမြဲတိုက်သည်ကို၊ ထိုအရပ်တွင်သိထင်က၊ အ စားမရရာ၊ လွတ်စေ၊ ညည်တည်းမိုးမူ၊ အစားလျော်စေ၊ မခိုးသည် ကိုခိုးနှဲ

istence. It has been decided by the sage recluse in the world in which the god Depeankara had his existence, that if the king commit adultery with the wife of his slave, there is no fault. The king's property shall not touch the common people, and if the common people do not touch the king's property, the four laws* of Thengawootoo will be fulfilled. This Menoo, the sage recluse, the son of the king of Bymahs, said.

25th The law regarding the hiring of carts.

When the cart is hired and both parties present, the length of the double pole that rests on the axletree, the body of the cart, the axletree, the yoke the (padaun-koe) wedges of the bush of the wheel, the (padaun) bush itself, the (hlay-tauk) bar across the inner end of the double pole on which the body of the cart rests, the (let-yam) little platform in front of the cart; the (let-ten) rails of the same, and every things belonging to the cart, are to be looked to, if they be strong and perfect, or broken, or cracked; the distance to be travelled should be stated; the amount of hire, and what weight is to be put on the cart; how much it can bear, should be settled; the nature of the road, if there be hills or banks, or sticking clay, trenches or stones. Having settled this, let them make their bargain. After all this is known, though the cart shall go the road agreed on, if it be drawn in an unusual manner crossing the usual track, or if it shall be broken or cracked from the cattle not being broken, let the hirer make good all damage done. If the owner of the cart shall drive the cattle of the hirer and the cart be broken, the hirer shall be held free of blame. The owner of the cart shall be responsible, and let the hirer only pay hire for the portion of the journey done or work accomplished.

If a cart, buffaloes or bullock, and the owner be hired to cart goods, and if after the hire is agreed on in carting the goods the cart is broken, or the cattle die, there is no blame to the hirer; let the stipulated hire be paid, and the work agreed on be done.

If a carter having received his hire does not cart the goods agreed to, or does the work with dilatoriness, he shall not have his hire, and shall return what he has received: though this is said if the cattle have died, or the cart been broken, and he urge this as a plea for not having finished his work in time, let him be paid for what was done; he shall not be held in fault; he was true to his engagement but had not the power to fulfil it.

If the goods agreed to be carted be put on the cart by the carter [illegible] and are lost by the way, let him make it good. [illegible] attacked by robbers, and his cart and cattle, as well as the goods [illegible] off, he shall not make restitution; let them be lost. [illegible] cattle be not taken, but only what was on the cart, if it be

* The 4 laws are သဿမေဓ taking neither more nor less than 10 per ct. as rent for duty ;— ပုရိသမေဓ paying the royal servants enough for their subsistence once in six months ;— သမ္မာပါသ making advances to poor people, free of interest, for three years ;— ဝါဇပေယ using courteous and appropriate language according to the age and rank of the person addressed.

သည်ဆို၍၊ နောင်မိစစ်ရာတွင်၊ မမိုးမှန်ချေက၊ ဥစ္စာမျိုးအလိုက်၊ အတတ်
လျှော်စေ၊ ခါးပြမှာလည်းနည်းတူစီရင်စေ။ ။လှည်းငှါးတရားပြီး၏။

၂၆ လှေငှါးသောတရား။

လှေငှါးတရားကား၊ လှေအနံ၊ အလျား၊ ယောင်းစပ်တင်၊ ပိန်းကောမ၊ နှစ်လုံးနိုင်၊ တလုံးနိုင်တက်၊ ရွက်၊ ကြိုး၊ တိုင်၊ ဦး၊ ပဲ့၊ အထေး၊ အဖာ၊ အသစ်၊ အယောင်းကိုမှတ်သား၍၊ လှေရှင်နှင့်၊ ငှါးသူစုံရာတို့ မှောက်ဆိုရာ၏၊ ခရီးရှည်တို့သွားဆုံးအရပ်ဝေး၊ အရပ်နီးနေ့၊ ရက်လအချိန်အထောက်နှင့်၊ ချင့်၍အသိအထင်ငှါးရာ၏၊ ထိုသို့ငှါးသွားရာ၊ ပကတိစုံရာဆန်ရာ၌၊ သစ်ငုတ်တဆုံး၊ ဝဲကြောင့်၊ လှေပျက်ချေလျှင်၊ လှေစားကောင်း မွန်အောင်လုပ်၍ပေးစေ၊ ထိုသို့မဟုတ်၊ ရေမိုးဃီးမသာ လေပြင်းစွာ၊ ခက်ထံစွာ၊ မဆီးမဆ နိုင်ပျက်၍ဆုံးလျှင်၊ ထိုနေ့အဖော်လှေမပျက်က၊ တဝက်အဖိုးပေးစေ၊ ဤကား၊ လှေကိုအကောင်းမရ၊ အပျက်အစီးကြီးသည်ကိုဆိုသတည်း။ ။ထေးဖာ၍ကောင်းလောက်လျှင်၊ ထေးဖာ၍ လှေကိုအပ်စေ၊ လှေရှင်လှေကို သိမ်းစေ၊ လှေမပျက်မှီ၊ လရက်ပြတ်ဆိုကြသည်အတိုင်းတွက်၍ပေးစေ၊ လေမျိုးလာရာတွင်၊ ရွက်တိုင်၊ ရွက်လက်၊ တက်မမခိုင်၍၊ ပျက်စီးဘခဲ့၊ ငှါးသောအခါတွင်ရောက်ထောက် သောလေကြောင့်၊ လှေရက်ရှည်လေသည်၊ ထိုးခပ်ဆွဲငင်လာရလေသည်၊ သေမမှီရက်ကိုတွက် ၍ အဖိုးအခလွတ်စေ၊ ဆိုသည်ခရီးကြောင်းမတော်ရာသွားမိ၍ပျက်ချေသော်၊ ငှါးရင်းအတိုင်းအစားလုပ်၍ပေးစေ၊ လှေယောင်းပြင်၊ လုပ်ပေးရကောင်းသည်မဆိုသာ၊ အခမှာလည်းထိုးပွားသွားသည်၊ ရက်လရှိသည်အတိုင်းပေးစေ၊ အကြင်လှေကိုစီးနင်းသွားရာ၊ မခိုက်မတိုက်ပေါက်ပြဲအထေးအဖာမလုံ၊ အကွပ်အညှပ်ပျက်စီး၍တက်မလည်းကောင်း၊ လှေတွင်ပါသမျှကြိုး၊ ထိုးဝါး၊ ရွက်တိုင်၊ ရွက်လက်မကောင်းမခိုင်ပျက်စီး၍၊ အသစ်ထေးဖာလုပ်ရသည်မှန်သမျှ၊ အယောင်းပျက်သည်ကိုလည်း၊ လှေရှင်သို့အပ်စေ၊ အသစ်ကုံကျရသည်တန်ဆာအဖိုးဖေမိုတ်ကိုလည်း၊ လှေရှင်က၊ စီးသူသို့ပေးစေ။

known in the neighbourhood that robbers did attack him, he shall not make restitution ; let him be free. If they be stolen in the day time, he shall make them good. If he shall say they have been taken, when they have not, and it be proved on inquiry that they have not been stolen, let him restore double of the same kind of goods. The rule is the same as regards robbers. This is the end of the law regarding the hiring of carts.

26th. The law regarding the hiring of boats.

When a boat is hired, the owner of the boat and the person hiring shall note in the presence of witnesses. If it be a *lang*, (small canoe without side boards;) a *tsat-teng*, (a boat with side boards;) a *peng-gan-ma*, (a kind of rough hewn boat,) that one or two can pull; the oars, the sails, the ropes, the masts, the head, the stern, dammering or repairs, and whether it be old or new; they shall declare as to the journey, whether it be long or short, when it shall end, whether at a distance or near the place of hiring; and having estimated the the time, let the boat be hired. If in performing the journey in the usual way, in ascending or descending the stream the boat be injured by a snag or whirlpool, let the hirer replace it. If this be not the case, but from stormy weather the hirer be unable to manage it, and the boat be lost or destroyed; if on the same day the boats in company be not destroyed, let him pay half the price of it, that is, when the boat is not repairable : if it be so, let it be repaired and returned to the owner, and let him receive it back, and the hire agreed on shall be paid up to the time the boat was destroyed or damaged. If in a common breeze the masts, yards or helm, not being strong, shall break, having considered the prevailing winds at the time, whether the voyage has been prolonged by the necessity of rowing, poling, or dragging the boat, the days the hirer could not take advantage of the winds be reckoned, and let him not pay for them any hire. If happening to go out of the proper track the boat is injured, let the hirer make a boat like the one hired, and give it to the owner. He shall not claim a right to repair and return the old one. Let him also pay hire for all delay beyond the time agreed on. In a voyage in a boat, if it shall spring a leak without striking any thing from the insufficiency of the dammering or repairs, if any of the fastenings are destroyed, the helm, or any of the ropes, mast or yards, shall break, being bad or weak, let them be made over to the owner of the boat, and let him pay the hirer all the expenses incurred in consequence of the breakage.

လှေကိုငှါး၍စီးမည်သိမ်းပြီးမှ၊ မသွားမစီးဖြစ်ပြီ၊ လှေရှင်သို့အပ်လျှင်၊ ဆယ်ရက်မလွန်သမျှတလခတွင်၊ တဝက်ဆုံးစေ၊ ကျန်သည်ကိုပြန်၍ ပေးစေ၊ ဆယ်ရက်လွန်၍၊ တလနှစ်လထိုင်လျှင်၊ လပြတ်ဆိုရင်းမှိကာ၊ မသွားဖြစ်သော်လည်းလမှိသည်အတိုင်း၊ လှေခကိုပေးစေ၊ လှေကိုလှေရှင် သို့အပ်စေ၊ ယူစေ၊ လရက်မဆို၊ အမည်သညာနှင့်ဆို၍၊ အဖိုးအခပေးပြေအံ့၊ မသွား၊ မစီးဖြစ်လျှင်၊ ဆယ်ရက်၊ ကိုးရက်မဆို၊ တဝက်ဆုံးစေ၊ လှေရှင် လှေကိုယူစေ၊ ငှါးစီးသူက၊ ငွေကိုပေး၍၊ လှေရှင်က၊ လှေရင်းကိုမရလျှင်၊ လှေစားပေးစေ၊ လှေစားလည်းမပေး၊ လှေရင်းလည်း မရက၊ အသွင်းကိုမည်မျှရှေ့မဆို၊ ထဘိုးပြန်စေ၊ နှစ်လည်လျှင်ထဘိုး ပင်တည်း၊ လှေစီးနင်း ရာပျောက်သော်၊ လှေစားပေးစေ၊ ရောင်း၍ စားချေသော်၊ နှစ်ဆတက်ပေးစေ၊ အရှင်မိုးမင်းကောက်သိမ်း ယူသည်မှန်လျှင်၊ ကောက်သိမ်း ယူသူကိုစီးငှါးသူပြစေ၊ မှန်လျှင်စီးငှါးသူ၌ အပြစ်မရှိ၊ လှေရှင်ကံယိုးစေ၊ အရှင်မိုးမင်း မသိမ်းမယူသည်ကို၊ သိမ်းယူသည် ဆို၍၊ ရောင်းစားကဲ့ဖှက် ပျောက်ပျက်ချေလျှင်၊ ငါးဆတက်လျော်စေ၊ မင်းကိုမှီ၍ဆိုချေသော့ကြောင့်တည်း၊ စီးနင်းသွားရာ၊ ဥစ္စာမပါ၊ လှေ ချည်းတွင်၊ မီးလောင်လျှင်၊ လှေးဘိုး အလုံး ပေးစေ၊ ဇင်မှာလည်း ချင့် လှေချည်းတွင် လောင် သည် ကို ဆို သတည်း၊ သူ တပါး လှေပါဆိုက်ရာ၊ မြို့ရွာမီးသင့်ရာ၊ လေပြင်းလာ၍၊ တောမီးစီးနင်းသွားရာထွဲရှောင်ပါလျှက်၊ မီးယုန်စွဲ၍ကျလောင်လျှင်၊ ကံကိုယိုးစေ၊ အစားမရသာ၊ ဤသို့ငှါးရာသွားရာ၊ အလုံးစုံ၊ အခန်းခန်း၌၊ ဆိုခဲ့သမျှနှင့်၊ အမှုမျိုးကိုစီစစ်၍ စီရင်မှသာ၊ သင်္ဂြိုလ်လေးပါးသို့ယည်းဝင်သည်၊ ကမ္ဘာ တည် စည်ထားသောကမ္ဘာဆက်ဆက်၊ မကွယ်မပျောက် နိုင်ရာသော၊ ဓမ္မသတ်နှင့်ညီမည်သည်ဟု၊ မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

ပနွအကျယ်ဓမ္မသတ်၊ ဒုတိယတွဲကားပြီး၏။

Having hired a boat and taken charge of it, if the voyage cannot be performed, and returned to the owner within ten days, let the hirer lose half a month's hire, and let the owner pay back the rest. If it be beyond ten days, a month or two, and there be an original agreement as to time, even though the hirer should not be able to perform the voyage, let him pay the hire; let the boat be returned to the owner, and let him receive it. If there be no agreement as to time, but the whole hire for the job be advanced, if the hirer cannot go, without reference to nine or ten days, let half the hire be forfeited, and let the boat be returned to the owner. If, after the money has been paid, the owner cannot furnish the boat agreed on, let him give another; if he do not, and cannot procure the original one, let him, without reference to time, restore double the sum advanced; even if a year elapsed, nothing more then double shall be refunded. If during the trip the boat be lost, let the hirer replace it. If he sell it, let him pay double. If the chief has really taken it away, let the hirer point out the person, and if it be proved true, he shall not be held in fault; it is the bad luck of the owner. If the chief has not taken possession of it, and the hirer shall say that he has, when he himself has sold, concealed or destroyed it, let him pay five times its value, because he tried to shield himself under the name of the chief. If on the voyage the boat be burned, and none of the goods, let the hirer pay the full value of the boat: that is, when it is the only boat burned. But if the boats of others are also burned at the halting place, the town or village being on fire, and the wind high; or if the jungle was on fire, and the hirer shifted his berth to get out of the way, and is was burned by flakes of fire falling on it, let it be considered the fortune of the owner: he shall not have it replaced. In cases of hiring and travelling, if they be inquired into and decided according to what has been laid down under each head, the laws of Thenga-wootta will be fulfilled, and the laws of the Damathat which were first established at the beginning of the world, and which through all succeeding worlds cannot be lost, will also be [illegible]. Thus Menoo, the sage recluse, hath said.

END OF THE SECOND VOLUME OF THE DAMATHAT MENOO-KYEA

။မနုအကျယ်၊တတိယတွဲ။

။နမောတဿ၊ ဘဂဝတော၊ အရဟတော၊သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

။မာတိကာ။

မနုအကျယ်အမြစ်တရား၊ တဆယ်ရှစ်ခဏ်းကစ၍၊ ထာဝရထေးပါး။ လမ္မငါးပါး။

၁ မြို့ရှင်အားနည်း၊မြို့စားအားရှိ၊မြို့တရားတပါး။

၂ မြို့စားအားနည်း၊မြို့ရှင်အားရှိ၊မြို့တရားတပါး။

၃ မြို့ကြောင့်လူကိုအပိုင်၊အမိုးပြုတ်၍သွင်းသောတရားတပါး။

၄ မိုဃ်း၊မြေ၊လယ်၊ယာ၊ ဥယည်တို့ကို၊ အမိုးပြုတ်၍မြို့နှင့် ဝယ်ရာမပိုင်ရာသောတရားတပါး။

၅ မြို့နှင့်၊ဥယည်၊လယ်ယာကိုဝယ်ရာ၌၊ပိုင်သောတရားတပါး။

၆ မြို့ကြောင့်အခြား ဥစ္စာကို၊ အမိုးပြုတ်၍ သွင်းလျှင်၊ ပိုင်ရာသောတရားတပါး။

၇ မြို့ဆပ်သူကို၊မဆပ်ဆိုသောတရားတပါး။

၈ မြို့ချေးလျှာက်ကို၊မချေးဆိုသောတရားတပါး။

၉ မြို့ရှင်၊မြို့စားနှစ်ဦးငြင်းခုံကြသောတရားတပါး။

၁၀ အထောင်အတည်တရားတပါး။

၁၁ အဘေးဆုံး၊အဘေးမဆုံးတရားတပါး။

၁၂ စည်ချိန်ခွင်ပြန်တရားတပါး။

၁၃ စည်ချိန်မပြန်တရားတပါး။

၁၄ ကြေးမျိုးချေးယူသောတရားတပါး။

၁၅ စပါး၊မုယော၊ပြောင်းပဲ၊ ချေးယူသောတရားတပါး။

၁၆ သက်မဲ့ကို၊လက်လှယ်ဆပ်ချေးသောတရားတပါး။

၁၇ သက်ရှိ၊သက်မဲ့ကုန်ကို၊ အမိုးပြုတ်၍ ချိန်း ချက်ဆိုရာ၌၊ မပေးပြီဆိုရောက်သောတရားတပါး။

၁၈ ဒေါက်ပြန် အရောက်၊ ချေး သူရောင်း စားသောတရား တွင်၊ မြို့သို့ရောက်တရား တပါး။

၁၉ မြို့စားက၊ မြို့ရှင်ကိုလှည့်ပတ်ခြင်းခြောက်ပါး။

THE THIRD VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS.

The third volume of the large work of Menoo commences with the 18 roots, and contains the four unchangeable and the original laws.

၂၀ မြို့ရှင်က၊ မြို့စားကိုလှည့်ပတ်ခြင်းခြောက်ပါး။

၂၁ မြို့ရှင်နှင့်၊ မြို့စား တိုင် ပင် ၍ အခြား မြို့ရှင် တို့ ကိုလှည့် ပတ် ခြင်း သုံးပါး။

၂၂ မြို့စပါးကြောင့်၊နွားကိုကိုင်ခြင်းတပါး။

၂၃ ဆင်မြင်း၊ ကျွဲနွား၊ ငှါးသည်တပါး။

၂၄ စပါးကို၊ငွေပေးမည်ယူခြင်းတပါး။

၂၅ မြို့ချေးသောခါ၊အများချေးသည်ကိုအချို့ကြွင်းသူဆပ်ခြင်းတပါး။

၂၆ မြို့ချေးရာ၊စာရင်းမပါ၊ အတူပါသူ၊ ဆပ်ရခြင်းတပါး။

၂၇ မြို့ကိုလူအများ၊ချေးရာ၊မဆပ်သင့်၊ဆပ်သင့်နှစ်ပါး။

၂၈ ရဟန်း၊သူမယားကို၊အသိချေးမြို့တပါး။

၂၉ လင်ကုန်သွားသည်၊စစ်သွားသည်အခိုက်၊မယားချေးမြို့တပါး။

၃၀ လင်ချေးစားသည်၊မယား မသိက၊ဆပ်ရာ၊ မဆပ်ရာမြို့နှစ်ပါး။

၃၁ မယားချေးစားသည်ကိုလင်မသိ၊ဆပ်ရာ၊မဆပ်ရာသောမြို့နှစ်ပါး။

၃၂ ၎င်လင်၊၎င်မယားကြက်တိုက်၊အံခပ်လောင်းတမ်ကြရာ၊သေရည်သေရက်၊ သောက်ကြူးကြရာ၊တင်ချေးမြို့သုံးပါး။

၃၃ သားသမီးမြေးတို့မှာ၊၎င်မြို့ကိုဆပ်သင့်၊မဆပ်သင့်မြို့သုံးပါး။

၃၄ အမိုးအဖွားယူသောမြို့ကို၊ မြေး မြစ်တို့ မသိသော်လည်း၊ ရင်းပွား ဆပ်၊မဆပ်ရာသောတရားလေးပါး။

၃၅ အတူနေ၊မြေးချေးသောမြို့ ကို၊ဘိုးဘွား မသိ သော်လည်း မြေးသော ဈှင်ရင်းပွားဆပ်ရသောမြို့ အရင်းတွင်သာ၊ဆပ်ရာသောမြို့နှစ်ပါး။

၃၆ မိဘ ချေးယူ သောမြို့ ကို၊ သားသမီးတို့၊ မသိ သော် လည်း၊ ဆပ်စေ သည်မြို့သုံး ပါး။

၃၇ မိဘတာဝန်၊သားသမီးတို့ယူခြင်းမြို့နှစ်ပါး။

၃၈ မိဘတို့ယူသောမြို့ကို၊ သားသမီးတို့မသိသော်လည်း၊ဆပ်ရာသော တရားသက်သေခံတပါး။

၃၉ အပြားခြောက်ပါး။

၄၀ မြို့စားကို၊ထိပ်ခပ်သင့်၊မခပ်သင့်နှစ်ပါး။

၄၁ မြို့စားကို၊ မြို့ ရှင်မခန့်၊ ချေး မမှာ၊ တံ တွေး နှင့် ထွေး ပြစ် သည်၊ ထောင်းထုသတ်ပုတ်သည်၊ ဦးဆံဆွဲသည်၊အပေတ်ကိုချွတ် သည်၊လှံကံနှင့် ရိုက်သည်၊ခါးလှံနှင့်၊ထိုးခုပ်သည်တရားတပါး။

20. The six laws where creditors deceive their debtors.
21. The three means by which some of the creditors and debtor combine to deceive other creditors.
22. One law where for a debt of paddy a cow is taken.
23. One law when elephants, horses, buffaloes or oxen are borrowed.
24. One law when paddy is bought on credit, or silver is taken on a promise to give paddy.
25. One law that when a number of persons have incurred a debt, those who remain (in the place) shall pay.
26. One law when a party, though not mentioned in the engagement, if he accompanied the borrower, shall pay.
27. Two laws when there are many parties to a debt, when they ought to pay, when not.
28. One law when a Rahan lends silver to a woman, knowing her to be a wife.
29. One law when a woman incurs a debt in the absence of her husband on a trading expedition, or with the army.
30. The law as to whether a wife shall or shall not pay debts contracted by her husband without her knowledge.
31. The law as to whether a husband shall or shall not pay debts contracted by his wife without his knowledge.
32. The three kinds of debts incurred by a husband or wife in cock fighting, putchees, or betting when drunk.
33. The three laws when children or grand children should pay such debts.
34. The four laws whether children, grand children, or great grand children shall or shall not pay, principal and interest, debts contracted by their grand parents without their knowledge.
35. The law whether grand parents shall pay principal and interest, or interest only, of debts contracted by their children, grand children or great grand children, who have lived with them, on their death.
36. Three kinds of debt contracted by parents, which their children shall be caused to pay, even if they be ignorant of their contraction.
37. The two kinds of debt incurred by children on account of their parents.
38. A traditionary tale or precedent, that children shall pay in certain cases debts contracted by their parents, even without their knowledge.
39. The six kinds of debt.
40. Two laws as to the propriety of confining debtors in the stocks.
41. The law when a creditor is disrespectful to his debtor, when they hauk and spit on, strike, slap, pull his front hair, pull off his

၄၂ မြီးရှင်ကို၊ မြီးစားကလွန်သောတရားတပါး။

၄၃ မြီးရှင်မြီးစားအမျိုးမြတ်၊ အမျိုးယုတ်နှစ်ပါး။

၄၄ မြီးမှန်လျှက်၊ မကိုင်မချုပ်ရာကိုးပါး။

၄၅ တဆယ်သာချေးသည်ကိုနှစ်ဆယ်ချေးယူသဉ်၊ မြီးရှင်ဆိုရာတပါး။

၄၆ လင်တယောက်တည်း၊ မယားကြီး၊ မယားငယ် နှစ်ပါး၊ အပြောင်ခြောက်ပါး၊ လင်မသိ၊ ချေးစားသောမြီးရှစ်ပါး။

၄၇ မယားကြီး၊ မယားငယ်နှစ်ပါး၊ အပြောင်ခြောက်ပါးတို့မသိ၊ လင်တယောက်တည်းချေးမြီးတပါး။

၄၈ မယားမျိုးငါးပါး၊ မြီးဆပ်တရားငါးပါး။

၄၉ သုကျွန်ပြေးကို၊ မြို့ရွာအကြီးတို့လက်ခံ၍၊ မြီးယူပေးခြင်းတပါး။

၅၀ ဝပြောသည်ကာလ၊ စပါးကိုချေးယူ၍၊ တော်မွတ်သည်ကာလ၌၊ အရှိုးကြွင်းကို၊ ဝပြောမှပေးမည်ဆိုမြီးတပါး။

၅၁ မြီးစားကို၊ မြီးရှင်ချုပ်ကိုင်ထားရာ၊ အမိ၊ အဖ၊ မယား၊ လင်၊ သား၊ သမီးတို့တောင်းပန်ရာ၊ မလွှတ်သော်လည်း၊ ပြေးပျောက်သောဝန်မကင်းတရားတပါး။

၅၂ ငှင်ကဲ့သို့၊ သူမိမ်းတောင်းပန်ခြင်းတပါး။

၅၃ ဝန်ခံခြင်းသုံးပါး၊ ပေးရာသောအကြောင်းလေးပါး။

၅၄ မြီးစားအများကို၊ ခံဝန်သူ၊ တယောက်တည်း၊ ခံခြင်းတပါး။

၅၅ မြီးစားတယောက်တည်းကို၊ ခံဝန်သူ၊ အများ၊ ခံခြင်းတပါး။

၅၆ မြီးတိုင်မျိုး၊ တဆယ်နှစ်ပါး။

၅၇ မြီးတိုင်မှိုလျှက်၊ မြီးစားကိုတောင်းသောမြီးတပါး။

၅၈ ခံဝန်သူမှိုလျှက်၊ မြီးစားကို၊ တောင်းသောမြီးတပါး။

၅၉ မြီးအများတင်မှိုသော့ကြောင့်၊ သားသမီးတို့ကိုရောင်းခြင်းတပါး။

၆၀ မြီးစားကို၊ မြီးရှင်တိုင်ထားရာ၊ ပြေးသည်မိဘဆွေမျိုးတို့ လွှတ်သင့်၊ မလွှတ်သင့်မြီးတပါး။

၆၁ မြီးရှင်ချုပ်ထားရာ၊ မြီးစားသေဆွဲပြု၍၊ ချောက်ကမ်ပါးတွင်းကျည်းဆင်း၍၊ သေခြင်းမြီးတပါး။

၆၂ သုကျွန်ဖြစ်မှန်း သိ၊ မသိမြီးချေး တပါး။

clothes, strike him with a stick, stab, or cut him with a spear or sword.

42. The law when the debtor is disrespectful to the creditor.

43. The two laws where the debtor and creditor are one of a higher and the other of a lower class.

44. The nine classes of men who shall not be arrested or confined, though the debt is really due.

45. The law when a creditor shall say he lent twenty, when only ten was lent.

46. The two laws, when a man has a head and lesser wife, and the six kinds of concubines; regarding the eight kinds of debts incurred by them without his knowledge.

47. The law when the husband contracts debts without the knowledge of the two wives and six concubines.

48. The five kinds of wives, and the five ways of paying debts.

49. The law when a head-man of a town or village shall receive a runaway slave and borrow money for him, or lend him his own.

50. The law when paddy is borrowed in a time of plenty, and a promise made in a time of scarcity to pay a balance due when it shall again be plentiful.

51. The law when a debtor is confined by his creditor, that his parents, wife, husband or children shall be held responsible for his debt if they have begged him off, even though he be not released, if he run off and is not to be found.

52. In the same case, when one not related to the debtor shall intercede in his favor.

53. The three laws regarding security, and four cases where it shall be made good.

54. The law when one person is security for many debtors.

55. The law when one debtor has many securities.

56. The twelve kinds of security.

57. One kind of debt which may be demanded of the debtor, though the security is present.

58. The law when a debt is demanded of the original debtor, though the security be present.

59. The law when heavy debts are incurred, and parents are about to sell their children.

60. The law whether parents or relatives shall or shall not be held responsible in case of the debtor getting away from his creditor.

61. The law when a debtor confined by his creditor hangs himself, or when he puts an end to his life by throwing himself over a bank or precipice, or into a ravine.

62. The law when a slave borrows money from one who knows him to be so, or from one who does not.

၆၃ သခင်နှင့်၊ ကျွန်အတူချေးမြီတပါး၊
၆၄ မြီဆပ်သောအခါ၊ အတူပါသူဆပ်ရာ၊ မဆပ်ရာတပါး၊
၆၅ သခင်မှာ၊ အမွေခံသားသမီးမရှိ၊ စေကျွန်ရှိရာတွင်၊ ကျွန်နှင့်၊ အရှင်မြီချေးတပါး၊
၆၆ မှတ်ဆိုးဖို၊ မှတ်ဆိုးမချေးမြီတပါး၊
၆၇ မြီထွေတရားနှစ်ပါး၊
၆၈ မြီတောင်း၊ မင်းစေမျိုးငါးပါး၊
၆၉ မြီမတောင်းရာ၊ အရပ်ခုနှစ်ပါး၊
၇၀ မြီစားကို၊ သင်ဖြုတ်သူဆပ်ရာ၊ မဆပ်ရာနှစ်ပါး၊
၇၁ လင်ကြီးကပါမြီ၊ မယားကြီးကပါမြီကို၊ မယားငယ်၊ လင်ငယ်ဆပ်ရာ၊ မဆပ်ရာမြီနှစ်ပါး၊
၇၂ လချေးယူ၊ မြီတပါး၊
၇၃ မြီတက်ရာလေးပါး၊
၇၄ မြီတလင်းလျှည့်တပါး၊
၇၅ မြီတောင်ခွဲတရားတပါး၊

ဓမ္မသတ်အမြစ်တရား၊ တဆယ်ရှစ်ပါးတို့၏ဂါထာထိုကား၊ ၊ဈူနကောခပကောစေဝ၊ ပရတပ္ပါပိနေ့ာခနံ၊ ဒိန္နပဏ္ဍာဟရဏာတော၊ သမဂ္ဂဝဋ္ဋနံဘာဂံ၊ ၊သတိဖိုဝိတံ၊ ကမ္မေဏာ၊ သင်္ဂဝိပရိကာရဏံ၊ ဂေါပ္ပါလညှဏေ့ာ ဏံ၊ ကထဝိကာယအာဘတံ၊ ၊ဘုမ္မိပမာဏတောစေဝ၊ အဏ္ဍာဓဏ္ဍေ့နတောပိစ၊ ထေယကောယတော၊ စာဃာတကော၊ ပရစရိယာ၊ ၊စါသာနညှပိဝါဒါနံ၊ ဒါရဈျဂုဏ္ဍကိလိတာ၊ ဇူဓဏ နာဝိတါဒါနို၊ အဋ္ဌာရသာသဝဋ္ဋိ တော၊ ၊ဈူနကော၊ မြီချေးသောတရားတပါး၊ ၊ခပကော၊ ဥဏ္ဏာနှံ သောတရားတပါး၊ ၊ပရတပ္ပဝိနေ့ာခနံ၊ သူတပါး၏ဥဏ္ဏာကို၊ အရောင်အဆင်းဖျက်၍ရောင်းခိုးသောတရားလည်းတပါး၊ ၊ဒိန္န၊ ပေးပြီးသော ဥဏ္ဏာဝတ္ထုကို၊ ပဏ္ဍာဟရဏာတော၊ တဖန်တောင်း၍ရရာ၊ မရရာသောတရားလည်းတပါး၊ ၊သမဂ္ဂ၊ အညီအညွတ်၊ ဝဋ္ဋနံ၊ လက်သမားတို့၏အာဂံ၊ အဖို့ကို၊ ဝေစားကြသောတရား လည်းတပါး၊ ၊ကမ္မေဏာ၊ အမှုလုပ်သောကိုယ်ခဖြင့်၊ ဖိုဝိတံ၊ အသက်ကို၊ သတိ၊ မွေးသောတရားလည်းတပါး၊
၊သင်္ဂဝိပရိကာရဏံ၊ အယုတ်အမှန်သဏ္ဍာကိုဆိုပြီးလျှက်၊ ဓောက်ပြန်ခြင်းတရားလည်းတပါး၊ ၊ဂေါပါလာနံ၊ နွားထိန်းတို့၏ သဏ္ဍာဏညှ၊ မှတ်ကြောင်းတရားလည်းတပါး၊ ၊ကထဝိကာယ အာဘတံ၊

63. The law when a master and slave contract debt conjointly.
64. The law when a person who accompanies another to pay shall or shall not pay.
65. The law when a master has no children or heirs, and goes with his slave to borrow money.
66. When a widow or widower borrows money.
67. Two laws regarding the transfer of debt.
68. The five descriptions of people who may be sent by the chief or judge to demand payment of money due.
69. The seven places where payment of a debt may not be demanded.
70. The cases in which the person who pays the funeral expenses of a deceased debtor shall or shall not pay his debts.
71. Two kinds of debts incurred by a first husband or wife, which the second wife or husband shall, which he or she shall not pay.
72. Debts incurred and a promise made to pay in so many months.
73. The four rates of interest.
74. The law when debts are swept away, (or the law for the relief of insolvent debtors.)
75. The law for breaking up the collection of debts, (or surrendering of creditors.) The total of these laws is 158. [This number cannot be made out.]

This (Pali) verse relates to the eighteen radical laws of the Damathat.

ချောင်းဝထ်ကြီးသောဥစ္စာကို၊တုန့်ပြန်၊ မတုန့်ပြန်ရ သော၊ တရားလည်းတ ပါ၊ ၊ဘုန္ဓိပမာဏတော၁စေဝ၊မြေဓါအပိုင်းအခြား၊ပမာ နကိုဆိုးဖြတ် သောတရားလည်းတပါ၊ ၊အဘ္ဘာစဏ္ဍနတော၀ိစ၊ယိုးစွပ်သောတရား လည်းတပါး၊ ၊ထေလကောစ၊မိုးဇုက်သောတရားလည်းတပါး၊ ၊ယထာတောစ၀ိ၊ဝုတ်ခပ်ကြသောတရားလည်းတပါး၊ ၊ဃာထကော စ၊အသေသတ်ကြသောတရားလည်းတပါး၊ ၊ပရိစရိယာ၊လင်နှင့်မ ယား၊ကျွင့်ချသော တရားလည်းတပါး၊ ၊ဒါသာနည္စ၊ဝိဝါဒါနံ၊ သုကျွန် ဖြစ်ရာ၊မဖြစ်ရာငြင်းခုံခြင်းကို၊ ဆုံးဖြတ်သောတရားလည်းတပါး၊ ၊ဒါ ယဇ္ဇ၊ အမွေဝေကြသောတရားလည်းတပါး၊ ၊ဝုဏ္ဏကိလိတာ၊ကြက် ထိုက်၊အံခပ်၊အစရှိသော၊ ကစားခြင်း၌လောင်းတန်းကြသောတရားလည်း တပါး၊ ၊ဣတ္ထိဝုဏ္ဏပကာရနေန၊ ဤသို့ဆိုခဲ့သောအပြားအားဖြင့်၊ဣမ ဿောကေ၊ဤလောက၌၊ ဓနနံ၊လူတို့၏၊ ဝိဝါဒါနိ၊ အငြင်းအခုံဖြစ်ကုံသော၊ အဋ္ဌာရသ၊ တဆယ့်ရှစ်ပါးသောတရား၊တို့သည်၊ဘဝဏ္ဍ၊ဖြစ်ကုံ၏၊ ၊ဤသို့ ဆိုသော့ကြောင့်၊တဆယ့်ရှစ်ပါးသောဆင်မြိုး၊ မူသတ်ဟူသည်ကား၊

လှေကိုငှါး၍စီးမည်သိမ်းပြီးမှ၊မသွားမစီးဖြစ်ပြီ၊လှေရှင်သို့အပ်လျှင်၊
ဆယ်ရက်မလွန်သမျှတလခတွင်၊ တဝက်ဆုံးစေ၊ ကျန်သည်ကိုပြန်၍ ပေး
စေ၊ဆယ်ရက်လွန်၍၊တလနှစ်လတိုင်လျှင်၊လပြတ်ဆိုရင်းမှိကား၊မသွားဖြစ်
သော်လည်း၊လရှိသည်အတိုင်း၊ လှေခကိုပေးစေ၊လှေကိုလှေရှင် သို့အပ်စေ၊
ယူစေ၊လရက်မဆို၊ အမည်သည၁နှင့်ဆို၍၊အမိုးအခပေးပြေအံ့၊ မသွား၊မ
စီးဖြစ်လျှင်၊ဆယ်ရက်၊ကိုးရက်မဆို၊တဝက်ဆုံးစေ၊ လှေရှင် လှေကိုယူစေ၊
၊ငှါးစီးသူက၊ငွေကိုပေး၍၊လှေရှင်က၊လှေရင်းကိုမရလျှင်၊ လှေစား
ပေးစေ၊ လှေစားလည်းမပေး၊ လှေရင်း လည်း မရက၊ အသွင်းကိုမည်မျှရှေ့
မဆို၊ ထဘိုးပြန်စေ၊နှစ်လည်လျှင်ထဘိုး ပင်တည်း၊ လှေစီးနင်း ရာပျောက်
သော်၊လှေစားပေးစေ၊ရောင်း၍ စားချေသော်၊ နှစ်ဆတက်ပေးစေ၊အရှင်မိုး
မင်းကောက်သိမ်း ယူသည်မှန်လျှင်၊ ကောက်သိမ်း ယူသူကိုစီးငှါးသူပြစေ၊
မှန်လျှင်စီး ငှါးသူ ၌ အပြစ်မရှိ၊လှေရှင်ကံယိုးစေ၊အရှင်မိုးမင်း မသိမ်းမယူ
သည်ကို၊ သိမ်းယူသည် ဆို၍၊ ရောင်းစားကဲ့ဖက် ပျောက်ပျက်ချေလျှင်၊ငါး
ဆတက်လျော်စေ၊ မင်းကိုမှီ ၍ဆိုချေသော့ကြောင့် တည်း၊ စီးနင်းသွားရာ၊
ဥစ္စာမပါ၊ လှေ ချည်းတွင်၊ မီးလောင်လျှင်၊ လှေးဘိုး အလုံး ပေးစေ၊ ၎င်မှာ
လည်း ချင့် လှေချည်းတွင် လောင် သည် ကို ဆို သတည်း၊ သူ တပါး လှေပါ
ဆိုက်ရာ၊မြို့ရွာမီးသင့်ရာ၊လေပြင်းလာ၍၊တောမီးစီးနင်းသွားရာသွဲ့ရှောင်
ပါလျှက်၊မီးယုန်စွဲ၍ကျလောင်လျှင်၊ကံကိုယိုးစေ၊ အစားမရသာ၊ ဤသို့ငှါး
ရာသွားရာ၊အလုံးစုံ၊ အခန်းခန်း၌၊ဆို ခဲ့သမျှနှင့်၊ အမှုမျိုးကိုစီစစ်၍ စီရင်မှ
သာ၊သင်္ဂြိုလ်းပါးသို့လည်းဝင်သည်၊ကမ္ဘာ တည် စည်ထားသောကမ္ဘာ
ဆက်ဆက်၊မကွယ်မပျောက်နိုင်ရာသော၊ ဓမ္မသတ်နှင့်ညီမည်သည်ထု၊မနူ
မည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

မနုအကျယ်ဓမ္မသတ်၊ဒုတိယတွဲကား၊ပြီး၏၊

Having hired a boat and taken charge of it, if the voyage cannot be performed, and returned to the owner within ten days, let the hirer lose half a month's hire, and let the owner pay back the rest. If it be beyond ten days, a month or two, and there be an original agreement as to time, even though the hirer should not be able to perform the voyage, let him pay the hire; let the boat be returned to the owner, and let him receive it. If there be no agreement as to time, but the whole hire for the job be advanced, if the hirer cannot go, without reference to nine or ten days, let half the hire be forfeited, and let the boat be returned to the owner. If, after the money has been paid, the owner cannot furnish the boat agreed on, let him give another: if he do not, and cannot procure the original one, let him, without reference to time, restore double the sum advanced; even if a year elapsed, nothing more then double shall be refunded. If during the trip the boat be lost, let the hirer replace it. If he sell it, let him pay double. If the chief has really taken it away, let the hirer point out the person, and if it be proved true, he shall not be held in fault; it is the bad luck of the owner. If the chief has not taken possession of it, and the hirer shall say that he has, when he himself has sold, concealed or destroyed it, let him pay five times its value, because he tried to shield himself under the name of the chief. If on the voyage the boat be burned, and none of the goods, let the hirer pay the full value of the boat: that is, when it is the only boat burned. But if the boats of others are also burned at the halting place, the town or village being on fire, and the wind high; or if the jungle was on fire, and the hirer shifted his berth to get out of the way, and is was burned by flakes of fire falling on it, let it be considered the fortune of the owner: he shall not have it replaced. In cases of hiring and travelling, if they be inquired into and decided according to what has been laid down under each head, the great laws of Thenga-wootta will be fulfilled, and the laws of the Damathat which were first established at the beginning of the world, and which through all succeeding worlds cannot be lost, will also be fulfilled. Thus Menoo, the sage recluse, hath said.

END OF THE SECOND VOLUME OF THE DAMATHAT MENOO-KYEA

၂ ဘုရား၊စေတီ၊ကျောင်းကံ၊ လှူသောကျွန်တပါး၊
၃ တမြို့၊တရွာ၊နက်အပိုင်း အခြားတပါး၊
၄ အစည်အေးဆိုး၊မိဘဆင်းသက်၍၊အစုမထား၊ ကျွန်လည်းတပါး၊
ဤလေး ပါးသည်၊အနှစ်ရာ ထောင်၊ မသိမ်း မပိုက် စေ မဓေ၊ အခြားသို့ ရောက်သည်ဟု၊ မူရင်းထာဝရမှန်သမျှကိုမပျက်သာတည်စေ၊

မူလငါးပါးဟူသည်ကား၊

၁ မိ၊ မိုဃ်းဂီ၊မြေ၊လယ်ရာကို၊သူတပါးအသိအမြင်ဆယ်နှစ်လုပ်ခြင်း တပါး၊
၂ မိမိမြို့ကိုချေးစား၍၊ အတူတရပ်တည်း၊ တရွာတည်းအသိ အမြင် နေလျှက်၊ဆယ်နှစ်တိုင်မပြောသောမြို့တပါး၊
၃ မိမိသည် အစု အငမ်မရှိသော၊ ကြေးဝယ်ကျွန်ကို ဆယ်နှစ်ကြောက်၊ တရပ်တရွာတည်းနေ၍၊ မစေသည်လည်းတပါး၊
၄ သူကြီးပြည်စိုးမြေတိုင်၊အကြီးပြုသူတို့၊ အကောက်အစား၊ မြတ်သမျှလည်းတပါး၊
၅ အမွေတရားလည်းတပါး၊

ဤငါးပါးသည်၊ မူလအရင်းမှန် လျှက်၊ ဆုံးရာသည်၊ ရရာ သည်တရား တည်း၊ ၊ဆုံးရာသောတရားမှာ၊မိုဃ်း၊ မြေ၊ လယ်၊ထာကိုသူတပါး မတောင်း၊ မငြါးဆယ်နှစ် အသိ အမြင် လုပ်မှ၊ ငမြေ၊ လယ်၊ ထာဆိုသော် လည်း၊မရရာဆုံးစေ၊ ၊အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား၊ မတောင်း မငြါး၊ ဆယ်နှစ်တိုင်နေချေသော့ကြောင့်တည်း၊
မြို့ကိုချေးစားသည်၊ တရပ် တကွက် တည်း မတောင်း၊ဆယ် နှစ်ထိုင်မှ တောင်း၍မှန်သော်၊အရင်းကိုပေးစေ၊အပွားကို၊မရသာချေပစေ၊ ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ ယူရင်းက၊ အတိုးအပွား ပေးပါ မည်းဟူ သည်မှန်၍၊ အရင်း မလွတ်သာ၊ အတိုးမှာဆယ်နှစ် မတောင်းနေချေသော အပြစ်ကြောင့်အတိုးမရရာသတည်း၊
အခုအခံရှိ၊ကြေးဝယ်ကျွန်၊အစုအငန်းမရှိသော်လည်း၊ရွေးတွင်း၊မပိတ် သောကျွန်ပိုင်တို့ကို၊ တရပ်၊ တရွာ၊အနီး၊ အစပ်၊ အသိ၊အမြင်၊ ဆယ်နှစ် တိုင်မစေနေသော်ကျွန်ဟူသောအရာကင်းစေ၊လုပ်ခွန်မှစ၍ထိုသူတွင်၊ ကြေး ယူပြီးမှ၊မွေးသောသားသွီးတို့ကိုပစေ၊ ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ ကား၊မစေမပါနေကြာချေသော့ကြောင့်တည်း၊

2. Slaves given to pagodas, temples, or convents.
3. The boundary marks between cities or villages.
4. A slave who has descended in the family from the fore-fathers of the owner, and whose class is unknown.

These four things, though not in possession, though they have been in the possession of others for hundreds or thousands of years, the original ownership shall not be lost.

The five originals are as follows:

1. An owner of lands, dry or wet, permitting another person to cultivate them for ten years, of which there is evidence.

2. Money lent, and not demanded for ten years, though living in the same village or district with the debtor seeing and knowing that he is there.

3. A slave bought of a known class living for ten years in the same village or district with his master, without being employed.

4. Taxes, dues of the Thooghee, Governor, Land-measurer, or Head-man, which may have been discontinued.

5. The matters connected with inheritance.

The law when these five, though originally in force, are lost, or foregone, is as follows: As regards losing, or foregoing: If a man, without asking leave of the owner or hiring his land, shall with his knowledge cultivate it for ten years, and he shall then claim it, he shall not recover it; let it be lost to him. Why is this?—because the person in whose possession it is has had it so for ten years without leave obtained or rent paid for its occupation.

If a creditor shall live in the same village or district with his debtor and shall not demand payment till after the expiration of ten years, if it be then demanded and proved, let the principal be paid, but the interest the creditor shall not receive—that he must forego. Why is this?—because at the time of borrowing the money it was certainly understood that it should be repaid, principal and interest. The principal shall not be foregone, but the interest, as it was not demanded for ten years from the negligence or idleness of the creditor, that he shall not have; he must forego it.

If a bought slave whose class is known, or even if his class be not known, whose right of redemption is with his knowledge not lost, shall live in the same district or village with his master without being employed by him for ten years, let him be released from his condition of a slave; but the master shall not forego the original sum paid; let the slave pay that: but all money lost by his ceasing to work, and all the children born after he took the money of his master also, shall be foregone. Why is this?—on account of the length of time he remained unemployed.

သူကြီး၊ပြည်မိုး၊မြေတိုင်၊အကြီးပြုသမျှတရားမှာ၊ တရပ်တကွက်၊တမြို့တရွာတည်းဖြစ်စေ၊မြို့ရွာအရပ်ခြားသော်လည်း၊ အရောက်အပေါက်မှိုကြ၍ဆယ်နှစ်တိုင်မှ၊ မူလရင်းဖြစ်သည် ၊မဆိုင်သူ ကောက်စား သည်ဆိုသော်မရရာ၊ ဆယ်နှစ်မြောက်စားသူရစေ၊ ၊အဘယ် ကြောင့် နည်းဟူမူကား၊သဘောတူရာရောက်ချေသော့ ကြောင့်တည်း၊

မိဘသေ၍အမွေဝေကြရာ၊ အမွေ စုပုံကို၊ မယူမလာနေခြင်း၊ အဝေးမှိသည်ကို၊ မှိသမျှအမွေကိုယူလာခေါ်ခြင်း၊ မယူမ လာ နေ၍၊ ဂရှာရမရှိဖြစ်လျက်၊ဆယ်နှစ်မြောက်မှ၊တောင်းယူလာသော်မရရာပစေ၊ ၊၎င်းကိုရည်၍၊အရင်းမူလမှန်လျက်၊ပရား၊ဆိုးရာဆိုသောမူလငါးပါးတည်း၊ ၊ထိုမူလငါးပါးတွင်လေးနှစ်၊ငါးနှစ်၊ခြောက်နှစ်၊ခုနှစ်နှစ်၊ ရှစ်နှစ်အတွင်း၊သူသိသူထင်ဆိုသည်တရား တင်းကုတ်သို့ရောက်သည်ဖြစ်ကလည်း၊ အရင်းမှန်ချေလျှင်၊ဆိုစမှို ၍ ဆယ် နှစ်တိုင် သော်လည်းအရင်းရှင်ရပစေ၊ ကိုးနှစ်ကျော်၊ဆယ်နှစ်အတွင်းရောက်မှ၊တရားတင်းကုတ်သို့ဖြစ်စေ၊ သူသိသူထင်ဆိုသော်လည်း၊ အရင်းမှန်စေကာ မူဆိုး စေပစေ၊ ဆိုသည်အတိုင်းတည်စေဟူ၊ ရှင်မနူဆိုတော်မူ၏၊ ၊မူလတရားငါးပါးပြီး၏၊

၁

မြီတရား၊ မြီရှင်အားနည်း၊ မြီစားအားရှိ၊မြီတရားကား၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊မြီတရားတွင်စီရင်ရန်အကြောင်းကိုနာထော့၊

မြီရှင်အားနည်း၊မြီစားအားရှိ၊ငြင်းခုံကြသော်၊ မိစစ်၍ မင်းအစမှိသောအမတ်ကလ်သံပြင်၊သူကြီးပြည်မိုးတို့ဆုံးဖြတ်စီရင်ရသည်ကား၊

အားနည်းသော်၊မြီရှင်ဆိုတိုင်းမှန်ပေသော်၊အားရှိသောမြီစားသည်ထိုပွဲတွင်တက်ကိုးမြီအတိုင်းဆပ်စေ၊

၂

မြီစားအားနည်း၊ မြီရှင်အားရှိဖြစ်ဘိမူကား၊မှန်ပေသည်၊ မပေးတည်းနိုင်ပါ၊ မြီစားကိုဆိုသည်အတိုင်း မှန်လျှင်၊ ယုံထိုက်သောသူတို့ခံဝန်လျှင်၊မြီစားသို့၊ မြီရှင်ကအရင်းတတန်ချေးပေးစေဦး၊ ထိုငွေရှာနှင့်သွားလာ၍၊အနှစ်နှစ်ရင်းပွားကို၊ဆပ်စေရာ၏၊ ၊ထိုသို့ခံဝန်ယုံထိုက်အောင်မရလျှင်၊

As regards duties or imposts, (whether they be internal duties of the district, or transit duties on the traffic with some other town or district with which the communication is constant,) levied by the thoogbee, governor, land measurer, or any head man, if they be collected by one for ten years, and another shall then demand them, on the ground of being the person properly entitled to them, and that the person who levied them had no right to them, he shall not recover them; let the person who has collected for ten years keep them. Why is this?—because it (his long silence) is equivalent to consent.

As regards inheritance; on the death of parents and partition of their property, if any of the heirs being called shall not attend, if his residence be not at a very great distance, and there be none of the great* difficulties in the way (to prevent his attendance,) if after the expiration of ten years he shall come and demand his share, he shall not obtain it, it must be foregone. These are the five cases in which a claim, though originally good, is lost, or must be foregone. But if within four, five, six, seven, or eight years, a demand shall have been made in presence of witnesses, or if a suit has been entered for recovery, though ten years have elapsed, let the owner recover. If nine years have elapsed, and the demand be made in presence of witnesses, or a suit have been entered in the tenth year, though the claim was originally good, let it be lost or foregone, as laid down above. This the lord Menoo said. These are the Moola Gna Ba.

1st. The law when the lender is poor, and the borrower rich.

Oh excellent king! attend to the laws for deciding in cases of debt.

Regarding the way in which Kings, Ministers, Governers, or Thoogbees, after inquiry, shall settle a dispute between a poor creditor, and a rich and powerful debtor.

If the whole claim of the poor creditor be substantiated, let the rich debtor pay principal and interest before the court then sitting.

2d. The law when the borrower is weak, and the lender powerful.

If the creditor be rich and the debtor poor, and the claim be established and admitted by the debtor, if he shall plead that he cannot pay, and if it be true that he is unable to pay; let him give the security of trust-worthy men; let the creditor make him a farther advance, with which let him trade, and pay the whole sum, principal and interest. If he cannot furnish the security and have not the means of paying, let his "person be sunk," (become a slave,) and

* Great difficulties are five, viz. robbers, deserts, desolated country, want of water, Rebels.

ချင့်တွင်လည်းပေးရန်မရှိက၊ ချင့်ကိုယ်တခုဖြစ်လဉ်းနစ်စေ၊ ချင့်မယားသား မြေးအမွေခံအတူနေမှိသျှင်လည်းနစ်စေ၊ မှိသမျှသက်မှိသက် မဲ့ကို၊ အထိုးဆို၍သိမ်းရာ၊ မြိရှင်ငွေလွှန်သော်လည်း၊ နောက်ကိုမရချာ၊ ဘိမ်းသည်အတိုင်းနှင့်တည်စေ၊

၃

အမိုးပြတ်၍သွင်းသော်၊ ဆွေမျိုးညာတိကတော်လှန် ၍ ပေးရွေးသော်၊ ပြတ်ရင်းအမိုးဆိုရာ၊ အသွင်းခံထား၊ စိတ်ဟူမှန်သမျှကို၊ ပေးရွေးစေ၊ ကြေးသပေါက်မကောက်သာ၊ နေရင်းသူသေသျှင်၊ ဆိုရင်းအမိုးလွှတ်စေ၊

၄

မင်းကြီး၊ မြိနှင့်မိုဃ်းမြေ၊ လယ်ယာ၊ ကိုင်းကျွန်း၊ ဥယည်များကို၊ အမိုးပြတ်၍၊ အပိုင်သွင်းဝယ်သော်လည်း၊ ထိုမြိအရင်းအပွားနှင့်ဖြစ်သျှင်၊ မပိုင်သာချေရွေးစေ၊

၅

မိုဃ်းမြေ၊ လယ်ယာ၊ ကိုင်းကျွန်း၊ ဥယည်စသည်တို့ကို၊ မြိစား ကသွင်းရောင်း၍၊ အမိုးမြိထက်သာ၍၊ အမိုးထပ်ဖြည့်ပေးဝယ် ရသည်မှန်က၊ ဝယ်သူမြိရှင်ပိုင်စေ၊ ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ အမိုးသစ်ထပ်၍ပေးချေသောကြောင့်တည်း၊

၆

မင်းကြီး၊ မြိနှင့်အမိုးပြတ်၍ပေးဝယ်ကြရာ၊ လူ၊ မြေ၊ ဥယည်၊ ကျွဲ၊ နွား၊ မြင်း၊ ဆင်သက်မှိသက်မဲ့၊ အကွင်း၊ အခြည်၊ အထည်၊ အလိပ်များမှာ၊ အမိုးပြတ်၍ဆိုသည်မှန်သျှင်ပိုင်စေ၊ ရွေးကောင်းသည်မဆိုသာ၊

၇

မင်းကြီး၊ မြိစားကဆပ်သည်ဆိုသည်၊ မြိရှင်ကမဆပ်ငြင်း ခုံကြသည်၊ သိကြားမြင်သူမရှိဖြစ်အံ့၊ မြိရှင်၊ မြိစား၊ အမျိုးအနည်၊ အရာအတူတူရှိကြ၍၊ ငွေအကျပ်တဆယ်ဖြစ်မူ၊ မြိရှင်လျှောကားဦး ၌နေ၍၊ သစ္စာပြုစေ၊ ငွေအကျပ်နှစ်ဆယ်သာဖြစ်မူ၊ မြိရှင်လျှောကားရင်း၌ သစ္စာပြုစေ၊ ငွေသုံးဆယ်ဖြစ်

let his wife, children or grand children, his heirs, if living with him, also become slaves. If the whole of his property, animate or inanimate, be taken possession of, and do not cover the amount of the debt, the creditor shall have no further claim; let what he has done be a final settlement.

3d. The law when a man is valued and paid over in part of a debt.

If a debtor make over his property, animate or inanimate, at a valuation, and his relatives wish to redeem it, let them do so at the price that was fixed by the parties mutually by written engagement. The children of a man (so handed over,) shall not be claimed as born slaves; and if he (the man handed over) shall die, the creditor loses his price.

4th. The law why a person receiving lands, wet or dry, which have been valued and paid over in payment of a debt shall not have full right to them.

Oh king! if lands, paddy fields, fruit gardens, vegetable gardens, be valued and handed over, or even sold outright in payment of a debt, if it be for the payment of both principal and interest, the person receiving shall not have a full and perfect right to them, (if the original owner or his heirs shall wish it,) let them be redeemable.

5th The law when he may have a right to them when so paid over.

If they be handed over by the debtor as sold, and their value be greater than the amount of the debt, and if the creditor shall bona fide pay the difference, let the buyer, the creditor, have a full right to them. Why is this?—because he paid an addition, a fresh amount.

6th. The law when the property is valued and handed over in payment of a debt.

Oh king! in another case, if any other property except men and lands be sold or handed over at a valuation to a creditor in payment of a debt, such as buffaloes, oxen, elephants, property, animate or inanimate, as rings, bracelets, piece goods or rolled goods, let the creditor have a perfect right in them; the debtor shall not claim a right of redemption.

7th The law when a debt has been paid, and payment is denied.

Oh king! when a debtor shall say he has paid a debt, and the creditor shall deny that it has been paid, if there be no witnesses, and they be equal in family, title, and rank, if the amount be ten tickals, let the creditor make oath (that it has not been paid) at the head of the stairs or steps. If it be twenty tickals, let him make oath at the bottom of the steps. if thirty tickals, let him make oath at the foot

မှုကား၊ နတ်စောင့်သောအထိကာ၊ ရှိသောသစ်ပင်ရင်း၌သစ္စာမူစေ၊ ငွေအကျပ်လေးဆယ်၊ အကျပ်ငါးဆယ်၊ အကျပ်ခြောက်ဆယ်ဖြစ်မှုကား၊ အရှားတကာထိန်မှတ်သောနတ်ကိုတိုင်တည်၍၊ ဘုရားမြတ်စွာ ခြေရင်းတော်၌၊ ငြိရှင်ကိုသစ္စာပြုစေ၊

တနည်းလည်း၊ အမျိုးယုတ်မြတ်၊ အကျင့်ကြီး၊ ငယ်ရှိလျှင်၊ ကြီးသူကိုရှင်နည်းတူကျိန်စေ၊ တဦးကိုတဦး မယုံသော်၊ ငွေအကျပ်စု နှစ်ဆယ်၊ ရှစ်ဆယ်၊ တပိဿာမှမဆိုသာ၊ တကိုယ်ဘိုး ငွေအကျပ်သုံးဆယ်ဖြစ်လျှင်ပင်၊ မီး၊ ရေ၊ ဆံ၊ ခဲလေးရပ်ရောက်ကြစေ၊ ကျမ်ကိုင်တွင်းဖြစ်စေ၊ ကမ္ဘာရောက်ဖြစ်စေ၊ ငွေရှင်ရှုံးလျှင်၊ ဆပ်လျှက်ကိုမဆပ်၊ ရလို၍စွပ်ချေသည်၊ မဆပ်မရ၊ ဖျက်သည်အတိုင်းဆပ်သူသို့ပြန်စေ၊ ဆပ်သည်ဆိုသူရှုံး လည်း၊ မဆပ်ငွေ ရှင်ဆိုသည်အတိုင်း၊ ငွေကိုလေးဆပ်စေ၊ ရှုံးသူမင်းဒါဏ် ထိုက်ရာခံစေဟူ၊ ရှင်မနူဆိုတော်မူ၏၊

၈

မင်းကြီး၊ ငြိရှင် က၊ ချေးယူစားသည်ဆိုဒုံ၊ ငြိစား ကမချေးမယူ၊ မစားဆိုလျှင်၊ သက္ကရာဇ်နေ့လ၊ စာရေးစာဝင်ရှိပါသည်၊ ငြိရှင်ကဆိုလျှင်၊ ထိုစာဝင်တို့ကိုသစ္စာပေး၍အစစ်ခံစေ၊ သက္ကရာဇ်စာအတိုင်းမှန်ချေသည်တွေ့လျှင်၊ ချေးရင်းငြိနှစ်ဆ၊ ငြိစားဆပ်စေ၊ မင်းဒါဏ်ကိုလည်းခံကျစေ၊ ထိုစာဝင်တို့ကိုစစ်ရာ၊ မသိမမြင်တွက်ဆိုလျှင်၊ စွပ်တိုင်းပြန်စေ၊ မင်းဒါဏ်လည်းခံကျစေ၊

၉

မင်းကြီး၊ ငြိရှင် ကချေးယူစားသည်ဆိုမည်၊ ငြိစားက၊ မချေးမယူဆိုမည်၊ သက္ကရာဇ်စာကိုတင်စေသည်တွင်၊ ငြိရှင်ရေးသော သက္ကရာဇ်စာရှိ၍၊ အသိအကြားမရှိသော်၊ ငွေအကျပ်တဆယ်၊ နှစ်ဆယ်၊ သုံးဆယ်၊ ခြောက်ဆယ်တွင်၌ဖြစ်က၊ လှေကားဦး၊ လှေကားရင်းအထိကာ၊ ရှိသောသစ်ပင်၊ ဘုရားစေတီတို့၌၊ ငွေအားကိုထောက်၍ငြိရှင်၊ ငြိစားအမျိုးအင်တူ၊ အမည်အရည်နေရာတူဖြစ်လျှင်၊ ငြိရှင်သစ္စာဆိုစေ၊ ဆိုဝန့်က၊ နှစ်ဆတက်ဆပ်စေ၊ မင်းစား၊ မင်းဒါဏ်ကိုလည်းငြိစားခံစေ၊ ငြိရှင်မဆို၊ ငြိစားကိုပေးအပ်၍သစ္စာဆိုဝန့်လျှင်၊ စွပ်တိုင်းပြန်စေ၊ မင်းဒါဏ်ကို လည်းငြိရှင်ခံစေ၊ အကျပ်စု နှစ်ဆယ်ကသည်၊ တပိဿာ၊ နှစ်ပိဿာဖြစ်ကလည်း၊ နှစ်ဦးသားတွင်ယုံသည်ဆိုသူကိုသစ္စာဆိုစေ၊ ငြိစားဆိုဝန့်သော်၊ စွပ်တိုင်း ပြန်စေ၊ ငြိရှင်သို့အပ်၍၊ ငြိ

of some remarkable tree under the protection of a Nat. If it be forty, fifty or sixty, tickals of silver, having called to witness a Nat to to whom offerings are made by many people, let him make oath at the foot of an image of the most excellent god.

In another case, if one be of a good, and one of an inferior class, or one a good and the other an indifferent observer of his religious duties, let the superior be sworn in the same way. If one will not believe the other, not only seventy, eighty, or a hundred tickals of silver, but even thirty tickals, the price of a man's body, may be tried by the ordeal of fire, water, rice or lead, "*the four districts of the world.*" Whether by oath or ordeal, if the creditor lose his cause, and if the money has been paid and he denies it, and from covetousness enter the suit, let him return to the person who has paid the amount he has denied. If the debtor, the person who declares he has paid, shall not have done so, and lose his cause, let him pay the money claimed by the creditor; let the losing party bear the proper fine. This the lord Menoo said.

8th. The law when a debt is incurred and denied.

Oh king! if a creditor shall demand a debt, which the debtor denies, on a written engagement with the writers' and witnesses' (names attached,) let them be sworn and examined. If it be proved that the money is due as stated in the engagement, let the borrower pay double the amount, and let him also be fined. If the witnesses depose that they know nothing of the transaction, let the plaintiff pay the defendant the amount demanded, and let him also be fined.

9th The law when the borrower and lender dispute.

Oh king! If a person shall claim from another money which he states to have been borrowed and due, and the other shall deny the debt, and when the engagement is produced by the claimant, if it be written by himself and no witnesses, and the amount claimed be ten, twenty, thirty, or sixty tickals of silver, and their rank and class be the same, let the claimant make oath at the top or bottom of the steps, under a remarkable tree, or at the temple, according to the amount of the debt claimed; if he will take his oath, let the (debtor) pay double the amount paid, and also be fined. If the creditor does not swear, but calls on the debtor to do so, and he does swear, let the claimant pay him the amount and a proper fine. If the amount be upwards of seventy, a hundred, or two hundred tickals, let the most worthy of credit be sworn. If the defendant will swear, let him

ရှင်ဆိုဝံ့လျှင်၊ နှစ်ဆတက်ဆပ်စေ၊ မင်းဒါဏ်ကိုမဆိုဝံ့သူကိုခံစေ၊ နှစ်ဦးသား
မယုံကြလျှင်၊ ကမ္ဘာလေးရပ်၌၊ တရပ်ရပ်ထင်ရှားရာသို့ရောက်ကြ စေ၊ ရှုံး
သည်သူတို့က၊ မှာရင်းအတိုင်းဆပ်စေ၊ ပြန်စေ၊ မင်းဒါဏ်ကိုလည်းခံစေ၊
၊ မင်းဒါဏ်ဟူသည်ကား၊ ဥစ္စာ၏ဆယ်စုတစုကိုဆိုသတည်း။

၁၀

အလောင်အတည်ရှိမှု၊ ဥစ္စာ၏ဆယ်ခိုင်တခိုင်၊ ကျမ်ကိုင်မှုတွင်ဘည်စေ၊
၊ ကမ္ဘာရောက်သောအလောင်အတည်မှာ၊ ချင့်တို့အသက်ဖိုး ရည်၍၊
ငွေအကျပ်သုံးဆယ်တည်လောင်စေ၊ ဆယ်စုတစုအ လောင်ကြေးကို၊ တရား
သူကြီး ရှေ့နေတို့စားစေ၊ အလောင်ကြေးမှစ၍ကုန်သ ရွေ့တွင် နိုင်သူရှေ့နေခ
ကိုသာလွှတ်စေ၊ ရှုံးသူကပြန်စေ၊ ဤကားအဘေားမဆုံးသည်ကိုဆိုသတည်း၊
အဘေားဆုံးက၊ စရိတ်အလောင်ကို၊ မစားသာ၊ လွှတ်စေဟူ၍၊ ရှင်ရသေ့ဆို
တော်မူ၏။

၁၁

အဘေားဆုံးကြသည်၊ လူချင်းဖြစ်က၊ ဆိုခဲ့ပြီးသမျှကို၊ ဥစ္စာရှင်စကားမှန်
သော်၊ အရင်းတိုင်းပေးစေ၊ ဥစ္စာရှင်စကားအတိုင်းမမှန်သော်၊ ဥစ္စာရှင်၊ မင်း
ဒါဏ်ကြီးစွာခံစေ၊ ဥစ္စာရှင်စကားမှန်ပေကလည်း၊ မချေးဆိုသူကိုမင်းဒါဏ်
ကြီးစွာခံစေ၊ ဟူသည်ကား၊ ထိုငွေဆယ်ခိုင်တခိုင်လည်းခံစေ၊ ကြိမ်လုံးဖြစ်
လည်း၊ ဥစ္စာအင်ကိုထောက်၍အချက်၊ ငါးဆယ်၊ လေး ဆယ်၊ သုံးဆယ်၊
နှစ်ဆယ်၊ တဆယ်ငါးချက်သင့်ရာကို၊ ရှုံးသူမိဘ၊ သားမယားအမြင်၊ ကန်း
နား၊ ဈေး၊ လမ်းဆုံလမ်းခွတွင်၊ အရှက်ရအောင်ရိုက်နှက်ခြင်းဟူသောဒါဏ်
ကိုပေးစေ၊ နောင်သည်ကဲ့သို့၊ မပြုမကျင့်ရ၊ မြစ်တားရမည်၊ အကြိမ်များစွာ
ပြုသောသူဖြစ်လျှင်၊ ဆွေမျိုးဘောင်မှနှင် ထုတ်စေ၊ ဆင်ချေး၊ မြင်းချေးကျုံး
စေ၊ ဒွန်းစဏ္ဍာားသို့ရောက်စေဟု၊ မနူမည်သောရှင် ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၂

စည်ရှိန်ပြန်တချးကား၊ မင်းကြီး၊ ရွှေငွေချေးသောတရားမှာ၊ နှစ်လည်
ယဘိုးတည်း၊ အနှစ်နှစ်ကြာသည်ဟုမဆိုရာ၊ အကြင်မြီစားတို့မပေးမဆပ်
နိုင်၍၊ မြီရှင်ရွှေငွေကိုစည်ခွင်ပြန်၍၊ သူသိသူမြင်ထပ်၍ချေးယူစားသည်မှန်
ချေက၊ အတိုးတခုလပ်တွင်ဆပ်စေ၊ ၊ အဘာယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊
ဥစ္စာရှင်ကငွေ၊ အတိုးအပွားကိုအရင်းပြု၍၊ ချေးသောကြောင့်တည်း၊ အနှစ်
လနှစ်ကြားတည်ခုလပ်ဆပ်စေဟု ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

recover a sum equal to the amount demanded. If the claimant swear, let him recover double the amount claimed, and let the party declining to swear be fined. If neither is worthy of credit, let the case be decided publicly by some kind of ordeal, and let the losing party pay or restore the amount, and bear also a fine. As regards the fine, let it be ten per cent. on the amount in dipute.

10th. One word on bets.

If any bets are made as to the issue of such cases, if the decision has been given on the oath of the parties, let ten per cent. of the bet be paid; if by ordeal, the bet shall have reference to the price of a man's life, thirty tickals; and of this, let the judge and pleaders have ten per cent. The loser shall pay the bet and all expenses except the fee to the pleader of the successful party. This is when they are not descended from a common great grandfather. If they be so the winner shall have no bet or expenses; let them be foregone. This the lord Menoo said.

11th. The law regarding debt when the parties are descended from a common great grandfather, and when they are not.

In all the above cases, if the parties are descended from the same great grandfather, if the decree is in favor of the plaintiff, let him recover the original amount; if the decision be against him, let him bear a heavy fine; and when the decree is in his (the claimant's) favor, let the defendant who denied the debt be fined. The fine shall be ten per cent. on the amount in dispute, and according to this let fifty, forty, thirty, twenty, ten or five stripes of a rattan be inflicted in presence of his (the offender's) wife and family, in court, at the bazar, or where roads cross or join each other; let him be punished with stripes that he may be ashamed, and admonished not to repeat the offence. If he be a man who has frequently done so before, let him be banished from his family, clean up the dung of horses and elephants, and be degraded to the Dwoon-tsonda class. This lord Menoo the recluse said.

12th. The law when there is a new transaction when the gold or silver are weighed out again.

The law of "turning the scales," weighing the money back. Oh king! when money, gold or silver, is borrowed for one year, an equal amount to the sum borrowed, cent. per cent. shall be paid as interest, and this amount of interest shall not be increased for any farther number of years. But if a debtor is unable to pay (in the time,) and shall, in the presence of witnesses weigh out his creditor's gold or silver, and borrow it again, let half as much more, or fifty per cent. interest be paid on this. Why is this?—because he makes the interest (up to the time) principal also; and though many years may elapse, let only fifty per cent. be paid. This my lord Menoo said.

၇၄

စည်ရှိန်ခွင်မပြန်၊ အရင်းအပွားကို၊ အရင်းပြု၍၊ စားပြန် သည်တရား ကား၊မင်းကြီး၊ချေးယူစားသောက်ပြီကို၊စည်ရှိန်ခွင်မပြန်၊အရင်းအပွားကို စားပြန်၊အရင်းပြုသည်ပြီမှာ၊အတိုးအပွားမရရာ၊စားသည်အတိုင်းဆပ်စေ၊ ဤကားပြီစားကို၊ပြီရှင်လှည့်ပတ်ခြင်းဘည်းဟု၊ မနူမည်သောရှင်ရသေ့ ဆိုတော်မူ၏၊

၁၄

မင်းကြီး၊အကြင်သူသည်၊ကြေးနီ၊ကြေးဖြူ၊ကြေးဝါ၊သလွဲမည်း၊သလွဲ စင်၊ကြေးမျိုး၊သံမျိုးချေးသမျှမှာလည်း၊နှစ်လည်ထဆိုးတည်း၊ရှိန်ခွင်ပြန်၊ စားပြန်မှာနည်းတူ၊ရွှေငွေများကဲ့သို့တည်း၊

၁၅

စပါးမုယော၊ပြောင်းပဲ၊နှမ်း၊ဝါချေးယူကြသည်မှာ၊နှစ်လည်ထဆိုးနှစ် နှစ်တိုင်လျှင်၊လေးသီးကိုတွက်၍အရင်းနှင့်အမျှလေးဆဆပ်စေ၊ ၊အ ဘယ်ကြောင့် နည်း ဟူ မူ ကား၊ အရင်း ကောက် တီစ သည် တို့ဖြင့်မျိုးဆက် ရသော့ကြောင့်တည်း၊

၁၆

မင်းကြီး၊အဘေးမဆုံးသူတို့သည်၊ရွှေငွေ၊ကြေးမျိုး၊အဝတ်အထည်၊စပါး ပြောင်း၊ပဲ၊နှမ်း၊ဝါလူသုံးဆောင်သမျှကို၊ ရက်၊ လ၊ နှစ်ဆို၍ပေးမည်၊ ပေး တော့ချေး သောတရားမှာ၊သက္ကရာဇ်ဂတိအတိုင်းပေးလျှင်၊ အရင်းပေးစေ၊ ယူစေ၊ ရက်၊ လ၊နှစ်လွန်သော်၊ တိုးသင့်သည်အတွက် လိုက်၍၊ပေးဆပ်စေ ဟု၊မနူရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

၁၇

မင်းကြီး၊ ပတ္တမြား၊ရွှေငွေ၊ကြေး၊ သံအုပ်မျိုးတည်း၊မျိုးစပါး၊နှမ်း၊ဝါ၊ ဆီ၊ဆေး၊သက်ဖက်၊ကျွဲ၊နွား၊မြင်း၊ဆင်စသည်လူတို့အသုံးအဆောင်မှန်သ မျှကို၊ နေ့ထချုပ်ဆိုသည်အဖိုးပြတ်၍၊ ဝယ်မှီသည်အမှုကို၊ရက်လတိုင်၍ မပေးသော်၊နှစ်ဆတက်ပေးမှပြေစေ၊

13th. The law when it is not weighed out afresh.

Oh king! when the money is re-borrowed without weighing back, but a written engagement is executed, making the original sum and the interest (to that time,) both as principal, for the interest so made principal no interest shall be paid; let the debt be paid as entered in the engagement, (principal and interest, to the date of the deed.) This is an imposition practised by the creditor on the debtor. This lord Menoo the recluse said.

14th. The law regarding borrowing all kinds of copper.

Oh king! if any man shall borrow copper, white copper, brass, lead, tin, or any sort of copper or iron, he shall, at the expiration of one year pay cent. per cent. on the amount taken. As regards weighing back the amount, or entering into a new agreement, the law is the same as for gold or silver.

15th. One law regarding borrowing grain.

When paddy, maize, cholum, vetches, sesamum, or cotton, is borrowed, if repaid at the end of the year, they shall be returned two fold If they are not paid for two years, reckoning four seed times, they shall be repaid four-fold. Why is this?—because there is the harvest of the cold, and the harvest of the hot season, when they might be sown or planted.

16th. One law regarding borrowing inanimate property for a hand's turn.

Oh king! when one who is not related, not descended from the same great grandfather, shall borrow gold, silver, any kind of copper, cloth, piece or rolled goods, paddy, cholum, vetches, sesamum, cotton, or any thing used by man, from another, on an engagement to repay it on a certain day or month, if the payment be made according to the engagement, let the quantity originally borrowed be returned and received. If it be over the time, let such interest as may be proper be paid. This lord Menoo the hermit said.

17th. One law that when merchandize is taken at a valuation, but not paid for at the time agreed on, it takes the nature of a debt, or money lent.

Oh king! if any one shall buy rubies, gold, silver, copper, iron, any kind of piece goods or rolled goods, paddy, sesamum, cotton, oil, tobacco, tea, buffaloes, oxen, horses, elephants, or any thing used by man, promising to pay on a certain day or month, and if he shall not pay on the day agreed on, the debt shall only be liquidated on paying double the amount originally due

၁၈

မင်းကြီး၊ ဆိုခဲ့ပြီးသမျှ၊ သက်ရှိသက်မဲ့ကို၊ မည်သည်လနှစ်တိုင်မှရောက်မည်၊ အသေပနက်ဆို၍ ရောက်မှပေးတော့၊ ပေး မည်ပြတ်ဆို ရောင်း ဝယ်၍ သက္ကရာဇ် စာထား ၍ ယူသွားလေသည်။ ထိုသို့ဆိုသောနေ့လရောက်သည်တွင်၊ ရောက်၍ပေးလျှင်၊ ဆိုတိုင်းပေး ယူစေ၊ ဆိုတိုင်းမရောက်သော်ထည်းကောင်း၊ ရောက်ရက်၊ မပေးသော်လည်းကောင်း၊ ထိုမျှိမ်းသည်နေ့ကအလွန်၊ ဆယ်နှစ်လာသို့ရောက်လျှင်ထဘိုးပေးစေ၊ ထိုထက်လွန်ကြာလည်းထဘိုးစားရရာ၊ နှစ်မလွန်လျှင်၊ ထဘိုးကိုတွက်၍ရက်၊ လမှိရာ၊ ပေးဆပ်စေ၊ ၎င်းဆိုရာသို့၊ မသွားမရောက်လည်း၊ နည်းတူပေးဆပ်စေ၊ ဆိုရာအရပ်သို့မသွားရပါ၊ မဆိုသာချေ၊ ဆိုရင်းဂတိအတိုင်းပေးစေ၊ ရက်၊ လနှစ်လွန်သည်နည်းတူပေးစေ၊ ချေး ရင်း ကအတိုး အပွား မဆိုတကား၊ မဆိုသာ ချေ ထုရှင် ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၉

မြတ်သောမင်းကြီး၊ မြီစားက၊ မြီရှင် ကိုလှည့်ပတ်ခြင်းခြောက်ပါးဟူသည်ကား၊ ယခု ယူသည်မြီကိုတနှစ် လည်းကောင်း၊ နှစ်နှစ်လည်းကောင်း၊ သုံးနှစ်လည်းကောင်း၊ အညွန့်ဆပ်ရန်ကို၊ ပေးဖြေခဲ့ပါမည်ဆို၍မြီရှင်တွင်၊ ယူရင်းငွေကစာရင်း မဖျက်၊ ဆပ်စာရင်းထား၍ ယူခြင်းတည်း၊ ထိုသို့ယူ၍ နှစ်လရောက်မှ၊ အထက်ယူရင်းမြီကိုအပွားနှင့်ရကောင်းသည် တောင်းရာတွင်မြီစား၊ မြီရှင်ဖြောင့်ကြသည်မှန်က၊ ထားသည်သက္ကရာဇ် စာအတိုင်း၊ အတိုးမရသာချေ။ ထိုနေ့ရက်ရောက်၊ ယူသည်ငွေတွင်သာ၊ ထဘိုးဆပ်စေ၊ အပြစ်ရှိသမျှကိုမြီစားကခံစေ၊ ၊တနည်းကား၊ မြီရှင်ငွေအတိုးပေးသည်နှစ်လရောက်လျှင်၊ အခြားမယူပါရစေနှင့်တော့၊ အရင်းအပွားကို၊ အရင်းပြု၍အတိုးကိုဆပ်ပါမည့်စာထားခံ၍လှည့်ပတ်ခြင်းကိုဖြောင့်ကြ၍မပေး မြီစားကဆိုသော်၊ အထက်ရင်းပွားတွင်သာမြီ ရှင်ကရစေ၊ နောက်စာထားရှိသည်ဟု၊ မြီရှင်ကမရသာချေ၊ အပြစ်ကိုသာ မြီစားကခံစေ၊ တနည်းလည်း၊ မြီယူစည်ကာလ၊ လင်မယား၊ သား၊ သမီးပါဖြစ်စေ၊ တယောက် ချင်းဖြစ်စေ၊ ကျွန်ခံပါမည်၊ ကိုယ်ဘိုးတံပေးပါ၊ တလကိုလုပ်ခွန်ကျသည်အတိုင်းပေးပါမည်၊ လူကိုမစေပါနှင့်ဆို၍၊ ချေးယူသည်လစည်၊ လုပ်ခွန် ပေး ၍ငွေနှစ်ဆတက် မှိလျှင် ပြေစေ၊ ကျွန် စာရင်းထား သည်၊ အရင်းကို ရ ကောင်းသည်မဆိုသာချေ၊ နှစ်ဆတက်ပေးမိလျှင်လွတ်စေ၊

18th. One law when merchandize sold, to be paid for on return, takes the nature of money lent.

Oh king! if the above things, animate or inanimate, shall be sold on credit, the price fixed and the article taken away on a written engagement to pay on return, if the buyer shall return to his time and pay the price, let it be paid according to the agreement. If he do not arrive at the time agreed on, or having arrived do not pay till upwards of twelve months after the time fixed, let him pay cent. per cent. on the original amount. Nothing beyond this shall be taken for longer delay. If it be paid within the year, let a calculation be made, and interest for the number of months paid. If he do not go as was agreed, let the law be the same as above. The debtor shall not plead that he has been unable to go as he intended; let him pay according to his original engagement; and if he be beyond the time, let him pay as above. He shall not say there was originally no agreement to pay interest. This my lord the recluse said.

19th. The law regarding the six ways in which debtors deceive their creditors.

Oh excellent king! the six ways in which debtors deceive their creditors are these: 1st, The debtor, without destroying the original agreement, enters into a new one to pay interest on the money borrowed for two or three years. When the time of the engagement is up, and the original debt and interest are demanded, if the parties (even) agree, the interest shall not be paid according to the engagement; only cent. per cent. on the debt originally incurred shall be paid up to that day, and let the debtor bear all the blame (expenses.) 2d. In another case, a person lends money on interest, and when the time is up the borrower requests that he will not cause him to take money from another to pay, and that he will in that case make both the principal and interest into principal, and pay interest on both (compound interest,) and shall enter into an agreement to that effect; and if the debtor shall admit this engagement, but refuse to pay, let the lender only recover the original sum with (simple) interest. He shall not recover on the engagement subsequently entered into; let the debtor only bear the expenses of the trial. 3d. In another case; if a person shall borrow the price of his body, and at the time shall say that himself, his wife and children, will become slaves, and shall beg not to be personally employed, but that he will pay what his services are worth; when he has paid the value of his services monthly till cent. per cent. is paid on the original sum, let this be in full. The creditor shall not plead that he holds a slave bond, and should recover his original advance. When cent. per cent. (on the first amount) is paid, let the debtor be free.

၁၉

မင်းကြီး၊တနည်းတုံ၊မြိကိုချေးပါ၊အတိုးရောက်လျှင်ဆပ်ပါမည်၊ မဆပ်နေလျှင်ပိုင်ထိုက်သမျှကို၊ပိုင်ပါစေတော့၊ စာရင်းပေး၍ချေးယူသည်အတိုင်းမပေးမဆပ်နေသော်၊မြိရင်းနှစ်ဆပေး၍ပြေစေ၊အပ်သောဥစ္စာသတ်မှတ်သတ်မဲ့ကို၊မပိုင်သာချေလွှတ်စေ၊မင်းကြီး၊တနည်းလည်း၊ယူရင်းပေးရင်းမှန်အောမျှဥစ္စာသညာအမည်ကို၊ စာမထားပါနှင့်၊ မည်သည်အမည်သညာ ပြောင်း၍ထားပါ၊ ထားသည်အမည်တွင်၊ အတိုးနှင့်ပေးပါမည်၊ စာထားခံ၍ချေးယူသည်၊ ၎င်ကိုပေးစမရှိလျှင်၊ ထိုအရင်းကဥစ္စာကိုသာစီး တက်မြိုးပေးစေအပ်၏၊ပေးစရှိလျှင်ထိုဥစ္စာအမျိုးအတိုင်းတက်စေ၊ ။မင်းကြီး၊တနည်းလည်း မြိပေးပါ၊ ထိုမြိရင်းပွားရောက်သောအခါ၊ ဘုရားရှင်ရုပ်တုတော်၊စေတီပုထိုးစာတိုက်၊ ကမ္ဗဝါစာမှစ၍ပိတကင်သုံးဘုံ၊ ဇရပ်၊ ရေတွင်း၊ရေကန်၊ကျောင်းဆောက်ပေးပါမည်ဆို၍၊ ချေးသည်မှာဆိုတိုင်းမပေးမရသည်ဟုအထူးမဆိုသာ၊ယူရင်းမြိကိုနှစ်ဆတက် ပေးစေ၊ သံသရာကြောင်း၌လှည့်ပတ်ချေးသူမြိစား ကိုအများ သိထင်အောင်၊ ကြီးစွာသော မင်း ဒါဏ်ကိုခံစေလည်းဟူ၏၊ ဆင်ခြင်တုံလည်းဟူ၏၊ ဤသည်လျှင် မြိစားက၊ မြိရှင်ကို၊လှည့်ပတ်ခြင်းခြောက်ပါးတည်း၊ ။မင်းကြီး၊မြိရှင်က၊ မြိစားကိုလှည့်ပတ်ခြင်းခြောက်ပါးဟူသည်ကား၊အဘယ်သို့နည်း၊

၂၀

ယူသောမြိအတိုး၊ ရောက်တွင်မပေးနိုင်၍၊ထိုအတိုးဆပ်ရန်၊ ဥစ္စာကိုယူဦးဆို ၍မှိုနှံခွင်ပြန်သည်၊ သူသိသူ မြင်ဆပ်စေသည်၊ ၎င်ငွေလည်းအတူနေအတူစားမကွဲမပြားရှိသူငွေဆို၍၊ ပေးခြင်းစာရင်းထားခြင်း၊ ထိုငွေကိုယူရင်းမြိ ကြောင့်ယူသည်၊နောက်စာရှိ သည်မှန် သော် လည်း အတတ်မှိုနှံခွင်ပြန်ငွေကြောင့် ယူသည်၊နောက်စာရှိသည် မှန်သော်လည်း အထတ်မှိုနှံခွင်ပြန်ငွေကြောင့်သာ ဖြစ်သည်၊ သားသမီးအတူနေ၊အတူစားတို့၊ စာထားအတိုင်း အရင်း တွင်သာဆပ်စေ၊ အဘက် မရောက်သာ၊ အဘယ် ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊လိမ်လည်လှည့်ပတ်ခြင်းဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း၊ မြိရှင်မင်းဒါဏ်ခံစေ၊ ။မင်းကြီး၊တနည်းလည်းချင့်ဥစ္စာယူစား၍မပေးနိုင်မှလျှင်၊ရင်းပွားကိုမှိုနှံခွင်ပြန်၊ မြိစားသို့မပေးခင်၊ ချင့်ငွေရင်းကိုသူတပါးသို့ကဲ့ဖုက်၍၊ဥစ္စာရှိသည်ဘူမှာယူချေ၊ညွန်ပြော၍ယူရလေ၏၊ စိစစ်၍ငွေသတ်

4th. Oh king! if a person shall borrow money under a promise to pay when the interest is due, or that the lender shall take possession of all his property; and if he shall not pay as promised, let payment of the original amount, and cent. per cent. be a full satisfaction. The lender shall have no right to the property, animate or inanimate, handed over to him; let it be released. 5th. Oh king! in another case; if a person shall propose (to another from whom he wishes to borrow) not to enter the name of the thing really lent in the engagement, but some other, (and shall promise) that he will pay interest on that, and an engagement be so made, if he has not paid any interest on the thing named, let him pay the usual interest on the thing really borrowed. If he has commenced payment on the thing named, let him pay interest according to the nature of that thing. 6th. Oh king! in another case; if a person shall borrow money under a promise, when the interest is due, to make a holy image of the god, a tsadie, a puto, a book-case, a kaboa-book (read at the inauguration of a priest,) the three divisions of betekat, a zayat, a wall, a tank, or a convent, and if this engagement be not fulfilled, it cannot be enforced: let him pay cent. per cent. on the amount originally borrowed. And that all men may know that he is a person who acts deceitfully in matters relating to a future state of existence, let him be heavily fined. This is also said to be a matter for consideration. These are the six deceits practised by the debtor on the creditor.

20th. The six laws when creditors deceive their debtors.

Oh king! the six deceits practised by creditors on their debtors are as follows:

1st. If the debtor cannot pay the interest of a debt when it falls due, and the creditor propose to him to take his money and pay the interest, that the money shall be weighed out (" turn the scales,") and if he shall thus, in the presence of witnesses, cause the debtors to pay him, and say the money belongs to inmates of his house, and an engagment to this effect be made,—this money was taken on account of the original debt,—and though the engagement be proved, it is only on account of the " turning of the scales," a new transaction; let the money of the inmates of the house be paid only, and the original sum borrowed, it shall bear no interest. Why is this? —because it is a deceitful transaction; let the lender be fined.

2d. Oh king! in another case; a person shall have borrowed money, and not being able to pay shall make a (Khyaing-gwinpyan,) intermediate transaction, paying the interest and principal, and before it is returned to him the creditor shall conceal it with a third party, and tell his debtor that this third party has money, and adviso

ခံဖြောင့် ဖုန် လျှင်၊ ထိုသူတပါး ငွေအပြစ်ယူရသည်ငွေတွင် သာအရင်း ဆပ်စေ၊အပွားမရသာ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား၊ ချင့်ဥစ္စာကိုနှိပ်ဖိတ်ချေသော့ကြောင့်တည်း၊ဥစ္စာရှင်ကိုမင်းဒါဏ်ကြီးစွာပေးစေ၊ ဆင်ခြင်တုံထည်းဟူ၏၊

အကြင်မြီရှင်လည်း၊ မြီစားတွင်တိုးပွားရောက်သည်ကာလ၊သူတပါးကား ငွေကိုယူ၍ ငေမှာအပြေဆပ်၊ နောက်တိုးငွေအတိုင်း ပေးဦးမည်၊ မြီရှင်ဆို၍ မြီစားသည်သူတပါးငွေကိုချေးယူ၍ဆပ်လေ၏၊ ဆပ်ပြီးမှ၊ မပေးမချ၊မြီရှင်ဆိုသော်၊လှည့်ပတ်ခြင်းရောက်၏၊ မြီရှင်ပြန်၍မပေးလျှင်၊နေပိုင်စေ၊မြီရှင်မင်းဒါဏ်ခံစေ၊ဆင်ခြင်တုံလည်းဟူ၏၊

မြီရှင်က၊အတိုးအပွားရောက်သည်၊ မြီဥစ္စာကိုဆင့်၍ အမည်ဖွဲ့ယူစေသည်၊ချေးရင်းကငွေ၊ငွေကသည်၊စပါးသို့ရောက်သည်၊စပါးကသဉ်၊ကြေးမျိုးသို့ ရောက်သည်၊ ဇင်ကသည်၊ နှမ်းဝါအထည်အလိပ် သို့ ရောက်၍၊ အဆင့်ဆင့် အနှစ်တဆယ်ကျော် မှိသည်၊ အရင်းငွေနှင့်အတိုး အတက်ထိုကိုရသင့်သည်၊ ဥစ္စာရှင်မြီစားအခြင်းများ ကြသည်မှာ၊ ငွေ၏အတိုး ထသိုးပေး၍ပြေစေ၊ ဆင့်ရာမရသာချေ၊ ငွေတွင်ပေးစမှိလျှင်၊ငွေထသိုး ၍ ပြေစေ၊ ငွေတွင်မပေး၊စပါး၊နှမ်း၊ဝါ၊ကြေးမျိုးအဆင့်ဆင့်ဆောက်ရာပေး၍၊ယူရင်းဥစ္စာ၏လေးဆတွင်ပြေစေ၊အလွန်ဆပ်မိသမျှမှာပြန်၍ပေးစေ၊ဥစ္စာရှင်မင်းဒါဏ်ခံစေဟု၊မနူရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ကျွဲနွား၊မြင်းဆင်၊ အသက်မှိသည်ကို၊ အမိုးဖြတ်၍ငွေစာရင်းနှင့်၊ချေးစားသည်၊ အခါလည်သော်၊ ငွေမပေးနိုင်၊ယူရင်းမြင်းဆင်၊သက်မှိသည်ကို၊ပေးမည်သွင်းသည်၊ငွေကိုသာရကောင်းသည်ဆိုသဉ်၊ ငွေပေး စမှိလျှင်ငွေကိုအတိုး ထဘိုးပေး စေ၊ ငွေပေး စမမှိလျှင်၊ ထိုယူရင်းတိရိစ္ဆာန်အတိုင်း၊ တခုကိုနှစ်ခုပေးစေ၊ထိုသို့ မဟုတ်၊ ယူရင်း တိရိစ္ဆာန်မိန်သော်၊ကျိုးသော်၊ ကန်းသော်ထိုတွင်တံသည်၊ အမိုးအတိုင်းဖြတ်၍ ဥစ္စာရှင်ယူစေ၊ အထက်ကပိန်ကျိုး ကန်းရင်း မမှိတကား မဆိုသာချေ၊ အမိုး တံရာ၊ ဖြတ်သည်ကိုယူစေ၊ အထက်ယူရင်းဖြတ်ရင်းအမိုးကြွင်းတွင်၊ မထိုးမပွားပေးစေယူစေ၊သေပျောက်သော်လည်း၊ တခုကို နှစ်ခုပေး စေ၊ ထိရိစ္ဆာန်ထိုကို

him to borrow of him; if he do so, and on enquiry it is found that the money was lodged with him by the original lender, let the debtor for the money he so took supposing it to be the money of the person with whom it was placed, pay only the principal; he shall pay no interest. Why is this?—because it was a deceitful transaction; let the owner of the money be heavily fined. It is also said this fine is a matter for consideration.

3d. A creditor proposes when his money is due that the debtor shall borrow money from some one else, and pay his demand in full, and promises that he will again lend him the same amount. The debtor borrows the money and pays him, and the creditor then refuses to lend the money. It is an imposition; he shall not have the right to do so; it is said he shall be fined. It is also said this fine is a matter for consideration.

4th. When the time for the payment of the interest arrives, (the debtor being unable to pay,) the creditor causes him to take farther advances under other names; first silver, then paddy, then copper of different kinds, then sesamum, cotton or cloth, in succession. They dispute, and this appears on inquiry; and that it is more than ten years since the transaction. Let the debtor pay in full two tickals for one. The creditor shall recover nothing for the things "clapped on." In case any part of the interest has been paid in silver, let cent. per cent. in silver be paid as a settlement in full. If money has not been paid, but paddy, sesamum, copper, or any of the things clapped on, let four-fold of the thing originally taken be a settlement in full; let the creditor return all that may have been paid beyond this, and let him be fined. This lord Menoo the recluse said.

5th. Oh excellent king! if buffaloes, oxen, horses, elephants, or other animals, be taken at a valuation, and an engagement made for the money, and at the end of the year the borrower cannot pay, but offers to return the animal taken, if the creditor claims silver, and any part of the debt has been paid in silver, let cent. per cent. be paid. If no silver has been paid, let two for one animal, as he was originally taken over, be returned. If he has become lean, had a leg broken, or an eye put out, let it be valued as it is, and let the owner recover it back. He shall not plead that when lent it was not broken legged or blind; he shall only have the difference between its present value and original valuation. on this there shall be no increase. If it be lost, let two be restored; if it be sold, let the borrower pay in money

ချေးယူသည်။ရောင်းချ၍ကုန်ချေသော်၊ထိုစကားအတိုင်း၊ငွေတိုးနှင့်ပေးစေ၊
၊တနည်းလည်း၊ချေးသောနေ့က၊ဆယ်ရက်မတိုင်မှီသေသော်၊အရေး၊ခေါင်း၊
အမြီး၊ ဥစ္စာရှင်သို့ရောက်စေ၊ ငှင်သေသည်တိမ်ရိန္တာန် အမိုးမပေးရသာ
လွတ်စေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ဥစ္စာရှင်တင်စားချေသောကြောင့်
တည်း၊ငှင်သေသည်ကိုမပို့မရောက်၊ဥစ္စာရှင်မသိမရသော်၊ထိုသေသည်အ
ရင်းနှင့်နှစ်ဆတက်ပေးဆပ်စေ၊

တနည်းကား၊အကြင်မြီရှင်သည်၊ငွေဥစ္စာကို၊မြီချေးစာရင်းထားရမည်၊
ငှင်ဥစ္စာနှင့်၊ရောင်းဝယ်ကုန်သွယ်သွားချေမြတ်လျှင်၊ အရင်းမှာ၊အရင်းအ
တိုင်း၊လ၊နှစ်၊ပေးမည်၊ စာထားနှင့်လှည့်ဖျားယူသွားလေ၏၊ သန္နစ်ကြာမှ
ယူသူရောက်လျှင်၊အမြတ်များပါမည်၊ရှုံး၍လာမည်ဖြစ်က၊ကုန်အတက်စကား
လှည့်ပတ်၊မြီရှင်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်၊ အမြတ်အရှုံးကိုဥစ္စာရှင်မခံရသာ၊ ပေး
ရင်းငွေတွင်သာ၊နှစ်ဆတက်ယူသူက၊မြီရှင်သို့ပေးစေ၊ ၊ဤကားမြီရှင်က၊
မြီစားကိုလှည့်ပတ်ခြင်းခြောက်ပါးတည်း၊

၂၁ မြီရှင်နှင့်၊မြီစားတိုင်ပင်၍၊အခြားမြီရှင်တို့ကိုလှည့်ပတ်ခြင်းသုံးပါး၊

မြီရှင်နှင့်၊မြီစားတို့အခြားမြီရှင်ကို၊လှည့်စားသောတရားကား၊မြီရှင်
အများ၊မြီစားတဦးတည်းမဆပ်နိုင် ရှိလေသည်ကို၊ မြီရှင်တဦးတွင်ကျွန်ခံ
စာရင်းထား၍၊သူသိသူမြင်ဝယ်သည်ပြု၍၊ထိုငွေနှင့်၊ ထိုမြီစားကုန်စသယ်
ရောင်းဝယ် သွားချသေသည်၊ ဥစ္စာကို မြီ ရှင်တကာက၊ နှစ်ဦး လိမ် ထည်
ကြောင်းကိုသိ၍မြီစားမှာရသမျှကိုယူလေသော်ယူပိုင်စေ၊ ၊အဘယ်
ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ မြီစားနှင့်၊မြီရှင်လိမ်လည်၍ ပြုချေသောကြောင့်
တည်း။ ၊သို့မဟုတ်၊မြီရှင်တကာ၊ မြီစားကိုအရင်းအနှီးပေးကြသည်
ဖြစ်မူ၊နည်းများဝေ၍ယူစေ၊သို့မဟုတ်၊မြီရှင်တကာက၊ ငါတို့ရင်းနှီးမစိုက်
ပြီဆိုချေ၍စိုက်သူသာ စိုက်၏၊ ဥစ္စာကိုစိုက်သူတို့သာဝေ၍ယူကြစေ၊ မြီရှင်
တကာက၊ငါတို့ဝေယူစားရကောင်းသည်မဆိုသာ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူ
မူကား၊အထက်က၊ချင်းတို့မစိုက်မပေးဝံ့သောကြောင့်တည်း၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊တတံမှာလည်း၊မြီစားနှင့်၊မြီရှင်လိမ်လည်၍ငွေနှင့်ဝယ်
သည်၊ဝိုငွေကိုငွေရှင်ယူသည်၊ အိမ်တွင်ကျွန်ပြု၍စေစားသည်ကို၊မြီရှင်တ
ကာတို့ကသိ၍ဆိုသော်သက္ကရာဇ် စာနှင့်ဝယ်သည်၊သူသိသူမြင်ဖြစ်သည်မ
ဆိုသာချေ၊ ကျွန်လည်းမဟူသာချေ၊ ထိုမြီစားကိုမြီရှင်တကာအဖိုးပြတ်၍
မယူကြစေ၊မြီရှင်ယိမ်လည်သူ၊ငွေကိုမရသာချေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူ

according to his engagement. In another case, if it die within ten days of the time it was borrowed, let the flesh, skin, head and tail, be taken to the owner, and he shall not have his price, he must forego it. Why is this?—because he practiced deceit. If the dead animal be not taken to the owner, and he does not know (of his death,) let the person who borrowed him pay double.

6th. In another case, a lender proposes that a person shall take other property, make an engagement for money lent, and go trading with the property. If any profit be made, each shall take half and the borrower shall pay the original without any time fixed. The debtor thus deceived, takes the property and gives the engagement. After some years he returns. Whether he gain or lose, it is a deceitful partnership.* The owner of the property shall have no share in the loss or gain; let him only have cent. per cent. on the original amount. These are the six ways in which a creditor deceives his debtors.

21st. *The three ways in which creditors and debtors combine to deceive other creditors.*

A debtor has many creditors, and not being able to pay, engages to become the slave of one, and in the presence of witnesses takes an additional sum, entering into a bond, and with this money goes with this creditor's goods on a trading journey and dies. If the other creditors, knowing they have been deceived, shall take possession of all that has been acquired by this debtor, let them have the right to do so. Why is this?—because the debtor and creditor acted deceitfully. But if many creditors shall give the creditor an advance, let them divide the profits equally. If some of the creditors refuse to make any advances, let them only who have done so share. Those who have not shall have no claim to a share. Why is this?—because they would make no advances.

2d. Oh excellent king! in another case, one creditor deceives by buying the debtor, takes back the money, and causes him to serve in his house. If the other creditors object, he shall not say he bought him on bond in presence of witnesses, nor shall he be considered as a slave. Let the other creditors value and sell him, dividing the price. The deceiving creditor shall have no share. Why

* A partner's share is one half.

မှုကား၊ လိမ်လည်ချေသော့ကြောင့်တည်း၊ သို့ကားမဟုတ်တုံ၊ မြို့ရှင်ကိုင်ငင်ဦး ဖြစ်လျှင်ကိုင်ငင်ဦး သူ၊ ကိုင်ငင်မိုင်စေ၊ မြို့ရှင်တကာက၊ မြို့စားကိုကိုင်ငင်ရကောင်းသည်မဆိုသာချေ။ သို့ပြီးမှ၊ မြို့ရှင်တကာတို့သို့ပြောဆို၍နည်းထူသိမ်းမိုင်စေ၊ ကိုင်ဦးသူလက်ကမြို့ကိုမဆပ်၊ မြို့စား ပြေးသွားလျှင်၊ မြို့ရှင်ကိုင်ဦးသူကိုမစွဲသာချေ၊ ။သို့ကားမဟုတ်တုံ၊ မိမိမြို့ကိုခံ၍အဖုတ်မဲ့ဿွတ်၍သွားချေသော်၊ မြို့စားကိုင်ဦးသူ.ကလိုက်၍၊ မြို့ရှင်တကာတို့သို့အပ်စေ၊ ထိုမြို့စားကိုတည်းမရသော်၊ ချင့်တွင်မြို့စားဆပ်ခွဲ့သမျှမှန်ရာကိုမြို့စား၊ မြို့နည်း၊ မြို့ရှင်တကာခွဲ၍ ယူကြစေ၊ သူကြီးပြည်မိုးမြို့ကွပ်တို့စီရင်ရာ၏၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ တတံမှာ၊ ချင့်ဥစ္စာအနည်းမှိုသည်ကိုမြို့အများမှိုသည်ဆိုပါ၊ ဥစ္စာကိုလည်း၊ သိမ်းပါတိုင်ပင်၍၊ ပြောဆိုသည်မှန်လျှင်၊ ထိုမြို့စား၊ တွင်ကိုယ်နှင့်တကွ၊ သားမယား၊ မိုဃ်း မြေ၊ လယ်ယာ၊ ဥယည်၊ သထ်မှိုးသက်မဲ့ကိုမြို့ရှင်တကာသိမ်းယူမိုင်စေ၊ လိမ်လည်သူက၊ အစုအပုံရကောင်းသည်ဆိုသော်လည်းမရရာ၊ အဘယ်ကြောင့် နည်း ဟူမူကား၊ မြို့ရှင်နှင့်မြို့စားလိမ်လည်ကြချေသော့ ကြောင့်တည်း၊ ။သို့ကားမဟုတ်တုံ၊ မင်းဘေးမိုးဒါဏ်၊ အကြီးမိဘတို့ညှဉ်းဆဲမည်ဖြစ်၍၊ အနည်းကိုအများ၊ ဓာထားစေသော်လည်းအပြစ်မရှိ၊ ကယ်မခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်အကြီး အကဲတို့နှိပ်စက်ကုံကျူသမျှကိုမြို့ရှင် စိုက်ထုတ်ဆောင်စေ၊ ကယ်မခြင်း၌အပြစ် မရှိ၊ မြို့ဖုတ်လိမ်လည်အယင်ပြုမိသည်ဒါဏ်၊ စိုက်ပေးနှင့်သည်၊ ထိုဥစ္စာကိုမြို့စားကပေးစေဟူ၍မနှုမည်သောရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏၊ ။ဤကားမြို့စားနှင့်မြို့ရှင်လိမ်လည်လှည့်ပတ်ခြင်းသုံးပါးတည်း၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ မြို့အများရှိသည်ကိုအနည်းရုတ်မိသည်၊ နောက်မှအများမရုတ်သာ၊ အနည်း ရှိသည်ကို၊ အများရုတ်မိသော်၊ အပြစ်မရှိ၊ ရုတ်မိုင်စေ၊ မြို့ကိုဆပ်လျှင်သိမ်းရုတ်မိသမျှကိုမြို့စားရစေ၊ အများရှိသည်ကိုအနည်းရုတ်မိသည်၊ မြို့နှင့်မတံထပ်၍ရုတ်ရကောင်းသည်။ ဥစ္စာအများကျန်သည်၊ ပေးကောင်းသည်မတောင်းသာ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ ရုတ်သူမှားချေသော့ကြောင့်တည်း၊ သက်မှိုကိုရုတ်သိမ်းကိုင် ငင်ချာ၊ ဆင်မြင်း၊ ကျွဲနွားကိုမြို့ရှင်စေစားချေသော်၊ စီးနင်းတင်သည်တံဘိုးအခွန်ကို ချ ၍ ပြေလျှင်ပြေစေ၊ မပြေလျှင်ဆပ်စေ၊ သေပျောက်သော်တံဘိုး နှင့်ချစေ။ ။မြတ်သောမင်း

is this?—because he practiced deceit. If this be not the case, if one creditor shall have first apprehended the debtor, let him have a right to do so; the other creditors shall not dispute it. After he has recovered his money, he shall hand the debtor over to the other creditors, and they shall have the right to take possession of him. If he escape from the custody of the first before paying his debt, the others shall have no claim against the apprehending creditor. But if, after having recovered the amount of his own claim, he shall, without reflection, let him go, he shall (be called on to) recapture and hand him over to the other creditors. If he cannot apprehend him, let him make a dividend with the other creditors of all he has himself recovered, according to the amount of their claims. This the Thooghee, Governor, or Chief of the town has power to order.

3d. Oh excellent king! in another case, a debtor proposes to a creditor, who has only a small sum due, to say it is a large one, and take possession of all his property. If he do so, let the other creditors have a right to take possession of his person, his wife, children, and lands, all his property, animate and inanimate; and if the cheat shall claim a share, he shall not recover. Why is this?—because he combined with the debtor to deceive. But if a person be oppressed by a heavy fine by the Chief, or by his parents, or elders, though he make a bond for a large amount when a small one only is due, there is no fault. It is seeking deliverance from impending misfortune. Let the creditor pay what is demanded by the Chief, or his parents. There is no punishment for the relief afforded (in paying the imposition.) He has paid the fine for the false bond; let the debtor repay him that. Thus lord Menoo the recluse said. These are the three ways in which a debtor and creditor combine to deceive other creditors.

Oh excellent king! if a person having a large sum due, shall seize only a small portion of the property of his debtor, he shall not afterward seize a large one. If a small debt be due and a large portion of property be seized, there is no blame attached (to the seizer.) let him have the power to do so. If the debt be paid, let all that was seized be returned to the debtor. If a large sum is due and a small portion of property be seized, that is not equal to his debt, and he should (wish to) make a farther seizure, as there is much property left, he shall not have the right to make a farther demand. Why is this?—because he made a mistake (in his first seizure.) If animate property, elephants, horses, buffaloes, or oxen, of a debtor, be seized, and used by a creditor, let their hire be deducted from the original debt. If it be equal in amount to it, let it be considered as a payment in full. If it do not cover the whole amount due, let the balance be paid. If the animal die, or is lost,

ကြီး၊တနည်းကား၊မြီစားနှင့်အတူနေ၊အတူစားဖြစ်မည်၊မြီချေးရှင်းကမပါ
သော်လည်း၊ ချေးရှင်းသူသေပျောက်သော်၊ အတူနေ၊အတူစားတို့ရှင်းရွား
ကိုဆပ်စေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ အတူနေချေသောကြောင့်တည်း။
။ထိုးပိုသက်သေမှာ၊ရှေးသောအခါ၊ ဗာရာဏသီပြည်တွင်၊ မြီစားတ
ဦးအိမ်၌၊ဆင်ချည်၍ရှိသည်၊ မြီစားပျောက်လေသော်၊ မြီရှင်ဆင်ကို သိမ်း
လေသည်၊မြီရှင်နှင့်၊ဆင်ရှင်၊ဗာရာဏသီမင်းကြီး၊ဆရာရှင် ရသေ့ထံအစီ
ရင်ခံကြလေသော်၊ ဆင်ရှင်သည်မြီရှင်ကိုဆပ်စေ၊ သုအိမ်အောက်၊ ဆင်မ
ချည်တန်ရာ၊ ချည်ချေသည်စီရင်၍၊မြီကိုဆင်အဖိုးတံရာနှင့်၊ ဆင်ကိုဆင်ရှင်
ရချေသည်၊ထိုကြောင့်ကြွေး စားအိမ်အောက်၊ ဆင်ပေါက်ချည်သော်၊ကြွေး
ရှင်တောင်းပိုင်သကဲ့သို့၊မြီစား အိမ်တွင်ရှိသမျှကို၊ မြီရှင်ပိုင်ရာ ချေသည်ဟူ
သတည်း။ ။တနည်းတုံ၊မြီစားပြေးသွားသည်အိမ်ယာ၊ဥယည်၊ထယ်
ရာ၊မြေကိုရွာသူကြီးတို့သိမ်း ၍တဦး အားချပေး နေစေသော်၊ နေသူအပြစ်မ
ရှိ၊ မဆပ်ရ၊မြီရှင်က၊သူကြီး မိဘကိုတိုင်၍မြီစားဥစ္စာဓနိပါသည်ဆိုလျှင်၊သူ
ကြီးပြည်မိုးတို့က၊ ထိုမြီစားဥစ္စာကို၊ သူတပါးသို့ချပေး မိသော်လည်း၊ မြီရှင်
ဓနိသူတို့သို့အပ်ပေးစေ၊ သူကြီးပြည်မိုးတို့၊ ချသည်တကားထု၊နေသူတို့မဆို
သာချေထု၊မနူမည်သော ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၂၂ မြီစပါးကြောင့်နွားကိုသိမ်းခြင်းတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ စပါးအတင်းတဆယ်ရှိ၍၊နွားမတခုကို မြီစားတွင်
ယူလေသည်၊ကာလရှည်လျားသဖြင့်နွားအများပွားသည်၊ မြီစားကထည်း
စပါးကိုပေး၍နွားကိုရကောင်းသည်၊စပါးရှင်ကလည်း၊စပါးကိုငါမလိုပြီ၊
လက်တွင်ပွားသည်နွားကိုသာလျှင် ယူမည်၊ နှစ်ဦးဆိုကြသည်ကိုစပါး မှာ
အတင်း တဆယ်အတိုင်းဆပ်စေ၊ နွားကိုနွား ရှင်ယူစေ၊ ရှေး ဘုရား ရှင်ထို
လက်ထက်ရှင်ရသေ့စီရင်လေသည်။

၂၃ ဆင်မြင်း၊ကျွဲနွား၊ချေးသည်တပါး။

မင်းကြီး၊အကြင်သူတို့ဆင်မြင်း၊ကျွဲနွား၊ကုလားအုပ်၊ဆိပ်ဝတ်၊ကြွတ်
ဝမ်ပဲ၊ အဖိုးမဆိုချေးခံ့၊ အငယ်ချေး သော်အကြီး၊အဖိုချေးသော်အဖို့၊ အ

let his value be deducted from the debt. Oh excellent king! in another case; if a person live with a debtor, though he were not present when the debt was incurred, if the debtor die or abscond, the person who lived and ate with him shall pay both principal and interest. Why is this?—because he lived along with him as an instance or precedent. In former times an elephant was tied up by a third person under the house of a debtor in the country of Benares. This debtor was not to be found, and his creditor took possession of the elephant. The creditor and owner of the elephant came for a decision before the sage, the teacher of the king of Benares. He decided that the owner of the elephant should pay the debt, as he had tied up his elephant where he had no right to tie him, under the house of the debtor; and he only recovered his elephant on paying a portion of the debt equal to his value. This is a precedent, and for this reason; as the elephant so tied up under the house of the debtor was made responsible, so it is said, all property in the house of a debtor the creditor has a right to. In another case; if a debtor shall abscond, and the Thooghee take possession of his homestead, vegetable or fruit garden, and make them over to another to dwell in them, the person so obtaining possession shall not be held liable for the debts (of the absconded debtor.) If the creditor inform the Thooghee and prove the property to be that of his debtor, then the Thooghee or Governor, though he may have handed over the property as stated to another, shall (reclaim and) make it over to the creditor who has proved his claim. The person in possession shall not plead that the Thooghee or Governor had made it over to him. This the sage recluse called Menoo said.

22d. The law when for a debt of paddy a cow is taken possession of.

Oh excellent king; if a person has a debt of ten baskets of paddy due to him by another, and shall seize a cow, which in process of time has many calves; if the debtor shall claim the cattle, and offer to pay the paddy, and the creditor shall decline to receive it, saying he will keep the cattle that have been produced whilst the cow has been in his possession; let the ten baskets of paddy be paid, and let the owner of the cattle take them. This the sage recluse decided in the time of a former god.

23d. One law when elephants, horses, buffaloes, or oxen, are borrowed.

Oh king! if a person shall borrow an elephant, horse, ox, buffalo, camel, goat, pig, fowl, or duck, without fixing the price; if it be old, let him return a young one; if small, let him return a large one; if an ill-favored, let him return a handsome one. This is the law when these things are borrowed without fixing the price. In the
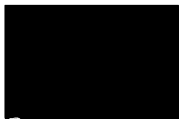
ဆိုးချေး သော်အလှ၊ အစား ဆပ်စေ၊ ဤကား အမိုး မဆို၊ ချေး သောတရား တဉ်း၊ ၊ဇင်တွင်၊နေ့လကလွန်လျှင်လည်း၊ချေးရင်းကရည်တူ၊နှစ်ဆပေး စေ၊ နှစ်အလွန်ကိုဆို သတည်း၊

၂၄ စပါးကိုငွေပေးမည်ယူခြင်းတပါး၊

မင်းကြီး၊ အကြင်သူတို့သည်၊စပါးကိုငွေသီးမောင်း တက် မှပေးမည်၊ ယူ လေ၏၊သီးမောင်းတက်သောခါ၊ငွေရှား၊ဆံစပါးပေါ၍၊ညင်းခုံကြသဉ်မှာ၊ မင်းကြီး၊ ရှေးသောအခါ၊မိဗ္ဗိလာပြဉ်တွင်မိုဃ်းရွာ၍၊ကျီကျထားရာ၊ စပါး ကိုပိုးစား၍ ကုံလေသည်၊ စပါးတတင်းကိုငွေတကျပ်ပြုသည်၊ စပါးတအင်း ပေးပါ၊အမိုးတကျပ်ကို၊သီးမောင်းတက်မှပေးပါမည်ဆို၍ပေးယူကြသည်၊ သီးမောင်းတက်သောခါ၊ ငွေတကျပ်ကို၊ စပါးအတင်းတဆယ်ရောင်း ဝယ် ကြသည်၊ယူရင်းက၊စပါးတတင်းကိုနှစ်တင်းပေးမည်၊ စပါးရှင်ကလည်း၊ထို ယူစည်ကာလ၊တတင်းကိုအမိုးငွေတကျပ်ဖြစ်သည်၊နှစ်ကျပ်ရကောင်းသည် ဆိုသည်၊ ရှင်ရသေ့ထံချောက်လျှင်၊ကာလဒေသခန်း၊အင်္ဂါထေးပါးမှိသည်၊ စပါးလည်း တတင်းပေးစေ၊ ငွေလည်းတကျပ်ပေးစေ၊ ဘုရားရှင် ထွိုလထိ ထက်၊ မိဗ္ဗိလာပြည်တွင်ရှင် ရသေ့စီရင်ဘူးသဉ်နှင့်အညီ၊ စပါးကိုငွေ၊ငွေ ကိုစပါး၊ ပေးမည်ဆို ၍ယူ သမျှကို၊ သည်နည်း ဖြစ်စေ၊ မနူမည်သော ရှင် ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

၂၅ မြီချေးသောခါ၊အများချေးသည်ကို၊ အချို့ကြွင်းသူဆပ်ခြင်းတပါး၊

မင်းကြီး၊ရွှေငွေ၊ ကြေးသံ၊ ဆံစပါး၊ပြောင်းပဲ၊ နှမ်ဝါ၊ဆီဆေး၊လူသုံး ဆောင်သည်ဥစ္စာရပ်ကို၊ မကုံလုံ၍လူအများ ရှစ်ယောက်၊ကိုးယောက်၊ တ ဆယ်၊ စာရင်းတချက်ဘည်းချေးယူ၍၊တချို့သေပျောက်ထည်းကြွင်းသော သူရင်းပွားကိုဆပ်စေ၊ ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊စာရင်းတချက် တည်းအတူ၊ချေးသောကြောင့် တည်း၊

၂၆ မြီချေးရာစာရင်းမပါ၊အတူပါသူဆပ်ရခြင်းတပါး၊

မင်းကြီး၊အကြင်သူတယောက်သည်၊သူတယောက်မြီချေးရာ၊အတူလာ၊ အတူသွားသူ၊ချေးရင်းလူသေပျောက်သော်၊ အတူ လာ၊ အတူသွားသူ၊အ ရင်းဆပ်စေ၊ငါမယူ၊စာမင်၊မဆိုသာချေး၊ ၊တလှေတည်းစီး၊တခရီး တည်းသွားသောသူတို့သည်၊ ရှေးကံဟောင်းတော်၍ ရွှေငွေရတနာကိုထိုက်

same case, if the time for returning them be past, if they be over due, let two of the same kind of animal as that originally borrowed be returned. This is said when they have been due a full year.

24th. One law when paddy is taken on credit, or silver is taken on a promise to give paddy.

Oh king! if a person shall take paddy, promising to pay for it in money after harvest, if money is scarce and paddy abundant, and they dispute, (here is a precedent,)—oh king! in former times, in the country of Miteela, from the rain the paddy in the granaries was all destroyed by insects, and the price of grain rose to one tickal per basket. A person borrowed a basket on a promise to pay for it one tickal after harvest. After harvest paddy was selling for ten baskets the tickal, and the borrower wanted to pay two baskets of paddy for the one he had borrowed. The creditor argued that the price of paddy at the time was one tickal the basket, and that he ought to pay him two tickals. So they came before the sage, who said, the time and the place, the kind of thing, and the price, are four things (to be considered;) let one basket of paddy and one tickal of silver also be paid. As a Yathay, in the time of a former god, decided thus in Miteela, when paddy is taken and money to be paid or money taken and paddy to be paid, let the case be so decided. Thus the lord Yathay, called Menoo, said.

25th. The law that when a number of persons have incurred a debt, those who remain shall pay.

Oh king! if gold, silver, copper, iron, rice, paddy, cholum, vetches, sesamum, cotton, oil, tobacco, or any other thing in use among men, be borrowed, on one engagement by a number of persons, eight, nine or ten, who have need of them, and if some of them die, or are not to be found, let those who remain pay principal and interest. Why is this?—because they took the article on bond in common.

26th. The law when a party, though not mentioned in the engagement, if he accompanied the borrower, shall pay.

Oh king! if a person accompany another who goes to borrow (any thing,) and if the person who incurred the debt shall die, or not be found, let the person who accompanied him pay the principal. He shall not say that he did not take the thing, that his name is not in the bond. People going together in the same boat, or fellow travellers on the same journey, if their fortune from their former deeds be good, and they come on some gold, silver, or gems, and get pos-

မိ၍ရသော်၊ ရရင်းလူနှစ်ဆ၊ အတူပါ လူတဆ၊ ဝေယူကြသကဲ့သို့ ဖြစ်၍၊ မလွတ်သာချေ၊ အရင်းဆပ်ပေး ဟူသတည်း။

၂၇ ဖြီကိုလူအများချေးရာ၊ မဆပ်သင့်၊ ဆပ်သင့်နှစ်ပါး။

မင်းကြီး၊ အကြင်ဖြီစားအများတို့သည်၊ ဖြီရှင်ဥစ္စာကို၊ တလုံးတည်း ယူကြ၍၊ အသီး အသီး ဖြီစားချင်း၊ ဖြီရှင် ရှေ့တွင်၊ သူယူ နက်၊ ငါ ယူ နတ်အ လျောက်ချိန်၍ဝေကြသဥ်ကို၊ ဖြီရှင်သိမြင်စေကာမူ၊ နောက် အရှုံ့ ဖြီစားသေ ပျောက်သော်၊ ကြွင်းသူငွေသပျောက်သူတို့တာကိုမဆပ်မဆိုသာ၊ ဖြီရှင်အ သိခွဲဝေယူသည်မဆိုသင့်ချေ၊ ရင်းပွားကြွင်းသူတို့ကဆပ်စေ၊

အကြင်ဖြီစားတို့သည်၊ ဥစ္စာတလုံးတည်း၊ စာရင်းတချက်တည်း ချေးစေ ကာမူ၊ နောက်ဆပ်သောခါ၊ ငါကမည်မျှ၊ သင့်ကမည်မျှ၊ မင်းကမည်မျှ၊ တ ယောက်တစုကျနိုသဥ်၊ တယောက်အဖို့မဆပ်မှိသည်မဆိုသင့်၊ ဆပ်သူဆပ် ၍ပြေစေ၊ ဥစ္စာရှင်နှင့်၊ မဆပ်သည်ဖြီယူသူစကားသေပနှက်၍အသိအကြား သဉ်ငင်၊ စာရင်းသဉ်ငင်မှိလျှင်၊ အရင်းဆပ်သူမှိသူတို့မှာ၊ ပျောက်သူသေသူ မရနိုင်ဆိုသူတို့အတွက်ကို၊ မတောင်းသာချေကင်းလွတ်စေ၊

၂၈ ရဟန်းသုမယားကိုအသိချေးဖြီတပါး။

မင်းကြီး၊ သုမယားမှန်းသိလျက်၊ ရဟန်းဖြီချေးသောစကားမှာ၊ ထင်သိ၍ ဆိုလျှင်ရင်းပွားကိုမဆပ်သာဆုံးစေ၊ လင်အသိ၊ မယားအလျောက်ချေးသဥ် ကို၊ အတူသုံးသော်ဆပ်စေ၊

၂၉ လင်ကုန်သွားသည်၊ စစ်သွားသည်အမိုက်၊ မယားချေးဖြီတပါး။

လင်ကုန်သွားသော်၊ စစ်တိုက်လိုက်သော်၊ မယားခွဲစားရန်မရှိ၍၊ ရဟန်း မှတပါး၊ ငွေကိုတို့မယားချေးယူမည်၊ ငါမယား သထောတူ၊ ဖြီရှင် ကားမ ရောက်မည်၊ လင်ရောက်၍ဆိုလျှင်သုမယားမှန်းသိချေသော်မိုးပြစ်မလွတ် ချေ၊ ငွေနှင့်အပြစ်တံလျှင်ကြေစေ၊ ငွေနည်းသော် ဖြည့်၍လျှော်စေ၊ ငွေများ

session of them, the person who first found them shall have two shares, and his companions one each. In the same way he (the person who accompanies another when he incurs a debt,) shall not escape; let him pay the principal.

27th. The two laws, when there are many parties to a debt, when they ought to pay, when not.

Oh king! if a number of people take property from an individual on loan, and shall of themselves, in the presence of the lender, divide and weigh, each his own share, and the lender sees and knows what they are doing; yet if any of the borrowing party shall afterwards die, or not be found, the remainder shall not refuse to pay the share (of the absent;) they have no right to plead that they divided the amount borrowed in presence of the lender, and with his knowledge. Let those who are left pay principal and interest.

If they shall borrow together, and even enter their names into the same engagement, if at the time of payment the lender shall say "so and so owes so much," "you owe so much," "he owes so much;" and if the share of one be left, he shall not say one has not paid, and on that ground refuse to receive the money of the others. Let each pay his share, and be free from farther demand; and the debtor having declared to the lender that he cannot pay, let them make a verbal engagement before witnesses, or a written contract; and if he die, or abscond, the lender shall not demand his share from the others. Let them be free.

28th. The law when a Rahan lends silver to a woman, knowing her to be a wife.

Oh king! in the case of a Rahan lending money to a woman knowing her to be a man's wife, if the husband shall, as soon as he knows the fact, complain, neither principal nor interest shall be paid; let them be lost (to the lender.) But if the wife shall borrow the money with the knowledge of her husband, and they shall both make use of it, let it be paid.

29th. The law when a woman contracts debts in the absence of her husband with the army, or on a trading expedition.

If during her husband's absence on a trading expedition, or with the army, his wife is left without subsistence, and a Rahan shall lend her the money of some other person, and she shall willingly have sexual intercourse with the creditor, if the husband on his return shall complain, and if the creditor knew she was a maried woman, he shall not escape the punishment for his offence. If the money lent be an equivalent to the fine, let that be kept as satisfaction. If it fall short of the sum, let the creditor pay the difference. If it be more than

သော်ပို့ငွေကိုဆပ်စေ၊ ။ဤသို့ဆိုရာ၌ မယားမိုးတို့အပြစ်သည်အမျိုးအလိုက်ဖြစ်စေ၊

တနည်းကား၊လင်မယားတို့သည် မကုံလုံ၍သူမြို့ကိုယူလေအံ့၊မယားကိုထိုမြို့နှင့်အပ်ထားခဲ့၍၊စစ်မြေလည်းကောင်း၊ကုန်စည်ရောင်း ဝယ်လည်းကောင်း၊တရပ်တကြေးသို့သွားလေရာ၊ သုံးနှစ်ကြာ၍စာမရောက်၊ စစ်သည်အဓော်တို့အောင်ပြီလာ ရောက်၍၊မလာမရောက် ရှိမည်၊ ထိုမြို့ရှင်ထံ၊မြို့စားအပ်ခဲ့သည်၊ မယားနှင့် သဘောတူ၍ ကာမရောက်သောစကား၊လင်မရှိမိုက်၊ မယားချေးစား၍နည်းတူ မရောက်၊ စာမပေး ရှိသောစကား တွင်၊ မြို့ ရှင် နှင့် ထိုမယား သဘော တူ၊စပ်ရှက်သင့် နေ ချေက၊ လင်ရောက်သောအခါ၊မြို့ကိုဆပ်မှ၊ချင့်မယားကိုချင့်ရစေ၊မယားမိုးအပြစ်ကင်းစေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊တရားလွန်ချေသောကြောင့်တည်း၊

၃၀ လင်ချေးစားသည်မယားမသိက၊ဆပ်ရာ၊မဆပ်ရာမြို့နှစ်ပါး၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ လင်ချေးသည်ကို မယားမသိက၊ ဆပ်ရာ၊မဆပ်ရာသောမြို့စကားနှစ်ပါးဟူသည်ကား၊ လင်သည်ကာမဂုဏ်ဖြင့် သူမယားကိုလည်းကောင်း၊အလွတ်သူကို လည်းကောင်းပြစ်မှား၍၊ သူတထူးမြို့ကိုချေးယူလျှော်ရလေသည်၊ထိုလင်သေသော်၊ပျောက်သော်၊မယားရင်းဖြစ်သည့်မြို့ရှင်တို့၊စွဲ၍တောင်းသော်၊မတောင်းသင့်ချေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ကာမဂုဏ်တွင် မယားဖြစ်သူအလိုမတူ၊ချေးသောကြောင့်တည်း၊ ။ငင်မြို့ကိုလင်ရှိစဉ်၊ မြို့ရှင်တောင်းသည်ကာလ၊ လနေ့ရက်ငန်ပါ၊ ဆေးကွမ်းသေရည်တည်၍မယားဆိုဘူးချေက၊မသိမဆိုင်မဆိုသာချေဆပ်စေ၊ ။အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား၊ သဘော တူ ရာ ရောက် ချေသောကြောင့်တည်း၊ ။တနည်းလည်း၊မယားအသိအမြင်၊ထိုမြို့ကိုတောင်းခံ၊ ထိုတောင်းသည်ကာလငါနှင့်မဆိုင်၊လင်ကာမဂုဏ်ကြောင့်ဖြစ်သည်၊ သူသိသူမြင်အထင်အရှားဆိုဘူးချေကလည်း၊ မျက်နှာ ညီတွင်၊တောင်းဘူးပါသည်၊မဆိုသာချေ၊ထိုမယားလျှော်ကင်းလွတ်စေ၊သားသို့မြီးရှိမူကား၊ဆိုးခံ၊ကောင်းစံဖြစ်သည်၊ထိုအဖသေပျောက်သော်လည်းမသိမဆိုသာချေဆပ်စေ၊

လင်ချေးစားသည်ကို မယားမသိသော်လည်း ဆပ်ရာသောမြို့ တပါး ဟူသည်ကား၊မယားလင်တို့အကျိုးစီးပွားဖြစ်စေ၊ ဘိုးဘွားမိဘတို့အတွက်ဖြစ်စေ၊မြို့ရှင်တို့က၊ဖော်ထုတ်နှိုင်ချေလျှင်မသိမဆိုသာဆပ်စေ၊ ။ယူရင်းသူ

equivalent, let the overplus be repaid him. What has now been said of this offence, let the fine be in relation to the class of the offender.

In another case; if a husband and wife be in want, and shall incur a debt; if the husband, leaving his wife in pledge with the creditor, shall go on a trading journey, to the wars, or into another district, and if after three years no letter is received from him, and his companions who went with him to the war (or otherwise,) have returned, and he shall not return; if the creditor shall have connection with the wife, as left with him, by her own consent; or if the wife, in the absence of her husband, shall incur debt, and he in the same way shall not return (for three years,) or send any letter, and the creditor shall have connection with her by her own consent, the husband on his return shall only recover his wife on paying the debt; there shall be no punishment for the criminal connection. Why is this?—because the husband has exceeded the law (the legal time of absence.)

30th. *The law as to whether a wife shall, or shall not pay debts contracted by her husband without her knowledge.*

Oh excellent king! regarding the two laws as to whether a wife shall or shall not pay money borrowed by her husband without her knowledge, is this: If the husband has criminal connection with another man's wife, or with a single woman, and shall incur debt to pay the fine, and if he die, or is not to be found, no claim shall be against the wife. Why is this?—because the wife is not consenting to his lustful acts. If the creditor shall have demanded the debt in the wife's presence, and she shall have placed before him tobacco, betel, or liquor, and have asked him to wait for a certain time, she shall not then plead that she knows nothing about, and has nothing to do with it. Let her pay. Why is this?—because (these acts) amount to tacit consent. But in case, on the creditor demanding it in her presence, she, knowing that he does so, shall say at the time that she has nothing to do with it—that the debt had its origin in the lust of her husband—and this in the presence of witnesses—the creditor shall not plead that he made his demand in her presence; let her be held free of the debt. If he has children, they inherit good and bad, (property and debts.) If he die, or is not to be found, they shall not plead ignorance of the debt; let them pay.

The case in which the wife, though not aware of the husband's debt, shall pay, is this: If it has been incurred for the benefit of both parties, with a view of making profit; or if on account of their parents, and the creditor be able to prove this, she shall not plead ignorance; let her pay. She shall not plead that the person who

သေပျောက်သည်မဆိုသာချေ၊ ။ဤအရာကား၊ မြို့ရှင်က၊ သူသိသူမြင် ဆို၍မှန်မှ၊ ဆပ်စေဟူသတည်း၊ ။ထိုသိမြင်သူမရှိက၊ မဆပ်ရာ၊ လွတ် ကင်းစေ၊

၃၁ မယားချေးစားသည်ကိုလင်မသိ၊ ဆပ်ရသောမြို့နှစ်ပါး၊

မင်းကြီး၊ မယားချေးသည်ကိုလင်မသိကမဆပ်ရာ၊ ဆပ်ရာသောမြို့နှစ် ပါးဟူသည်ကား၊ မယားသည်သူလင်ကိုမိုးသည်၊ သူတပါးနှင့်ရင်းပါးဆေး ကမ်သည်၊ လော်လည်ခြင်း ကြောင့်အပြစ်လွတ်ရာ တွင်၊ ချော်ပေး ရန်ထူရ သောမြို့ကိုမယားသေပျောက်သော်၊ လင်မသိက၊ မတောင်း မဆပ်ရာ၊ လွတ် စေ၊ ။ထိုမယားမှိစည်မြို့ရှင်တောင်းသည်ကာလ၊ သေရည်သောက်လျှက် လက်ဖက်ဆေးကွမ်းတည်ကျွေးဘူး ချေလျှင်ပေးဆပ်စေ၊ ။ထိုသို့ဗျာတ်နှာ ညီတောင်းသည်ကာလ၊ ငါနှင့်မဆိုင်၊ သင့်ကာမဂုဏ်မှုဖြစ်သည်၊ သူသိသူ မြင်ဆိုဘူးချေက၊ လင်ဖြစ်သည်ဟုမယားသေပျောက်သော်၊ လင်ကိုမတောင်း သာချေလွတ်စေ၊ ။သားသမီးမြေးတို့မှာဆိုးခံ၊ ကောင်းစံဖြစ်ချေသည်၊ မလွတ်မကင်းသာပေးစေ၊

၃၂ ၎င်လင်၊ ၎င်မယားကြက်တိုက်၊ အံခပ်၊ လောင်းတမ်ကြဲရာ၊ သေရည် သေရက်သောက်ကြူးကြရာ၊ တင်ခြင်းမြို့သုံးပါး၊

မင်းကြီး၊ လင်လည်းကောင်း၊ မယားလည်းကောင်း၊ ကြက်တိုက်၊ အံခပ်၊ ကြွေအံကျားထိုး၊ လောင်း ရာတွင်၊ တင်သော မြို့တရား၊ သေရည်သေ ရက်၊ သောက်ကြူး၍၊ တင်သောမြို့တရား၊ နှစ်ပါးတို့မှာ၊ မယား ချေး၍၊ လင် မသိ၊ လင်ချေး၍မယားမသိ၊ တယောက်တခြား၊ တပွဲကသုံးစားလောင်း ထန်းရာ၊ မယားအလျှောက်ယူသည်၊ လင်အလျှောက်ယူသည်ကိုမသိက၊ ယူရင်းသူသေ ပျောက်သော်၊ မယားကိုလည်းကောင်း၊ လင်ကိုလည်းကောင်း၊ မခွဲမတောင်း သာချေ၊ စာရေးစာဝင်မှိသော်လည်းလွတ်စေ၊ အမှုသွမ်ဖြစ်ချေသော့ကြောင့် တည်း၊ ။သို့ကားမဟုတ်တုံ၊ မြို့ရှင်တောင်းလာသည်ကာလ၊ လင်မယား သိမြင်ကြ၍ သေရည်သေရက်၊ လက်ဖက်ကွမ်းဆေးတည်ဘူးသော်၊ နေ့ရက် ငန့်ပါဆိုဘူးသော်၊ မသိမဆိုသာချေဆပ်စေ၊ ထိုသို့တောင်း လာရာတွင်၊ ငါ နှင့်မဆိုင်၊ သူသိသူထင်ဆိုဘူးချေကလည်းကင်းလွတ်စေ၊ သားသမီးမြေးတို့ မှာ၊ ဆိုးခံကောင်းစံဖြစ်ချေသည်ဆပ်စေ၊

contracted the debt is dead. This is when the creditor can prove clearly by witnesses the truth of his claim. If there be no witnesses, she shall not pay; let her be free of the debt.

31st. *The law whether a husband shall, or shall not, pay debts incurred by his wife with his knowledge.*

Oh king! the debt incurred by a wife without the knowledge of her husband, which he shall or shall not pay, is this: If a wife have criminal connection with a married man, or make presents to a man from desire to incur debt, to pay fines inflicted, when she cannot escape the imputation of improper conduct; if she die, or abscond, if the husband was not cognizant of these debts, they shall not be demanded of him; let him be held free. If he has been present when these have been demanded, and has placed before the maker of the demand spirits, tea, tobacco, or betel, let him pay. But if, when the demand was made in his presence, he has said in the presence of witnesses, that he had nothing to do with it—that it was a matter of his wife's lusts,—if the wife die, or is not to be found, the amount shall not be demanded of him on account of being her husband; let him be free. But children and grand children inherit both good and bad, (both property and debts.) They shall not escape; let them pay.

32d. *Of the three kinds of debt incurred by a husband or wife, in cock-fighting, putchees, or betting, when drunk.*

Oh king! the two laws regarding debts incurred by a husband or wife, in cock-fighting, dicing, playing with shells or draught, or debts contracted when drunk, are these: If the wife incur debts on these accounts without the knowledge of the husband, or the husband without the knowledge of the wife, at separate parties, what the wife alone incurs, or what the husband alone incurs, let the contracting party pay. If that party die, or is not to be found, it shall not be demanded of the other, even if there be a written engagement. It shall not be paid, because it is an act of folly. But if, when the creditor comes to demand the debt, the husband or wife has seen and been aware of his having done so, and shall have placed before him spirits, betel, tea, or tobacco, or have begged him to wait a few days, they shall not plead ignorance; let them pay. But if, when the creditor thus comes and makes his demand, they have said before witnesses that they have nothing to do with the debt, let them be free. Children and grand children are heirs to good and bad; let them pay.

၃၃ သားသွီးမြေးတို့မှာ၊ ၎င်ငြိကိုဆပ်သင့်၊ မဆပ်သင့်ခြံသုံးပါး၊

မင်းကြီး၊ အကြင်လင်မယားတို့သည်၊ အလောင်း အစား၊ အသောက် ကြောင့်တင်သောငြိမှန်စေကာမူ၊ လင်မယားကွာကြရာ၊ သားကိုအဖ၊ သွီးကိုအမိရစုဖြစ်သည်၊ လင်မယားကွာပြီးမှ၊ အသီးအသီးလောင်းစားသောက် စားပြု၍၊ တင်ကြသောငြိမှာ၊ အမိတာကိုသွီး ဆပ်စေ၊ သားမဆပ်သာချေ၊ အဖတာကိုသားဆပ်စေ၊ သွီးမဆပ်သာချေ၊ ဤကားသင်းသီးခြားနားနေကြ သည်ကိုဟူသတည်း၊ ၊ထွေးရော၍အမိနောက်သားသွီးပါ၊ အဖနောက် သားသွီးပါ၊ အတူနေကြသောသွီးတို့၌၊ ဆိုးခံ၊ ကောင်းစံဖြစ်ချေသည်၊ ၊ ဥပမာဆိုသော်၊ အသီးအသီးစီးဝင်လာသောချောင်း မြောင်း၊ မြစ် စသောရေ တို့သည် မဟာသမုဒ္ဒရာသို့ရောက်၍ဆားငံရေအတိဖြစ်သကဲ့သို့တည်း၊

၃၄ အမိုးအပွားယူသောငြိကို၊ မြေးမြစ်တို့မသိသော်လည်း ရင်းပွား ဆပ်ရာ၊ မဆပ်ရာသောတရားလေးပါး၊

မင်းကြီး၊ အမိုးအပွားယူသောငြိကို၊ မြေးမြစ်တို့မသိသော်လည်း၊ ရင်းပွား ဆပ်ရာ၊ မဆပ်ရာ သောတရားလေးပါး ဟူသော်ကား၊ အမိုး အပွားတို့ချေး ယူစား သောက်ငြိမှန်ချေက၊ ချင်းတို့မိဘအမွေခံမရှိသော်လည်း၊ ဘိုးဘွား အမွေကို၊ အမွေခံမှိသောသူသားမြေးမြစ်တို့သည်၊ မသိသော်လည်းငြိရှင်က၊ သူသိသူမြင်ဆိုနိုင်ပေသော်၊ ဘိုးဘွားယူသည်၊ ဘိုးဘွားမရှိသေပြီ၊ မဆိုသာ ချေ၊ အမွေစုအတိုင်းခံဆပ်စေ၊ ၊တနည်းတုံ၊ ဘိုးဘွားတို့သည် သား သွီးတို့အား၊ ခွဲဝေပေး၍ထိုသား သွီး သေသည်၊ မြေး တဦး နှင့် အထူနေရာ၊ စားကြွေးဝတ်စားဘန်ဆာ၊ နှုတ်လက်လွှန်ကြောင့်၊ တင်သည်ငြိကို၊ အထူနေ မြေးတို့ဆပ်စေ၊ အသီးစား၊ အခြား နေတို့မဆပ်သာချေ လွှတ်စေ၊ အဘယ် ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ အကြင်သစ်သီး၊ သစ်ပွင့်တို့သည်၊ အခိုင်အညှာမှကြွေ ၍မြေသို့ရောက်လျှင် အခိုင်အတန်မှာ၊ ငြိခြင်းဌါမထိုက်သကဲ့သို့၊ အခိုင်အ တန်၌ရှိသောသစ်သီး၊ သစ်ပွင့်တို့သည် ထိုအခိုင်ကိုသူတပါးယူရာ၊ မကွာပါ ရလေသကဲ့သို့တည်း၊ ၊တနည်းတုံ၊ ဘိုးဘွားတို့သည်၊ လင်ရင်း၊ မယား ရင်းသေ၍၊ ဘိုးငယ်၊ ဘွားငယ်တို့ နှင့်၊ သင့်နေရာ၊ အမွေခံမရှိသေသော်၊ အ ထက်သားရင်းတို့၊ သားသွီးသည်၊ မြေးမြစ်ချေးသည်တည်း၊ ထိုမြေးတို့မသိ သော်လည်းအရင်းဆပ်စေ၊ ၊တနည်းတုံ၊ အတူနေမြေးချေးစား သည် တို့ကိုငြိရှင်ကတောင်းအံ့၊ သူသိသူမြင်မှန်ချေလျှင်၊ လေးစု၊ တစုဆပ်စေ၊ ဤ သို့ဆိုခဲ့ပြီး သမျှငြိလေးရပ်မှာ၊ သေသည်ကိုသာဆိုသတည်း၊ မသေမထွေ

33d. The law when children or grand children shall pay these debts.

If a husband and wife shall have incurred debts on account of bets, or drinking, and shall separate—the sons are allotted to the husband, and the daughters to the wife—as regards debts of this description, incurred by them individually after separation, let the daughter pay those of the mother; the sons shall have no share in them; and those of the father the sons shall pay; the daughters shall have no share in them. This is said when they are living separately, and their property is distinct. If they be living together, without a division of the property, and daughters and sons go with the mother, and sons and daughters with the father indiscriminately, the children are heirs of good and bad. To make a comparison; as the waters of all streams, brooks, and rivers become salt on reaching the sea.

34th. The four laws whether children, grand children, or great grand children shall, or shall not, pay principal and interest on debts contracted by their grand parents without their knowledge.

Oh king! the four laws whether children, grand children, or great grand children, even though they do not know that debts were incurred by their grand parents, shall pay principal and interest or not, are these: If they be really debts of the grand parents, even if the parents who shared in the inheritance be dead, the grand children and great grand children who have received any portion of it, though they did not know of the debt, if the creditor can prove it by witnesses, shall not plead that the debt was contracted by their grand parents who are dead; let them pay in proportion to their share of the inheritance. In another case; if the grand parents have made a division of their property amongst their children and grand children; the children are dead, and the grand parents living with one of the grand children; let this child pay all debts they may have incurred for the food or clothes, or on account of abusive language, or assault. Those who are living separate shall pay no part of this; let them be free. Why is this?—because (they are) as the fruit and blossoms of a tree which have once fallen from the branch and come to the ground, and have nothing more to do with the tree; but the fruit and blossoms which remain on the branch go with the branch if any one takes it. In another case: If a grandfather or grandmother shall have died, and the survivor has married again, and (this husband and wife) shall both die leaving no issue, the children of the first marriage or their grand children, let them pay the principal of their debt, even if ignorant of their contraction. In another case: If whilst living with a grandchild they shall have incurred debt which the creditor shall demand and prove by witnesses, let this grandchild pay one fourth of the debt. What has been said

ချေးယူသူလွင့်ပျောက်သော်၊ သေသဥ်သိတင်းမကြားသော်၊ မတောင်းမဆပ်စေရာဟုရှင်ရသည့်ဆိုတော်မူ၏။

၃၅ အတူနေ၊မြေးချေးသောမြီကို၊ဘိုးဘွားမသိသော်လည်း၊ မြေးသေလျှင် ရင်းပွားဆပ်ရသောမြီအရင်းတွင်သာ၊ဆပ်ရသောမြီနှစ်ပါး။

မင်းကြီး၊ အတူနေ မြေးချေးသည်မြီကို၊ ဘိုးဘွားမသိသော်လည်းမြေး သေလျှင်၊ ဘိုးဘွားတို့ရင်းပွားဆပ်ရာသော မြီတချားနှစ်ပါးဟူသော်ကား၊ အမိုးအဖွားနှင့်၊မြေးအတူနေစားကြရာ၊မြေးသည်၊ ဘိုးဘွားမသိ၊သူတထူး မြီကိုချေးယူ၍ဘိုးဘွား နှင့်အတူနေရာ၊ စားသောက်သုံးဆောင်သည်၊မြီရှင် ကဆိုနိုင်၍မှန်လျှင်၊ ထိုမြေးသေသော်လည်း ရင်းပွားကို ဘိုးဘွား ဆပ်စေ၊ ၊တနည်းတုံ၊အတူနေ၊မြေးချေးသည်ကိုသာထင်ရှားအောင်မြီရှင်က၊ ဆိုနိုင်၍၊ဘိုးဘွား အမှုကိုမဆောင်ရွက်သောအမှုကိုမဆိုနိုင်ချေက၊အရင်း ကိုသာဘိုးဘွားတို့ဆပ်စေ၊

၃၆ မိဘချေးယူသောမြီကို၊သား သမီးတို့မသိသော်လည်း ဆပ်စေရာသည်မြီသုံးပါး၊

မင်းကြီး၊ မိဘချေးယူသောမြီကို၊မသိသော်လည်း၊ သားသမီး တို့ဆပ်စေရာသည်မြီသုံးပါးဟူသည်ကား၊ မြီကိုမိဘချေး ယူသည်ကို သူသိသူမြင်၊ဆိုနိုင်ချေက၊ သားသမီးတို့အခြားဖြစ်စေကာမူ၊ကြီးစည်ငယ်လိုက်၊တရားစုအတိုင်း၊ရင်းပွားကိုဆပ်စေ၊ ၊တနည်းတုံ၊အမွေမခွဲမဝေသေး၊သားကြီး၊ သမီးကြီး၊သားငယ်၊ သမီးငယ်မယူ၊ တချို့ကား၊အတူနေ၍၊ တချို့ကား၊အတူမနေ၊စားကြွေး၊ သောက်ကြွေး မှန်ချေလျှင်၊ အတူနေက၊နှစ်စုဆပ်စေ၊အသီး စားတို့က၊တစုဆပ်စေ၊ထိုသို့မဟုတ်၊ မိုးဃ်းမြေ၊လယ်ယာ၊ဥယျာဉ်ခမ်နား၊အရှက်အတင်ကြောင့်၊ မိဘယူသောမြီ ဖြစ်ပေမူကား၊ အတူနေ၊ အတူစားတို့ နှစ်ဆ၊ မဆပ်သာချေ၊တရားစုအတိုင်းဆပ်စေ၊

၃၇ ၊မိဘတာဝန်၊သားသမီးတို့ယူခြင်းမြီနှစ်ပါး၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊မိဘတို့တာဝန်၊သားသမီးတို့ယူရသောမြီနှစ်ပါး ဟူသည်ကား၊ ၊မိဘအမွေကိုမခွဲမဝေမှီ၊မိဘအမှုစားသုံးရန်ကြောင့်၊ယူသည်မြီမှာ၊မိဘမယူ၊ မင်းတို့၊ညည်းတို့သာယူသည်မဆိုသာချေ၊တရားစု

of these four kinds of debt applies only when the debtor is dead. If he be not dead, but have gone away from the place, and no intelligence has been received of his death, the creditor shall not demand of the grand children; if he do so demand, they shall not be obliged to pay. This the sage recluse, called Menoo, hath said.

35th. The law whether grand parents shall pay principal and interest only, of debts contracted by their children, grand children, or great grand children, who have lived with them, or not on their death.

Oh king! the two laws as to whether grand parents shall, or shall not, pay after his death the debts, principal and interest, or principal only, incurred without their knowledge by a grandson who lived with them, are these; Whilst the grand parents and grandchild are living together, if, without their knowledge, he shall incur a debt, if they were concerned in the matters in which the money was expended, and this be proved by the creditor, though the grandson be dead, let the grand parents pay the debt, principal and interest. In another case; if the creditor can only prove the debt, but cannot prove that the grand parents were concerned in the matter or thing in which it was incurred, let them only pay the principal.

36th. Three kinds of debt contracted by parents, which the children shall be caused to pay, even if they be ignorant of their contraction.

Oh king! there are three kinds of debt incurred by parents which the children shall be caused to pay, whether they are aware of their contraction or not. If a debt can be proved against a father or mother by witnesses, even if the children be living separately, let them pay principal and interest, according to their ages and their share by law (of inheritance.) In another case; if the inheritance be not divided amongst them, there shall not be distinction of ages. If some were living with their parents, and some separately, and the debts were incurred for food, let the children who live with the parents pay two thirds, and those who live separately one third; but if the debt is not incurred for food, but on account of lands or other goods, the children living with the parents shall not pay two thirds; let them only pay according to their lawful share of the inheritance.

37th The two kinds of debts incurred by their children on account of their parents.

Oh excellent king! the two kinds of debt incurred by children on account of their parents are these. A debt incurred before the partition of the inheritance, for food, on account of the parents, (part

နှင့်ဆိုင်ရာဆယ်စေ၊ ။မိဘနှစ်ပါးနှင့် အတူနေရာ၊သားသမီးတို့သည်မိဘ အသုံးအဆောင်မယုတ်၊ချင့်တို့နုတ်လွှန်လက်ရောက်ကြောင့်ဖြစ်စေ၊ချင့်တို့ ကို ဆင်ဝတ်ရာ၊ ယူသည် မြိကို၊ မိဘအမှ ဆို၍ ယူသော် လည်း၊ ချင့် တို့ မှု ကြောင့်ဖြစ်လျှင်၊ချင့်တို့ယူသူကသာဆယ်စေ၊ပေါက်ဖော်စုမဆယ်သာ၊

၃၈ ။မိဘတို့ယူသောမြိကို၊သားသမီးတို့မသိသော် လည်း၊ ဆယ်ရာသော တရားသက်သေခန်းတပါး၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ မိဘယူသောမြိကိုသားသမီးမရှိသော်လည်း ဆယ်ရာ သောတရား သက်သေခန်းတူသော်ကား၊ရှေးသောအခါ၊ဒိပင်္ကရာ၊ မြတ်စွာ ဘုရားလက်ထက်တော်၌၊ မိဘနှစ်ပါးချေးယူ၍သုမြိကိုစားလေသည်၊ မိဘ နှစ်ပါးသေသောအခါ၊သမီးသားအကြီးနှစ်ယောက်မိဘမြိကိုဆယ်လေသည်၊ သမီးငယ်မှာ၊ထိုမိဘတို့သုမြိကိုစားသည်ကာလ၊မမွေးသေး၊ပဋိသန္ဓေမှိလေ သည်၊ငါတို့ပေါက်ဖော်သည်၊မစားရ၊မစားနိုင်၊ မစားတတ်၊ ကိုယ်ဝန်နှင့် ဖြစ်လေသည်ဟုအစုကို၊ မဆယ်စေရ၊ ထိုညီမငယ်သည်မွေးဖွားရင်းကား၊ အ များနည်းသွားတတ်၊ ပြေးတတ်အောင်၊ မျက်စိမြင်လေသည်၊ နောက်မျက်စိ မမြင်ခဲ့ရကား၊ဒိပင်္ကရာ၊မြတ်စွာဘုရားထံ၊အကြောင်းကိုလျှောက်လျှင်၊အမိ ချေးယူသည်ကာလ၊အပုအခါး၊အစပ်အချို၊ အဆိမ့်တို့သည်၊ထိုသူငယ်မခံ စားရလေသည်ကို၊မြိစုမပေးနေသည်၊ထိုကြောင့်မျက်စိကွယ်သည်၊ ယခုသူ ငယ်မအစုမိဝန်ဗတာဆို၍၊ သင်တို့ဆယ်သည်ဥစ္စာကိုပေးစေသော်၊ အဆစ် မည်၏ ဟုမိန့်တော်မူ၍၊ သူငယ်မအစုဆယ်စေမှ၊ ထိုသူငယ်မမျက် စိမြင်မြန် သည် ဟု၊ ဒိပင်္ကရာ၊ မြတ် စွာ ဘုရား ဟောတော်မူ သည်၊ တရားတော်မှိချေ သည်ဖြစ်သောကြောင့်၊ မိဘ ယူသောမြိ မှန်က၊ သားသမီး၊မြေးတို့ဆယ်ရချေ သည် ဟု၊မနှုမည်သော၊ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

၃၉ ။မြိအဖျားခြောက်ပါး၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ မြိအဖျားခြောက်ပါး တည်း၊ ခြောက်ပါးတူသော် ကား၊ ။အရင်းအညွန့်ရှိသောမြိတပါး၊ ။အညွန့်ကိုသာဆယ် ပေး၍ အရင်းကျန် သောမြိတပါး၊ ။မြိရင်းကိုပေး၍ အညွန့် ကျန် သောမြိတပါး၊ ။အညွန့်အရင်း ကျန် မြိတပါး၊ ။မြိရှင် ဆို တိုင်း၊တက်ထိုက်သည်မြိတပါး၊ ။အတက်နှစ်ဆ၊တက်ထိုက်သောမြိ တပါး၊ ။၎ခြောက်ပါးတည်း၊ ။ထိုခြောက်ပါးတို့တွင်၊ အရင်း မမည်၊အဖျားမမည်ကျန်ကို၊အရင်းဖြစ်ရမည်တောင်းသော်၊ ဆယ်သမျှနှင့်၊

of the children) shall not plead that it was not incurred by the parents, but by the other children; let all pay according to their legal share of the inheritance. If children whilst living with their parents shall, not for their parents, but by reason of abusive language used, or an assault committed by themselves, incur debt, or for clothes, or ornaments, on their own account, though they plead it was on account of their parents, if it really was incurred on their own account, let them alone pay it; the relations shall not pay.

38th. A traditionary tale—a precedent, that children shall, in certain cases, pay debts contracted by their parents unknown to them.

Oh excellent king! the (evidence that) precedent for children paying the debts of their parents, even when ignorant of their contraction, is this: In former times, during the sojourn on earth of the most excellent para Debeng-gara, a father and mother incurred a debt, and at their death the eldest son and daughter paid it. The youngest daughter, at the time the debt was incurred, was not born, but her mother was pregnant with her, and on the ground that she could reap no benefit from the money borrowed, they did not cause her to pay any part of it. Until she was able to run about, she retained the sight of her eyes, after which she became blind. When they related these facts to Debeng-gara, the para, (he said,) "this child had the benefit of the food, sweet, bitter or sour, for which the debt was incurred, and as she has paid no part of it, she has lost her eye-sight. Now if you cause her to pay her share, saying it is on account of her parents' debt—my friends, if you cause her to pay to you, it will be equivalent to payment;" and only on causing her to pay did she recover her eye-sight. Because this law has been preached by the excellent Debeng-gara, and because this is the holy law, all true debts of parents are to be paid by children and grand children. Thus the sage recluse called Menoo said.

39th. The six kinds of debt.

Oh excellent king! the six kinds of debt are these: 1st, a debt when both principal and interest are due; 2d, when the interest only has been paid, and the principal is still due; 3d, when the principal has been paid, and the interest is still due; 4th, when part of both principal and the interest remain unpaid; 5th, when the creditor shall have the full amount of interest he demands; 6th, a debt on which a double amount of interest shall be paid. These are the six kinds of debt. And of the first:—

1st. When a balance is left due and nothing said as to whether

ယူရင်းဥစ္စာနှစ်ဆမရှိ၊ကျန်သည်တွင်သာ၊ နှစ်ဆမှိပေး၍ပြေစေ၊ ။နှစ်ဆထက်လွန်၍၊မယူသာချေ၊ဤကား၊ ရွှေငွေ၊ကြေးသံကိုဆိုသတည်း၊ စပါးဆံ၊ပြောင်းပဲ၊မုယော၊ လူးဆပ်ဖြစ်လျှင်၊ ကျန်ဥစ္စာသည်လေးသီးရောက်မှ၊ပြေစေ၊

တနည်းတုံ၊အညွန့်ပေး၍အရင်းကျန်မြဲကို၊အညွန့်တလီကျန်ရင်းအတိုင်းပေးမှ၊ပြေစေ၊

အရင်းပေး၍အညွန့်ကျန်မူ၊ အညွန့်ကျန်ကိုသာပေးစေ၊ အပွား မတက်ရာ၊

အရင်းအပွား၊မပေး မဆပ်သမျှမှာ၊ရွှေငွေ၊ကြေးသံဖြစ်က၊နှစ်ဆတက်၊ စပါး၊ပြောင်းပဲ၊ နှမ်ဝါ၊မုယော၊ လူးဆပ်ဖြစ်က၊ လေးသီး ရောက်တက်စေ၊ ၎င်ပြင်၊တိုးတက်၍မစားသာ၊

ထသိုးရောက်သောမြီဥစ္စာ၊လေးသီးရောက်သောဥစ္စာကို၊မည်သည်ထ၊နေ့ရက်ပေး ပါမည်၊ မြီစားဆိုအံ့၊ ထိုနေ့လရောက်၍မပေးသည်ထုမတက်သာ၊အဆုံးသို့ရောက်လည်းမြဲဖြစ်ချေသည်၊

ဆိုရင်းနှစ်၊လရောက်၍မပေး၊တက်ရာ၏ဟူသည်ကား၊ လက်လှယ်ဆပ်ချေးသောဥစ္စာ၊နှစ်ဆတက်စေဟူသတည်း၊ပေးမည်ချိမ်းချက်သည်မတိုင်မှီ၊ဆပ်ပေးသော်၊ယူရင်းတိုင်းခံစေ၊ဆပ်စေ၊အရင်းအညွန့်တွင်ချိမ်းချက်သောနေ့လ၊ နှစ်မရောက်မှီ၊ပေးဆပ်လျှင်၊အရင်း မှာအရင်း အတိုင်း၊ အညွန့် မှာ၊ဆယ်စု၊တစုလျှော့ယုတ်၍ပေးဆပ်ခံယူကြစေ၊

ချိမ်းချက်သည်နေ့ရက်မတိုင်မှီ၊တောင်းသော်၊ လက်လှဲ့ယ်ဆပ်ဖြစ်က၊အရင်းမဆုံးသာ၊ထိုချိမ်းချက်သည်နေ့လတိုင်မှပေးစေ၊ငန့်စေ၊တောင်းသော်မြီရှင်ဒါဏ်ခံစေ၊ ။အရင်းအပွားကိုနေ့ရက်ချိမ်းချက်၍၊ ပေးမည်မှိပြီးမှ၊ချိမ်းသည်နေ့ရက်မရောက်မှီ၊ဥစ္စာရှင်တောင်းသော်၊ အရင်း မှာ၊အရင်းအတိုင်းမှန်စေ၍၊အပွားတွင်သာထိုလအတွက်၊အစုပြုမှ၊လျှော့ယုတ်၍ထူစေ၊ပေးစေ၊ ထိုသို့ကား မဟုတ်တုံ၊ ချိမ်းချက်သည် နေ့လမရောက်မှီ၊ကိုင်ငင်ချေသော်၊ တယောက်ကိုင်သော်၊ ငွေအကျပ်သုံးဆယ်၊ နှစ်ယောက်ကိုင်သော်၊ ၎င်နည်းတူ၊ငွေအကျပ်သုံးဆယ်စီ၊အပြစ်နှင့်ငွေတော်သော်၊ကျေစေ၊ငွေများသော်၊ချ၍အကျန်ကိုဆပ်စေ၊လွန်မူမင်းဒါဏ်သင့်စေ၊မြီရှင်နှင့်ချိမ်းချက်၍၊မည်သည်နေ့လနှစ်ရောက်လျှင်၊ ပေးပါမည်၊မပေးလျှင်၊ ထွေရာ၊ အုန်းအိပ်ရာ၊ကျောင်းနင်း၍၊တောင်းပိုင်၊ကိုင် ပိုင်စေ၊စာချုပ်နှင့်ယည်းကောင်း၊အသိ

it is principal or interest, if the creditor shall wish to make it principal, if the money paid be less than the original sum borrowed, on that original sum not more than cent. per cent. shall be taken. This is of gold, silver, copper, or iron. If it be paddy, corn, vetches, mace, loo (barley,) or sat, let the balance left be paid up to four fold the original. In this case only shall the demand be satisfied in full.

2d. In another case; if the interest has been paid, and the principal left due, the liquidation of the debt shall only be completed when interest has again been paid according to the balance left due.

3d. When the principal is paid and the interest left due, let the balance of interest left only be paid; there shall be no increase of interest.

4th. If all the balance of principal and interest be left due, if it be gold, silver, copper, or iron, let cent. per cent. be paid. If paddy, corn, vetches, sesamum, cotton, mace, loo, or sat, four for one. Beyond this there shall be no interest.

5th. If a debtor shall fix a day for paying a debt, the interest of which has amounted, according to the thing borrowed, to cent. per cent. or to four for one, and if he does not pay on that day, there shall be no farther increase of interest. It is a debt that has reached its utmost limit.

6th. The case in which there shall be an increase of interest if not paid on the day fixed is this: Goods that have been borrowed "for a hand's turn," shall pay cent. per cent. If they be returned before the day agreed on, let them be taken back. If principal and interest are paid before the day agreed on, let the principal be paid in full, and let one tenth be deducted from the interest.

If the creditor demand the thing before the day agreed on, if it was borrowed for "a hand's turn," he shall not have his principal, but let him wait till the time agreed on, and let a creditor making such a demand be fined. If after a day has been fixed for the payment of principal and interest, if the creditor shall make his demand before the time, let him have the principal in full; the interest shall be calculated up to the time of demand, and nothing paid for the unexpired time; but if he shall arrest his debtor before the day agreed on, if one only has laid hands on the debtor, let him pay thirty tickals; if two, let them pay thirty tickals each; and if the fine cover the amount of the demand, let it be thus settled. If the debt be the larger amount, let the fine be deducted and the balance paid. If the fine be more than the debt, let the balance be the king's If an agreement has been made with a creditor to pay on a certain day, and the agreement be not fulfilled, the creditor may step across his bed or

အကြား နှင့် လည်း ကောင်း၊ မြီစား ဆိုချက်မှို၍၊ မှိမ်းချက် သည်နေ့လနှစ်၊ လွန်လျှင်၊ မြီအနည်း၊ အများမဆို ၊ကိုင်လည်း၊ကိုင်ပိုင်စေ၊ မှိမ်း ချက်ရင်း နေ့ရက်ရောက်၍၊ မြီစားကိုထိပ်ခပ်တောင်းလည်းတောင်းပိုင်စေ၊

၄၀ မြီစားကိုထိပ်ခပ်သင့်၊မခပ်သင့်နှစ်ပါး၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ခြေနှစ်ဖက်၊တပေါက်တည်း ထိပ်သို့မသွင်း ရာ၊နှစ် ဖက်သွင်းချေသော်၊ငွေအကျပ်သုံး ဆယ်လျော်စေ၊ ၊လက်ကိုတုပ်နှောင် သော်၊ငွေအကျပ်နှစ်ဆယ်လျော်စေ၊မျက်မှောင် တူသော်၊ လက်ပြန်ချည်ချေ သော်၊ငွေအကျပ်သုံး ဆယ်လျော် စေ၊ယောကျ်ား မိမ္မ မဟူသာ၊ ထိပ် ခြေကို မြေမှစူးအောင်ရိုက်ချေသော်၊ထိပ်ကြက်ဆူးဟူသတည်း၊ အပြစ်တဆယ်ငါး ကျပ်လျော်စေ၊ထိပ်ကိုကျော်နင်းချေသော်၊အပြစ်ငွေခုနှစ်ကျပ်၊နှစ်မတ်လျော် စေ၊ ထိပ်ခြေကို ခါးနှင့်လှံနှင့်၊ရိုက် ချေသော်၊ အပြစ် ငွေ အကျပ်သုံး ဆယ် လျော်စေ၊ထိပ်ခြေကိုသတ်ပင်း၍ခပ်ချေသော်၊ ထိပ်တောက်တဲ့ဟူသတည်း၊ အပြစ်ငွေတဆယ် ငါးကျပ် လျော်စေ၊ ထိပ်ကိုစောက်ထိုး၊ မတ်တတ် ခပ်ချေ သော်၊ အပြစ်ငွေ အကျပ် သုံး ဆယ်လျော်စေ၊ ထိပ် ကိုမြှင့် ၍ခပ် ချေသော်၊ အပြစ်ငွေအကျပ်သုံးဆယ် လျော်စေ၊ ခြေ နှစ်ဖက်ကို ဖွင့်၍၊ကားကျစ်သကဲ့ သို့ ခပ်ချေသော်၊အပြစ်ငွေအကျပ်ခြောက် ဆယ် လျော် စေ၊ ထိပ်ခပ်ရာ၊ ထိပ် တုံးကိုမီးမြှိုက်ချေသော်၊ အပြစ်ငွေအကျပ်သုံးဆယ်လျော်စေ၊ လူကိုတည်း မီး မြှိုက် သော်၊ အပြစ်ငွေ အကျပ် ခြောက်ဆယ် လျော် စေ၊ မြေ ကို တူး၍ ခြေတချောင်း တည်းခပ် ချေ သော်၊ အပြစ်ငွေ အ ကျပ် ခြောက် ဆယ် လျော် စေ၊မင်းဒါဏ်လည်းသင့်စေ၊ထိပ်သွင်းသောမိမ္မ၊အလွတ်သူကိုမြီရှင်ဖြစ်စေ၊ သူတပါးဖြစ်စေ၊ကာမဂုဏ်ပေါင်းဖော်၊စပ်ရှက် ချေသော်၊အပြစ်ငွေအကျပ် ခြောက်ဆယ်လျော်စေ၊ ထိပ်ခပ်ခံရသူက၊ မိတ်တူဖြစ်ပေသဥ်ဆိုလျှင်၊အပြစ် ကင်းစေ၊ မြီစားကိုထိပ်ခပ်ရာ၊ ဥရှောင် ဆံထုံး ဆွဲချေသော်၊ အပြစ်ငွေအကျပ် သုံးဆယ်လျော်စေ၊မိမ္မသမြတ်ကိုဆွဲ၍ထိပ် သွင်းချေသော်၊ အပြစ်ငွေအကျပ် သုံးဆယ်လျော်စေ၊ ထိပ်တုံးနှင့်ထိပ်ခပ် ခံသူ၊ မထိ မပါး၊ထိုသူ အရင်းတွင်၊ ကျင်ကြီး၊ကျင်ငယ်စွန့် ချေသော်၊အပြစ်ငွေနှစ်ဆယ်ငါးကျပ်လျော်စေ၊မသန့် ရာမှာ၊ထိပ်ခပ်၍ထားချေသော်၊အပြစ်ငွေအကျပ်လေးဆယ်လျော်စေ၊ခပ်မြိုး ထိပ်တုံးလုံး၊ ခြေတချောင်းတည်း၊ ဆိုခဲ့ပြီးသောအပြစ်လွတ်၍ ခပ်လျှင်၊မြီ မရချင်းခပ်သော်လည်းအပြစ်မရှိ၊ခပ်ပိုင်စေဟု၊မနူမည်သော၊ရှင်ရသေ့ဆို တော်မူ၏၊

pillow, and demand the money and arrest his debtor. Whether there be a written engagement, or only witnesses to the (verbal) contract, if the debtor has made the engagement, and the day be past, whether the debt be a large or small one, let the creditor have the right to arrest and lay hands on his debtor; if the day for payment has arrived, and the creditor put the debtor in the stocks, let him have the right to do so.

40th. Two laws as to the propriety of confining debtors in the stocks.

Oh excellent king! both feet shall not be put in the same hole in the stocks; if they be, let thirty tickals fine be paid. If the hands be bound, twenty tickals; and if the hands be bound behind the back, let thirty tickals of silver be paid as a fine, whether it be a man or woman. If the key or pin which is put between the feet be driven through into the ground, it is called anchoring the stocks, and for this a fine of fifteen tickals shall be paid. For stepping across the stocks the fine is seven and a half tickals. If the key be driven in with a sword or spear, a fine of thirty tickals shall be paid. If the stocks be wedged, it is called touk-tay stocks, and this renders the creditor liable to a fine of fifteen tickals. If the stocks be raised on one end, the fine shall be thirty tickals: if they be raised horizontally, the fine is also twenty tickals. If the legs be put into the stocks spread out for a foot from each other, the fine is sixty tickals. If the stocks be scorched with fire, let a fine of thirty tickals be inflicted; if the prison compound be scorched, let the fine be sixty tickals. If a hole be dug in the earth and one foot made fast in it by being buried, the fine is sixty tickals, and the creditor shall also be punished criminally. If the creditor, or any other person, shall have connection with an unmarried woman in the stocks, let him be fined sixty tickals; if the person confined admit that she was consenting, let there be no fine. If the hair be pulled in putting a debtor in the stocks, the fine is thirty tickals. If a woman's breasts are laid hold of, the fine is thirty tickals. If any one shall ease himself or make water near a person in the stocks, without touching him or the stocks, or throw out excrement in the same place, let him be fined twenty-five tickals. If the stocks are put in a foul place, let forty tickals be paid. If the debtor be put in the stocks in the usual way, the stocks properly laid down, and one foot put in them, and none of the above faults committed, there shall be no fine: let the creditor have a right to confine his debtor as long as he does not pay. This the sage recluse called Menoo said.

၄၁ မြီစားကိုမြီရှင် မခန့်၊ ချွေးခံတံတွေးနှင့်၊ ထွေးပြစ်သည်၊ ထောင်းထု သတ်ပုတ်သည်၊ ဦး ဆံကိုဆွဲ သည်၊ အ ဝတ်ကိုချွတ် သည်၊ လှံကန် နှင့်ခိုက် သည်၊ ခေါးလှံနှင့်ထိုးခုပ်သည်တရားတပါး၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ မြီစားကိုမြီရှင်တို့ထိပ်မခပ်၊ ချွေးခံတံတွေးနှင့်၊ ထွေး ပြစ်သည်၊ ထောင်း ထုသတ် ပုတ် သည်၊ ဦးဆံကိုဆွဲသည်၊ အဝတ်ကို ချွတ် သည်၊ လှံကန်နှင့်ခိုက်သည်၊ ခေါးလှံနှင့်ထိုးခုပ်သည်အရာမှာ၊ ၊မြီစားကိုမြီ ရှင်ချွေးခံတံတွေးနှင့်၊ ထွေး ပြစ်ချေသော်၊ ကိုယ်တွင်ထိလျှင်အပြစ်ငွေတဆယ် ငါးကျပ်၊ မျက်နှာ၌ပြစ်ပေမူ၊ ငွေအကျပ် သုံးဆယ်လျှော်၊ မြီစားကိုထောင်းထု သတ်ပုတ်သော်၊ ဦး ဆံကို ဆွဲသော်၊ အပြစ်ငွေ အကျပ်သုံး ဆယ်လျှော်စေ၊ မြီ စားအဝတ်ကို မြီရှင်ချွတ်ချေသော်၊ အပြစ် ငွေအကျပ်သုံးဆယ် လျှော်စေ၊ မြီ ရှင်ဆွဲကိုင် ရိုး၊ ခါးဆီး အဝတ် ကိုဆွဲကိုင်ရာ၊ အဝတ်ကိုချွင့်ချွတ်သော်အပြစ် မရှိ၊ လက်နှင့်အဝတ်ကိုကိုင်၍ ခေါ်ငင်သော်လည်း အပြစ်မရှိ၊ လှံကန်ခုပ်နှင့် ခိုက်သည်၊ လှံကန်နှင့်ထိုးခုပ်သည်၊ အနာမကြီးမသေသော်၊ အပြစ်ငွေအကျပ် ခြောက်ဆယ်လျှော်စေ၊ သေသော်အမျိုးအားဆယ်တက်လျှော်စေ၊ ၊ကျိုး ကန်း၍ ထိုအနာကြောင့်သည်းထံစွာရှိလျှင်၊ သေပြစ်တဝက်လျှော်စေ၊

သန္ဓေရှိမြီစားကိုကိုင်ငင်ရာ၊ သန္ဓေပျက်သော်၊ တလကိုငွေတကျပ်စီ၊ ကိုး လတိုင်အောင်သန္ဓေဘိုးလျှော်စေ၊ ၊ဆယ်လဖြစ်ချေလျှင်ငွေအကျပ်သုံး ဆယ်လျှော်စေဟု၊ မနုမည်သော၊ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊ ၊ဤသို့ဆိုခဲ့သ မျှအပြစ်မျိုးမထုတ်၊ မြီရှင်ဆိုလျှင်၊ မြီရင်းကိုဆပ်စေ၊ အပြစ်ကိုလေးပေါ့ရှိန် ၍ဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်း မြီရှင်က၊ မြီစားကိုလျှော်စေ၊ ၊ယခုဆိုခဲ့သမျှအ ပြစ်ကိုမြီရှင်ဖြောင့်လျှင်၊ ရင်းပွားကိုတွက် ၍ အပြစ်နှင့် တန်လျှင်ပြေစေ၊ အ ပြစ်ကလွန်လျှင်အကျန်ကိုလျှော်စေ၊ ၊အပြစ်ထက်၊ မြီကဆပ်ရန်ပိုမိုချေ လျှင်၊ ပိုမိုသမျှမြီကို၊ မြီစားကဆပ်စေ၊

၄၂ မြီရှင်ကိုမြီစားက၊ လွန်သောတရားတပါး၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ မြီရှင်ကိုမြီစားက ဆိုခဲ့ပြီးသမျှအပြစ်အတိုင်း၊ လွန် သည်မှန်ချေလျှင်၊ မြီရင်းပွားကိုလည်းဆပ်စေ၊ အပြစ်မှာလည်းနည်းတူ၊ မြီ ရှင်ကိုမြီစားကသေပြစ်၊ ကျိုးပြစ်၊ အရှက်ရပြစ်အတိုင်း လျှော်စေ၊ ၊မလျှော် ရတတ်မူ၊ အတူနေလင်မယား၊ သားသမီးမြေးတို့ကိုကျွန်ပြုစေ၊ ၊ဤသည် ကား၊ ဟယောက် ချင်း အပြစ် တည်း၊ ၊ဘယောက်၊ နှစ် ယောက်၊ သုံး ယောက်၊ ဆယ် ယောက်၊ အများလက်ရောက် မှန်ချေကလည်း မြီစား၊ မြီရှင်

41. *The law when a creditor is disrespectful to his debtor, when he hawks, or spits, or strikes, or slaps him, pulls his hair, or pulls off his clothes, strikes him with a stick, or strikes or cuts him with a spear, or sword.*

Oh excellent king! the law when a creditor does not put his debtor in the stocks, but hawks and spits upon him, beats him with his fist or his elbow, pulls his front hair, pulls his clothes off, beats him with a stick, wounds him with a sword or spear, or when many act in this way, is (as follows:) If a creditor shall hawk and spit at his debtor, and if (the saliva) shall touch his body, let the fine be twenty five tickals of silver. If it touch his face, let the fine be thirty tickals. If he shall beat him with his elbow or fist, slap him, or pull his hair, let the fine be thirty tickals. If he pulls his clothes off, let the fine be thirty tickals. If whilst he has hold of his debtor in the usual way, holding by the cloth round his waist, the debtor shall pull his own clothes off, there is no fault. If the creditor lays hold of the debtor's hand or clothes, there is no fault. If he beat him with a stick, stab or cut him, and the wound be not severe, and he does not die, let the fine be sixty tickals. If he does die, let the creditor pay according to his class, ten times his price. If he be blinded, or has a limb broken, or shall suffer much from the injury, let the creditor pay one half the amount of fine for causing his death.

If in arresting a female debtor who is pregnant, she shall be caused to miscarry, let the creditor pay one tickal of silver for each month till the tenth. If the miscarriage be caused in the tenth month of her pregnancy, let the fine be thirty tickals. Thus the sage recluse called Menoo said. If the creditor shall show that he has not committed these faults, let the debt be paid. (If they have been committed,) let him pay according to the offence as above laid down. If all the above offences be admitted by the creditor, let the debt be calculated, principal and interest, and if it be equalled by the fines, let them be a set-off in full. If the fines be the larger amount, let the balance be made good by the creditor. If the debt be the larger sum, let the debtor pay the balance.

42d. *The law when a debtor is disrespectful to his creditor.*

Oh excellent king! if the debtor shall be proved to have committed the above offences against the creditor, let him pay the debt, principal and interest, and let him also pay the fines as above. If he has caused the death of the creditor, the breaking of a limb, pain, or shame, and cannot pay the compensation, let his family, wife, husband, children or grand children, become slaves of the creditor This is when the offences are committed by one person. If an as-

မဟူသာ၊ လက်ရောက်သမျှလူတို့၊ လက်တို့သည်၊ အပြစ်ထိုက် သည်အထိုင်
လျော်စေ၊ ၊ တရားတန်ဆာမင်းဒါဏ်မှာလည်း၊ လွန်သူကခံစေ၊

၄၃ မြို့ရှင်မြို့စားအမျိုးမြတ်၊ အမျိုးနိမ့်နှစ်ပါး၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ မြို့ရှင်မြို့စားအမျိုးမြတ်၊ အမျိုးနိမ့်နှစ်ပါး ဟူသည်ကား၊ မြို့ရှင်မြတ် ၍မြို့စားနိမ့်သူလွန်သော်၊ ဆိုခဲ့ပြီးသည်အပြစ်တွင်၊ နှစ်ဆတက်လျော်စေ၊ ၊ မြို့ရှင်ထက်၊ မြို့စားအမျိုးအမည်၊ နေရာကြီးပေကလည်း၊ မြို့ရှင်လွန်ချေသျှင်၊ ဆိုခဲ့ပြီးသမျှ၊ နှစ်ဆတက်တည်စေ၊ ၊ အမျိုးမြတ်၊ အမျိုးနိမ့်ဟူသည်ကား၊ မင်းမျိုး၊ ပုဏ္ဏားမျိုး၊ အမတ်မျိုး၊ သူဌေး၊ သူကြွယ်မျိုး၊ ကုန်သည်မျိုး၊ သူဆင်းရဲမျိုးဟုမှိရာ၊ သုံးပါးအပြားရှိသည်၊ ထိုသုံးပါးတို့တွင်၊ မြတ်သောသူကို၊ အမြတ်ဆိုသည်၊ ၊ နိမ့်သောသူကိုအနိမ့်ဆိုသည်၊ သို့ဖြစ်၍၊ မင်းမျိုးနှင့်၊ ပုဏ္ဏားမျိုးမှာ၊ မင်းမျိုး အမြတ်၊ ပုဏ္ဏားမျိုးအနိမ့်၊ ပုဏ္ဏားမျိုးနှင့်၊ အမတ်မျိုးမှာ၊ ပုဏ္ဏားမျိုး အမြတ်၊ အမတ်မျိုးအနိမ့်၊ အမတ်မျိုးနှင့်၊ သူဌေး၊ သူကြွယ်မျိုးမှာ၊ အမတ်မျိုးအမြတ်၊ သူဌေး၊ သူကြွယ်မျိုးအနိမ့်၊ သူဌေး၊ သူကြွယ်မျိုးနှင့်၊ ကုန်သည်မျိုးမှာ၊ သူဌေး၊ သူကြွယ်မျိုး အမြတ်၊ ကုန်သည်မျိုးအနိမ့်၊ ကုန်သည်မျိုးနှင့်၊ သူဆင်းရဲမျိုးမှာ၊ ကုန်သည်မျိုးအမြတ်၊ သူဆင်းရဲ မျိုး အနိမ့်၊ သူဆင်းရဲမျိုး နှင့်၊ ဒွန်းစဏ္ဍားမျိုးမှာ၊ သူဆင်းရဲမျိုးအမြတ်၊ ဒွန်းစဏ္ဍား မျိုးအနိမ့်၊ သည်ကဲ့သို့အမျိုးကိုလိုက်၍စီရင်ရာ၏၊ ၊ မင်းကြီး၊ တနည်းကား၊ မည်သည်အမျိုးမဆို၊ ရေမြေကိုအစိုးရသည်အရှင်က၊ ဒကြီးမြှောက်၍သာ၊ ယောက်ျားမိန်းမတို့သည်အမြတ်ဟူပေသည်၊ အမျိုးဇာတိ၊ ဤကဲ့သို့ဖြစ်သည် မဆိုသာချေ၊ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား၊ မည်သည်အမျိုးမဆို၊ သာသနာတော်အမွေခံသောရဟန်းတို့သည်၊ သာဂိဝင်ပညတ်တော်၊ မိန္ဒေယျဘုရားမြတ်စွာ၊ ဟောတော်မူချေသည်၊ ထိုကြောင့် လူတို့တွင် ကေဆာင်ပြ ဒွာန်းသောသူတို့သည်၊ အမြတ်သို့ရောက်သတည်းဟု၊ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

၄၄ မြို့မှန်လျက်၊ မကိုင်မချုပ်ရာသူကိုးပါး၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ မြို့စားဖြစ်လျက်၊ မကိုင်မချုပ်၊ ထိပ်မခပ်ရာသူကိုးယောက်တည်း၊ ကိုးယောက်ဟူသည်ကား၊ မင်းမျိုး၊ ပုဏ္ဏားမျိုး၊ ရဟန်း၊ သေနာပတိ၊ သိုးသွားမိဘ၊ ဆရာတို့ကို၊ မြို့ဥစ္စာရှိသည်ဟု၊ မချုပ်ရာ၊ ထိပ်မခပ်ရာ၊ တောင်းရာ၏၊ မထိမဲ့မြင်မပြုရာ၊ မင်းကြီး၊ တောင်းသင့်သည်၊ ချုပ်သင့်သည်၊ ထိပ်ခပ်သင့်သည်၊ မြို့စားမှန်သော်လည်းတွေ့ရာမတောင်းပိုင်ချေ၊

sault be committed by one, two, three, ten, or many, there shall be no distinction between debtor and creditor and other people. All who are proved to have been concerned, shall pay according to what shall be proved against them, and they shall pay all law expenses.

43d. The two laws when the debtor and creditor are one of the higher, one of the lower classes.

Oh excellent king! the law regarding a debtor and creditor, when one is of a high, the other of a low class, is this: If the creditor be of the higher, and the debtor of the lower class, and offends as above, let him pay double what is there laid down If the debtor be of the better name, or higher family, and the creditor shall commit the offences above laid down, let him also pay double in all that has been noted. The higher and lower classes are these—the royal family, the brahmins, minister or chief—the wealthy class—the mercantile class—and the poor. In each of these, three grades have been laid down, and in these grades, with respect to themselves, are three degrees of respectability or excellence. Besides this, as regards kings and brahmins, kings are the more excellent; and brahmins are more excellent than minister or chiefs; of the wealthy and mercantile, the wealthy is the more excellent and tradesmen inferior; of the mercantile and poor classes, the mercantile is the more excellent. Of the poor and the dwoon-tsanda (tsandala) class, the poor are the more excellent. The (judge) having thus considered the class, should decide. Oh king! in another case; if any man or woman shall be exalted by the king, the head of land and water, as superior to others, let them be considered excellent without reference to the class in which they may originally have had their birth. Why is this?—because, without reference to class or family, any one who becomes a Rahan, who is heir to the holy religion, is said to be of the Thakhee-weng (Guadama's family.) This the most excellent god, who is above human comparison, hath propounded, for this reason,—amongst men, he whom the king hath decided to be excellent, is so. This the sage recluse Menoo hath said.

44th. The nine classes of men who shall not be arrested or confined for debt, though it be really due.

Oh excellent king! amongst debtors there are nine who shall not be arrested or placed in the stocks; members of the royal family, Brahmins, Rahans, the king's ministers, parents, grand parents, great grand parents, and teachers, shall not, on a charge of debt, be confined, or put in the stocks The debt may be demanded, but the creditor shall not use them disrespectfully, oh king, even if the debtor be one from whom the debt may be with propriety demanded,

၊တောင်း ချေသော်၊အမျိုးအား၊ထိုက်လျောက်အောင်၊ပူဇော်ကံတော့စေ၊အ
ရှက်ခံရလေသည်၊မြို့ရှင်သဉ်မင်းဒါဏ်ကိုခံစေ၊မြိုရင်းမြို့ပွားမှာ၊ဆယ်စေထု
မနှမည်သော၊ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊ ၊လက်သန်းပြတ်သော်၊အပြစ်ငွေအ
ကျပ်တဆယ်၊လက်သူကြွယ်၊ လက်လယ်၊လက်ညှိုး၊လက်မထိုင်အောင်၊
တခုလပ်တွက်၍လျော်စေ၊ ၊ခြကျွောင်းအရေပြတ်ကွဲသော်၊အပြစ်ငွေ
တဆယ်ငါးကျပ်၊ရင်ကိုခြေနှင့်ကျောက်ကန်မိသော်၊ တဆယ်ငါးကျပ်၊ငွေ
သွားကျိုးသော်၊ငွေခု နှစ်ကျပ်၊ နှစ်မတ်၊ အံကျိုးသော်၊ ငွေငါးကျပ်၊အရေ
စုတ်၍၊သွေးယိုသော်၊ ငွေခုနှစ်ကျပ်၊နှစ် မတ်၊ နား ပြတ် သော် နှစ်ကျပ်၊နှစ်
မတ်၊အသား၊အရေပွတ်ပွန်းသော်ငွေငါးကျပ်၊မျက်မိကန်းသော်ငွေအကျပ်
သုံးဆယ်၊ ခြေသန်းခြေမမှာလည်း၊လက်နည်းတူဖြစ်စေ၊ ဤကား မြို့ရှင်သဉ်၊
မြို့ကိုလို၍ကိုင်ငင်ခြင်း၌၊ကျိုးပြတ်သေကြေစေခြင်း၊နှစ်လုံးမရှိသောကြောင့်
တည်း၊ ၊မြို့တောင်းမင်းစေဖြစ်ချေက၊ ဆိုခဲ့ပြီးသမျှအပြစ်တွင်၊ သုံးဆ
စီလျော်စေ၊ ၊အဆယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊မြို့ရှင်မထုတ်၊ မင်းစေဟူ
က၊ အမှုကိုရှိသေရာပြုအပ်သောအကြောင်းဖြစ်လျက်၊ တရား လွန်ချေသော
ကြောင့်တည်း၊ ၊မြတ်သောမင်းကြီး၊မြို့ချေးသောခါ၊ ဆယ်စုထွေ၊ ထက်
ဆောင်ပါစေ၊ချေးသောခါမပါ၊ ဆပ်သောခါပါစေ၊ ပါလေလျှင်ထက်ဆောင်
တန်ဘိုး၊အပွားတွင်လျှော့ပေ၊ မင်းစေစားမှာ၊ ဆယ်စု၊ တစုစားစေ၊ တဆ
တက်ဆပ်လျှင်၊ မင်းစေစားကိုမြို့စား ကပေးစေ၊ နှစ်ဆတက်ပေး ဆပ်လျှင်မြို့
ရှင်နှင့်၊မြို့စားအညီပေးစေ၊ ၊မြတ်သောမင်းကြီး၊မြို့ကိုမင်းစေထိုက်
၍တောင်းလေအံ့၊ မင်း စေတို့နေ့လ အလျောက် မချုပ်သော၊ မြို့ရှင်နှင့် အသိ
ချုပ်ရမည်၊ အင့်လက် ဆောင်ဆယ်မိုင်၊ တမိုင်ကို၊ မြို့ရှင်နှင့်၊ မင်းစေအညီ
စားစေ၊မြို့ရှင်မသိ၊မင်းစေအလျောက်ချုပ်သည်ကို၊မြို့ရှင်သိလျှင်မင်းစေကို
သာဆိုရမည်၊မြို့စားကိုငါမသိ၊မင်းစေနေ့ရက်ကိုဆိုလေသည်ထု၊မြို့ရှင်က၊

who may be confined, or put in the stocks. Yet the creditor shall not demand his due wherever he may see his debtor. If he do so (demand in an improper place,) let him make a peace offering, according to his rank or class, to the person so put to shame; let him also be fined; let the debtor pay the debt, principal and interest; he he shall not be forgiven that. If the creditor shall lay hands on his debtor, thinking the place was not one of the sort in which an arrest shall not be made, if there be no violence done, no blood, no scratches, let them pay one tickal of gold; if he cannot pay this, let him pay ten tickals of silver. If blood be drawn, a limb broken, or violence done, let the creditor pay according to his (the sufferer's) rank and class. Thus the sage recluse Menoo said. If the little finger be cut off, let ten tickals of silver be paid; and for each finger up to the thumb included, let an increase of five tickals be levied. If the skin of the hand be broken, let fifteen tickals be paid. If a kick be inflicted (by creditor on the debtor's) breast, let fifteen tickals be paid. If a front tooth be broken, let seven and a half tickals be paid; if a back tooth be broken, five tickals; if the skin be abraded, or blood drawn, seven and a half tickals; if an ear be torn, two and a half tickals; if the skin or flesh be rubbed, five tickals; if an eye be put out, thirty tickals; if any of the toes are cut off, let it be as with the hand. This when a creditor seizes his debtor to obtain payment of his debt without any intention of breaking his limbs, hurting or killing him. If the offence be committed by a person sent by the chief to demand payment of a debt, let him pay three times the amount laid down. Why is this?—because he was not the creditor, but a person sent by the chief, and ought to do his duty respectfully; he has exceeded the power the law gives him. Oh excellent king! when a person goes to borrow money, he should take with him a present of the value of ten per cent.; if he does not take it when he borrows the money, let him take it when he pays. If he does take such a present, let him deduct its value from the amount of interest. As regards a person sent by the court or chief, let him have hire at the rate of ten per cent. If fifty per cent. be paid, let the creditor pay the messenger sent If cent. per cent. be paid, let the debtor and creditor pay equally. Oh king, the messenger shall not of his own accord enter into an engagement with a debtor to pay on a certain day, let him do it with the cognizance of the creditor, and let them divide equally between them the ten per cent. given by the debtor for extension of time. If the messenger shall make an engagement (with the debtor to pay on a certain day) on his own authority, without the knowledge of the creditor, and he shall afterwards come to know it, his complaint shall only lie against the messenger; he shall not demand of the debtor on

မြို့စားကိုမတောင်းသော၊ တောင်းချေသော်၊ မြို့ရှင်မင်း ဒါဏ်သင့်စေ၊ မြို့ရွာ မလွှတ်သော၊ မြို့စားကဆပ်စေ၊ ထိုမင်းစေလည်း၊ မြို့ရှင်တောင်းစေလို့ပြီ၊ မ လွှတ်သောချေ၊ချုပ်ရက်၊လစေ့ချောက်လျှင်၊အဆောတလျှင်တောင်းစေ၊

၊တနည်းတုံ၊မြို့ရှင်မသိ၊မင်းစေအားလျှောက်ချုပ်ထားရာ၊မြို့စားရှောင်၍မြို့ ရှင်တွေ့မိသော်၊ ရင်းပွား ကိုမင်းစေကဆပ်စေ၊ မရှောင်မသွေမပြေး မင်းစေ အလျှောက်ချုပ် သည့်ရက်၊လအတွင်းသေသော်၊မင်းစေကအရင်း ဆပ်စေ၊ အဘယ်ကြောင့် နည်း ဟူမူကား၊ မင်း စေသည်၊ ဥစ္စာရှင် တရှုပြုချေသော ကြောင့်တည်း၊

၄၅ တဆယ်ချေးသည်ကို၊နှစ်ဆယ်ချေးယူသည်၊မြို့ရှင်ဆိုခြင်းတပါး၊

မြွတ်သောမင်းကြီး၊တဆယ်ချေးသည်ကို၊နှစ်ဆယ်ချေးသည်၊မြို့ရှင်ဆို ခြင်းတပါးဟူသည်ကား၊ မြို့ရှင်ဆိုတိုင်း မဟုတ်၊မြို့စားက၊တဆယ်သာဆို မည်၊ မြို့ရှင်ဆိုတိုင်း၊ မမှန်ချေသော်၊ မြို့စားဖြောင့်သည် ငွေနှင့်၊ ငွေရှင်ရွှပ် သည်ငွေပြေစေ၊ မြို့ရှင်ဆိုတိုင်း မှန်ပေက၊ နှစ်ဆတက်ဆပ်စေ ထု၊ မနူမည် သော၊ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

၄၆ လင်တယောက်တည်း၊မယားကြီး၊ မယားငယ်နှစ်ပါး၊အခြောင် ခြောက်ပါး၊လင်မသိ၊ချေးစားသောမြို့ရှစ်ပါး၊

မင်းကြီး၊ မယားကြီး၊ မယား ငယ်နှစ်ယောက်၊ အပြောင်း ခြောက် ယောက်တို့သည်လင်မသိ၊ ချေးစားသောမြို့ရှစ်ပါးတည်း၊ ရှစ်ပါး ဟူသည် ကား၊မယားကြီးသုံးရန်ချေးသောမြို့ဆို ခဲ့ပြီးသမျှ၊မယားငယ်၊အပြောင်တို့ စားသုံးရန်ချေးသောမြို့ကို၊လင်မသိသော်လည်း၊ထိုချေး သောသူတို့အသတ်၊ ထင်ရှားမှိုစည်၊ မြို့ရှင်တောင်းဘူး ၍ ဆေးကွမ်း၊ ထက်ဓက်၊ သေစာ၊ထမင်း ဟင်း၊ကျွေးမွေး၊တည် ဘူး ချေခံ့၊ ပေးမည်၊မပေးဘူးမဆို၊ နေချေလျှင်၊ ထို မယားကြီး သေချေသော်၊ နှစ်ဆတက်မြို့ကိုဆပ်စေ၊ ၊ထက်ဆုံပြို မယားငယ် တည်းသေသော်၊ တခုလပ်တက်ဆပ်စေ၊ကြေးငွေမစပ်၊ ထက် ဆုံမစား၊ အပြောင်သေသော်၊ အတက်တွင်လေးစုတစု နှင့်၊ အရင်းကို၊ဆပ် စေ၊ ၊နှစ်ပါးစုံဝယ်ကျွန် ပြောင်မှာ၊အရင်းကိုဆပ်စေ၊ ၊မယား ကပါကျွန်မ၊လင်ကပါကျွန်မ၊မယားမိဘက၊အမွေရကျွန်မ၊လင်မိဘက၊အ

the ground that he did not know the messenger had given time. If he does make the demand, let him be fined; the debt shall not be foregone; let it be paid. If the creditor wish the messenger to make the demand, he shall not recall his engagement; when the time is up let him immediately make his demand.

In another case; if the messenger has made an engagement without the knowledge of the creditor, and the debtor shall abscond and not be found, let the messenger pay the debt, principal and interest. If the debtor does not keep out of the way, but shall die before the time granted by the messenger is up, let him (the messenger) pay the principal. Why is this?—because the messenger took on himself the power of the owner of the property.

45th. The law when a creditor shall say he lent twenty, when only ten was lent.

Oh excellent king! the law when the creditor, though only ten was borrowed, shall say it was twenty, is this: If the debtor shall deny the statement of the creditor, and say the debt is only ten, if the statement of the creditor be not correct, let the amount admitted by the debtor be a settlement of the demand in full. If the statement of the creditor be true, let the debtor pay double the amount. This the sage recluse said.

46th. The two laws when a man has a head wife, and a lesser one, and the six kinds of concubines; regarding the eight kinds of debt incurred by them without his knowledge.

Oh king! regarding the eight kinds of debt incurred by a head wife, a lesser wife, or the six kinds of concubines, without the knowledge of the husband, they are these: Money borrowed by the head wife for (necessary) expenses, or by the others, even if the husband does not know (at the time,) if the creditor shall during the life (of the borrower) have demanded the amount, and he (the husband) shall have placed before him, tobacco, betel, tea, spirits, rice, or stew, without either promising or refusing payment, if it be the debt of the head wife, and she dead, let it be paid, with cent. per cent. interest. If it be of the lesser wife, who had eaten out of the same dish at the same time with the husband, let him pay the principal and fifty per cent. interest. If it be of a concubine, who was not bought or connected by means of money, but who did not eat of the same dish, who has died, let him pay the principal and twenty-five per cent. interest. If it be the debt of one who was a slave concubine, bought by him and his wife, who dies and leaves the debt, or a slave bought by the wife at her marriage, or by himself, or a slave inherited by the wife from her parents, or by himself from his parents, let him pay

မွေ့ရကျွန်မ၊အပြောင်မှာအရင်းလေးစုစု၍၊သုံးစုဆယ်စေ၊ဤကား၊သေသူတို့ယူသောမြို့ကိုနောက်မှ၊ လင့်သိသောအမှုတည်း၊ ၊ငင်တို့မ သေလျှင်ဆို ခဲ့ပြီးသမျှ၊အပြောင်ခြောက်ပါး၊ မယားကြီး၊မယားငယ်တို့တွင်၊တစုံတယောက်တို့လင်မသိရေလျှင်၊ ရင်းပွားဆိုင်သည်အတိုင်းဆယ်စေ၊

၄၇ မယားကြီး၊မယားငယ်နှစ်ပါး၊အပြောင်ခြောက်ပါးတို့မသိ၊
လင်တယောက်တည်းချေးမြီတပါး၊

မင်းကြီး၊မယားကြီး၊မယားငယ်မသိ၊အပြောင်ခြောက်ပါးလည်းမသိ၊ လင်အလျောက်ချေး စား၍၊မြီရှင်တောင်း လာ ရာလည်း နည်းတူ၊ အထက်စကားအတိုင်း၊အစုကျကိုဆယ်စေ၊ငင်တို့တွင်သား၊ သမီးရှိလည်း၊ အမိတို့၏အစုကျသတိုင်း ဆယ်စေ၊သား၊သမီး တို့မှာ၊ ချင့်မိယူမြီကိုအလုံး စုံဆိုင်အောင်၊ မဆို နိုင်ချေလျှင်၊ ယူသူသား သမီး တို့သာဆယ်စေ၊ ထိုကဲ့သို့မဟုတ်၊ မယားကြီး၊မယားငယ်၊တယောက်၊နှစ်ယောက်ဖြစ်လည်းနည်းတူ၊ အလိုတ်သင့်ဆယ်စေဟု၊မနူမည်သော၊ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

၄၈ မယားမျိုးငါးပါး၊မြီဆယ်တရားငါးပါး၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊အကြင်လင်သည်၊ မင်းမျိုး၊ ပုဏ္ဏားမျိုး၊သူဌေး၊သူကြွယ်မျိုး၊ကုန်သည်မျိုး၊သူဆင်းရဲမျိုးတို့ကို၊ မယားပြုရာတွင်၊လင်ချေးသည်ကို၊မယားတို့မသိ၊လင်သေသော်၊တိုးပွားရှိသမျှတွင်၊ ငါးစုမင်းမျိုးမယားဆယ်စေ၊လေးစုပုဏ္ဏားမျိုး၊မယားဆယ်စေ၊သုံးစုသူဌေးသူကြွယ်မျိုး၊မယားဆယ်စေ၊နှစ်စုကုန်သည်မျိုး၊မယားဆယ်စေ၊တစုကိုသူဆင်းရဲမျိုး၊မယားဆယ်စေ၊ဤကားမြီဆယ်စုကို၊တဆယ်ငါးစုစု၍ဆယ်ကြလေရာသတည်း၊သားသမီးရှိကြလျှင်၊ နည်းတူဆယ်စေ၊ ၊ထိုငါးယောက်တို့ တွင်၊ တယောက်ယောက် လင်သေ၍၊ ယူသုံး ရသည် မှန် လည်း၊ နည်း တူ ဆယ် စေ ၊ ထိုငါးယောက်တို့တွင်လင်မသိ၊အလျောက်ယူသည်မြီမှာ၊ချင့်ကိုယ်မရှိသော်၊ချင့်သားသမီးတို့ဆယ်စေ၊ထိုမယားတို့၊တယောက်ယူသည်ကို၊ တယောက်မသိ၊မစားရ၊ယူသူသေသော်၊ မြီရှင်တို့က၊ကြွင်းသောသူတို့မှာ၊ မတောင်းသာချေ၊

တနည်းကား၊ထိုလင်သည်၊ဆို ခဲ့ပြီးသောမယားတို့ကို၊ တရွာစီဖြစ်စေ၊တရွာတည်း၌၊အိမ်သီး၊အိမ်ခြားနေကြသည်၊ တအိမ်ကလင်ချေးယူသည်၊လင်သေသော်၊ထိုအိမ်၌၊မယား၊သား၊သမီးတို့ကသာဆယ်စေ၊ ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ လက်ရောက် သင့်သီး၊ ဖြစ်ချေသောကြောင့် တည်းဟု၊မနူမည်သော၊ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

three-fourths of the principal. This is when the husband became acquainted with the existence of the debt after it was contracted. If they do not die, and any of the above two wives or six concubines shall incur debt without the husband's knowledge, let the person by whom it is due pay, both principal and interest.

17th The law when the husband contracts debts without the knowledge of the two wives and six concubines.

Oh king! if the husband, without the knowledge of his two wives or six concubines, shall contract debt on his own account, and the creditor shall come and demand it, let it be paid as above, according to the proportions there stated; let each pay her share. If there be any children, let them pay the proper share of their mother. As to children, as regards a debt of their mother, if they cannot prove it to be the general concern, let only the children of the person who incurred the debt pay it. If it be not thus, but there is a head wife and a lesser wife, or two, let them in the same way pay according to their proportion. Thus the sage recluse called Menoo said.

18th The five kinds of wives, and the five ways of paying debts.

Oh excellent king! if any man shall have taken a wife of the royal, the brahmin, the wealthy, the mercantile, and the poor class, and incur debts without their knowledge, at his death let principal and interest be paid in full, five parts by the wife of the royal class, four by the brahmin, three by the wealthy, two by the mercantile, and one by her of the poor class. This is the way the debt is paid, having divided it into fifteen shares. If there be children, let them pay in the same way. Amongst the five, if one on the death of the husband shall have taken money for really necessary expenses, let it be paid in the same way; and as regards debts contracted by one amongst themselves, without the knowledge of the husband, if she be dead, let her children pay. If one shall have contracted debt without the knowledge of the rest, and if they had no share in the expenditure of the amount borrowed, this debt shall not on her death be demanded from the others.

In another case; if the husband shall have the wives above noted, in separate villages, or separate houses in the same village, and shall contract debts in the house of one only, the wife and children in that house shall pay it on his death. Why is this?—because the property came into their possession: it is their own separate share.

၄၉ သုကျွန်ပြေးကို၊ မြို့ရွာသူကြီးတို့လက်ခံ၍၊ ငြိယူပေးခြင်းတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ သုကျွန်ပြေးကို၊ ကျွန်မှန်းမသိ၊ မြို့ရွာသူကြီးတို့လက်ခံ၍၊ ငြိယူပေးသောတရားမှာ၊ ကျွန်မှန်းမသိ၍၊ ထိုမြို့ရွာသူကြီး တို့လက်ခံသည်၊ ထိုကျွန်သည်ငြိကိုယူ၍ စားသည်မှာ၊ ကျွန်မှန်းမသိလျှင်၊ ထိုငြိကိုသခင်က၊ ရင်းပွားဆပ်၍ကျွန်ကိုရစေ၊ သုကျွန်မှန်းသိလျက်၊ လက်ခံကျွေးမွေးသော်၊ ငြိမှာမရသာ၊ ကျွန်ကိုသခင်ရစေ၊ ကျွေးမွေးသောသူဥစ္စာဆုံးစေ၊

၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ သုကျွန်မှန်း သိချေသော့ကြောင့်တည်း။ ယု၊ မနူမည်သော၊ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၅၀ အစားပေါ်များသည်ကာလ၊ စပါးကိုချေးယူ၍၊ ခေါင်းပါးသည်ကာလ၊ အချို့ဆပ်၍ကြွင်းသောအချို့ကို၊ ပေါ်များမှပေးမည်၊ ဆိုငြိတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ အစားပေါ်များသည်ကာလ၊ စပါးကိုချေးယူ၍၊ ခေါင်းပါးသည်ကာလ၊ အချို့ပေး၍၊ အချို့ကြွင်းကို၊ ပေါ်များမှပေး မည်ဆိုသည်၊ ငြိတရားမှာ၊ လေးသီးချောက်မှသွင်းသော်၊ လေးသီး အမှီဆပ်မှပြေစေ၊ ထဆိုးရောက်တွင်၊ အရင်းအမှီ ဆပ်သော်၊ နောက်အပွား ကျန်တွင် သာ ဆပ်စေ၊ အပွားကိုသာဆပ်နှင့်၍၊ အရင်းကျန်လျှင်၊ နှစ်ဆတက်ပြေစေ၊ ဆပ်စေ၊

၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ စပါးကိုလေးသီးမှ၊ ငြိသက်ကုံချေသော့ကြောင့်တည်း။

၅၁ ငြိစားကိုငြိရှင်၊ ချုပ်ကိုင်ထားရာ၊ အမိ၊ အဖ၊ မယား၊ လင်၊ သား၊ သမီးတို့တောင်းပန်ရာ၊ မလွှတ် သော်လည်း၊ ပြေးပျောက်သော်၊ ဝန်မကင်း၊ တရားတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ ငြိစားကို၊ ငြိရှင်ချုပ်ကိုင်ထားရာ၊ အမိ၊ အဖ၊ သား၊ မယား၊ လင်ပေါက်ဖော်တို့တောင်းပန်ရာ၊ မလွှတ် သော်လည်း၊ ပြေးပျောက်သော်၊ မကင်းရာ၊ တရားဟူသည်ကား၊ ငြိရှင်ချုပ်ကိုင် ထားရာ၊ ယခုဆိုခဲ့ပြီးသောသူတို့ကလွှတ်ပါ၊ တောင်းပန်သည်၊ ထိုတောင်းပန်စည်၊ မလွှတ်နေ၍နောက်မှ၊ ငြိစားပြေးပျောက်သော်၊ တောင်းပန်ဘူးသောသူတို့ကိုစွဲလျှင်၊ ငြိစားကိုရှာ၍အပ်စေ၊ မအပ်နိုင်လျှင်၊ ငြိရင်းပွားကိုဆပ်စေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ အမျိုးရင်း ချာမှန်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

၅၂ ငင်ကဲ့သို့သူစိမ်းတောင်းပန်ခြင်းတပါး။

တနည်းတုံ၊ ငြိစားကိုချုပ်ကိုင်ထားရာ၊ သူစိမ်းတို့က၊ လွှတ်ပါ၊ တောင်းပန်

49th. The law when the head man of a town or village shall receive a runaway slave, and borrow money for him, or lend him his own.

Oh excellent king! the law when the head man of a town or village, having received a runaway slave, shall borrow, and others shall lend money for him, is this: If at the time he received him and incurred the debt on his account, he did not know that he was a slave, let the master on paying the debt take the slave. Money lent when he was known to be a slave shall not be recovered; let the master take his slave; let the person who received and fed him lose his property. Why is this?—because he knew he was the slave of another. Thus the sage recluse called Menoo has said.

50th. The law regarding paddy borrowed in a time of plenty, and a promise made in a time of scarcity to pay when it is again plentiful.

Oh excellent king! as regards the law when one has borrowed paddy in a time of plenty, and in a time of scarcity, having paid a part, shall promise to pay the balance when it is again plentiful, is this. If four seed times have passed, let the debt only be considered paid when the balance has been returned four fold. If when the time for the payment of double arrives, the quantity originally taken is returned, afterwards let the interest left only be paid. If the interest only (three fold) has been paid at first, and the quantity originally borrowed be left, let two fold be returned, and the debt paid in full. Why is this?—because debts in grain are only fully settled when four fold is paid.

51st. The law when a debtor is confined by his creditor, that his parents, wife, husband, or children, shall be held responsible for his debt if they have begged him off, even though he be not released, if he run off and is not to be found.

Oh excellent king! the law as regards the responsibility of parents, wife, husband, children, or relatives, when they have interceded for the release of a debtor, though unsuccessfully, if he run off and is not to be found, is this: If when a creditor has confined his debtor, the people we have mentioned try to have him released, if at the time of making the request he be not released, but shall afterwards run off and not be found—should the creditor sue the person who made the request, let him seek out the debtor and return him to his custody; if he cannot do this, let him pay the debt, principal and interest. Why is this?—because he is certainly his near relative.

52d. In the same case, when one not related to the debtor, shall intercede in his favor.

In another case; when a debtor is confined, and a person not re-

သည်၊ထိုဘောင်းပန်စည် မလွတ်၊နောက်မှမြီစား ပျောက်သော်၊ ထိုသူတို့ကို၊ မရွဲသာချေ၊ ကင်းလွတ်စေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား၊ အမျိုးမတော်ချေသောကြောင့်တည်းဟု၊ မနူမည်သော၊ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊
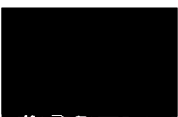
၁၃ ဝန်ခံခြင်းသုံးပါး၊ပေးရာသောအကြောင်းလေးပါး၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ ခံဝန်ခြင်းအကြောင်းသုံးပါး၊ပေးရာသောအကြောင်းလေးပါးဖြစ်သတည်း၊ ၊ခံဝန်ခြင်းသုံးပါးဟူသည်ကား၊

မြီဥစ္စာကိုပေးမည်၊ဝန်ခံခြင်းတပါး၊

လူကိုပေးမည်၊ဝန်ခံခြင်းတပါး၊

မြီဥစ္စာနှင့်၊မြီစားကိုပေးအပ်မည်၊ ခံဝန်ခြင်းတပါး၊

ထိုသုံးပါးတို့တွင်၊မြီဥစ္စာနှင့်၊မြီစားကိုပေး အပ်မည်၊ခံဝန်ခြင်းမှာ၊ မြီဥစ္စာကိုပေးလျှင်၊ မြီစားကိုပေးကောင်းသည်၊မဆိုသာလွတ်စေ၊ ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊မြီဥစ္စာရလေပြီးသောကြောင့်တည်း၊

ပေးခြင်းလေးပါးဟူသည်ကား၊

မြီဥစ္စာကိုပေးခြင်းတပါး၊

မြီစားကိုပေးခြင်းတပါး၊

ကျွန်နှင့်ဥစ္စာ ကိုပေးခြင်းနှစ်ပါး၊ ကျွန်နှင့်ဥစ္စာကို ပေးခြင်း မှာ၊ ကျွန်ကိုလည်းပေး၊ဥစ္စာကိုလည်းပေးမှလွတ်ရချေသည်၊ကျွန်ကိုသာပေး၍ ဥစ္စာကိုမပေး၊ဥစ္စာကိုသာပေး၍၊ကျွန်ကိုမပေးသော်၊ခံဝန်ခြင်းက၊ မလွတ်သာချေ၊ ကျွန်နှင့်ဥစ္စာနှစ်ပါးဖြစ်၍၊ လေးပါး မည် သတည်းဟု၊ မနူ မည် သော၊ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

၁၄ မြီစားအများ ကို၊တယောက်တည်းခံဝန်ခြင်းတပါး၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ မြီစား အများကို၊ တ ယောက်တည်းခံဝန်သောမြီတရားမှာ၊မြီစားအများ၊တယောက်မကျန်ရှောင်သော်၊ခံဝန်သူတယောက်တည်း အရင်း ဆပ်စေ၊ အင်မတန်သည်ကို ဆိုသ တည်း၊ အင်တန် ပေးနိုင်လောက်အောင်ခံဝန်သူတွင်ဥစ္စာရှိလျှင်၊ခံဝန်သမျှပေးစေ၊ခံဝန်သူမှာပေးရန်ဆိုသော်၊မယား၊ သား၊ သမီးတို့ကိုဆိုလိုသည်၊သူတို့၏ကိုယ်ဆုံးစေ၊ ၊တနည်းကား၊မြီစားသေသော်၊အရင်းသာပေးစေ၊ ရင်းပွားခံဝန်သည်ဟု၊ မရသာချေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ မြီစားအများဆုံးချေသောကြောင့်တည်းဟု၊မနူမည်သော၊ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

lated to him shall beg his release, if he be not released at his instance, but be afterwards missing, the person who made the request shall not be liable for the debt; let him be free. Why is this?—Because he is no connection of his. Thus the sage recluse called Menoo said.

53d. The law regarding security, and four cases where it shall be made good.

Oh excellent king! there are three kinds of security, and four reasons for (cases in) which it shall be enforced:

1st. Security for the property, or the thing borrowed:
2d. Security for the person:
3d. Security for the person and the property also.

In these three kinds of security, as regards that for both the person of the debtor, and the thing borrowed: if the security return the thing borrowed, he shall not be called on to produce the person of the debtor; let him be held free of that. Why is this?—because the creditor has got back his property.

As regards the four cases where the security shall be enforced:
1st. The property borrowed shall be returned:
2d. The debtor shall be produced and given up:
3d and 4th. The slave and the property shall both be given up.

In this case the security shall only be released on giving up both the slave and the property, and not on producing one or the other: the slave and the property make up the four cases in which the security shall be enforced. Thus the sage recluse called Menoo said.

54th. The law when one person is security for many debtors.

Oh excellent king! when one person is security for many debtors, the law is this: If all the debtors, without one exception, shall keep out of the way, let the security pay the principal; that is, when his property will not cover the full amount. If he has sufficient property, let him pay in full, as he has engaged: although it is said, "if he has property," (if not,) himself, wife and children, shall become slaves. In another case; if the debtors die, let him only pay the principal; the creditor shall not recover the whole on the plea that the security is for both principal and interest. Why is this?—because the debtors are all dead. This the sage recluse called Menoo said.

၅၅ မြီစားတယောက်တည်းကို၊ အများခံဝန်ခြင်းတပါး၊

မြတ်သော မင်းကြီး၊ မြီစားတယောက်တည်းကို၊ အများခံဝန်သောတရားမှာ၊ မြီစားသေပျောက်သော်၊ ခံဝန်သမျှ လူတို့အထိုက်၊ ခံဝန်ရင်းအတိုင်းပေးဆပ်စေ၊ ခံဝန်သူအများတို့တွင်၊ အချို့သေ၊ အချို့မတွေ့၊ မရှိသော်၊ ခံဝန်သမျှလူတို့၊ ဆပ်ရန်မြီတွင်အစုအမျှပြု၍ သေပျောက်သူတာလွတ်စေ၊ ကြွင်းသူဆပ်စေ၊ အထက်ခံဝန်ရင်းက၊ ခံဝန်သူတို့၊ အချို့သေပျောက်သော်လည်း၊ ကြွင်းသူ၊ ရင်းပွားဆပ်မည်၊ သစ္စာကမ္ဗည်းရှိချေကလည်း၊ ကြွင်းသူရင်းပွားဆပ်စေ၊ မရတတ်မူ၊ အတူနေတစု၊ ကိုယ်ဆိုးစေ၊ ရှောင်သူတို့၊ ခံဝန်သော်၊ ခံဝန်သက်ကရှာ၍၊ မြီရှင်သို့အပ်စေ၊ ရှာလျက်မတွေ့သော်၊ ရှိသူအစုတွင်သာဆပ်စေ၊

၅၆ မြီတိုင်မျိုးတဆယ်နှစ်ပါး၊

မင်းကြီး၊ မြီတိုင်မျိုးတဆယ်နှစ်ပါးရှိသတည်း၊ တဆယ်နှစ်ပါးဟူသည်ကား၊
ဘိုးဘွားချေးစားသည်ကို၊ မြေးတိုင်ခြင်းတပါး၊
မြေးချေးစားသည်ကို၊ ဘိုးဘွားတိုင်ခြင်းတပါး၊
မိဘချေးယူစားသည်ကို၊ သားသမီးတိုင်ခြင်းလည်းတပါး၊
သားသမီးတို့ချေးစားသည်ကို၊ မိဘတို့တိုင်ခြင်းလည်းတပါး၊
ပေါက်ဖော်ချေးစားသည်ကို၊ ပေါက်ဖော်ချင်း၊ တိုင် ခံသည်လည်းတပါး၊
ကျွန်ချေးစားသည်ကို၊ သခင်တိုင်ခြင်းတပါး၊
ဆရာချေးစားသည်ကို၊ တပည့်တိုင်ခြင်းလည်းတပါး၊
တပည့်ချေးစားသည်ကို၊ ဆရာတိုင်ခြင်းတပါး၊
မြီတွင်၊ မြီတိုင်ပြု၍၊ မြီကိုယူသူနှင့်၊ ဝေစားခြင်းတပါး၊
မြီစားတွင်၊ မြီတိုင်ပြု၍၊ အချို့ကိုတိုင်ခြင်းတပါး၊
မြီစားက၊ အခြားသူကိုခေါ်၍၊ တိုင်ခြင်းတပါး၊
မြီရှင်က၊ သည့်သူကိုတိုင်ခံစေ၊ ပြဿနာခေါ်၍၊ တိုင်ခြင်းတပါး၊ ၊ဤသို့ပေါင်း၊ တဆယ်နှစ်ပါးတည်း၊ ၊ထိုတဆယ်နှစ်ပါးတို့တွင်၊ ဘိုးဘွား၊ မိဘ၊ သား မြေး၊ ပေါက်ဖော်၊ ဆရာတပည့်၊ အရှင်နှင့်ကျွန်၊ မြီစား၊ မြီတိုင်ဝေမျှစားသူတို့၊ ဆယ်ပါးမှာ၊ မြီတိုင်စားစေကာမူ၊ မြီတိုင်စာရင်းထား၍၊ သူသိသူမြင်၊ ကမ္ဗည်းရှိစေကာမူ၊ မြီတိုင်ဖြစ်သည်မဆိုသာ ချေး၊ စားသူတို့သေပျောက်လျှင်၊ ရင်းပွားဆိုင်သည်အတိုင်းဆပ်စေ၊

ဘိုးဘွား၊ မိဘ၊ သားမြေး၊ ပေါက်ဖော်၊ အရှင်နှင့် ကျွန်၊ ဆရာ နှင့်တပည့်၊ ဝေမျှမစားပါ၊ ဆိုင်သည်သာဖြစ်သည်၊ မဆိုသာချေး၊ ရင်းပွားကိုဆပ်စေရာသတည်း၊

55th. *The law when for one there are many securities.*

Oh excellent king! the law when one debtor has many securities, is this: If the debtor shall die, or is not to be found, let each of the securities pay the amount he was originally security for. If amongst the securities some are dead, and some not to be found, let the whole of the debt for which they were all security be divided into shares, and, excluding the shares of the dead and missing, let those who are left pay. If at the time of entering into the security bond there was an engagement that if any should be dead or missing the remainder should pay, let them pay principal and interest. If they have not property to cover the amount, let them and their females become slaves. Let the parties to the security search for the others who are keeping out of the way, and deliver them up to the creditor. If they search for, but do not find them, let the share of those only who are present be paid.

56th. *The twelve kinds of security.**

Oh king! the twelve kinds of security are—

1. Security of grand children for debts of grand parents.
2. Security of grand parents for debts of grand children.
3. Security of children for the debts of their parents.
4. Security of parents for the debts of their children.
5. Relations security for each other.
6. Security of the master for the debts of his slave.
7. Security of the scholar for the debts of his teacher.
8. Security of the teacher for the debts of his school apprentice.
9. Security for only a part of the debt.
10. Division of the money borrowed between the borrower and security.
11. A witness called, and caused to become so, by the debtor or borrower.
12. A witness called, and caused to become so, by the creditor, or lender, saying, "let this person be security witness."

These are the twelve; of these the ten first, including the security with whom the money borrowed is divided, if they shall have taken three per centage, and shall have entered into a written engagement before witnesses that they are "mee-taing:" they shall not pay; they are only "taing" witnesses. If the person who incurred the debt shall die, or is not to be found, let them pay principal and interest.

The grand parents, parents, children, grand children, relations, master and slave, teacher and pupil, shall not plead that they had no share of the money borrowed; that the borrower only told them, or called them to witness; they shall be caused to pay principal and interest.

* ဓိဋ္ [illegible] the literal meaning [illegible]

မြီစားခေါ်ခဲ့၍၊တိုင်သည်မြီတိုင်မှာ၊မြီစားသေပျောက်သော်၊အရင်းကို ဆပ်စေ၊မြီစားမသေ ရှောင်သော်၊ ဆပ်နှင့် ရသည်အရင်းမြီကိုသူတပါးမှာ၊ ဆိုင်ခံယူနှင့် ရသည်ကို၊ အရင်းအတိုင်း၊မြီစားကဆပ်စေ၊ မြီကိုယူသည်အပွားမှာ၊မြီစားနှင့်၊ မြီတိုင်အညီဆပ်စေ၊ အထက်မြီရှင်ရင်းကားအပွားကျန် ကို၊မြီစားရင်းကသာဆပ်စေ၊မြီတိုင်မဆပ်သာ၊ မြီစားသည် မြစ်၊ ပင်ထယ် ကိုကူး၍ပြေးသော်၊မြီတိုင်လိုက်စေ၊ ၊မြီရှင်မလိုက်သာပြီ၊မြီတိုင်ထိုစိတ် စရိတ်ပင်ပန်း ရသည်ကို၊ မြီရှင်က၊ ဆယ်စုတွင်ကိုးစု၊မြီတိုင်သို့ပေးစေ၊တစု မှာ၊မြီတိုင်ကခံစေ၊

မင်းကြီး၊ မြီတိုင်သည် မြီစားကိုမယုံ၊ မြီရှင်ပြသွန်သဖြင့်မြီစားခေါ်၍ တိုင်ခံရသည်၊မြီတိုင်မှာ၊ မြီစားသေပျောက်သော်၊ မြီတဝက်ကို၊မြီတိုင်ဆပ် စေ၊မသေမပျောက်ရင်းပွားကို၊ မြီစား ဆပ်သော်၊ အပွားကို မြီတိုင်တဝထိ စားစေ၊ မြီစားသည်မြစ်၊ပင်လယ်တိုင်အောင်ကူး၍ပြေးသော်လည်း၊မြီရှင် နှင့်၊ မြီတိုင်စရိတ်အညီစိုက်၍ ကုံကျ ခြင်းမျှအောင် လိုက်ကြစေ၊ အဘယ် ကြောင့်နည်း ဟူမူကား၊ တိုင် လိုသော သဘောနှင့်၊ မြီစားခေါ်၍ထားသည် မ ဟုတ် ချေ၊ မြီ ရှင်ကညွှန်ပြ၍၊ မြီ စား ခေါ် ရာ ထိုတ် ရ ချေသည်၊ အကျိုး ဆောင်၊အကြောင်းပြုဖြစ်သောကြောင့်တည်း၊ ၊တနည်းသည်း၊မြီ စားမသေမပျောက် ရှိချေက၊ မြီရှင်မနေတောင်း လျှင်၊ မြီစားကို အပ်သော် လည်း၊မြီရှင်မယူက၊မြီတိုင်ဝန်မကင်းချေ၊မြီစားရှိလျှက်၊မဆပ်နေချေသော်၊ အရင်းကိုမြီတိုင် ဆပ်နှင့် စေ၊ အပွား ကိုမြီရှင်က၊ မြီတိုင်ကိုတောင်း စေ၊မြီ တိုင်ဆပ်နှင့်ရသည်ကို၊မြီစားပေး၍၊မြီတိုင်မှာပြေမည်၊ မြီရှင်မှာအပွား မရ ချေသော်၊အတိုးအပွားကို၊မြီတိုင်ကပင်၊ မြီရှင်သို့ပေးစေ၊ မြီတိုင် ကသော၊မြီ စားမှာဆင့်ကဲတောင်း၍ယူစေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ချင့်အမှီကို ချင့်ခံချေသောကြောင့်၊မြီရှင်အား၊ အပွားကျန်ကို၊ ဆပ်ရချေသတည်း၊

၅၇ မြီတိုင်ရှိလျှက်၊ မြီစားကိုတောင်းသောမြီတပါး၊

မင်းကြီး၊မြီတိုင်ရှိလျှက်၊မြီစားကိုတောင်း သောမြီတရားမှာ၊ မြီတိုင်ကို တောင်းရကောင်းလျှက်၊မြီတိုင်ကို မတောင်း၊ မြီစားကို မြီရှင်က၊ ချုပ်ကိုင် တောင်း၍မရသော်၊မြီတိုင်ကိုမစွဲမတောင်းသာချေ၊မြီတိုင်လွတ်စေ၊ ၊တ နည်းတုံ၊မြီတိုင်က၊မြီစားကိုချုပ်ကိုင်တောင်းပါအပ်၍၊မြီရှင်သည်ထိပ်ခတ်

As regards the person called to witness by the borrower; if he, the borrower, shall die, or cannot be found, let him pay the principal; if the borrower be not dead, but keeping out of the way, and the "mee-taing" has borrowed money to pay his debt, let the borrower repay him the original amount, and let them pay the interest on the money borrowed by the "mee-taing" in equal proportions, and let the original borrower pay the original lender any balance of interest that may be due to him; the "mee-taing" shall pay no part of that. If the debtor shall abscond to the foreign villages in the ocean, let the "mee-taing" follow him; the creditor need not do so, but let him pay ninety per cent. of his expenses; the other ten per cent. he must bear himself.

Oh king! if the lender shall put no trust in the "mee-taing" called by the person wishing to borrow, and shall point out a person he wishes to be called, should the borrower die, or not be found, let him pay one half the original sum lent. If the borrower be not dead, or absconded, but shall pay his debt, principal and interest, let such a "mee-taing" receive one half the interest; and if the debtor run to the foreign villages of the ocean, let the lender and "mee-taing" pay an equal share of the expense of following him. Why is this?—because he did not come at the wish of the borrower, but the lender having named him he came at the request of the borrower, and because he was the cause of advantage to the lender.

In another case; if the debtor shall not die, or is not to be found, and the creditor will not wait, but demands his money, though the "mee-taing" hand the debtor over, if the creditor will not receive him, he shall not be released from his responsibility. If the debtor be present, and do not pay, let him (the "mee-taing") advance and pay the principal, and let the creditor employ him to demand the interest. If the debtor shall so pay the amount he advanced, his account is settled with the "mee-taing." If the creditor does not get his interest, let the "mee-taing" pay it, and demand only the farther sum. Why is this?—because he has recovered his interest; he shall pay the remaining interest to the creditor.

57th. One kind of debt which may be demanded of the debtor, though the security be present.

Oh king! as regards a debt that may have been demanded of the debtor though the "mee-taing" was present; if when a debt ought to have been demanded of the "mee-taing," the creditor has demanded it of the debtor, if on arresting and confining him he does not get his money, or if he die, or abscond, he shall not then demand from the "mee-taing;" let him be free of the debt. In another case; if the "mee-taing" make over the debtor to the creditor, re-

၍မြို့စားကိုချုပ်ကိုင်တောင်းရာ၊ မြို့စားရှောင်သော်လည်း၊ မြို့တိုင်ဝန်မကောင်းသာချေ၊ မြို့စားကို၊ မြို့တိုင်ရှာ၍အပ်စေ၊ မရချေလျှင်၊ မြို့တိုင်လွှတ်စေ၊

၅၈ ခံဝန်သူရှိလျက်၊ မြို့စားကိုတောင်းသောမြို့တပါး၊

မြို့တိုင်မဟုတ် ခံတန်ခြင်းသုံးပါးမှာလည်း၊ ခံတန်သူကို၊ မတောင်း၊ အရင်းလူတို့မှာ၊ ဥစ္စာရှင်တောင်းချေသော်၊ ခံတန်သည်လူလွှတ်စေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ ဥစ္စာရှင်၊ ဂတိမဘည်ချေသောကြောင့်တည်း၊ ။မြို့တိုင်ခံဝန်သူတို့၊ လင်မယား၊ သားသမီးမသိ၊ တိုင်ခံသူသေသော်၊ လင်မယား၊ သားသမီး၊ မြေးမြစ်တို့ကို၊ မြို့ရှင်ကမရှဲ့သာ၊ သိလျှင်ဗွဲရာ၏ဟု၊ မနူမည်သေ၁၊ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

၅၉ မြို့အများတင်မှီလျက်နှင့်၊ သားသမီးတို့ကိုရောင်းမြို့တပါး၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ သားသမီးတို့ကိုသူတပါးသို့၊ မိဘရောင်းစား၍မှီလေဘခို့၊ ထိုမိဘတို့တွင်၊ မြို့ရှင်အမှားရှိ၍တောင်းကိုင်သော်လည်း၊ သူတပါးသို့ရောင်းစားသော၊ သားသမီးတို့ကို၊ မတောင်းမကိုင်သာချေ၊ ကျွန်ဖြစ်သူတို့မိဘ၊ မြို့စားဖြစ်သူသေသော်၊ မြို့ရှင်ကား ကြမ္မာယိုးစေ၊ ။မိဘတို့သည်၊ သားသမီးတို့ကို၊ ခွဲဝေပေး၍၊ တစုံတယောက်သောသားသမီးတို့နှင့်၊ အတူစား၊ အတူနေရာ၊ တင်သော မြို့မှာ၊ ဘိုးသိးစား၊ အခြားနေ့တို့ကို၊ မတောင်းသာချေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ အမွေဥစ္စာကွဲပြား၊ သီးခြားသည်ဖြစ်သောကြောင့်တည်း၊

၆၀ မြို့စားကို၊ မြို့ရှင်ကိုင်ထားရာပြေးသည်၊ မိဘဆွေမျိုးတို့
လွှတ်သင့်၊ မလွှတ်သင့်မြို့ဘပါး၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ မြို့စားကို၊ မြို့ရှင်ကိုင်ထားရာပြေးသည်၊ မိဘစသောဆွေမျိုးဝန်လွှတ်မလွှတ်၊ အချား နှစ်ရပ်ရှိသည်၊ အတူနေ၊ မြို့စား၏သားသမီးတို့ကို၊ မြို့ရှင်ချုပ်ကိုင် ထားရာက၊ ကွက်ပြေးသွား၍၊ မိဘကို မေးသော်၊ ရောက်ပေ၏ဆိုလျှင်၊ ထိုသားသမီးတို့ကိုကိုင်ပြကိုင်စေ၊ ။ရောက်လျက်ကို၊ မရောက်ကွယ်၍၊ နောက်မှ မိဘထိန်ဖွက်၊ ကဲ့ကြောင်းများကို၊ မြို့ရှင်သိ၍ဆိုသော်လည်း၊ အပြစ်မရှိ၊ သားသမီးကိုချစ်ခြင်းကြောင့်၊ ထိန်ဖွက်ခြင်းဖြစ်သည်၊ ဟုမြို့ကိုရင်းပွားဆပ်၍လွှတ်စေ၊

တနည်းတုံ၊ မြို့ရှင်သည်၊ မြို့စားကိုချုပ်ထားရာမှ၊ ရေခပ်၊ ထင်းခွေစေခိုင်းရာမြွေကျားထိပါး၍သေသော်၊ သေသူ၏ကိုယ်ဘိုးတံရာဆိုးစေ၊ မြို့ကျန်သော်ဆပ်စေ၊ မြို့ထက်ကိုယ်ဘိုးလွန်သော်၊ သေသူမိဘတို့အား ပေးစေ၊ သေခပ်စ

questing him to confine him, and demand the money, and if the debtor shall get away when confined in the creditor's stocks, the responsibility of the "mee-taing" is not at an end; let him find the debtor, and again give him over to the creditor; if he cannot find him, he shall then be free of responsibility.

58th. The law when the debt is demanded of the original debtor, the security being present.

If it is not a "mee-taing," but a security who is present, and the debt be demanded by the creditor, not of him, but of the person who originally borrowed the money, the debtor, let the securities be held free of responsibility. Why is this?—because the creditor did not abide by his engagement. If the wife, husband, or children of the "mee-taing," or securities, are not aware of their being such, and the "mee-taing," or security, shall die, the creditor shall not demand the debt of them. If they were aware of the fact, he may make his demand on them. Thus the sage recluse called Menoo hath said.

59th. The law when heavy debts have been incurred, and parents are about to sell their children.

Oh excellent king! when parents who have many debts, shall have sold their children, their creditors shall not demand the debts from the children so sold. If the debtor die, it is the creditor's luck; he must bear the loss. If parents have divided their portions amongst the children, and are living with one of them, any debs they may have incurred shall not be demanded of those who are living separately. Why is this?—because their inheritance has been already divided amongst them.

60th. The law whether parents or relatives shall, or shall not, be responsible in case of their relative or debtor getting away from his creditor.

Oh excellent king! when the debtor escapes from the custody of the creditor, there are two things to be considered involving the responsibility, or ortherwise, of the parents and their relatives. If the creditor has taken the children of his debtor who live along with him, and shall escape and return to him, and if on enquiry of the parents they shall admit that they have returned, let the creditor take them as before. If the parents shall deny that they have returned, and the creditor shall afterwards learn that they have, there is no fault; it was done from affection to their children; let them pay the debt, principal and interest, and be free.

In another case; when the debtor is in the custody of his creditor, if he send him to hew wood or draw water, and he be bitten by a snake, or tiger, and he die, let the price of his body be deducted,

ရိတ်ကို၊ မြို့ရှင်ခံစေ၊ တဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ မစေတန်၊ စေချေသော့ကြောင့်တည်း၊ ၊ တနည်းတုံ၊ မြို့ရှင် မစေမိုင်း၊ ချင့်အလျောက်သွားရော၊ မြွေကျားစား၍သေသော်လည်း၊ မြို့ရှင်အပြစ်မရှိ၊ သေသူကြွေးမွှာယိုးစေ၊ မြို့ကို ရင်းပွားဆပ်စေ၊ ၊ ချုပ်ထားသော မြို့စားသားသွီးကို၊ ဦးဆံရိတ်ပါဆို သည်၊ မြို့ရှင်တို့မရိတ်သာချေ၊ ရိတ်ချေ သော်၊ အပြစ် ငွေအကျပ် သုံး ဆယ် လျှော်စေ၊ မြို့နှင့်တံရာဖြစ်လည်းပြေစေ၊ မြို့ကြွင်းလည်းဆပ်စေ၊ မြို့နည်း၍အ လျှော်ကြွင်းလည်းလျှော်စေ၊ ၊ အကြွင်မြို့စားကို၊ ချုပ်ထားရာ၊ အထုပ် အဆောင် မစေမခိုင်းသာချေ၊ စေခိုင်း၍လုပ်ပေရမူ၊ တလငါးမတ်၊ လုပ်ခွန် တွက်၍ချစေ၊ မစေမခိုင်း၊ အလိုအလျောက်လုပ်ကိုင်ချေသော်၊ လုပ်ခွန်မချ သာ၊ မြို့ရှင်ထမင်းဟင်းစား ရပေသည်ဟု၊ လုပ်ရာ ရောက်စေ၊ ထမင်းဆိုမြို့ ရှင်က၊ မတောင်းသာ၊ လွှတ်စေဟု၊ မနူမည်သော၊ ရှင်ရသေ့ ဆိုတော်မူ၏၊

၆၁ မြို့ရှင်ချုပ်ထားရာ၊ မြို့စားသေဆွဲမူ၍၊ ချောက်၊ ကမ်ပါး၊ တွင်း၊ ကျင်း၊ ဆင်း၍၊ သေခြင်းမြို့တပါး၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ မြို့စားကိုချုပ်ထားရာ၊ မြို့ရှင်အိမ်ထက်၊ သေဆွဲမူ၍၊ သေသော်၊ မြို့ရှင်၊ မြို့စားနှစ်ဦးသား၊ အပြစ်လွှတ်စေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူ မူကား၊ အိမ်ပြစ်၊ သေပြစ်၊ မှိချေသော့ကြောင့်တည်း၊ ၊ မြို့ရှင်အိမ်မထုတ်၊ ချောက်၊ ကမ်ပါး၊ တွင်း၊ ကျင်းဆင်း၍သေသော်၊ သေသူကိုယ်ဘိုးတန်တဝက် ကို၊ မြို့ရှင်က အဆုံးခံစေ၊ ငါစေခိုင်း သည် မဟုတ်၊ မဆို သာ ချေ၊ အဘယ် ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ မြို့ရှင်ချုပ်ကိုင်ချေသော့ကြောင့်တည်း၊

၆၂ သုကျွန်မှန်းသိ၊ မသိမြို့ချေးတပါး၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ သုကျွန်မှန်းမသိ၊ ကျွန်မှန်းသိ၊ မြို့ချေးသောတရားနှစ် ရပ်ရှိသည်၊ သုကျွန်မှန်းသိလျက်၊ မြို့ကိုပေး၍၊ ထိုကျွန်ပြေးသော်၊ မြို့ရှင်ထိုတ် ၍ကျွန်ရှင်သို့အပ်စေ၊ မအပ်ရချေလျှင်၊ ချေးရင်းမြို့လည်း ဆုံး စေ၊ ထိုကျွန် ကိုယ်ဘိုးလည်း၊ မြို့ရှင်ကပေးစေ၊ မြို့ရှင်သည်၊ ထိုကျွန်ကိုသခင်၌အလုပ်ဖျတ် အောင်မချုပ်မထားရာချေ၊ ကျွန်မှန်းမသိ၊ ချေးသောမြို့မှာ၊ ထိုကျွန်သေလျှင် တဝက်၊ မြို့ရှင်သို့၊ ကျွန်သခင်ကဆပ်စေ၊ မြို့ချေးသည်ကာလ၊ ကျွန်မှန်း မသိ၊ မြို့ချေးပေးသည်နောက်မှ၊ ကျွန်ဆိုသည်အတိုင်း၊ ကျွန်မှန်မည်၊ မသိ

and the balance of the debt be paid. If the price of the body of the deceased be more than the amount of the debt, let the differ- ence be paid to his parents, and let the creditor bear the fune- ral expenses. Why is this?—because he sent the person he had con- fined where he ought not to have sent him. In case he shall go of his own accord, and a snake or tiger bite him, and he die, the credi- tor is not in fault; let it be considered the fate of the deceased, and let the debt be paid, principal and interest. If the creditor shall or- der the children of the debtor he has confined to shave their heads, he shall have no right to enforce the order; if he does, let him be fined thirty tickals of silver. If this equals the amount of the debt, let it be considered as paid. If there be a balance, let it be paid. If the amount of the debt be the smaller sum, let the creditor pay the difference. No debtor who is confined shall be set to work; if he be so, and does work, there shall be a monthly deduction of one and a half tickal for his labor. If he works of his own accord, without be- ing ordered, there shall be no deduction from the amount of his debt; let it be considered as done by way of return for the food given by the creditor; and he shall make no demand for subsistence; let the debtor be free of that. Thus the recluse called Menoo said.

61st. The law when a debtor, confined by his creditor, shall hang himself, or put an end to his life by throwing himself from a bank.

Oh excellent king! when a debtor is confined in his creditor's house, and shall die by hanging himself, let neither the debtor nor creditor be held in fault. Why is this?—because there is the fault of dying in the house of another, and the fault of having another die in the house. If the debtor shall hang himself out of the house, or shall put an end to his life by throwing himself down a steep bank, into a pit, or down a ravine, let the creditor pay, or lose, one half of the price of his body. He shall not say, "did I send him?" Why is this?—because he confined him.

62d. The law when a slave borrows money from one who knows him to be so, or one who does not.

Oh excellent king! there are two cases when a person knows ano- ther to be a slave and lends him money, if he abscond, let the credi- tor follow him and hand him over to his master; if he cannot do so, let him lose the money lent, and pay the price of his body to the master. He shall not confine the slave to the detriment of his mas- ter's work. When money is lent to a slave who is not known to be so, if he die, the master shall pay one half the amount to the creditor. If at the time of the lending the money the lender did not know the

သခင်၌ဆိုးကောင်း ဥစ္စာကိုရ၍၊ ရင်းပွားဆပ်စေ၊ ပေးကမ်ရန်၊ ဥစ္စာတည်း မရှိသော်၊ ထိုကျွန်ကိုယ်ဘိုးနှင့် ဆပ်၍ ပြေစေ၊

၆၆ မှတ်ဆိုးဘို၊ မှတ်ဆိုး မချေးငြိတပါး၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ မှတ်ဆိုးဆို၊ မှတ်ဆိုးမတို့သည်၊ လင်မယားဖြစ်ကြ၍၊ ကွာကြမည်၊ ရှေးမသင့်၊ မနေမှီကငြိကို၊ လင်ဖြစ်သည်၊ မယားဖြစ်သည်ထုး ငြိရှင်တို့မတောင်းသာချေ၊ ယူရင်းသူကိုသာတောင်းစေ၊

၆၇ ငြိလွှဲတရားနှစ်ပါး၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ ငြိလွှဲတရားကားနှစ်ပါးတည်း၊ နှစ်ပါးဟူသော်ကား၊ ငြိသည်၊ မည်သူ၌ရှိလေသည်း မင်းဥစ္စာကိုငါကလည်းပေးရန်ရှိသည်၊ ထို မှာတောင်း၍ယူလေ၊ ငြိသည်၊ မည်သူ၌ရှိလေသည်၊ တောင်း၍ယူခဲ့ပါ၊ မျက်နှာမစုံမညီဆိုသောစကားနှင့်၊ ပေးသူမသိမကြား၊ တောင်းချေသော်၊ မပေးနေက၊ နေရချေသ်၊ ၊ထိုသို့ကားမယုတ်တုံ၊ သုံးဦးမျက်နှာစုံညီတွင်၊ လွှဲအပ်ဆိုမည်၊ ဥစ္စာပေးသင့်သောသူက၊ မညင်းမဆို၊ တိတ်တဆိတ်နေချေ သော်၊ ငါပေးမည်မဆိုတကား၊ မဟူသာချေပေးစေ၊ ၊ငြိရှင်က၊ သည်သူမှာ တောင်း၊ မျက်နှာစုံညီ၊ သုံးဦးလွှဲ၍ရှိချေက၊ ငြိစားကိုမတောင်းသာ၊

၆၈ ငြိတောင်း၊ မင်းစေမျိုးငါးပါး၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ ငြိတောင်းမင်းစေမျိုးငါးပါးဟူသည်ကား၊ ငြိရှင်၊ သားသမီး၊ မြေးတို့ကို၊ တောင်းချေ၊ စေခြင်းတပါး၊ ၊ငြိရှင်ကျွန်ကို တောင်းချေ၊ စေခြင်းတပါး၊ ၊ငြိစားအမှုလုပ်ကိုတောင်းချေ၊စေခြင်း တပါး၊ ၊အရှင်မိုးမင်းတို့ကို၊ပန်ကြားလျှောက်ထား၍၊တောင်းစေခြင်း တပါး၊ ၊ထိုထိုကဆင့်၍၊တောင်းစေခြင်းတပါး၊ ၊ထိုသူတို့ သည်၊ ငြိစားတို့သို့၊ နံနက်အခါ၊ လှေကားရင်းကနေ၍၊ တောင်းရာ၏၊ အိမ် ထက်သို့တက်၍မတောင်းရာ၊ မိုးဆီးချုပ်နေဝင်အခါ၊ မတောင်းရာ၊ ငြိစားက၊ အိမ်သို့တက်၍တောင်းပါဆိုမှ၊ တောင်းရာသည်၊ ငြိတောင်း၊ မင်းစေတို့၊ ခေး လှံ၊ နက်လက်စွဲကိုင်၍တောင်းသော်၊ အိမ်ထက်သို့တက်ပါမဆိုဘဲ၊ တတ်၍ တောင်းချေသော်၊ ညည့်အခါမှ၊ တောင်းချေသော်၊ ငြိစားအရေးပြုလျှင်၊ တောင်းသူမင်းဒါဏ်ခံစေ၊ ၊ငြိစားလှေကား၊ လက္ကသုံးကို၊ ငြိတောင်း တို့ခေါးနှင့် ခုပ်သော်၊ ခြစ်သော်၊ ငြိစားအိမ်ထက်၊ ကြက်ဥစိမ်းကို၊ ငြိတောင်း တို့ခွဲသော်၊ ငြိစား အိမ်ထက်၊ ကြက်ဥ၊ ငှက်ဥ၊ ပြုတ်ခြင်း၊ ခြေနှစ်ချောင်း၊ ခြေ လေးချောင်း၊ ခြေမရှိ၊ တိမိရစ္ဆာန်တို့ကိုသတ်၍၊ ငြိစားအိမ်ထက်ချက်ပြုတ်စား ခြင်း၊ ခြေသည်း၊ လက်သည်းယှိုးခြင်း၊ ဥကျောင်းဆေးလျှော်ခြင်း၊ ငြိ စားအိမ်

pay, principal and interest. If there be not property to the amount of the debt, let him discharge it with the price of his body.

66th. The law when a widow, or widower, shall borrow money.

Oh excellent king! when a widow and widower shall separate, after having been married, debts contracted before they were married shall not be demanded by the creditor on the ground of their being husband and wife. Let him only make his demand on the party by whom they were contracted.

67th. The two laws regarding the transfer of debts.

Oh excellent king! regarding the transfer of debts, there are two laws. (One shall say,) such a one owes to me, and I am indebted to you—do you demand the money from him, and take (your due,) —or, such a one is indebted to me, demand and bring the money to me. If this be said in the absence of the debtor, and he does not know or has not heard of the transfer, if when the demand is made he shall refuse to pay, let him have the right to do so; but if this be not the case, if the transfer has been made when all three were present, and the debtor made no objection, but remained silent, he shall not afterwards say he made no engagement to pay; let him pay the amount. If the creditor shall make the transfer in this way, all three present, he shall not himself afterwards demand the amount of the debt from the original debtor.

68th. The five people who may be sent by the chief or judge to demand payment of money due.

Oh excellent king! the five people who may be sent to demand payment of a debt (are) the children or grand children of the creditor, the slave or servant of the same, a person for sending of whom leave is obtained from the governor, or a person sent immediately by him—these people may go in the morning to the foot of the steps of the debtor's house and demand payment. They shall not go into the house to make the demand, nor in the dusk, or after sun-set. If the debtor shall request them to come in and make their demand, they may do so. If a peon, or messenger of the chief, shall demand payment of a debt, with a sword, spear, or other weapon in his hand, and without invitation from the debtor shall go up into the house, or if he demand payment at night, should the debtor sue him, let him be punished criminally. If one demanding a debt shall cut or scratch the steps or banisters of the house of the debtor with a sword, or break an egg, or kill an animal with two legs or four, or without any legs at all, and cook and eat it in the house of the debtor; if they cut the nails of their fingers or toes, wash their

ထက်၊ ကျင်ကြီး၊ ကျင်ငယ်စွန့်ခြင်း။ မြို့စားအိမ်ထက်၊ မြို့ဘောင်းတို့သည်၊ ကာမရောက၊ ရှက်တင်ခြင်း၊ အမှုမျိုးတို့ကိုပြုချေလျှင်၊ ထိုပြုကျင့်သည်သူတို့ကား တကိုယ်လျှင်အပြစ်ငွေအကျပ်သုံးဆယ်ကျ၊ မြို့စားသို့လျှော်စေ၊ မြို့စားဆပ်စုရင်းပွားမှာလည်းဆပ်စေ၊ မြို့ရှင်မင်းစေ၊ ငါးပါးပြုကျင့်သမျှ၊ သူတို့အပြစ်တည်း၊ ထိုမင်းစေငါးပါးတို့တွင်၊ မြို့ရှင်သားသမီးနှင့်၊ မြို့ရှင်တို့ပြုသည်ကျွန်အမှုမှာငါမသိ၊ သည်ကဲ့သို့ကျင့်လေ၊ ငါမမှာမဆို၊ မဟုသာချေ၊ ထိုအပြစ်ကိုမြို့ရှင်ခံစေ၊ ၊တို့မှတပါး၊ ကြွင်းသောမင်းစေသုံးဦးမှာ၊ မင်းစေဒါဏ်သာဖြစ်ချေသည်၊ မြို့ရှင်ဝန်လွှတ်စေ၊ မြို့စားကို၊ မြို့ရှင်မြို့တောင်း၊ မင်းစေတို့၊ တွေ့ရာမတောင်း။ မကိုင်သာချေ၊ တောင်းကိုင်ချေသော်၊ တောင်းမိသည်ဝန်အမျိုးအလိုက်၊ ခါသာလာဘက်ချောင်း၊ ငွေဖလားတကျပ်ထုတ်၊ မျိုးနှင့်တန်ရာကတော့စေ၊ ကိုင်ငင်၍မစုတ်မပြတ်သော်၊ ရွှေတကျပ်ပူဇော်ကတော့စေ၊ ရွှေမရတတ်သော်၊ ငွေအကျပ်တဆယ်ပူဇော်ကတော့စေ၊

၆၃ မြို့မတောင်းရာအရပ်၊ ခုနစ်ပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ မြို့မတောင်းရာအရပ်၊ ခုနစ်ပါးရှိသတည်း၊ ခုနစ်ပါးဟူသည်ကား၊ ဘေးမဲ့ရာ၊ နှစ်ကူး၊ ရေသွန်းသဘင်အခါတပါး၊ ၊အောင်ပွဲစစ်သဘင်၊ ချီသောအခါတပါး၊ ၊ရာဇဘိသေက၊ ခံသွန်းသောအခါတပါး၊ ၊နက္ခတ်သဘင်ကြီး၊ ခံသောအခါတပါး၊ ၊မဟာမိန္ဒသဘင်တပါး၊ ၊မင်းနေး၊ ရွှေမြို့တော်ကြီး၊ သင်္ချိုင်းတော်မူသောအခါတပါး၊ ၊မြို့စားတရားနာသောအခါတပါး၊ ၊မြို့စားသည်ထံရွာနာ၍၊ အိမ်နတ်ပသည်အခါတပါး၊ ၊ဤခုနစ်ပါးသောအရပ်၊ အခါတို့ကို၊ ဆိုသတည်း၊ ၊နှစ်ဦးသဘင်၊ စစ်ပွဲချီသောအခါ၊ ရာဇဘိသေက၊ ခံသောအခါ၊ နက္ခတ်သဘင်ခံသောအခါ၊ ရွှေမြို့တော်ကြီး၊ သင်္ချိုင်းသောအခါ၊ ဤငါးရပ်မှာ၊ မြို့ရင်းပွားနည်းများမဆို၊ ဘောင်းသော်၊ ကိုင်သော်ဆိုးစေ၊ မြို့နည်း၍၊ အပြစ်လွန်သည်၊ မြို့လွန်၍အပြစ်နည်းသည်မဆိုသာ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ မင်္ဂလာကြီးလူတို့ဝယ်၊ မဖောက်မပြန်၊ အစည်မင်းကျင့်၊ ပြည်တန်ဆာ၊ ကမ္ဘာမင်းဆက်၊ ဥဒါဏ်းဖြစ်သောကြောင့်တည်း၊ ၊မြို့စားတရားနာရာဘောင်းချေသော်၊ တောင်းသူကိုမင်းဒါဏ်တရာခပ်စေ၊ ကိုင်ချေသော်၊ မင်းဒါဏ်တသောင်ခပ်စေ၊ ၊မင်းဒါဏ်မခံဝံ့သော်၊ တောင်းသည်

heads, make water or go to stool, or have connection with a woman in the debtor's house, let each offender pay a fine of thirty tickals of silver to the debtor, and let them also pay the debt, principal and interest. Of these five messengers of the creditor, the king's messengers are responsible for their own acts. But if the children or slave of the creditor be sent, he shall not say he knows nothing about it, that he gave them no orders to act in that manner; let him be responsible for their acts. The remaining three messengers shall be responsible for their own acts; let the creditor have no responsibility on their account. Neither the creditor, nor his messengers, shall demand or arrest for their debt whenever they see the debtor. If they do so, let them make an offering of fine cotton cloth, a package of tea, or a silver cup of one tickal's weight, according to the rank of the debtor. If they lay hands on and drag him off, though he be not hurt, let them make him an offering of one tickal of gold; if they have no gold, let them pay ten tickals of silver.

19th. The seven places where payment of a debt may not be demanded.

Oh excellent king! there are seven places, or times, where a debt may not be demanded; places which have been made a sanctuary by the king, in which the life of no animal shall be taken—at the new year's festival—at the time of a triumph, or victory—at the time of the king's taking the oath when Betheka is poured over him—at the time of the great festival of the stars—at the festival of Maha Ping-nay—at the time when people are being killed to be buried at the corners of the city the king lives in—at the time the debtor is listening to the instructions of the priest—at the time when he is very ill and offerings are being made to the Nats of the house,—these are the seven times and places (when a debt shall not be demanded.) If the debt be arrested for, or merely payment demanded in any of the five following cases—at the new year's festival—when the army is on its way to war—when the king is receiving Bethik—at the festival of the stars—or at the time people are being killed to be buried at the corners of the royal city,—be the amount large or small, the claim to both principal and interest shall be lost. Nothing shall be said of the sum being small, and the offence great, or of the sum being large and the offence small. Why is this?—because amongst men these are the great and excellent rites; it has been the custom of all kings that there shall be no infringement of them. This is a tradition from the past kings of the world. If the debt is demanded when the debtor is listening to the instruction of the priest, let the person making the demand be punished with one hundred stripes; if he arrest him, let him be punished with one

အပြစ်၊ငွေဘဆယ်ပါးကျပ်၊ကိုင်သည်အပြစ်ငွေအကျပ်သုံးဆယ်လျှော်စေ၊မြို့
ရင်းပွားကိုပေးစေ။ မြို့စား၊သည်းထံစွာနာဖျား၍၊အိမ်နတ်ပသရာ၊တောင်း
ချေသော်အပြစ်ငွေ၊ တဆယ်ပါးကျပ်၊ ကိုင်ချေသော်၊ အကျပ်သုံးဆယ်လျှော်
စေ၊မြို့ရင်းပွားကို၊ ့ စားကဆပ်စေ၊ ၊ထိုသို့ကိုင်ရာ၊သေချေသော်၊
ထိုထက်၊ တဆယ်လျှော်စေ၊ အနာသည်းထံသော်၊ ထိုထက်၊ တဝက်လျှော်
စေ၊မြို့မှာလည်း၊ထိုအပြစ်တွင်၊မြို့ရင်းပွားချစေ၊ဆိုခဲ့ပြီးသမျှအကြောင်းကို၊
မြို့ရှင်သိလျှက်စေ၍၊ ထိုနေ့ထိုရက်၊ မင်းစေဘို့၊တောင်းကိုင်ရသည်မှန်လျှင်၊
စေသူတစု၊ ပြုသူနှစ်စုခံစေ၊ ၊မြို့ရှင်သားသို့၊ ကျေးကျွန်တို့ပြုသည်အ
ပြစ်မှာ၊မြို့ရှင်သာခံစေ၊မြို့ရှင်ထိုနေ့၊ထိုရက်ကို၊တောင်းပါကိုင်ပါမစေမဆိုက
လည်း၊အပြစ်ထွက်သမျှကို၊လွန်သူကခံစေ၊မြို့ရှင်လွတ်စေ၊

၄၀ မြို့စားကို၊သင်းပြုပ်သူဆပ်ရာ၊မဆပ်ရာနှစ်ပါး၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ မြို့စားကိုသင်းပြုပ်သူဆပ်ရာ၊မဆပ်ရာ၊နှစ်ပါးဟူ
သည်ကား၊ ရဟန်းသူတော်၊ ပုဏ္ဏား၊ သူကြီး၊ မြေတိုင်၊ ပြည်စိုး အရပ်ရပ်၊
ခေါင်းပြုသူအကြီးတယောက်ယောက်ဖြစ်စေ၊အရပ်သားတို့နှင့်၊ဖုတ်ကျင်း
သင်းပြုပ်သော်၊မြို့ရှင်မစွဲရာ၊ကင်းလွတ်စေ၊ထိုသို့မဟုတ်တုံ၊သွေးသောက်
တို့၊ သင်းပြုပ်ချေသော်၊ အရင်းထက်ဝက်ဆပ်စေ၊ သငယ်ချင်းသင်းပြုပ်
သော်၊အရင်းကိုသုံးစုစု၍တစုဆပ်စေ၊ဘိုးဘွား၊အရီး၊မိကြီး၊မိထွေးသေသူ
ပေါက်ဖော်သင်းပြုပ်သော်၊အရင်းဆပ်စေ၊ သေသူမယား၊ လင်၊သား၊ သမီး၊
မြေးတို့သင်းပြုပ်လျှင်၊ ရင်းပွားကိုဆပ်စေဟု၊ မနူမည်သော၊ရှင်ရသေ့ဆို
တော်မူ၏၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊အမွေခံမိဘ၊ ပေါက်ဖော်၊ သားမြေးတို့မှာ၊ဆပ်သင့်
ပြီမှန်ပြီ၊သွေးသောက်၊သူငယ်ချင်းတို့မှာ၊ ချစ်သနား၍၊ သင်းပြုပ်ရာ၊အ
ဘယ်ကြောင့်အစုအဆ၊ ဆပ်ရလေသနည်းဟူမူကား၊ ရှေးကမ္ဘာက၊ မြို့စား
သေသည်၊ အမျိုးမပေါ်၊ထိုမြို့စားသေသူကို၊မည်သူသင်းပြုပ်မှန်းမသိ၊တစ
ပြင်တွင်၊အကောင်ကိုပြစ်ထားချ၊ရေအိုးရှိ၏၊မိုးသည်းရွာ၍ရေတင်သည်၊ အိုး
တွင်ရေကို ခရီးသွားသူ၊ရေတော်၍၊သောက်မိသည်၊မြို့ရှင်စွဲလေသည်၊ဆပ်

thousand stripes. If he will not suffer the punishment, let him pay fifteen tickals of silver; or for the arrest thirty tickals; and let him pay the debt, principal and interest. If the demand be made when the debtor is extremely ill, and offerings are being made the Nats of the house, let the person making the demand be fined fifteen tickals of silver; and if he has laid hands on him, let him be fined thirty, and let the debtor pay the debt. If he die from, or at the time of, the arrest, let him pay the price of ten men. If his illness increased by the arrest, let the offender have the amount; let it be deducted from the amount of the debt. In all that has been said, if the creditor was acquainted with the facts and sent the messenger, and if it be found that on the same day he made the demand, or laid hands on the debtor, let the creditor pay one third and the messenger two. If the acts be done by the children or slaves of the creditor, let him bear the whole blame. If the creditor does not give orders to make the demand on a particular day, let the offender pay the whole; let the creditor be held free of fault.

70th. The cases in which the person who pays the funeral expenses of a deceased debtor shall, or shall not, pay his debts.

Regarding the cases where a person shall, or shall not, pay the debts, who has paid the funeral expenses. If a rahan, a respectable man, a brahmin, a thookhee, a land measurer, the governor, the head of the district, or any man in authority or held in respect, shall, in conjunction with the neighbours, perform the funeral rites, the creditor shall demand the amount of their debts of him, let him be half free: but if his Thooay-thouk (fellow servant to the king, or to a great chief,) shall bury him, let him pay one half of the principal of his debts. If a friend shall bury him, let him pay one third of the principal sum. If his grandmother, grandfather, aunt by the father's side, aunt by the mother's side, uncle, or brothers and sisters, shall bury him, let them pay the principal. If it be the wife, husband, children, or grand children of the deceased, let them pay principal and interest. Thus the sage recluse called Menoo said

Oh excellent king! when it is clear that the heirs, parents, brothers' or sisters' children, or grand children of the deceased should pay his debts, how is it that the Thooay-thouk, or private friend, who may from affection perform the funeral rites, shall pay the debts? It is this. In a former world a debtor died—his family was not known, nor was it known who performed his funeral rites. Near where the body was thrown in the burying ground there was a water chatty, in which from the rain some water had collected. A traveller being thirsty happened to drink of the water. The credi-

အပြစ်၊ငွေဘဆယ်ငါးကျပ်၊ကိုင်သည်အပြစ်ငွေအကျပ်သုံးဆယ်လျော်စေ၊မြီ
ရင်းပွားကိုပေးစေ၊မြီစား၊သည်းထံစွာနာဖျား၍၊အိမ်နတ်ပသရာ၊တောင်း
ချေသော်အပြစ်ငွေ၊တဆယ်ငါးကျပ်၊ ကိုင်ချေသော်၊ အကျပ်သုံးဆယ်လျော်
စေ၊မြီရင်းပွားကို၊မြီစားကဆပ်စေ၊ ၊ထိုသို့ကိုင်ရာ၊သေချေသော်၊
ထိုထက်၊ တဆယ်လျော်စေ၊ အနာသည်းထံသော်၊ ထိုထက်၊ တဝက်လျော်
စေ၊မြီမှာလည်း၊ထိုအပြစ်တွင်၊မြီရင်းပွားချစေ၊ဆိုခဲ့ပြီးသမျှအကြောင်းကို၊
မြီရှင်သိလျက်စေ၍၊ ထုံနှံထိုရက်၊ မင်းစေဘို၊တောင်းကိုင်ရသည်မှန်လျှင်၊
စေသူတစု၊ ပြုသူနှစ်စုခံစေ၊ ၊မြီရှင်သားသွီး၊ ကျေးကျွန်တို့ပြုသည်အ
ပြစ်မှာ၊မြီရှင်သာခံစေ၊မြီရှင်ထုံနှံ၊ထုံရက်ကို၊တောင်းပါကိုင်ပါမစေမဆိုက
လည်း၊အပြစ်ထွက်သမျှကို၊လွန်သူကခံစေ၊မြီရှင်လွတ်စေ၊

၄၀ မြီစားကို၊သင်းပြိုဟ်သူဆပ်ရာ၊မဆပ်ရာနှစ်ပါး၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ မြီစားကိုသင်းပြိုဟ်သူဆပ်ရာ၊မဆပ်ရာ၊နှစ်ပါးဟူ
သည်ကား၊ ရဟန်းသူတော်၊ ပုဏ္ဏား၊ သူကြီး၊ မြေတိုင်၊ ပြည်စိုး အရပ်ရပ်၊
ခေါင်းပြုသူ အကြီးတယောက်ယောက်ဖြစ်စေ၊အရပ်သားတို့နှင့်၊ဖုတ်ကျောင်း
သင်းပြိုဟ်သော်၊မြီရှင်မစွဲရာ၊ကင်းလွတ်စေ၊ထိုသို့မဟုတ်တုံ၊သွေးသောက်
တို့၊ သင်းပြိုဟ်ချေသော်၊ အရင်းထက်ဝက်ဆပ်စေ၊ သငယ်ဘုင်းသင်းပြိုဟ်
သော်၊အရင်းကိုသုံးစုစု၍တစုဆပ်စေ၊ဘိုးဘွား၊အရိုး၊မိကြီးမိထွေးသေသူ
ပေါက်ဖော်သင်းပြိုဟ်သော်၊အရင်းဆပ်စေ၊ သေသူမယား၊ လင်၊သား၊ သွီး၊
မြေးတို့သင်းပြိုဟ်လျှင်၊ ရင်းပွားကိုဆပ်စေဟု၊ မနူမည်သော၊ ရှင်ရသေ့ဆို
တော်မူ၏၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊အမွေခံမိဘ၊ ပေါက်ဖော်၊ သားမြေးတို့မှာ၊ဆပ်သင့်
မြီမှန်ပြီ၊သွေးသောက်၊သူငယ်ချင်းတို့မှာ၊ ချစ်သနား၍၊ သင်းပြိုဟ်ရာ၊အ
ဘယ်ကြောင့်အစုအဆ၊ ဆပ်ရလေသနည်းဟူမူကား၊ ရှေးကမ္ဘာက၊ မြီစား
သေသည်၊ အမျိုးမပေါ်၊ထိုမြီစားသေသူကို၊မည်သူသင်းပြိုဟ်မှန်းမသိ၊တစ
ပြင်တွင်၊အကောင်ကိုပြစ်ထားရာ၊ ရေအိုး၅ိုရ်၏၊မိုဃ်းရွာ၍ရေတင်သည်၊ အိုး
တွင်ရေကို ခရီးသွားသူ၊ရေငတ်၍၊သောက်မိသည်၊မြီရှင်စွဲလေသည်၊ဆပ်

thousand stripes. If he will not suffer the punishment, let him pay fifteen tickals of silver; or for the arrest thirty tickals; and let him pay the debt, principal and interest. If the demand be made when the debtor is extremely ill, and offerings are being made the Nats of the house, let the person making the demand be fined fifteen tickals of silver; and if he has laid hands on him, let him be fined thirty, and let the debtor pay the debt. If he die from, or at the time of, the arrest, let him pay the price of ten men. If his illness increased by the arrest, let the offender have the amount; let it be deducted from the amount of the debt. In all that has been said, if the creditor was acquainted with the facts and sent the messenger, and if it be found that on the same day he made the demand, or laid hands on the debtor, let the creditor pay one third and the messenger two. If the acts be done by the children or slaves of the creditor, let him bear the whole blame. If the creditor does not give orders to make the demand on a particular day, let the offender pay the whole; let the creditor be held free of fault.

70th. The cases in which the person who pays the funeral expenses of a deceased debtor shall, or shall not, pay his debts.

Regarding the cases where a person shall, or shall not, pay the debts, who has paid the funeral expenses. If a rahan, a respectable man, a brahmin, a thookhee, a land measurer, the governor, the head of the district, or any man in authority or held in respect, shall, in conjunction with the neighbours, perform the funeral rites, the creditor shall demand the amount of their debts of him, let him be half free: but if his Thooay-thouk (fellow servant to the king, or to a great chief,) shall bury him, let him pay one half of the principal of his debts. If a friend shall bury him, let him pay one third of the principal sum. If his grandmother, grandfather, aunt by the father's side, aunt by the mother's side, uncle, or brothers and sisters, shall bury him, let them pay the principal. If it be the wife, husband, children, or grand children of the deceased, let them pay principal and interest. Thus the sage recluse called Menoo said.

Oh excellent king! when it is clear that the heirs, parents, brothers' or sisters' children, or grand children of the deceased should pay his debts, how is it that the Thooay-thouk, or private friend, who may from affection perform the funeral rites, shall pay the debts? It is this. In a former world a debtor died--his family was not known, nor was it known who performed his funeral rites. Near where the body was thrown in the burying ground there was a water chatty, in which from the rain some water had collected. A traveller being thirsty happened to drink of the water. The credi-

သင့်။မဆပ်သင့်။ဗာရာဏသီမင်းကြီးသို့ရောက်သဉ်။မင်းကြီးကာ။မိဖုရားသို့အပ်သဉ်။မိဖုရားက၊ဆရာရသော့ကိုမေးသဉ်။ရှင်မရသေး့က။ အမျိုးရေဆွတ်။ဆေးရန်ထားသောအိုးဖြစ်သည်။ ချင့်မသောက်တန်။ သောက်ချေသည်။ရေအခြားမှိ၏တကား။ အမျိုးအဝင်အဖက်။ ဖြစ်ချေသည်။မြိရှင်စွဲမိသည်။ ရေသောက်သောသူကိုစစ်လျှင်။လိုသေသူ၏အရုပ်အဆင်း။ မပျက်သေးဖြစ်ခြင်းကြောင့်သိ၍။ သငယ်ချင်းဖြစ်ကြောင်းကိုဆိုလေသည်။ သငယ်ချင်းဝတ်။မလွတ်ဖြစ်ရန်။ရေသောက်သူဆပ်စေ။ မိဖုရားကို။ ရှင်ရသော့ဆိုသတည်း။
။ထိုကြောင့်။တစပြင်။လုပ်တိုင်း၌။ရေအိုး။ဘူး။တကောင်း။ခွက်စသည်ကို။မခွဲမဖောက်။ မထားရား။ကမ္ဘာဥဒါဏ်းတည်း။ ။တနည်းတုံ။သူမြီစား။သုကျွန်မှန်းမသိ၍။ရဟန်းပြုမိချေသော်။ထိုဥပဇ္ဈာယ်ဆရာတို့က။ထိုမြီထိုကြွေးကို။ဆပ်ရချေသည်။ ဓမ္မ။လောက။ရာဇဝတ်။သုံးပါးမှိချေသည်ထုး။မနူမည်သော။ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၇၁ လင်ကြီးကပါမြီ။မယားကြီးကပါမြီကို။မယားငယ်။လင်ငယ်ဆပ်ရာ။မဆပ်ရာ၊မြီနှစ်ပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။လင်ကြီးကပါသောမြီ။ မယားကြီးကပါသောမြီကို။မယားငယ်။ လင်ငယ်တို့။ ဆပ်ရာ။မဆပ်ရာသော။ မြီတရားနှစ်ရပ်မှာ။ အကြင်ယောကျ်ားသည်။ မယားကြီးသေ၍။ နောက်မယားနေ၏။ ထိုမယားလက်ထက်တွင်သေခဲ့အံ့။မယားကြီးလက်ထက်တင်သေ။ပါမြီကို။နောက်နေ။ မယားငယ်မဆပ်အပ်။အထက်မယားကြီး။သားသ္မီး၊ အမွေခံတို့သာ။ဆပ်စေ။ ။အကြင်မိမ္မတုံသော် လည်း။ လင်ကြီးသေ၍။ လင်ငယ်နေ၏ နောက်နေ။လင်ငယ်လက်ထက်တွင်သေခဲ့အံ့လင်ကြီးလက်ထက်က။တင်သောမြီကို။လင်ငယ်မဆပ်အပ်။ လင်ကြီးသားသ္မီး။ အမွေခံတို့သာဆပ်စေထူသတည်း။

တနည်းတုံ။ ထိုကဲ့သို့။ လင်နှင့်မယားကွဲပြား၍။ ဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်း။နေကြရာ။မယားကြီး။လင်ကြီး။သားသ္မီးမပါမရှိ။အထက်မယားကြီးဥစ္စာ။လင်သို့ပါမည်။ လင်ကြီးဥစ္စာမယားသို့ ပါမည်ဖြစ်က။ ထိုသေသူဥစ္စာကို။နောက်နေလင်။နောက်နေမယားတို့၊ လင်သေမယားစား။ မယားသေလင်စား။ စားထိုက်သည်ကိုထောက်၍။ကောင်းဥစ္စာမရှိလျှင်၊ဆိုးမြီမှာ။လေးစုတစု။ထိုလင်။ထိုမယားတို့ဆပ်စေ။ ဤ ကား။ပေးမည်။ ဝန်မခံဘူးသည်ကို။ဆိုသတည်း။ ပေးမည်။ ဝန်ခံတောင်းပန်ဖူးချေသော် အရင်းကိုပေးစေထုး။မနူမည်သော။ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

tor sued the traveller; they came before the king of Benares to decide whether he should or should not pay. The king handed the case over to the queen, and she consulted the teacher, the recluse, who said, "it is a chatty placed for the purpose of washing the bones; the traveller has drank what he ought not to have drank; there was other water to be had; he has become one of the family (of deceased.) In examining the person sued, the man who drank the water, he said, as the dead man's features were not destroyed, he knew him to be a friend. So the recluse said to the queen that he was liable to the obligations of a friend, and should pay—for this reason, that no chatty, gourd, small cup, shell, or other vessel, shall be left unbroken in the burying ground, is a tradition from the beginning of the world. In another case; if a person, not knowing another to be a debtor or a slave, shall make him a priest, let the (oupet-tsay) head priest and the priest who officiated, pay the debts. This is according to the sacred law, the law of the world, and the orders of princes. This the recluse called Menoo said.

71st. Two kinds of debt incurred by a first husband or wife, whether the second wife or husband shall, or shall not pay.

Oh excellent king! the law whether second husband or wife shall, or shall not, pay the debts incurred by first wife or husband, is the same in both instances. If a man's first wife takes a second husband and dies, during her life time it is not proper that the second should pay debts contracted during the life time of the first; let the children and wife of the first only pay them. And if a woman, on the death of her first husband, takes a second and dies whilst cohabiting with him, debts incurred during the life of the first husband shall not be paid by the second: let the heirs and children of the first husband only pay them.

In another case; if a husband or wife be situated as above, and the first wife or husband has left no children, and the surviving husband or wife has got the property of the deceased wife or husband, this they inherit by right. If there be no property left, let them pay one fourth of the debt, that is, when there was no engagement on their part to pay. If they have promised to pay, or begged delay, let them pay the principal. This the sage recluse called Menoo said.

၇၂ လချေးယူငြိတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ လချေးယူသောငြိတရားမှာ၊ ခုနှစ်လတကြိမ်၊ အညွန့်ပေးပါမည်၊တတ်နိုင်သောအခါမှ၊အရင်းနှင့်အပွားကိုပေးမည်ယူစားကြသည်၊ခုနှစ်လရောက်လျှင်။ အထက်ဆိုရင်း စကား အတိုင်းအညွန့်ကိုအကြိမ်ကြိမ်ပေး၍၊ငွေရင်းအတိုးမှိုလျှင်ပြေစေ၊ဆိုတိုင်းမပေးရချေ၊ အမှတ်မဲ့၊ ထမ္ဘိတိုင်းနှစ်လုံးတူကြရာ၊နှစ်ဦးသားပေးကြ၍၊အတိုးနှစ်ဆ၊သုံးဆရောက်လျှင်၊နောက်ကိုမတောင်းရာပြီ၊ပြန်၍လည်းမပေးရာပြီ၊တူသောသဘောရှိကြသောသူတော်တို့တည်း၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ဘုရားရှင်အရှေ့ဆူတို့၊အမိန့်တော်ပညတ်ကဲ့သို့၊ ငြိစားငြိရှင်နှစ်ဦး၊မဆက်မပိုင်ကြလျှင်၊မပညတ်သောအရေးကဲ့သို့တည်း၊နှစ်ဦးသားဆက်ပိုင်ကြလျှင်၊ပညတ်တော်မူပြီ၊အာပတ်ကဲ့သို့၊ရွှေငွေကြေးမျိုးထဘိုး၊စပါး၊ပြောင်းပဲ၊နှမ်းဝါ၊ထေးသီးရောက်လျှင်ပြေစေဟူ၊မနူမည်သော၊ဂျှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

၇၃ ငြိတက်ရာလေးပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ရွှေငွေ၊ကြေးမျိုး၊စပါး၊ပြောင်းပဲ၊ နှမ်း၊ ဝါ၊ချေးယူကြသည်တွင်၊အမျိုးအားဖြင့်၊တက်ရာသောအတိုးလေးပါးတည်း။ ၊ထေးပါးဟူသော်ကား၊ သူဆင်းရဲ၊လမိုင်းမျိုးလည်းတပါး၊ ၊မင်းဘောင်မင်းမျိုးတပါး၊ ၊သူဌေးသူကြွယ်မျိုးတပါး၊ ၊ကုန်သည်မျိုးတပါး၊ ၊ထိုထေးပါးတို့ယူသောငြိ၊ အရင်း ကိုအစုတရာစု၍၊ သူဆင်းရဲမှာတစု၊ တလလျှင်တက်စေ၊ ၊မင်းဘောင်၊ မင်း လက်၊မင်း သား၊ မင်း မျိုးမှာ ငှင်ငြိရင်းအစုတရာတွင်၊ တလကိုနှစ်စုတက်စေ၊ ၊သူဌေးသူကြွယ်မျိုးမှာ၊ငှင်ငြိရင်းအစုတရာတွင်၊တလသော်၊ လေးစုတက်စေ၊ ၊ကုန်သည်မျိုးမှာ၊ငှင်ငြိရင်းအစု၊ တရာတွင်၊တလကို၊ငါးစုတက်စေ၊ ၊ဆိုခဲ့ပြီးသော၊ အဘက်နှင့်အညီ၊ ဥစ္စာမျိုးကိုစကားရင်းအတိုင်း၊ပေးကြယူကြ၍၊ဆစ်ပိုင်ကြလျှင်၊ ဥစ္စာမျိုးရှိရာ၊ထဘိုးလေးသီးရောက်ပြေစေ၊ ၊သူဆင်းရဲမျိုးမှာ၊လယ်လုပ်မျိုး၊ဖြစ်တိုင်းကိုမဆို၊ လမိုင်းကိုဆိုသတည်း။

၊မင်းမျိုးဟူရာ၌၊ အရှင်ဇကောရာဇ်သားတော်၊ ညီတော်ကိုမဆိုသာ၊ အပြစ်ဖြစ်သည်၊ ထိုမှကြွင်းသည်ကိုဆိုသတည်း၊ ၊သူဌေးသူကြွယ်မျိုးမှာ၊မည်သည်အမျိုးမဆို၊ ဥစ္စာသက်ရှိသက်မဲ့ ရတနာမျိုးပြည့်စုံ၍၊ ထူတကာတို့ထက်၊ရတတ်သောသူကို၊သူဌေးသူကြွယ်ဆိုသတည်း၊ ၊ကုန်

72d. Debts incurred and a promise made to pay in so many months.

Oh excellent king! as regards debts to be paid in so many months; if a debt incurred under an engagement to pay the interest every seven months, and the principal and balance of interest when the borrower is able, if the interest has been paid several times in seven monthly periods, till the amount paid has reached cent. per cent. on the principal sum borrowed, though interest may not have been paid for many years, the debtor shall not pay by the monthly periods as agreed on; cent. per cent. having been paid, the debt shall be held as paid in full. If without any comment or thought they have by mutual consent paid the interest for all the months elapsed, even if the interest has been paid to the amount of two or three hundred per cent., there shall be no farther demand, nor shall what has been paid be demanded back, if it be by mutual consent of respectable people. Why is this?—because it is like the orders of the succession of gods; if they have had no suit, and there is no decree, it is like a matter in which the gods have given the order. If they have had a suit, and were both present when the decree was given, it is like a matter in which the orders of the gods have been given. It is ordered, that when double has been paid on gold, silver, and all kinds of copper (metal,) and four fold on cholum, vetches, sesamum and cotton, the debt shall be considered as paid in full. Thus the recluse lord Menoo said.

73d. The four rates of interest.

Oh excellent king! in borrowing gold, silver, and the different kinds of metals, or paddy, cholum, corn, vetches, sesamum, or cotton, the four kinds of interest according to the class of the borrower, are as follows: With the poor class and the lamaings (agricultural slaves of the king,) the class of chiefs, the wealthy, and the mercantile class Having divided the principal borrowed by these four classes into one hundred parts, let the poor class pay interest at the rate of one hundredth per month; let the chief pay two hundredths; the wealthy four hundredths; and the mercantile five hundredths. If money has been borrowed on an engagement in accordance with the above rates of interest, and the case be brought into court, according to the nature of the thing borrowed, let the debt be considered as paid in full when cent. per cent. (advance,) or four fold has been paid. All cultivators are not said to be of the poor class; the lamaings are noted As regards the class of chiefs; the children and grand children of the monarch are not included: they are excellent; the remainder are included. The wealthy class are those who have much property, animate or inanimate, permanently, above what is usually possessed by people generally, let them be of what family they

သည်ဟူရာ၌၊ဇာတိအားကုန်သည်မျိုးမည်သည်အမျိုးမဟူ၊ကြီးမားသော ကုန်ကြီး၊ စည်ကြီးရင်းနှီး၍ ရောင်းဝယ်သမျှ သည်၊ ကုန် သည် မျိုးထူသ တည်း၊ ၊ထိုသို့ကြွေးမြီကိုလည်းကောင်း၊ အရောင်းအဝယ်အဖိုးကို လည်းကောင်း၊အချေးအလှယ်ကိုလည်းကောင်း၊ဆပ်သောရွှေငွေ၊ကြေး၊ သံ၊ ပေတ္တမြား၊အကွင်း၊ အခြည်၊ အထည်အလိတ်တို့ကိုမည်သည်အမျိုးဆို၍၊ ပေးဆပ်လိမ့်မည်၊ ထိုအမျိုးဆိုတိုင်း၊ အမွေး၊အရည်၊အသားမဟုတ်ပေမူ၊ ကာလရှည်မဆိုသာ၊အနှစ်ဘချာကြာသော်လည်း၊ ထိုအရင်းအတိုင်း၊အရပ် အဆင်းမပျက်၊ရှိပေမူ၊တို့စေယူစေ၊ ငါပေးသည် နှစ်လရှည်ပြီမဆိုသာချေ၊ အဘယ်ကြောင့် နည်း ဟူမူကား၊ ချင့် ပေးဆပ်ရင်း၊ အထည် အရည် အစ မပျက်၊အဟောင်းအတိုင်း ရှိချေသောကြောင့်တည်း၊ တနည်းတုံ၊ထိုရွှေငွေ၊ ကျောက်သံ၊ပတ္တမြားအထည်အလိတ်၊ အကွင်းအခြည်များကို၊ ဆပ်သူမသိ မမြင်၊ အရပ်ပျက်အောင်ပြု၍ဖျက်ချေသော်၊ ထိုအရှင်မသိ၊ ဖျက်ဆီးသမျှ ကို၊ဖျက်ဆီးသူယူစေ၊မအပ်သာချေ၊ကွယ်ရာဖျက်ချေသောကြောင့်တည်း၊ မပျက်ကျန်သည်များကိုအပ်စေ၊ယူစေ၍အစား မှန်အောင်ဆိုချက်ရင်းထိုင်း ပေးပြန်စေဟု၊မနူမည်သော၊ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

၇၄၊ ၊မြီတလင်းလှည့်တပါး၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊မြီတလင်းလှည့်တခုး မှာ၊မြီအများအင်မတအွေမျိုး ညာတိမကယ်နိုင်၊ အဆွေညာတိ မမြဲဖြစ်သျှင်၊ မြီစားကအရှင်ကိုလျှောက် ထား၍၊ အရှင်မင်းဇကရာဇ်ကမြို့ရှင်များတို့အရင်းပေးစေ၊ ချင့်အရှင်မင်းဇ ကရာဇ်က၊ချင့်ကိုအရင်းအနှီးပေး၍၊ ကုန်စလယ်သဘော်သွားစေ၊ ချင့် သုံး နှစ်တိုင်မှ၊အရှင်မင်းဇကရာဇ်က၊ အရင်းအတိုင်းသိမ်းခြင်း၊ သင်္ဂဟဝတ္ထု နှင့်၊ထောက်၍၊ပြုစုရာသေး၏၊ထိုကဲ့သို့ပြုရန်၊ ထိုမြီစား၌၊အတတ် ပညာမ ရှိ၊စွမ်းပကာခွန်အားမရှိဖြစ်လျှင်၊ပြည့်ရှင်မင်းက၊ မြို့ရှင်တစုတို့ကိုခေါ်၍၊ ရ ဟန်းပုဏ္ဏားတို့ရှေ့၊ထိုမြီစားကို၊ ဝတ်ပြုဝတ်စေပြီးလျှင်၊ရဟန်းသူတော်တို့၊ ပရိတ်ရွတ်စေ၍၊ငါလည်းသင့် မယားသားသမီး၊ ယခု ရှိသမျှအသက်တွင်၊ ဘေးမဲ့ပေးတော်မူသည်၊မင်းတို့၊ မြို့ရှင်တစုလည်း၊ ချမ်းသာပေးကြဲမိန့်ဘော် မူ၍၊ခရုသင်းရေစင်၊စဉ်တီးမှုတ်၍၊နူမောဒနာပြုခြင်းသဉ်၊ မြီတလင်းလှည့် မည်၏၊ထိုမြီစားတော်လှ၍၊ သူဌေးအရာရောက်သော်သည်း၊မတောင်းရပြီ၊ ရတတ်၍ပေးသော်လည်းမယူသင့်ပြီ၊သံသချာသို့အကြောင်း ရောက်သေပြီး သည်၊ဤကဲ့သို့အခြင်းအရာကို၊ အရှင်ဇကရာဇ်မှာပါး၊ ပြုထိုက်ပြုနိုင်သူမ ရှိ၊အရှင်သာပြုထိုက်သတည်း၊

may. The mercantile class are those, let them formerly have been what they may, who are in a large way of business in any article. If in paying a debt as above, paying for goods bought, or returning a borrowed article, gold, silver, copper, iron, rubies, rings, bracelets, or cloth, be paid in as of a certain value, if they have not the appearance of that value and kind of property, there shall be no limit as to the months; if a hundred years have passed, and the article, without alteration, as it was paid in shall be returned, let the person who paid it in take it back and change it; he shall not plead the length of time since he paid it in. Why is this?—because its appearance has not been altered; there it is, as it was before. But in case the appearance has been altered without the knowledge of the payer, let the person who altered them keep them; he shall not return them, because they have been broken up without the knowledge of the payer. Any portion that has not been altered, let him return and have replaced by what it was originally said to be. Thus the sage recluse called Menoo said

74th. The law when the debts are swept away, or for relief of insolvent debtors.

Oh excellent king! regarding the sweeping away of debts. If a person has incurred debts beyond his means of paying, and his family are unable to assist him, or if he has no family, he shall make a petition to the king, (who will say,) on conditions give him an advance, or the king may give him an advance, and let him go in a trading ship. In three years the king may take back the advances. This he may do in accordance with the laws of Theng'ha-wooto;* but if the debtor has not abilities to warrant the king acting in this way, or if he has no strength, he may call the creditors together, in the presence of rahans and respectable men, and having caused the debtor to put on white garments, make an invocation, and say that he gives release from misfortune in this life to his wife and children, and request his creditor to grant him a release; and having poured over him clear water from a brahmin's shell, make a rejoicing with music: this is called, "sweeping clean the level." If the debtor's luck shall change, and he shall after this become a thatay, (wealthy man,) the creditors shall have no claim against him, and even if he offer them their dues, it is improper in them to take it; the matter has become one in connection with a future state. The monarch alone, and no one besides, has the power to do this.

---

* သင်္ဂဟဝတ္ထု। [illegible]

၇၅ မြီတောင်းခွဲတရားတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး၊မြီတောင်းခွဲဟူသည်ကား၊မြီရှင်တကာတို့၊ ထိုမြီစား တွင်၊မှိုရှိသမျှ၊သက်ရှိသက်မဲ့ကိုပြတ်၍၊ တဦးဦးဝယ်ခြင်းငှါမဝယ်သာ၊မြီ ရှင်မဟုတ်၊ ရွာအုပ်သူကြီး၊ အကြီးအမိကဖြစ်လောက်သောသူ၊ ပြည့်စုံကုံထံ သောသူတို့၊ မြီစားနှင့်၊ မြီရှင်တကာချည်းရောက်၍၊ ပြတ်ရာအမိုးကို၊ ဈေး ဝယ်စေပြီးလျှင်၊ မြီနည်းမြီများ၊ဝေ၍ ယူခြင်းသည်၊ သူဆင်းရဲတို့၊ ကျွန်ရာ သည်ဟူ၏၊ ထိုကဲ့သို့နည်း များခွဲဝေပြီးလျှင်၊ နောက် တော်လှံ၍၊ သူကောင်း ထင်ရှားဖြစ်လည်း၊ မြီရှင် တကာမတောင်းရာလွတ်စေ၊ ထိုတော်လှံသည်မြီ စားရတတ်၍၊ သံသရာမြီပါမည်၊ မိုးသော့ကြောင့်ဆပ်လျှင်၊ ဆပ်သမျှကို ပင်၊မြီရှင်တကာခံရ၏၊

ဤကားမြီမျိုးအရပ်ရပ်ကိုဆိုသော၊ မနုအကျယ်၊တဆယ်ရှစ်ခမ်းအစ၊ မြီတောင်းခွဲအဆုံး တရားပေါင်းပြီး၏၊

၊တတိယတွဲပြီး၏၊

75th. The law for breaking up the collection of debts, or surrendering to creditors.

Oh excellent king! the breaking up of the collection of debts is this: One out of many creditors shall not take the effects of a debtor at a valuation, but the creditors and the debtor shall come before the head man of the village, or some man of wealth and respectability, not being a debtor, and having got him to buy the effects at a price fixed, the amount shall be divided amongst the creditors according to the amount of their claims. This is the custom of poor people, and is called "breaking up the collection of debts." If after they have been thus broken up and divided, the debtor shall, by a change of fortune, become a man of known substance, the creditors shall have no claim against him; let him be free. But if with a view of preventing the debt against him being carried on to the next state of existence, the debtor on becoming such shall offer to pay the creditors, they may receive all that he will give them.

This completes the laws regarding debt contained in the large work of Menoo, from the eighteenth radical law, to the "breaking up the collection of debts."

END OF THE THIRD VOLUME.

LAWS OF MENOO.

VOL. IV.

LAWS OF MENOO.

THE FOURTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE FOURTH VOLUME.

။မနုအကြယ်စတုတ္ထတွဲ။

နမောတဿဘဂဝတောအရဟတောသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

မာတိကာ

စတုတ္ထတွဲတွင်တရားပေါင်းကိုဆိုသောစကားတည်း။

၁ မှုခြင်းတရားနှစ်ဆယ်ငါးပါးတည်း။

၂ သူငယ်ဝတ်သောပုဆိုးကိုသူငယ်ချင်းခိုးသောတရား။

၃ ကျွဲနွားမြင်းဆင်တို့ကိုသူခိုးခိုး ၍ ခြေရာကျရာအရပ်တို့လျော်ရသောတရား။

၄ နွားထိန်းနှင့်နွားရှင်နွားကိုသူခိုးခိုးသည်တွင်ခိုးပြစ်ကိုနှစ်ဦးရသင့်၊မရသင့်တရား။

၅ ထယ်ရာတို့ကိုကျွဲနွားထိခိုက်၍ကျွဲနွားရှင်မသိ၊လယ်ရှင်တို့အလျောက်သတ်သည်လက်သည်မပေါ်၊စစ်၍လျော်ရသည်တရား။

၆ ကျွဲနွားမြင်းဆင်ချင်းခွေပက်သောတရား။

၇ ဆုပ်ကျောက်နှင့်ပြစ်သောတရား။

၈ သူယုတ်သည်သူမြတ်ကိုရိုက်ခတ်သောတရား။

၉ တောအရပ်၊ဆိတ်ကွယ်ရာတွင် သူနှစ်ယောက်သတ်ပုတ်သောတရား။

၁၀ ကျွဲနွားကိုလူကရိုက်သောတရား။

၁၁ ပေါက်ဖော်ဆွေမျိုးမိဘဆရာတပည့်ပုတ်ခတ်ရိုက်နှက်ကြသောတရား။

၁၂ အရူးသည်လူကောင်းကိုပုတ်ခတ်သောတရား။

၁၃ သူနှစ်ယောက်အလိုတူကြ၍လက်ဖွေသတ်သည်တရား။

၁၄ ယောကျ်ားနှင့်မိမ္မ၊အလိုတူသတ်သည်တရား။

၁၅ မတိုက်တွန်းရာ သူခြောက်ယောက်ကို တိုက်တွန်း၍သေသည်၊ တိုက်တွန်းသူလျော်ရသောတရား။

၁၆ တယောက်ကိုတယောက်၊ထောင်းသတ်ရိုက်နှက်တိုက်တွန်းသောတရား။

17. The law when a person is about to assault another, and a third party, who says "that's right," shall not be free from responsibility.

18. The law regarding one person kicking another.

19. The law when one loses a little finger, a little toe, a thumb, or a great toe, in the cause of another.

20. The law when one person pulls another's hair.

21. The law when a thief, while being caught, may or may not be killed.

22. The law when a degraded person holds up his finger at a respectable one.

23. The law by which men are divided into three classes,—excellent, middling, and degraded—and each of these again subdivided into three classes.

24. A tradition in illustration of the law, that when a person goes where he ought not, and meets with misfortune or death, there is no blame.

These are the twenty-four laws contained in the fourth volume.

1st. Of the twenty-five kinds of theft.

(Here is a Pali quotation from the sacred books.)

Oh King! because it is thus written, the law of the twenty-five kinds of theft is as follows:—

1st, A-dee-yan-ta; 2d, Ha-ran-ta; 3d, A-wa-ha-ran-ta; 4th, E-ree-ya-pa-tan-wee-kau-pa-na; 5th, Ta-na-tsa-tsan-ta;—these five kinds of theft apply to animate property. They are called "E-ka-ban-da-pen-sa-ka." They may be applied to five kinds of theft committed on both animate or inanimate property, when they are called "Na-na-ban-da-pen-sa-ka," and reckoned ten kinds of theft.

11th, Thaw-ha-te-ka; 12th, A-na-te-ka; 13th, Ne-thet-khee; 14th, A-ta-tha-da-ka; 15th, Doo-ra-nik-kay-pa;—these five kinds of theft are called Tha-ha-te-ka-pen-sa-ka.

၁၇ သူတယောက်ကို ရိုက်နှက်ဖျက်ဆီးမည်ကို တယောက်ကြားက ကောင်း၏ဟုဆိုမိသော်ဝန်မလွတ်သောတရား။

၁၈ ခြေဖြင့်ကျောက်သည်တရား။

၁၉ သူတယောက်ကြောင့် လက်သန်းခြေသန်း လက်မခြေမ ပြတ်သောတရား။

၂၀ တယောက်ဆန်ကိုတယောက်ဆွဲသောတရား။

၂၁ သူမိုးဗမ်ရာတွင်သေပိုင်။မသေပိုင်သောတရား။

၂၂ သူမြတ်ကိုသူနှုပ်လက်ညှိုးထိုးသောတရား။

၂၃ အမျိုးအစုစုအယုတ်အလပ်အမြတ်ခွဲ၍ တစုတွင် သုံးသွယ်စီခွဲသောတရား။

၂၄ မသွားတန်သွား၍ဘေးရောက်သော်သေသော်လည်းအပြစ်မရှိစကားထုံးဝုံ။

အစုစုတရားပေါင်းနှစ်ဆယ်လေး။ စတုတ္ထတွဲတွင်ပါသည်ကိုထုတ်ဖော်၍ထားသည်တရားအမည်။

၁ မိုးခြင်းတရားကားနှစ်ဆယ်ငါးပါး။

ဓနုဏ္ဏသပရသဘဏ္ဍာ။ ရညောပုဂ္ဂသဏ္ဍကံ။ ပုဂ္ဂလံပပ္ပါဓေယျဓနံ။ တဿဝိလုပ္ပိတောဝသေသတော။

မင်းကြီး၏သို့ဆိုသောကြောင့်။မိုး၄က်ခြင်းတရားဟူသည်ကား။

အာမိယဏ္ဍ။ဟူသောမိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ဟယဏ္ဍဟူသောမိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။အဝဟယဏ္ဍဟူသောမိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ဆုရိယာပထံမိကောပန။ဟူသောမိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ထာနစဏ္ဍဟူသောမိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ဤငါးပါးသောမိုးခြင်းသည်ကားအသက်ရှိသောဥစ္စာ၌ဖြစ်သောဧကဗဏ္ဍပဉ္စကဟူသောမိုးခြင်းသည်ဖြစ်ရာ၏။ အသက်ရှိသောဥစ္စာ။အသက်မရှိသောဥစ္စာနှစ်ပါးလုံး၌။ဤငါးပါးသောမိုးခြင်းသည်ဖြစ်ရာသောကြောင့်။ နာနာဗဏ္ဍပဉ္စကအား ဖြင့်ဆယ်ပါးသော မိုးခြင်းတို့သည်ဖြစ်သတည်း။

သာဟတ္ထိဟူသောမိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။အာနတ္တိကဟူသောမိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။နိဿဂ္ဂိယဟူသောမိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။အတ္ထသာဓကဟူသောမိုးခြင်းလည်တပါး။ ။ဓူရနိက္ခေပဟူသောမိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ဤငါးပါးသောမိုးခြင်းတို့သည်ကား။သာဟတ္ထိကပဉ္စကဟူသောမိုးခြင်းဟူ၍ဆိုသတည်း။

16th, Pou-pa-pa-yau-ka. 17th. Tha-ha-pa-yau-ka. 18th, Thaw-wee-da-ha-ra-na; 19th, Then-kay-ta-kam-ma; 20th, Ni-met-ta-kam-ma;—these five kinds are called Paup-pa-pa-yau-ka-pen-sa-ka.

21st, Tay-ra-wa-ha-ra; 22d, Pa-thay-sha-wa-ha-ra; 23d, Ku-tha-de-ka-wa-ha-ra; 24th, Pa-re-kah-pa-wa-ha-ra; 25th, Pa-tit-tsan-na-wa-ha-ra;—these five are called Tay-ra-wa-ha-ra-pen-sa-ka, and make the twenty-five kinds of theft.

1st, Of these twenty-five kinds of theft, A-dee-yan-ta is when one by a suit at law unjustly obtains possession of the slave, field, or garden, of another.

2d, Ha-ran-ta is a theft committed on goods in transit from one place to another.

3d, A-wa-ha-ran-ta is when deposited property is secreted and stolen.

4th, E-ree-ya-pa-tan-wee-kau-pa-na is when a person, departing from any one of the four states of being (or posture of the body,) commits a theft. (In other words, deliberate and premeditated theft.)

5th, Ta-na-tsa-woon-da is when a thing is merely moved from its place.

These five are the thefts in the E-ka-won-da-ka-pen-sa-ka, and also, the five in the Na-na-ban-da-pen-sa-ka. They are reckoned ten.

11th, Thaw-hat-te-ka is when a person steals with his own hand on his own account, without sending another person to steal.

12th, A-nat-te-ka is when one person is sent by another to steal the property of some one pointed out.

13th, Nee-thet-khee is when any thing is thrown out from a granary, brick house, any enclosed place, or the enclosure round the house, and stolen afterwards, or when any thing on which duty

ပုပ္ပပယောဂဟူသောခိုးခြင်းလည်းတပါး၊ ။သဟပယောဂဟူသော ခိုးခြင်းလည်းတပါး၊ ။သံဝိဓာဟရဏဟူသောခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ ။သင်္ကေတကမ္မဟူသောခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။နိမိတ္တကမ္မဟူသော ခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ဤငါးပါးသောခိုးခြင်းတို့ကိုကားပုပ္ပပယောဂ ပဉ္စကဟူသောခိုးခြင်းဟူ၍ဆိုသတည်း။

ထေရာဝဟာရဟူသောခိုးခြင်းလည်းတပါး၊ ။ပသယှဝဟာရဟူ သောခိုးခြင်းလည်းတပါး၊ ။ကုသပ္ပိကာဝဟာရဟူသောခိုးခြင်းလည်း တပါး၊ ။ပရိကပ္ပါဝဟာရဟူသောခိုးခြင်းလည်းတပါး၊ ။ပဋိစ္ဆန္နာ ဝဟာရဟူသောခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ဤငါးပါးသောခိုးခြင်းတို့ကို ကား၊ထေရာဝဟာရပဉ္စကဟူသတည်း။

ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီးသောအားဖြင့်နှစ်ဆယ်ငါးပါးတည်း။

၁ ထိုနှစ်ဆယ်ငါးပါးသောခိုးချင်းတို့တွင်။ အာမိယတ္တ ဟူသောခိုးခြင်း ကျွန်းမိုးဆီး မြေ လယ် ယာ ဥယည် စသော သုပစ္စည်း ပရိက္ခရာတို့ကို မတရား သောအား ဖြင့် ရ လျှင် အောင် ယူ တရား ဆင် ၍ ခိုး ခြင်း ကို ကား အာမိ ယတ္တ ဟူသတည်း၊

၂ ထယတ္တကားဆောင်သောဥစ္စာကိုခိုးခြင်းသည်၊ ထယတ္တ ဟူသောခိုး ချင်းတည်း၊

၃ အဝဟယတ္တဟူသောခိုး ခြင်း သည်ကား။ နှံပါသောဥစ္စာ ကိုထိန်၍ကက် ၍ခိုးခြင်းကိုကား၊အဝဟယတ္တ ဟူသောခိုးခြင်းတည်း၊

၄ ဣရိယာ ပထံ ဝိကော ပန ဟူသော ခိုး ခြင်း သည်ကား၊ ဣရိယာဝုတ် ထေးပါးတွင် တပါးပါးကိုဖျက် ၍ ခိုးခြင်း သည်၊ ဣရိယာပထံဝိကောပနခိုး ခြင်းတည်း။

၅ ဌာနာစာဝတ္တနခိုးခြင်းဟူသည်အရာမှ၊ရွှေစေ၍ခိုးခြင်းသည်၊ ဌာနာ စာဝတ္တနဟူသောခိုးခြင်းတည်း။ ဤငါးပါသောခိုးခြင်းတို့ကိုကား၊ ဧကဝတ္တက ပဉ္စကဥ္စလည်း ငါးပါး၊ နာနာဘဏ္ဍပဉ္စကဥ္စလည်းငါးပါး ဖြစ်သော့ကြောင့် ဆယ်ပါးဖြစ်သတည်း။

၁၁ သာဟတ္ထိကခိုး ခြင်း ဟူ သည် ကား၊ သူတပါး ကိုမစေဘဲမိမိလက် ကိုယ်တိုင်ခိုးခြင်းသည်သာဟတ္ထိကဟူသောခိုးခြင်းတည်း၊

၁၂ အာနတ္တိခိုး ခြင်းဟူသည်ကား၊ ဤမည်သောသူ၏စည်း စိမ်တို့ကိုခိုး ချေဟူ၍သူတပါးကိုစေ၍ခိုးခြင်းကိုကား၊အာနတ္တိကခိုးခြင်းဟူသတည်း။

၁၃ နိဿဂ္ဂိယဟူသော ခိုး ခြင်း ဟူသည် ကား၊ ကျီ ကျ တိုက်ထဲထရံ မြေစပ်စ သောအရပ်မှာရွှံနှံပြစ်လိုက်သော်လည်းခိုးအံ့၊ ။ကင်းခွန်ထိုက်သောဝတ္ထု

16th, Pou-pa-pa-yau-ka: 17th, Tha-ha-pa-yau-ka; 18th, Than-wee-da-ha-ra-na; 19th, Then-kay-ta-kam-ma: 20th, Ni-met-ta-kam-ma;—these five kinds are called Paup-pa-pa-yau-ka-pen-sa-ka.

21st, Tay-ra-wa-ha-ra; 22d, Pa-thay-sha-wa-ha-ra; 23d, Ku-tha-de-ka-wa-ha-ra; 24th, Pa-re-kah-pa-wa-ha-ra; 25th, Pa-tit-tsan-na-wa-ha-ra;—these five are called Tay-ra-wa-ha-ra-pen-sa-ka, and make the twenty-five kinds of theft.

1st, Of these twenty-five kinds of theft, A-dee-yan-ta is when one by a suit at law unjustly obtains possession of the slave, field, or garden, of another.

2d, Ha-ran-ta is a theft committed on goods in transit from one place to another.

3d, A-wa-ha-ran-ta is when deposited property is secreted and stolen.

4th, E-ree-ya-pa-tan-wee-kau-pa-na is when a person, departing from any one of the four states of being (or posture of the body,) commits a theft. (In other words, deliberate and premeditated theft.)

5th, Ta-na-tsa-woon-da is when a thing is merely moved from its place.

These five are the thefts in the E-ka-won-da-ka-pen-sa-ka, and also, the five in the Na-na-ban-da-pen-sa-ka. They are reckoned ten.

11th, Thaw-hat-te-ka is when a person steals with his own hand on his own account, without sending another person to steal.

12th, A-nat-te-ka is when one person is sent by another to steal the property of some one pointed out.

13th, Nee-thet-khee is when any thing is thrown out from a granary, brick house, any enclosed place, or the enclosure round the house, and stolen afterwards: or when any thing on which duty

ပုပ္ပပယောဂဟူသောနိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။သဟပယောဂဟူသော
နိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။သံဝိဓာဟရဏဟူသောနိုးခြင်းလည်းတပါး။
။ ။သင်္ကေတကမ္မဟူသောနိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။နိမိတ္တကမ္မဟူသော
နိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ဤငါးပါးသောနိုးခြင်းတို့ကိုကားပုပ္ပပယောဂ
ပဉ္စကဟူသောနိုးခြင်းဟူ၍ဆိုသတည်း။

ထေရဝဟာရဟူသောနိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ပသယ္ဟဝဟာရဟူ
သောနိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ကုသနိုကာဝဟာရဟူသောနိုးခြင်းလည်း
တပါး။ ။ပရိကပ္ပါဝဟာရဟူသောနိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ပနိ္ဓာနော
ဝဟာရဟူသောနိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ဤငါးပါးသောနိုးခြင်းတို့ကို
ကား၊ထေရဝဟာရပဉ္စကဟူသတည်း။

ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီးသောအားဖြင့်နှစ်ဆယ်ငါးပါးတည်း။

၁ ထိုနှစ်ဆယ်ငါးပါးသောနိုးချင်းတို့တွင်၊ အာမိယတ္တ ဟူသောနိုးခြင်း
ကျွန်းမိုဃ်းမြေ လယ်ယာဥယည် စသော သုပစ္စည်း ပရိက္ခရာတို့ကို မတရား
သောအားဖြင့် ရ လျှင် အောင် ဟု တရား ဆင် ၍ နိုး ခြင်း ကို ကား အာမိ ယတ္တ
ဟူသတည်း။

၂ တယတ္တကားဆောင်သောဥစ္စာကိုနိုးခြင်းသည်၊ တယတ္တ ဟူသောနိုး
ခြင်းတည်း။

၃ အဝဟယတ္တဟူသောနိုး ခြင်း သည်ကား၊ နှံပါသောဥစ္စာ ကိုထိန်ဖွက်
၍နိုးခြင်းကိုကား၊ အဝဟယတ္တ ဟူသောနိုးခြင်းတည်း။

၄ ဣရိယာ ပထံ ဝိကော ပန ဟူသော နိုး ခြင်း သည်ကား၊ ဣရိယာပုတ်
ယေးပါးတွင် တပါးပါးကိုဖျက် ၍ နိုးခြင်း သည်၊ ဣရိယာပထံဝိကောပနနိုး
ခြင်းတည်း။

၅ ဌာနာစာဝတ္တနိုးခြင်းဟူသည်အရာမှ၊ ရွေ့စေ၍နိုးခြင်းသည်၊ ဌာနာ
စာဝတ္တဟူသောနိုးခြင်းတည်း။ ဤငါးပါသောနိုးခြင်းတို့ကိုကား၊ ဧကဝတ္တက
ပဉ္စကလည်း ငါးပါး။ နာနာဘဏ္ဍပဉ္စကလည်းငါးပါး ဖြစ်သောကြောင့်
ဆယ်ပါးဖြစ်သတည်း။

၁၁ သာဟတ္ထိ ကနိုး ခြင်း ဟူ သည် ကား၊ သူတပါး ကိုမစေဘဲမိမိထက်
ကိုယ်တိုင်နိုးခြင်းသည်သာဟတ္ထိကဟူသောနိုးခြင်းတည်း။

၁၂ အာနတ္တိနိုး ခြင်းဟူသည်ကား၊ ဤမည်သောသူ၏ဥစ္စာ မိမ်တို့ကိုနိုး
ချေဟူ၍သူတပါးကိုစေ၍နိုးခြင်းကိုကား၊ အာနတ္တိကနိုးခြင်းဟူသတည်း။

၁၃ နိဿဂ္ဂိယဟူသော နိုး ခြင်း ဟူသည် ကား၊ ကျီကျ တိုက်ထဲထရံ ခြံစပ်စ
သောအရပ်မှာ ရွှန်ပြစ်လိုက်သော်လည်းနိုးခံ့၊ ။ကင်ခွန်ထိုက်သောဝတ္ထု

should be paid, is thrown outside the post or station, the duty is stolen.

14th, A-ta-tha-daka is when one is sent by another to steal the property of a particular person, and the end for which he was sent is accomplished. The theft is then A-ta-tha-da-ka.

15th, Doo-ra-nik-kay-pa is putting oil, or other substances of the kind, into shoes, or other vessels, which will absorb them.

These five are Tha-hat-tee-ka-pen-saka.

16th, Pok-pa-pa-yau-ka is when a man sent to steal in a certain place pointed out, takes great pains before stealing to make preparations.

17th, Tha-ha-pa-yau-ka is shifting the boundaries of fields, gardens, or other lands within the lands of another.

18th, Than-wee-da-ha-ra-na is when a party consult and combine for the purpose of stealing.

19th, Then-gay-ta-kam-ma is stealing, having determined the time.

20th, Ni-met-ta-kam-ma is winking the eye, giving a look, pointing the hand, or making any other sign to another to steal.

These five are the Pok-pa-pa-yau-ka-pen-sa-ka.

21st, Tay-ra-wa-ha-ra is shifting the scales or beam, or steel-yard, or any artifice to cheat in weighing.

22d, Pa-tha-sha-wa-ha-ra is taking any article, the property of another, by force in any way.

23d, Par-re-kah-pa-wa-ha-ra is when a person, before committing the theft, notes the intended place, and forms the intention of taking cloth, not thread, that he will take it when the owner does not see, and that he will not take it when he does. A theft thus meditated on before hand is so called

ကိုမပေးကောင်းအတွင်းကသည်ကင်းပြင်သို့ပြစ်လိုက်သော်လည်းမိုးဘိဓမ္မ၏ သို့ဆိုခြင်းတို့ကိုကား၊ နိသဂ္ဂိမိုးခြင်းဟူသတည်း။

၁၄ အတ္တသာဓကမိုးခြင်းဟူသည်ကား၊ ဤမည်သောသူ၏ဥစ္စာတို့ကို အခွင့်ရသောအခါ မိုးလေဟုစေလိုက်သည်အတိုင်း မချွတ်မလွဲ မိမိအကျိုးပြီးစေသဖြင့်မိုးခြင်းကိုကား၊ အတ္တသာဓကဟူသောမိုးခြင်းတည်း။

၁၅ ရူရနိဂ္ဂမပမိုးခြင်းဟူသော်ကား၊ ဆီအစရှိသည်တို့ကိုသောက်တတ်သောဘိနပ်၊ အစရှိသည်ဝန်ကိုချထည့်၍မိုးခြင်းကိုကား၊ ရူရနိဂ္ဂမပမိုးခြင်းတည်း။

ဤငါးပါးသောမိုးခြင်းသည်၊ ယာဟတ္ထိပဉ္စကဟူသောမိုးခြင်းတည်း။

၁၆ ပုပ္ပပယောဂမိုးခြင်းဟူသော်ကား၊ မိုးချေဟူ၍ အနေတကျစေအပ်သောသူသည်မမိုးစေမီရှေးကပင်လုပ္ပပယောဂပြု၍ မိုးခြင်းကိုကား၊ ပုပ္ပပယောဂဟူသောမိုးခြင်းဟူသတည်း။

၁၇ သဟပယောဂမိုးခြင်းဟူသော်ကား၊ သုလယ်ယာမိုဃ်းမြေအစရှိသည်တို့ကိုတိုး၍ ကံသင်းအစရှိသောတိုင်စိုက်၍ မိုးခြင်းကိုကား၊ သဟပယောဂဟူသောမိုးခြင်းဟူသတည်း။

၁၈ သံဝိဓာဟရဏမိုးခြင်းဟူသော်ကား၊ ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်၍ မိုးခြင်းကို၊ သံဝိဓာဟရဏမိုးခြင်းဟူသတည်း။

၁၉ သင်္ကေတကမ္မဟူသောမိုးခြင်းဟူသော်ကား၊ အခါကာလတို့ကိုပိုင်းခြားသဖြင့်မှတ်သား၍မိုးခြင်းတို့ကိုကား၊ သင်္ကေတကမ္မမိုးခြင်းဟူသတည်း။

၂၀ နိမိတ္တကမ္မမိုးခြင်းဟူသည်ကား၊ မျက်စိမှိတ်ခြင်းမျက်မှောင်ရှုံ့ခြင်း ထတ်ခြင်းပြခြင်းအစရှိသောအမှတ်တို့ကိုပြု၍မိုးခြင်းကိုကား၊ နိမိတ္တကမ္မမိုးခြင်းဟူသတည်း။

ဤငါးပါးသောမိုးခြင်းသည်၊ ပုပ္ပပယောဂပဉ္စကဟူသောမိုးခြင်းတည်း။

၂၁ ထေရာဝဟာရမိုးခြင်းဟူသည်ကား၊ စင်းမျှိန်ခွင်တို့ကိုရွေး၍မျှိန်စင်းသဲခြင်းဖြင့်မိုးခြင်းကိုကား၊ ထေရာဝဟာရမိုးခြင်းဟူသတည်း။

၂၂ ပဿရှဝဟာရမိုးခြင်းဟူသည်ကား၊ အနိုင်အထက်ဗယ်ထက်ကာသဖြင့်သူဥစ္စာတို့ကိုရုပ်လဲ၍လုရက်ခြင်းအစရှိသောအမှုတို့ကိုပြု၍ မိုးခြင်းကိုကား၊ ပဿရှဝဟာရဟူသောမိုးခြင်းဟူသတည်း။

၂၃ ပရိကပ္ပဝဟာရဟူသောမိုးခြင်းဟူသော်ကား၊ အရတို့ကိုပိုင်းခြား၍သူ့ဥစ္စာတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပုဆိုးသော်ကားယူမည်၊ ခြည်သော်ကားမယူ၊ ဥစ္စာရှင်မမြင်သော်ကားယူမည်၊ မြင်သော်ကားမယူဟူ၍ အမှတ်အသားပြု၍မိုးခြင်းကိုကား၊ ပရိကပ္ပဝဟာရဟူသောမိုးခြင်းတည်း။

24th, Pa-tit-stan-na-wa-ha-ra is when a thing is covered up with rubbish, or any thing of the kind, and taken.

25th, Ku-tha-de-ka-wa-ha-ra is altering an inscription, or tally, or account.

These five are called Tay-ra-wa-ha-ra-pen-sa-ka.

If any one shall, in any of these twenty-five ways, steal the property of the king, the lord of land and water, his property shall be taken from him, and he shall be caused to restore ten for one; he ought, also, to be banished from the country. It is also laid down that he shall make restitution in five times the amount. If a theft is committed in the night, five fold, if in the day, two and a half shall be restored. In the theft of animate property, if an elephant is stolen, two shall be restored; if a horse, five; if a slave, five; if a buffalo, fifteen; if an ox, thirty; if a pig or goat, fifty; if ducks or fowls, one hundred; if a dog that is taken care of be stolen, one and a quarter tickals of gold shall be paid; if a small tame parrot, five tickals of pure silver; if a decoy cock, a decoy water hen, a decoy partridge, pigeon, or dove, or any winged thing be stolen, let five tickals of pure silver be restored by the thief. If a bird be stolen out of a snare, he shall pay thirty tickals of pure silver. If a decoy red deer is stolen, or small deer be stolen, let him pay thirty tickals of pure silver. If a thameng or dray red deer, or small deer, be stolen from a trap, when it has been caught by the assistance of a decoy, let them be replaced ten fold; if a wild animal that has been snared without the assistance of a decoy, or that has been shot by a bow and arrow, be stolen, as it is a jungle animal, let two for one be restored. Only when the animal is just taken, it is proper to fine or punish the thief. If it has been caught for some time, there shall be no punishment. What has now been said has reference to animate creatures.

Oh king! as regards inanimate things, gold, silver, gems, iron, rubies, copper, red or white, an alloy of loos and gold, (supposed to me meteoric) brass, copper, salt, gna pee, sesamum seeds, mayau, barley, corn, vetches, earth tin, spades, large chopping knives, axes, awls, chisels, adzes; they shall all be restored five fold. Spears, swords, bows and arrows, fire arms, front and back shields, coats of armour, front and back ornaments worn round the neck with the military dress, the ornamented lion of a spear, a standard, a royal messengers' small batten hat; if any of these arms, or ornaments, are stolen, let them be restored ten fold.

၂၄ ပရိက္ခာရဝဟာရဟူသောမိုးခြင်းဟူသည်ကား၊ အမှိုက်အစရှိသည်ကိုဖုံးအုပ်မိုးခြင်းကိုကား၊ ပရိက္ခာရဝဟာရမိုးခြင်းတည်း၊

၂၅ ကုသာဝတိကာဝဟာရမိုးခြင်းဟူသည်ကား၊ ကပ္ပည်းပြောင်း၍ မိုးခြင်းတည်း၊

ဤငါးပါးသောမိုးခြင်းတို့ကိုကား၊ ထေရာဝဟာရဟူသောမိုးခြင်းဟူသတည်း၊

ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီးသောနှစ်ဆယ်ငါးပါးတို့တွင်မြေရေသခင်မင်းတို့၏ဥစ္စာရတနာတို့ကိုမိုးမိမူကား၊ထိုသူတွင်ချင့်ဥစ္စာရှိသရွေ့ယူဦးစေ၊ တခုကိုဆယ်ထက်လျော်စေပြီးမှလျှင်၊ ပြည်မှနှင်ထုတ်အပ်သတည်း၊ ငါးတက်ထည်းထူထုံး၏ ။ညည့်ကိုမိုးမူ၊ငါးတက်၊နေ့ကိုမိုးမူနှစ်ဆခွဲလျော်စေသတည်း၊အဖြင်အသတ်ရှိသောဥစ္စာကိုကား၊ဆင်ကိုမိုးမူတစီးကိုနှစ်စီး၊ ။မြင်းကိုမိုးမူတစီးကိုငါးစီး၊ကျွန်ကိုမိုးမူ၊တယောက်ကိုငါးယောက်၊ ကျွဲကိုမိုးမူ၊တခုကိုတဆယ်ငါးခု၊နွားကိုမိုးမူ၊တခုကိုသုံးဆယ်လျော်စေသတည်း၊ဆိတ်ဝက်ကိုမိုးမူ၊ တခုကိုအတက်ငါးဆယ်၊ ကြက်ဝမ်ဲဘဲကိုမိုးမူ၊ တခုကိုတရာလျော်စေသတည်း၊ သူမွေးစားသောငွေးကိုမိုးမူ၊ ရွှေငါးမတ်လျော်စေ၊ သူမွေးစားသောကျေးငယ်ကိုမိုးမူ၊ငွေစင်ငါးကျပ်လျော်စေ၊ကြက်ထိန်ညင်၊တင်ကျည်းထိန်ညင်၊ ခါထိန်ညင်၊ ကျိုးထိန်ညင်၊ အတောင်ရှိသမျှကိုမိုးမူကား၊ ငွေစင်ငါးကျပ်လျော်စေသတည်း၊ ။သူထောင်၍ညွတ်တွင်မိသောငှက်တို့ကိုမြေ၍မိုးမူကား၊ငွေစင်သုံးဆယ်လျော်စေသတည်း၊ ။သမင်ဒရယ်ထိန်ညင်တို့ကိုမိုးမူကား၊ငွေစင်သုံးဆယ်လျော်စေသတည်း၊ထိန်ညင်နှင့်ထောင်၍မိသောသမင်ဒရယ်တို့ကိုမိုးမူကား၊ ဆယ်တက်တူ၏၊ထိန်ညင်နှင့်မထောင်ဘဲထည်း၊ကြီးကွင်းထောင်၍မိသောသားတို့ကိုလည်းကောင်း၊လေးမျှားပြစ်၍ဆသောသားတို့ကိုလည်းကောင်းမိုးမူကား၊ တောသားဖြစ်သော့ကြောင့်တခုကိုနှစ်ခုလျော်စေ၊ ထိုသို့မိုးသောသူတို့ကိုကားမိစည်သာလျှင်ဒါဏ်ပေးအပ်သတည်း၊ကြာမြင့်လေမူအတက်အလျော်သာ၊ဒါဏ်မပေးအပ်သတည်း၊ ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီးသည်ကား၊ အသက်ရှိသောဥစ္စာမိုးသည်ကိုဆိုသတည်း၊

မင်းကြီးအသက်မဲ့သောဥစ္စာ၌သော်ကား၊ ရွှေငွေကျောက်သံပတ္တမြားကြေးနီကြေးဖြူ၊ မိုးယ်ကြေးကြေး ဝါခတ်ဖျာ၊ ဆားငါးပိ၊ နှမ်းမုယောလူးပြောင်းဝဲခဲမခဲမပြူ ဟူးရွှင်းခေါးမ ပေါက်ဆိန်ပုဆိုး ဆောက်တစည်း ဤသည်တို့ကား၊ ငါးတက်လျော်စေတည်း၊ ခေးဖျံ လေးမျှား မီးပေါက်၊ ရွှေနောက်ထား၊ မိန့်ညှိချုပ်တန်ဆာ ဗာလီကျွေး အောင်မွေးပန်သုံ့မှောက်တိုး ဤသို့ဆိုသောတန်ဆာတို့ကိုမိုးမူကား၊ဆယ်တက်လျော်စေသတည်း၊

If any of the following things,—honey, molasses, palm sugar, the hardened sediment of molasses, cow's milk, butter, vinegar, ghee, cocoanut milk, boiled rice, spiritous liquors, abbrettus, soap, mellots, shafts of spears, mortars, pestles, false hair, washermen's plank, water or rice chatties, common baskets, measuring baskets, currie pots, small blocks of wood, fruit of the palmyra tree, cocoanuts, betel nuts, betel leaves, mangoes, jack fruits, wáter melons, cucumbers, musk melons, pumpkins, gourd or brinjals—are stolen, they shall be restored two fold.

If the thing stolen be taken from the tree, fruit, flower, leaves, or bark, or if it be ping (root,) yams, thendauk, or grass which the cattle eat, it shall not be considered a theft as a mattter of course, but is a matter for consideration.

If paddy be stolen before it has put forth fruit, or trees that have been planted by men are stolen: let one tickal of pure silver be fined as damages. If trees that have been planted shall be pulled, or trees whose loss may be regretted be cut or broken, let two tickals of pure silver be paid, and let the tree be replaced as before. If paddy that has put forth fruit be stolen, let each of the thieves pay fifteen tickals; if it be cut and stolen in the day time, let half the above damages be paid; if a sheaf be stolen from the heap after it has been gathered, let five fold be the amount of compensation; if the paddy be stolen after it has been beat out and winnowed, let five fold be restored. If rice be stolen from a basket, let five fold be restored. This is clearly stated what shall be the amount of restitution in such cases: but if the thief be a person from whom nothing can be had, or a person who has not before committed an offence of theft, or if it be a time of scarcity, these are matters for consideration.

If onions, ping, thadoe or yams, which have been cultivated, are stolen at night, ten fold, if in the day, five fold shall be restored.

If fishing traps, large or small, which had been set, are stolen, with the fish in them, let an ox worth five tickals be given in restitution, and let the original price of the trap also be paid: if the trap only is stolen, two and a half tickals, and the price of the trap shall be paid. If a trap on wheels, a casting, or a drag net, be stolen, five fold shall be restored. If a harrow or a shoulder pole be stolen, let five fold be restored; a present shall also be made. If a cart or boat be stolen, five fold shall be paid in compensation. If a bundle of paddy tied up for transplanting be stolen, ten shall be restored. If timber be stolen, let seven for one be restored: bamboos or grass used for thatching shall be restored one hundred fold. This is said when

ဖျား တင်း လဲထမ်လျှက် သကာနွားနို့ထောပတ်ရက်တက်ဆီကြည်။ ဖုံး ရှည်ထမင်း အရက် သေစာ နွားချေးဆပ်ပြာ ဆောက်ပုတ်လှံတန်။ ဆို ကျည်ပွေခေါင်တင်ဆံကြည်။ ပုဆိုး ဖွက်ပျည်။ ရေအိုး။ ထမင်းအိုး။ တောင်းတင်း။ ဟင်းအိုး။ ထုံးထမ်သီးအုံးသီး။ ကွမ်သီးကွမ်ရွက် သရက် ပိန်းနဲ့။ ဇရဲသခွား ခရုံဘူးခရမ်း။ ဤသည်များကိုမိုးမူကား။ တခုကိုနှစ်ခုလျှော်စေရာသတည်း။

အင်းဌ်ဖြစ်သောသစ်သီးသစ်ပွင့်သစ်ရွက် ပိန်းမြောက် သင်း တောက်သစ်ခေါက်။ နွားစားသောမြက် ဤသည်တို့ကိုမိုး မူကား။ အမိုးမမည် ရာတည်း။

ဆင်ခြင်အပ်၏။

အနှံမထွက်သေးသောကောက်ပင်တို့ကိုလည်းကောင်း။ သူမိုက်ပိုးသော သစ်ပင်တို့ကို လည်း ကောင်း။ မိုး မိဒခုံ။ ငွေ စင်တကျပ် လျှော် စေ။ သူမိုက်ပိုး သောသစ်ပင် တို့ကိုသော်လည်း။ နွတ်ဒခုံ။ နှစ်မြောစလောက် သောသစ်ပင်တို့ ကိုသော်လည်း။ ချိုးခုတ်ဒခုံ။ ငွေစင်နှစ်ကျပ်လျှော်စေ။ အရင်းအတိုင်းလည်း တည်စေ။ အကြွင်လယ်ယာဝယ်။ အသီး စပါးကိုမိုးမိမူကား။ တယောက်တ ယောက်ကိုတဆယ်ငါးကျပ်လျှော်စေ။ နေ့တည်းမိုးရိပ်မူကား။ တဝက်လျှော် စေ။ ဆိုင်၍ထားသောကောက်ပုံတွင်စပါးလှိုင်းကို မိုးမူကား။ ငါးတက်လျှော် စေ။ လှေ့လွှင့်စင်ပြီး သောစပါး ကို မိုး မူကား။ ငါးတက်လျှော်စေ။ ဆံကိုမိုးမူ ကား။ တတင်းကိုငါးတင်း လျှော်စေ။ ထိုသို့လျှော်ရသောအပိုင်းအခြားတို့ကို ဆိုတုံ၏။ ။မရှတတ်သောသူမရှိနိုင်သောပစ္စည်းမမိုးမဌက်ဘူးသော သူရှားပါး ငတ်မွတ်သောအခါ ကာလ။ ဤသည်တို့ကိုထောက်ထား ဆင်ခြင် အပ်၏။

သူမိုက်ပိုး သောကြက် ဘွန်။ ပိန်း မြောက် သတွေး။ ဤသည် တို့ကို မိုး မူ ကား။ ညည့်ဆယ်တက်။ နေ့ငါးတက်လျှော်စေရာသတည်း။

သူထောင်သည် မြီးငါးနှင့်တကွမိုးမူကား။ ငါးကျပ်တံသောနွားတခုလျှော် စေ။ အရင်းတံဘိုးကိုလည်းလျှော်စေ။ ။မြီးချည်းကိုသာမိုးမူကား။ ငွေ နှစ်ကျပ်နှစ်မတ်လျှော်စေ။ အရင်းအတိုင်းတံဘိုးကိုလည်းလျှော်စေ။ ။ရင်း ထွန်သိုက်ကွန်ကိုမိုးမူကား။ ငါးတက်လျှော်စေရာသတည်း။ ထွန်တုံးထမ်ဆိုး တို့ကိုမိုး မူကား။ ငါး တက်လည်းကောင်းလျှော်စေ။ လက်ဆောင်လည်းပါစေ ရာသတည်း။ ။လှေလှည်းတို့ကိုမိုးမူကား။ ငါးတက်လျှော်စေရာသတည်း။ ။ ။မျိုးစေ့တို့ကိုမိုးမူကား။ တစေ့ကိုဆယ်စေ့လျှော်စေ။ ။သစ်တို့ကိုမိုးမူ ကား။ တခုကို ခုနှစ်တက် လျှော်စေ။ ဝါးသက်ငယ်တို့ကိုမိုးမူကား။ တခုသော် အတက်တရာလျှော်စေ။ ဤကား အရှင်သိမ်းဆည်း ၍ အိမ် ၌ စောင့်ရှောက် ထား သည်ဟူသတည်း။ တော၌အစောင့်အရှောက်မရှိပုံ စုထားရာဖြစ်ကား။ ငါး

the owner has brought them home and placed a watch over them. If they be stolen in the jungle where they are collected, and where there is no watch, five fold shall be paid. If one person has marked them for cutting or reaping, by burying a stone, cutting a cross, tying round them a creeper or piece of split bamboo, and another shall cut or reap them, let him restore two fold. If any person's slave shall steal the property of another, let restitution be made according to the thing stolen; if it be of large amount, the slave shall be forfeited, he shall not remain with his master. If a slave shall steal the property of his own master, if he can procure the means, let him make restitution; if he cannot procure property to make restitution, he should be put to shame and punishment.

If any Rahan, Bramin traveller, sick person, and the like, shall take from any field or garden one or two sugar canes, one or two fruits from the tree, one or two melons or cucumbers, it should not be considered a crime; if they take as many as seven, it is a crime, and the punishment shall be considered. This is said when they eat the thing stolen in the field or garden. If they shall remove them out of the field or garden, let them make restitution as laid down.

If parents or a teacher shall steal any thing belonging to their children or pupil, they shall not be held free from criminal punishment. If in any family of brothers and sisters, the eldest shall steal the property of the younger, the sister of her younger brother or youngest sister, they shall not escape punishment. Why is this?—because they ought to take it openly, and if they do so secretly, it is said, they shall not escape punishment. This is a matter for consideration.

As regards parents stealing thoughtlessly the property of their children, they are liable to punishment and ought not to escape. If the property stolen be of little value, the king, minister, and good men ought not to consider it a crime; they ought to keep in mind the decisions of the paralaung Mahauthata. No such thieves should be put to death. If they be, ministers, governors, and judges, will be liable to the pains of hell, and the person put to death shall for five hundred times (in after periods of existence,) kill the person who caused his death. Such (punishments) are not called Damathat, but being a bad action is called Papathat; for this reason, as (a man) has pity on his own individual self, he ought to have pity on others.

All weights, basket-measures, steel yards, scales, and the like, all duties levied, the state of the royal granaries, the lords of land and water, the rulers of great countries, should carefully inspect and attend to.

ဆဟူ၏။ သူ့ခုတ်ရိတ် ယူမည် ကိုမှတ်သား၍။ ကျောက် မြှုတ်ကြက်ချေ နှိမ်နွယ်စည်နှင့် ရှိသည်ကို။ ခုတ် ယူရိတ်ချေလျှင်နှစ်တကပ်ပေးစေ။ ။အရှင်ရှိသောကျွန်တို့သည်။ သူ့ဥစ္စာကို ခိုး မူကား။ ဝတ္ထုအလျောက်ခိုး တကပ်လျော်စေ။ သူ့ဥစ္စာတည်းများမူကား။ ကျွန်ဆုံးရာသတည်း။ အရှင်သို့မကြွင်းပြီ အရှင်ဥစ္စာ တို့ကို။ ကျွန် သည် ခိုး မူကား။ ကျွန်ရတတ်သော် လျော် စေ ရာသတည်း။ ကျွန်းမရတတ်သော်။ အရှက်ခွဲ၍ဒါဏ်ပေးအပ်သတည်း။

အကြင်ရဟန်းပုဏ္ဏားခရီးသွား။သူဖျား။သူနာ။သူငယ်ဤသို့သောသူတို့သည်အကြင်ကြံဥယည်တွင်တချောင်းနှစ်ချောင်းယူမိအံ့။ သစ်သီးဖလံတို့ကိုမူလည်း။ တလုံးနှစ်လုံးဆွတ်မိအံ့။သခွါးယာဥ်မှူလည်းတလုံးနှစ်လုံးဆွတ်မိအံ့။ အပြစ်မရှိလပ်သတည်း။ ခုနှစ်ချောင်းခုနှစ်လုံး တိုင်အောင် ယူမိမူကား။ အပြစ်ရှိ၏။ ဒါဏ်ဆင်ခြင်။ ဤ ကား ဥယည် ထဲ ၌ လည်း ကောင်း။ ယာထဲ ၌ လည်း ကောင်း။ တယောက် ချင်း စား သည် ကိုဆိုသ တည်း။ ပြင်ပယူ သွားလျှင်အထက်အတိုင်းလျော်စေ။

အကြင် အမိ အဖ ဆရာပ ရောဟိတ် ပုဏ္ဏားတို့သည်။ သား ၏ ဥစ္စာတို့ကို လည်းကောင်း။ တပည့်၏ ဥစ္စာတို့ကို လည်း ကောင်း။ ခိုး မူကား။ မင်းဒါဏ်မလွတ်ရာသတည်း။ ။အကြင်တမီသားချင်းတို့သည်။ ညီဥစ္စာကိုလည်းကောင်း။ အစ်ကို ခိုးအံ့။ မောင်ငယ်ဥစ္စာတို့ကိုလည်းကောင်း။ နှမခိုးအံ့။ ညီမဥစ္စာတို့ ကို အစ်မခိုးအံ့။ ဒါဏ်မလွတ်ရာသတည်း။ အဘယ်ကြောင့်ဒါဏ်မလွတ်ရာသနည်း ဟူမူကား။ ထင်ထင်ယူရကောင်းလျက်။ ကွယ် ရာ ယူသောကြောင့်။ ဒါဏ်မလွတ်ဆိုသတည်း။ ဆင်ခြင်အပ်၏။

မိဘတို့သည်သို့းစီးပွားကိုမဆင်ခြင်ခိုးဘိသော်။ ဒါဏ်သင့်အပ်၏မလွတ်ရာဟူ၍ဆိုသတည်း။ အဖိုးနည်းသောဥစ္စာတို့ကိုသော်ကား။ မင်းနှင့်အမတ်သူတော်သူမြတ်တို့သည်အပြစ်မပြုအပ်ကုန်။ ဘုရား လောင်း မဟောသထာသောတရားတို့ကိုလည်းနှစ်လုံးမူအပ်၏။ ဤသို့သောခိုးသူတို့ကိုကားမသတ်အပ်ကုန်သတည်း။ သတ်ဘိမူကား။ မင်းနှင့်အမတ်ပြည်စိုးတရားသူကြီးတို့သည်။ ငရဲကြီးသို့လားအပ်ကုန်သတည်း။ အဖနိငါးရာစေ့အောင်သတ်တို့ကိုလည်း သတ်လေရာ၏။ ဓမ္မသတ်လည်းမမည်ခဲ့။ မကောင်းမှုကိုပွားစေတတ်သောပါပသတ်မည်သတည်း။ ။ထိုကြောင့်ရကား။ မိမိတို့ကိုယ်ကိုသနားသဖြင့်။ ခပ်သိမ်းသူတို့ကိုလည်းသနားအပ်ကုန်ရာ၏။

အလေးတောင်း တင်းစင်းချိန်ခွင် စသော သုံးဆောင်ခြင်းအစွန်အထုပ်ကို ကျွဘဏ္ဍာတို့ကိုကား။ ပြည်ကြီးတိုင်းကား တို့ကိုအစိုးရသော ရေမြေသခင်မင်းတို့သာလျှင်စီးစစ်ကြည့်ရှုပေအပ်သတည်း။

In every kingdom, there should be Rahans and Bramins who perform the religious duties, and ministers who are perfect in knowledge and wisdom. There should be large and remarkable pepul trees, nat houses or zayats. There should be no robbers, thieves, nor wicked men, nor any who, trusting to their strength, oppress the weak, or resist the authority of the lord of the land and water, or his ministers. The king of every country should plant, transplant and take care of the fields and gardens, and see to the repairs of the royal granaries and other property. In all large and small villages, deceitful men, who are thieves by habit and repute; all men of broken character, should be corrected according to their faults; and all men of knowledge and wisdom be treated respectfully, and have offerings made to them; and the king should not resist the instructions of aryeahs and good men, but behave with the greatest correctness. There are four punishments for habitual thieves. In one case, those who should make restitution should be caused to do so. Those who have deserved death should be executed. A thief who steals singly should alone be caused to make restitution; when many have stolen, each and all should be punished according to their fault. These four punishments should be inflicted.

It is the nature of a thief not to work, that he may be dressed and have food like other men; but by reason of his indolence, he contrives the appropriation of other men's property to support his existence. Such men are hated and detested by all, from the king downwards. With what may this offence be compared? With fire, the poison of a serpent, the poison of an arrow? These are only suffered in this state of existence; but a thief through all ages, till he obtains nicban, suffers the pains for his offence. If Rahans or Bramins receive offerings of stolen property, they become participators in the theft. For these reasons, that vile, degraded, foolish thieves may not continue to steal, good men should repeatedly warn and instruct them. This Menoo the recluse, the son of the king of Bymahas, has said. This is the end of the law of the twenty-five kinds of theft.

အကြင်မင်းတို့၏နိုင်ငံ၌ သတင်းရှိသောရဟန်း ပုဏ္ဏားကျေးဇူးပညာနှင့် ပြည့်စုံသောအမတ်အထိန်းတို့ကိုလည်းရှိစေအပ်ကုန်၏။ ညောင်ပင်းနတ်အိမ်။ တံခွန်း၊ ဇရပ်တို့ကိုလည်းရှိစေအပ်ကုန်သတည်း။ လုစားရက်စားခိုးသေးခားမြစ်သောသူဖျက်တို့သည်။ မရှိစေအပ်ကုန်။ တယောက်ကိုတယောက်အားမှီအားမဲ့အနိုင်အထက်။ ဆဲရေးညှဉ်းဆဲတတ်သောသူ။ ဖျက်ဆီးတတ်သောသူတို့ကိုလည်းမရှိစေအပ်သတည်း။ ရေမြေသခင်မင်းတို့၏ အာဏာတော်ကိုဆန့်တတ်သောသူကိုလည်းမရှိစေအပ်သတည်း။ အကြင်ပြည်ကြီးတိုင်းကားကိုအုပ်စိုးသောရေမြေသခင်မင်းသည်ဥယည်လယ်ယာကျွဲကျွဲဘဏ္ဍာတို့ကိုလည်းမိုက်ပျိုး သုတ်သင်အပ်သတည်း။ ရွာကြီးရွာငယ်တို့၌ စည်းလဲစည်းစားပြု တတ်ကုန်သောခိုးယူဖျက် တတ် သော သူ ဖျက် တို့ကိုလည်း အပြစ်အလျောက်ဆုံးမအပ်၏။ ကျေးဇူးပညာဖြင့်မြတ်သောသူတို့ကိုလည်းသိမ်းမြန်းပူဇော်အပ်ကုန်၏။ အရိယာသူတော်သူမြတ်တို့၏ ဆုံးမသောစကားကိုလည်းအာဏာမဆန့်အပ်ကုန်။ ကောင်း စွာလျှင် ကျင့် ရာ သတည်း။ သူ့ဥစ္စာကိုခိုးဖျက်တတ်သောသူတို့ကိုကား။ လေးပါးသော ဒါဏ်တို့ကို ပေးအပ်သတည်း။ ။ ။လျှော်အပ်သောသူတို့ကိုလျှော်စေသည်လည်းတပါး။ သေအပ်သောသူတို့ကိုသေစေသည်လည်း တပါး။ တယောက်တည်း ခိုးသည်ကိုတယောက်တည်းလျှော်စေသည်လည်းတပါး။ အများခိုးသည်ကိုအများ ကိုယ်စီအပြစ်အတိုင်းလျှော်စေသည်လည်းတပါး။ ဤလေးပါးသောဒါဏ်တို့ကိုပေးရာသတည်း။

ခိုးသူတို့၏သဘောကား။ သူတပါးနှင့်အမျှစားရဝတ်ရအောင်မလုပ်စားခံ၍ပျင်း ရိသောကြောင့်သူတို့၏ဥစ္စာကိုအဖျက်အစီးရှာ၍အသက်မွေးခံ့ဟုအကြံပြုသတည်း။ ချင်းတို့ကိုကား။ မင်းကစသောဗိုလ်ပါအလုံးတို့သည်လူ၏အဖြစ်၌မုံထားလေကုန်သတည်း။ ဥပမာကားအဘယ်သို့နည်းဟူမူကား။ အကြင်မီးလည်းကောင်း။ မြွေဆိပ်လည်းကောင်း။ မျှားဆိပ်လည်းကောင်း။ ဤသုံးပါးတို့၏ပူပန်ခြင်းတို့သည်ကား။ ဤကိုယ်အပြစ်၌သာခံရသတည်း။ သူ့ဥစ္စာ ကိုခိုး ဖျက်သော သူတို့ ကား။ သံသရာ ဘဝ အဆက် ဆက် နို့ဗ္ဗာန်မရောက်မချင်းပူလောင်စေတတ်သတည်း။

ရဟန်းပုဏ္ဏားတို့သော်လည်းခိုးဖျက်၍ ရသောပစ္စည်းတို့ကိုအလှူခံချေမူ ထိုရဟန်းပုဏ္ဏားတို့သည်ခိုးသည်လည်းကောင်းမည်ရာသတည်း။ ထိုကြောင့်သူတို့၏ဥစ္စာကို ခိုးဖျက် တတ်သော သူမိုက် သူနှုတ် တို့ကိုကား မခိုးဖျက်စိမ့်သောငှါ။ သူတော်ကောင်းတို့သည်အဖန်တလဲလဲဆုံးမပေးအပ်သတည်းဟုဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ခိုးဖျက်သောတရားကားပြီး၏။

2nd. Of a boy stealing the patson of another.

Oh king! if any young person shall steal the clothes or ornaments of another, let the parents enquire into it, and cause the original price to be paid; if they conceal the theft, it shall not be pleaded that the child is not of age to be responsible in law; let (the property stolen) be restored two fold. If the person who committed the theft be of a responsible age, he shall be caused to restore double, and also be punished criminally.

3rd. The law by which the district to which the foot-marks of stolen cattle are traced, shall be caused to make good the loss.

Oh king! if any one's horses, buffaloes or oxen, be stolen, and the foot-marks are really traced to any district, that district may be sued; if the fact be not ascertained, or there be no foot-marks, there shall be no claim against the district. Wise men must note this. If horses, buffaloes or oxen, be lost, and the owner shall trace their foot-marks into any village, the people of the village and the thoogyee, that they may be free from blame, ought to go with him, and point out the place where the foot-marks leave the village. If they do not show the place by which they left the village, they should be caused to replace them.

4th. The law when herdsman and the owner of the cattle shall, or shall not, both share in the fine, or one who may have stolen them.

If the owner and herdsman shall find the person who stole their cattle in the day time, the hired person shall have the fine levied. If the cattle were lost in the night, and the thief be discovered, the hired person shall have one half, and the owner of the cattle the other, of the fine inflicted.

5th. The law when buffaloes or cattle trespass without the knowledge of the owner, and are killed by the owner of the field, after enquiry a fine is levied, though the inflictor of the injury be not known.

If any buffaloes or cattle shall enter into a field and eat therein without the knowledge of their owner, and shall be stabbed or cut that they die, or if their blood be drawn, or they are injured so as to be unfit for further work, though the person who injured them be not discovered, having measured the nearest village, field or garden, let (the people or owner of) that make restitution.

6th. The law when buffaloes, oxen, or elephants attack each other.

If any brute, oxen, buffalo, goat, pig, elephant or horse, shall be attacked by another, kicked, butted, followed and struck so that

၂ သူငယ်ဝတ်သောပုဆိုးကိုသူငယ်ချင်းခိုးသောတရား။

မင်းကြီးအကြြင်သူငယ်ချင်းဝတ်သောတန်ဆာကိုတည်း၊ သူငယ်ချင်းခိုး မိမူကား၊ မိဘတို့ကစစ်၍အရင်းတိုင်းပေးစေ၊ မိဘတို့ထိန်ချေလျှင်တရားမဆိုသာတခုကိုနှစ်ခုဆပ်စေ၊ တရားဝင်သောသူမူကား၊ နှစ်ဆဆပ်စေ၊ မင်းဒါဏ်ထည်းပေးရာ၏။

၃ ကျွဲနွားမြင်းဆင်တို့ကိုသူခိုးခိုး၍ခြေရာကျရာ အရပ်တို့ကလျော်ရသောတရား။

မင်းကြီးအကြြင်သူတို့၏မြင်းကျွဲနွားတို့ကိုခိုးလေသည်၊ ခြေရာကျသော အရပ်တို့ကိုယုတ်မှန်စွာစစ်ကြော၍ ထိုရွာပြည်သို့စွဲဆိုရလေ၏၊ မထုတ်မမှန်ချေရာတည်း၊ မရှိမူကား၊ မစွဲမဆိုရပလေ၊ ပညာရှိတို့မှတ်ရာသတည်း၊ ၊အကြြင်မြင်းကျွဲနွားတို့သည်ပျောက်ရှနဲ့မူကား၊ အရှင်လည်းခြေရာကိုမှီစစ်၍ လိုက်လေရာသောရွာသို့နွားခြေရာဝင်လေမူကားရွာသားသူကြီးတို့သည် အရာမှလွတ်အောင်ခြေရာထွက်လေသော် အရပ်ကိုကျပါလိုတ်အပ်၏၊ ထိုသို့တည်းမထွက်ချေမူကား၊ ရွာသားသူကြီးတို့သည်အစားဆပ်စေအပ်၏။

၄ နွားသိန်းနှင့်နွားရှင်၊ နွားကိုသူခိုးခိုးသည်တွင်ခိုးပြစ်ကိုနှစ်ဦး ရသင့်၊ မရသင့်တရား။

အကြြင်နွားရှင်နှင့်နွားထိန်းသောသူတို့သည်နေ့အားတည်းပျောက်၍ ခိုးသောသူတို့ကိုတွေ့သော်၊ ထိုအပြစ်ကားငါးသောသူသည်စားရ၏၊ နွားသည်တည်းညည့်ပျောက်၍ခိုးသောသူတို့ကိုတွေ့မူကား၊ ငါးသောသူအဝက်နွားရှင်အဝက်စားရာ၏၊

၅ လယ်ယာတို့ကိုကျွဲနွားထိခိုက်၍ကျွဲနွားရှင်မသိလယ်ရှင်တို့အလျောက်သတ် သည်လက်သည်မပေါ်၊ စစ်၍လျော်ရသည်တရား။

အကြြင်ကျွဲနွားတို့သည်လယ်ယာသို့ချင်းနင်းစားထာ၍နွားသခင်မသိ မမြင်ထိုးခုပ်၍ သေသော်သွေးသံတချင်ထွက်ဖျက်ဆီး၍မစေစားရဘဲရှိ သော်၊ ထက်သည်မပေါ်သော်၊ ထိုအရပ်တွင်ရွာလည်းကောင်း၊ လယ်လည်းကောင်း၊ ယာလည်းကောင်း၊ နီးရာတာထိုး၍လျော်စေရာသတည်း၊

၆ ကျွဲနွားမြင်းဆင်ချင်းရှေပက်သောတရား။

ထိမိရှိရွာနွားကျွဲဆိတ်ဝက်ဆင်မြင်းတို့သည်၊ အချင်းချင်းထိပါးကျောက်ကန်ထိုက်ထံရှေပက်၍သေခဲ့အံ့၊ ကျိုးပဲ့ပျက်စီးပေအံ့၊ ထိုထိပါးရှေပက်သော

it die, or is injured, or have a limb broken, the attacking animal shall be forfeited. If they fight by mutual consent, the victorious animal shall not be forfeited; if the other animal dies, there is no fault. But if it be not thus, if one is in a pen, or tied up, and a loose animal shall come and attack it that it die, or is injured, if it be in the night, the animal (that was loose) shall be forfeited, and let his owner pay the law expenses, as he was not tied up.

7th. The law regarding throwing stones or bricks.

In any town or village, by night, or by day, if any one shall be struck by a stone, stick or brick, which has been thrown, and has his head cut, his eye put out, a limb broken, or any injury inflicted, after examining the seven nearest houses, east, west, north, and south, let the inhabitants of them make reparation.

8th. The law when a man of inferior class strikes one of a higher.

If any inferior person shall strike with his hand, foot, or any instrument, (a superior,) his property may be forcibly taken from him; if he has no property, he may be banished. Oh king! as it is thus said, (in Pali,) if an inferior person shall, with a spear or weapon, of any kind, strike the foot, hand, or any part of the person of a superior, he may have his house and all his property seized and taken away. This seizure is called reparation to the superior. If he has no property, he may be punished criminally, and banished to another district. If he seize and struggle personally with the superior, let him forfeit eighty tickals. If he cannot pay that amount, let him pay seventy; if he cannot pay that, let him pay sixty; if he be only worth fifty or forty, having taken the matter into consideration, let him forfeit accordingly. If he cannot pay this, let him pay thirty; and if he cannot pay that, let him become a slave. The superior is a respectable person, the fault is a serious one. If he shall pull the ear of his superior till it is torn, let him forfeit forty tickals of pure silver. If he cannot pay, let the matter be considered. If a superior shall pull the ear of an inferior till it is torn, let him pay five tickals of pure silver, and let him cure the ear. If in the covered bazar, in the road, at the landing place, or in any confined place, an inferior shall push against a superior, or a superior against an inferior, or two inferior persons against each other; if the knot of hair on the back of a woman's head, or the front of a man's, the cheek or ear shall be struck or hurt, no blame should be imputed. If at a festive, or any other assembly of people for

ထိမိရှာန်မြင်းကဲ့ရဲ့ဆိပ်ဝကဲ့တို့သည်ဆုံးစေရာ၏။ ။ဆင်မြင်းကဲ့ရဲ့ဆိပ်ဝကဲ့တို့သည်အလိုတူတည်း။ ရွှေပက်ခပ်ချေမှုကား သေခဲ့သော်လည်းမဆုံးရာ။အပြစ်မရှိရာသတည်း။ ။ထိုသို့ကားမယုတ်ကုန်။မြို့တွင်းလည်းကောင်း။ထိုကဲ့ရဲ့တို့သည်ချည်နှောင်၍ထားရာမှာလည်းကောင်း။ ကဲ့ရဲ့တို့သည်အလေအလွှတ်လာလတ်၍ရွှေပက်ခပ်လာ၍ သေသော်လည်းကောင်း ကျိုးပဲ့သော်လည်း ကောင်း။ညည့်လည်းကောင်း။ ထိုကဲ့ရဲ့တို့သည်ဆုံးစေရာ၏။ချည်နှောင်၍မထားသောကြောင့်တရားတန်ဆာလည်း ထိုကဲ့ရဲ့ရှင်ဝင်ခံစေ။

၃ အုပ်ကျောက်ပြစ်သောတရား။

အကြင်ပြည်ရွာတို့တွင်။နေ့ညည့်လည်းကောင်းအုပ်ကျောက်လှံကန်ပြစ်မိ၍ဥကျောင်းပါးနားကဲ့ရှအံ့။ ကျိုးပဲ့ကန်းအံ့။ အရှေအနောက် တောင်မြောက်တို့ကိုအိမ်ခုနှစ်အိမ်။စီးစစ်၍တာထိုး၍လျော်စေရာ၏။

၈ သူယုတ်သည်သူမြတ်ကိုမိုက်ခတ်သောတရား။

တဏ္ဍပါဒေယိဒန္တေယိ။ဗယိနေဝပယာရိတ္တမန္ဒနံတသိမိပိလုပ္ပိတွာ။ဥပေကျွေမနိုသကာတပ္ပိ။ ။မင်းကြီး၏သို့ဆိုသောကြောင့်။အကျင့်ယုတ်မာသောသူတို့သည်မြတ်သောသူတို့၏ ခြေလက်အစရှိသည်တို့ကိုလှံကန်အစရှိသည်တို့ဖြင့်ပုတ်ခပ်မိအံ့။ထိုသို့ပုတ်ခပ်သောသူတို့၏အိမ်ထောင်ခမ်းနား ဥစ္စာရှိသရွေ့တို့ကိုယုတ်၍ယူရာ၏။ ထိုသို့ယုတ်၍ယူခြင်းသည်ကား။ သူ၏အပြစ်ကိုလျော်စေသည်မည်ရာသတည်း။ထိုသို့ခပ်ပုတ် သောသူနှုတ်တွင်ဥစ္စာတဥ်းမရှိမူကား။မင်းဒါဏ်ပေး၍အရပ်တပါးသို့နှင်ထုတ်လိုက်အပ်၏။ သူနှုတ်သည်သူကောင်း တို့ကိုလုံ့ထုလုံ့ပွတ်ပုတ်ခပ်မိမူကား။ ရှစ်ဆယ်လျော်စေ။မရတတ်မူကား။ ခုနှစ်ဆယ်လျော်စေ၊ ခြောက်ဆယ်တံသည် ငါးဆယ်တံသည်လေးဆယ်တံသည်ဖြင့်၍လျော်စေ၊မရတတ်လျှင်သော်ကားသုံးဆယ်လျော်စေ။၎င်းမရတတ်မှုကျွန်ခံစေ။သူကောင်းအပြစ်သည်ကြီးလှသတည်း။အကြင်သူကောင်းကိုနှားစဲအောင်ငင်ဘိအံ့၊ ငွေစင်လေးဆယ်လျော်စေ၊ မရတတ်မူကား၊ ဆင်ချင်၊ သူကောင်းသူနှုတ်ကိုနား ပဲ အောင်ငင် ဘိမူကား၊ ငွေစင်ငါး ကျပ်လျော်စေ၊နားလည်းဆက်စေ၊ အိမ်ဈေးတွင်လည်းကောင်း လမ်တွင်လည်းကောင်း ရေဆိပ်တွင်လည်းကောင်း၊ကျည်းမြောင်းသောအရပ်၌လည်းကောင်း၊သူနှုတ်သည်သူကောင်းကိုလည်းကောင်း။သူကောင်းသည်သူနှုတ်ကိုလည်းကောင်း၊ သူနှုတ်ချင်းချင်းလည်းကောင်း။ထိုးခပ်မိကြ၍ဆံထုံးဥရှောင်ပါးနားထိမိပါးကြအံ့၊အပြစ်မရှိအပ်သတည်း၊အကြင်ကစားပွဲသဘင်၌ လည်းကောင်း၊ အံ

amusement, at a gambling party or cock fight, an inferior shall push or strike a superior, it is a matter of fun and frolic, like a person possessed of a nat, and it is said no fault should be imputed. If when inferior people are squabbling, an eye shall be blinded, a head broken, the knot of hair pulled, or a cheek cut, or such like, let thirty tickals be forfeited. If flesh be cut, and blood drawn, let twenty tickals of pure silver be paid. Fifteen, seven and a half, and five tickals have also been laid down. As regards this forfeit, superiors shall pay as is proper for such persons, and inferior as is proper for inferiors. This is a matter for consideration.

9th. The law when two people assault each other in a retired place in the jungle.

If people, either in the jungle or other private place where there are no witnesses, have assaulted each other, and are swelled, or the skin and flesh black, (bruised,) torn or abraded, if the violence done has been great, and wounds are inflicted, or the teeth broken, thirty tickals should be paid as compensation. Why should thirty tickals be paid?—because the assault was committed in a lonely place, with no one to interfere, and by an unfortunate blow death might have been caused; for this reason thirty tickals should be paid in compensation. If by a severe blow, a leg or arm is broken, if the person is rendered unable to lay hold of any thing, or to walk, or if both eyes are blinded; for these offences also thirty tickals should be paid, and the offender shall give the superior a staff and a person to lead him about and shew him the way. This the sage recluse called Menoo said.

10th. The law when a man beats the buffaloes or cattle of another.

If any one shall unmercifully beat the buffalo or ox of another, let him take care of the animal till its recovery. If with proper care paid to it, it shall not live, but die, if it be a man, as is proper in that case, let him make compensation by payment of thirty tickals; if it be a buffalo, or ox, as is proper in that case, let him replace it with another. This is when the injury done was unintentional. If a person shall strike a man in anger, so that from that day he cannot go about to the landing place or bazar, and if he shall die in a month or a year, because it is said the blow caused his death, let him (the offender) make restitution in the proper advance, (for murder of ten men.) If from the day of the infliction of the injury the person struck shall not be put off his usual habit, goes about either near home or to a distance, to the landing

သ်ကြက်ထိုက်တွင်လည်းကောင်း၊သူကောင်း ကို သူနှုတ် သည်ထိပါးထိုးခပ် မိသော်ထည်းကောင်း၊ကစားမြူးစား ရှင်ကြသောအမှုဖြစ်ရကား၊ နတ် ရူးသူ အသွင်နဲ့သို့ဖြစ်သောကြောင့်အပြစ်မရှိရာဟူသတည်း၊ သူနှုတ်ချင်းချင်းတဖြ သတ်ဝှတ်ကြ၍မျက်စိတုံး လည်းကန်းခဲ့အံ့၊ ဥက္ကောင်းမူလည်းကွဲခဲ့ဥရှောင် ကိုထည်းဆွဲငင်ဘိအံ့၊ပါးနားမူလည်းထိပါးကွဲရှအံ့၊ထိုသို့ထိပါးမူကား၊သုံး ဆယ်လျှော်စေ၊ အသားပေါက်ပြဲ၍ သွေး သံတချက်ထွက်မူကား၊ ငွေစင်နှစ် ဆယ်လျှော်စေ၊ တဆယ်ငါးကျပ်၊ ခုနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်၊ ငါးကျပ်လည်းတူ၏၊ အပြစ်ဟူသည်ကား၊ သူကောင်းလျှင် သူကောင်း အလျောက် သူနှုတ်လျှင်သူ နှုတ်အလျောက်လျှော်စေအပ်၏ဆင်ချင်၊

၉ တောအရပ်၊ဆိတ်ကွယ်ရာတွင်သူနှစ်ယောက်သတ်ပုတ်သောတရား။

အကြင်သူတို့ သည် တောဝယ် လည်း ကောင်း၊ ဆိပ်ကွယ်ရာအရပ်ဝယ် ထည်းကောင်း၊သက်သေလဥ်းမရှိ၊သတ်ပုတ်ကြ၍ အရောင်အရမ်အရေအ သား အညိုအမဲအစုတ်အရှုလုံးထုလုံးပွတ်ပေါက်ပြဲအံ့၊ သွားကျိုးအံ့၊ ထိုသို့ အပြစ်ကိုကား၊ သုံးဆယ်လျှော် စေအပ်သတည်း၊ အဘယ်ကြောင့်သုံးဆယ် လျှော်စေသနည်းဟူမူကား၊ဆိပ်ကွယ်ရာအရပ်၌၊ဆီးတားမည်သူမရှိ ၍အစုတ်အခပ်မတော်သော်၊သေဘေးသို့ရောက်ရာသောကြောင့်၊သုံး ဆယ် လျှော်စေအပ်သတည်း၊အပုတ်အခပ်မတော် ၍ ခြေလက်ကျိုးပဲ့ခဲ့အံ့၊ မကိုင် တတ်၊ မသွား တတ် အောင်မူလည်းရှိခဲ့အံ့၊ မျက် စိနှစ် ဖက်မူလည်း ကန်းပေ ခဲ့အံ့၊ ထိုသို့တည်း ရှိပေမူကား၊ငွေလဥ်းသုံးဆယ်လျှော်စေ၊ ခရီးအြွန်တောင် ဝေးကိုင် လည်းလူတယောက်ပေးစေအပ်၏ ဟုမနူမည်သောရှင် ရသေ့ဆို တော်မူ၏၊

၁၀ ကျွန်ုပ်းကိုလုကမိုက်သောတရား။

အကြင်သူသည်လူတို့ကိုလည်းကောင်း၊ကျွဲနွားကိုလည်းကောင်း၊အနာ ၊ရပုတ်ခတ်မိအံ့၊ လွတ်အောင်ကုစေ၊ ကုစား၍မလွတ်ဘဲသေခဲ့မူကား၊ လူ အှင်လူအလျောက်သုံးဆယ်လျှော်စေ၊ကျွဲနွားလျှင်ကျွဲနွားအလျောက်အစား လျှော်စေ၊ဤကားမိတ်မာန်မရှိ၊မိုက်မိသည်ကိုဆိုသတည်း၊ ၊မိတ်မာန် နှင့်အကြင်သူတယောက်ကိုပုတ်ခတ်မိအံ့၊ထိုသို့ပုတ်ခတ်မိသောနေ့ကသည် အနိုး အဝေး ရေဆိတ်အိမ်ဈေးတွဲ ပယ်မှမသွား တတ်ပြတ်စပ် ရှိ၍နှစ် လည် ထကူး မှ သေ သော် လည်း ချင့် သတ် မိ သော အနာဖြင့် သေ သည် မည်သော ကြောင့်၊သူတက်လျှော်စေအပ်၏၊ထိုပုတ်ခတ်မိသောနေ့ကသည်ပြတ်စပ်မရှိ ဘဲအနိုးအဝေးရေဆိတ်အိမ်ဈေးတွဲပယ်လာသွားတတ်အံ့၊ ထိုသို့သွားလာ

place, or the bazar, and people shall see him so going aboutt, if within five, six, or seven days, from the infliction of the blow, he shall even die, it is not proper to say he died from the blow; the person who struck him shall not pay the advance; it is a matter for consideration. This is said when the parties are not connected with or related to each other. If a husband or wife, a child and parent, elder brother and sister, younger brother and sister, or other relations, shall in a passion strike each other, if the beating be severe, and wounds are inflicted, nothing shall be paid in compensation; let them nurse and minister to the sufferer. If by mischance he should die, no compensation shall be paid. Why is this?—because the offender is not an indifferent person, and had no malicious intentions nor wish that the blow should cause death, but a constant wish for his welfare. No compensation should be given. As regards the funeral expenses, they should be borne by the offender, with a proper degree of respectability, and he shall support the husband, wife, or children of the deceased for life, and pay his debts, if he had any. This the son of Bymah, lord Menoo, said.

11th. The law when relations, parents, teachers, or pupils, assault each other.

If a parent or teacher shall in anger chastise a wife, or pupil, with a split bamboo, or the bight of a rope, most severely, and an eye, cheek, or the like, be hurt, a limb broken, an eye blinded, or a wound inflicted, they are liable to punishment. Even for a very great fault, parents or teachers shall not put their (child or pupil) to death. If they really do so, the king shall most severely punish the offender, and confiscate his property. On this account, let no one commit a violent assault to the destruction of his own property, or that of others. Thus the lord recluse said.

Oh king! if two children, under the age of ten, have fought and wounded each other, there is no fault; or if they die, it is their fate. Why is this?—because they are not capable of reflection, or arrived at years of discretion; let the parents pay the funeral expenses. If such a child, not of age to be responsible, shall set fire to a house, or other property, let the parents replace all that is destroyed.

သည်ကိုသူတကာသည်မြင်ပါအံ့၊ ငါးရက်၊ ခြောက်ရက်၊ ခုနှစ်ရက်တွင်သေခဲ့သော်ထည်းပုတ်ခတ်မိသောအနာကြောင့် သေသည်ဟူအပ်သတည်း၊ သူတထ်မချော်စေရာသတည်း၊ ဆင်ခြင်အပ်၏၊ ၊ဤသည်တို့ကား၊သူမိမ်းတို့ကိုဆိုသတည်း၊ ၊လင်နှင့်မယား၊သားနှင့်အမိ၊ အဖ၊ညီနှင့်အစ်ကို၊ မောင်နှင့်နှမ၊ညီမနှင့်အစ်မ၊အဆွေအမျိုးချင်းတို့သည်အမျက်အားဖြင့်ထိုးပြမ်ပုတ်ခတ်သတ်မိ၍အနာစရကွဲရှရှိကြအံ့၊အပြစ်မလျော်စေအံ့၊ အနာစရကိုဆော်ကား၊ညီ၍ကုသစေအပ်၏၊ မတော်၍ပင်သေသော်လည်း အလျော်မစားရရာသတည်း၊ ၊အဘယ်ကြောင့်အပြစ်မစားရရာသနည်းဟူမူကား၊ ထိုသူတို့သည် သူမိမ်းလည်းမဟုတ်၊အညိုးလည်းမထားသေးလျှင်မိမ်းသည်ကိုထည်းမိတ်မရှိကောင်းစေလိုသည်၊အမြဲမိတ်ရှိရာသောကြောင့်အပြစ်မစားရာဟူသတည်း၊သေခန်းသေနားတို့ကိုကား၊တင့်တယ်စွာခံစေအပ်၏၊ ၊သေသူသားမယား လင်တို့ကိုတသက်ကျွေးမွေးစေရာ၏၊ တင်မြိမ်ရှိလည်းဆပ်စေထုခြထွာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

၁၁ ပေါက်မော်ဆွေမျိုးမိဘဆရာတပည့်ပုတ်ခတ်မိုက်နှက်ကြသောတရား၊

အကြင်အမိအဖ ဆရာသမားတို့သည် သား မယား တပည့်တို့ကို အမျက်အားဖြင့်၊ဝါးခြမ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကြိုးခေါက်ဖြင့်လည်း ကောင်း၊သည်းစွာပုတ် ခတ်မိ၍၊ မျက်စိနား ပါးစသည်တို့ကို၊ ထိပါး၍ကျိုးပဲ့ကန်း အံ့၊အသား အရေနုတ် ပြတ် အံ့၊ ထိုသို့ပြုလျှင် အမိအ ဖဆရာသမား တို့အား အပြစ်ဒါဏ် သင့် အပ် ၏၊ အပြစ်သည်း စွာလျှင်မူ လည်း အမိအဖ ဆရာ သ မား တို့သည်မညှပ်ကွပ် ရာ၊ အကယ် ၍ ညှပ် ကွပ်မိမူကား၊ ထိုသူကိုပြည်ရှင်မင်းတို့သည်၊သည်းစွာသောဒါဏ်ကိုပေး အပ်၏၊ဥစ္စာစည်း မိမ်တို့ကိုရုတ်ရာ၏၊ ထိုကြောင့်မိမိစီးပွား၊သူတပါးတို့၏စီးပွားတို့ကိုဖျက်တတ်သော၊အလွန်ခဲခက်စွာကြမ်ကြုတ်သော အမူအရာတို့ဖြင့်အရောင် အဆင်းလက္ခဏာ တို့ကို ဖျက်ဆီးအောင်သတ်ပုတ်ခြင်းကိုမပြုရာကုန်ဟုမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ အကြင်ဆယ်နှစ် မရောက်သေး၊ သူငယ်နှစ်ယောက်တို့သည်၊ သတ်ခတ်ကြ၍ ကွဲရှခဲ့သော်လည်း အပြစ်မရှိရာ၊ သေသော်လည်းကြွစွာယိုးရာသတည်း၊ အဘယ်ကြောင့် နည်း ဟူမူ ကား၊ ရှေ့နောက်မသိမလိမ္မာသောကြောင့်ဆိုသတည်း၊ ၊သေခန်းသေနားကိုမိဘတို့ကမိုက်၍သင်းပြိုယ်စေ၊ ၊တရားမဝင်သေး၊ သူအိမ်ကျိုကျ ဘဏ္ဍာပစ္စည်းကိုမိ၊ မှိအံ့၊ထိုပျက်သမျှကို၊သူငယ်မိဘကအစားထည့်စေ၊

12th. *The law when a mad man assaults a sane one.*

If a mad person shall assault or kill a sane person, as he had no control over his own disposition, there should be no compensation paid; it is the fortune of the sufferer, and the mad man, on account of his madness, shall not be put to death; he may be threatened. This is when he has no relations; if he has, he ought not to be left at large; they must bind him with ropes, or keep him in the stocks; if they do not confine him, and any one is killed by his means, or injured, let restitution be made to the extent of the injury. There shall be no fault, (criminal punishment.)

13th. *The law when two men fight by mutual consent.*

If two men shall, by mutual consent, fight with their hands, and one shall be wounded on the head, cheek, or ear, or if he die, there shall be no fault. If there be no assembly of the people, and no one set them to fight, if they fight by mutual consent and one be killed, let the survivor bear the funeral expenses. If the younger or smaller man shall die, let twice the price of his body be paid in restitution. If the older or larger shall die, let the smaller bury him. This is said when they fight by mutual consent. If they had been set to fight by others in the midst of an assembly, and one die, there is no fault.

14th. *The law when a man and woman fight, or assault, each other.*

If a man and woman shall fight by mutual consent, let the man be punished criminally; there shall be no fine in compensation. If the woman die, let the man bear the funeral expenses; if the man die, no fault is to be attributed to the woman. If a man shall beat an unresisting woman, let him pay in compensation double the twenty-five tickals laid down in the Damathat as the price of her body, or fifty tickals. If the man shall be the unresisting party, and the woman being stronger, shall beat him, if she seize his head or his hair, and he is hurt, he was no match for her; the fault is the woman's; let her make him an offering of thirty tickals of silver. If any woman shall strike a man with the girdle which she wears, let her make him an offering of three tickals of gold. If any man or woman shall take off another by force the cloth they are wearing, whether many or few are concerned, they shall each pay three tickals of gold.

၁၂ အရှုံးသည်လူကောင်းကိုပုတ်ခတ်သောတရား။

အကြင်သူ ရှုံးသည်၊ မ ရှုံးသော သူ ကောင်း တို့ကို ပု တ်ခတ်သတ်မိသော် ထည်းမိတ်ကို အစိုးမရသောကြောင့် အပြစ်မစားရရာ၊ သင်းကြမ္ဗာ တည်း၊ ၊ ၊ ရှုံးသူကို၊ ရှုံး၏ဟု မသတ်ရာ၊ ချိမ်သော်ကား၊ ချိမ်ရာ၏၊ ဤကားမိဖ ပေါက်ဖော်မရှိသည်ကိုဆိုသတည်း၊ မိဖပေါက်ဖော်ရှိလျှင် အ ရှုံးကိုမလွှတ် အပ်၊ ထိပ်ကြိုးနှင့်ထားရာ၏၊ မထားချေက၊ ထိုအ ရှုံးကြောင့်ပျက်သော်၊ သေ သော်၊ ဥစ္စာရပ်ကိုအရင်းအတိုင်းပေးစေ၊ အပြစ်မရှိ၊ လွတ်စေ၊

၁၃ သူနှစ်ယောက်အလိုတူကြ၍လက်ပွေ့သတ်သည်တရား။

မင်းကြီး၊ အကြင်လူတို့သည်၊ လက်ပွေ့လက်ပန်း၊ လိုတူကြ၍ ပုတ်သတ် အံ့၊ တယောက်သောသူသည် ဥသျှောင်ပါးနား၊ ကွဲရှအံ့၊ သေမူလည်းသေ စေ အံ့၊ အပြစ်မရှိရာသတည်း၊ ၊ ပွဲလမ်မဟုတ်၊ သူတပါးမတိုက်၊ အလိုတူ ထတ်ပွေ့သတ်ရာသေလျှင်၊ သေခန်းကိုခံစေ၊ လူငယ်အင် မတန်သူသေလျှင်၊ ကိုယ်ဖိုးနှစ်ဆဘက်လျော်စေ၊ လူကြီးသေသော်လူငယ်သင်းပြိုဟ်စေ၊ ဤကား မိတ်တူသတ်ကြသည် ကိုဆိုသတည်း၊ ၊ နှစ်ဦးသားကို သူတပါး တို့ ထိုက်၍၊ သဘင် ပွဲ၌သတ်ရာ၊ သေသော်အပြစ်မရှိ၊

၁၄ ယောကျ်ားနှင့်မိမ္မအလိုတူသတ်သည်တရား။

မင်းကြီး၊ အကြင်လူတို့သည် မိမ္မနှင့်ယောကျ်ားအလိုတူသတ်ကြအံ့၊ အပြစ် ဘွတ်စေ၊ မင်းဒါဏ်ယောကျ်ားကခံစေ၊ မိမ္မသေမူယောကျ်ားကသေခန်းခံစေ၊ ၊ ၊ ယောကျ်ားသေမူမိမ္မအပြစ်လွတ်စေ၊ ၊ မိမ္မကားမသတ်၊ ယောကျ်ား ကား မိမ္မကိုသတ် အံ့၊ နှစ်ဆ တက်၊ မိမ္မကိုယ် ဖိုးနှစ် ဆယ်ငါး ကျပ်၊ ဓမ္မသတ် ဘွတ် ကိုအရင်း ပြု၍ငွေ ငါး ဆယ် လျော်စေ၊ ယောကျ်ား ကား မ သတ်၊ မိမ္မ အားကြီး၊ ယောကျ်ားအား ငယ်ကို သတ် ၍ ဥကျွောင်းဆံပင်ဆွဲကိုင်၍ နာကြင် သော်၊ ယောကျ်ားမတန်မိမ္မလွန်လေသည်၊ ငွေသုံးဆယ်မိမ္မကယောကျ်ားသို့ ပူဇော်စေ၊ ၊ အကြင်မိမ္မသည်မိမိဝတ်သောခါးစည်းတဝီနှင့်ယောကျ်ားကို ဝတ်မိအံ့၊ ငွေသုံးကျပ်မိမ္မက၊ ယောကျ်ားသို့ပူဇော်စေ၊ ၊ အကြင်သူတို့သည် မိမ္မ ကို ဖြစ်စေ၊ ယောကျ်ား ကို ဖြစ်စေ၊ ခါးစည်း အဝတ်ကိုကိုယ်နှင့် မကပ်ရ အောင် ချွတ်ချေသော်ငွေသုံးကျပ် ချွတ်သူတို့က၊ လူများလျှင်များသျှောက်၊ လူ နည်းလျှင်နည်းသျှောက်၊ ငွေသုံးကျပ်စီတွက်၍လျော်စေ၊

15th. The law when the six persons who ought not to be encouraged, or set on to do an act, are so, and thereby die, whether the setter on shall pay compensation.

Oh king! the six persons who ought not to be set on or encouraged to do an act, are:—1st, children who have not come to years of discretion, who are under ten years; 2d, a person who has not the control over his own mind, a mad person; 3d, a woman who ought not to be with child, but who is so; a woman with whom men will not associate, who has been put to shame; 4th, a person who has behaved outrageously offensive towards another, and who is in dread of punishment; 5th, a person who endures oppression from another; 6th, a person who is sorely diseased. If any one of these six persons has put a rope round his neck, and is about to hang himself, or to throw himself into a ravine or chasm, or into a well, from a precipice, into the water or the fire, or to cause a venomous animal to bite himself, to put himself in the way of an elephant to trample on, or a tiger to bite him, or cause his own death, and any one shall see or hear of this, and it being his duty to prevent him, shall say to him that his intention is good; and if, according with this saying, he shall do the intended act and die, the person who said as above shall not be free from responsibility; let him pay one half of three times the price of deceased's body, as compensation, (forty-five tickals.)

16th. The law when one person encourages another to commit an assault.

Oh king! if any one shall send a person to beat, spear, or shoot another, and on the strength of being so sent he shall do so, let him pay one, and the person who sent him two thirds; if the assaulted person die, let the compensation be according as when both are sued and the matter is clear. If the parents or relations of the deceased, or the person who suffered the assault, has sued the person sent, (the active party,) and after he has paid compensation shall sue the person who sent him, if he admit that he did so, let him pay one third of the fine; they shall not say they did not sue him because they did not know him, and their suit was confined to the person sent.

17th. The law when a person was about to assault another, and a third party who happened to say "that's right," shall not be free of responsibility.

Oh king! if a person shall not send another, but hears him say he will beat, or kill, or injure such a one, and say "that is good, do it," let him bear one third of the fine. Thus the recluse called Menoo said.

၁၅ မတိုက်တွန်းရာသူခြောက်ယောက်ကိုတိုက်တွန်း၍သေသည်၊ တိုက်တွန်းသူလျော်ရသောတရား။

မင်းကြီး၊ မတိုက်တွန်း၊ မပြဿန်၊ မဆိုအပ်သောသူခြောက်ယောက်တည်း။ ခြောက်ယောက်ဟူသည်ကား၊ မလိမ္မာ၊ ဆယ်နှစ်မပြောက်သေးသောသူ၊ ၁။ ။ကိုယ်စိတ်ကိုမထိန်းသိမ်းနိုင်ရူးသောသူ၊ ၂။ ။ပဒိုသန္ဓေမစွဲ၍ယောက်ျားတပါးကိုမပေါင်းဝံ့၊ အရှက်ရသောသူ၊ ၃။ ။အမျက်ဒေါသကြီး၍သူတပါးကိုအလွန်အကျူးပြု၍အပြစ်ကိုကြောက်သောသူ၊ ၄။ ။သူတပါး၏အညှင်းအပန်းကိုခံရသူ၊ ၅။ ။ရောဂါအနာကြီးရှိသောသူ၊ ၆။ ။ဤခြောက်ယောက်သောသူတို့သည်၊ လည်ကိုကြိုးထည့်၍သေမည်၊ ချောက်ကြီးဆင်း၍သေမည်၊ တွင်းကိုဆင်း၍သေမည်၊ တောင်ကမ်ပါးကဆင်း၍သေမည်၊ ရေသို့ဆင်း၍သေမည်၊ မီးသို့ဆင်း၍သေမည်၊ အဆိပ်ရှိသောသတ္တဝါတို့ကိုကိုက်ခဲစေ၍သေမည်၊ ဆင်နင်း၊ ကျား ကိုက်ခံ၍သေမည် ဟုပြောဆိုပြုမူသည်ကိုမြင်လျှင်၊ တားဆီးရမည်ကို ဤအကြောင်းပြီကောင်း၏ဆို၍ ဆိုတိုင်းပြုသဖြင့် မတား မဆီး ဘဲသေချေလျှင်၊ ဆိုသူဝန်မလွတ်၊ သေသူ၏ကိုယ်ဖိုးသုံးဆယ်တွင်တဝက်၊ ဆိုသူကလျော်စေ။

၁၆ တယောက်ကိုတယောက်၊ ထောင်းသတ်ရိုက်နှက်တိုက်တွန်းသောတရား။

မင်းကြီး၊ အကြင်သူတယောက်ကို၊ သူတယောက်က၊ ထောင်းသတ်ရိုက်နှက်ထိုးပြစ်ပြုချေဟုစေ၏၊ တယောက်ကလည်း၊ ငကိုစေပြီတကားဟူ၍၊ ထိုစေသူဆိုတိုင်းပြုချေအံ့၊ စေသူတဆ၊ သတ်သူနှစ်ဆ၊ သေသော်သေပြစ်အထိုင်းလျော်စေ၊ ဤကားနှစ်ယောက်လုံးကိုစွဲ၍ထင်ရှားသောအပြစ်တည်း၊ ၊ ။သေသူမိဖပေါက်ဖော်အသတ်အရိုက်ခံရသူတို့က၊ သတ်ရိုက်လက်ဆောတ်သူတို့ကိုစွဲ၍လျော်ပေးရပြီးမှ၊ စေသူကိုလျှော်သူက၊ အလျောက်စွဲဖွင်၊ စေသူမှန်ပေက၊ လျော်သူတွင်သုံးစုစု၍တစုဝင်၍ပေးစေ၊ ငါတို့မသိ၍စေသူကိုမစွဲရ၊ လက်သည်နှင့်သာပြီးကြရသည်ဆိုသော်မဆိုသာချေ၊

၁၇ သူ့ဘယောက်ကိုရိုက်နှက်ဖျက်ဆီးမည်ကိုတယောက်ကြားက၊ ကောင်း၏ဟုဆိုသော်ဝန်မလွတ်သောတရား။

မင်းကြီး၊ စေကားမစေ၊ သူတပါးရိုက်ခတ်ထောင်းသတ်မည်၊ အသေပြုမည်၊ ဖျက်ဆီးမည်ကိုပြောလိမ့်၊ ကြားသူကကောင်း၏၊ ပြုတော့ဆိုမိလိမ့်၊ ဤသူထည်း အပြစ်တွင်သုံးစုစု၍တစုခံစေဟုမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

18th The law regarding one person kicking another.

Oh king! if (by a kick,) a leg, shoulder, or arm, be broken, let ninety tickals of silver be paid in compensation. If a kick be inflicted on the breast, face or head, let sixty tickals be paid; if the blow be given with the hand, let thirty tickals be paid. If in a struggle between two people for some article of property, a kick shall be by accident inflicted on the breast, face, cheek, or head, not with any intention of causing death, but merely from anxiety to possess the property, or if a kick be given in a moment of passion, let fifteen tickals of silver be paid in compensation. If the head be broken, the skin torn or ruffled, if blood be drawn, or a front tooth broken, let fifteen tickals be paid; if a back tooth be broken, seven and a half tickals (shall be paid in compensation.)

19th. The law when a person cuts off the thumb, great toe, or other finger or toe, of another.

If the little finger or toe be cut off, ten tickals (shall be the compensation,) and for the others, including the thumb and great toe, let the amount be double. This is when the injury is inflicted in a struggle for some article of property. If it is inflicted in a fit of rage, and a tooth, finger or toe, is broken, a kick inflicted on the breast, the front hair pulled, or any other assault with the hands, or feet, thirty tickals is the fine; it is a matter of assault; but if the breast or head be kicked, the fine is sixty tickals.

20th. The law when one person pulls another's hair.

If the hair be pulled with the hand, thirty tickals; if it be twisted round the toe, or trodden on, sixty tickals shall be paid in compensation.

21st. The law when a thief may be killed in catching, when not.

Oh king! if in catching a thief he be struck and there die, let him die: there is no blame. If he has been confined as a thief, and in catching him after his release, when he has none of the property on him, he be struck and shall die, this shall not be done; let compensation be made by paying the balance of the fine for murder, after deducting the fine for theft. In catching an enemy, he shall not be killed or injured; if he be, let the offender be punished according to the offence. In a dispute, if the parties get enraged, the person who exceeds (the other in violence) shall not be held free of blame; let him make reparation according to the law of assault.

၁၈ ခြေဖြင့်ကျောက်သည့်တရား။

မင်းကြီး။ ပေါင်ကျိုးသော်၊ လက်ရိုးလက်မောင်းပိုင်းပိုင်းကျိုးသော်၊ ငွေကိုးဆယ်လျော်စေ၊ ၊ရင်ကိုခြေနှင့်ကျောက်သော်၊မျက်နှာကိုခြေနှင့်ကျောက်သော်၊ ဥသျှောင်ကိုခြေနှင့်ကျောက်သော်ခြောက်ဆယ်လျော်စေ၊ ထက်နှင့်ဖြစ်လျှင်သုံးဆယ်လျော်စေ။ဥစ္စာ၅ကတ်တင်၍နှစ်ဦးလုံးတွေးကိုင်ရာတွင်၊ ရင်ကိုလည်းကောင်းမျက်နှာပါးပြင်ဥကျှောင်းကိုလည်းကောင်းခြေနှင့်ကျောက်မိသော်၊ ဥစ္စာကိုသာလိုက်သည်၊ သေစေချင်သောနှစ်လုံးမရှိ၊တခဏအမျက်ဒုန်၍ကိုင်မိကျောက်မိ၊ခြင်းဖြစ်သည်၊ ငွေတဆယ်ငါးကျပ်လျော်စေ၊ ဥကျှောင်းကွဲလည်း ငွေတဆယ်ငါးကျပ်လျော်စေ၊ အရေစုတ်၍သွေးထွက်သော်လည်းငွေတဆယ်ငါးကျပ်လျော်စေ၊ သွားကျိုးမူ၊ တဆယ်ငါးကျပ်၊ ၊အံသွားကျိုးမူခုနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်၊

၁၉ သူတယောက်ကြောင့်လက်သန်းခြေသန်းလက်မခြေမပြတ်သောတရား။

ထက်သန်းပြတ်မူတဆယ်၊ ခြေသန်းအတူ၊ ၎င်ကတက်၍ခြေမလက်မထိုင်အောင်၊ နှစ်တက်လျော်စေ၊ ဤလျော်ဖြစ်သည် ဥစ္စာကြောင့်ကိုင်ငင်ရာတွင်အဖြစ်တည်း၊ ၊မင်းကြီးဥစ္စာရရာသောအကြောင်းမဟုတ်ဒေါသဒုန်၍ဖြစ်ချေကသွားကျိုး လက်ချောင်းခြေချောင်းဦးဆံ ရင်းခြေလက်ကျောက်ရောက်သမျှသုံးဆယ်စီ၊ အဖြစ်သည်၊လက်ရောက်ဖြစ်တည်း၊ ခြေနှင့် ရင်ကိုဥကျှောင်းကိုကျောက်သော်အဖြစ်မှာငွေခြောက်ဆယ်တည်း၊

၂၀ တယောက်ဆံကိုတယောက်ဆွဲသောတရား။

ဆံကိုထက်နှင့်ဆွဲသော်၊ သုံးဆယ်၊ ဆံကိုခြေမှာပတ်ရစ်နင်းချေသော်ခြောက်ဆယ်လျော်စေ၊

၂၁ သူခိုးပမ်ရာတွင်သေပိုင်၊မသေပိုင်သောတရား၊

မင်းကြီး၊ သူခိုးဖြစ်၍ဖမ်ကိုင် ငင်ရာရိုက်နှက်၍ ထိုတွင် သေကသော၊ ပိုင်စေ၊အပြစ်မရှိ၊သူခိုးဖြစ်သည်၊ ချုပ်ထား၍လွှတ်သည်နောက်ဖမ်ရာဥစ္စာထုပ်မရှိ၊ ရိုက်၍ သော်မသေပိုင်ချေ၊သေပြစ်နှင့်ခိုးပြစ်ချ၍ လျော်ပေးစေ၊ ရာန်သူဖြစ်သည်၊ကိုင်ခြင်း၌မသေပိုင်၊မကျိုးပိုင်၊အပြစ်အတိုင်းကျိုးပြတ်သေသော်ပြောဆိုကြရာမတော်၊ ဒေါသ အမျက်ထွက်၍ ဖြစ် လည်း လွန်သူကား၊ အပြစ်မလွှတ်၊ကိုင်ငင်ရိုက်ခတ်ခြင်းတရားအကျအတိုင်းလျော်စေ၊

22d. *The law when a degraded person holds up his finger at a respectable one.*

In a quarrel, it is not proper to point with the fore-finger; if the person who suffered (the indignity) be of equal respectability with the offender, let one hundred tickals be paid in compensation. If an excellent man point with his finger at an inferior one, let him pay fifteen tickals; if they be both of the degraded classes, let fifteen tickals be the compensation.

23d. *The law by which all men are divided into the excellent, middling, and degraded, and these again divided three times.*

Oh king! the excellent class is the king, the queen, their chidren, brothers, and the heir apparent to the throne; there are none equal. Besides these, there are the other relations of the king, the great chiefs, ministers or lords, the lesser lords, and lords of lower degree, the wealthy class, bramins, thoogyees of villages, governors, land measurers, and those whom the king had advanced and given to. In this class there are again the great, middle, and lesser lords; so amongst the wealthy and mercantile class, there are three subdivisions, and it is with reference to these that a double amount* of compensation is laid down. There is the original class, and from that the fine in compensation, it is said, shall be caused to be paid in an ascending scale. Oh king! it is thus said of the inferior class. Amongst princes, there are the three classes,—the excellent, middle, and degraded; †—amongst lords, there are excellent, middle, and inferior; in the wealthy class the same subdivision is also made, and thus amongst men of the same class there is a distinction. The degraded classes are the dwoon-tsan-das and slaves, the descendants of slaves who are not redeemable. The dwoon-tsan-das are those who clean up the dung of elephants, horses, and other brutes, who must submit to be spit upon, who remove all offensive and stinking animals and things from the surface of the ground. They are constantly employed in burying these things. The utmost fine to be inflicted on an irredeemable slave is five tickals, and above these from dwoon-tsan-da seven and a half tickals, and from this, according to the gravity of the offence, the fine shall double as the offender ascends in rank; thus decisions may be given. When our Paralaung was in the person of a dwoon-tsan-da, servant to a wealthy man, and was employed to clear away filth, on a certain day, he saw the wealthy man's daughter, and determined not to leave the place unless he obtained her, and with determined bad passion he underwent great misery. The wealthy man beat and cuffed, yet he would not

* This appears to mean that one hundred tickals is the fine for equals, and twice that sum when an inferior points the finger of scorn at a superior.

† This should probably be [illegible]

၂၂ သူမြတ်ကိုသူနှပ်လက်ညှိုးထိုးသောတရား။

မိုတ်ပွားရန်တွေ့သော်လည်း ဆိုရာ၊ လက်ညှိုးဖြင့်မထိုး မညွှန် သင့်ချေ၊ ထိုးညွှန် ၍ ပြခံရသူမြတ် ခြင်း ဖြစ် က၊ ငွေ တ ရာ လျှော် စေ၊ သူမြတ် စသူ ထုတ်ကိုထိုးချေက၊ တဆယ်ငါးကျပ်လျှော်စေ၊ အယုတ်ခြင်းဖြစ်ကလည်း၊ တဆယ်ငါးကျပ်လျှော်စေ၊

၂၃ အမျိုးအစုရအယုတ်အလပ်အမြတ်ခွဲ၍တရတွင်သုံးသွယ်စီခွဲသောတရား။

မင်းကြီး၊ သူမြတ်ဟူသည်ကား၊ အရှင်ဖကရောဇ်၊ အရှင်မိဖုရား၊ သား တော်၊ ညီတော်၊ အိမ်ရှေ့ဥပရာဇာများ မှာတူခြင်း ၄ါ၊ တူသူမရှိ၊ ရှင်ပြင်မင်း ဆွေမျိုးမျိုး၊ မဟာသေနာပတိ အမတ် ကြီး အမတ်လပ်အမတ်ငယ်၊ သူဌေးသူ ကြွယ်ပုဏ္ဏား၊ ရွာသူကြီး ပြည်မိုးမြေတိုင်၊ အရှင်မျိုးမြွေက် ၍ အရာအထူး တက်သောသူတို့သည်အမြတ်တည်း၊ ထိုအမြတ်တို့တွင်၊ အမတ်ကြီးအမတ် လပ်အမတ်ငယ်၊ သူဌေး သူကြွယ်ဥစ္စာရတတ်သော သူကုန်သည် ပြုသောသူ လည်း၊ သုံးသွယ်စီချည်းရှိ သည်၊ ၎င်ကိုစွဲ၍ နှစ်ဆတက်ဆို သည်၊ အမျိုးရင်း ကမ္ဘလေပြီး၊ ထိုကိုတက်၍အပြစ်ကို လျှော် စေ ဟူသတည်း၊ ၊မင်းကြီး၊ အမျိုးနိမ့်ဟူသည် ကား၊ မင်းသားချင်း တွင်သုံးပါး၊ အမြတ်အလပ်အယုတ် တည်း၊ ၊အမတ်ချင်းတွင်သုံးပါး၊ အမြတ်အလပ် အယုတ်တည်း၊ ၊သူ ဌေးသူကြွယ်ဥစ္စာရတတ်သောသူတို့မှာလည်း၊ ဤသို့သုံးပါးတည်း၊ ဤကား အရေးတူချင်း တွင် ရွေး ရာ သည် ကိုဆိုသတည်း၊ ၊အမျိုး ယုတ်ဟူ သည်ကား၊ ဒွန်းစဏ္ဍားကိုဆို သည်၊ အစည် အလာရွေးမရကျွန်ကိုလည်းဆို သည်၊ ဒွန်း စဏ္ဍား ဟူသည် ကား၊ ဆင် ချည်း မြင်းချည်း ထိ မိ ရွာနံ ချည်း တ် တွေးတွေး ခံ ရအညှိုး၊ အနံ့ အပုတ်မကောင်းရှိ သ မှု ကိုမြေပေါ်တွင်မရှိ စေရ၊ အ စည် မြုပ် ထား ရသော သူ ကို ဆို သ တည်း၊ ကျွန် စည် ရွေး မ ရ၊ ထို အပြစ် သည် ငွေငါးကျပ်အဆုံး တည်း၊ ၎င်အထက်ဒွန်စဏ္ဍားတို့၏ အပြစ်ငွေခုနှစ် ကျပ် နှစ်မတ် တည်း၊ ၎င်ကရည် ၍ နှစ်ဆစီ အပြစ် ပေါ့ လျှင် ပေါ့ လျော့က်၊ လေးလျှင်လေးလျော့က်၊ တက်၍စီရင်၊ ဒွန်စဏ္ဍားဟူသောအမျိုးတွင်၊ ငါတို့ ဘုရားလောင်းဖြစ်၍သူဌေးအိမ်၌အစည်အခစားကုန်ယူဖို့၏၊ တနေ့သ၌သူ ဌေးသမီးကိုဘုရားလောင်းမြင်လျှင်၊ ဤသူဌေးသမီးကိုရမှသွားမည်၊ ခက်ထံ သောမာန်ဖြင့် ဘုရားလောင်းကိုယ်ကို ဆင်ရဲခံလေ၏၊ သူဌေး လည်း သတ် နိုက်ဝင်ဆွဲ၍ ချင့်ကိုပြုလေ၏၊ ထိုသို့ပြုသော်လည်းမရှောင်း၊ သမီးကိုရမှဟုအ

go away, but with the wish of obtaining the daughter, put up with great misery. The wealthy man frequently beat him. The wealthy man's daughter represented that he must ultimately die, in which case he (her father,) would have to endure the pains of hell, and the punishment inflicted by princes, and begged that she might be given to him; so the wealthy man gave his daughter to the dwoon-tsan-da, and a better temper having possessed him, he become a Yathay and Rahan, and obtained zan. The wealthy man having learned this, made an obeisance to him as he returned from the expanse of the heavens, and he was a fit object for such respect. Bearing this in mind, all men whatever, even of the most degraded class, are worthy to be raised to rank and station, if the habits are good. Though (the Paralaung) was a dwoon-tsan-da, even in that state, his habits being good, and because he abided by the truth, he received the respect and homage of many men. Thus the Yathay said to the king.

24th. *A tradition in illustration of the law that when a man goes where he ought not, and meets with misfortune or death, there is no blame.*

Oh king! in the time of the god Way-tha-boo, the king of a certain country, went into the forest and encamped near a clearing and garden; he sent round the gong and proclaimed that if any of the royal followers took any thing from the garden, they should be severely punished, and they obeyed the proclamation. But to ascertain that they did so, the king went into the garden at night, and alone; the owner of the garden asked him if he had not heard the proclamation of his royal master The king replied, "I am the king of the country, and have come to see whether or not my orders are obeyed." The owner of the garden rejoined, and said that the king of the country would come with officers and followers, and that he did not believe him, and thus, not knowing the king, he beat him with a stick that he died, and covered up his body in a cucumber bed. When the lords went that night to wait on the king, they did not see him; so they went into the garden to look for him. The owner of the garden told them not to come there; that the king had issued a proclamation, and that that night a man had come in and been beat to death by him, and he had covered him up with rubbish. On hearing this, the lords looked, (and said,) "it is our king;" if the men and officers of the force come to know this, they will be panic struck; and if the kings of other countries hear it, they will attack and destroy ours, and our enemies will be numerous. So, that it might not be known, they buried the king, and giving the owner of the garden his ornaments, said, "you are a proper person to be king." He refused and said "I will not be king." The lords struck him on the neck, and he then consented to become king, and did so. The queen and lords had all agreed, but afterwards some lords withdrew

တင်းဆောင်းရဲကိုခံ၏။သူဌေးလည်းအကြိမ်များစွာဆုမွန်၏။ကြားလျှင်သေလတ္တံ့။ သေသော်အဖ သူဌေး ငရဲ တသွယ်။ ရာဇဝတ်ထကြောင်း ရှိတော့မည်။ ကျွန် တော်မကိုပေး တော်မူပါတော့ဟု တောင်းပန် ၍ သမီး ကို ပေး လေ၏။ ဘုရား လောင်း ရလေ၏။ ။ကောင်းသော စိတ်စွဲ၍ရသော ရတနာပြုလေ၏။ ရှောင် ရှ၍ကောင်းကျင်ကလာရာတွင်အကြောင်းကိုသိ၍တဖန်ပူဇော် ခြင်း ကို ပြု၍ ပူဇော်ခံထိုက်လေ၏။ ထိုကိုရည် ၍ အမျိုးနိမ့်သည် ဖြစ်လည်း အကျင့် ရှိလျှင် မည်သူမဆိုအရာပေးထိုက်လေ၏။ ဥန်းဇင္ဘာဖြစ်လျှက်။ထိုအပြစ် ၌ အကျင့် ကောင်း ၍သစ္စာမှန်ခြင်း ကြောင့်အများပူဇော်ခံရ သတည်းဟု မင်းကြီးအား ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၂၄ မသွားတန်သွား၍ဘေးရောက်သော်။သေသော်လည်း အပြစ်မရှိစကားထုံးပုံ။

မင်းကြီး။ဝေသဘူဘုရားလက်ထက်။ပြည်ရှင်မင်း သည် တောသို့သွား ရာ။ထာတခုအနားသို့ရောက်လေ၏။ကျွန်တော်မျိုးတို့မဖျက် မဆီးမယူနှင့်။ ယူသော သူကိုဒါဏ်ပေးမည်။ မောင်း ခတ်၍ ဟစ်ကျော်စေ၏။ ကျွန်တော်မျိုး တို့လည်း အမိန့်တော်အတိုင်းတည်၏။ တည်မတည်ကြည့်မည်။ မင်းကြီးတ ယောက်တည်း။ညည့်အခါယာခင်းသို့ဝင်လေ၏။ ယာသခင်ကလည်း။နင်တို့ သခင်မောင်းလည်သည်ကိုမကြားလာဟုဆို၏။မင်းကြီးကလည်းငါပြည်ရှင် မင်းဖြစ်သည်။ င စကားအတိုင်းတည်မတည်ကိုကြည့်မည်။ဝင်ရောက်သည် ဆို၏။ ယာသခင်ကလည်း ဆိုပေ၏။ ပြည်ရှင်မင်း ဖြစ်တပြီကား။ မိုလ်ပါ နှင့် ကာလမည်။ မယုံးဆို၍ မင်းကြီးကိုမသိခြင်း ကြောင့်။ လှံကန်နှင့်ရိုက်၍သေ ထေ၏။သခွားနွယ်ဖုံး၍ထားလေ၏။ ထိုညည့်အမတ်တို့သည်။ မင်း ရင်ပြင် သို့ခစားမည်သွား လေသော်။ မင်းကိုမတွေ့၍ ယာခင်း သို့ဝင်ရောက်ရှာကြ ထေလျှင်။ ယာသူကြီးက။ သင်တို့မဝင်နှင့်။ မင်းက မောင်း ခတ်သည်။ ညည့် သူတယောက်လာ၍ငါရိုက်နှက်ရာသေပြီ။အမှိုက်ဖုံး၍ ထားသည်ဆိုရာ။ အ မတ်တို့ကြည့်လျှင်။ ငါတို့ပြည်ရှင်မင်း ကြီးဖြစ်သည်။ မိုလ်ပါသိသော်ထိတ် ထန့်တော့မည်။တနိုင်ငံ။ တပြည်ထောင်မင်းကြားကလည်းငါတို့ပြည်ချောက် ချားဖျက်စီးလတ္တံ့။ ရံမှား လတ္တံ့။ သူတပါး အများမသိစေရ။ မင်းကြီးကိုမြေ၌ မြှုပ်နှံ၍ယာသူကြီးကိုမင်းတန်ဆာပေး၍နင်မင်းပြုအပ်၏။ ငါမင်း မပြု ညင် ၏။ အမတ်ကြီးတို့။ တောင် သူကြီး လည်း ကုတ် ကို ထ၏။ ယာသူကြီးလည်း မင်းဖြစ်ပါမည်ဝန်ခံ၍မင်းပြု၏။ မိဗုရားအမတ်တို့ညီညွတ်ကြ၏။ နောက်မည်ီ

their consent, and plotted together to rebel. The nat of the (palace) door, and female nat of the white umbrella slapped and corrected them. On this they were afraid, and submitted to the gardener, and the country was prosperous and happy. Bearing this in mind, it is not proper to rebel (resist) a person who has risen from a low to a high station. If the original (luck) or stock of merit be great from former good deeds, he may arrive at high estate. So remembering what happened in the time the holy god Way-tha-boo judges, teachers of the law, lords and kings, may decide. Thus the lord Yathay called Menoo said.

END OF THE FOURTH VOLUME.

မညွှတ်အမတ်တို့ယာသူကြီးကိုပြစ်မှားစကားဆိုကျင့်ရာတွင်၊ တံခါးစောင့်နတ်၊ ထီးဖြူစောင့်နတ်ဘိုးတို့အမတ်ကြီးကိုပုတ်ခတ်ဆုမ္ဗလေ၏၊ ထိုတွင်မှကြောက်၍၊ ယာသူကြီးဖြစ်သောမင်းကိုခညွှတ်၍၊ ပြည်ရွှာသာယာလေ၏၊ နှိမ့်ရာကအမြင့်သို့ရောက်လေပြီးသောသူကိုမပြစ်မှားအပ်၊ နှိမ့်သောသူပင်ထိုကိုထောက်၍ ဖြစ်သော်လည်း ကံရင်းသံလျှင် အမြင့်သို့ရောက်ချေသည်၊ ဝေဿဘူဘုရားရှင်လက်ထက်တော်ကအကြောင်းကိုမှတ်၍ တရားသူကြီး၊ တရားဆရာအမတ်စသောမင်းတို့သည်၊ စီရင်ဆုံးဖြတ်ရာ၏ ဟုမနှုမည်ဘောရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏၊

စတုတ္ထခဏ်း၊နိဋ္ဌိတံ၊ ၊စတုတ္ထတွဲပြီး၏၊

LAWS OF MENOO.

THE FIFTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

I will lay down the law contained in the fifth volume.

1. The law of murder.

2. The law for decision, when one of one class assaults one of another with a club, after enquiry as to the higher or lower class.

3. The law regarding being present, standing round a person committing an assault.

4. The law when a master beats his slave, so that he dies.

5. The law when a husband and wife, a son and daughter, or relations, assault each other.

6. The law when it is proper or not, to put to death a Rahan, or Bramin, a child, a woman, or a mad person.

7. The law when a mad person, a drunken person, an idiot, being extremely ill, and a person saying, "they will die to-day," shall kill him.

8. The law regarding the killing of elephants, camels, horses, buffaloes, oxen, or large brutes.

9. The law when a woman with child is laid hands on.

10. The law regarding restitution for oxen, buffaloes, elephants and horses killed, by fixing the price of a young calf, a foal, or young elephant just born.

11. The seven kinds of wives, and the duty of a husband and wife towards each other.

12. The law when a wife ought to accommodate herself to her husband's habits.

13. A story of the companion of husband's wives and children.

14. The law when a husband having gone on a trading trip, his wife took a husband before his return.

15. The law when a wife becomes a slave before his return.

16. The law when a husband, going to acquire knowledge, leaves subsistence for his wife for a specified time.

17. The law when a husband and wife, having no affection for each other, separate.

။မနုအကျယ်ပည္ဇမတွဲ။

နမောတဿဘဂဝတော၊အရဟတော၊သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

မာတိကာ

ပည္ဇာတွဲတွင်ပါသည့်တရား**အမည်ကိုဆိုပေတုံအံ့။**

၁ သုကိုအသေသတ်သောတရား။

၂ သုကိုဒုတ်လှံကန်နှင့် ရိုက်နှက်သည်ကို၊ အမျိုးနိမ့်မြင့်စစ်၍ စီရင်သောတရား။

၃ ရိုက်နှက်ကြရာဝန်းရန်သောတရား။

၄ ကျွန်ကိုသခင်ရိုက်၍သေသည့်တရား။

၅ လင်နှင့်မယား၊သားနှင့်သမီး၊ ပေါက်ဖော်တို့ပုတ်ခတ်သောတရား။

၆ ရဟန်းပုဏ္ဏား၊ သူငယ်မိမွ၊ အရှူးကို အသေသတ်သင့်၊မသတ်သင့်တရား။

၇ အရူး အမူး မိုက်တတိုင်းသည်း စွာနာ၍ ယနေ့သေစခဲ့သော သူဟူ၍ သတ်မိသောတရား။

၈ ဆင်မြင်း ကုလားအုပ် ကျွဲနွား ကြီးသောတိရိစ္ဆာန်တို့ကို သတ်သောတရား။

၉ ကိုယ်ဝန်ရှိသောမိမ္မကို၊ကိုင်ငင်သောတရား။

၁၀ နွားကျွဲဆင်မြင်းသတ် သည်ကို နွားမွေးစ၊ ဆင်မွေးစ အဖိုး ထား၍ လျော်ရသောတရား။

၁၁ မယားအပြားခုနှစ်ပါး၊လင်မယားကျင့်ရာသောတရား။

၁၂ မယားသည်လင်၏အကျင့်ကိုလိုက်ရသေစကား။

၁၃ လင်မယားသားသမီးဥပမာပုံစကား။

၁၄ လင်သည်ကုန်သွား၍မယားလင်နေနှင့်သောတရား။

၁၅ မယားကျွန်ဖြစ်နှင့်သည်စကား။

၁၆ လင်အတတ်ပညာရှာသော်မယားကို အစား အသောက် ထားရာနှစ်ထအပိုင်းအခြားတရား။

၁၇ လင်နှင့်မယားမနှစ်သက်၍ထင်မယားကင်းရာသောတရား။

18. The law when a husband or wife having leprosy, or being mad, diseased, or unclean, when the sound one may put the diseased one away.

19. The law when two brothers live together, one goes on a trading expedition, and the other in the house takes possession of his wife.

20. The law when if the husband's habits are good, the wife should accommodate or follow them; when the wife's habits are good, the husband should follow her example.

21. The law when the wife makes religious offerings without the knowledge of her husband, when the husband makes religious offerings without the knowledge of the wife.

22. The law when the five members of a husband and wife being compared, the decision was given by the length or shortness of the fore-finger.

23. The law when a younger sister was raised to high rank, and her elder sister acted improperly towards her.

24. The three ways in which a man and woman become husband and wife.

This is the list of the twenty-four laws contained in the fifth volume.

1st. The law of murder.

The law of putting to death is this: (Here follows a short Pali sentence, the meaning of which is given in Burman as follows:) Oh king! because it is thus said, that from any man who has killed another with a sword, spear, bow and arrow, or any other instrument, it is proper to demand restitution in an increased number of men; it is not proper to put him to death. What is the comparison? —it is this,—any dog that shall have bitten a man's foot, as it is not proper for that man to bite the foot of the dog, so it is not proper to put a man who has killed another to death in return; and a king who in this does not put a murderer to death, will be praised by the gods and all good men, and supported and adhered to by them; and all evil nats who have no respect for the laws, shall keep at a distance from them: and the country of such a king shall be called an excellent country; and the inhabitants will be prosperous and happy: for this reason, all the inhabitants of the country, the gold, silver, gems, elephants, horses, buffaloes, oxen, paddy, rice, water, and whatever property is said to be the property of the king who has authority over the land and water;—and from this it is said without cause, it ought not to be taken from them by force. If saying, "I have authority," it shall be taken, his fortune shall be less both in this life and to all eternity. And in the kingdoms of those kings who do not put to death such degraded (bad) men, the rains

၁၈ ထင်နှင့် မယား နှစ် ယောက်တွင် တယောက်ယောက် နူနာ၊ ရူးနာ၊ မစွမ်ကို၊ တယောက်ယောက်ပြစ်စွမ့်သောတရား။

၁၉ ညီနှင့်အစ်ကို နှစ်ယောက်အတူနေ၊ တယောက် ယောက် ကုန်သွားသည်၊ တယောက်အိမ်တွင်မယားကိုသိမ်းလိုက်သည်တရား။

၂၀ ထင်အကျင့်ကောင်းသော်မယားလိုက်ရာ၏၊ မယား အကျင့် ကောင်းသော်ထင်လိုက်ရာသည်တရား။

၂၁ ထင်မသိမယားလှူသည်၊ မယားမသိထင်လှူသည်တရား။

၂၂ ထင်မယားအင်္ဂါငါးပါးနှင့်တိုင်၍လက်ညှိုးထိုးရှဉ်စီရင်သောတရား။

၂၃ ပေါက်ဖော်ညီအစ်မ၊ ညီမအစ်ိုးအမြှောက်နှင့်၊ ညီမကျူးလွန်သည်တရား။

၂၄ ထင်မယားဖြစ်ရာသည်သုံးပါးတရား။

တရားပေါင်း၂၄ပါးပည္သမတွဲတွင်ပါသည်ကိုထုတ်ဖော်၍ထားသည်။

၁ သုကိုအသေသတ်သောတရား။

အသေသတ်သောသူတို့၏တရားကား၊ ၊ကာအဇ္ဈာနာလာဟိသော၊ ထသောယတ္ထဲရဟတ္ထယောဘဝတ္တုနကလဗ္ဗဝံဟာစေနပရိခါတယော၊ ၊ဤသို့ဆိုသော့ကြောင့်မင်းကြီး၊ သုကိုအသေသတ် သောသူတို့သည်ကား၊ အိမ်ဓားလှံလေးမျှားစသောလက်နက်တို့ဖြင့် အသေသတ်မိအံ့၊ အတက်အလျှော်ကောင်း အပ်၏၊ အသေသတ်တို့မသတ် အပ်၊ ဥပမာ ကား၊ အကြွင်ခွေးသည် သူတထူးခြေကိုခဲဘိအံ့၊ ထိုသူသည် ကိုက် သော ခွေး၏ ခြေ ကို မ ခဲ ကောင်း သောအရောင်ကဲ့သို့အသေသတ် တို့မသတ်အပ် သတည်း၊ ထိုသို့မသတ်သော မင်းတို့ကို ဘုရား စ သော သူ တော် ကောင်း တို့ သည် ချီး မွမ် ကုန် ၏ ၊ စောင့်ရှောက်ဆည်း ကပ်ကုန်၏၊ တရားမစောင့် သောနတ်မိစ္ဆာတို့သည်ကား၊ ခွာရထေကုန်၏၊ ထိုမင်း၏ရွာပြည်ကား၊ မြတ်သောပြည်မည် ရာသတည်း၊ ခပ်သိမ်း သောပြည် သူတို့ သည်လည်း၊ ကြွယ်ဝ ချမ် သာစွာရှိရာသတည်း၊ ထိုကြောင့် ပြည် သူတကာ တို့၏ ရွှေငွေ ရတနာ ဆင်မြင်း ကျွဲ နွား စပါး ဆံရေစသောစည်းစိမ်ချမ်သာတို့သည်ကား၊ ရေမြေကိုအစိုးရသောမင်းဥစ္စာမည်ရာသတည်း၊ ထိုသို့ကားဆို တုံ၏၊ အကြောင်း မဟုတ်ဘဲကို အနိုင် အ ထက် မယူအပ်သတည်း၊ အစိုးရ၏ဟု ယူဘိမူကား၊ ပစ္စုပ္ပါန်သံသရာဟူသောအကျိုးနှစ်ပါးယုတ်ရာလေသတည်း၊ ထိုသူယုတ်တို့ကိုမသတ်သောမင်းတို့၏ ပြည်ထိုင်းကားတို့ကားမို ဃ်းလေတို့သဉ်ညီညွတ်စွာလျှင်ရွာပေကုန်၏၊ထိုသို့ရွာ

are equal, and all grain planted in such rains, in one day all at once grows most flourishingly; and this grain is perfect in flavour, pleasant to the palate. In the country of kings who are not just, grain planted in the same day at the same time, some ripens, some becomes nearly ripe; and for this reason, bribes must not be taken, nor violence be had recourse to; but the advantage of the people of the country must be advanced by means of the laws. If by unlawful and violent means, the duties and taxes, or bribes, be taken, the lords, servants and judges of such a king will, following his example, by violent distress, oppress each other, and when they do this, the king falls into one of the six sins; all the bad nats are on the watch about him, and the good nats keep at a distance. For this reason, kings, who do not avoid bad deeds, are like a ship which sinks at sea in a storm, with much goods and the merchant; in the same way they fall into hell. In former times, before the god (Gaudama) appeared, a most wicked young Bramin killed his wife, and at the time of the murder his fellow Bramins consulted together and agreed on that this young Bramin had committed a crime no one else had committed, and what they should do with him; so they having shaved his head and turned him out of society, they caused him to be called "Tsandala," and from that the Tsandala class became a distinct one for the most wicked, incorrigible Bramins. Thus as these excellent Bramins who had a respect for themselves, did not kill this wicked young Bramin, as they turned him off from communication with his class. Taking these Bramins for an example, and considering the condition of the offender in this world, and relations with the next life, king, lords, governors, judges, and good men, who have a respect for themselves, when by a slap, a kick, a blow, a push, or a tear, much violence has been used and a party killed, shall consider whether compensation* shall or shall not be demanded. In the "we-nee," (Boodhist scriptures,) it is laid down, as it is a most difficult subject (or a most heavy offence,)

---

* အတက်အလျော် This relates to the sacred law in the Wenee, where it is said there are four crimes so heinous in a priest, that men can inflict no adequate punishment. These are consequently only to be turned out of the priesthood, and left to the succession of punishments which must naturally follow through many ages of change, from one degraded state of existence to another, till the sufferer has atoned for the offence. The crimes are—*murder* of a man—*theft* beyond one quarter tickal value—*fornication*, or connection with any brute, man or woman—boasting of having obtained Zan-met.—These are called ပါရာဇိကလေးပါး The fornicator, &c. is laid down in the ပါရာဇိကံကျမ်း

သောမိုဃ်း၌ပျိုးသောမျိုးပဲတို့သည်လည်း၊တနေ့တည်းတပြိုင်နက်ကောင်းမွန်စွာရောက်ပေကုန်၏။ ထိုမိုက်သောကောက်ပင်တို့သည်လည်း အလွန်မြိန်ရှက်စွာသောအရသာနှင့်ပြည့်စုံသည်ဖြစ်ပေကုန်၏၊ မတရားသောမင်း၏ပြည်၌တနေ့တနံက် ၌ စိုက်ပျိုးသော ကောက်ပင် တို့သည်လည်း အချိုကားမှည့်၏၊အချိုကားရွှမ်၏၊ထိုကြောင့်တစိုးတို့ကိုအနိုင်အထက်မယူကုန်ရာ၊ ။

၊ ၊တရားသဖြင့်ပြည်သူတို့၏အကျိုးတို့ကိုသာဆောင်အပ်သတည်း၊ ထိုသို့မတရားသဖြင့်အနိုင်အထက် အခွန် အထုတ် တစိုး လက်ဆောင် တို့ကိုယူဘိမူကား၊ထိုမင်းတို့၏အလိုသို့လိုက်၍ မင်း၏အမတ် အစေအပါတရားသူကြီးတို့သည်အနိုင်အထက်အချင်း ချင်း ညှည်းဆဲကုန်အံ့၊ ထိုသို့ပြုကြလေသော်၊မင်းတို့သည်ကား၊ မကောင်းကျိုး ခြောက်ဖိုတွင် တဖို့ဝင် လေရာ၏၊ တရားမစောင့်သောနတ်တို့သည် လည်းစောင့်၍နေလေကုန်၏၊ တရားစောင့်သောနတ်တို့သည်ကား၊ ဖဲကြည်လေကုန်၏၊ ထိုကြောင့်မကောင်းသောတရားတို့ကိုကျင့်သော မင်း တို့သည် ကား၊ အကြင်သမုဒ္ဒရာပင် လယ်မြစ် ၌ လေဆိုးဆောင်ရာပါလေသောလှေသင်္ဘောသည်များသော ဝန်စည်တို့ကိုယူ ၍ ကုန်သည်တို့နှင့်တကွသမုဒ္ဒရာမြစ်၌နစ်လေသကဲ့သို့ထိုနှင့်တူစွာအထူးထူးသောမကောင်းမှုတို့ကိုပြုသောသူတို့နှင့်တကွလျှင်ငရဲ၌ကျလေရာသတည်း၊ ။

၊ ၊ရှေးသောအခါဘုရားမဖြစ်မီ၌ကြမ်ကြုတ်စွာသောပုဏ္ဏားလုလင်ဘယောက်၊ မိမိ၏မယားကို အသေသတ်ဘိ၏၊ ထိုသို့သတ်ဘိသောအခါ၌ပုဏ္ဏားတို့သည်အညီအညွတ်စည်းဝေး၍ကြံကြကုန်၏၊ သူတကာတို့မဖြစ်ဘူးသောအမှုကိုပြုတတ်သော ဤပုဏ္ဏားလုလင်ကိုအဘယ်သို့လျှင်ပြုရအံ့နည်း၊ ဘိုင်ပင်ကြကုန်၏၊ ထိုသို့တိုင်ပင်ကုန်သော ပုဏ္ဏား တို့သည်၊ ကြမ်ကြုတ်စွာသောလုလင်ကိုဥက္ကောင်းမိုတ်ပြီးမှ၊ နှင်ထုတ်သော အမှုကိုပြု၍ စဏ္ဍာလဟူသောအမည်ကိုခံစေသည်၊ ထိုနေ့ကစ၍လျှင်စဏ္ဍာလဟူသောကြမ်ကြုတ်စွာသောပုဏ္ဏား၏အမျိုးဟူအထူးအခြားရှိသည်ဖြစ်သတည်း၊ ဤသို့ကိုယ်ကိုချစ်သောပုဏ္ဏားမြတ်တို့သည် မယားကိုသတ်သော ပုဏ္ဏားလုလင်ကိုသတ်စေမသတ်ဘဲအမျိုး၏ဖောင်မှနှင်ထုတ်လိုက်သကဲ့သို့ထိုပုဏ္ဏားသူတော်မြတ်တို့ကိုသက်သေပြု ၍ ပစ္စုပ္ပန်သသရာစီးပွားတို့ကိုပညာဖြင့် ထောက်ထားကြံစည်၍ ကိုယ်ကိုချစ်သောမင်းနှင့် အမတ်ပြည်ပိုး တရားသူကြီးသူတော်မြတ်ကိုသည်၊ အပုက်အခတ်အသတ်အတိုး အတွန်အဖယ်ပြုကြရဝယ်၊ လက်ခြေလွန် ၍ သေဘေး သို့ရောက် အောင် ပြုသော သူတို့ကို၊ အတကဲ အလျော်တောင်းအပ်မတောင်းအပ်သည်ကိုဆင်ခြင်ရာသတည်း၊ ၊ဝိနည်းတော်၌အလိုသော်ကား၊အလွန်နက်နဲသိမ်မွေ့သောကြောင့်လျှော်အပ်သောသူတို့

a priest who should make compensation, nothing shall be done (to him.) Amongst men, as murder depends on the witness, (the accuser) should name his witnesses. Having obtained the witnesses, the proper restitution shall be caused to be made. If the parties be of the degraded class, let the compensation be in proportion. If a person of the degraded class, with sword, spear, mallet, or stick, shall strike a respectable man so that he die, the amount of compensation to be paid by him shall be seventy men. If he does not die at the time, but if from the day of the assault he shall be bed-ridden, or cannot leave his house to any distance, or if he cannot eat his food, and shall ultimately die, the amount of compensation shall be thirty-five men. If after the assault the sufferer shall be able to go to the landing place of the village, the bazar, about the house to a distance, and die after a month or year, there should be no compensation. Oh excellent king! if any man shall assault another, and his companions shall not lay hands on the assaulted person, but shall encourage the committer of the assault by words to commit it, or having consulted shall come together, let the person who actually committed the assault make compensation to the amount of thirty tickals of silver, and those that stood round and encouraged him, pay fifteen tickals each; ten tickals of silver is also laid down. If they did not take any part in the assault, but were merely there as the friends and companions of the person committing the assault, let them pay five tickals of good silver.

2d. The law for deciding when one of one class assaults one of another with a club, after enquiry as to the higher or lower class.

Oh king! amongst men, as there are the higher and lower classes, a higher and lower price (in compensation) has been fixed; if a man, the price of whose body is thirty tickals, shall be killed by stroke or stick, let three hundred tickals be paid in compensation, and if a man worth fifty tickals be killed, five hundred shall be paid. If a man worth one hundred tickals shall be killed, let one thousand be paid. This is when one man kills another. But if a number of persons are concerned in killing one man, let each of those implicated (whose hand reached him,) make compensation in proportion to the price of his body.

3rd. The law regarding standing round a person committing an assault.

All those who are implicated in standing round and encouraging the assault, pay one half of the same amount; and those who do not aid and abet by encouraging the active parties, but who are present as their friends, pay five tickals each; but this is not to go further than where those who are to make restitution amount to sixty or seventy

ကိုကားကိစ္စမရှိပြီ။ အကြင်လူတို့တွင်သတ်ခတ်ကြသောတရားသည်ကား။ သက်သေလျှင်အကြောင်းရင်းဖြစ်သော့ကြောင့်သက်သေတို့ကို ဤမျှလျှင်ဟုထားပေရာ၏။ ထိုသို့သက်သေရပြီးမှုကား။ ပုတ်ခတ်သတ်မိ၍ သေသော်အတက်အလျော်လျော်စေ ချ သတည်း။ သူနှုတ်ကားသူနှုတ် အလျောက်လျော်စေရာသတည်း။ ။အကြင်သူနှုတ်သည်သူကောင်းကိုခေါ်လှံဆောက်ပုတ်။ လှံကံတောင်ဝေးတို့ဖြင့် ပုတ်ခတ်သတ်မိ၍သေဘိမူ ကား။ သူတက်ကိုသော်ကားခုနှစ်ကျပ်တည်း။ လက်အောက် ကား မသေတုံ။ ပုတ်ခတ်သတ်မိသောနေ့က သည် ပြုတ်စပ်ရှိခဲ့။ လယ် ချောင်း တော လား မသွားတတ်ရှိခဲ့။ အစားအရေမစားတတ်၍သေမူကား။ သုတက်သုံးကျပ်ငါးတည်း။ ငင်အနာနှင့်ရေဆိပ်အိမ် ဈေးအဝေးအနီး သွား နိုင်ပြီး ၍ နှစ် လလွန်မှ သေမူကား။ အပြစ်အလျော်မရှိအပ်။ ။မင်းကြီး။ အကြင်သူတယောက်သည်သူတယောက်ကိုသတ်မိုက်ထိုးပြစ်လေခဲ့။ အဖော်လူတို့လည်း လက် မရောက်ကြ။ ညီဝန်းရန်၍သတ်ထောင်းရိုက်နှက်ဆို၍ပါခဲ့။ အတူတကွတိုင်ပင်၍လာခဲ့။ လက်ရောက်ငွေသုံးဆယ်စီလျော်စေ။ အဝန်းအရန်ဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်းမှန်လျှင်ဝန်းရန်သူတို့မှာ။ လကျာအရန်၊ လက်ဝဲအရန်ကဲ့သို့ဖြစ်သည်တဆယ်ငါးကျပ်စီလျော်စေ။ ငွေတဆယ်လည်းဟူ၏။ ဤကားဝန်းရန် ဆိုမည်သူတည်း။ သူတယောက်ကို သူတယောက်သတ် ရာ မဆိုမမည်။ မတိုင်မပင်ဘဲသွားသောတ်သငယ်ချင်းအဝင် အပါဖြစ်သည် သူတို့မှာ တကိုယ်လျှင် ငွေဖြူငါးကျပ်စီလျော်စေ။

၂ သုကိုဒုတ်လှံကံနှင့်ရိုက်နှက်သည်ကိုအမျိုးနိမ့်မြင့်စစ်၍စီရင်သောတရား။

မင်းကြီး။ အကြင်သူတို့တွင်။ အမျိုးနိမ့်မြင့် ရှိ၍ အမိုးနိမ့်မြင့် ထားသည်။ ငွေသုံးဆယ်တံလူကို။ ဒုတ်လှံကံတို့ဖြင့်သတ်ရိုက်၍ သေမူသုံးချလျော်စေ။ ငါးဆယ်တံသူကိုသတ်၍သေမူငါးရာလျော်စေ။ တရာတံသူကိုသတ်၍သေမူတထောင်လျော်စေ။ ဤကားတယောက်ချင်း ကိုဆိုသတည်း။ သူတယောက်ကိုအများလက်ရောက် ထိုးခုတ်သူတို့မှာထိုးခုတ်လက်ရောက်သမျှ။ သေသူအပြစ်ကိုယ်ဘိုးတွက်အတိုင်းလျော်စေ။

၃ ရိုက်နှက်ကြရာဝန်းရန်သောတရား။

ရိုက်နှက်ကြရာ။ ဝန်းရန်ပါသူတို့မှာနှုတ်တဉ်ဆိုချေမှုပြစ်ဝက်နှုတ်မဆိုသွေးသောက်သူငယ်ချင်းပါဝင်သူတို့မှာငွေဖြူငါးကျပ်လျော်စေ။ ဤသို့ကားဆိုတုံ၏။ လျော်သူခြောက်ဆယ် ခုနှစ်ဆယ်တွင် ရပ်စေ။ ထိုထက်လွန် ၍ ရာ

people. If there be beyond this number, and amount to one hundred or one thousand, let one, according to the class of the deceased, make compensation as above, and all the others, let them suffer heavy criminal punishment. It is also laid down that each man shall pay thirty, fifteen, and five tickals. This is a matter for consideration.

4th. The law when a master beats his slave, so that he dies.

Oh king! amongst men, if a master in causing an unredeemable slave to work, beat, or stab, or cut him with sword or other instrument, a stick, so that he die, being a hereditary slave, there shall be nothing paid in compensation; but let the master be punished criminally. This is because he is not the lord, ruler, the owner of the sword, the lord of life. Nevertheless, it is said that if the sword or other instrument, the stick, was not such a thing as ought to have caused death, if the slave was doing wrong, and the master corrected him with a switch, the palm of his hand, his elbow, the bight of a rope, and he died, it will not amount to a wilful manslaughter; he shall be free from the criminal punishment. This is said of an unredeemable slave, who does not belong to any of the royal establishments.* If he be of any of these, but a hereditary (redeemable) slave, and he die under such correction, let the compensation for killing a man, and the amount for which the deceased was bound, be calculated, and the lesser be deducted from the larger amount, and as the deceased may be of the three hundred class, the five hundred class, or the one thousand tickal class, let the balance be paid by the party by whom it is due; the master shall not plead that the deceased was his property, his own slave.

5th. The law when a husband, a wife, a son and daughter, or relations, assault each other.

Oh king! if any husband and wife, son and daughter, brothers and sisters, shall assault each other, so that they die, and the survivor had no wish to kill the deceased, he ought not to make compensation, or to be punished criminally. Why is this?—because (these relations) have no wish to kill each other. Within the seven degrees of relationship, that is, placing one's self in the middle and taking three in the ascending and three in the descending line, by an unfortunate blow one shall be killed, let the inflictor of the blow bear the funeral expenses, and let him support the parents, wife, children, and those who lived with him (deceased) for life; and if there be any debts left unpaid, let him pay them; let him not be subject to criminal punishment. But if it be not thus, but one reflecting, that another comes within seven degrees of relationship, there is no com-

* အထုအငံမဲ့ This seems to mean, not belonging to any of the hereditary servants of the king, his boat men, his horse men, his cultivators, his elephant men, his night watchers in the palace, or rather sleepers and others; the rest of the people are called ဆင်ယ်နွှကွတ်

ထောင်ရောက်မူသေသော သူ၏ အမျိုးအလိုက်၊ တကိုယ်ရည်တွင် အလျော် ထား၍ကြွင်းသော သူအပေါင်းတို့ကို ကြီးသော ရာဇဝတ်ဒါဏ်ကိုပေးစေ၊ ခံစေသည်းဟူ၏၊ လူတယောက်ငွေသုံး ဆယ်စီတက်၍ တဆယ်ငါး ကျပ်၊ ငါးကျပ်စီတက်၍လျော်စေလည်းဟူ၏၊ ဤအရာကိုဆင်ခြင်ကုန်၊

၄ ကျွန်ကိုသခင်ရိုက်၍သေသည်တရား။

မင်းကြီး၊ ရွေးမရကျွန်ကိုသခင်စေစားခြင်းငှါခေါ်းလက်နက်ဒုတ်နှင့်ရိုက် နှက်ထိုးခုပ်၍သေသော်၊ ကျွန်စည်ဖြစ်၍အပြစ်အလျော် မရရာလွတ်စေ၊ အရှင်သခင်ဖြစ်သောလက်သည်ကိုမင်းဒါဏ်ရာဇဝတ်ပေး၍ခံစေ၊ ။ဤအရာကားအရှင်စိုးမင်းခေါ်းပိုင်အသက်သခင်မဟုတ်သည်ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ၊ ။သို့ကားဆိုတုံ၏၊ခေါ်းလက်နက်ဒုတ်လှံကံသေလောက်သောလက်နက် မဟုတ်၊ ကျွန်သည်အမှုအရာမတော်၍အရှင်သခင်ဆုမ္မရာ၊တတ္တားလက်ဝါး တဘောင်ကျိုးခေါက်ဖြင့် ရိုက်နှက်မိ၍ သေသော်အရှင်သခင်သေစေခြင်းငှါ မြှရာမရောက်၊မင်းဒါဏ်ရာဇဝတ်ကင်းလွတ်စေ၊ ။ဤကားအစည်စု နေ့မရှိသ႑ာကကျွန်ကိုဆိုသတည်း၊ အစုအငနေ်းရှိ၍အစည်စေသောကျွန်ကို ဆုမ္မမတော်သေခဲ့သော်၊ သေပြစ်နှင့်ကျွန်အပြစ်ကိုတွက်၍ချ၊ သုံးရာမျိုး ငါး ရာမျိုး တထောင်မျိုး အလျောက်လျော်သင့် သူဖြစ်ကချ၍အမျိုးရောက်ရာ လျော်စေ၊ငါးကျေးကျွန်၊ကျွန်ပိုင်ဖြစ်သည်မဆိုသာချေ၊

၅ လင်နှင့်မယားသားနှင့်သွီးပေါက်ဖော်တို့ပုတ်ခတ်သောတရား။

မင်းကြီး၊ အကြင်လူတို့တွင် လင် မယား သား သွီးမိ ဘပေါက်ဖော်တို့ ကို ပုတ်ခတ်မိ၍သေအံ့၊သေစေခြင်းငှါ မရှိအလျော်အပြစ်မင်းဒါဏ်မရှိအပ်၊အ ဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား သေစေချင်သောနှစ်လုံးမရှိ မြဲဖြစ်သောကြောင့် ဘည်း၊ ပေါက်ဖော်သား ချင်းဆွေရင်းမျိုး ချာကို အလယ်ထား၍အထက် သုံးဆက်၊ အောက်သုံးဆက်၊ ထိုခုနှစ်ဆက်သောအမျိုးတို့ကို လက်ရောက် မတော်သေခဲ့မူသေ ခမ်းသေ နား ခံစေသေ သူမိဘသား မယား အတူနေတို့ကို ဘသက်ကျွေးမွေးစေ၊ တင်းမြီမှီလည်းဆပ်စေ၊ရာဇဝတ်ဒါဏ်ကင်းစေ၊ ။ ၊ ။ထိုသို့မဟုတ်ခုနှစ်ဆက်အဝင်ဖြစ်သည်အလျော်အပေါ မရှိ၊ တင်မြီ

pensation to be paid, and he has no debts, and shall with a sword, spear, or musket, or other instrument, or by poison, or by any other means cause his death, let him be free of the fine in compensation; let him support the family as laid down above, and let him be severely punished criminally. If he do not die, but shall be severely, or triflingly ill, let him support and procure him medical attendance till he recover; but if, though he do not die, he be unable to work, or be blinded, or has a limb broken, let him provide for him that he shall not be in want for his whole life, and at his death let him pay the funeral expenses. As regards near relations wishing to recover compensation, as in the religious story of the Golden Henza, where relations eat each others' flesh and came to destruction, it is clearly stated, if relations take compensation, because it is called eating, receiving the blood and flesh, it is improper to take compensation, it is said.

6th. The law when it is proper or not, to put to death a Rahan, a Bramin, a child, a woman, or a mad person.

Oh king! it is not proper to kill a Rahan, a Bramin, a child not of age to be responsible to the laws, a woman, a mad person, or an old person. The person who does kill them shall be made to pay compensation according to their class, it is said. If it be during the time of war, when one takes the property of another, or his life, (the above description of persons) be cut or stabbed, robbed or killed, there is no fault; let the actor have the right. In another case; if it be said the above people, or sick person, had a sword, or spear, or bow in his hand, it is not said that these people, if they are on the side of the person killing or pillaging them, may be killed or pillaged, but if they be of those who have joined a rebel party, they shall not be armed with bow, sword or spear, and if so armed and they are killed, there is no fault. If they be people of the enemies' party, considering what is said in the story in the zat of Mahauthata, Soolanee Bymadat, and Kaywoot, the Bramin minister, it is said there is no fault.*

7th. The law when a mad or a drunken person, or an idiot, being extremely ill, and a person saying "they will die to-day," shall kill them.

If any man be mad, drunk, or an idiot, or extremely ill, and though a physician or an astrologer shall say he will die this day, and another person shall on the strength of this kill him, let the person who killed him make compensation according to increase proper for his class.

* In the Mahauthata zat it is said, in war between Mutilla and Pentsalaset, Mahauthata was general of the Mutilla forces, and Kaywoot, the Bramin, of the Pentsalaset forces; of which latter country Bymadat was king, called in youth Soolanee.—*Translator.*

မရှိတကားထူ၍အိမ်ခေါ်းလှံ့သေနတ်၊လက်နက်အဆိပ်၊သေစေတတ်သောအရာနှင့်ဘေးပြု၍သေချေမှု၊အလျော်အပြစ်မှာကင်းစေ၊ ဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်းကျွေးမွေးဆပ်စေ၊မင်းဒါဏ်မှာကြီးသောဒါဏ်ကိုခံစေ၊ ၊မသေသမျှကိုအနာကြီးငယ်ရှိသော်လွတ်အောင်ကုမစေ၊ မသေမလုပ် မဆောင်နိုင်လျှင်ကျိုးကန်းလျှင်၊ မဆင်ရဲရအောင် တသက်ကျွေးမွေးစေ၊ သေခမ်းသေနားမိုက်ထုတ်သင်းပြီယ်စေ၊အမျိုးရင်းချာတို့ကို အလျော်စားခြင်းကားရှေ့ထထိ်ာတို့ဝဏ္ဏ မှာအချင်းချင်းတို့၏ အသားကိုစား၍ပျက်စီးရာရောက်သည်ကိုထင်ရှားရှိပြီဖြစ်၍ သားချင်းချင်းတွင် အလျော်စားသော်၊ အသားအသွေးစားသည်မည်သော့ကြောင့်အလျော်မစားအပ်ဟူသတည်း၊ .

၆ ရဟန်းပုဏ္ဏားသူငယ်မိမွအရူးကိုအသေသတ်သင့်၊မသတ်သင့်တရား၊

မင်းကြီး၊ရဟန်းပုဏ္ဏားတရား မဝင်သူငယ်မိမ္ဖ အရူး သူအိုကို အသေမသတ်သင့်၊ သတ်သူသည်သေသူ၏အမျိုးအလိုက်အတက်လျော်စေကားဟူ၏၊ပြည့်ထဲအရေးစစ်မက်ပြုကြရာ၊ တဦးဥစ္စာကိုတဦး၊ တယောက်အသက်ကိုတယောက်၊ လုယူဖျက်ဆီးသောကာလတွင်ဖြစ်၍ ထိုးခုတ်သတ်ရိုက်လုယူသေသော်လည်းအပြစ်မရှိ၊သတ်ပိုင်သေပိုင်ယူပိုင်စေ၊ ၊တနည်းလည်းထိုရဟန်းပုဏ္ဏား သူငယ် သူအို သူနာမိမ္ဖတို့ကခေါးလှံ့လေးမျှားကိုင်လျက်ရှိသည်ကို ဆိုသတည်း၊ထိုသို့လေးမျှား ခေါးလှံ့ကိုင်သော သူတို့သည်မိမိတို့အပေါင်းအဖက်ကစွဲကိုင်သူကို သတ်ပိုင်လုပိုင်သည်မဆို၊ အခြားပိုကန်လူတို့အဝင်ဖြစ်ကလေးမျှားခေါးလှံ့မကိုင်စေကာမူ၊သတ်၍သေသော်လည်း အပြစ်မရှိ၊ ရန်ဖက်ရန်သူအဝင် ဖြစ်သည်ကို လည်း၊မဟော်သဌာ၊ ရှုဥဏီမြဟ္မဒတ်၊ကေးဝတ်အမတ်ပုဏ္ဏားတို့ထုံး၊ဇာတ်တော်၌ရှိသည်ကိုထောက်၍အပြစ်မရှိဟူသတည်း၊

၇ အရူးအမူးမိုက်တတ်တိုင်းပြင်းစွာနာ၍ယနေ့သေအံ့သောသူဟူ၍သတ်ဒိသောတရား၊

အကြင်သူတယောက်သည် ရူးမူးထိုင်း တမိုင်မှိ၍ပြင်းထံ၊ စွာနာသည်၊သူယနေ့သေအံ့၊ ဆေးဘွားထူးရားတတ်တို့ဆိုသောသူပင်ဖြစ်စေ၊ ယနေ့သေမည်သူကိုသေမည်အတူတူဟုသတ်၍ သေချေသော်အမျိုးအလိုက်သူတက်ကိုသတ်သူကလျော်စေ၊

8th. The law as regards killing elephants, horses, camels, buffaloes, oxen, or those large brutes.

O king! if a man from enmity to the owner shall kill any elephant, horse, camel, buffalo, ox, or any other large animal, let him make restitution in the same way as for theft, according to the class of the animal. If from the same cause he kill a small animal, for each let him restore twenty fold.

9th. The law when a woman with child is laid hands on.

O king! if in laying hold of a pregnant woman on any account, a miscarriage shall be caused, if it be in the first month, one tickal; the second, two tickals; third, three tickals; fourth, four tickals; fifth, five tickals; sixth, six tickals; seventh, seven tickals; eighth, eight tickals; ninth, nine tickals; and the tenth month the price is thirty tickals; and because these values are laid down, it is said a pregnant woman shall not be laid hands on, pulled about or beaten. If the woman also die, according to the month of her pregnancy, let the price be calculated, and let this, with thirty tickals, the price of the dead mother, be paid in compensation. If the child be born, (near full time) it being valued at thirty tickals, let sixty tickals be paid in compensation. This is said when hands are laid on her on account of debt. But if she was not in debt, and was laid hands on in anger, though there was no intention to cause her death, or if she was slapped with the open hand, or struck with a switch, and she die, let restitution in the value of the number of men according to her class, be made.

10th. The law of restitution for oxen, buffaloes, elephants, horses, killed, by fixing the price of a young calf, a foal, a young elephant just born.

O king! the price of a calf just born is two mats, (half a tickal;) a buffalo just born, one tickal; a horse just born, five tickals; an elephant just born, fifty tickals; and if any of these animals are beat and killed, the above is the price which shall be paid in compensation whilst the animal continues under the breast of its mother, before it has left off sucking. Though this is said if the marks and signs are good in proportion to these. Though it is thus said, it is a matter for consideration. All animals are afraid of poison and of death; for this reason, judging by yourself, it is wrong to kill other animals, the most excellent god hath said. Thus Menoo, the lord recluse, said. The end of the law of assault.

၈ ဆင်မြင်းကုလားအုပ်ကျွဲနွားကြီးသောတိရစ္ဆာန်ကိုသတ်သောတရား။

မင်းကြီး၊ ဆင်မြင်း ကုလား အုပ် ကျွဲ နွား စသော ကြီးသော သတ္တဝါထိ
ရိစ္ဆာန်တို့ကိုပိုင်သောသူတွင်ရန်ညိုးပြု၍အသေသတ်ချေသောင်မိုးသောဒါဏ်
ထတ်ထိရိစ္ဆာန်အမျိုးအလိုက်သတ်သူကလျော်စေ။ ၊ငယ်သောထိရိစ္ဆာန်
သတ္တဝါတို့ကိုအညိုးပြု၍သတ်မိမူ၊အပြစ်တခုကိုအတက်နှစ်ဆယ်လျော်စေ။

၉ ကိုယ်ဝံရှိသောမိမ္မကိုကိုင်ငင်သောတရား။

မင်းကြီး၊အကြင်ကိုယ်ဝံရှိသောမိမ္မတို့ကို၊တစုံတခုအကြောင်းအရာရှိ၍
ကိုင်ငင်ရာသန္ဓေပျက်သော်၊တလသား၊တကျပ်။ နှစ်လသား၊နှစ်ကျပ်။ သုံးလ
သား၊ သုံးကျပ်။ လေးလ သား၊ လေးကျပ်။ ငါးလသား၊ ငါးကျပ်။ ခြောက်လ
သား၊ခြောက်ကျပ်။ခုနှစ်လသား၊ခုနှစ်ကျပ်။ရှစ်လသား၊ရှစ်ကျပ်၊ကိုးလသား၊
ကိုးကျပ်။ဆယ်လသား၊ဖွားမူအဖိုးသုံးဆယ်လျှင်ထိုက်သတည်း။ ထိုသို့အဖိုး
ထိုက်သောကြောင့်ကိုယ်ဝံရှိသောမိမ္မတို့ကိုမကိုင်မငင်မရိုက်မနှက်ရာဟူသ
တည်း၊ အမိပါသေချေလျှင်၊ လစည်ရှိသည်အတိုင်းသေသူအမိ၏အဖိုးသုံး
ဆယ်နှင့်တွက်၍လျော်စေ၊ဖွားလျှင်သုံးဆယ်တန်ဖြစ်၍ခြောက်ဆယ်လျော်
စေ၊ ဤကား၊ကျေး၊မြို့ဥစ္စာရှိ၍ကိုင်ငင်ရာဖြစ်သောအမှုတို့ကိုဆိုသတည်း၊ထို
သို့ကား၊ကျေး၊မြို့ဥစ္စာမရှိ၍ ကိုင်ငင်ရာ၊ အမှုက်ခေါ် သနှင့် သေစိမ့်သောဌါ
စိတ်မရှိသော်လည်း၊ထိုသန္ဓေရှိ မိမ္မကိုလက်ဝါး၊တပျာကြိမ်လုံး၊ဖြင့် ပုတ်ခတ်
၍သေသော်သူတက်အမျိုးအလိုက်လျော်စေ။

၁၀ နွား၊ကျွဲ၊ဆင်မြင်း၊သတ်သည်ကို၊ရင်တို့ချေး၊စအဒိုး၊ထား၍လျော်ရသေးတရား။

မင်းကြီး၊ နွားမွေးစငွေနှစ်မတ်၊ ကျွဲမွေး စငွေတကျပ်၊ မြင်မွေးစငွေငါး
ကျပ်၊ဆင်မွေးစငွေငါးဆယ်၊ ဤသို့သတ္တဝါတို့ကိုသတ်၍သေချေလျှင်၊ မွေးစ
အမိရင်အုပ်မကျွာတိရိစ္ဆာန်နှို့ကိုလျော်ရာသောအဖိုးထည်း၊သို့ကား၊ဆိုတုံ
၏၊ လက္ခဏာကောင်းလျှင် ကောင်းလျောက်၊ မွေးစက တန်သည်အဖိုးကို
လျော်စေမှ၊ အမျိုးမြတ်သောတိရိစ္ဆာန်တို့၏ လက္ခဏာနှင့်ညီမည်တည်း၊ထို
သို့ဆိုတုံ၏၊ ဆင်မြင်တုံ၊ခပ်သိမ်းသောသတ္တဝါတို့သည် ၊ဘေးဒါဏ်မှထိတ်
လန့်ခြင်းသဘောရှိကုံ၏၊ သေအံ့သောဘေးကိုကြောက်တတ်သော သဘော
ရှိကုံ၏၊ ထိုကြောင့်ရကား၊ မိမိကိုယ်ကိုလျှင်ဥပမာပြု၍ သူ၏အသက်ကိုမ
သတ်အပ်ကုံဟူ၍ဘုရားမြတ်စွာဘောတော်မူ၏ ဟုမနူမည်သေ၁ရှင်ရသေ့
ဆိုတော်မူ၏။ ၊သူကိုသတ်ဝုတ်သေ၁သူဟူသမျှတရားကားပြီး၏။

11th. The seven kinds of wives, and the duty of a husband and wife towards each other.

O king! (here is a line and a half of Pali,) because it is thus said, there are seven rules for the conduct of a man and wife towards each other, and the seven kinds of wives are these:—a wife like a mother—a wife like a slave—a wife like a sister—a wife like a friend—a wife like a master—a wife like a thief—a wife like an enemy;—these are the seven kinds of wives.

A wife like a mother.

Of these seven wives, as regards a wife like a mother. A mother instructs her son in the best way. She knows when he is hungry, and that he may eat puts before him the best food in the kindest way, and dresses him becomingly, seeing that his clothes are not old or dirty, and keeps him in mind of his work and his duty: and a wife who acts in this way is said to be a wife like a mother.

A wife like a sister.

Of a wife like a sister it is thus said:—though husband and wife, from (modesty) shame, she will say no bad (indelicate) word, will not laugh or smile, she takes care that her clothes are not in any way disarranged; she takes care also to consider as to his food, and what she ought to do and does it, and when they go to bed, she ministers to his desires in the most suitable and pleasant way. Such a woman as this is said to be "a wife like a sister."

A wife like a good friend.

Of a wife like a good friend, it is thus said:—as friends consult each other regarding their mutual profit and happiness, and assist each other, she having consulted her husband, lends her assistance and looks on and behaves to her husband's relations as her own, and

၁၁ မယားအပြားခုနှစ်ပါး၊လင်မယားကျင့်ရာသောတရား၊

စုဗ္ဗဝဓအပရချာရေယျ၊ ဘာဂိဝါ ယမိဝါ ရတော သ^ဂိတော သဗ္ဗဘေ၊ သောဓဘာဂိနာပဿယဇ္ဇတ္တိယာ၊ ။မင်းကြီး၊ဤသို့ဆိုသော့ကြောင့် အကြင်လင်မယား ကျင့် ရာ သောအကြောင်းကား၊ ခုနှစ်ပါးတည်း၊ မယားတို့၏အပြားခုနှစ်ပါးဟူသည်ကား၊အမိနှင့်တူသောမယားတပါး၊ ။ကျွန်နှင့်တူသောမယားတပါး၊ ။နှစ်မနှင့်တူသောမယားတပါး၊ ။အဆွေခင်ပွန်းနှင့်တူသောမယားလည်းတပါး၊ ။အရှင်နှင့်တူသောမယားလည်းတပါး၊ ။မိုးသူနှင့်တူသောမယားလည်းတပါး၊ ။ရန်သူနှင့်တူသောမယားလည်းတပါး၊ ။ဤသို့အားဖြင့်မယားတို့၏အပြားခုနှစ်ပါးတည်း၊

အမိနှင့်တူသောမယား၊

ထိုမယားခုနှစ်ပါးတို့တွင်၊ အမိနှင့်တူသောမယား ဟူသော်ကား၊ အမိသည်သားတို့ကိုကောင်းမွန်စွာဆုမ္မပေးသတည်း၊ သား တို့မှတ်သည်ကိုသိ၍ စားကောင်းသောက် ဖွယ်ကိုစား မိမ့်သော၄ါ ကောင်းမွန်စွာကမ်းလှမ်းပေးသတည်း၊အဝတ်ပုဆိုးတို့ကိုမညစ်မနွမ်းရ၊ တင့်တယ်အောင်ဆင်ရင်ပေးသတည်း၊ စီးပွားချမ်းသာ အရာ၌လည်းအလုပ် အကြံ အရာတို့၌လည်း၊ မမေ့မလျော့ရ၊ဖန်ဆင်း၍ လုပ်ကြံစေသည်၊ ထိုကဲ့သို့ကျင့် ပေ သောမယားတို့ကိုကား၊အမိနှင့်တူသောမယားဟူသတည်း၊

နှစ်မနှင့်တူသောမယား၊

နှစ်မနှင့်တူသောမယားဟူသည်ကား၊ လင်မယားကားဖြစ်ကြ၏၊ ရှက်ကြောက်သော့ကြောင့်သူရှေ့သူမှောက်မကောင်း စကားတို့ကို မဆို၊ မရည်မမြူး၊အဝတ်အစားပုဆိုးလက်နားစသည်တို့ကိုတစ မလစ်မလပ်ရကျင့်ပေသည်၊ ခပ်သိမ်း သောအစားအသောက်၊ အလုပ်အကြံတို့ကို လည်း မမေ့မလျော့လုပ်ကြံ၍ စိစစ်တတ်သည်၊ ဗုံ ဒိပ် ရာ သို့ဝင်မှ လင်မ ယား ၏ဟူ၄ါ ဘာသာသိမ်မွေ့စွာလုပ်ကျွေးတတ်ပေ၏၊ ထိုသို့သော မိမ္မတို့ကို ကား၊ နှစ်မနှင့်တူသောမယားဟူသတည်း၊

အဆွေခင်ပွန်းနှင့်တူသောမယား၊

အဆွေခင်ပွန်းနှင့် တူသောမယား ဟူသည်ကား၊ အကြင် အဆွေခင်ပွန်းတို့သည်အချင်း ချင်း စီးပွား ချမ် သာ အရာ၌၊ တယောက်ကိုတယောက်လုပ်ကြံပေးကြ၍လုပ်ကြံသကဲ့သို့ထင်ကိုတိုင်ပင်၍လုပ်ကြံပေသည်၊လင်ဆွေလင်မျိုးတို့ကိုလည်းမယားဆွေမယားမျိုးကဲ့သို့မယားကျင့်ပေသည်၊ လင်၏အာ

does not dispute his authority; and if he goes to the chief's house or other place, she waits till his return; eats not her meal till she eats it in company with him. Such a wife as this is called "a wife like a friend."

A wife like a master.

Of a wife like a master, it is thus said:—when the husband goes abroad, far or near, she does not wait for his return to eat, nor does she keep food for him, nor does she know any thing of his clothes, only she herself having had a good meal first, knows nothing about the affairs of her house, but goes to sleep, and when her husband returns, she thinks nothing about her domestic affairs, but lazily sleeps; and if he admonish or advise her, she replies as a master abusing his slave, his father and mother not escaping, and using shameful and threatening language, as "ha! you son of a slave! you son of a degraded person! are you a fit person to speak to me? I want not your food nor drink! If I wish to sleep, I will do so! Do I eat what belongs to your degraded slaves of parents? Slave! thief! shameless! Why do I take any notice of you!" Thus, as a master abuses his slave, a wife, who abuses father and mother, is said to be "a wife like a master."

A wife like an enemy.

Of a wife like an enemy, it is thus said:—her husband trusting to her, gives all his property to her keeping, and lives with her; but she, when her husband's back is turned, having taken a paramour, behaves disrespectfully, puts no guard on her lips or her heart, (and gives way to bad) habits; and if the husband admonish her, she, plotting his death, when there is no fault, she excites one; such a wife is said to be "a wife like an enemy."

A wife like a thief.

Of a wife like a thief, it is thus said:—her husband, trusting her, gives to her keeping his property, gold and silver; but her habit is to give it to her relations, or to others she may wish to give it to, and without the knowledge of her husband gives away or expends it; she knows nothing of his food or clothes, nor of the proper duty of all women, the preparing cotton and her loom; but is in the habit of

ဆောကိုလည်းမဆန်၊ ထင်သည်အရှင်မိုးမင်းတို့သို့လည်းကောင်းသွားလေ
သည်ရှိသော်၊မရောက်မချင်းငံ့ဆွယ်၍စားမှုသောက်ရာတို့ကိုလည်းရောက်
မှထင်နှင့်အတူတကွစားသည်၊ ထိုသို့သောမယားတို့ကိုကား အဆွေခင်ပွန်
နှင့်တူသောမယားဟူသတည်း၊

အရှင်နှင့်တူသောမယား၊

အရှင်နှင့်တူသောမယားဟူသော်ကား၊ လင်သည်အဝေးအနီးသို့သွား
လေ၍လင်ရောက်ပါလသော်၊ စားပါမိမ့်မည်မဆို မထားလင်ဝတ်လင်စား
ကိုလည်းမသိမိမိချည်းသာဝစွာစားနှင့်၍အိမ်ထောင်၏စီးပွားချမ်းသာကို
လည်းမသိအိပ်နေဘိ၏၊ လင်သည်ရောက်၍အိမ်ထောင်စီးပွားချမ်းသာမလုပ်
မကြံတွင်းရိစွာအိပ်နေသည်၊ ဆုမ္ဘစကားကိုဆိုပါတုံသော်လည်းအရှင်သည်
ကျွန်ကိုဆဲရေးဘိသကဲ့သို့၊ မိတိုင်ဖရောက်ရှက်ကြောက်ဘွယ်သောစကား
ကိုရိုငေါ်၍၊ဟဲ့ကျွန်သား၊ သူနူတ်သား၊ နင်ဆိုတန်သလော၊စားလည်းငါမ
စားလိုဘုံ့၊ သောက်လည်းငါမသောက်လိုဘုံ့၊ အိပ်လိုလည်းငါအိပ်ဘုံ့၊ ငါ
နင့်အမိ၊နင့်အဖ၊ကျွန်သူနူတ်၏ဥစ္စာကိုငါစားသလော၊ကျွန်မိုးသူအလစ်ဖို၊
နင့်ကိုငါအဘယ်အောင်းမေ့ပါကောင်းနည်းဟု၊ ကျွန်ကိုအရှင်ဆဲရေးဘိသ
ကဲ့သို့၊မိတိုင်ဖရောက်ဆဲရေးသောမယားကိုကား၊အရှင်နှင့်တူသောမယား
ဟူသတည်း၊

ရန်သူနှင့်တူသောမယား၊

ရန်သူနှင့်တူသောမယားဟူသည်ကား၊လင်သည်ယုံမှတ်၍အိမ်ထောင်
ခန်းနားအလုံးစုံမျိုးကိုအပ်နှင်းပေါင်ဖော်လေ၏၊ မယားမူကားထင်ဈက်နှာ
ဘွယ်လျှင်၊ သယောက်သလင်ထား၍၊ မရိုမသေကိုယ်နှုတ်နှစ်လုံးကိုမ
စောင့်ကျင့်ဘိသော့ကြောင့်၊ လင်သည်ဆုမ္ဘမြည်တမ်သော်လည်းမိမိထင်ကို
သေကြောင်းကြံ၍၊ တစုံတခုအမှုမရှိသည်ကိုအမှုလုပ်၍ ပြောဆိုကြံဆောင်
တတ်သောမယားသည်၊ရန်သူနှင့်တူသောမယားဟူသတည်း၊

ခိုးသူနှင့်တူသောမယား၊

သူခိုးနှင့်တူသော မယား ဟူသည်ကား၊ လင်သည်အိမ်ထောင် ခန်းနား
ဥစ္စာအရွှေငွေတို့ကိုယုံမှတ်၍ အလုံးစုံနှင်းအပ်၏၊ မယားမူကား၊ မိမိပေါက်
ဖော်သားချင်းတို့အားလည်းကောင်း၊ပေးလိုသောသူတို့အားလည်းကောင်း၊
ထင်မသိရပေးကမ်းသုံးစွဲစားသောက်တတ်၏၊ ထင်ဝတ်ထင်စားကိုလည်း
မသိတတ်၊ မိမ္ဘတကာထို့၏ လုပ်ဆောင်စရာသောပိုင်းဝါရတ်ကန်းမှန်းကို

idly going about other people's houses, and knows not who
what is in her own house; such a wife is said to be "like a tl

A wife like a slave.

Of a wife like a slave, it is thus said:—she puts and kee
husband's clothes in the best condition for him to wear, and l
ordered and cooked the best of food that is fit for him to eat,
who fears her master, she puts it before him; when he comes
she receives him in the most respectful manner, seated with h
beneath her and her hands joined, and gives him water to wa
feet, to bathe, and to drink; and if, in matters of domestic ecc
he is angry and finds fault, she makes no reply, and being very
afraid, will not in the presence of her husband say one cross
nor will she dare to eat or drink before he has done so, but aft
has finished eating, collects what he has left and eats that;-
such a wife is said to be "a wife like a slave."

Amongst these seven kinds of wives, the wife like a mothe
wife like a sister, the wife like a friend, and the wife like a
ought not to be put away by any man, but should be lived with fo
The wife like a master, the wife like an enemy, the wife like a
these three, even if they have borne ten children, may be put a
they need not be lived with for one day; and of the seven, the
like a slave, if she pray to be a man in the next life, will not be c
pointed; her prayer will be fulfilled, and before others she will o
nickban. Thus the gods Pittsay Ka Baudah, have praised t
Thus the Yethay, called Menoo, said.

12th. ***The law when a wife ought to accommodate herself to h husband's habits.***

Any woman may have six faults. These six faults are:—drin
intoxicating liquors—keeping bad company—paying no attenti
her husband's requests, who disputes his wishes—eating befor

ထည်းမသိ၊ ဂျင်းရိုစွာ သုအိမ်ရာ လှည့်ပတ်နေတတ်သော့ကြောင့်၊အိမ်တွင် ဥစ္စာတို့ကိုသူယူလေ သည်ကို လည်းမသိ၊ ထိုသို့ ပြုကျင့်တတ် သော မယား သည်မိုးသူနှင့်တူသောမယားဟူသတည်း။

ကျွန်နှင့်တူသောမယား။

ကျွန်နှင့် တူသောမယားဟူသော်ကား၊ လင်၏အဝတ်အစားပုဆိုးလက် နားထိုကိုလည်းလင်ဝတ်ရကြောင်း၊ကောင်းစွာလုပ်ကြိပေ၏၊လင်စား တန် သောစားမှုသောက်မှုတို့ကို လည်းမစီရင်ချက်ပြုတ် ၍ ကျွန်သည်အရှင်ကို ကြောက်ရွံ့၍လုပ်ကျွေးသကဲ့သို့လုပ်ကျွေးပေသည်၊အဝေးကလာလပ်လျှင်ရှို့ ဆေးစွာစုဆစ်ထုပ်လျှောက်လက်ဖုပ်ရှိ၍ခြေဆေးရေ၊မျိုးရေ၊သောက်ရေကမ် ထင့်ဆေ၏၊ ခပ်သိမ်းသော အိမ်ထောင်မှု ၌ လင်သ ည် အမျက် ထွက်၍ ဆို ဖိသော်ထည်းလင်ကိုနှုတ်တုံ့မပြန်၊အလွန်ကြောက်ရွံ့ ၍လင်၏ မျက်မှောက် ၌ စကားထခွန်းတပါဒကိုမျှ ပြင်ပြင်မဆို၊လင်၏စားပြီး၊သောက်ပြီးကိုလည်း မစား၊ မသောက်ဝံ့၊လင်စား ၍ ကြွင်းပြီး မှ သာလျှင်၊ လင်၏ စား ကြွင်းကို သိမ်းမြန်း၍ စား သော မ ယား သည်ကား၊ ကျွန်နှင့်တူ သော မ ယား ဟူ သ တည်း၊ ။ဤသို့သောအားဖြင့်မယားအပြားခုနှစ်ပါးဟူသတည်း။

ထိုခုနှစ်ပါးတို့တွင်၊အမိနှင့်တူသောမယား၊ နှစ်မနှင့်တူသောမယား၊အ ဆွေခင်ပွန်းနှင့်တူသောမယား၊ ကျွန်နှင့်တူသော မယား၊ ဤသည်မယားတို့ ကိုကား ယောကျ်ားတော်တကာတို့သည်၊ ကွေကွင်း ခြင်း ကို မပြုအပ် ကုံသ တည်း၊အသက်ထက်ဆုံးပေါင်းဖော်အပ်ကုံရာသတည်း၊ ။အရှင်နှင့် တူ သောမယား၊ရန်သူနှင့်တူသောမယား၊ခိုးသူနှင့်တူသောမယား၊ ဤမယား သုံးယောက်တို့ကိုကား၊ သားတကျိပ်ပင်မြင်လျှင် မူလည်း ကွေကွင်းအပ်ကုံ ၏၊ တနေ့မျှမပေါင်းဖော်ရာ သတည်း၊ ထိုသို့မယား အပြားခုနှစ်ပါး တို့တွင် ကျွန်နှင့် တူ သော မယား သည်လျှင် ယောကျ်ား ဆုကိုတောင်းသော် လည်း မရွတ်မလွဲပြည့်လေရာ၏၊ သုတကာ ထက် အကျွတ်တရား ကိုရလေ ဂေ ၏ ဟု၍၊ ဘုရား ပန္နေက ဗုဒ္ဓါ တို့ ရှိုး မှုမ် ကုံ၏ ဟုမနူမည် သော ရှင် ရသော့ဆို တော်မူ၏၊

၁၂ မယားသည်လင်၏အကျင့်ကို လိုက်ရာသောအရေး။

အကြင်မိမ္မတို့ ၌ အပြစ် ခြောက် ပါး ရှိသ တည်း၊ အပြစ် ခြောက်ပါး ဟူ သည်ကား၊ သေစာသောက်စားသည်တပါး၊ မကောင်းသောသူတို့နှင့်ပေါင်း ဖော်သည်လည်း တပါး၊ ထင်စကား ကိုမနာ၊ လင်ကိုညင်း ဆန်တတ် သည်

husband is satisfied—having unlawful habits, keeping a paramour—gadding about from one house to another,—these are the six faults, and a woman being free from them, should in the most proper way minister to her husband. Few women are satisfied with one husband, nor are they careful of the (honor) of their family. When out of sight, they do not consider what is good and what is bad; their desires are changeable and unfixed; they have all a desire for all they see. With women who have these bad habits, a man should be much on his guard, and advise them that they should not associate with improper people, nor do any (improper) unlawful acts, nor have a paramour, nor gad about to other peoples' houses, nor use improper language. Thus if a man who is wise and capable of reflection, shall correct his wife, she will not dispute his authority, but will behave herself with the greatest propriety; and as they follow the advice of a husband, it is proper that he should advise or correct them. It is not proper to give women their own way. Thus the lord recluse, called Menoo, the son of the king of Bymahs, said.

13*th. A story of the comparison of husbands, wives, and children.*

Women are like the earth, and men are like rain, and by the earth and rain trees and fruit and such like are produced. Trees and fruit are like children; and when man and woman, like the earth and rain, are suited to each other only, are children produced. A good woman is one who corrects and assists her children and slaves, and provides for her husband the best food and clothes; who puts in order his bed and the place he stays in; who provides for him the best perfumes, flowers, betel, tea, and things of that kind; who has no thoughts of other men, and who takes the greatest care of what is acquired by her husband; who rises before him, and who, after he has gone to rest, puts (the house) to rights before she sleeps; who considers each day what will be her proper work, takes his orders, who disputes not his authority, who complies with his wishes, who speaks in the mildest and most endearing language, who provides for warmth and coolness. In this way all women should in the most

လည်းတပါး၊ လင်စားဦး၊သောက်ဦးတို့ကိုစားတတ်သည်လည်းတပါး၊မတ
ရားသောအကျင့်တို့ကိုကျင့်၍သယောက်၊ သလင်ထား သည် လည်းတပါး၊
သုအိမ်းသုရာအစည်အတိုင်းတအိမ်ထွက်၊တအိမ်ဝင်တက်သက်သည်လည်း
တပါး၊ ဤခြောက်ပါးတို့သည်ရှိသတည်း။ ထိုခြောက်ပါးသောအပြစ်တို့ကို၊
လွတ်အောင်ရှောင်၍၊လင်ကိုကောင်းမွန်စွာလုပ်ကျွေးရာသတည်း။ ။
။ ။အကြင်မိန္မတို့၏သဘောသည်လင်တယောက်ကိုစောင့်ခဲလှ၏၊မိမိ၏
အမျိုးအနွယ်ကိုလည်းမစောင့်ပေရာသတည်း။ ။ဆိတ်ကွယ်ရာဖြစ်
က၊ ကောင်းမကောင်းမဟူ၊ စိတ်နှစ်လုံးဝမ်မတည်၊ မြင်မြင်ရာကိုတပ်မက်
သော သဘောရှိကုံသတည်း။ ထိုသို့ မကောင်း စွာသော အလေ့ရှိတတ်သော
မိန္မတို့ကို၊ အကြင်ယောကျ်ားတို့သည်ကောင်းစွာသတိထား၍၊မပေါင်းဖော်
အပ်သောသူတို့ကို၊မပေါင်း ဖော်နှင့်၊ မတရားသော အကျင့်ကိုမကျင့်နှင့်၊သ
ယောက်၊သလင်မထားနှင့်၊ သုအိမ်၊သုရာမလှည့်မပတ်နှင့်၊မခြေမငန်သော
စကားကို မပြောမဆိုနှင့် ဟူ၍ ဆုမ္မ အပ်သတည်း။ ဤသို့ဂုဏ် ကျေး ဇူး အ
တတ်အသိမ္မာနှင့်ပြည့်စုံသောသူသည်ရှေ့နောက်ကိုမြင်၍၊မိမိမယားကိုဆုမ္မ
မှုကား၊ မယားသည်လည်းလင်၏ အာဏာကိုမဆန်ရာ၊ ကောင်းစွာကျင့်ပေ
လိမ့်သတည်း။ လင်ကိုလိုက်၍ကျင့်ပေသောကြောင့်ဆုမ္မအပ်၏ဟူသတည်း။
မိန္မတို့အလိုကိုမလိုက်ကုံရာဟူ၊ဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောမနူမင်သော
ရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

၁၃ လင်မယားသားသွီးဥပမာပုံစကား။

အကြင်မိန္မတို့ကားမြေနှင့်တူ၏၊ ယောကျ်ားတို့ကား၊ မျိုးစေ့နှင့်တူ၏၊ မြေ
နှင့်မျိုးစေ့ရေကား၊အသီးအပင်စသည်တို့ကိုဖြစ်စေတတ်၏၊ အသီးအပင်သော်
ကား၊သားမြေးတို့နှင့်တူ၏၊ မြေနှင့်မျိုးစေ့ကဲ့သို့ယောကျ်ားနှင့် မိန္မနှစ်ပါးညီ
မှသာလျှင် သားမြေးဖြစ်ရာသတည်း၊မိန္မတို့သည်ကောင်းပါတိမ္မကား၊ယုံကြည်
သောသား၊မြေးကျေးကျွန်တို့ကိုဆုမ္မပဲ့ပြင်၍ လင်ဝတ်လင်စားတို့ကိုကောင်း
မွန်စွာလုပ်ကျွေးအပ်၏၊အိပ်ရာနေရာသုတ်သင်ခြင်း၊ နံ့သာပန်းမှုံကွမ်းလက်
ဖက်စသည်တို့ကိုကောင်းစွာလုပ်ကျွေး အပ်၏၊ ယောကျ်ားတပါးသို့ စိတ်နှစ်
လုံးမကူးခြင်း၊ လင်ရှာ၍ရသောဥစ္စာကိုကောင်း မွန်စွာသိမ်းခြင်း ဥလည်း
လုဠ္ဌပြင်းစွာအားထုတ်ခြင်း၊ အိပ်ရာကမထ ရှိရှေးဦးစွာထခြင်း၊ လင်အိပ်
နေပြီးမှအိပ်ခြင်း၊ ယနေ့ကားအဘယ်အလုပ်အကြံကိုလုပ်ကြံရအံ့နည်း၊အ
စီရင်ကိုခံခြင်း၊အာဏာကို မဆန်၊လင်၏ အလိုသို့လိုက်ခြင်း၊ ချစ်သနားဖွယ်
သောစကားကိုနူးညံ့စွာဆိုတတ်ခြင်း၊အပူအချမ်းတို့ကို သိတတ်ခြင်း၊ဤသို့အ

proper way minister to their husbands, and women who h
practise this, fulfil their duty to their husbands. Thus th
cluse called Menoo said.

14th. The law when a husband having gone on a trading
wife takes another husband before his return.

Oh king! a married man having gone to a different dist
ding, should leave sufficiency for his wife's subsistence; hav
so, if his wife, before the expiration of eight years, shall tak
husband, let the husband take away all her property, an
sell her; and if there be any debts, let her bear them all.
band does not leave subsistence for his wife, and shall b
eight years trading, and she really has not enough for neces
and clothes, and she publicly incur debts for her subsisten
the husband arrives, let him pay them; he shall not say h
know of their being contracted. If the creditor shall hav
tion with her, let the husband have the fine for stealing a wi
con.) and let him pay the debt, calculating principal and i

15th. The law when the wife becomes a slave before his

A wife, who not having wherewithal to buy food or clot
sell herself or children as slaves before her husband's retur
have the right to do so, and on her husband's return let hi
them. If she has no children nor any thing to pledge or
shall incur a debt, and if she shall give over her person for
and her master shall have connection with her as his wi
her husband shall wish to have her back, let him redeem
she will not be redeemed, but says she prefers to live with
tor, let her give the price of her body to her former hust
let there be no fine for seduction of a wife.

16th. The law when a husband going to acquire knowledg
subsistence for his wife for a specified time.

A husband going trading, or in search of knowledge,
able to leave for his wife any subsistence, she ought to liv
spectly, and work for her subsistence, and the husband sh
in three years from the distant city, send her a letter, with
for her food and clothes. Though he be not able to send
him send what is suitable (with his condition.) If in thre
does send things and write, and his wife take another hus

ကျင့်နှင့်ပြည့်စုံစွာ၊ လင်ကိုကောင်းမွန်စွာလုပ်ကျွေးကုံရာ၏၊ထိုသို့ကျင့်သော မိန်းမတို့သည်ကား၊ လင်ဝတ်နှင့်ပြည့်စုံ၏ဟုမခွမည်သောရှင်ရသော့ဆိုတော် မူ၏၊

၁၄ လင်ကုန်သွား၍မယားလင်နေနှင့်သောတရား။

မင်းကြီး၊အကြင်လင်မယားတို့တွင်လင်သည်ကုန်သွယ်အရပ်တပါးသို့ သွားသော်မယားကိုစားဖို့ သောက်ရာလို့ သောက်အောင်ထားခဲ့ရာ၏၊ လို လောက်အောင်ထားခဲ့လျက်၊ ရှစ်နှစ်လင်မရောက်ရှိသည်အတွင်း၊ ရှစ်နှစ် မစေ့မှီ၊မယားသည်သူတပါးနှင့်နေနှင့်ချေသော်၊ ဥစ္စာရှိသမျှကိုလင်အလုံး သိမ်းစေ၊မယားကိုလည်းရောင်း၍ စားစေ၊ တင်ခြင်းရှိလည်းမယားကသော်ခံ စေ၊ ၊အကြင်လင်သည်မယားတွင်အစားအသောက်မပေးမထား၊ကုန် သွယ်ရှစ်နှစ်ကြာသော်၊ မစားမဝတ်ရသည်မှ၍၊ သူသိသူထင်ရှားမှ၊ စားရာ ဖြီထု၍မယားစားနှင့်သော်၊ လင်ရောက်လျှင်ဆပ်စေ၊ ငါမသိထုမဆိုသောချေ၊ ဖြီရှင်တို့က၊ သုမယားကိုပြစ်မှားစပ်ရှက်လျှင်၊ မယားမိုးအပြစ်လည်းစား စေ၊ဖြီရင်းပွားကိုလည်းတွက်၍ဆပ်စေ၊

၁၅ မယားကျွန်ဖြစ်နှင့်သည်စကား၊

အကြင်မယားသည်မစားမဝတ်ရ၍ကိုယ်ကိုလည်းကောင်း၊ သား သမီး ကိုလည်းကောင်း၊ သူတပါးတို့သို့ကျွန်ခံရောင်းနှင့်လျှင်လည်းရောင်းမိုင်စေ၊ လင်ရောက်လျှင်ရွေးစေ၊ ၊သား သမီး လည်းမရှိ၊ ရောင်းချ၍စားစရာ လည်းမရှိ၊ မယားသည်ဖြီကိုယူ၍စားသုံးရာရင်ဖြီကိုကိုယ်နှင့်ဆပ်နှင့်သော်၊ သခင်သည် ထိုမိန်မကိုမယားပြုလေသော်၊ မယားကိုမယားရှင်ရလိုလျှင်ရွေး စေ၊အရွေးမခံမယားသည်လင်သစ်ဖြစ်သောသခင်ငွေရှင်နှင့်နေမည်ဆို လျှင်ကိုယ်ဘိုးလင်ဟောင်းသို့ပေးစေ၊မယားမိုးအပြစ်လွတ်စေ၊

၁၆ ပေါ်အတတ်ပညာရှာသော်မယားကိုအစားအသောက်ထားရာနှစ်လ အပိုင်းအခြားတရား၊

အကြင်လင်သည်ကုံသွားသော်၊ အတတ်ပညာရှာသော်၊ မယားဘို့အ စားအသောက်မထားနိုင်၍ ဥစ္စာရှာ၊ပညာရှာသွားသော်၊မယားသည် ကောင်းမွန်စွာစောင့်စည်း၍ကြိုးစားလုပ်ဆောင်စားနှင့်ရာ၏၊လင်သည်သုံး နှစ်ကြာမြင့် မယားသို့အဝေးမြို့ရွာက အကြောင်းမျိုးကို စာပေးသော်၊ မယား ဝတ်စားဘို့ သောက်ရာ ကြီးမားစွာ မယုတ်သော်လည်း၊ တော်သင့်အောင် ပေးရာ၏၊ သုံးနှစ်တွင်ပေးပေလျှက်စာရောက်လျှက်၊ မယားလင်နေသော်၊

shall not have the right to do so; and if the person, knowing her
a wife, shall co-habit with her, let him pay the fine for seductio
wife, and let her also pay the price of her body. This is said
the person co-habiting with her is not her creditor. When a
band has gone trading or in search of knowledge, the wife shall
eight years before she takes another husband. If the husban
his place of residence is a distant city, has taken another wife,
his first wife hears of it, at the third year if she takes a husband
has a right to do so. This is said when no letter or present has
received. If from the husband so gone trading or in search of k
ledge, letters shall arrive within the three years, although it be
that he has taken a wife, his first wife shall not take another husb
if she does she will not be held free of fault; she loses the price o
body; and if it is true that the man who takes her knows that she
another's wife, let him pay the fine for seduction of a wife. Wh
this?—because, if a man has ten wives, there is no fault, becaus
sent letters and presents to his first wife. In another case; the
having drafted (a man,) he goes to the wars, it being the busi
of the country, and he cannot leave subsistence for his wife,
goes where his lord sends him, if it be to the wars (she) must
till the general or tat-mhoo returns; if the wife before their re
shall take another husband, let the first husband have accordin
the fault. This holds good, no matter how many years or mo
may elapse before the general or head of that division returns,
the lord's business; when the general has returned, if he has
the husband at an (out) post, she must send him subsistance
letters, and wait for full eight years; after eight years have exp
if he does not arrive, let her have a right to take another husba

17*th*. *The law when a husband and wife, having no affection each other, separate.*

Any husband and wife living together, if the husband, sa
he does not wish her for a wife, shall have left the house, an
three years shall not have given her one leaf of vegetables, or one s
of firewood, at the expiration of three years, let each have the r
to take another wife and husband. If the wife not having affec
for the husband, shall leave (the house) where they were livin
gether, and if during one year he does not give her one leaf of veg
bles, or one stick of firewood, let each have the right of taking
ther husband and wife; they shall not claim each other as husb
and wife; let them have the right to separate and marry ag
If when the husband leaves the house, the wife shall take ano
within the three years, or when the wife has left the house, and wi
one year the husband shall take another wife,—of the propert
both, what was brought at marriage and that which belongs to b
having counted one, two, and weighed by tickals, let all the prop

မနေပိုင်၊ သုမယားမှန်းသိလျက်၊ နေသောသူသည် မယား မိုး အပြစ်လျှော် စေ၊ မယားလည်းကိုယ်ဘိုးပေးစေ၊ ။ဤကား၊ အလွတ်ငွေရှင်သခင်မ ဟုတ်သည်ကိုဆိုသတည်း၊ ။အတတ်ပညာရှာသော်၊ ဂုနိစသယ်သွား သော်၊ မယား လင်မနေ၊ ရှစ်နှစ်ငံ့ရာ၏၊ လင်ကား တရပ်တကျေး အဝေးဖြစ် သည်ထုမယားနေ၍ သုံးနှစ်တိုင်သော်၊ မယားရင်းသည်သိ၍လင်ခနေသော်နေ ပိုင်ထေ၏၊ စာမရောက်ပန္နာမရောက်သည်ကိုဆိုသတည်း၊ ။လင်သည် အတတ်ပညာ ဥစ္စာရှာရာ၊ သုံး နှစ် အတွင်း စာနှင့် ပန္နာရောက်မည်၊ ထိုလင် သည်မယားပင်နေစေကာမူ၊ မယားရင်းသည်ထင်မနေသာချေ၊ လင်နေကအ ဖြစ်မလွှတ်၊ ကိုယ်ဘိုး ဥစ္စာဆုံးချေ၏၊ နေသူယောက်ျားလည်း၊ သုမယားမှန်း သိလျှက်၊ နေသည်မှန်ချေက၊ မယားမိုးပြစ်လျှော်စေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား၊ ယောက်ျားသည်မယားဆယ်ယောက်နေသော်လည်း အပြစ်မရှိ၊ မယား ရင်း သို့ စာနှင့် ပန္နာ ရောက် ချေ သောကြောင့်တည်း၊ တနည်း ကား၊ အရှင်မိုး မင်းက ခံ့ ၍ လိုက် ရသည်၊ စစ်မှုပြည်ထဲ ရေးဖြစ် ၍ မယား စား သောထိမှိမယားခဲ့ဖြစ်၊ အရှင်စေခန့်ရာသွား ရလေ၏၊ စစ်ဖြစ်လျှင် မိုယ်မှူး တပ်မှူး ပြန်ရောက်အောင် ငံ့ပေ၊ မိုယ်မှူး တပ်မှူး မပြန် မရောက်မှီ၊ မယား ထင်နေချေသော်၊ အပြစ်အတိုင်းလင်ရင်းစားစေ၊ ။မိုယ်မှူးတပ်မှူးမ ရောက်သမျှနှစ်လ၏အပိုင်းအခြားမဆိုသာချေ၊ အရှင်ရေးမင်းမှုဖြစ်သည်၊ မိုယ်မှူးတပ်မှူးတို့ပြန်လေ၏၊ လင်ကိုမိုယ်မှူး တပ်မှူးတို့က သင့်ရာထားချေ လျှင်ထည်း၊ အစားအသောက်နှင့်စာပေး၍ရှစ်နှစ်စေ့အောင်ငံ့ရာ၏၊ ရှစ်နှစ် လွန်၍မရောက်သော်လင်နေပိုင်စေ၊

၁၇ လင်နှင့်မယားမနှစ်သက်၍လင်မယားကင်းရာသောတရား၊

အကြင်လင်မယားအတူတကွနေရာ၊ မယားကို ထင်မလိုဟုဆင်းသွား၍ သုံးနှစ်ပတ်လုံးယင်းချက်တချက်၊ ထင်းတချောင်းမျှမပေးကြာလေ၏၊ သုံး နှစ်စေ့လျှင်နှစ်ယောက်လုံး၊ မယားထင်အခြားနေပိုင်ကြစေ၊ ။ထင်ကို မယားမနှစ်သက်၍အဟူနေရာက၊ ဆင်းသွား ၍ တနှစ်ပတ်လုံးထင်းချက်တ ချက်၊ ထင်းတချောင်းမျှမပေးနေ၏၊ နှစ်ဦးမယားထင်နေပိုင်ကြစေ၊ ငထင်၊ ငမယားမဆိုသာ၊ ကွာပိုင်နေပိုင်စေ၊ ယောက်ျားဆင်းသွား ၍သုံးနှစ်မတိုင် မှီမယား လင်နေသော်၊ မယား ဆင်းသွား၍ တနှစ်မတိုင်မှီလင် နေသော်၊ နှစ် ဦးသားပိုင်ထိုက်သည် အတိုင်းအသွင် ဥစ္စာနှင့်နှစ်ဦးပိုင်သောဥစ္စာကို၊ တစ် ကျပ်နှစ်ဆယ်ရေတွက်၍မှန်သမျှဥစ္စာရပ်ကိုသခင်အပြစ်၊ ထင်ဝတ်၊ မယား

be demanded and taken from the person who failed in his or her duty as husband or wife, by the other who has become the lord of it; and if (the person in fault) comes to the house of the other, (the person not in fault) may turn (the other) out, but not accuse (each other) of taking a peramour, or seducing husband or wife. Thus the son of the king of Bymahs called Menoo said. If a husband who has a wife becomes a Rahan, she must wait seven days; if after seven days the Rahan shall return to the world, he shall not claim her as his wife: let the wife have a right to take a husband.

18th. The law when a husband or wife having leprosy, being mad, diseased, or unclean, the sound one may put away the diseased one.

Oh king! if a husband and wife have come together, and the wife has not property, but the husband has, and this is known to many, and if the husband goes mad, or becomes a leper, or a lunatic, or his legs or arms are broken, or his body emaciated and enfeebled, or he becomes blind, or he is a glutton or drunkard: his wife should support him properly. If she do not support and attend to him, and take another husband, the king of the country should punish that woman, and the relations and kindred of the husband, having consulted together, should banish her to another district. If both had property at the time of marriage, the rule is the same; and if when it is thus proper to attend and support a husband, (they being a couple who have not been married before,) the wife acts as above, as has been already laid down, (they) may banish her. If the husband had no property at marriage, and the wife had, and the husband be diseased as above, the wife shall not put him away: the husband is the lord of the wife: let her be judged according to her fault. If this be not the state of the case, but the husband is a drunkard, a gambler, a better on cock or goat fights, and a seducer, and will not be advised, and has three times in presence of scientific and moral good men, made a written engagement openly and before witnesses, (to forego these practices,) and if he still continue the same, let the wife have a right to put him away and separate from him. Let him have half the property. If the wife be a leper, or mad, asthmatic, have her arms or legs broken, is blind, or emaciated and enfeebled, let the husband minister to her in the most proper manner: he has a right to cease connubial connection with her. He shall have no right to put her away with her property. If he takes a lesser wife, he has a right to do so. If he neglects his first wife and does not take care of her, minister to, and support her, one half of all he possesses be taken and given to her relations, if he will not give up the property nor support her, let him be severely punished criminally. On the precedent of the case of Ampoola, the Rahan, this may be decided so: and the property may also be taken from him. Thus the lord recluse called Menoo said.

ဝတ်ပြတ်သူမှာတောင်း၍ရုတ်သိမ်းယူရာ၏။ချင့်နေသည်အိမ်သို့ချင့်လာပြန်လည်းနှင်ထုတ်လိုက်ရာ၏။မယားခိုး၊လင်ခိုးမြောက်မထားမဆိုသာချေဟုမြဲထွာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။လင်သည်မယားမှိုလျှက်ရယာန်းပြုသော်ခုနှစ်ရက်ငံ့လင့်ရာ၏။ခုနှစ်ရက်လွန်လျှင်ရထန်းလူထွက်လျှင်ငမယားဖြစ်သည်မဆိုသာ၊မယားလင်နေပိုင်စေ။

၁၈ လင်မယားနှစ်ယောက်ထွင်တယောက်ယောက်နူနာ၊ရူးနာမစွန်းကို တယောက်ယောက်ပြစ်စွန့်သောတရား။

မင်းကြီး၊လင်မယားနှစ်ယောက်သင့်နေကြရာတွင်မယားက ဥစ္စာမပါ၊လင်ကဥစ္စာပါ၍အများသိ၏၊လင်သည်ရူးသော်၊နူသော်၊ ရူနာစွဲသော်၊ ခြေလက်ကျိုးသော်၊ ကိုယ်လုံး ချည့်နဲ့သော်၊ မျက်စိကန်းသော်၊ သောက်စားကျူးသော်၊ မယားသည်ကောင်းမွန်စွာလုပ်ကျွေးမွေးအပ်၏။ မကျွေးမွေး၊ မပြုပြင်၊ မသုတ်သင်နေချေ၍ ထိုမယား လင်သစ်နေချေသော်၊ ပြည့်ရှင်မင်းတို့ထိုမိမ္မကိုဒါဏ်ပေးအပ်၏။ လင်ဆွေလင်မျိုးတို့လည်းညီ၍ထိုမိမ္မကိုအရပ်တပါးသို့နှင်ထုတ်အပ်၏၊နှစ်ပါးစုံဥစ္စာပါရည်တူဖြစ်လည်းလင်ကိုကျွေးမွေးရကောင်းလျက် ငယ်လင် ငယ်မယား မှန်ပေလျက်၊ နည်းတူပြုကျင့်လျှင်ဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်းနှင်ထုတ်ရာ၏၊လင်ကဥစ္စာမပါ၊မယားကဥစ္စာပါရင်းနှင့်ရှိပေလျက်၊လင်သည်ဆိုခဲ့ပြီးသည်ရောဂါရှိလည်း၊မယားမစွန့်ရာချေ၊မယားသခင်လင်ဖြစ်သည်အတိုင်းစီရင်၊သို့တည်းမဟုတ်၊လင်သည်သောက်စားရစ်ဝခြင်း၊ကြွေအံကြက်ငှက်ဆိပ်တိုက်လောင်းတမ်ခြင်း၊ သူသားအိမ်ရာပြစ်မှားခြင်းကိုလွန်ကျူးစွာဆုမ္မမခံ၊သုံးကြိမ်မြောက်၊ပညာသမာမိရှိသူတို့စာပေနှင့်အသိအကြား ရှိ၍၊ ထိုလင်လွန်ကျူး ပြုကျင့်ချေသော်၊ လင်ကိုမယားစွန့်ပိုင်ကွာပိုင်စေ၊ထက်ဝက်သောဥစ္စာကိုရကြစေ။ ။မယားတည်းနူသော်၊ ရူးသော်၊ ရူနာစွဲသော်၊ ခြေလက်ကျိုးသော်၊ မျက်စိကန်းသော်၊ ချည့်နဲ့သော်၊ လင်ကောင်းမွန်စွာလုပ်ကျွေးမွေးစေ၊ ကာမဂုဏ်ကိုသာစွန့်ရာသည်၊မယားကိုဥစ္စာနှင့်တကွမစွန့်ပိုင်၊ လင်တည်းမယားငယ်နေလည်းနေပိုင်လေ၏။ ။မယားရင်းကိုမကျွေးမွေး၊ မပြုပြင်၊ မသုတ်သင်၊ ပြစ်ထားချေသော်၊ ရှိသမျှဥစ္စာတွင်တဝက်ခွဲ၍ ထိုမယား၏အမျိုးအနွယ်မိဘသားထွေးတို့သို့ဥစ္စာစုကိုပေးစေ၊ ။မစုမပေး၊မကျွေးမမွေးချေသော်၊လင်ကိုမင်းဒါဏ်ကြီးစွာပေးစေ၊ ။သမ္မုလမထရိကိုထောက်မျှော်၍စီရင်ရာ၏၊ဥစ္စာကိုလည်းရုတ်ရာ၏ဟုမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

be demanded and taken from the person who failed in his or he
as husband or wife, by the other who has become the lord of it
if (the person in fault) comes to the house of the other, (the p
not in fault) may turn (the other) out, but not accuse (each
of taking a peramour, or seducing husband or wife. Thus th
of the king of Bymahs called Menoo said. If a husband who
wife becomes a Rahan, she must wait seven days; if after
days the Rahan shall return to the world, he shall not claim h
his wife; let the wife have a right to take a husband.

18*th. The law when a husband or wife having leprosy, being diseased, or unclean, the sound one may put away the disease*

Oh king! if a husband and wife have come together, and the
has not property, but the husband has, and this is known to n
and if the husband goes mad, or becomes a leper, or a lunatic, c
legs or arms are broken, or his body emaciated and enfeebled,
becomes blind, or he is a glutton or drunkard; his wife should su
him properly. If she do not support and attend to him, and
another husband, the king of the country should punish that wo
and the relations and kindred of the husband, having consulte
gether, should banish her to another district. If both had pro
at the time of marriage, the rule is the same; and if when
thus proper to attend and support a husband, (they being a c
who have not been married before,) the wife acts as above, a
been already laid down, (they) may banish her. If the hus
had no property at marriage, and the wife had, and the husba
diseased as above, the wife shall not put him away; the husba
the lord of the wife; let her be judged according to her fault
this be not the state of the case, but the husband is a drunka
gambler, a better on cock or goat fights, and a seducer, and
not be advised, and has three times in presence of scientific
moral good men, made a written engagement openly and before
nesses, (to forego these practices,) and if he still continue the s
let the wife have a right to put him away and separate from him.
him have half the property. If the wife be a leper, or mad,
matic, have her arms or legs broken, is blind, or emaciated
enfeebled, let the husband minister to her in the most proper
ner; he has a right to cease connubial connection with her.
shall have no right to put her away with her property. If he t
a lesser wife, he has a right to do so. If he neglects his first wife
does not take care of her, minister to, and support her, one hal
all he possesses be taken and given to her relations, if he will
give up the property nor support her, let him be severely punis
criminally. On the precedent of the case of Ampoola, the Ral
this may be decided so; and the property may also be taken f
him. Thus the lord recluse called Menoo said.

ဝတ်ပြတ်သူမှာတောင်း၍ရုတ်သိမ်းယူရာ၏၊ချင့်နေသည်အိမ်သို့ချင့်လာပြန်လည်းနှင်ထုတ်လိုက်ရာ၏၊မယားခိုး၊လင်ခိုးမြောက်မထားမဆိုသာချေဟုဖြဗ္ဗာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊ ၊လင်သည်မယားမှလျှက်ရယာန်းပြုသော်စုနှစ်ရကါင့်လင့်ရာ၏၊စုနှစ်ရက်လွန်လျှင်ရထန်းလူထွက်လျှင်မယားဖြစ်သည်မဆိုသာ၊မယားလင်နေပိုင်စေ၊

၁၈ လင်မယားနှစ်ယောက်ထွင်တယောက်ယောက်နူနာ၊ရူး နာမစွန်းကိုတယောက်ယောက်ပြစ်စွန့်သောတရား၊

မင်းကြီး၊လင်မယားနှစ်ယောက်သင့်နေကြရာတွင်မယားက ဥစ္စာမပါ၊လင်ကဥစ္စာပါ၍အများသိ၏၊လင်သည်ရူးသော်၊နူသော်၊ရှုနာစွဲသော်၊ခြေလက်ကျိုးသော်၊ ကိုယ်လုံးချည့်နဲ့သော်၊ မျက်စိကန်းသော်၊ သောက်စားကျူးသော်၊ မယားသည်ကောင်းမွန်စွာလုပ်ကျွေးမွေးအပ်၏၊ မကျွေး မွေး၊ မပြုပြင်၊ မသုတ်သင်နေချေ၍ ထိုမယား လင်သစ်နေချေသော်၊ ပြည့်ရှင်မင်းတို့ကထိုမိန္မကိုဒါဏ်ပေးအပ်၏၊ လင်ဆွေလင်မျိုးတို့လည်းညီ၍ထိုမိန္မကိုအရပ်တပါးသို့နှင်ထုတ်အပ်၏၊နှစ်ပါးစုံဥစ္စာပါရည်တူဖြစ်လည်းလင်ကိုကျွေးမွေးရကောင်းလျှက် ငယ်လင် ငယ်မယား မှန်ပေလျှက်၊ နည်းတူပြုကျင့်လျှင်ဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်းနှင်ထုတ်ရာ၏၊လင်ကဥစ္စာမပါ၊မယားကဥစ္စာပါရင်းနှင့်ရှိပေလျှက်၊လင်သည်ဆိုခဲ့ပြီးသည်ရောဂါရှိလည်း၊မယားမစွန့်ရာချေ၊မယားသာခင်လင်ဖြစ်သဉ်အတိုင်းစီရင်၊သို့တည်းမဟုတ်၊လင်သည်သောက်စားရစ်ဝခြင်း၊ကြွေအံကြက်ငှက်ဆိပ်တိုက်လောင်းတမ်ခြင်း၊ သူသားအိမ်ရာပြစ်မှားခြင်းကိုလွန်ကျူးစွာဆုမ္မမခံ၊သုံးကြိမ်မြောက်၊ပညာသမာဓိရှိသူတို့စာပေနှင့်အသိအကြား ရှိ၍၊ ထိုလင်လွန်ကျူး ပြုကျင့်ချေသော်၊ လင်ကိုမယားစွန့်ပိုင်ကွာပိုင်စေ၊ထက်ဝက်သောဥစ္စာကိုရကြစေ၊ ၊မယားတဉ်းနူသော်၊ ရူးသော်၊ ရှုနာစွဲသော်၊ ခြေလက်ကျိုးသော်၊ မျက်စိကန်း သော်၊ ချည့်နဲ့သော်၊ လင်ကောင်းမွန်စွာလုပ်ကျွေးမွေးစေ၊ ကာမဂုဏ်ကိုသာစွန့်ရာသည်၊မယားကိုဥစ္စာနှင့်တကွမစွန့်ပိုင်၊ လင်တည်းမယားငယ်နေလည်းနေပိုင်လေ၏၊ ၊မယားရင်းကိုမကျွေးမွေး၊ မပြုပြင်၊ မသုတ်သင်၊ ပြစ်ထားချေသော်၊ ရှိသမျှဥစ္စာတွင်တဝက်ခွဲ၍ ထိုမယား၏အမျိုးအနွယ်မိဘသားသို့တို့သို့ဥစ္စာစုကိုပေးစေ၊ ၊မစုမပေးမကျွေးမမွေးချေသော်၊လင်ကိုမင်းဒါဏ်ကြီးစွာပေးစေ၊ ၊သဗ္ဗာလမထရ်ကိုထောက်မျှော်၍စီရင်ရာ၏၊ဥစ္စာကိုလည်းရုတ်ရာ၏ဟုမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

19*th. The law when two brothers living together, one goes on a trading expedition, and the other in the house takes possession of his wife.*

A husband, going on a trading expedition, leaves his younger brother with his wife; he must look on his brother's wife as his mother; and if the younger brother goes to trade, the elder brother must look on his wife as his daughter-in-law. This is said when they have the care of them, and live, eat and drink in the same house. If the elder brother saying to himself "he has been gone a long time," shall take his younger brother's wife, or the younger the wife of the elder, he shall support her. If the wife of the younger brother be a slave with the elder, he ought not to have connection with her on the plea that she is his slave. If he does, it is equivalent to a neglect of the (honor) of the family. He should be turned out from all (communion) with them. It is not proper to take any compensation. If the offended party has not gone trading, and the same thing happen, let the law be the same, because the offender did not take care of his family, or of his own habits; he should be banished. Thus it is said.

In another case; if though there be no restitution or fine, the offender will not bear the punishment of being banished, let the offender, whether he be the younger or elder brother, be made to stand at the outer door of the house clothed in a white dress, and let him make a suitable present to the husband and wife—a golden cup with a clean new cloth, and having seated himself at the foot of the steps on the ground, and sprinkled himself with mud and ashes, after placing himself on his knees, and holding up his joined hands,* let his family and friends, be witnesses to his asking forgiveness; and after this, let him, having ascended the block the steps are fixed in, making obeisance, beg pardon. After this, let him go up within the shade of the house, and beg pardon; and let him engage, if he hereafter offends in the same way, that they may take possession of his property, and again beg pardon. If he shall again offend and break this engagement, let his property be taken accordingly. If he abide by his engagement, as, in accordance with the story of the golden henza, it is not proper to take compensation, let him (the sufferer) watch over his family. If he do not, and take compensation, it may be called eating the flesh and the blood (of his own family.) Regarding taking possession of his property according to engagement; it is because he offends not once, but twice, that it may be taken. This is because the offender would not venture to part from his relations and go to another district. If he will submit to go, his goods are not to be taken; by leaving the communion of his relations, the matter is at an end.

* In the Tavoy copy, both parties shall be present; the wife of the offender accompanying him in a corresponding dress.

၁၉ ညီနှင့်အစ်ကိုနှစ်ယောက်အတူနေ၊အစ်ကိုကုန်သွားသည်အခိုက်၊ မယားကိုညီသိမ်းပိုက်နှင့်သည်ဘရား၊

လင်သည်ကုန်သွားစည်အခါ၊ ညီကိုမယားနှင့်အတူတကွထားခဲ့၏၊ ထိုညီသည်မရိုးကိုအမိအမှတ်ရည်ရမည်၊ ညီသည်ကုန်သွားလျှင်၊ ညီမယားကိုအစ်ကိုကခြွေးမမှတ်ရမည်၊ ဤကား အစောင့် အရှောတ်ပြု၍ တအိမ်တည်းအတူနေ အတူစား ကိုဆိုသတည်း၊ ကုန်သွားရာကြာသည်ဟု ညီမယားကိုအစ်ကိုနေခြင်း၊ အစ်ကိုမယားကိုညီနေခြင်းမှာ၊ ထိုမယားတို့ကိုလုပ်ကျွေးမွေးမြူရသည်၊ အစ်ကိုတွင် ညီမယား ကျွန်ခံသည်ဟုကျွန်ဖြစ်ပြီမနေအပ်၊ မနေသင့်၊နေချေသော်အမျိုးမစောင့်ရာရောက်သည်၊အမျိုးဖောင်မှနှင်ထုတ်ရာသည်၊အလျှော်မစားအပ်ဟူသတည်း၊ ၊ကုန်သွားမဟုတ်၊ရင်နည်းအတူနေကြလျှင်လည်းနည်းတူဖြစ်စေ၊ အမျိုးအကျင့်ကိုမထိန်းသောကြောင့် နှင်ထုတ်ရာ၏ဟူသတည်း၊

တနည်းလည်းအလျှော်အပြစ်မရှိ၊ နှင်ထုတ်အပ်သောတရားကိုမခံစေ့မူ၊ အိမ်တက်တကာကနေစေ၍၊ ပြစ်မှားသူအစ်ကိုဖြစ်စေ၊ ညီဖြစ်စေ၊ ဝတ်ဖြူဝတ်စေလင် မယား စုံထိုက် လျှောက် သော ပဉ္စာရွှေဖလား ဝတ်သန့်နှင့်လှေကားအောက်အရင်းမြေတွင် ပြာနှံ့ညွန်ပျောင်ဖြူး၍ ပုဆစ်တုတ် စေ ပြီးလျှင် ထက်အုပ်ရှိ၍ဆွေမျိုးညာတိအသိအမြင်ကတော့စေ၊ ထိုသို့ပြီးမှလှေကားခုံသို့တက် ၍ ရှိခိုးလျှက် ကတော့စေ၊ ထိုမှနောက်အိမ်တထအရိပ်သို့ဝင်၍ကတော့စေ၊ နောင်သည်ကဲ့သို့ပြစ်မှားပချေသော် ရှိသောဥစ္စာကိုသိမ်းပိုင်စေ၊ သစ္စာပြု၍ ကတော့စေ၊ နောင် သည်ကဲ့သို့ပြစ်မှား ထိုသစ္စာ တည်ရွှင်ဖောက်မူ၊ သစ္စာအတိုင်းယူစေ၊ သစ္စာတည်မှန်ပေမူကား၊ ရွှေထသားမင်း တို့ထုံးအလျှော်ကိုမစားအပ်သည်နှင့်အညီ၊ အမျိုးကိုစောင့်စေ၊ မစောင့်၍အလျှော်ကိုစားချေက၊ အသားစား၊ အသွေးသောက်မည် ရာသည်၊ ဥစ္စာကိုကထိအတိုင်းသိမ်းသည်မှာတ တန်က ကိုနှစ်တန်မြောက် လွန်ကျူး သောကြောင့်ဥစ္စာမှာသိမ်းရာ၏၊ ဤကား အရပ် တပါးသို့ ဆွေမျိုးဖောင် မှ မ ခွာမသွားစုံ သောကြောင့်တည်း၊ ခွာသွားစုံလျှင်ဥစ္စာကိုမသိမ်းသာ၊ အမျိုးဖောင်မှထွက်လေပြီးသည်၊

20th. The law that when the husband's habits are good, the wife shall accommodate herself to them, or follow his example; when the wife's habits are good, the husband shall follow her example.

When the husband's habits are those of an excellent man, the wife should follow his example and adopt the same habits. If the wife's habits are those of an excellent person, the husband should follow her example and adopt the same habits. If the same habits are corresponding, the goodness of the husband is the happiness of the wife, and the goodness of the wife the happiness of the husband; for this reason, any such husband and wife are said to be people from the country of the Nats and Bymahs. If the husband's habits are good, and the wife will not follow, or the wife's habits are good and the husband will not follow, the party whose habits are good may think the one who will not follow a person from hell or the region of Pyeitas.

21st. The law when the wife makes religious offerings without the knowledge of her husband; and when the husband makes religious offerings without the knowledge of the wife.

If any husband and wife, are of equal birth and family, and if on the strength of this, the wife make religious offerings without the husband's knowledge, she has no right to do so; and if she does so, the advantage (merit) which she ought to obtain, will not be much. Religious offerings should be made with the knowledge of the husband, and if so made, she obtains the merit of love and respect for a husband, and that of her faith. If the husband makes religious offerings without the knowledge of his wife, or offerings of affection to other people, he has a right to do so; and the wife* also obtains merit. The wife has no right to object to offerings of the husband, but he may object to those of the wife. This is because the husband is the lord of the wife. It is a work of excellence when both equally, and with faith, make religious offerings or gifts of affection. If neither party habitually perform their religious duties, and are equally negligent in making religious offerings, they have come from the condition, in a previous life, of a male and female brute; and they shall, at death, go to hell, the condition of a Pyeita, an Athoorakay, or a brute, the four states to be avoided. Thus the lord recluse called Menoo said.

22d. The law when the five qualities of a husband and wife being compared, the decision was given by the length or shortness of the fore finger.

Oh king! in a husband and wife there are only five qualities; they are these: tallness and stoutness, colour, property, age, and family. In these five, (suppose) the age is the same; the height and stoutness are the same; the colour, complexion, is the same; the property the

* In the Tavoy copy the "wife" is not said to get merit.

၂၀ လင်မယားဘွင်အကျင့်ကောင်းရာလိုက်၍ကျင့်ရာသောတရား။

အကြင်လင်မယားတို့သည်ယောက်ျားသူမြတ်အကျင့်ကိုကျင့်က၊ မယားသည်လင်အကျင့်ကိုလိုက်၍ကျင့်ရာ၏၊ မယားသည်သူမြတ်အကျင့်ကိုကျင့်က၊ လင်သည်မယားအကျင့်ကိုလိုက်၍ကျင့်ရာ၏၊ ထိုသို့အကျင့်မှန်ကြသော်၊ လင်မယားတို့သည်လင်ကောင်းလျှင်မယားစံခြင်း၊ မယားကောင်းလျှင်လင်စံခြင်း ဖြစ်သတည်း။ ထို့ကြောင့် အကြင်လင်မယားတို့သည်၊ မြဲမြဲပြည်၊ နှတ်ပြည်ကလာကြသော သူမည်သတည်း၊ လင်ကောင်းစွာကျင့်၍ မယားမလိုက်၊ မယားကောင်းစွာကျင့်၍လင်မလိုက်သော်၊ ကောင်းရာကျင့်သည်ကို မလိုက်သူ၊ တိရိစ္ဆာန်ပြည်၊ ငရဲပြည်၊ ပြိတ္တာဘုံကလာသောသူဟုမှတ်ရာ၏၊

၂၁ လင်မသိ၊မယားလှူသည်၊မယားမသိ၊လင်လှူသည်တရား။

အကြင်လင်မယားတွင်ဆွေတူမျိုးတူဖြစ်ကြသည်ဟုလင်မသိရ၊ မယားအလှူပေးသော်လည်း မပေးပိုင်၊ အလှူပေးခြင်း၌ ရအပ်သော အကျိုးမရှိတည်း၊ လင်သိမှ၊ အလှူပေးရာ၏၊ ထိုသို့ပေးမှလည်းလင်ကိုရိုသေမြတ်နိုးသောအကျိုး၊ သဥ္စါသောအကျိုးခံရ၏၊ မယားမသိ၊ လင်အလှူပေးသော်၊ သူတပါးအားချစ်လက်စွဲပေးသော်ပေးပိုင်၏၊ ကုသိုလ်စက်လည်းမယားရရာ၏၊ လင်ပေးရာက၊ မယားမဖျက်ပိုင်၊ မယားပေးသည်ကိုလင်၊ ဖျက်ပိုင်၏၊ ဤသည်ကား၊ မယားသခင်လင်ဖြစ်သော့ကြောင့်ဆိုသည်၊ ၊နှစ်ဦးရည်တူကြည်ဖြူတမ်းပေးကမ်ရခြင်းသည်အမြတ်တည်း၊ ၊နှစ်ဦးသား အကျင့်သိတင်းမရှိ၊ မလှူမတမ်ခြင်း၊ တူလျှင်တိရိစ္ဆာန်ဖို၊ တိရိစ္ဆာန်မ၊ အဖြစ်ကလာ၍ ငရဲပြိတ္တာ၊ အသူရကာယ်တိရိစ္ဆာန်အပယ်လေးဘုံသို့သေသော် သွားရမည်ချည်၊ တည်းဟုမနူမည်သော ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

၂၂ လင်မယားအင်္ဂါငါးပါးနှင့်တိုင်၍လက်ညှိုးတို့ချည်စီရင်သောတရား။

မင်းကြီး၊ လင်မယားတို့တွင် အင်္ဂါငါးပါးတည်း၊ ငါးပါးဟူသော်ကား၊ ထုံးရပ်၊ အဆင်း၊ ဥစ္စာ၊ အသက်၊ အမျိုး၊ ငါးပါးတည်း၊ ထိုငါးပါးတွင်အသက်ထု၏၊ အလုံးအရပ်သဏ္ဌာန်တူ၏၊ အဆင်းသဏ္ဌာန်တူ၏၊ ဥစ္စာတူ၏၊ အမျိုး

same; and the family the same. When these five qualities are the same, I will relate a case in point. In the country of Yazakyo, (Rajgiri,) there were two wealthy men who had each eighty crores. Their property, their families, their age, their height and size, and complexion, were alike; their two wives were also alike; and no one knowing to whom to give the precedence, they made a paction that the one who excelled in one of these five qualities should take precedence. On enquiry, they were found the same, and when they measured the small and great toe, the thumb and little finger, they were also the same. In measuring the fore fingers, one was longer than the other by one grain of paddy. On this, it was pronounced they were the same in "trunk and leaf," but being found different in measuring the fore fingers, inasmuch as though in other respects the same, one fore finger is longer than the other, let the man with the longer take precedence. From this, when "trunk and leaf" are the same, by the length of the fore finger as a witness, the one becomes the greater.* From this, judges having enquired into the family, title, habits, repute, property, and appearance, may decide which is the greater, to whom the lesser should pay respect, their families and titles being the same. If the one be the elder, or one have more religious habits, the learned judges having given due consideration, shall decide that proper respect shall be paid to him.

23rd. The law when a younger sister is raised to high rank and her elder sister behaves improperly towards her.

In another case, when the elder brother or sister has no property, and no interest with, or rank from the king, if the younger sister is known to the king, and is the person who has a title and does the duty to the king (or state,) (the elder) shall not eat from her betel case, nor drink from her goglet, nor ought she to sit on an equality with her on the place given her by the king. If she do so happen to eat betel or drink water, and she, with anger towards her elder brother or sister, shall break the goglet, her elder brother or sister shall not sue her on the ground of improper behaviour. If they do, let them be non-suited. Why is this?—because, though she is the lesser, the king has raised her to rank. If the younger sister, under similar circumstances, be not a person on whom the king has conferred rank, there is no fault in the elder accidentally eating from her betel holder or drinking from her goglet. Let the younger sister who broke it be non-suited. If a younger brother or sister, who has been raised to rank and station by the king, be not in the place given them by the king, and the elder brother or sister eat or drink from the betel holder or goglet, there is no fault. If beyond the degree of kindred, but old ac-

* This sentence is not intelligible.

တူ၏၊ ထိုသို့အင်္ဂါငါးပါးတူခြင်း၌သက်သေဆိုပေအံ့၊ ရာဇပြိုဟ်ပြည်၌ကုဋေ
ရှစ်ဆယ်ကြွယ်သောသူဌေး နှစ်ယောက်ရှိသတည်း။ ထိုသူဌေးနှစ်ယောက်
ဥစ္စာအမျိုး၊ အသက်အရွယ်လုံးရပ်အဆင်းတူကြ၏၊ သူဌေးမနှစ်ယောက်တို့
လည်း တူကြသည်။ မည်သူကို အကြီးအမြတ်ပြုရမည် မသိနိုင်၍၊ အလုံးအ
ရပ်ဥစ္စာအဆင်းသာသူအကျင့်သာသူအကြီးဖြစ်ရာ၏ဟု သစ္စာပြု၍အသက်
ဥစ္စာအရွယ်အဆင်းအမျိုး အကျင့်ကိုစစ်သော်မသာမယုတ်ကြ။ အတူအမျှ
ဖြစ်ခဲ့ရကား၊ ခြေငယ်ခြေမ၊ လက်ငယ်လက်မ၊ တိုင်းကြသော်လည်းတူလေ
၏၊ လက်ညှိုးချင်းတိုင်းရာတွင်၊ သူဌေးတဦးကား စပါးတစေ့သာသည်၊ တဦး
ကား စပါးတစေ့နိမ့်သည်၊ ထိုတွင်မှ၊ မျိုးတူရွက်ရှည်မှာမှန်ကြပြီ၊ လက်ညှိုး
ရှည်တိုတိုင်းသော အရာမှာ၊ ခြားပြန်၍ မျိုးတူရွက်ရှည် ချင်းမင်မှန်သော်
လည်းလက်ညှိုးတိုရှည်ရှိသည်၊ ရှည်သောသူအကြီးဖြစ်စေ၊ သည်ကိုရည်
၍မျိုးတူရွက်ရှည် လက်ညှိုးတိုရှည် သိသည်ကို ထုတ်သော သက်သေခန်း
အကြီးဖြစ်ရာသောအကြောင်းတည်း။ ။ ထိုကိုရည်၍တရားသူကြီးတို့
အမျိုးအမည်အကျင့်သိတင်းဥစ္စာ၊ အဆင်းအင်္ဂါလက္ခဏာကိုစစ်၍အကြီးကို
အငယ်မှိုသေသင့်သောတရားကိုစီရင်ရာ၏၊ အမျိုးအမည်တူစေတုံ၊ အသက်
အရွယ်ကြီးသော်လည်းကောင်း၊ တဦးသိတင်းနှင့်လည်းကောင်း၊ ပညာရှိ
သောတရားသူကြီးတို့ထောက်ထား၍သဂါရဝရှိသေခြင်းကိုပြုစေဖြစ်စေဟု
စီရင်ရမည်။

၂၃ ပေါက်ပေါ်ညီအစ်မ၊ ညီမအနှီးအပြောက်နှင့်ညီမကျူးလွန်သည်တရား။

တနည်းလည်း အစ်ကိုအကြီး၊ အစ်မအကြီးတို့သည်၊ စည်းစိမ်ဥစ္စာမရှိ၊
မင်းသိမိုးထင်၊ စီရင်ဖန်ဆင်းခြင်းမရှိ၊ ညီမဖြစ်စေ၊ အရှင်မိုးမင်းအသိအ
ထင်၊ မည်ရည်မင်းမှုမင်းခင်းကိုဆောင်ရွက်သူဖြစ်မည်၊ ညီမတို့၏ကွမ်းချပ်၊
ညီမတို့၏ရေတကောင်းကိုမစားမသောက်ရချေ၊ အတူလည်းအရှင်ပေးသော
နေရာမှာမနေသင့်ချေ၊ ထိုရေတကောင်းကွမ်းကိုစားမိချေမူ၊ အစ်မအစ်ကိုကြီး
ထိုကိုညီမတို့အမျက်ဒေါသနှင့် တကောင်းကိုခွဲပြစ်လေအံ့၊ သည်ကဲ့သို့မပြု
မကျင့်သင့်ဟူ၍၊ အစ်မကြီးအစ်ကိုကြီးတို့ကား၊ အမှုမလိုသာချေ၊ အမှုကိုလို
သော်ရှုံးစေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ ငယ်ကားငယ်၏၊ မင်းသိမိုး
ထင်အရှင်သူကောင်းပြုချေသောကြောင့်တည်း။ ။ မင်းသိမိုးထင်
အရှင်သူကောင်းမပြု၊ ညီမငယ်တို့၏ကွမ်းရွက်တကောင်းကိုသောက်စားမိ
သော်လည်းအပြစ်မရှိ၊ ခွဲသူညီမတို့ကိုရှုံးစေ၊ အရှင်အရာအထူးပေးသောညီး
ညီမတို့သည်၊ အရှင်ပေးသောနေရာမှာမထုတ်၍အစ်ကို၊ အစ်မသောက်စား

quaintances, and people who are of equal condition in life, if they eat and drink out of each other's betel holder or goglet, there is no fault. If they be not old acquaintances, and of unequal condition in life, one of a higher, one of a lower class, if the lower person shall in an assembly or dramatic representation where people are collected together, eat from the betel holder or drink from the goglet of the higher, he shall not be held free of fault; and for the fault shall be punished. As regards the punishment, it is strokes of a ratan, by order of the chief. Compensation shall not be taken in lieu of this punishment. Let him (kadau) ask pardon, and offering parched corn and colored rice, and placing the palms of the hands together, promise not to do so in future, and make an offering, it does not require a large one. Thus the son of the king of Bymahs, Menoo by name, the lord recluse, said.

24th. The three ways in which a man and woman become husband and wife.

1. When the parents give (a couple to each other.) 2. When by the instrumentality of a go-between, they by intercommunication, become man and wife. 3. When they come together by mutual consent. In these three, there are some men and some women who may be called brutes. When the woman's habits are those of a good, respectable person, but the man, on the ground of her being his wife, though it be proper to enjoy connection with her in private like a crow, does not attempt concealment, but, so that people may see him, without fear or shame does the act, he is called a brute of a man. When the man is modest, and perfect in the performance of his religious duties, and the woman does not act with respect towards him, nor take him as her standard, and takes no care to avoid bad acts and habits, but is in the habit of using bad language, and has no fear or shame, and behaves with disrespect to her husband, such a woman is called a "brute of a woman;" and with such habits, if the one who has good habits does not wish to remain with the other, but says "I will separate," and though the other person who acts degradingly, should refuse to consent, let them have the right to separate. It is not only when the one has taken a paramour, or the other a lesser wife, or uses violence towards the other, that there is the right to separate; and though the person whose habits are bad, should say he does not wish to separate, it shall be considered as a separation by mutual consent; and let all the property common to both be divided equally between them, and let them have the right to separate. These three kinds of husband and wife are a subdivision of the seven kinds. Thus the son of the king of Bymahs, Menoo by name, the lord recluse, said.

HERE ENDS THE FIFTH VOLUME OF MENOO KYAI.

(Here is a Pali sentence to the following effect;) Each letter of which is like an image of Boodah; for this reason, men of science ought to copy it.

မိသော်လည်းအပြစ်မရှိ၊ ပေါက်ဖော်မဟုတ်၊ သွေးသောက်သူငယ်ချင်းဖြစ်၍၊ သူတန်ပေါင်းဖက်သူချင်း စား သောက် သုံးစွဲ မိ သော် လည်း အပြစ် မရှိ၊ သွေးသောက်သူငယ်ချင်းမဟုတ်၊ မတူမတန်အမျိုးနိမ့်မြင့်ရှိသူတို့သည်၊ နိမ့်သူက၊ မြင့်သူကွပ်ချုပ်တားကောင်းကိုပွဲသဘင်စည်းဝေးရာ၌ စားသောက်ချေသော်အပြစ်မလွတ်ချေ၊ အပြစ်ဟူသည်ကားမင်းဒါဏ်တည်း၊ ။ဒါဏ်ဟူသည်ကား၊ မင်းတို့ပေးသောကြိမ်လုံးဒါဏ်တည်း၊ ထိုဒါဏ်မှလွတ်၍ အချော် မစားရရာ၊ ဆံပန်း၊ ပေါက် ပေါက်နှင့် နောင်သည် ကဲ့သို့ မ ခံ ပါ ပြီဟု ထက်အုပ်ရှိ၍ပူဇော်စေ၊ အပူဇော်ကြီးမထိုက်ဟုမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

၂၄ လင်မယားဖြစ်ရာသည်သုံးပါးတရား၊

အကြင်လင်မယားတို့သည်သင့်နေခြင်း၊ လင်မယားဖြစ်ရာသည်သုံးပါးတည်း၊ မိဘပေးစား၍သင့်နေခြင်း၊ ပေါင်းကြော၍ အချင်းချင်းစေ့စပ်သင့်နေခြင်း၊ နှစ်ဦးသဘောတူသင့်နေခြင်း၊ သုံးပါးအပြားရှိ သည် တွင်၊ တိမိရိဿာန်ယောကျ်ား၊ တိမိရိဿာန်မိမ္မဟုရှိ၏၊ မိမ္မယောကျ်ားသူတော်သူမြတ်အကျင့်ကိုကျင့်၏၊ ယောကျ်ားကားမယား ဖြစ်သည်ဟု၊ ကာမဂုဏ်ကို ကျီး ကဲ့သို့ ကွယ်ရာ ရှင်ပျော်ရ ကောင်း လျက်၊ သူတပါး သိထင် မြင်အောင် မလျှိုမဖွက်၊ အရှက်အကြောက် မရှိ၊ ပြုသော ယော ကျ်ားသည် တိမိရိဿာန်ယောကျ်ား မည်၏၊ ။ယောကျ်ားသည်စောင့်စည်း၍အကျင့် သိတင်းနှင့်ပြည့်စုံပေလျက်၊ မိမ္မသည်လင်ကိုမခန့်၊ ပမာနမပြု၊ မကောင်းသော အမှု အကျင့်ကို မစောင့် မရှောက်၊ လွန်ကျူး၍နှုတ် ကထွက်ရတတ်ဆန်၊ ယိမိရိဝတ္တပွကိုမကြောက်မရှက်၊ လင်ကိုရိုသေစွာမပြုသောမယားသည်တိမိရိဿာန်မိမ္မမည်၏၊ ထိုသို့ ကျင့် သော ယောကျ်ား မိမ္မတို့ ကို သူမြတ် ဖြစ်သူ က၊ မနေလိုကွာမည် ဆိုအံ့၊ အယုတ်ကိုကျင့်သောသူမကွာဆိုသော်ပေဦးကွာပိုင်စေ၊ တယောက်မျောက်မထားမှု၊ မယား ငယ်ရှိမှု၊ မ ယားကိုနှုတ် လက် နှုတ် ကြမ်း ရှိမှ မဆို သာ အကျင့်ပျက်သူမကွာလိုသော်လည်းသမိတ္တပိုင်ထိုက်သမျှကိုခွဲဝေယူစား၊ အညီကွာစေ၊ မယားမျိုးခုနှစ်ပါးက၊ သုံးပါးသောမယားမျိုး ကို ဆိုသည်ဟု ဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်း၊ ဖြစ်သောမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

။မနုကျယ်ပညာမတွဲ၏တွင်ပြီး၏၊

။မနုအကျယ်ဆဋ္ဌမတွဲ။

နမောတဿဘဂဝတော၊အရဟတော၊သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

မာတိကာ

ဆဋ္ဌမတွဲတွင်ပါသည့်တရားအမည်ကိုဆိုလေထုံးအံ့။

၁ ထူတို့တရားနှစ်ပါး၊ကွဲပြားမိရင်သောတရား၊
၂ အမျိုးမြတ်သောသူ၊ အကြီးအကဲဖြစ်သောသူတို့ကိုနှုန်းအား နည်း၊ အမျိုးနိမ့်၊ဥစ္စာနည်းသောသူ၊လွန်ကျူးသောတရား၊
၃ သူမြတ်သူကောင်းတို့ကိုကျူးလွန်လျှော်ဖြစ်တရား၊
၄ မင်းမျိုးကိုပိုင်းခြားသောတရား၊
၅ အမှုးအမတ်ကိုပိုင်းခြားသောတရား၊
၆ မင်းမျိုးသုံးပါး၊ အမတ်မျိုးသုံးပါး၊ သူဆင်းရဲမျိုး၊ ကုန်သည်မျိုး၊ ထယ်လုပ်မျိုးတရား၊
၇ မင်းအမတ်သူဌေးမယားကိုအချင်းချင်းမိုးခြင်းတရား၊
၈ မယားမိုးအမျိုးခြား၊အလျော်မိရင်သောတရား၊
၉ မင်းအမတ်စံရှုလျှော်သည်တရား၊
၁၀ ငွေအမျိုးသုံးပါးကိုလျှော်ခွဲသောတရား၊
၁၁ တမိုယ်ထုတင်ထဲကြေးနီငွေကိုပိုင်းခြားခေါ်နည်းတရား၊
၁၂ တရားသူကြီးမြောက်ထိုက်သောတရား၊
၁၃ မမြောက်ထိုက်သော မတရားမိရင်သူစုနှစ်ပါး၊ တရားသူကြီး စကား၊
၁၄ ဓမ္မသတ်ကိုသင်သူ၊မသင်သူခွဲခြားဆိုသည်တရား၊
၁၅ ဘွီးလုလင်မိဘပေးစား၍သူငယ်မကြိုက်ကွာသောတရား၊
၁၆ ရင်ဘွီးလုလင်ထိန်းမြစ်းပေးစားနေ၊ပေးစားသူနှင့်မနေ၊ထပါးတခြားသူနှင့်နေသောတရား၊
၁၇ သူငယ်ချင်းချစ်၍ မိဘအသွင်းခံပြီး၍၊ သူတပါးနှင့်ပေးစားသော တရား၊

LAWS OF MENOO.

THE SIXTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good

CONTENTS OF THE SIXTH VOLUME.

၃၆ မယားမိုးသကာ်ရောင်မှိုသည်နှင့်၊အနေအထိုင်မတော်၊ မယား
ပိုင်သောတရား။

၃၇ အပြောင်အသိမ်းကိုသူတပါးမိုးသောတရား၊

၃၈ သူဥစ္စာကိုခိုး၍ခိုးသူမလျှော်နိုင်၊ကျွန်ဖြစ်သောတရား၊

၃၉ ကာမဂုဏ်မှု၊မလျှော်နိုင်၍ကျွန်ဖြစ်သောတရား၊

၄၀ ကျွန်မယားကိုသခင်ပြစ်မှားသောတရား၊

၄၁ ကြေးဝယ်ကျွန်မတွင်မွေးပွားသည်၊ကျွန်စုနှစ်ဆက်ကိုပြစ်မှား
တရား၊

၄၂ သင်္ကြား၊ကျွန်မယားကိုသခင်ပြစ်မှားသောတရား၊

၄၃ မိဘဥစ္စာ သား ပိုင်သည်၊သား ဥစ္စာ မိဘပိုင်သည်၊လင်ဥစ္စာမ
ပိုင်သည်၊ မယားဥစ္စာလင်ပိုင်သည်၊ ဆရာဥစ္စာတပည့်ပိုင်သည်၊ တ
ဥစ္စာဆရာပိုင်သည်၊

၁ လူတို့တရားနှစ်ပါး၊ကွဲပြားစီရင်သောတရား၊

မင်းကြီး၊လူတို့တွင်၊စီရင်ကြသည်အကြောင်းနှစ်ပါးတည်း၊ နှစ်ပ
သည်ကား၊ဓမ္မသတ်၊ပါပသတ်ဟူ၍နှစ်ပါးရှိသည်၊ ဓမ္မသတ်မှာ၊ ရှေ
သော ကမ္ဘာ အဆက်ဆက် မင်းလောင်း၊ မင်းလျာတို့ ကျင့်တန်းနှင့်
သဗ္ဗာမိဗ္ဗိ၊ သဗ္ဗာသက်ပြေါ၊ သဗ္ဗာဝါစာ၊ သဗ္ဗာ ကမ္ဗလ္လ၊ သဗ္ဗာအာမိ
သဗ္ဗာဝထမ၊ သဗ္ဗာသတိ၊ သဗ္ဗာ သဗ္ဗာမိဟူသော၊ မဂ္ဂင်တရားရှစ်ပ
ရှုည်၍စီရင်ဆုံးဖြတ်သည်ကို၊ ဓမ္မသတ်ဆိုသည်၊

ပါပသတ်ဟူသည်ကား၊ငါမင်းဖြစ်သည်၊အမိုးရသည်တကားထု
အနိုင်လုယူသိမ်းဖျက်ခြင်း၊ သေတန်သောသူ၊မသေတန်သောသူ၊ ဖြ
သောသူ၊ မဖြတ်တန်သောသူ၊ မလျှော်တန်သောသူ၊လျှော်တန်သော
ရာဇနှိမ့်တန်သောသူ၊နေရာဇမနှိမ့်တန်သောသူ၊ ထိုဆိုခဲ့ပြီးသမျှကို၊
မဆင်ခြင်၊စီရင်လေ့ပြုသောအရာကို၊ပါပသတ်ဟူသတည်း၊ ၊ပါပ
ကိုပယ်၍၊ဓမ္မသတ်နှင့်စီရင်ရာ၏၊

၂ အမျိုးမြတ်သောသူ၊အကြီးအကဲဖြစ်သောသူတို့ကိုခွန်အားနည်းအမျိုး
ဥစ္စာနည်းသောသူသွန်ကျူးသောဘရား၊

မင်းကြီး၊အမျိုးမြတ်သောသူကိုလည်းကောင်း၊ တန်ခိုးသိတင်းအေ
အင်ခွင်နှင့်ပြည့်စုံသောသူတို့ကိုလည်းကောင်း၊ပြည်မိုးရွာကွပ်၊ စမြီး
မြေထိုင်းတောကဲ၊ အမိကကြီးချုပ်သော သူတို့ကို လည်း ကောင်း၊ ကေ

36. The law where a suit for seduction may be instituted on suspicion from the improper conduct of the parties.

37. The law when a man seduces away the concubine of another.

38. The law when a person having committed a theft, and not being able to make compensation, becomes the slave of the person robbed.

39. The law when a man being unable to pay compensation for illicit connection with a woman, becomes a slave.

40. The law when a master has connection with the wife of his slave.

41. The law when a man has criminal connection with a descendant within the seventh degree of his slave woman.

42. The law when a man has connection with the wife of his hereditary, irredeemable slave.

43. The law that children have a right to the property of their parents, parents of their children, wives of their husbands, husbands of their wives, the teacher of the scholar, and the scholar of the teacher.

1st. *The two laws by which men are governed.*

O king! amongst men there are two ways of settling disputes, by Damathat and Papathat. By Damathat, is when the decisions are guided by the precedents recorded by kings, embryo gods, from the beginning of time through the whole succession of worlds, in accordance with the following eight laws, called Meggin,* of the sacred book; Thama-di-ti, Thama-thin-ga-pau, Thama-wa-tsa, Thama-kammanta, Thama-azi-wau, Thama-wa-ya-ma, Thama-tha-dee, Thama-tha-ma-dee,—this is called Damathat.

By Papathat, is when a chief merely from having the power, takes property by force, gives no consideration as to who ought to die, who ought not, who should be mutilated, who should not, who should make restitution, who should not, who should be removed from their situations, who should not, but habitually gives decisions without this, is called Papathat. Papathat should be avoided, and decisions given in accordance with the Damathat.

2nd. *The law when a man of good family is insulted by a poor man of low degree.*

O king! if a man of good family, a man who is reputed for his good works, a governor of a province, a head of a village, a writer, a land measurer, a superintendant of forests, any man who is a chief

* The translation of Meggin is "ways;" of the remaining eight words, as follows, according to their order:—right opinions, right intentions, right words, right actions, right ways of supporting life, composure, rightly directed intelligence, and proper caution.

သိတင်းဥစ္စာ၊ဂုဏ်အင်နည်းသောသူတို့သည်၊ ကျူးလွန်စွာဆိုမိသော်၊ သူကောင်းတို့၏အမျိုးအလိုက်၊ကျေးဇူးအင်ခွင်ကိုထောက်၍ ထိုက်လျော်သော်အပြစ်ကိုလျှော်စေ။

၃ သူမြတ်သူကောင်းတို့ကိုကျူးလွန်လျော်ပြစ်တရား။

သူကောင်းတို့၏အပြစ်ဟူသည်ကား၊ တဆယ်လျှော်သင့်သောသူကို၊တရာ၊တရာလျှော်သင့်သောသူကို၊တထောင်၊တထောင်လျှော်သင့်သောသူကို၊တသောင်း၊ တသောင်းလျှော်သင့်သူကို၊တသိန်း၊ ဤကား၊ကျေးဇူးသိတင်းစည်းစိမ်နိမ့်မြင့်၊သူကောင်းတို့၏အထိုက်အလိုက်ကိုဆိုသတည်း။

၄ မင်းမျိုးကိုပိုင်းခြားသောတရား။

မင်းကြီး၊မင်းမျိုးဟူသည်ကား၊ပြည့်ရှင်မင်း၊ ရှင်မိဖုရားသားတော်၊ညီတော်၊ဥပ္ပရာဇာတို့မှာ၊အတွက်အထိတ်တည်း၊ဤကိုမဆို၊ထိုမှကြွင်းသောသူတို့တွင်၊မင်းမျိုးဟုဆိုလိုက်သောသူလေးပါးရှိသတည်း။ အရှင်မင်းဇေရာဇ်တို့၏အမျိုးအာနွယ်ဆွေမျိုးကြီးဖြစ်၍မင်းဆက်အစည်ကိုသိမှီသောသူလည်း၊မင်းမျိုးတည်း။ ၊ထိုရွာထုံပြည်၌၊သမိုင်းမော်ကွန်းတို့ကို၊ မှတ်မိလိုက်ဒုံ၊ပညာကမ်ိလည်းရှိဒုံ၊ဤသည်လည်းတပါးတည်း။ ၊ပြည့်ရှင်မင်းတို့နှင့် အမှုခပ်သိမ်းကို၊ တိုင်ပင်ဘက်ဖြစ်သော၊ အမတ်စစ်သူကြီးလည်းတပါးတည်း။ ၊စစ်မြေအရပ်၌ရဲရင့်၍အမိအမန့်တတ်၍ပြည့်ရှင်မင်းတို့၏အမှုဝန်ကိုထမ်းရွက်ပေးနိုင်သောစစ်ကဲလည်းတပါး၊ ဤသူလေးယောက်ကို၊မင်းမျိုးထုမှတ်ရာ၏။

၅ အမူးအမတ်ကိုပိုင်းခြားသောတရား။

အမတ်မျိုးဟူသည်၊ ဆိုခဲ့ပြီးသောသေနာပတိကသည်၊ မြို့ရွာစီဆောင်မှူးတရားသူကြီးဆင်ကဲ စရိုးစမား သူကြီးပြည်မိုးမြေထိုင်တောကဲတို့သည်၊ အမတ်မျိုးမည်ရာသတည်း။ ၊တကြောင်းလည်းအရှင်သူကောင်းတို့အမည်ရ၊အရာထားဟူသမျှလည်းအမတ်မျိုးဝင်သတည်း။

၆ မင်းမျိုးသုံးပါး၊အမတ်မျိုးသုံးပါး၊သူဆင်းရဲမျိုး၊ကုန်သည်မျိုး၊
လယ်လုပ်မျိုးတရား။

သူဌေးမျိုးသည်ကား၊ အရှင်က သူဌေးအရာတတ်မှတ်ပေးသောသူ၊သူကြွယ်ထုတတ်မှတ်ပေးသောသူ၊ဥစ္စာပရိက္ခရာများ၍ကြွယ်ဝသောသူ၊

or head, be abused by a person of little repute, compensation shall be made in proportion to the rank and qualities of the good man.

3rd. The law for fine and compensation when a great man is insulted.

Compensation to a good man is (regulated) thus; a person who should pay ten (to an equal,) shall pay one hundred; he who should pay one hundred, shall pay one thousand; he who should pay one thousand, shall pay ten thousand; and he who should pay ten thousand, shall pay one hundred thousand. This is what is due to the good man when one is of small repute and the other great.

4th. The law defining who belongs to the royal family.

O king! as regards the royal family—the king, queen, the royal sons and brothers, and the Uppa-raja or heir-apparent, are the topmost point, nothing is said of them; but exclusive of them, amongst other people there are four who are entitled to be styled of the royal family. Those who can show their descent from, or connection with, the family of former monarchs. Those who are well versed in the history of the country, who are men of scientific attainments. Those who are counsellors of the king and generals of his armies, and those who are brave in battle, and are acquainted with the disposition of an army for battle. Tset-kays who can perform the business of the country. These four descriptions of people may be styled of the royal race.

5th. The law defining chiefs, ministers, or lords.

The class of lords is this, below the ministers already noted; the head of a town, jailors, judges, the chief of the elephant department, writers, thoogyees, governors, land measurers, and superintendants of forests; these may be styled the class of lords. There is another ground of admission into this class; those who have been raised to station by the king, and have received titles from him, are included.

6th. The law regarding the three classes of the royal family, the three classes of lords, the poor, the mercantile, and the agricultural classes.

The wealthy class are those who have been given the rank of thatay by the king, those to whom he has given that of thoo-kyooay, those who are possessed of much property, those who by commerce or agri-

။ ၊ကုန်သွယ်လယ်လုပ်ဥစ္စာများသောသူ၊ ၊ရွှေငွေကျောက်သံပတ္တမြားတို့ကိုကုန်ဝယ်ပြု၍ကြွယ်ဝသောသူ၊ ဤ၄ါးပါးသည် သူဌေးအဝင်တည်း။
။ ၊မင်းမျိုးဆိုရာ၌၊အကြီးအငယ်အလပ် သုံးပါးတည်း၊ အမတ်မျိုးဆိုရာ၌လည်း၊အကြီးအလပ်အငယ်သုံးပါးတည်း။ ၊သူဌေးမျိုးဆိုရာ၌၊အကြီးအလပ်အငယ်သုံးပါးတည်း။

မင်းမျိုးသုံးပါးခွဲရာမှာလေးရာပြု၊ မြို့စား၊ ရွာစားထီး စလွယ်ဆင်မြင်းအဆောင်အရွက်ကြီး စွာရသောသူချင်းတပါး၊ ထိုအဆောင်အရွက်မရှိ၊တူတန်ရသောသူချင်းတပါး၊ ၊ဌင်အောက်နိမ့်၍ရသောသူချင်းတပါး၊

အမတ်မျိုးသုံးပါးမှာလည်း၊ ထီးစလွယ်မြို့စားလေးရာပြုအဆောင်အရွက်၊ဆင်မြင်းကြီးစွာရသောသူချင်း တပါး၊ထိုအဆောင်အရွက်မရှိ တူတန်ရသောသူချင်းတပါး၊

၊ဌင်အောက်နိမ့်၍ရခြင်းတပါး၊ဤကားအမတ်မျိုးသုံးပါးတည်း၊သူဌေးမျိုးသုံးပါးမှာလည်း၊မြို့စား၊ ရွာစားအမဥ္စနေရာ၊အဆောင်အရွက်ကြီးစွာရသောသူချင်းတပါး၊ ၊ထိုအဆောင်အရွက်ကိုမရှိ၊သူဌေးဟူသောအရာပေးခြင်း၊သူကြွယ်ဟူသောအရာပေးခြင်းတပါး၊ ၊ထိုမှတပါး၊ဥစ္စာများ၍ရုန့်လုံ့ကြွယ်ဝပြည့်စုံခြင်းသူလည်းတပါး၊ဤသည်လျှင်သူဌေးမျိုးတို့မှတ်ရာ၏၊

သူဆင်းရဲမျိုးဟူသည်ကား၊ ဥစ္စာမရှိ၊ ဆင်းရဲသော သူကိုဆိုသတည်း၊
။ ၊ထိုသို့ဥစ္စာမရှိဆင်းရဲသောသူတို့တွင်မင်းမျိုး၊ ပုဏ္ဏားမျိုး၊သူဌေးမျိုး၊သူကြွယ်မျိုးမှိသောသူတို့သည်၊ အမျိုးခွဲရာသုံးပါးအညွှံ့၌တပါးဝင်စေ၊ထို့မှတပါး၊ ကုန်သွယ်မျိုး၊လယ်လုပ်မျိုးတို့သည်လည်း၊သုံးသွယ်စီရှိ၏၊ ထိုသို့ရှိရာတွင်အမျိုးအရာကျ၊ မင်းဇကရာဇ်ထားသည်အတိုင်း၊ အမျိုးကိုခွဲခြား၍၊မှတ်သားရာ၏၊

ထိုသို့အသီးအသီးကွဲပြားကြသောအမျိုးတို့တွင်အရှင်ဇကရာဇ်ကား၊မဖြတ်တိုင်ပင်ဘက်ပြုသောသမာဓိပညာအမြော်အမြင်ရှိသော သူတို့ကို၊ အမည်အရဉ်ထီးစလွယ်အဆောင် အရွက်မြို့စားရွာစားအတူသမှုရသည်ဟူ၍အရှင်သို့နေ့ညမပြတ်တိုင်ပင်ရာ၊ ပြောဟောရာမရောက် သော သူတို့သည်၊ စကားလုံး ရှည်ပြိုင်မဆိုအပ်ချေ၊ဆိုချေသော်၊ထိတ်နှစ်ပါးနှင့် စီရင် ရာ၏၊ ထိုထိတ်နှစ်ပါးစီရင်သည်ဟူရာ၌၊ရှေးမင်းလောင်းမင်းလျှာတို့သည်၊ ဓမ္မသတ်နှင့်စီဓမ္မသတ်နှင့်အညီ၊ထပ်၍စီရင်သည်ရင်သည်ထုံးစံကိုပြု၍ပြုပွန်မှာ လည်း၊ရှေးမင်းလောင်းတို့စီရင်သည်နည်းတွင်၊ကိုဆိုသတည်း၊ ထိုနှစ်ပါးတို့တွင်လည်း ဓမ္မသတ်၊ ပါပသတ်ဟူရှိသတည်း၊ ထိုသို့ရှိရာ၌၊ ပါပသတ်ကိုပယ်၍ ဓမ္မသတ်နှင့်အညီသာစီရင်ရာသည်ဟုမန္တမည်သောအရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

culture have acquired much property, and those who have acquired wealth by dealing in gold, silver, or gems. These five form the thatay class. Of the race of kings there are three divisions—the great, the middling and the lesser. Of the class of (amats) lords, there are the great, the middling, and the lesser; and of the class of thatay or wealthy people, there are also the great, the middling, and the lesser.

In separating the race of kings into three, one consists of the Lay-ya-byoos, Myo-tsas, Yooa-tsas, those who have obtained an umbrella, chain of nobility, elephants, horses, useful utensils of the first rate,—those who have obtained the same, but smaller in amount, and of less account than the first, and below these, those who have obtained them of still smaller account and less amount.

As regards the three classes of lords, one consists of those who have obtained umbrellas, chain of nobility, rank of Myo-tsa, or Lay-ya-byoo, useful utensils, horses or elephants of the first rate. Those who obtain the same things, but of smaller amount and less account, and those who obtain them in still smaller amount and less account. These are the three classes of lords.

As regards the three classes of thatays, the first consists of Myo-tsas, Yooa-tsas, those who have obtained a little place and useful utensils of the first rate. Second, those who have not obtained useful utensils to the same amount, of the same account, who have been given the rank of thatay or thoo-kyooay by the king; and third, those who have large fortunes equal to all their wants. These are the three classes of thatays.

As regards the poor class, they are those who have no property, who are destitute. Amongst these destitute people, men of the royal race, bramins, thatays, shall be placed in the lowest grade of the three divisions of their own class. Besides these, there are also three divisions of the mercantile and agricultural classes. Amongst these, if the king has given rank or class to any one, they shall be considered to belong to that.

Amongst these separate and distinct ranks and classes, those who are the constant counsellors of the king, who hold right opinions, and are men of science, judgment, and forethought, shall not be held on an equality by those who may hold the same rank or titles, but who are not taken into the daily or nightly councils of the king. If they do, they shall be judged by the two omens, namely, the decisions of former kings, embryo Boodahs, and decisions given in modern times in accordance with these precedents and the Damathat. In both these, Damathat and Papathat are embraced, and in giving decisions, Papathat should be shunned and Damathat followed. Thus the son of the king of Bymahs, named Menoo, the recluse, said.

မင်းကြီး၊တရားသူကြီးဖြစ်ရာသည်ကား၊ ဗိဒု ကပ်မေဒင်ကိုတတ်အည့်၊ ထုံးပုံနည်းနာကို မှတ် မိသည်၊ ပွဲသတင် အလယ်၌ထုတ် သည့် အထိုင်ဏ်ရှိ တတ်သည်၊ ၊ခပ်သိမ်းသောသူပြောဆိုသောစကားကိုတခွန်း မကျန်မှတ် မိသည်၊ ၊သမာဓိရှိလေသည်၊ဤငါးပါးနှင့်ပြည့်စုံသောသူဖြစ်ထ၊ ပဆေ ပတိတ်ပုဏ္ဏားဖြစ်စေ၊ မထရိသဃီရာဇာ ဖြစ်စေ၊ ရှေးထုံး စံရာ ဓမ္မဝင်ပုံပြင်ကို သိမှိသော၊အမတ်ကြီးတို့သည်၊ညီ ညွတ်စွာမှု၍၊ သူနှစ်ယောက်တို့၏ ညှင်း ခုံသော ရှေးနောက်ဆိုသောစကားတို့ကို မှတ်သား၍၊ အမှုသည်တို့၏အနေ အထိုင်အပြုအမူ၊ အတန်အပန် တို့ကိုကြည့်၍၊မှန်ကန်စွာသျှင် ဆုံး ဖြတ်စေ ရာ၏၊

၎ မင်းအမတ်သူဌေးမယားကိုအချင်းချင်းခိုးခြင်းတရား၊

မြတ်သောမင်း ကြီး၊ သူကြွယ်တို့တွင်၊ သူကြွယ် ချင်းချင်း၊ သူဌေးတို့တွင် သူ ဌေးချင်းချင်း၊ အမတ်တို့တွင် အမတ် ချင်း ချင်း၊ မင်းမျိုးတွင် မင်းမျိုးချင်း ချင်းတို့သည်၊ဒိမ်ယာ မှုပြစ်မှားမိကြအံ့၊ ထိုအပြစ်နှင့်ထိုက်လျောအောင် လျှော်စေရာသတည်း၊ ၊မင်းမျိုးဖြစ်၍၊မြို့စားသောသူ၊ထေးရာမြို့စား သောသူတို့ချင်းချင်းပြစ်မှားမိကြအံ့၊ ရွှေငါးပိဿာလျှင်လျော်စေရာထတိုး၊ ၊ ၊အကြွင်အမတ်တို့တွင်၊ အမျိုးအမည်ထီးစလွယ်နေရာရသူတို့၊အ မျိုးအမည်အဆောင်အရွက်ဟူ ချင်း ချင်း မယား ပြစ်မှားသော်၊ ရွှေတပိဿာ တဆယ်လျှော်စေရာသတည်းဟု ဖြဟ္မာမင်း၏သား ရင်း ဖြစ် သော မနူမည် သော ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊ ၊အကြွင်အမှုးအမတ်သူကောင်းတို့သည် ကား၊ထေရာဟူသောခိုးခြင်းလျှည့်ပတ် ၍ လျှပ်ပေါက်ခြင်းကို၊ အမျိုးတူကြ သည် ဖြစ် စေကာမူ၊ တဦး သောသူအမည် အကြီး အ မား ဘွဲ့၊ ထီးစလွယ်အ ဆောင်အရောင်လည်းလွန်ပေအံ့၊အရှင်ကျေရာဇ်လည်း မပြတ်ထိုင်ပင်အတ် ဖြစ်လေအံ့၊ ထိုသူကိုနည်းတူမထုတ်သော သူတို့အမျိုးတူသည်ဟုစကားထုံး ရှည်၍မဆိုအပ်ပလေ၊ဆိုချေသော်၊ ထေရာဟူသောခိုးခြင်း လှည့် ပတ်ခြင်း ပြုသော်ရွှေတပိဿာတဆယ်လျှော်စေ၊ ၊မင်းကြီးသူဌေးချင်းချင်းသူ ကြွယ်သော်ကား၊ ထေရာဟူသော မယား ခိုး ခြင်း၊ ထိုမယား ကို လှည့်ပတ်၊ လျှပ်ပေါက်ခြင်းပြုချေမူကား၊ အမတ်တို့နည်း၊ ရွှေတပိဿာတဆယ်လျှော်စေ၊

၈ မယားခိုးအမျိုးခြား၊အလျော်ဗိရင်သောတရား၊

အမျိုးမတူမတန်သောသူတို့သည်မင်း ဆွေမိုးမျိုး ဖြစ်သောသူတို့၏မယား ကိုပြစ်မှားလှည့်စားဖျက်ဆီးချေသော်၊ ငါးပိဿာ လျော်စေ၊ ၊အမျိုးမိုန် သောသူကို၊မင်းမိုးဆွေမျိုးပြစ်မှားမူ၊ ၎ မျိုး၏အလိုက်ရွှေငါးကျပ်ထန်သည့်

O king! men who should be made judges are those who are acquainted with the Pitakat* and Bayden,† with former customs and traditions, who habitually lay down the truth in assemblies (of the people,) who can recollect what is said by others without forgetting one word, who are sincere and honest. A man possessed of these five qualities, be he priest, bramin, matay (chief priest) or lord, will read in history old manners, customs, and traditions, (shall be made judge.) Let them note with impartiality, all that the parties in the suit have to say, notice their manner and bearing, and honestly decide.

7th. The law when members of the royal family, lords, or the wealthy class, seduce the wives of others of the same class.

O excellent king! if a member of the wealthy class, of the class of lords, or of the royal family, shall seduce the wife of another man of his own class, he shall make reparation in proportion to the offence. If the offender be of the royal family, a lord of a town, or the commander of four hundred men, let five viss of gold be paid in compensation, if the woman be the wife of another of the same rank or class. If it be between lords who have obtained equal titles, umbrella, chain of nobility, and place, one viss and ten tickals shall be the amount of compensation. Thus the recluse called Menoo, the son of the king of Bymahs, said. If any lord, or man of station and repute, shall seduce the wife of another by artifice, even if the class be the same, if one be of higher title, his umbrella and tsaloay superior, and he be one constantly called to the council of the king, one not so situated shall not place himself on an equality on the ground of being of the same class: if he do so, and seduce his wife by deceit and artifice, let him pay in compensation one viss and ten tickals of gold. O king! as regards the seduction of the wife of one thatay by another by artifice, let the rule be the same as amongst lords, let one viss and ten tickals be paid in compensation.

8th. The law when a man's wife is seduced by a member of another class.

If amongst those of different and lower classes, one shall seduce the wife of a man who is a member of the royal family, by artifice and deceit, let him pay in compensation five viss of gold. If the wife of a man of the lower class be seduced by a member of the roy-

* *Pitakat*, Pali *Pitaqeu*, a basket; the three divisions of the Boodhist scriptures, Wenee, Thoottan and Abidama.

† The Vedas' three books, Thama, Yaroo, Iehoo, the fourth Atapan has been lost.

အမျိုး၊ ခုနှစ်ကျပ်တန်သည်အမျိုး၊ ရွှေတဆယ်တန်သည်အမျိုးအလိုက်လျှော်စေ၊ မင်းမျိုးအမတ်သူဌေးသူကြွယ်တို့ဖြစ်လျှင်၊ အမျိုးသုံးရပ်ခွဲသည်အတိုင်းလွှန်သူကလျှော်စေ၊ သို့ကားဆိုတုံ၏၊ မရတတ်မူ ကျွန် ပြုစေ၊ မင်းမျိုးချင်းချင်း၊ အမတ်မျိုးချင်းချင်း၊ သူဌေးမျိုးချင်းချင်း၊ ဆိုခဲ့ပြီးသောမယားကို၊ ထေရာပြုရာ၌၊ အဘေးဆုံကျလျှင်၊ ကတော့စေအပ်၏၊ ကတော့စေရမည်မှာ၊ အိမ်လှေတား ရင်း ၌၊ ဖျာညွှန်ပျောင်း ခင်း ထားရာ၊ လွှန် သော သူထင်မထားရုံ၊ မယားမရှိကလည်း၊ မိဘစုံဝတ်ဖြူဝတ်စေ၍၊ ပန်းစိမ်းပန်စေလျှက်၊ ရွှေငွေဖျာညွှန်ပျောင်းက၊ ပုဆစ်ညွှတ်ကျစေ၍၊ ရွှေငါးကျပ်တန်သည်၊ တဆယ်တန်သည်ကို၊ ဗလားပြု၍၊ ပေါက်ပေါက်ဆံပန်းနှင့်ဦးသုံးကြိမ်ချ၍၊ ပူဇော်စေ၊ အမှုရှင်ရင်းအိမ်လှေခါးထက်ကနေ့စေ၍၊ တကြိမ်လှေခါးတံခါးဝတွင် နည်း တူပူဇော်စေ၊ အိမ်အရိပ်တွင်လည်းတကြိမ်နည်းတူပူဇော်စေ၍၊ နောင်သည်ကဲ့သို့မကျင့်ပါပြီဟု၊ ရဟန်းကြီးလူကြီးမြစ်တား၍၊ ဝန်ခံစေ၊ နောင်မထည့်ထတ်၍၊ ကျင့်သော်အမျိုးဘောင်မှ၊ နှင်ထုတ်စေ၊ ဤကားမင်းမျိုးအမတ်မျိုးသူဌေးသူကြွယ်မျိုးဖြစ်ကုံသောသူတို့တွင်၊ အဘေးဆုံးသည်ကိုဆိုသတည်း၊ ။

။ပုဏ္ဏားဖြစ်က၊ ပုဏ္ဏားအချင်းချင်းအလျှော်မစားအပ်ဟူသတည်း၊ ပုဏ္ဏားချင်းချင်းမယားကိုသေရာပြုသော်၊ နှုပ်လက်လွှန်သော်၊ ပူဇော်အံ့သောအခါအရင်ကားထိုအလွှန်ခံရသောသူ၏၊ တိုက်အိမ်ဝ၌၊ ဖျာညွှန်ပျောင်းခင်း၍၊ လွှန်သောသူလင်မယားမိဘတို့သည်၊ မဏ္ဍမနွှား၊ သိဟိုဠ်နွှား၊ ပစ္စန္တနွှားဆိုးရပ်တွင်အမျိုးကြီးသောပုဏ္ဏားဖြစ်က၊ မဏ္ဍမနွှားအမျိုးထပ်ပုဏ္ဏားဖြစ်ကသိဟိုဠ်နွှားအမျိုးနိမ့်ပုဏ္ဏားဖြစ်ကပစ္စန္တနွှားနှင့်ပူဇော်စေ၊ ။မဏ္ဍမနွှားဟူသည်ကား ငွေစင် အကျပ်နှစ်ဆယ်တန်သည်၊ သိဟိုဠ်နွှားဟူသည် ထား ငွေစင်တဆယ်တန်သည်၊ ပစ္စန္တနွှားဟူသည်ကားငွေစင်ငါးကျပ်တန်သည်၊ ဤနွှားဘိုးဖြင့်၊ ပုဏ္ဏားချင်းချင်း ပူဇော်စေ၊ ပူဇော်အံ့သောနွှားဆိုး ငွေကိုပေါက်ပေါက်ကဲ့သို့၊ အပွင့်တရာဖြစ်အောင်လုပ်၍ရွှေဗလားငွေဗလား၊ သူဌေးဟူသော၊ ကျေးနီစင်ဗလားသုံးလုံးခင်းပြီးလျှင်၊ ထိုငွေပေါက်ပေါက်ကိုထည့်၍၊ ပုဆစ်ညွှတ်၍၊ သုံးကြိမ်မြောက်ပူဇော်စေ၊ မယားသခင်ထုံးရာကြီးတို့၌၊ ချင့်ကိုဆုံးမမြစ်တား၍၊ သစ္စာမိဌာန်ပြုစေအပ်၏၊ ထိုသို့ပြုသည်ကိုမတည်လျှင်၊ စဏ္ဍာလဟူသော ဒွန်းစဏ္ဍား အရပ်သို့ နှင်ထုတ်ရာ၏၊ ပုဏ္ဏားမျိုးသို့မဝင်စေရာ၊ ပုဏ္ဏားမျိုးဖြစ်လျှက်၊ မင်းမျိုးကိုပြစ်မှားလျှင်၊ အမျိုးအလိုက်၊ အမတ်မျိုးကိုပြစ်မှားလျှင်၊ အမတ်မျိုးအလိုက်၊ သူဌေးသူကြွယ်မျိုးကိုပြစ်မှားလျှင်၊ အမျိုးအလိုက်၊ သူဆင်းရဲမျိုးကိုပြစ်မှားလျှင်၊ သူဆင်းရဲမျိုးအလိုက်လျှော်စေ၊ ကတော့စေ၊ ။ပုဏ္ဏားမျိုးကိုလည်းထိုအမျိုးခြားတို့

al family, let five tickals, seven, or ten be paid, as is proper according to his class. If he be a member of the royal family, a lord, or a thatay, let the offender pay according to the three classes they are divided into. It is also laid down, if he cannot pay, let him become a slave. If the parties be both of the royal family, both lords, or both thatays, and one shall by artifice seduce the wife of the other, and they be descended from the same great-grand-father, it is proper that the offender shall ask pardon thus. Let the offender and his wife, or his parents if he have no wife, put on white clothes and fresh flowers in their head, and go on their knees at the foot of the steps of the house, where mud and ashes have been spread, and having made three obeisances, let them offer according to their circumstances a gold cup of five or ten tickals, with parched paddy and stained rice. Let the offended party remain at the top of the steps, and the offender ascend the steps and repeat his offer, and again when under the shade of the roof, let him repeat his request to be forgiven, and promise, (Rahans and respectable people admonishing him,) not to commit the offence again. If after this he does repeat his offence, let him be banished from intercommunication with his relations. This is said when amongst the royal family lords or thatays, the parties are descended from a common great grandfather. If the parties be both bramins, it is not proper for themto receive compensation. If one bramin seduces the wife of another by deceitful representations, or uses abusive language towards, or assaults him, as regards the (peace) offering, let the offended party spread mud and ashes in the door-way of his house, and the offender make an offering of an ox of Mesima, (the centre district of Bahar) Ceylon, or Pitsandara.* If the offended party be a man of high rank, let him have a Mesima: if a man of middling rank, a Ceylon; and if of low rank, a Pitsandara ox. The Mesima ox is valued at twenty tickals of good silver, a Ceylon ox at ten, and a Pitsandara at five tickals; and let bramins amongst themselves make offerings in the price of these oxen. Let the silver that is offered be made into one hundred flowers like parched paddy: let one cup of gold, one of silver, and one of pure copper called thatay, (be made by the offender,) and having put them in proper order, and the silver flowers into them, let him make the offering on his knees three times, and let the bramin, the lord of the wife, accept the offering in the most proper manner; and the elders in presence of the offended party and of the heads (of the assembly) shall admonish the offender not to repeat his offence, and it is proper that he should make a vow according to the bramin form, to that effect. Having done so, if he do not keep it, he may be degraded to the tsandala or dwoon-tsanda class; he shall not be allowed to remain in the bramin caste. If a bramin shall seduce the wife of a

* Pitsandara, the land of savages, all the world, but Mitsimadetha and Ceylon.

ကာ၊ပြစ်မှားချေသျှင်၊ သူထုတ်မျိုးဖြစ်ကာ၊ငွေဖြူတရာလျှော်စေ၊ သခွေ့မျိုးဖြ
မှားချေသျှင်၊ ငွေဖြူငါးပိသာလျှော်စေ၊ အမတ်မျိုး ပြစ်မှား ချေသျှင်၊ ငွေ
တရာလျှော်စေ၊မင်းမျိုးကိုပြစ်မှားချေသျှင်၊ ရွှေနှစ်ပိသာငါးဆယ်လျှော်စေ
ဤကားပိသာကိုဆို သတည်း၊ သူဆင်းရဲလျှော် စုတာရေး မှာကျပ်ကိုဆိုသ
တည်း၊

၉ မင်းအမတ်စုံရွှေလျှော်သည်ဘရား၊

မြတ်သောမင်းကြီးမင်းမျိုးကိုလျှော်ရန်ရွှေကား၊စံရွှေတဉ်း၊စံရွှေတကျပ်ကို
ကြေးစင်အနက်အခွက်တဆယ်ဟူသတည်း၊ကျေးစင် အသိုး တပိသာရွှေ
ငွေစင်ကြေးမပါတကျပ်တဉ်း၊အမတ်အမျိုးကိုလျှော်ရန်ရွှေကား၊ ရွှေအာစေ
တည်း၊ထိုရွှေတကျပ်လျှင်၊ ကြေးစင်ငါးပိသာအတန်တည်း၊ ၊ကြေးစင်
တပိသာအမိုးကိုငွေစင်တကျပ်တည်း၊အမတ်ငယ်မှစ၍၊ အောက်ဆိုလျှော်
ရန်ရွှေမှာဂုဏ်ရွှေတည်း၊ ထိုရွှေ တကျပ်လျှင်၊ ကြေးစင် သုံး ပိသာတန်သည်
တည်း၊ကြေးစင်တပိသာလျှင်၊ငွေဖြူရွှတ်မြင်တကျပ်လျှင်ဆိုးတည်း၊ ၊
၊ ၊ထိုသို့ရွှေသိုးငွေသိုးကြေးသိုးတို့သည်၊ ရှေးမင်းဟောင်းမင်းရွှေအတိုင်
ရင်သောစမ္မသတ်တွက်အသိုးတည်း၊ ၊ရွှေမှမဆိုသာအသိုးသောအသည်
အတိုင်းငွေကိုလျှော်စေ၊ပူဇော်စေ၊ဤကားလျှော်စုပူဇော်စုရွှေငွေတည်း၊

၁၀ ငွေအမျိုးသုံးပါးကိုလျှော်ခွဲသောတရား၊

မင်းကြီးငွေမျိုးသုံး ပါးတွင် မင်း စံငွေကျော် မှာ သ လွှဲဖြူကြေးစု နှစ်ဆယ်
ငါးထိုတ်သည်တည်း၊ ငွေကျော်တွင် ဒါဏ် ဟူသောငွေ တကျပ် မှာသလွှဲစင်
ကြေးငါးပိဿာထိုက်သတည်း၊ငွေမှန်တကျပ်လျှင်သလွှဲမဲ၊သုံးပိဿာထိုက်
သတည်း၊ဤကားငွေကိုမလျှော်၊ကြေးလျှော်ရန်ကိုမိရင်ရာသတည်း၊

၁၁ တသိုဟုတင်လဲကြေးနီးငွေပိုင်းခြားခေါ်နည်းဘရား၊

တသိုဟူသည်ကား တင် ထဲအမျိုးအခွက်ခြောက်ဆယ် ကိုဆိုသတည်း၊
မြေကို တမိုလ်ခေါ်သည်ကား ဆယ်ပါထ် ကိုဆိုသတည်း၊ တပါထ်ဟူသည်
ကားမြို့မပူရိသ၊ အတောင်နှင့်ခုနစ်တောင်ကိုတတာတည်း၊ ထိုအတာမြန်
အတာနှစ်ဆယ်စတုရန်းသဉ်၊တပါယ်တူသတည်း၊ မိုလ်စားဟူသည်ကား
ဤမိုလ်ကိုဆိုသတည်း၊ တနည်းလည်းတမိုလ်ဟူသည်ကား ကြေးနီအခွက်
ခြောက်ဆယ်ကိုလည်းဆို၏၊ အရပ်အမှုသုံးခွဲရာ၊ ကြေးနီခြောက်ဆယ်ကို
လည်းတမိုလ်ဟူ၏၊ တမှိမ်ဟူသည်ကား၊ ကြေးနီငါးကျပ်ကိုဆိုသတည်း၊

member of the royal family, of a man of the lords, or thatay, or of the poor class, let him beg pardon, and pay compensation according to the class (of the offended party.) If one of these three classes shall offend against a bramin, if it be a degraded person of low class, let him make compensation in one hundred of white silver. If he be a thatay, let him pay five viss of good silver. If a lord, let him pay one hundred of good silver, and if a member of the royal family, let him pay two viss and a half of gold. This is in viss, but in the case of the poor class, tickals are laid down.

9th. The law regarding the royal family and lords making compensation in standard gold.

O excellent king! the gold in which members of the royal family make restitution or pay compensation, shall be (tsan-shway) standard gold, one tickal of which is equal to ten viss of copper, the value of one viss of copper being one tickal of fine silver without any alloy. The gold in which lords shall make compensation is gold of the common kind, of which one tickal is equal to five viss of pure copper. Commencing with the lesser lords, the classes below shall make compensation in inferior gold, of which one tickal is equal in value to three viss of pure copper, one viss of pure copper being equal in value to one tickal of white silver on which the flower or leaf is visible. This is the relative value of gold, silver, and copper, as laid down in the Damathat by former kings, embryo Boodahs. It is not said that gold shall actually be given, but its equivalent may be paid in silver. This is what is said of the gold and silver to be paid in compensation.

10th. The law for deciding which of the three kinds of silver shall be paid in compensation.

O excellent king! of the three kinds of silver, (Meng tsan) pure silver is equal in value to seventy-five times its weight in tin, and the fine silver called dan is equal to five viss of tin. Of common silver, one tickal is equal to three viss of lead. This is the rate at which calculation shall be made when compensation is to be paid in the inferior metals.

11th. The law fixing what quantity of molasses, copper, or silver, is one bo.

A bo of molasses is sixty viss, a bo of land is ten pays, a pay is a square of twenty tas a side, and a ta is seven average cubits, and when a bo-tsa is mentioned this is the bo meant. Sometimes a bo is sixty viss of copper, and in common circulation in a district, six tickals of copper is also called a bo, and five tickals of copper is called a khyieng: two and a half tickals is called khyieng-kway.

ချိန်ခွဲဟူသည်ကား၊ နှစ်ကျပ်နှစ်မတ်ကို ဆိုသတည်း၊ ဤကား ဓမ္မသတ်ကျမ်း၌၊ ထွက်သောရွှေငွေကြေး ချိန်ကျပ် ဗိုလ်ဟူသော အမည် တည်းဟူ၊ မနှမည့် သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၂ တရားသူကြီးမြောက်ထိုက်သောတရား။

မဟာသမ္မတဖြစ်သော၊ မြတ်သောမင်းကြီး၊ တရာတပါး သောထူတို့ကို၊ အစိုးရ၍၊ ကိုးဆယ်ခြောက်ပါးသောရောဂါကင်းပြီ၊ သူတကာတို့၏အတွင်း သမုမိနတ်ဖြစ်ပြီ၊ တရား ဆယ် ပါး ကိုစောင့် ရှောတ်မြဲ စော တရားကိုမင်း မစောင့်က၊ အမတ်မစောင့်သည်၊ အမတ်မစောင့်က၊ ပြည်သူတို့မစောင့်ရာ၊ ထိုပြည်ကားဖျက်စီးရာ၏၊ မင်းတရားစောင့်က၊ အမတ်စောင့်သည်၊ အမတ် စောင့်က၊ ပြည်သူတို့စောင့် သည်၊ ထိုမင်းလက်ထက်၊ ပြည်ရွာသာယာခြင်း ဖြစ်၍၊ နတ်ရွာနိဗ္ဗာန်ရောက်ခံ့သောအကြောင်းတည်း၊ မင်းကြီး၊ မင်းတို့မည် သည်၊ မကောင်းမှုနှင့်ကောင်းမှုတဝက် ရှိချေသည်၊ ကောင်းရာကိုထိုက်၍၊ ကျင့်ပေလော့၊ မြတ်သောမင်းကြီး၊ တရားကိုစီရင် စေအပ်သူ ငါးယောက် တည်း၊ ငါးယောက်ဟူသည်ကား၊ ၊တရားဆယ်ပါးကိုစောင့်၍စီရင် သည်မင်း တပါး၊ ဓမ္မ သတ်ထွက်နှင့်အညီ စီရင် သည် တရား သူကြီး ထည်း တပါး၊ ဓမ္မသတ် တွင် ငဲ လွတ် ရာကို သာ စီရင်သည် တရား သူကြီး ထည်း တပါး၊ ချက်စီကန်းသော သူ သည် တောင် စေး စွဲ ကိုင် သူ နှင့်၊ သွား၍ ချိုး တောင်း ရောက် ဘိသကဲ့သို့ စီရင် သော တ ရား သူကြီး ထည်း တပါး၊ မြှိန်ခွင် လျှာကဲ့သို့၊ တည့်မတ် စွာ စီရင်သော တရား သူကြီး ထည်း တ ပါး၊ ဤငါး ယောက်တို့သည်၊ တရားသူကြီးမည်ရာ၏။

၁၃ မမြောက်ထိုက်သောမတရားစီရင်သူချနှစ်ပါး၊ တရားသူကြီးစကား။

တရားသူကြီးမမည်ရာသူ၊ ခုနှစ်ယောက်တည်း၊ ခုနှစ်ယောက်ဟူသည် ကား၊ အမျိုးမြတ်သူကိုလိုက်၍၊ မနိုင်ဘဲအနိုင်ပေးခြင်းကြေးငွေပဏ္ဏာတံဆိုး အများပေး၍ရှုံးမည်သူကိုအနိုင်စီရင်ခြင်းတပါး၊ အမျိုးသားချင်းဖြစ်သည် ဟူ၊ ရှုံးမည်သူကိုအနိုင်ပေးခြင်း၊ သေဘေားပျက်ဘေးကိုကြောက်၍၊ ရှုံးမည် သူအနိုင်ပေးခြင်း၊ ရန်သူဖြစ်သည်ဟုနိုင်အံ့သည်ကိုအရှုံးပေးခြင်းလည်းတ ပါး၊ ဟုတ်သည်၊ မဟုတ်သည်ကိုမသိမမြင်၍စီရင်သောသူသည်းတပါး၊ ဟုတ်သည်၊ မဟုတ်သည်ကိုသိလျက်၊ လောဘနိုင်ငံသို့လိုက်၍၊ စေထုအာ ဏာပေး၍မြိမ်းခြောက် စီရင်သည်တွင်၊ မဟုတ်သည်ကိုပြီးစေထတ်သော တရားသူကြီးသည်းတပါး၊ ဤသူခုနှစ်ယောက်တို့သည်ဆန္ဒာဓေါသအဘာ

These are the weights denoted in the Dammathat, of gold, silver, and other metals, when a khyieng, kyat or bo is mentioned. Thus the sage recluse called Menoo said.

12th. The law regarding men who are fit to be made judges.

O Maha Thamada, excellent king! who hast dominion over the one hundred and one races of men, who art free from the ninety-six diseases, who art the highest amongst men, a Nat of the Thamoodee* order, mayst thou watch over and firmly establish the ten laws (applicable to kings.) If kings do not abide by the laws, the lords will not; and if they do not, the people of the country will also disregard them, and the country will go to ruin. If the king watches over the laws, the lords do the same; and if they abide by and watch over the laws, so do the people of the country, and in the time of that king, the country being happy is the cause of the people obtaining nicban. O great king! kings may do an equal amount of good and evil; do thou follow and practise good. O excellent king! there are five descriptions of men who are proper to be made judges, which are as follows:—the king, who, abiding by the ten laws (for his guidance,) gives his decisions in accordance with them; the judge, who, abiding by the Dammathat, gives his decisions so as to avoid incurring the pains of hell;† the judge who decides like a blind man who feels his way with his staff, and takes the way that is best; the judge who decides between the parties impartially, like the index of a pair of scales; these five men may be appointed judges.

13th. The seven people who ought not to be raised to that station, who give unjust decisions.

The seven men who should not be made judges, are as follows:—the man who decides in favor of the party, who ought to lose his cause, because he is of high family;—the man who takes bribes, and decides in favor of the party who should lose;—the man who decides in favor of the party who should lose, because he is his relation;—the man who, from fear of death or other evil, decides in favor of the party who should lose;—the man who decides against the party who should gain the cause, because he is his enemy;—the man who decides without ascertaining the facts of the case;—the man who knows the facts, but, because he has the power, decides falsely. These seven men whose decisions are influenced by inclination, enmity, fear, or folly, the king taking council with his

* There are three orders of nats: Wathoodee, the clean, free from the dominion of the passions; Oopapatti who come full sized into the world, the inhabitants of the six nat countries; and Thamoodee to which order kings are said to belong.

† Decisions in strict accordance with the Dammathat cannot be given without entailing sin on the judge, punishments being ordered in it involving death, mutilation, and pains which cannot be inflicted without sin according to the Burman religion.

မောဟာသို့လိုက်၍ စီရင်သည်ကို၊ ပြည့်ရှင်မင်း ကေရာဂ်ိ အမတ်ချုပ်တော်ကောင်းနှင့်ထိုင်ပင်၍ နှင်ထုတ်အပ်၏၊ စီရင်၍ပြီးရာကိုထျသမျှကိုထည့်ပြီးစေရာ၏၊ သို့မှပြည်ရွာတိုင်း ကားသာယာမည်၊ ။မင်းစသောသူကြီးထိုနှံ့ပြီး သည်ငါးယောက်သောသူတို့သည်၊ ဆန္ဒာ ဓေါသ၊ ဘယာ မောဟသို့ မလိုက်မူ၍လမ်းဟောင်းနှင့်စီရင်သည်၊အမှုသည်တို့ပြစ်မှားအွှန်းဝဏ္ဏဂုဏ်ရှင်းတွင်နှစ်ဆတက်၊ ၎င်းအမှုသည်တို့ကပေးချော်စေထုမြဲဖွာမင်း၏ သားရင်းဖြစ်သောမနှုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

၁၄ ဓမ္မသတ်ကိုသင်သူ၊မသင်သူခွဲခြားဆိုသည့်တရား။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ ဗာရာဏသီမင်းကြီးသည် တိုင်းနိုင်ငံရေးကြောင့်၊ မိဌာနိ၍ အိပ်သည်ကာလညည့်တွင်း ချင်းအိမ်မက်ပေး လာသည်ကား၊ အကြင် မျက်စိကန်းသော သူကို၊ မျက်စိ မြင်သောသူ၊ တောင်ဝေးစွဲကိုင် စေ၍၊ လမ်းကောင်းကိုသွားစေသည်မြင်မက်ခြင်းတပါး၊ ။အကြင်မျက်စိမမြင်ကိုတောင်ဝေးကိုင်သည်၊ မကိုင် ချထား၍၊ အရှေ့အနောက်တောင်မြောက် မသိမရောက်နိုင်ခြင်းတပါး၊ ဤ အကြောင်းနှစ်ပါးကိုမြင်မက်သော့ကြောင့် ဗာရာဏသီမင်းကြီးဆင်ခြင်၍၊ ဆရာရသေ့ကို ပြန်လျှင်၊ ဆရာရသေ့ယူခြင်းကား၊အာသဝေါမစင်သမျှ၊လူ့ရဟန်းအပေါင်းတို့ရှိကြသည့်မှာ၊မျက်စိကန်းသောသူနှင့် တူ၏၊ထိုမျက်စိကန်းကို၊မျက်စိမကန်းသောသူ၊တောင်ဝေးကိုင်စေ၍၊ခရီးကောင်းကိုသွားရခြင်း၊ လိုရာရောက်ခြင်း နှင့်ကား၊ဓမ္မသတ်စာဟောင်းထုံးစံကိုတတ်သောသူ၊စီရင်သည့်နှင့်တူ၏၊မျက်စိကန်းကိုတောင်ဝေးကိုင်သည်ပြစ်ချထား၍တောင်မြောက်ရှေ့နောက်မသိနိုင်၊ သောင်အရာနှင့်ကား၊ဓမ္မသတ်စာဟောင်း၊ ထုံးဟောင်းကိုမရှိမကျင့်မသင်မတတ်သောသူစီရင်သည့်နှင့်တူ၏ဟုဆရာရှင်ရသေ့အိမ်မက်ဖတ်၍၊ မကောင်းကျင့်သမျှဓမ္မသတ်လမ်းဟောင်းမမှန်စီရင်သမျှကို ဗာရာဏသီမင်းကြီး ထိပ်ထန့်၍ ဓမ္မသတ်ထုံးဟောင်းလမ်းဟောင်း အစည်ကျမ်ဂန် သင်ကြား ၍ စီရင်မှသာလျှင်မှန်ရာသည်၊ယနေ့မှစ၍ရှုနှစ်ယောက်သောသူတို့စီရင်သည်ကိုစေ၍၊ ငါးယောက်သောသူတို့စီရင်သည်အတိုင်း၊ ဆန္ဒာဓေါ သဘယာ မောဟသို့ မလိုက်ရစီရင်ရ မည်ဟု၊ ပြည်တွင်း ပြည်ပတရာ တ စင်းထီးမြို့ဆောင်စေ၍၊ စကြာဝဠာတိုက်အတွင်း၌ ရှိသောလူရဟန်းတို့ကိုမောင်းကြေညာ၍ ကျော်ထီးသပ်စေ၍အာဏာထားသဖြင့်ဆုံးမထေ၏၊ ။ထိုရှေ့ကြွာဝေး မင်းစသောမင်းလောင်းတို့သုံး ဆောင်ရာဖြစ်သော ပဏ္ဍမြားကို သိကြား မင်းသည်၊ပုဏ္ဏားအရောင်ဖန်ဆင်း၍မင်းကြီးအား၊ပို့သထား၏၊ ဇေယျထ

ministers shall dismiss from their situations, and oblige them to return all expenses incurred for these decisions. Then will the country be happy and flourishing. If the first five* shall not follow the dictates of inclination, enmity, fear, or folly, but in their decisions follow the old established road, and a suitor shall accuse one of them (of injustice,) and on enquiry he shall be found to have decided according to law, let the accusing suitor pay in compensation double the amount of the original property.

14th. *The law as regards those who have, and those who have not, studied the Damathat.*

O excellent king! the king of Benares had fallen asleep after making a vow, in the same night he had the following dreams;—(he saw) a blind man led by his staff along the proper road by one who could see. He again dreamed, and saw a blind man whose staff had been let go by the person who had been leading, and not knowing east from west, or north from south, he could not go on his way. He reflected on these dreams, and told them to his teacher, the lord recluse, who interpreted them thus:—all men and Rahans, till their passions† are subdued, are like the blind man; he who was led by the one who could see, and, going the proper road, reached the place he wished to go to, is emblematic of the man who understands the Damathat, and decides in accordance with it; and he who was left by his guide, and did not know east from west, or north from south, is emblematic of the man who gives a decision without having studied or understanding the case. The recluse having thus interpreted the dream, the king became alarmed, seeing that only decisions given in accordance with precedent and the Damathat are just, (so be ordered) that the manner of deciding practised by the above mentioned seven judges should be avoided, and that of the five who avoided the influence of desire, enmity, fear, and folly, should be followed; and using his authority, he sent round the gong within and beyond the city, and ordered the one hundred and one kings bearing white umbrellas, all Rahans, and the inhabitants of the whole earth, to conform to the above order. On that day the king of the Nats, in the likeness of a Bramin, brought him a ruby fit to be used by kings, and all other kings,‡ and embryo deities; and a Nat, brought a ruby that

* Commencing with the king

† Athawau-matsenthamya from Awga, a stream the four currents that bear creatures away, Kamanga, desire, Bavauga, wish for a change for the better in the next state of existence, Ditauga, heterodox opinions, Awezauga, folly.

‡ The bramins say the four degrees of power attainable by the kings of this world, are Mandat whose sway reaches over the whole of the four Great Islands and up to Tawadeintha, the second of nat countries; Tsetkyawaday, over the four islands only; Eygurit, over the south island one yojana above, one below the surface.

၌ရှိသောပတ္တမြားကို၊ နတ်တို့အသာ မည်သောပုဏ္ဏားအသွင်ဖန်ဆင်း၍၊ ဗာရာဏသီမင်းကြီးအားပို့သလော၏၊ ထိုနေ့မှစ၍တိုင်းကားပြည်သူတို့သည်၊ မိတ်၏ချမ်းသာခြင်း၊ ကိုယ်၏ချမ်းသာခြင်းဖြစ်၍၊ စီးပွားများလေ၏၊ မိုဃ်းရေတို့သည် ကောင်းပေ၏၊ မိစ္ဆာစသော မကောင်းသော နတ်တို့သည်၊ ဝေးစွာကြည်ဖယ်လေ၏၊ တရားစောင့်သောနတ်တို့သည်လည်း ချည်းကပ်၍စောင့်ရှောက်မစသောကြောင့်အကျိုးပွားများလေ၏၊ ထိုကြောင့်မကောင်းသောတရားသူကြီးတို့ကိုပယ်၍ ကောင်းသောတရားသူကြီးတို့ကို စီရင်စေအပ်၏ဟုဗာရာဏသီမင်းကြီးအိမ်မက်ကို၊ ရသောအားပြန်၍၊ ရှင်ရသေ့တရားဟောသောကြောင့်၊ ကောင်းအောင်ကျင့်စီရင်ရာတွင်မှ၊ များစွာကောင်းကျိုးပေးဘူးကြောင်းကိုမဟာသမတမင်းအား မနုမည်သောရှင်ရသေ့သက်သေထား၍မိန့်တော်မူ၏၊ မြတ်သောမင်းကြီး၊ မင်းကြီးသည်အထက်ဗာရာဏသီကဲ့သို့ကျင့်စေသတည်း၊ ကျင့်ပေမူ၊ ဘုန်းတန်ခိုးကြီးပါစေ၊ အသက်ရှည်စွာအနာမဲ့လျှင်ဖြစ်ပါစေ၊ စည်းစိမ်ချမ်းသာကြီးပါစေ၊ ရွှေငွေရတနာလည်းများပါစေ၊ တချတပါး သောမင်းကိုလည်း အနိုင်ရပါစေ၊ ထီးဖြူဆောင်းချင်းမင်းတို့အတွင်၌၊ လောကသမုတိနတ်ဟုမိဖွာနဲ့မှတ်ထား၍၊ နတ်များကောင်းကြီးပေးကုန်ရာ၏ဟုမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

၁၅ အိုးလုလင်မိဘပေးစား၍သူငယ်မကြိုက်ကွာသောတရား၊

အကြွင်မိဘတို့သည်၊ အိုးကညာကိုယောက်ျားလုလင်နှင့် ပေးစားထေအုံ့၊ အိုးအိမ်မစပ်မှီ၊ ယောက်ျားတပါးနှင့် ပြေးသွားထေသော်အသွင်းစရိုး ပေးသောယောက်ျားငယ်ဉစ္စာ၊ မိဘသို့ပေးသမျှကိုလည်း၊ ယောက်ျားထံသို့အရင်းတိုင်းပြန်စေ၊ ပေးစားရာယောက်ျားငယ်က အလုံးရစေပေးစား၍အိုးအိမ်ရာရှည်လျက်၊ ကာမရာဂရှက်ချေမူ၊ ယောက်ျားတပါးနှင့်ပြေးသွားချေသော်၊ ထိုသူငယ်မတွင်ပါသမျှမှစ၍၊ သူငယ်မ၊ ကိုယ်ဆိုးလည်းစားစေ၊ ခိုးသူလည်းငွေသုံးဆယ် ထိုယောက်ျားငယ်အားလေးစေ၊ ယောက်ျားထံနှင့်မိမွေယ်နှစ်ယောက်ကိုပေးစားထိမ်းမြား၍ အိုးအိမ်ရာရှည်သည်၊ ကာမရာဂမရောက်မှန်လျက်သူငယ်မသည်ယောက်ျားတပါး မရှိ၊ ပေးစားသောသူကိုမလို၍ မိဘထံ၊ ပြေးသွားအုံ့၊ သုံးကြိမ်မြောက်ပေးစားစေဦး၊ မနေသူငယ်မ၊ ညင်းဆန်လျှင်၊ မိဘသို့ပေးသွင်းဉစ္စာလွှတ်စေ၊ စားမိုင်စေ၊ သူငယ်ကိုထိမ်းမြားယနေ့မှစ၍၊ ယောက်ျားငယ်နှင့် ခန်းဝင်မကွာမှီအရှမှာတေအိုးမိစွငယ်က၊ ယောက်ျားငယ်သို့ပေးပြန်စေ၊ မိဘတို့မှာသုံးကြိမ်မြောက်အပ်ပေးသောကြောင့်၊ အထက်အွင်းရင်းကင်းလွှတ်စေ၊ ယောက်ျားငယ်ထား

was in Wayboola hill. From that day the people of the country being happy in their minds, and at ease in their persons, became rich, the rains were abundant, the bad Nats kept at a distance, and the good Nats came and watched over the country, much to its advantage. For this reason, having set aside the bad, good judges should be appointed to administer the laws. Thus the lord recluse represented to the king Maha Thamada, the dream of the king of Benares as interpreted by the recluse, and that from his acting in accordance with it, great good was the result. O excellent king! do thou practise as did the king of Benares; if thou doest so, may thy power and glory be great, thy life long, and free from disease, thy riches and happiness great, thy property and gems abundant; mayest thou have dominion over the one hundred and one kings, and as the most exalted amongst white umbrella bearing kings, and chosen of the people for their Thamoodee Nat, the Nats will all give praise. Thus Menoo, the recluse, said.

15th *The law by which a young woman given in marriage by her parents, not liking the husband, separates from him.*

If a maiden daughter is given by her parents to a young man in marriage, and before consummation she shall go off with another, let her parents return all the presents the young man may have made, and let him keep all that was given at the marriage. If she shall run off with another after consummation, let her husband keep all the dower she may have brought, let him also have the price of her body, and let the seducer pay thirty tickals of silver. If after betrothment, and before consummation, there being no other man in the case, she, not liking the man to whom she is betrothed, shall run off to her parents, let her be restored to the person to whom she is betrothed three times. If she persists in refusing to remain with him, let her parents keep all presents made to them beforehand, but let the woman return two fold all that have been made to her from the day of her betrothment. As her parents have given her over to her hus-

မရသာ၊ ၊ထိုသို့ပေးစားရာတွင်၊ယောက်ျားသွေးဖြည်ချေလျှင်ထည်း၊ အသွင်းကိုဆုံးစေ၊ ထိမ်းမြားရာ၊ ယောက်ျား ငယ်က ပါသမျှကိုထည်း၊မိန္မ အားထဆိုးပြန်စေ၊ဤကားကာမဂုဏ်မစပ်သည်ကိုဆိုသတည်း၊ ၊ကာမ ဂုဏ်စပ်ပြီး၍၊ ယောက်ျားမလိုမူ၊ မိန္မငယ်ကအလုံးစုံကိုပိုင်စေ၊ ယောက်ျား ငယ်ကိုယ်သိုးကိုလည်းမိန္မငယ်အားပေးစေ၊ ဤကားထိမ်းမြား၍နေ့ထရုတ် မကြာသည်ကို ဆိုသတည်း၊ ထင်မယားမြောက်နေကြ၍၊ ဥစ္စာပါကြမည်၊ နှစ်ပါး လုပ်ဆောင် ကြီးစည်ရသည် ဥစ္စာမှိုက၊ မိန္မမကြိုက်ထည်း၊ယောက်ျား အလုံး ရစေ၊ ယောက်ျား မ ကြိုက် လည်း မိန္မအလုံးရစေ၊ ထိုဥစ္စာမှိုကြ၍၊ ကိုယ်သိုးစာသိုင်ကြစေ၊ဤကားသူငယ်ချင်းအိမ်ထောင်ကြီးမထုတ်သည်ကို ဆိုသတည်း၊

၁၆ ဝှင်သို့းလုလင်ထိမ်းမြားပေးစားနေ့၊ပေးစားသူနှင့်မနေ၊တပါး တခြားသူနှင့်နေသောတရား၊

မိဘထိမ်းမြား ပေးစားသည်၊ မိန္မကိုဖုံးအိပ်ရာမရှည်၊ ကာမမပေးညီစ ကိုလည်းကောင်း၊ အစ်မကိုလည်းကောင်း၊ ကျိုးကန်း ရူးနှာမဆို၊ ကာမစပ် ရှက်ချေလျှင်ထိုစပ်ရှက်သူကိုမယားပြုစေ၊ ပေးစားသည်မိန္မကို မရသာချေ၊ အကျိုးအကန်းအရူးအ ရူးဖြစ်သည်၊ အိမ်မထောင်နိုင်ပါ၊ မှားယွင်းပါသည် ဆိုသော်ချင့်ကိုယ်သိုး ပေးစေ၊ ပေးစားရင်းသူကိုမရရာလွှတ်စေ၊ထိုပေးစား သည်နေ့၊ ပေးစားသူသို့းကို ဖုံးအိပ်ရာ၊ ကာမမရှည်မရောတ်မပေးလျှင်မ ကို ကာမရောတ် ချေသော်၊ ထိုကျွန်မကို သာရစေ၊ ပေး စား ရင်း သို့းကိုမရ သာချေ၊ ထိုကျွန်မကိုမနေပြီဆိုလျှင်၊ ထိုကျွန် မ၏ကိုယ် သိုး တန် ရာ ထိုး ထို ယောက်ျားငယ်ကပေးစေ၊ ၊ပေးစားရင်းသို့းကိုမရ၊အထထ်သွင်းသမျှ ကိုရကောင်းသည်ယောက်ျားငယ်ကတောင်းထည်းမရရာလွှတ်စေ၊ ၊ ၊ ၊မိန္မငယ်မိဘတို့သည်၊ သို့းတယောက်နှင့်ပေးစားမည်ပြု၍၊ပေးစား သေး၏၊ ပေးစားရင်းပြုရင်းသို့းကိုအိမ်ခန်းသို့မဝင်စေ၊ညအခါသို့းထပါးကို အိပ်စေ၏၊ ထိုအိပ်စေသောသို့းကိုလည်းရစေ၊ ပေးစားသောသို့းကိုလည်းရ စေ၊နှစ်ယောက်ကိုယောက်ျားငယ်ကရစေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်း၊ထူမှုကား ရှုက် ၃တ် ချေသောကြောင့်တည်း၊ အကြြင်သို့း ကိုပေးစား သည် ကာထ၊ အ သွင်းဥစ္စာပဏ္ဏာပေးကောင်း သည်၊ မတောင်း၊ သို့းနှင့်ယောက်ျားငယ်သင့် နေပြီး၍၊အသွင်းလတ် ဆောင်းရကောင်း သေးသည် ယော က်ျား ငယ် မိဘ၊ ယောက်ျားငယ်ကိုတောင်းသော်မရရာချေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်း၊ထူမှုကား ရှေးမဆိုချေသောကြောင့်တည်း၊

band, let them keep all presents made beforehand. Should the man not keep his engagement, let him lose all his advances, and double all he brought with him. This is the law before consummation. After consummation, should the man not desire the woman, let her retain all the property, and let him pay her also the price of his body: this is said of separation soon after marriage. Should they have lived some time together, and both had property at the time of marriage, which has been increased during the time they lived together, and the woman does not wish to remain with the man, let him have all the property. If the man be the party wishing to separate, let the woman have the whole. If they have no property, let the price of their body be paid (by the party wishing to separate.) This is said of a party who have never before been married; not if they have been married before.

16*th*. *The law when a young woman is given in marriage in the same way, and on the day of the marriage, the man to whom she was plighted shall not remain with her, but go with another.*

If a woman has been formally betrothed by her parents, and before the marriage has been consummated, or they have slept on the same bed, the man shall have connection with her sister, elder or younger, be she deformed, blind, mad, or sick, he shall make a wife of the person he had connection with, and shall not obtain the woman to whom he was betrothed. If he admit that he has committed an offence, and declare that he cannot make the woman his wife, because she is deformed, blind, a leper, or mad, he shall pay the price of his body, and not obtain the woman to whom he was betrothed: let her be free. Should he not sleep with his wife on the day of marriage, and not consummate the marriage, but have connection with a slave, let him make her his wife; he shall not have the woman to whom he was betrothed. Should he refuse to make the slave his wife, let him pay the amount for which she is bound: he shall not obtain her to whom he was betrothed, and she shall retain all the presents he may have made: if he demand them back, he shall not obtain them. If parents shall betroth one daughter, and under favor of the night send another into the bridal chamber, let the man have the daughter he thus sleeps with, and also the one to whom he was betrothed. Let him have both. Why is this?—because a deceit was practised on him. If parents do not demand the usual presents at the time of betrothment of their daughter, but do so after the young man and woman have been some time together, they shall not obtain them. Why is this?—because they did not speak beforehand.

၁၇ သူငယ်ချင်းချစ်၍မိဘအသွင်းခံပြီးမှ၊သူတပါးနှင့်ပေးစားသောတရား၊

အကြင်မိဘတို့သည်အသွင်းအများခံ၍ရှိပြီးမှ၊ အသွင်းရှင်နှင့်မပေးစား ဘဲ၊ကြွယ်ဝကုန်တန်ရတတ်သောသူကို သ္မီးပေးချေမူ၊ ထိုယောကျာ်းငယ်ထ သွင်းသမျှကိုသ္မီးငယ်မိဘကထံသိုးပေးစေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ စကားရှေ့ချေသော့ကြောင့်တည်း၊

၁၈ မိဘနှစ်ပါးထိမ်းမြားသည်၊သူငယ်မနာမစွမ်ရှိသည်ကိုသူငယ်မသိ၊ သိလျှင်သူငယ်ကွာသောတရား၊

အကြင်သ္မီးကိုနူသည်၊ ကျိုးသည်၊အသည်၊ဆွံ့သည်၊ နားပင်းသည်၊ ရူး သည်မလိမ္မာသည်ကို၊ယောကျာ်းငယ် မိဘတို့မသိ၍ ပေး စားမည်ဆိုသည် ကာလ၊ မိန္မငယ်မိဘကအကြောင်းကိုမပြော၊ ပဏ္ဏာအသွင်းခံ၍ထိမ်းမြားထေ ၏၊နူ၊ ရူး၊ ကျိုး၊ ကန်း၊ နားပင်း၊ အသည်၊ ဖြစ်ကြောင်းကို၊ ယောကျာ်းငယ် သိ၍မနေ၊အသွင်းကိုတောင်းလျှင်၊ ထသိုးပေးစေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူ မူကား၊မိန္မငယ်မိဘ ရှိုးဝှက်ချေသော့ကြောင့်တည်း၊ ချင်းတို့သိလျှက်ပြစ်မှု၊ အပြစ်မရှိနေထိုင်စေ၊မနေလိုမူ၊အသွင်းဆုံးစေ၊

၁၉ သ္မီးလုလင်ကို၊အများယောကျာ်းမိဘတို့စည်၍ကယောက်ယောက်၊ သူငယ်မကြိုက်သူနှင့်နေသောတရား၊

အကြင်မိဘတို့သည်၊ သ္မီးကညာတယောက်ကို၊ ယောကျာ်းမိဘအများ နှစ်သက်၍ အသီး အသီး ကွမ်းလက် ဇက်ရှေ့ ငွေဝှဆိုး အဝတ် ထိုမြင့်၊ လက် ဆောင်ပို့၍တောင်ကြ၏၊ သ္မီးနှစ်သက်လျှင်နေမိမ့်မည်ဟူ၍လက်ဆောင်ကို ယူ၏၊နောင်သ္မီးငယ်ကိုဆွေးနွေးမေးမြန်းစိစစ်လျှင်၊ရှေးဦးလက်ဆောင်ခံသူ ကိုလည်းကောင်း၊ အလယ်ခံသူကို လည်းကောင်း၊ နောက်ခံသူကို လည်း ကောင်း၊ တယောက်ကိုနှစ်သက်သည်သ္မီးငယ်ဆိုရာ၊ နှစ်သက်ရာနှင့်ပေး စားထောင်နေစေ၊ငါတို့ပဏ္ဏာကိုယူသည်ဖြစ်သည်၊ငါတို့သားနှင့်မနေရဖြစ် သည်ဆို၍ အသွင်းပဏ္ဏာ လက်ဆောင် ကို တောင်း သော် လည်း မရရာ၊ အ ဘယ်ကြောင့် နည်း ဟူမူကား၊ သ္မီးငယ်နှစ် သက် ရာပေး ၍ နေ မိမ့်မည်ဆို သောစကားရှိ ချေသော့ ကြောင့် တည်း၊ သ္မီးငယ်မိဘတို့စားပိုင်ထေ၏၊ သို့ မဟုတ်တုံ၊ တဦးလက်ဆောင်အသွင်းကိုခံ၍ ထောင်နေစေရမည်၊ သ္မီးကိုမ မေးပြီ၊ငါတို့မိဘပြီးလျှင် ပြီးတော့သည်၊ မှိမ်း ချက်ဆို ပြီးမှ သူတပါးကိုပေး စားချေသော်၊အသွင်းကိုမိန္မငယ်မိဘကားယောကျာ်းငယ်မိဘသို့ပြန်စေ၊

17th. The law when a couple are attached to each other, and the parents of the woman having accepted presents, shall give her to another.

If parents have received large bridal presents, and do not give their daughter to the giver of them, but to a rich man, they shall return to him double. Why is this? Because they have departed from their engagement.

18th. The law by which a man, when he discovers the fact, may separate from a diseased woman with whom a marriage has been contracted, by mutual consent of the parents of both, he not knowing at the time of marriage that she was diseased.

If parents have a daughter who is a leper, deformed, dumb, imbecile, deaf, mad, or a fool, and the parents of a young man to whom they betroth her do not know this, and at the time of betrothment they do not tell them, but receive the presents, and give her away, and the young man discovering her defects shall refuse to live with her, and demand back the preliminary presents, let them restore them two-fold. Why is this?—because they practised a deception Should the man's friends have known her condition, no blame shall attach to her parents: let the couple live together. If the man refuse to do so, let him lose his presents.

19th. The law when the parents of several young men have sent to demand a young woman in marriage, and she takes one of her own choice.

If parents have a maiden daughter, and the parents of several young men approving of her, shall separately make presents of betel, tea, gold, silver, or cloth, and demand her in marriage, and the maiden's parents accept them with a promise that if she is willing, they will give her in marriage, should the maiden on consideration, approve of the person who first or last made the presents, or any one of them, let her be given to him; and if the parents of the other young men demand back their presents on the ground that she has not been given to their son, they shall not recover them. Why is this?—because it was stipulated she should be given to the one whom she should choose, her parents have a right to keep the presents. If the agreement was not made thus, but they receive the presents of one, saying they will oblige her to marry (their son,) that the engagement with them is final, and if after this they give her to another, let them return all the presents.

၂၀ သွီးကိုလိုခ်မိဘအိမ်တွင်သူငယ်ကိုဝင်လုပ်ခ်သူငယ်မကို ဖောင်းသောတရား။

အသွင်းလည်းပေး၏၊ ယောက်ျားငယ်လည်း မိမ္မငယ်သို့ မိဘအစေကိုခံ၍လုပ်နေ၏၊ ကုန်ကြွယ်ဝသူနှင့်ပေးစားချေသော်အသွင်းကို တံသိုးပေးစေ၊ လုပ်ခွန်နေ့ကကိုလည်းတွက်၍ပေးစေ၊ သွီးနှင့်ပေးစားမည်တွင်မည့်မှုနှမ်း မည်မျှလ၊ လုပ်၍အစေကိုခံ၊ သဘောတူဆိုကြ၍၊ လနှစ်ဆိုဂတိရောထ်ပြီးမှ၊ သွီးကိုမပေးချေမူသွီးငယ်ကိုယ်သိုးယောက်ျားငယ်ကိုပေးစေ၊ ထိုသို့အား ဂတိမဆိုယောက်ျားငယ်သည်၊ မိမ္မငယ်မိဘအလုပ်၊ ဘဏ္ဍာကိုစွမ်းဆောင် လုပ်၍မိဘအသိ၊ သွီးငယ်အလိုတူအိပ်ခန်းနေရာ၊ အုံးအိပ်ရာ၊ ရှည့်ရဲ့အင်္ သွီးငယ်မိဘတို့က၊ ငါတို့ပေးစားသည်လော မဆိုသာချေပြီ၊ ဆိုင်နေစား သောက်အလုပ်အကြီအသိအမြင်ဖြစ်ချေသောကြောင့်၊ လင်မယားချေခြာထ် စေ၊

၂၁ သွီးကိုခိုး၍မိဘအိမ်တွင်မဟုတ်၊အလျောက်သားနှွေးမှ၊ မိဘခွာပိုင်သောတတရား။

မိမ္မငယ်မိဘ မပေးစားမိုးသွား၍၊ သားတကိုုပ်မြင်သော်လည်း၊ မိဘ ခွာ၍ လင်သစ်ပေးသော် ပေးစားပိုင်စေ၊ ငမယားဟုမဆိုပိုင်ချေ၊ အထထ် ကြောင့်နည်းယူမှုကား၊ သွီးကိုမိဘပိုင်ချေသောကြောင့်တည်း။

၂၂ သူငယ်မကိုသူငယ်အလျောက်မိဘမပေးစား၊ခိုးသွား၍ မခွာပိုင်သောတရား။

မိဘတို့သည်၊ မကြိုက်မနှစ်သက်မပေးစားဘဲ၊ မိမ္မငယ်နှင့်ယောက်ျား ငယ်ထွက်ရှောင်ပြေး၍၊ မိမ္မငယ်မိဘကျေးရွာနေရင်းဖြစ်စေ၊ အနီးခြားစေ၊ ရောက်လာ၍၊ သားနှစ်ယောက်သုံးယောက်မွေးမြင်သော်လည်းကောင်း၊ ငါးနှစ်ဆယ်နှစ်တိုင်သော်လည်းကောင်း၊ မိဘတို့အသိအမြင်ဖြစ်ပြီးမှ၊ မနေ ရပြီခွာသော်မခွာပိုင်ချေ၊ မိဘအုပ်သောသွီးကို၊ ယောက်ျားငယ်ခိုး၍ပြေး ရာ၊ မနေပြီမိမ္မက၊ မိဘထံပြန်သော်ခိုးသည်အပြစ်မရှိ၊ ငမယားမဆိုပိုင်၊ မိမ္မ ကိုတည်းယောက်ျားသည်ခိုးယူပြီးမှ၊ မနေပြီဆိုလျှင်မိမ္မငယ်သို့ယောက်ျား ကကိုယ်သိုးပေးစေ၊ အလျှော်ရောက်မှ၊ မလျှော်ပြီနေပါမည်ဆိုသော်လည်း၊ မိမ္မငယ်မနှစ်သက်က မနေမရသာချေပြီ၊ မယားအရာကလွတ်စေ၊ ကိုယ်သိုး ကိုသာယောက်ျားကမိမ္မသို့ပေးစေ၊

20th. The law when a young man, wishing to marry a young woman, gives his services in the house of her parents, and demands her in marriage.

If (parents) shall not only have received presents from the young man, but he shall also have served them, and they shall give their daughter to a man of wealth, let them return the presents two-fold, and having calculated the value of his labour, let them also pay for that. Should the parents by mutual consent make an engagement, saying, "serve for so many years, so many months, and we will give you our daughter," if when the time is up, the parents do not give their daughter, let them pay the price of her body. In case no engagement was made, should a young man whilst working diligently for the parents, with their knowledge and her own consent, sleep with the daughter in her own room, and have connection with her, the parents shall not afterwards say they did not give her to him; they were aware that they had slept together, and that he was working and eating in the same house; let them be considered as man and wife.

21st. The law by which parents are empowered to cause the separation of their daughter from a husband who took her without their consent, when she has borne children, not in their house, but in a place of her own choice.

If the parents of a young woman shall not give her away, but she shall be stolen (seduced) away, even if she has had ten children, they have the power to cause her to separate from (the seducer) and give her to another; the man has no right to say she is his wife. Why is this?—because a daughter belongs to her parents.

22d. The law when they are not empowered to cause a separation, when the daughter was taken without their consent.

If a young woman runs off with a young man, not approved of by her parents, and having concealed herself for some time, shall return to the village or neighbourhood in which her parents live, and have two or three children, or live there five or ten years with the man, after her parents have seen and known (of her being there,) they shall not have the power to cause her separation (from her husband.) If a young man runs off with a daughter living under the protection of her parents, and she shall return to them, refusing to live with him, he shall not be punished for the theft, (seducing her away,) but he shall have no right to claim her as his wife. If a man after running away with a man's daughter, refuse to keep her, let him pay the price of his body. If when ordered to make compensation, he offer to live with her, he shall not retain her if she does not consent; let her be released from all obligation as his wife, and let him pay the price of his body

၂၃ သို့းလုလင်မိဘမသိ။သူငယ်နောက်လိုက်၍။သုံးကြိမ်အပ်ပြီးလျှင်။ ဇရင်နောက်မအပ်ရသောတရား။

အကြြင်မိန္မငယ်ကိုအလိုတူယူသွားအံ့။ သုံးကြိမ်မြောက် မိဘတို့သို့အပ်ပေးစေ။ သဘောတူသို့းလိုက်ချေသော့ကြောင့်။ သူမိုးမဟူရာမိုးဘိသည််ဖွဲ့၍၊အရုံပိုင်တို့ထံမှုလည်း။ သင့်နေစေစီရင်၍၊သင့်နေပြန်လျှင်။ ထင်မထား ကို။ ယောက်ျားမိဘကပေးစေ။ ထိုသို့လင်မယားရိပေးပြီးမှ။ မနှစ်မသက်မ နေလိုသူငယ်မဆိုးလည်းကိုယ်ဘိုးပေးစေ။ ယောက်ျားဆိုးလည််းကိုယ်ဘိုး ပေးစေ။လင်မယားမြောက်ကြပြီးမှ။ တယောက်ကိုတယောက် မနေပြီဆို လျှင် စိတ်တူဖြစ်သည် အမှုကျရန်။ ရန်ကို အညီပိုင် ရာကိုယူကြစေ။ မိန္မနှစ် သက််၍။ ယောက်ျားက မနှစ်သက်သော်။ ပိုင်ရင်းဥစ္စာကိုမိန္မအားစုစေ။မိန္မ ကမနှစ်သက်။ ယောက်ျားက နှစ်သက်ပေကလည်း။ မိန္မကပိုင်ထိုထိသည််ကို ယောက်ျားအားစုစေ။ ကျေးမြီမှာအပြစ်ရှိသူကပေးဆပ်စေ။ သို့းငယ်ကိုသုံး ကြိမ်မြောက် အပ်ပြီးမှုကား။ ယောက်ျားမိဘ ယောက်ျားငယ်ကိုမခွဲရေးအ ဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ သို့းကိုသို့းရှင် မနိုင်ပေးသော့ ကြောင့် တည်း ဟူပေ။

၂၄ သို့းလုလင်နှင့်သူငယ်သွားလာ၍။မိဘအုပ်သူသိလျက်။သူတပါးနှင့် မပေးစားပိုင်သောတရား။

အကြြင်သို့းငယ်နှင့်။ယောက်ျားငယ်တူတကွဖိပ်နေသည််ကို။ မိထအုပ် သူတို့သိ၍။ရက်လများမှ။ သူဘပါးနှင့်ပေးစား ချေသော် မပေး စားပိုင်။အ ဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။ မိသိဘမြင် အအုပ်တို့ အသိထင်ရှားဖြစ်ချေ သော့ကြောင့်တည်း။

၂၅ ကျွန်ကိုကျွန်မဟုတ်။သခင်ဆို၍သူတပါးနှင့်ပေးစား၍သားသို့းမွေးမြင်မှ။ ကျွန်ဖြစ်သည််မဆိုပိုင်သောတရား။

အကြြင်သူတို့သည်။ ကျွန်မကိုလည်းကောင်း။ ကျွန်ယောက်ျားကိုလည််း ကောင်း။ကျွန်မဟုတ်ဆို၍၊သူတပါးတို့နှင့်၊ထင်ရှားစွာပေးစား သားမြေး စီးပွားများမှ။ ကျွန်ဖြစ်သည် ဆိုချေ သော် မဆိုပိုင်။ ဆိုသည် ဒါပြစ်ကျွန်ဆို တိုင်းကိုလည်းလျှော်စေ။ ကျွန်အရာကလည််းလွတ်စေ။

23rd. The law that a young man after restoring a young woman who has run off with him three times to her parents, is not obliged to return her again.

If a young woman shall be taken away from her parents with her own consent, let the young man restore her to them three times; as the young woman is consenting it shall not be called "theft." If he be accused before the judge of stealing her, and he decide that they are to live together, and they do so, let them be considered as man and wife, and let the parents of the man pay the law expenses. If after the expenses have been paid, the woman shall refuse to live with him on the ground of not liking him, let her pay the price of her body. If the man refuse to live with her, let him pay (the price of his body.) If after they have thus become man and wife, they both refuse to live together, it is a separation by mutual consent; let each have their own debts, credits, and personal property. If the woman consent to live together, and the man refuse, let her have the whole of the original property. If the man consent to remain together, and the woman refuse, let him have all the original property, and let the party refusing pay all the debts. In cases where a young woman has been returned three times, no action will lie against the young man or his parents. Why is this?—because the "owners" of the daughter could not control her.

24th. The law that parents shall not give their daughter to one man, knowing that she has slept with another.

If the parents or guardians of a young woman know that she has slept with a young man, and after several days or months, they give her to another, they have no right to do so. Why is this?—because they are notoriously aware of the above fact.

25th. The law that when a master gives his slave in marriage to the daughter of another, saying he is not a slave, he shall not claim the children as slaves.

If any one shall publicly give a slave, male or female, in marriage, and say openly they are not slaves, when the children come to be numerous, he shall have no right to claim them as slaves. If he does, let him pay as a fine the amount said to be due by the slave, and let him be emancipated.

၂၆ သူငယ်မကိုယောက်ျား၊ သဘောတူသနွှေပေးပြီးမှ၊ မနေသောတရား၊

အကြင်မိမ္ဗငယ်ယောက်ျားငယ်တို့မိတ်တူသနွှေပေး၍၊ မနေမဆောင် မလျှော်မှီ၊ သနွှေနှင့် တကွသူငယ်မသေသော်၊ ငွေအကျပ်ခြောက်ဆယ် လျှော်စေထုမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

၂၇ ကညာလေးပါးကိုပြစ်မှားသောတရား၊

ဘွိုးကညာတို့ကိုမိတ်မတူ၊ အပိုင်အနိုင်ပြစ်မှားခြင်း၌၊ အရွယ်မရောက် သောကညာ မျက်ချေ့သူလား နှစ်ဖက် ကန်း သောကညာ၊ အရူးမြဲသော ကညာ၊ အရွယ်လွန်ပြီးသောကညာထု လေးပါးအပြားရှိ၏၊ ထို့မှတပါးအ မျိုးတူ၍၊ ဆန္ဒမတူသောကညာ၊ ဆန္ဒတူ၍အမျိုးမတူသောကညာ၊ အမျိုးတူ ဆန္ဒတူကညာ၊ အသူးမတူဆန္ဒမတူ၊ ကညာဟူ၍လေးပါးကိုမှတ်ရာ၏၊ မြတ် သောမင်းကြီးအရွယ်မရောက်သေးသောကညာ၊ သူအိုဖြစ်သော ကညာ၊ အ ရူးကညာတို့ကိုမိတ်မတူအပိုင်အနိုင်ယောက်ျားတို့လွန်ကျူးချေမူးရှုံသုံး ဦးသောကညာတို့မှာ၊ ငွေစင်အကျပ်တရာလျှော်စေ၊ မင်းဒါန်ထည့်စေ၊ သူလားနှစ်ဖက်ကန်းကို၊ သဘောမတူပြစ်မှားချေလျှင်၊ ငွေစင်အကျပ်ငါးဆယ် လျှော်စေ၊ ဆိုးရှုံးသောစကျွံရှိချေသောကြောင့်တည်း၊ မင်းဒါန်ထည့်စေ စေ၊ ဤကားအရွယ်မရောက်သူငယ်မတွင်၊ အတင်းမုတိမ်းကိုဆိုသတည်း၊

၊ ၊တရားဝင်သူငယ်မအရွယ်လွန်မိမ္ဗ၊ နှစ်ယောက်တို့ကို၊ သဘောတူမှန် လျှင်၊ ပြစ်ဝက်ကိုလျှော်စေ၊ တရားဝင်သူဖြစ်သည်ရာဇာဝတ်မင်းဒါန်ထည့် စေ၊ အရူးမျက်မမြင်တို့ကို၊ သဘောတူအရွယ်ရောက်ဖြစ်၍၊ ထည်ပါးလျှင် လုံ့မြိုအောင်ကျွေးမွေးထိန်းသိမ်းစေ၊ သနွှေမှိလျှင်၊ စောင့်မလုပ်ကျွေးမွေးစေ၊ သားမွေးလျှင်သားထိန်းနို့စို့၊ အရူးမှာပေးစေ၊ မျက်မမြင်မှာ သား ထိန်းတ ယောက်နှင့်၊ တောင်ဝေးစွဲပေးစေ၊ ဤအရာကားသဘောဟူစပ်ရှတ်ရာထွန် သနွှေရှိ၍မွေးမြင်သည်ကိုဆိုသတည်း၊ ၊သနွှေမရှိသဘောမိတ်တူ ယည်ပါးသည်ကို၊ မကျွေး မမွေးချေလျှင်အရူးမှာငွေသုံးဆယ်လည်းဟူ၏၊ ငါးဆယ်လည်းဟူ၏၊ မျက်မမြင်မှာ၊ သုံးဆယ် လည်းဟူ၏၊ ခြောက်ဆယ် လည်းဟူ၏၊ ဤကားအရွယ်ရောက်၍၊ သဘောတူသည်ကိုသာဆိုသတည်း၊

၂၈ ဆန္ဒမတူ၊ ယညာလေးပါးကိုပြစ်မှားသောတရား၊

ထို့မှတပါးအမျိုးတူ၍၊ ဆန္ဒမတူသောကညာကို၊ ဆိပ်ကွယ်ရာသောအ ရပ်၌၊ အပိုင်အနိုင်ကျင့်ချေသော်၊ အရွယ်မရောက်က၊ အမျိုးတူသည်ထုမဆို

26th. The law when a man having got a young woman with child by her own consent, refuses to marry her.

If a young woman is gotten with child by her own consent, before the man lives openly with her, and she dies before he has paid the fine, or before the child is born, let him pay in compensation sixty tickals. Thus the recluse, called Menoo, ordered.

27th. The law when one of the four kinds of virgins is deflowered.

As regards virgins deflowered against their inclination, there are four kinds; 1st, one not arrived at puberty; 2nd, one who is blind of both eyes; 3rd, one who is mad; 4th, one who is beyond the grand climacteric. Besides these there are four kinds; 1st, one who is of the same class, but different desires from (the ravisher;) 2nd, one whose desires are the same, but class different; 3rd, one the same both in class and desire; 4th, one different both in class and desire. These four distinctions must be noted and considered. Oh excellent king! if a man shall by force deflower a virgin who has not reached the age of puberty, one who is mad, or one who is beyond age, let him pay one hundred tickals in compensation, and let him also suffer criminal punishment. If it be a virgin blind of both eyes, against whom the offence is committed, let two hundred tickals of pure silver be paid in compensation, because she is entirely blind, and let the offender be also punished criminally. This is said when she has not attained the age of puberty. If she be arrived at the age of legal responsibility, or beyond age, and consenting, let half the above compensation be paid; and as she is of legal age, let no criminal punishment be inflicted. If a virgin who is mad or blind, be of legal age, and consenting, let the offender support and take proper care of her whilst with child, and when the child is born, let him in the case of the mad woman, provide a wet nurse, and of the blind one, an attendant for the child, who shall lead the mother about; that is, when the offence was committed by mutual consent, and a child is born. If there be no child, and the connection be by mutual consent, should the man refuse to support the woman, he shall pay the mad woman thirty tickals, or as some authorities say, fifty; to the blind one thirty tickals, or according to some authorities sixty; that is, when they have arrived at the age of puberty, and are consenting.

28th. The law when a rape is committed on one of the four classes of virgins.

Besides these, there is a virgin of the same family as the offender, but who is not consenting. If the offence be committed in a sequestered place, violence used, and the girl not arrived at the age of puberty, she shall not be said to belong to the same family.* Let the

* [illegible] plead family relationship in extenuation

သာဒ္ဓေ။ ။ငွေအကျပ်တရာလျှော်စေ၊အမျိုးမစောင့်သည်ဝန်မင်းဓါနိုထမ်း
ခံစေ၊ အမျိုးတူအလိုတူဖြစ်လျှင် ထောင်နေ ကြစေ၊ မိဘမိဘက မကြိုက်မနှစ်
သက်လျှင်ခွာပိုင်စေ၊ ယောကျ်ားမိဘတို့မကြိုက်မနှစ်သက်သည်ထု၊ မခွာ
ပိုင်ချေ၊ယောကျ်ားကမကြိုက်လျှင်၊ကိုယ်ဘိုးပေးစေ၊ မိဘမကြိုက်လျှင်ထမ်း
လွတ်စေ၊ဤကားသူဆင်းရဲသူတန်ချင်းကိုဆိုသတည်း။ ။ဆန္ဒတူ၍၊အမျိုး
မတူသော်၊ မင်းမျိုးကညာအရွယ်မရောက် သူကိုအပိုင်အနိုင် ကျင့်ချေလျှင်၊
ငွေအကျပ်သေးရာ၊ပုဏ္ဏားမျိုး ဖြစ်ကသုံးရာ၊ သူဌေးသူကြွယ်မျိုးဖြစ်ကနှစ်
ရာ၊သူဆင်းရဲမျိုးဖြစ်ကတရာလျှော်စေ၊ ။အရာအထူးမရောက်သောသူ
တို့တွင်၊ အမျိုးကိုဆိုသောငွေအလျှော်စကားတည်း၊ အရာအထူးချီရောက်
သောသူတို့မှာ၊အထက်ဆိုခဲ့သောလျှော်စကားမှုပြီထု၍တ်ရာ၏၊ မိတ်
တူအရွယ်ရောက်ဖြစ်ကြလျှင်၊ထောင်နေကြစေ၊ အမျိုးထုတ်သူမြှိုက်သမိုးထုမ
ခွာပိုင်ချေ၊မိဘမြတ်သောသူနှင့်မိတ်တူဖြစ်ကြသော်၊ မနေပြီဆိုချေလျှင်၊မိဘ
မှာအပြစ်မရှိ၊ မဆိုသာချေ၊ချင်းမိဘမခွာသမျှသည်၊ချင်းကိုယ်ဘိုးစေလွတ်
သာချေ၊အမျိုးအလိုက်တန်ရာယောကျ်ား သို့ပေးစေ၊ယောကျ်ား ကမကြိုက်
သော်လည်းချင်းအမျိုး အလိုက်၊မိဘသို့ကိုယ်ဘိုးပေးစေ၊ဤကားယောကျ်ား
သူတန်သူဆင်းရဲ မိဘအမျိုးမှုကိုဆိုသည်ထု၍တ်ရာ၏၊ ။အမျိုးတူဆန္ဒ
တူဖြစ် ကြ သော်လည်း တရား မ ဝင် အရွယ်ငယ်သော်၊ သူငယ်မဖြစ်သေး
အမျိုးတူဆန္ဒတူထုမလွန်မကျူးသာချေ၊ မင်းဓါနိုကိုလွန်ကျူးသူခံစေ၊အ
မျိုးမစောင့်သည်ဝံ၊ ပူဇော်ထုံးကြီးထားသည်အတိုင်းအမျိုးအလိုက်ပူဇော်
စေ၊အရွယ်ရောက်ကြမူ၊အပြစ်မှုမှိထောင်နေကြစေ၊အမျိုး ထည်းမတူ၊ဆန္ဒ
ထည်းမတူ၊နှစ်ပါးကွဲရာ၌မိဘတရားမဝင်သေးသည်၊သူငယ်သူဆင်းရဲမျိုး၊
ယောကျ်ားမင်းမျိုး၊ပုဏ္ဏားမျိုး၊သူဌေးသူကြွယ်မျိုး၊ ပြည်စိုးကုန်သည်သူမျိုးအ
ပိုင်အနိုင်ဆိပ်ငြိမ်ရာတောအရပ်၌ကျင့်ချေသော်၊နွမ်းစဏ္ဍားအဝင်၊သူထုတ်
မျိုးဖြစ်သည်၊တဆယ်ငါးကျပ်၊ခုနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်၊ငါးကျပ်ငွေကိုသူဆောင်
ကသူနှပ်ကိုလျှော်စေ၊ ဆိုသည်စကားနှင့်မ ဆို သာချေ၊ အမျိုးမစောင့်ရာ
ရောက်သည်၊ အကျပ်တရာလျှော်စေ၊ မြတ်သောမင်းကြီး မိတ်တူသည့်ပင်
ဖြစ်သော်လည်း၊ အရွယ်မရောက်ချေက အကျပ်ငါး ဆယ်လျှော်စေ၊ အရွယ်
ရောက်၍မိတ်တူသည်ဖြစ်လျှင်ထောင်နေစေ၊ ။အမျိုးမြတ်သောသူ
ယောကျ်ားကမထောင်မနေလျှင်၊ မိဘ၏ အမျိုး အလိုက်၊ ငါးကျပ်မျိုး၊ နှစ်

offender pay one hundred tickals in compensation, and let him also be punished criminally for neglecting the honour of his family. If they be of the same family and consenting, let them become man and wife. If the woman's parents do not approve of the man, let them have the right to cause their separation. If the parents of the man object to the match, they shall have no such right. If he himself do not like the woman, let him pay the price of his body. If the woman do not like the man, let him not pay; there is no blame. This is said of people of the poor class, or those possessed of moderate means, when the woman consents, and the family is different. If a virgin of the royal family, not arrived at the age of puberty, be deflowered by force, let the offender pay four hundred tickals of silver in compensation. If she be a Braminee, three hundred. If of the thatay or wealthy class, two hundred, and if she be of the poor class, one hundred tickals of silver shall be paid in compensation. This is said of people not of rank, or holding a title conferred by the king. If they be so, the law for their paying compensation in gold has already been laid down. If the parties be of the same age and consenting, let them become man and wife; they shall have no right to separate on the ground that one is of a lower class. If the woman be the party of higher rank, and shall afterwards refuse to remain with the man, she shall not be held free of blame. If she be not separated by her parents, let her pay to the man the proper price of her body according to her class. If the man be the recusant party, let him pay the price of his body according to his class. This is when the man is of the poor class, or is possessed of moderate means, and the woman a person of rank. Although they be of the same class and consenting, if the woman is not of a legal or responsible age, or not arrived at puberty, they shall not plead their being of the same class and mutually willing, in extenuation of their offence; let the offender be punished criminally, and let him make the established offering for neglecting the honour of his family. If the woman has reached puberty, there is no blame; let them become man and wife. If the class be different, no consent given, the woman of the poor class, and not attained the age of puberty, the man of the royal, bramin, or thatay class, or possessed of moderately large property, and he deflower the girl in a sequestered part of the forest, it is the act of a degraded person, of a Dwoontsanda; it shall not be comprised in what has already been laid down, that a person of superior class shall pay to one of an inferior or degraded class, fifteen, seven and a half, or five tickals of silver; it is a disregard of the honour of his class; let him pay one hundred tickals. Oh excellent king! though the woman be consenting, if she has not arrived at puberty, let him pay fifty tickals. If she be of proper age and consenting, let them become man and wife. If the man, being of high class, does not wish to take the woman, let him make compen-

ကျုပ်နှစ်မတ်ရှိ၊ တသယ်ငါးကျပ် ဒွန်းစဏ္ဍားအမျိုးတို့ကာ၊ သက်သည်အမျိုး အလိုက်၊ အမျိုးမှန်ရာလျော်စေ၊ မိမ္မကျွန်စည်မျိုးဖြစ်လျှင်၊ ငါးကျပ်ငွေကကို တက်သာပြီ၊ ဒုင်ဆိုနဲ့သည်အတိုင်းလျော်တန်ဟူပေဟု၊ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊ ။ဤကားကညာ ၁ ရှစ်ရပ်စကားပြီး၏၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ သူ့ရွေးလုလင်စကားကိုဆိုပေတုံအံ့၊ အကြင်မိမ္မသည်၊ တလင်နေ၍သားမွေးသည်ဟုဖြစ်တုံအံ့၊ ယောက်ျား ယည်းတမထားနေဘူးသူဖြစ်တုံအံ့၊ ထိုသူနှစ်ယောက်တို့ကို၊ သူ့ရွေးလုလင်ဟုမှတ်ရာ၏၊ ဒုင်တွေ့းလုလင် ယောက်ျား မိမ္မတို့သည်စိတ် သဘော တူကျွမ်ဝင်ရှက် တင်၍၊ ကာမရာဂစပ်ကြမူ၊ ထောင်နေကြစေ၊ နှစ်ယောက်မြတ်ချင်းတူစေ၊ တယောက်မြတ်၍တယောက် နိမ့်သူ အမျိုး ဖြစ်စေ၊ မနေလိုဟု ညင်း သော သူ ကိုယ် ဆိုပေစေ၊ မလွတ် သာချေ၊ သိတင်းရှိသော၊ ပုဏ္ဏားသူ့ရွေးကို၊ ပုဏ္ဏားတယောက်ဖြစ်မှား မိမူကား၊ ဒါနိသင့်အပ်၏၊ ဒါနိဟူသည်ကား၊ ဥကျောင်းကိုရိပ်အပ်၏၊ အလိုမတူဘဲသျှက်ဖြစ်မှား မိမူ ကား၊ လျော်စေ၍ ပြည်မှနှင်ထုတ်အပ်၏၊ အလိုတူကြပေမူကားပြည်မှမနှင်ထုတ်အပ်သတည်း၊

အုပ်ထိန်းရာသည်၊ နှစ်ကျိပ်တယောက် သောမိမ္မကိုဆိုပေတုံအံ့၊ ။ ၁၊ အသက်အရွယ်ကြီး သောမိမ္မကိုစောင့်ရှောက်ခြင်း၊ ၂၊ ရူးသောမိမ္မကိုစောင့်ရှောက် ခြင်း၊ ၃၊ ရူသောမိမ္မ ကိုစောင့်ရှောက်ခြင်း၊ ၄၊ ကိုယ်ဝံ့ရှိသောမိမ္မကိုစောင့် ရှောက်ခြင်း၊ ၅၊ ငယ်သောမိမ္မကို စောင့် ရှောက် ခြင်း၊ ၆၊ ခရီးဝေးကလာသောမိမ္မကိုစောင့်ရှောက်ခြင်း၊ ၇၊ မြို့ကိုလို၍ချုပ်ထားသောမိမ္မကိုစောင့်ရှောက်ခြင်း၊ ၈၊ အဖစောင့်သောသူ့ရွေး၊ ၉၊ အမိစောင့်သောသူ့ရွေး၊ ၁၀၊ အဖွားစောင့် သောသူ့ရွေး၊ ၁၁၊ အမိုးစောင့်သောသူ့ရွေး၊ ၁၂၊ အစ်မစောင့်သောသူ့ရွေး၊ ၁၃၊ ညီမစောင့်သောသူ့ရွေး၊ ၁၄၊ မောင်ငယ်စောင့်သောသူ့ရွေး၊ ၁၅၊ မောင်ကြီးစောင့်သောသူ့ရွေး၊ ၁၆၊ မိကြီးစောင့်သောသူ့ရွေး၊ ၁၇၊ မိထွေးစောင့် သောသူ့ရွေး၊ ၁၈၊ ဘကြီးစောင့်သောသူ့ရွေး၊ ၁၉၊ ဘထွေး စောင့် သောသူ့ရွေး၊ ၂၀၊ အမျိုးစောင့်သောသူ့ရွေး၊ ၂၁၊ ဦးရီးစောင့်သောသူ့ရွေး၊ ဤနှစ်ကျိပ်တယောက် သောမိမ္မတို့ကို၊ အလိုတူသည်ဟုမပြစ်မှား အပ်၊ ပြစ်မှားချေသော်၊ ကြီးစွာသောဒါနိကိုပေးအပ်၏၊ ဤကားမွေသတ်တည်း၊

အဋ္ဌကထာထွက်သောမိမ္မတို့ကိုဆိုပေတုံအံ့၊ ၁၊ မာတုရက္ခိတာ၊ အမိစောင့်သောမိမ္မ၊ ၂၊ ပိတုရက္ခိတာ၊ အဖစောင့်သောမိမ္မ၊ ၃၊ မာတာပိတုရက္ခိတာ၊ မိဘနှစ်ပါးစောင့်သောမိမ္မ၊ ၄၊ ဘာတုရက္ခိတာ၊ မောင်စောင့်သောမိမ္မ၊ ၅၊ ဘဂိနိရက္ခိတာ၊ အမစောင့်သောမိမ္မ၊ ၆၊ ဉာတိရက္ခိတာ၊ အမျိုးစောင့်

sation according to her class, whether it be the five, seven and a half, the fifteen tickal, or the Dwoontsanda class. If she be an hereditary slave, no more than five tickals shall be paid. In this way let decisions as to compensation be given. Thus the lord hermit said. End of the law regarding the eight classes of virgins.

Oh excellent king! I will now repeat what is said of a man and woman coming together who have been before married. If any woman shall have had one husband and borne children, and the man has also been once married before, they shall be called "Thameelooling." If by mutual consent, they have carnal connection, let them become man and wife; be they both of equal rank, or one higher and the other lower, (if one refuse the connection,) let the recusant party pay the price of his (or her) body; they shall not be let off. If one bramin shall have carnal knowledge of the daughter of another, who is of good character, he ought to be punished by having his head shaven. If the act has been committed against her inclination, let him be compelled to make compensation and be banished the country. If she be consenting, he should not be banished.

I will now treat of the twenty-one women who have people to look after them:—1st, a woman of advanced age; 2nd, a mad woman; 3rd, a leper; 4th, a woman with child; 5th, a young woman; 6th, a woman who has come from a distance; 7th, one confined for debt; 8th, a daughter under the protection of her father; 9th, one under the care of her mother; 10th, one under the care of her grandmother; 11th, one under that of her grand-father; 12th, one under care of her elder sister; 13th, one under care of her younger sister; 14th, one under care of her younger brother; 15th, one under care of her elder brother; 16th, one under care of her aunt by the mother's side, elder than her mother; 17th, one under care of her aunt, younger than her mother; 18th, one under care of her father's elder brother; 19th, one, of her father's younger brother; 20th, one, of her father's sister; 21st, one, of her mother's brother. These twenty-one classes of women, even if consenting, shall not be had carnal knowledge of; if they be, the offender shall be severely punished; this is laid down in the Damathat.

I will now treat of the women who are spoken of in the commentaries on the sacred books;—1st, a woman taken care of by her mother; 2nd, one taken care of by her father; 3d, one by both; 4th, one by her brother; 5th, one by her elder sister; 6th, one by her relations; 7th, one by her family; 8th, a woman protected by

သောမိမ္မ။ ၇၊ မိတ္တရက္ခိတာ၊အဆွယ်စောင့်သောမိမ္မ။ ၈၊ ဓမ္မရက္ခိတာ၊ထိ တင်းသုံအောင်စောင့်သောမိမ္မ။ ။ဤရှစ်ယောက်သော မိမ္မတို့ကို၊သဘော တူလျှင်၊ ကာမေ သုမိစ္ဆာစာရ မရောက် ငရဲကင်း၏၊ အအုပ် အထိန်း တို့မိတ် မတူလျှင်၊အိမ် ထောင်ရ ကောင်း သည်၊ မပြုရ ကောင်း သည် မဆို သာ ချေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ အုပ်ထိန်းစောင့်ရှောက်သူ ခွင့်မပေး သော့ ကြောင့်တည်း၊သာရက္ခိတာ၊ အစောင့်အရှောက်ရှိသောမိမ္မ။ ။သပရိဒဏ္ဍာ မင်းမောင်းမအစရှိသော၊ ဒါဏ်ထား သောမိမ္မ၊ ထိုနှစ်ယောက်သောမိမ္မတို့ မှာ၊မိစ္ဆာစာရ မကင်းအလျော်ပြစ်လည်း သဘော တူသဉ်ဟုမလွတ်သာချေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ မှန်းထားစောင့်ရှောက် ရောထ်ပေါက်သူရှိ ချေသော့ကြောင့်တည်း၊အထက်ဆို ခဲ့ပြီး သောမိမ္မရှစ်ယောက်မှာ၊ အအုပ်အ ထိန်းအစောင့်အရှောက်တို့သည်တော်သင့်ရာ၊မပေးမထိမ်းမြားသော၊ သူငယ် ချင်းသဘောတူ ၍ စပ်ဂှက် ကြလျှင်၊ အသက်နှစ်ဆယ်ကလွန်ပြီးသော်၊ သူ ငယ်မနှစ်သက်ကနေပိုင်စေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ အအုပ်အထိန်း တို့သည်၊ဇသဟူသောအစွေကိုစောင့်ခြင်းမထုတ်၊သူငယ်မကိုသာစောင့် ခြင်းဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

ဆို ခဲ့ပြီးသမျှမိမ္မတို့တွင်၊ ၁၊ ဓနရက္ခိတာ၊ ဥစ္စာဖြင့်ပေး၍စောင့်ရှောက် သောမိမ္မ၊ ၂၊ ဆန္ဒဝါသိနီ၊ အလိုတူ၍နေသောမိမ္မ၊ ၃၊ ဘောဂဝါ သိနီ၊ဥစ္စာစည်းမိမ်ပေး၍နေသောမိမ္မ၊ ၄၊ ဝတ္တဝါသိနီ၊ အဝတ်ပုဆိုးပေး ၍နေသော မိမ္မ၊ ၅၊ ဩဒပတ္တိက ဝါသိနီ၊ ရေတ ခွက်တည်း၌၊ မိမ္မနှစ် ယောက်အားလက်နှင့် ကျ၍၊ ဤရေသည်မပြိုမကွဲ၊ တစပ် တည်းဖြစ်ပြီအတဲ့ သို့၊ မပြိုမကွဲဖြစ်ပါစေ၊ သစ္စာပြု ၍ နေသော မိမ္မ၊ ၆၊ ဩပရုမုရုဋ္ဌာ၊ ခေါင်းခုချ၍နေသောမိမ္မ၊ ၇၊ ဒါသိဘရိယာကျွန်မထား ဖြစ်သော မိမ္မ၊ ၈၊ မုဟုတ္တိကာ၊ တခဏမျှနေသော မိမ္မ၊ ၉၊ ကမ္မကာရီစဘရိယာ၊အမှု ကိုလုပ်၍ရသောမိမ္မ၊ ၁၀၊ ဓဇဟတာ၊ တ ခွန်ထိပ်၌ခိုက်လျှတ်သုမ်းနိုင် ကိုထိုး၍ရသောသုံးဖြစ်သောမိမ္မ၊ ။ဤတဆယ်သော မိမ္မတို့မှာသဘော တူသည်ဟုပြစ်မှားချေသော်၊ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ၊ မကင်း ကြောင်းကိုထုန် ၌ ဆိုသတည်း၊ ဓမ္မသတ်မှာသုမယားမှန်းသိသမျှကို၊ အလျော်မကင်းသာ ချေ၊ အမျိုးအလိုက် လျော်စေ၊ သို့မှဓမ္မသတ်ထမ်ကြောင်း တ ဖျည်ကြောင်း အတိုင်းရှေးမင်းလောင်းတို့စီရင်ထုံးရောက်သတည်း။

၎ုံအထက်နှစ်ကျိပ်တယောက်သောမိမ္မတို့မှာလည်း၊အမိုးအဖွားမိထွေးမိ ကြီး၊ဘကြီး၊ဘထွေး၊အစ်မမောင်ဦးရီး၊အရီးဖြည်မိုးမြို့ကွပ်၊ထိုသူတို့တွင်၊ တယောက်ယောက်အုပ်ထိန်းသဉ်ဟုသူငယ်မကိုမြတ်နိုးသော်၊ ယောကျ်ား

her religious habits. If carnal knowledge be had of any of these eight classes of women with their consent, there is no punishment in a future state. If the person under whose care they be, shall not give consent, they shall not be claimed as a wife. Why is this?—because their protector is not willing. If connection be had with a woman who has a protector, the concubine of a chief, or any woman for transgressing with whom a penalty is laid down, the pains of hell will be incurred, and the transgressor shall not be let off the compensation on the ground of their being consenting. Why is this?—because there is a person who has her for his, who is in communication with her, and is her guardian and protector. As regards the eight women above noted, if their protector do not give them in marriage to a proper person, and they shall willingly have connection with a young man, provided they are above twenty years of age, let them have a right to live with the man of their choice. Why is this?—because their protector watched them without regard to their desires.

Of the women above spoken of,—1st, a woman to whom property has been given and who is living under the protection of the giver; 2nd, a woman who is cohabited with by her own consent; 3d, a woman who has been placed in ease and affluence by her paramour; 4th, one to whom clothes have been given and who cohabits with the giver; 5th, one with whom a man, putting his hands in the same cup of water, has vowed that as the water is one without division, so will they be; 6th, one whose pad (for bearing burdens) has been removed from her head,* and is taken to live with the man (who relieved her;) 7th, a slave wife; 8th, a woman taken for a short time; 9th, one got in return for service performed; and 10th, a woman taken in war from an enemy's country, where the sacred standard is unfurled. It is laid down in the scriptures, that a man shall not be free from sin, if he has connection even by her own consent with any of these ten classes of women; and in the Damathat, that inasmuch as he knew her to be the wife of another, he shall not escape the penalty, but shall pay the compensation according to her rank and class: and in that case, the rules laid down in the Damathat will be abided by, and the precedents established by kings, embryo gods of old, will not be departed from.

Of these twenty-one, if any of those who are under the protection of their grand-father, grand-mother, aunt elder than their mother, aunt younger than their mother, uncle elder than their father, uncle younger than their father, elder sister or brother, uncle by the mother's side, aunt by the father's side, or the governor or head of a town, shall be given by her protector to the man of her choice, without the

* Who has been released from a state of laborious poverty

နှင့် ပေးစားထိမ်းမြားလေအံ့၊ အဖရင်းမသိသမျှကို၊ မထိမ်းမြားပိုင်၊ မရပိုင်
ချေ၊ အဖပေးသူသာလင်ဖြစ်စေ၊ အဖတည်းသေသော်၊ အမိပေးသူထင်ဖြစ်စေ၊
အမိမရှိပေါက်ဖော်အုပ်ရှိလျှင်၊ မည်သူတို့ကမျှ မပေးပိုင်၊ အုပ်ထိန်းသူပေါက်
ဖော်ရင်းချာပေးမှ ပိုင်ရာသည်၊ အမိအဖပေါက်ဖော်ရင်းချာမှလွတ်လျှင်၊ အုပ်
သူပေးသမျှကိုပိုင်စေ၊ ၊အကြင်သူသည်၊ ဆိုခဲ့ပြီးသောအအုပ်အခေါင့်မှ
ပေလျှက်၊ သူငယ်မစိတ်မတူသည့်ကို၊ အားရှိအားမဲ့အပိုင်အနိုင်ယူချေအံ့၊
ယူသူ၏လက်ဝဲလက် ညှိုးကိုဖြတ် စေ၊ အဖြတ်ကိုမခံဝံ့မူ၊ အမျိုးမြတ် သည်
ပစ္စည်း များသည်ဟု ယူချေလျှင်၊ ယူပြစ်ဒါန်ကြေးနီခြောက်ရာလျှော်စေ၊ ၊
၊ ၊သူငယ်မသည်အလိုတူ၍ ယူမိမူကား၊ ဒါန်မသင့်ရာတည်း၊ ၊မင်းမှု
ရာဇဝတ်ရေး ကဲ့သို့၊ အထိန်း အအုပ် တို့ကို၊ ကျော်နင်းတျူးလွန် ပြုကျင့်မိ
သည်၊ အပြစ်ကျနရာ ဟူသမျှကိုခံစေ၊ သူငယ်မကိုအထိန်းအအုပ်၊ မိဘဆွေ
မျိုးပေါက်ဖော်တို့ကိုအပ်စေ၊ သို့ကားဆိုတုံ၏၊ ယူသောသူသည်၊ အမျိုးခွန်
အားဥစ္စာများသည်ဟကြောင်း၊ မယားကြီး သားကြီးရှိပေလျှက်၊ သူငယ်
မကိုဖျားယောင်း၍စိတ်တူသည်ဟု၊ သိမ်း ယူပြုကျင့်ချေလျှင်၊ ကြေးနီးဒါန်
နှစ်ဆယ်လျှော်စေ၊ အပျိုအငယ်ချင်းဖြစ်၍၊ စိတ်တူသောကြောင့် ယူလျှင်၊ သူ
ငယ်မအအုပ်အထိန်းတို့သဘောမတူက၊ အအုပ်အထိန်းဆွေမျိုးတို့သို့ အပ်
စေ၊ ကြေးငွေခွန်အား ကြီးမားသည် အမျိုးမြတ်သည်ဟု အပြစ်မရှိရာ ကင်း
လွတ်စေ၊ တရားတန်ဆာအကျကိုသာ ယူသူကကျခံစေ၊

၂၉ သွီးကညာက၊ သူတပါးသွီးကညာကိုယောကျ်ားတပါး၊
အောင်ဆိုဖျက်သောတရား။

သွီးကညာကိုသွီး ကညာချင်းချင်း၊ မိဘအအုပ်အထိန်းတို့မနှစ်သက်သူ
နှင့် အောင်သွယ်၍၊ ဖျက်ဆီးမိ ချေအံ့၊ ထို ဖျက် ဆီး မိ သူက ကြေးနီ နှစ်ရာ
လျှော်စေ၊

၃၀ မိမ္မကညာကြီးကိုဖျက်ဆီးသောတရား။

မိမ္မကြီးတဦးလှည့်ပတ်ဖျားယောင်း၍၊ ဖျက်ဆီးမိချေသော်၊ ထိုဖျက်ဆီး
သူမိမ္မကြီး၏ဥက္ကောင်းကို ရိတ်၊ ဒါဏ် ဟူသောကြိ နံဖြင့်ခတ်ပြီး လျှင်၊ ပြည်မှ
နှင်ထုတ်ရာ၏၊ ကြေးနီနှစ်ရာကိုလည်းလျှော်စေထူ၏၊ ဥက္ကောင်း ရိတ်ကို မခံဝံ့
လျှင် ငွေသုံးဆယ်ပေးစေ၊ ဤကားပြည်ရွာမှမနှင်မထွက်၊ အရိုက်ကိုသွတ်စေ
လို၍၊ လျှော်ပေးရသောအမှုတည်း၊ ရိုက်၍ပြည်မှနှင်ထုတ်သော်၊ မလျှော်စေ
ရာပြီဟူ၏၊ ၊တနည်းလည်းထိုဖျက်ဆီးသောမိမ္မကြီးကို၊ ချင်းလည်တင်း
ကိုင်အောင်၊ မြေမြှုပ်စေ၍၊ သိတ်နယ်တက်စီးရာ၏၊ တနည်းလည်းမောင်း

knowledge of her own father, he (the protector) shall have no right so to give her away, and the man to whom she is given shall have no claim to her, let him only, to whom she is given by her father, be her husband. If her father be dead, let him only to whom she is given by her mother be her husband; if her mother be dead, no one but relations (brothers and sisters) have a right to give her away; let the man to whom she is given by her nearest relations be her husband. If she has no father, mother, or nearer relations, let the man to whom she is given by her protector be her husband, and have a right to keep her. If any man shall forcibly, and against her consent, carry off any of the women laid down above, let the forefinger of his left hand be cut off. If he does not wish to submit to the mutilation, and has taken her on the strength of being a man of wealth and high family, let him pay as compensation six hundred viss of copper. If she be taken with her own consent, there shall be no civil damages, but as a criminal fine for disrespect to the protector, let the man pay all law expenses, and return her to her protector. Though it is thus said, if the offender be a man of wealth and family, and, having a wife and children, has seduced the young woman, though she be consenting, let him pay in compensation twenty viss of copper. If both parties be young, the woman consenting, and her protector not consenting, let her be returned to him or her family; and though the man be of wealth and family, there shall be no punishment; let him be free bearing only the law expenses.

29th *The law when one virgin is deflowered by the intervention of another.*

If any virgin shall act as a go-between, and by her means, another shall be deflowered by a man not approved of by her parents or guardian, let her pay as compensation two hundred viss of copper.

30th. *The law when she is deflowered by the intervention of a grown woman.*

If a grown woman shall, by deception or persuasion, cause the deflowerment of a virgin, let her head be shaved, and let her be punished with a ratan and banished the country; it is also laid down, that she shall make compensation in two hundred viss of copper. If she does not wish to have her head shaved, let her pay thirty tickals of silver: this is when she is not banished, and wishes to escape having her head shaved. If she be punished with the ratan, and banished, she shall not pay compensation; so it is said. In another manner, she may be sunk in the earth up to the neck, and the earth pressed down about her with the feet. And another manner, she may be sent round the country by beat of gong. If one of these

ကြေးနှင်းနှင့်ပြည်လျှည့်စေ၏။ တခုခုသောအပြစ်ကိုပေးလျှင်၊ ဆိုနဲ့ပြီးသော့အပြစ်ကိုလွှတ်စေ။ ။ဤကားကညာသူငယ်မကိုမိဘကြီးဖျက်ဆီးသောအကြောင်း၌စီရင်ရသောအကြောင်းတည်း။

အကြင်သို့ မိဘယောက်ျားမိဘတို့။ ပေးစားကြမည်မှိမ်ချက်ရှိရာတွင်၊ မိမ္ဘငယ်သေသော်။ညီမရှိလျှင်ထိုယောက်ျားနှင့်ပေးစားစေ၊ ။ယောက်ျားငယ်တည်းသေခဲ့မူညီရှိလျှင်ညီနှင့်ပေးစားစေ၊အခြားသို့မပေးစားဆင့်းသို့ကားဆိုတုံ၏။ သေသူညီမ အစ်မတို့မှာ။ ပေးမည်မှန်းထားသူရှိသော်၊ သေသောသူ၏အစားကိုပေးစေကောင်းသည်မဆိုသာချေ၊လွှတ်စေ၊ ယောက်ျားသော်လည်း သေသော သူညီမှာ။ အတူအခြားမှန်းထားသူရှိက ထောင်နေကောင်းသည်မဆိုသာကင်းလွှတ်စေ။ ။သေသူသို့းသေသူသားတို့မှာ။အမှန်းအထားရှိသော်လည်း။အလိုမတူကြလျှင်၊နေစားရကောင်းသည်မဆိုသာလွှတ်စေ။ ။ထိုသို့ဆိုသည်လည်းအမျိုးတော်ကြသည်ကိုလည်းကောင်း။ မိဘချင်းချင်းခင်ပွန်းစစ်ဖြစ်ကြသည်ကိုသာရည်၍ဆိုသည်၊မနေလိုကလွှတ်ကြစေ။ ။အကြင်မိမ္ဘတို့သည်လင်နေဘူး၍။ လင်သေသော်၊ လင်ကွာသော်၊ထိုမိမ္ဘနှစ်သက်သောသူနှင့်ထောင်နေလျှင်၊ မိဘအဆုပ်အထိန်းဖြစ်သူတို့ဆွေမျိုးညာတိကာတို့ကမဖျက်ပိုင်ချေ၊ လင်နေဘူးသူဖြစ်က မိမိနှစ်သက်သူနှင့်နေစေ၊ ။လင်မနေဘူးသူဖြစ်ချေကား၊အဆုပ်အထိန်းမိဘတို့မိတ်မတူသမျှကိုမနေသာချေ၊ ။အကြင်ယောက်ျားငယ်မိဘမိမ္ဘငယ်မိဘတို့သည်၊ ပေးစားထိမ်းမြားသည်ကာလ၊ ရေသွန်တူသောရေခွက်ဝယ်၊ထိုသူငယ်နှစ်ဦးတို့လက်ကိုစုံထား၍၊ရွှေငွေကျောက် သံပတ္တမြားသတ်မှိ၊သတ်ခဲ့ဆင်မြင်းကျွဲနွား၊ကျေးကျွန်လယ်ယာမိုးဆီးမြေတို့ကို၊ဤသို့းသမက်၊ဤသားချွေးမတို့သို့ပေးဖွဲ့တော့သည်ဆို၍ ပေးဖွဲ့သည်ကိုသူသိသူကြားမှိ၏၊ ထိုသို့ဆိုစေကာမူ၊သူသိသူကြားရှိစေကာမူ၊လက်မရောက်ကထိုသားသို့းတို့ကမိဘတို့ကို၊ရကောင်းသည်မတောင်းမဆိုသာချေ၊ လက်ရောက်သမျှဥစ္စာမှာ၊ မိဘပေးဖွဲ့သည်အတိုင်းသားသို့းတို့ပိုင်စေ၊ သုံး၍ကုန်လျှင်ကုန်ပိုင်စေ၊သုံး၍မကုန်ထိုသားသို့းတို့လက်တွင်ရှိသည်ကိုမိဘတို့ယူလျှင်ယူပိုင်စေ၊ငါတို့ကိုပေးဖွဲ့ရင်းလက်ရောက်ဥစ္စာဖြစ်သည်ဟုမဆိုသာချေ၊ သားသော်လည်းကောင်း၊ သို့းသော်လည်းကောင်း၊ တယောက်ယောက်သောလျှင် ခန်းတွင်းပေးဖွဲ့ထားမှုလက်ရောက် ဥစ္စာတို့ကို ရှင်သူကရစေ၊ အထက်ပေးဖွဲ့မည်ဆိုသည်ဖုလက်မရောက်သမျှကိုမတောင်းမဆိုသာချေ၊ ။သားသို့းတို့အိုးအိမ်စား၍အခြားနေရာပါသမျှမှာ မိဘမပေးသော်လည်းမိဘသေမှ၊ဟေါ်ထိ်တို့ကမဆိုသာချေ၊ သင်သီးဥစ္စာဖြစ်စေ၊ မိဘတို့ရှိသော်လည်းကောင်း။

punishments be inflicted, she shall be free of the others. This is the law on the subject of a young virgin being deflowered by the intervention of a grown woman.

If the parents of a young man and woman have made an engagement to give them in marriage, and the young woman shall die, if she has a younger sister, let her be given in her stead; if the young man shall die, and if he has a younger brother, let him be given in marriage to the young woman; it is not proper they should be given to others. Though it is thus said, if the elder or younger sister of the deceased woman be engaged to another, the man to whom deceased was contracted, shall not demand her; she is free; and if the brother of the deceased young man be engaged to another woman, she who was contracted to deceased, shall not demand him; he is free. As regards the son and daughter above mentioned, even if there be an engagement, if they be not satisfied with the match, they shall not be obliged to marry; let them be free. This is only done when the parents are related, or great friends. If they (children) do not wish the match, let them be at liberty to decline. If a woman be a widow, or divorced from her husband, and she marry the man of her choice, her parents, guardians, or relatives, have no right to interfere to prevent it; let the woman who has already had a husband, take the man of her choice. If she has never had a husband, she shall have no right to take one without the consent of her parents or guardians. If the parents of a young man and woman, at the time of betrothing them, shall place their hands together in a cup of water, and say that they give to this daughter and son-in-law, or this son and daughter-in-law, gold, silver, rubies, gems, iron, property animate or inanimate, elephants, horses, buffaloes, oxen, slaves or lands, and there be witnesses to the gift; nevertheless the children have no right to demand of the parents any thing not given in hand, they have only a right to the property actually made over to them; if they expend the whole of that, let them have a right to do so; if they do not expend the whole, and the parents take back what remains, they have a right to do so; the children shall not claim it on the ground of its being a gift and being in possession. If the son or daughter should die, let the survivor have all the property brought at the time of marriage, but they shall have no claim to any thing that was promised, or any thing that did not actually come into their possession. If the children have gone to a separate establishment, their relations, (co-heirs brothers and sisters,) shall have no claim to any property they have taken with them. If not given them by their parents at the death of the latter, let this property be their own separate share. If the parents be not dead, and their daughter

မပေးသော်လည်းကောင်း။ ထိုသားသမီးတယောက်ယောက်သေမှ သမီးမိဘတို့
ကငါတို့မပေးသမီးနှင့် သမက်ခြားနားလုပ်စားနှင့်လေသည်သာဖြစ်သည်ဟု
သိမ်းယူသော်မယူသာချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ချင့်သမီးသေချေ
ပြီဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ သားမိဘတို့လည်းသားသေမှ။ သားကိုငါတို့မ
ပေးသီးခြားနေရာငါတို့ ဥစ္စာပါ၍လုပ်စားနှင့်ရလေသည်။ ခြွေးမလက်မှာရှိ
သောဥစ္စာကိုမရရာချေပြီ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ လင်သေမယား
စားမယားသေလင်စားဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်း။ ။တနည်းကားသား
ကြီးသမီးကြီးဖြစ်၍မိဘတို့ဥစ္စာကို မိဘတို့က မ ပေး ဘဲ အများ သိမ်းယူ၍ မိဘ
သေသော်ပေါက်ဖော်တို့နှင့်ဝေစေ။ သီးခြားဥစ္စာမဖြစ်ရချေ။ အဘယ်ကြောင့်
နည်းဟူမူကား။ အစ်ကိုကြီး သော်အဖ။ အစ်မကြီး သော် အမိဖြစ်ချေ သော
ကြောင့်တည်း။ အကြင်သူသည်မိမိမယားကို သူတပါး အားအသိအမြင်ပေး
၏။ ထိုပေးသောမယားကိုအပေးခံသူပိုင်လေ၏။ အပေးခံသူကာမရောဂမစပ်
ခင် ၍ လင်ရင်းကရလိုပြန်သည်တောင်းလျှင်။ လင်ရင်းနှင့် နေမည်ထိုမိမ္မဆို
သော်မယားကိုယ်ဘိုးကိုအပေးခံသူသို့ လင်ရင်းကပေးစေ။ ပေးမှချင့်မယား
ပေါင်းကိုချင့်ရရာသတည်း။ ချင့်မယား ပေါင်းက။ ငကို သူတပါး အား
ပေးလေပြီးသည်။ လင်ပေါင်း နှင့် မနေလို ပြီဆိုလျှင် လွှတ်စေ။ ရကောင်း
သည်လင်ပေါင်းကမဆိုသာ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ချင်းမယား
ကိုသူ အား ပေး သော စကား ဖျက်ချေ သောကြောင့် တည်း။ အပေးခံသူအား
မရောက်ချေအံ့။ မယားကလည်း။ လင်ပေါင်းတောင်းရာနေပါမည်ဆိုဖြစ်
အံ့။ လင်သစ်က မကွာပါဆိုလျှင်။ ထိုမယားကိုယ်ဘိုးနှစ်ဆတတ် လင်ဟောင်း
အားပေးစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ကာမမစပ်သည်ကိုဝင်ကိုယ်
ဘိုးပေးမှလွှတ်သည်ကာမစပ်ပြန်လျှင်။ မယားမြောက်ပြီဖြစ်၍နှစ်ဆတတ်
ယူသတည်း။ သမီးကိုသူအားအိမ်ထောင်ထိန်းမိမ့်မည်ဟုပေး၏။ ကာမမစပ်မှီ
မိဘတို့ရလို၍ထောင်လျှင် ကိုယ်ဘိုးတွင်တဝက်ပေးစေ။ ကာမစပ်မှီမှမိဘ
တို့ကသမီးကိုရလို၍ တောင်းလျှင်ကိုယ်ဘိုးပေးမှရစေ။ သမီးတည်း ပေးသည်
လင်နှင့်နေမည်ဆိုချေကမိဘတို့တောင်း၍မရရာဟုမနုမည်သောရှင်ရဆော့
ဆိုတော်မူ၏။

အကြင်သူတို့သည်သားသမီးရှိသည်ဖြစ်စေ။ မရှိသည်ဖြစ်စေ။ သူတပါးသား
သမီးကိုသားသမီး ပြုစား ၍ ထိုအမိအဖ ပြုသူကိုလုပ်ကျွေး မွေးပြု နေပါ လျှင်
သားရင်း သမီးရင်းဖြစ်စေ။ သားရင်း သမီးရင်း မရှိ ဆွေမျိုး ညာတိတို့လည်း
မကောင်း။ မမွေးကျွေးရနှင်ထုတ်၍ဖြစ်သွားရပေမူကား။ ထိုသူငယ်ကို ငွေ
မြောက်ဆယ်ပေးစေ။ ။ထိုမှတပါးအကြင်သူတယောက်သည်မိထပေါ်ထ

(the wife) shall die, her parents shall not say they did not give her this property, but only wished that their daughter and son-in-law might enjoy the use of it during their lives, they shall have no right to take it back on these grounds. Why is this?—because the daughter is dead. If the parents of the husband on his death, shall say they did not give him the property, but that he had taken their property with him to his own separate residence, and was using it, they shall not on this ground obtain the property that is in the possession of their daughter-in-law. Why is this?—because, when the wife dies, the husband takes the property left, and when the husband dies, the wife takes it. In another case; if on the ground of being the eldest, a son or daughter has taken much of their parents' property without its having been given to them, let it on the death of the parents be divided with the relations; it shall not be their separate share. Why is this?—because the eldest brother is in the place of the father, and the eldest sister of the mother, to their younger brothers and sisters. If any man shall give his wife to another in the presence of witnesses, the man to whom she is given has a right to her. If before he has had connection with her, her former husband shall demand her back, and she be willing to return to him, let him pay the price of her body to the man to whom she has been given, and on paying this he may take her back. If the wife say, he has given me away to another man, I will not return to him, let her be free; he shall have no claim to her. Why is this?—because his engagement would be broken. If the man to whom she is given has had connection with her, and on the for mer husband asking, she shall say she will return to him, and the new husband shall refuse to part with her, let the former husband pay him double the price of her body. Why is this?—because before the new husband had connection with her, the price of her body must be paid for her redemption, but after connection she has become his wife, therefore double the price of her body is laid down. If a girl be given to a man with a promise that she shall become his wife, and her parents shall demand her back before he has had connection with her, let them pay one half the price of her body; if after connection has been had with her, they shall demand her back, let them have her on paying her full price. If she shall say she will live with the husband, they have given her, they shall not have her back on asking. Thus the lord recluse called Menoo said.

If any one, whether he has children of his own or not, shall have adopted the children of another, and if whilst he is taking care of and bringing them up, his children, or relatives, if he has no children, shall turn away the adopted child, and refuse to allow its adoption, let them pay it sixty tickals. Besides this, if a person who has
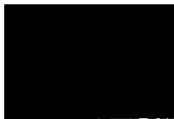
ဗော်တို့မိခိုချာမရှိ၍တဦးသောသူတို့မှာမိတင်းလျှက်သားသမီးပြု၍နေသော်၊ လုလင်မိဘကြီးပြင်းအောင်မွေးကျွေး၍နေရာ၏၊ မမွေးမကျွေးတွေထ်သွားသျှင် ချင့်ကိုမွေးကျွေးပြုပြင်ပေးသောမိဘတို့အား မွေးကျွေးပြုပြင် ၍ ကျေကုန်သမျှ အလုံးကိုပေးရွေးမှလွတ်စေ၊ ပေးရွေးရန်မရှိမူချင်းကိုယ်သိုးပေးစေ၊ အကြွင် သားသမီးတို့သည်၊ မိဘတို့ကိုမကျွေးမမွေးပြစ်စွန့်၍၊ အခြားသွားသောသော်၊ ချင့်တွင် ရှိသမျှပစ္စည်းကိုလည်း သိမ်းစေ၊ မင်းဒါဏ်လည်း ကြိမ်ခြောက်ရာ သင့်ရာ၏၊ မိမိမယားမိမိလင်တို့ကို၊ မကျွေးမမွေးပြစ်စွန့်နေသျှင်လည်းသွား နေသူကိုဒါဏ်ခြောက်ရာသင့်စေ၊ ကျွေးမွေးပါမည်၊ ဝန်ခံသျှင်ဂထိသစ္စာနှင့် ကျွေးမွေးစေ၊ မင်းဒါဏ်မှာမလွတ်သာချေ။ ၊အကြင်မယားသည်၊ လင် မှိုင်ထိုက်သောဥစ္စာနှင့် သူတပါးကိုလင်ပြုလို၍၊ ကျွေးမွေးသည်ကို ထင်မသိ ရ၊ လင်ရင်းသေမှငါနှင့်နေရကောင်းသည်ဆိုအံ့၊ ထိုယောကျ်ားကလည်း၊ ငါမယားပြုမည်မဆို၊ ချင့်ဥစ္စာပေး၍ချင့်အလိုရှိရာသာ၊ ကာမကိုပေးသည် ဆိုအံ့၊ လင်လုပ်ရကောင်းသည် မဆိုသာ၊ ချင့်ပေး ပြီး သော ဥစ္စာကို လည်း တောင်း၍မရရာ၊ ချင့်အကျင့်လွန်မိမှုဖြစ်၍အရှက်ရကာသာတည်း၊ ၊အ ကြင်လင်သည် ယည်း မယား ကြီး ဥစ္စာ နှင့်၊ မြောက်မကိုကျွေးမွေးချေအံ့၊ မ ယားသိချေသော်၊ ထိုဥစ္စာကိုမယားအားပြန်၍ပေးစေရစေ၊ ၊အကျင့်မ ရှိမယားသည်လင်ကိုမပြောပါအပ်သောဝတ္ထုကိုပေးပါတောင်း၍ကာမစပ် ရှက်၏၊ ထိုယောကျ်ားကဥစ္စာပေး၏၊ လင်အလျောက်သိ၍ဆိုသော်၊ မယား ခိုးကဥစ္စာပေး၍စပ်ရှက်သည်ဆိုသော်လည်း မယားခိုးမည်စေ၊ အပြစ်ကြေး သုံးရာလျှော်စေ၊ ချင့်လင်သိ၍ရှိပြီငါပေးသောဝတ္ထုဥစ္စာကိုရကောင်းသည်၊ ထိုမိမ္မကိုတောင်းသော်လည်းမရရာ၊ ထိုမိမ္မလင်ကို မပြောပါချေ၊ သူတပါး ပြော၍လင်လိုက်စားနိုင်းသော့ကြောင့်တည်း၊ သို့ကားမဟုတ်တုံ၊ ထင်ကို ပြောဆို ၍ ဥစ္စာကိုလက်ခံယူသည်၊ ကာမစပ်ရှက်သည်ကို လင်သိုမြာချေ အံ့၊ လင်လိုက် စား သော်မလိုက်စား သာ၊ မယား တိန်ညင်ထင်မှတ်ဆိုမြ ချေသည်၊ ထိုမိမ္မသို့ပေးသည်ဝတ္ထုမှန်သမျှကိုပြန်၍ရစေ၊ မယားခိုးအပြစ် မဟုသာ၊

အကြွင်သူသည်သူမယားကိုလင်မရှိခိုက်ပြစ်မှားအံ့၊ အမိအဖဆွေရင်း မျိုးရင်းပင်ဖြစ်သော်လည်းမလျှပ်မစားပိုင်၊ တိုင်တန်း၍သာထားစေ၊ ထင် ပေါ်ထွက်မှမယားခိုးဆိုပိုင်သတည်း၊ လင်၌မယားဖြစ်သည်၊ လင်ထည်းငါ တို့ကိုအပ်သည်၊ မိဘတို့လည်းငါတို့အပ်သောသမီးဖြစ်သည်၊ သမက်အခြား သွားသည်အခိုက်ဟူ၍၊ ထိုသူယောကျ်ားကိုထောင်းသတ်ချေသော်၊ ထောင်း သတ်ဘမှာလူတို့အပြစ်အလျောက်လျှော်စေ၊ ၊သူမယားကိုခိုးသူသည်၊

no parents or relations to depend on, shall attach himself to some one, and he shall accept him and bring him up, he (the adopted child) should remain with him until he is grown up. If he does not, but leaves the parents who adopted him, let him only be released from his obligation to them on repaying all the expense that has been incurred on his account; if he has no means of paying, let him pay the price of his body. If children do not minister to their parents, but leave them and live separately, let all their property be taken from them, and they may be punished criminally to the extent of six hundred stripes of a ratan. If in the case of a husband and wife, one shall leave the other in the same way, the offending party shall be liable to the same punishment of six hundred stripes. If they engage to minister to them in future, let them do so; they shall not however be free from the punishment. If a woman shall support her paramour with the property of her husband without his knowledge, and on his death she shall sue the paramour to live with her, if he reply that he made no engagement to be her husband, that as she gave him presents to gratify her passions, he had done so, she shall have no right to demand him as her husband, nor to demand back the presents made; she is a woman who has committed a fault, and should only have the shame of having done so. If a husband shall support his mistress with the property of his head wife, when she discovers it, let the property be returned to her. If a wife of no (good) habits shall ask her husband for a thing that is not right for her to ask, and has connection wih another man who gives her presents, if the husband himself discover the fact and sue him, though he plead that he had given the woman a consideration, let him be found guilty of adultery, and make compensation in three hundred ties of copper. If he demand back what he had given her on the ground of its having been done with the husband's knowledge, he shall not obtain it; as the woman did not tell her husband, but some other person did, he has a right to compensation; but if it be not thus, if the woman shall tell her husband that she has had connection and received pre- sents, he shall have no right to sue; the wife is a decoy, and he a hunter; let the man recover all he can prove that he gave the woman; he shall not be found guilty of adultery.

If a man have connection with another's wife in his absence, her father, mother, or relations, shall not sue the offender for their own profit, let them only give notice of the fact; and when the husband returns he has a right to sue. If on the ground that her husband had made her over to their charge, or that being their daughter they have naturally charge of her, her parents, during the absence of their son-in-law, shall assault the adulterer, let all those concerned in the assault pay compensation according to the extent of their criminality. If the adulterer shall abscond or conceal himself, his parents

ရှောင်နေပြေးသွားသည်ဟု မိဘပေါက်ဖော်သားချင်းတို့ကိုမခွဲရာ၊ ကာမဂုဏ်မှုဖြစ်သည်လွတ်စေ၊ ကာမဂုဏ်မှုပြင်အခြားအမှုရပ်မှာ၊ အထူးနေအတူစားမိဘပေါက်ဖော်ညာတိကာတို့သို့၊ အမှုရှိသူရှောင်နေလျှင်ခွဲရ၏၊ ကာမဂုဏ်မှုပင်ဖြစ်သော်လည်း မိဘပေါက်ဖော်ဆွေသားမျိုးသားဝန်ခံချေကစွဲစေ၊လူကိုဝန်ခံလျှင်လူကိုအပ်စေ၊ အပြစ်အလျှော်ကိုခံဝန်လျှင်အပြစ်အလျှော်ကိုပေးစေ၊ မယားမိုးအပြစ်မှာမလျှော်မှီ၊ ထိုမယားသေလျှင်၊ မိုးသူကိုအပြစ်အလျှော်မစားသာလွတ်စေ၊ ။မယားမိုးဖြစ်သည်ဟု၊ဥရှောင်မထွီးအပ်၊ပါးနားမပုတ်အပ်၊ မထောင်းအပ်၊ အုမ်အိပ်ရာတွင်တွေ့၍၊ သတ်နုတ်လှံတန်နှင့်ထိုးရိုက်သတ်၍ သေသော်သေပိုင်စေ၊ အုမ်အိပ်ရာတွင်တွေ့၍၊ မသေပါစေနှင့်လျှော်ပါမည်ဆိုလျှက်နှင့်၊ ထိုအရာကကွာ၍ဖြန်းဖြင်ဖွေကား၊ တစုံတခုသောအရပ်သို့ရောက်မှ၊ ထိုးခုတ်သေချေမူ၊မယားမိုးအပြစ်ငွေသုံးဆယ်ချ၍၊ သေပြစ်သူတက်အတိုင်းလျှော်စေ၊ ။သူထက်ဟူသည်ကား၊ မယားမျိုးလင်မျိုးမိုးသူအမျိုးစစ်၍၊ သေးပါးသောအမျိုးအထိုက်အပြစ်ကိုလျှော်စေ၊မယားဖြစ်သည်ဟုမိုးသူကို၊ ထိုကာမရာဂစပ်ရာကွာသောအရပ်မှာ၊ထောင်းသတ်ရိုက်ချေမူ၊ အပြစ်နှစ်ရပ်နှင့်တွက်ချ၍ပြေလျှော်ဖြေစေ၊လွှန်လျှင်လွှန်ရာသို့လျှော်စေ၊

သူကောင်းမယားကိုသူနှုတ်မိုးသော်ချင့်ကိုယ်ဆုံးစေ၊ သူနှုတ်မယားကိုသူကောင်းမိုးမူ၊ သူနှုတ်အပြစ်အတိုင်းလျှော်စေ၊ ။မယားမှိုထင်ကိုနေချေဖခွံ၊ဆံထုံးဆိုးနားဆိုးကြေးအခွက်သုံးဆယ်လျှော်စေ၊ အကြွင်ထင်မယားချစ်ကြသည်ကို၊ မိမ္ဗတပါးအခြားယောကျ်ားနှင့် အောင်သွယ်ဖျက်ဆီးဖွံ့ချင့်ကိုလည်းကာမမရောက်ရှိသည်၊ ဖျက်သောမိမ္ဗကိုဆံထုံးပါးနားဖြီးဖြတ်ပိုင်၏၊လင်မိုးအပြစ်မရရာ၊ မုန်းထားအောင်ဆိုမိသည်အပြစ်ဆံထုံးပါးနားမလှီးမဖြတ်မပုတ်မိလျှင်၊မင်းဒါဏ်သာခံစေ၊

အကြွင်သူနှုတ်သည်၊သင်သေ၊သင်ကွာ၊ပုဏ္ဏေးမကိုသထောမထူဖြစ်မှားမိခွံ၊ချင့်တွင်ရှိသမျှဥစ္စာကိုအကုန်သိမ်း၍ယူရာ၏၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊အမျိုးမတူသည်ကိုလွှန်ကျူး၍ဆိုသတည်း၊ ။အရှားဝုဏ္ဏားမျိုးနှင့်ထိုက်လျောက်အောင်မလျှော်ရတတ်မူ၊ချင့်ကိုယ်ဆုံးစေဟူ၏၊ ဤကာသေယုတ်ကိုဆိုသတည်း၊ ။အကြွင်သူယုတ်သည်၊ဝေသိမျိုးဖြစ်သောဝုဏ္ဏားမကိုပြစ်မှားမိမူ၊ဒါဏ်တရာသင့်စေရာ၏၊ ခတ္တိယမျိုးဝုဏ္ဏားမကိုပြစ်မှားမိမူ၊ ဒါဏ်တထောင်သင့်စေရာ၏၊ငုင်သူယုတ်ကိုတနည်းစီရင်ရာသည်ကား၊ ထိုပြစ်မှားခံရသောပုဏ္ဏေးမ၏ကျင်ငယ်စွန့်ရာအရပ်၌၊ ချင့်ဥကျွောင်းကိုမိတ်ပြီးလျှင်၊ချင့်ဦးဆံကိုငုင်ကျင်ငယ်စွန့်ရာအရပ်၌ပြစ်ရာ၏၊ ။တနည်း

or relatives shall not be sued, it is a matter of sexual intercourse, they shall be held free; in any other matter, if the offender abscond, his parents or relations who live and eat with him may be sued; even in these matters if the parents or relations have become security, let them be sued; if they were security for his personal appearance, let them give him up; if for the damages, let them pay them. In matters of adultery, if the wife die before compensation is paid, the husband shall have no right to recover them. It is not proper to shave the head, or slap the face of an adulterer, nor to beat him with the elbow; if they be seen on the bed and killed with any weapon, sword or spear, let his death be on his own head. If he be caught on the bed, and say "do not kill me, I will pay compensation," if he leaves the bed and reaches the outer post of the house, the head of the stairs, or any other place, and is there wounded and dies, after deducting thirty tickals, the fine for adultery, let compensation (for the murder) be made at the usual rate. As regards the rate, having inquired as to the class of the wife, the husband, and adulterer, let it be according to the class they may belong to. If the adulterer be beat at any other place than where the offence was committed, let the damages for the two offences be calculated, and if they be equal, let them be quits; if one be greater than the other, let the balance be paid.

If a man of low class shall seduce the wife of a man of a respectable class, let him forfeit his person, (become a slave.) If a respectable man shall seduce the wife of a man of a low class, let him make compensation as a degraded person. If a woman shall have connection with a married man, let her pay thirty viss of copper, the price of her hair and ears. If a woman shall act as a go-between to seduce a woman living affectionately with her husband, she shall be liable to have her ears and hair cut off. If adultery has not been committed, her offence only amounts to breeding jealousy and ill-will between husband and wife; for this let not her hair or ears be cut off, but let her only receive a criminal punishment.

If any man of a low class shall commit a rape on a bramin woman, whose husband is dead or separated from her, she may take possession of all the property he is possessed of. Why is this?—because he has committed an offence against one of a different class. If he cannot make compensation as bramins do, let him become a slave; this is said of a low man. If a man of low class shall offend with a bramin woman of the Waythee class, let him be punished with one hundred (stripes.) If the offence be committed with a woman of the Khattiya caste, the punishment is one thousand (stripes;) and he may be punished in another way; his head may be shaven and the hair thrown where the bramin women make water; or in another way,
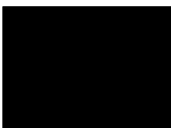
ကား၊ ထိုသူယုတ်ကိုကောက်ရိုးရစ်၍မီးဖုတ်ရာ၏၊ ၊ အမတ်သား၊ သူဌေးသား၊ အမတ်မျိုး၊ သူဌေးမျိုးတို့၊ ငွေပုဏ္ဏားမကို၊ အနိုင်အထိုင်ပြစ်မှားမူ၊ ကြေးနီဒါထ်ခြောက်ရာသင့်စေ၊

၃၁ ပုဏ္ဏားချင်းချင်းမယားပြစ်မှားသောတရား။

ပုဏ္ဏားမျိုးချင်းဖြစ်လျှင်၊ အလျော်လည်း မရအပ်၊ သတ်၍လည်း မဖြစ်ကောင်းပလေ၊ ချင့်ဥကျွှောင်းကိုရိတ်၍ပြည်မှထည်းကောင်း၊ အမျိုးထောင်မှ လည်းကောင်း၊ ပုဏ္ဏားတို့ပရိက္ခရာနှင့် တကွနှင်ထုတ် ရာ၏၊ ပုဏ္ဏားတို့ကို သတ်၍မဖြစ်ကောင်း၊ ပုဏ္ဏားတို့ကိုသတ်သော်ငရဲကြီးခံရချေ၏၊ ထင်းသော အမျိုးတို့သည်၊ သူမယားကိုပြစ်မှားရာသတ်၍ သေသော်လည်း အပြစ်မရှိ၊ တဗွာနတည်းတွင်တွေ့မူသော ပိုင်လေ၏ ဟူသတည်း၊ ထိုသို့ကား ဆိုထုံး အသိမ်းသော အမျိုးသားသူတော်ကောင်းတို့သည်၊ ထက်ရေထက်သတ်၍၊ သေ သည်ကိုဝင်မဆိုနှင့်ဦးသေမိမ့်ဟူ၍၊ သူတပါးကိုမကြီးအပ်၊ စကားနှုတ်မြွတ် မဆိုအပ်၊ ထိုကြောင့် မကောင်းသော ကာယကံ၊ မကောင်း သော ဝစီကံ၊ မ ကောင်းသော မနောကံ၊ ဒုစရိုက်ဆယ်ပါးကိုမကျင့်ရာထူး၊ ဘုရားဟောတော် မူသတည်း၊

၃၂ လင်မယားတို့သည်၊ လင်ကိုမယားမလို၊ သူတပါးနှင့်နေထိုင်လိုသောတရား။

အကြင်လင်မယားတို့တွင်၊ ဤငါ၏လင်သည်ဥစ္စာကြွယ်ဝ အောင်မမြင်နိုင်၊ အရုပ်အဆင်း အင်္ဂါ၊ လက္ခဏာလည်း မပြည့်စုံဟူ၍၊ အရုပ်အဆင်း အင်္ဂါ လက္ခဏာနှင့် ညီညွတ်သောသူ၊ ဥစ္စာ ကြွယ် သောသူနှင့် စကားဝစ်ကြ၍၊ လင်ရင်း ကိုမလိုမကြိုက်၊ မနှစ်သက်၊ လင်သစ်ကိုပေါင်းဖက်၍ နေ သော်၊ ထိုလင်သစ်လည်းလင်ဟောင်းရှိသည်ကို သိလျက်နေလေခဲ့၊ ထိုလင်သစ်တွင် ရှိသောဥစ္စာပစ္စည်းကို၊ လင်ဟောင်းကသိမ်းယူပိုင်စေ၊ လင်ဟောင်း၌အပြစ် မရှိသည်ကို၊ ကောင်းကြွယ်ရာလိုက်သောမယား ကိုလည်း၊ ဥကျွှောင်းထေး ထောင့်ကြားအရှက်ခွဲ၍ရောင်းစားရာ၏၊

၃၃ လင်ရှိဒိမှပြစ်မှန်းမသိ၊ ယောက်ျားတပါးထောင်နေသည်၊ လင်ပေါ်၍ဆိုသောတရား။

သူတထူးမယားဖြစ်ကြောင်းကိုမသိ၍၊ သားယောက်ျားမိမ္မ၊ နှစ်ထောင် သုံးယောက်မွေးမြင်သည် တိုင်အောင် နေသော်လည်း၊ လင်ဟောင်း မရှုပ် စေးပိုင်၊ ထိုလင့်ဟောင်းသည်လင်သစ်ကို ကြည်ညိုအောင် တောင်းပန်၍မ

he may have his body enveloped in straw and set fire to. If a lord or thatay shall commit a rape on a bramin woman, let him pay six hundred viss of copper.

31st. *The law when one bramin violates the wife of another.*

If the parties be both bramins, it is not proper to cause the offender to make compensation, nor to put him to death, but having shaved his head he may be banished the country, or turned out of his caste, taking his property with him. Bramins ought not to be killed; if they be, the greater pains of hell are the consequence. If a man kill a member of any other class, in the act of adultery with his wife, there is no fault; if he be seen in the place where the offence was committed, he may be killed, so it is laid down. But with all good men of every class, not to speak of killing a man, it is not proper even to think of causing his death, or to mention it; for this reason, the god has laid down that no one shall commit* the sins of the body, the sins of the mouth, the sins of the mind, or the ten bad acts.

32nd. *The law when a woman has no desire for her husband, but for another.*

If any woman, on the ground that her husband cannot give her costly gifts, or that he is ill provided, or incomplete in some of his members, shall, after communication with a rich man whose appearance she likes, and who is complete in his members, dislike her first husband, and have connection with the other, if he knows her to have a husband, let the old husband have a right to take all the property of the new one. If there be no fault in the old husband, let the wife who goes off with the wealthy man have her head shaved in four patches to shame her, and let her be sold (by her old husband.)

33d. *The law when a man marries a woman, not knowing she had a husband, and her first husband afterwards returns.*

If a woman goes off with a man who did not know she was a wife, if she lives with him till she has borne two or three boys and girls, the first husband shall not sue him; if he can get his consent he may

* Kayakan, the sins of the body, three; murder, theft, and adultery.—Wazikan, sins of the mouth, four, lying, breeding dissension, using coarse language, profitless talk.—Manaukan, sins of the mind, three, covetousness, ill-will or hatred, heterodox or heretical opinions. He who knows not this, is not a man, but a brute

ယားကိုယူရာ၏။ မယားကလည်း လင်ဟောင်းမှနိပေသည် လင်ဟောင်းနှင့် နေပါမည်ဆိုလျှင်။ လင်ဟောင်းသို့ပေးစေ။ လင်သစ်ဖြစ်သူကလင်ဟောင်းပေါ် သည်ကို မယား က ထင်ရှား ဆိုသော်လည်း။ ငါနှင့်သားသွီး ခုနှစ်ယောက် မွေးလေပြီသည်။ ငမယားဖြစ်သည်ဟု။ ထိုမယားကိုကျင်လည်ပြန်ချေသော်။ မယားခိုးအပြစ် ရောက်စေ။ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။ ပြည်ရွာထိပ် လန့်ပျက်စီး၍။ လင်မယားကွဲရာမတွေ့သားခုနှစ်ယောက်မွေးမြင်သော်ထည်း မယားရင်းမှနိကာရစေဟုမနူမည်သောရှင် ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ငင် သားသွီးခုနှစ်ယောက်အမိသည်။ လင်ဟောင်းနှင့် မနေပြီ လင်သစ်နှင့် နေ မည်ဆိုချေက။ ငမယားဟောင်းဖြစ်သည်ဟု ရင်းပါချေသော်။ မယားခိုး အ ပြစ်မှမလွတ်သာ။ မယားကိုလင်သစ်ရလေ၏။ ဤကားလက်ရမယားဒါဏ် စကားတည်း။

၃၄ လင်ရှိမယားဖြစ်စေ။ လင်မရှိမိမ္မဖြစ်စေ။ အနိုင်ဖြစ်မှားသောတရား။

အကြွင်ယောက်ျားသည်။ လင်ရှိမယားကိုဖြစ်။ လင်မရှိဘဲလွတ်သူနှင့်ဖြစ် စေအနိုင်ပြစ်မှားသည်ဟု။ မိမ္မကစွဲဒခံ့။ ယောက်ျားကမှာချင့်ဆိုတိုင်းမဟုတ် ပါဆိုသော်။ မိမ္မဖြစ်စေ။ ယောက်ျားဖြစ်စေ။ မင်းမျိုးပုဏ္ဏားမျိုး။ အမတ်သေနာ ပတိမျိုး။ သူဌေးမျိုးသူကြွယ်မျိုးတဦးဦးဖြစ်ဒခံ့။ တဦးကအစည်ကျွန်ဖိုး။ သ ပေါက်။ မြေလပ်။ အောက်က လက်ကျွန် ဆက်ကျွန်ပင်။ ကျွန်စည်။ ခုနှစ်ပါး တွင်တပါးပါးဖြစ်သည်။ ဒွန်းစဏ္ဍားအမျိုး ဆင် ထိန်းမြင်း ထိန်း အမျိုးတဦး ဖြစ်ဒခံ့။ ယောက်ျားဆိုခဲ့ပြီးသောအမျိုးမြတ်ဖြစ်မည်။ မိမ္မဆိုခဲ့ပြီးသောအမျိုး ယုတ်ဖြစ်မည်။ ရေ။ ဆံ။ မီး။ မအပ်အမျိုးမြတ်သူ။ ဘုရားကျွမ်စွဲကိုင်စေ။ အ မျိုးယုတ်သူ။ ဘုရားကျွမ်မစွဲသာ။ မြတ်သူဘုရားကျွမ်စွဲကိုင်ဝံ့လျှင်။ ဆိုထိုင်း မှန်စေ။ မစွဲကိုင်ဝံ့ လျှင် ယုတ်သူစကား အတိုင်းမှန်စေ။ အိမ် မှုကာမဂုဏ်အ ပြစ်ကို အမျိုးခွဲခြားသည် အတိုင်း။ လျော်စေ။ မိမ္မမျိုးမြတ်လည်းနည်းတူဟု ရှင်မနူဆိုတော်မူ၏။

၃၅ အမျိုးအမြတ်။ အမျိုးအနိမ့်။ ကာမမှားယွင်း။ အမျိုးအထိုက်။ ခွဲခြားစီရင်သောတရား။

မင်းကြီးသို့ကားဆိုတုံ၏။ ဓမ္မသတ်။ ပါပသတ်နှစ်ပါးရှိရာတွင်။ ပါပသတ် ကိုလိုက်၍အကြောင်း။ ဆန္ဒ။ ဒေါသ။ ဘယ။ မောဟာကိုလိုက်၍တကြောင်း။ သူမြတ်မျိုးကားမှန်တုံ၏။ သမ္မာဟူသောအကျင့် ကိုမကျင့်။ [illegible] ထိုက် အောင်။ ကျင့်ဘူးသောသူ ဖြစ်က။ အမျိုးကားမြတ်၏။ အကျင့် [illegible]

take back his wife; if she admits he is her old husband, and says she will live with him, let her be given up to him. If the new husband pleads that, though her old husband is certainly come back, she has borne him seven children and is his wife, and shall thus have connection again with her, he shall be liable to an action for adultery. Why is this?—because, when a country has been invaded and destroyed, and the people panic struck, if a husband and wife in the dispersion do not fall in with each other, though the wife may have had seven children by another husband, let her original husband have a right to her. Thus the recluse, called Menoo, said. If the mother of the seven children shall refuse to return to her old husband, but say she will remain with the new one, and if the old husband shall have connection with her on the ground of having been his wife formerly, he shall not be free of the crime of seduction, and the wife shall go to her new husband. This belongs to the chapter on wives taken in battle.

34th. *The law of rape on a woman, single or married.*

If any woman, married or single, shall accuse a man of rape, and he shall deny it, if one of them be of the royal, bramin, lordly, or thatay class, and the other an hereditary slave, one born in slavery, a myay-lat, an ouk-ka-let, a kyoon-tset, a kyoon-beng or a kyoon-tseen, any of these seven, or of the dwoonstanda class, a horse keeper or an elephant keeper; if the man be of any of the exalted classes mentioned, and the woman of the degraded, the case shall not be tried by ordeal of water, rice or fire; let the person of the exalted class be put on his oath; the degraded person shall not be sworn; if the person of exalted class will make oath, let his statement be taken for truth; if he will not do so, let the statement of the degraded person be true; and for the offence, let compensation be paid according to the class (of the woman.) If the woman be of the exalted class, let the case be decided in the same way. Thus the lord Menoo said.

35th. *The law when a man of the exalted class shall offend with one of the lower, the decision according to class.*

O king! although it is thus said, yet there is Damathat and Papathat, and a person of the exalted class may have followed Papathat, and by the influence of desire, anger, fear, or folly, though truly of the exalted class, may be a person of bad habits, in whom no reliance can be placed. in this case, though the class be exalted, let the trial

လေသည်၊ အမျိုးမြတ်ဖြစ်သူက၊ ရေ၊ ဆံ၊ မီး၊ ဆောက်စေ၍၊ ကြောက်ရွံ့၍၊ လောကမှုစင်မည်၊ အမျိုးမြတ်သူက၊ နိမ့်သူအမျိုး ထုတ်သူကို၊ ကိုယ်စားပေး၍၊ ရေ၊ ဆံ၊ မီး၊ ပြိုင်ကျစေ၊ မစွန်၊ မပျောက်ဘူးပေးသူဖြစ်က၊ ဘုရားထျွမ်ခဲ့ လျှင်ယုံစေ၊

၃၆ မယားခိုးသက်သေရောင်ရှိသည့်နှင့်၊ အနေအထိုင်မတော်၊ မယားခိုးစွဲပိုင်သောတရား ။

မင်းကြီးတနည်း။ ငမယားကိုခိုးသည်ဟု။ မိမိကိုယ်မတွေ့။ သူတပါးပြောသည်နှင့်စွဲ၍။ အစွဲခံရသူက။ မဟုတ်ပါဆိုလျှင် ထိုမိမ္မကိုစစ်ဦး။ မိမ္မက။ ဤသူနှင့် မှန်ပေသည် ဆိုလျှင်။ ထိုမိမ္မနှင့် ထိုသူခိုး ဟုတ် မဟုတ်။ အမျိုး အလိုက် ရောက်သင့်ရာ။ ဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်း ရောက်ကြစေ၍။ မိမ္မရှုံးမှု။ ထင်သည်။ မယားခိုးစွဲပြစ်ငွေ။ သုံးဆယ်။ မယားလည်း စွပ်ပြစ်။ ငွေတဆယ် ငါးကျပ်။ လျှော်စေ။ အပြစ်ကျရုံကို။ ရှုံးသူကခံစေ။ မိမ္မတည်နိုင်ခြေမှု။ ထင်လည်း မယားခိုးဆိုပိုင်သည်။ မိမ္မကလည်း မှန်သည် အတိုင်း ပြစ်လေသည်။ နှစ်ဆတက်ရှုံး သူ။ မယားခိုးကလျှော်စေ။ အကျအပြစ်ကိုလည်း ခံစေ။ ။မင်းကြီးမယားကိုစစ်ရာတွင်။ မဟုတ်ပေဆိုအံ့။ ထင်ကချင်းတို့ နှစ်ယောက် ထိနိုကွယ်ကြသည်။ မည်သည်တောရပ်။ အိမ်ရပ်။ ဆိပ်ကွယ်ရာမှာ။ ရင်းပါးသည်ကိုသိမြင်သူထုတ်စေ။ သိမြင်သူသမ္မာမရှိသည်မှ။ မဆိုသာ။ ကာမဂုဏ်မှုဖြစ်သည်။ သိမြင်သူသက်သေဖြစ်စေ။ မြတ်သောမင်းကြီးရှေ့နောက်။ ထိုးယောကျ်ားနှင့် သင်ကာရှိ၍။ တိုင်တန်းဘူးစေကာမူ။ စကားပြောသည်၊ လက်ဆွဲခြေငင်ပြောဆိုမိရာ၌။ သက်သေစုံရာ။ သူကောင်းသူမြတ်တို့ရှေ့။ ကြားလောက်မြင်လောက် သိလောက်အောင်ကောင်းမှု ကုသိုလ်စကား။ ထင် မယားဖြစ်မည်စကား။ ကာမဂုဏ်စကားမဟုတ်။ အခြားစကားပြောသည်မှန်က။ မယားခိုးမစွဲပိုင်ချေ။ အပြစ်လွတ်စေ။ စွဲသူမှားချေသည်။ အိမ်လှေကားသို့တက်ရောက်မည်။ ထမ်ခရီး တွင်လက်ဆွဲ ခြေငင် ပြောမည်။ ထင်မရှိ ခိုက် အိမ်ထက်သို့ ရောက်မည်။ ပေးကမ်းခြင်းတဦး ကို တဦးပြုမည်။ ထိုအခြင်း အရာသည်။ မယားခိုးခုနှစ်ပါးတွင်ဝင်သည်၊ အိမ်ခန်းသို့ရောက်သော်၊ ငွေသုံးဆယ်လျှော်စေ၊ အိမ်ထက်သို့ရောက်သော်၊ ငွေနှစ်ဆယ်ငါးကျပ်လျှော်စေ၊ တအိမ်တရာ စကားပြောဟောရာတွေ့သော်၊ ငွေခုနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်လျှော်စေ၊ ခရီးထမ်၌ လက်ဆွဲခြေငင်ပြုသည်ကို တွေ့လျှင် ခုနှစ်ကျပ် နှစ်မတ် လျှော်စေ၊ ပေးကမ်း သည်မှန်ကလည်း၊ ငွေခုနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်လျှော်စေ၊ ပေးကမ်းသမျှလည်း ဆုံး စေ၊ ဤသို့အကြောင်းမရှိရာ၊ ထင်တွေ့သည်၊ သူတပါးမရှိမသိသည်ကို ဆိုဆ

be by ordeal of water, rice, or fire, that through the fear of this, the affairs of the world may be kept in proper order. The exalted party may furnish a substitute to try the ordeal with the other. If the character be good, let the oath be taken.

38th. *The law when a suit may be entered on suspicion excited by the improper behaviour of the parties.*

Oh king! in another case, if a man shall sue another for the seduction of his wife on the information of a third party, and the accused shall deny it, let the woman be examined; if she admits her guilt, let her and the accused be tested as to the truth of their statement according to their class as above laid down. If the woman shall lose her cause, let the husband pay a compensation of thirty tickals for entering the suit, and the woman fifteen for the accusation, and let them bear the law expenses. If the woman shall gain the cause, the husband had a right to bring the charge, and what the woman stated is confirmed; let the losing party, the seducer, pay double and bear all the expenses. Oh king! if on examining the wife, she also shall deny the charge, and the husband shall say they are concealing their crime, let him produce a witness to the act and the place of its committal; the character of the witness shall not be objected to; it is a matter of lust; let the person's testimony who witnessed the act be taken as evidence. O excellent king! even if the husband shall at any time have stated his suspicions of the person accused, if he has pulled the woman's hand and spoken to her in the presence of respectable witnesses openly, so as to be distinctly heard, regarding the performance of some good work, and not words regarding criminal intercourse, or matters of lust; if it be proved that the subject of their conversation was another matter, the husband shall have no right to sue him for seduction; let him be free of fault: the accuser has committed a mistake. But if he shall come up to the steps of the house, or take her by the hand on the road and speak to her, or if whilst the husband is out he shall come into the house, or enter the sleeping apartment, or if presents have passed between them, these acts come within the seven acts of seduction. If he has gone into the sleeping apartment, let him make compensation in thirty tickals of silver; if he has come into the house, twenty-five tickals; if he has been seen talking to her in another house or place, let him pay seven and a half tickals; if he has held her hand on the road, or presents have passed between them, the same, seven and a half tickals; let all presents be forfeited. This is said when the husband sees these acts without any witness. If the

တည်း၊ မတိုင် မတန်း ဘူး သသူနှင့်၊ စကား မပြော တန် ပြော သည် ရှားမှာ၊ နေခင်သည်ကဲ့သို့မပြောနှင့်မြစ်တားရမည်သာ၊ မထားမိုးမခွဲပိုင်းမိမိမထား ကိုဆုမ္ဘရမည်၊

၃၇ အပြောင်အသိမ်းကိုသူတပါးခိုးသောတရား။

မင်းကြီး၊ သူကောင်းအပြောင်ကိုလည်းကောင်း၊ အသိမ်းကိုလည်းကောင်း၊ အလွတ်သူယောက်ျားသည်၊ ထိုသူကောင်းအိမ်ထက်၊ ပြစ်မှားမိသော်၊ တစုံ တခုသောအရပ်၌ပြစ်မှားသော်၊ အပြစ်ခိုးသူ၏ ကိုယ်တခုတန်ရာလျှော်စေ၊ သုကျွန်ပြစ်မှားချေအံ့၊ ချင်း ကိုယ်တန်ရာသိုးတွင် အရှင် သို့တစေ့စေခြိမ်း ၍ လျှော်စေ၊

၃၈ သူ့ဥစ္စာကိုခိုး၍ခိုးလူမလျော်နိုင်၊ ကျွန်ဖြစ်သောတရား။

မင်းကြီး၊ အကြင်သူသည်သက်ရှိသက်မဲ့တို့ကိုခိုးသော်၍၊ မလျော်နိုင်သော ကြောင့်ဥစ္စာရှင်တွင်ကျွန်ခံလေအံ့၊ ချင်းတသက်ကျွန်ဖြစ်စေ၊ သေလျှင်သား မြေးတို့ကို၊ ကျွန်သပေါက်မကောက်သာလွတ်စေ၊ ရွှေထီးရွှေနန်းဆောင်သော်၊ ထီးကျိုးစည် ပေါက် ဖြစ်သော်၊ ခိုးရင်း သူမှိစေ ကာမှ လွတ်စေ၊ ဥစ္စာမိုးမှာ ဥစ္စာရှင်သေသော်လည်းခိုးသူမသေသည်၊ ဥစ္စာရှင် သား မြေးတို့ဆောင် ခံစေ စားစေ၊ သူခိုးရင်းသေမှလွတ်စေ၊

၃၉ ကာမဂုဏ်မှု၊ မလျော်နိုင်၍ကျွန်ဖြစ်သောတရား။

သုမယားကိုဖြစ်စေ၊ မိမ္ဘလွတ် ကိုဖြစ်စေ၊ အကြင်ယောက်ျား သည်ကာမ ဂုဏ်မှုပြစ်မှား၍မလျော်ရတတ် ခြင်းကြောင့်၊ ချင့်ကိုယ်ကျွန်ဖြစ်သေမူ၊ ထို ကျွန်ခံရသူသေလျှင် လွတ် စေ၊ ကာ မဂုဏ် ရှင် မိမ္ဘသေ သည်း၊ ထိုကျွန် ခံသူ လွှက်စေ၊ သားမြေးလင်မိဘတို့ကကျွန်မဆိုသာချေ၊ ထီးကျိုး စည်ပေါက်မို လျှင် လည်း ပြစ်မှား ရင်း သူ ကျွန်အရာက လွတ်စေ၊ ထိုကျွန်တွင် မွေးသော သားသမီးကိုမွေးကျွေးရလျှင်၊ ထမင်းသိုးငွေငါးကျပ်ဆပ်စေ၍လွတ်စေ၊ ဆယ် နှစ်အရွယ်ရောက်၍၊ စေစားရကထမင်း သိုးမခံသာလုပ်ခွန်တနှစ်တကျပ်ချ ၍လွတ်စေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ အပေါင်း အဝင်မွေးသောသား သမီးဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်း၊ ၊မင်းကြီး၊တနည်းသူကျွန်ပိုင်သည်၊ ဥစ္စာကိုခိုးရာမှာ၊ ကျွန်တံသိုးတွင် တဝက်လည်းဟူ၏၊ ချင့်ကိုယ်ဆိုးသည်း ဟူ၏၊ ဆင်ခြင်တုံ၊

wife hold improper conversation with a man, regarding whom the husband has not expressed his suspicions, he shall only warn that man not to repeat the act; he shall have no right to sue him for seduction, let him correct his wife.

37th. The law when a man seduces the concubine of another.

Oh king! if a free man shall have criminal connection with the concubine of a respectable man, in his house or any other place, the punishment for such an offence is compensation in the price of the body of the offender; if the offence be committed by a slave, let one half of his price be paid by his master.

38th. The law when a man, not being able to pay compensation for having stolen the property of another, becomes a slave.

Oh king! if a man steal property, animate or inanimate, and being unable to pay compensation, becomes a slave to the owner of the property, let him only be so for the term of his life; his children, at his death, shall not be taken as bern slaves; let them be free. If the king die and is succeeded by another, or an usurper seize the throne, let the thief be emancipated. Even when the owner of the property shall die, let the thief serve his wife and children; only at his death shall the thief be free.

39th. The law when a man, not being able to pay the penalty for having had illicit connection, becomes a slave.

If for having had criminal connection with wife or maid, and not being able to pay the compensation, any man shall have become a slave, let him be free at his death, or the death of the woman against whom the offence was committed; her children, grand children, husband or parents, shall not claim him as a slave. If an usurper seize the throne, he shall also be free. If his children shall have been supported by his master or mistress, let them be free on paying five tickals of silver for their food. If they have been caused to work, after ten years of age they shall not pay for the food; having deducted one tickal for each year's work, let them be released. Why is this?—because they are to be considered in the same light as children of parents in pledge (as security for a debt.) Oh king! if any man's slave shall steal the property of another man, one half the sum for which he is bound, and also the price of his body, have been laid down, (as the amount to be paid in compensation.) This is a matter for consideration.

၄၀ ကျွန်မယားကိုသခင်ပြစ်မှားသောတရား၊

မင်းကြီး၊မယားအလွတ်သူ၊ထင်သူကောင်းကျွန်ဖြစ်သည်ကို၊ ကိုယ်ပိုင် သည်ထုမယား အလွတ်သူကို သခင်စိတ်တူသည်ထု ဝင်ထွက်ချေသော်၊ မ ဝင်မထွက်ပိုင်ပလေ၊ကြေးကိုသာပိုင်ချေသည်၊လူကိုအဆုံးမပိုင်၊ရွေးဘွှင်ရ မည်သူဖြစ်ချေသည်၊ ထင်ကိုယ်ဘိုးနှင့် မယားအပြစ်ကိုထွက်၍ရှုလွတ်စေ၊ ပေးစေ၊ဤကားသူကောင်းကျွန်ဖြစ်သည်ကိုဆိုသတည်း၊ ၊မယားထား ကျွန်၊ထင်ကား အလွတ် သူဖြစ်ကမယား သခင် ဖြစ်သည်ထု၊မဖြစ်မှားသော် ချေ၊ကျွန်မပိုင်ဖြစ် သူမိမ္မ လွတ်စေ၊ဤထည်း သူကောင်း ကျွန်ဖြစ် သည့်ကိုဆို သတည်း၊

၄၁ ကြေးဝယ်ကျွန်မတွင်ပွေးပွားသည်၊ကျွန်ခုနှစ်ဆက်ကိုပြစ်မှားသောတရား၊

မင်းကြီး၊ သူကောင်း ကျွန်ဖြစ်သည်ကား ဆင်ရဲ နွမ်နယ် ၍ သာဖြစ်ချေ သည်၊သဏ္ဍကာ၊အစည်မယုတ်ချေ၊ အစည်သဏ္ဍကမဝင်၊ ကြေးဝယ်၊ကျွန်ဖြစ် အမျိုးကားခုနှစ်ပါးတည်း၊ ၁၊ ကြေးဝယ်ကျွန်ပိုင်၊ ၂၊ ငှင်တွင်းရွေး သည်သားကြေးသပေါက်၊ ၃၊ ငှင်သားသတက်၊ ၄၊ ငှင်သားသတော် ၅၊ ငှင်သားသတွတ်၊ ၆၊ ငှင်သားသတော့၊ ၇၊ ငှင်သမျှောထူး၊ခု နှစ်ပါးရှိ၏၊ထိုခုနှစ်ပါးကို၊အခြေအတက်သားတက်ရာ၏၊ရွေးတွင် မပီထား ခြေဖြစ်၍၊ထိုကျွန်၏သခင်သည်၊ မယား အလွတ်သူကိုဝင် ထွက် စိတ်တူရှုံ သော်ထည်း အပြစ်မလွတ်ရာ၊ ထွက်ချက်လျော်စေ ဟူသတည်း၊ သူမယား မှန်သမျှစိတ်တူသော် ထည်း၊ ငရဲ မ လွတ် ချေ၊ ဓမ္မ သတ် ၌ သာလျော်စေထု သတည်း၊

၄၂ သဏ္ဍကာ၊ကျွန်မယားကိုသခင်ပြစ်မှားသောတရား၊

မင်းကြီး၊အစည်သဏ္ဍကာ၊ ကျွန်မယားအလွတ်သူကို၊ သခင်ဝင်ထွက်ပြစ် မှားသော်၊အလျော်အပြစ်မရှိလွတ်စေ၊ငရဲ မှာမကင်း သာချေ၊ မယားထည်း ကျွန်ပိုင်၊ထင်ထည်းကျွန်ပိုင်ကို၊ သခင်ယောကျ်ားပြစ်မှားမိအံ့၊ ပြစ်မှားပိုင် စေ၊ငရဲ မှာမလွတ်သာချေ၊ ၊ထင်မယားစုံကျွန်ပိုင်ကို၊သခင်ယောကျ်ား ပြစ်မှား၍၊အပြစ်မရှိသောသက်သေထုံပုံကိုထုတ်ဖော်ပေအံ့၊ ၊ရှေးသရော ခါ၊ဗာရာဏသီမင်းကြီးသဉ်၊ညည့်အခါသိန္ဓောမြင်းကိုချစ်လှသောကြောင့် ထွက်၍ကြည့်တော်မူသတည်း၊မြင်းခံတမူကား၊ မြင်းများသောကြောင့်၊အ စည်အတိုင်းထည့်၍၊ မြင်းစာကျွေးလေ၏၊ထိုသို့ကျွေးသည်နောက်၊ မြင်းခံမ ယားသည်အလှန်အဆင်းနှင့်ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍၊ မင်းကြီးထည်းပြစ်မှားစေ

40th. The law when a master has connection with the wife of his slave.

Oh king! if the master of a slave of a respectable family shall, on the strength of his being a slave, have connection with his wife, who is a free woman, with her own consent, he has no right to do so; he has only a claim for his money; he has no complete proprietory right in the man, he is redeemable; let the compensation for the fault be deducted from the amount due, and let the man be free; (if there be a balance,) let it be paid by the party by whom it is due; this is when the slave is a respectable person. If the husband be a free man, and the wife a slave, the master has no right, as such, to have connection with her: if he does so, let her be free; this is said when a respectable woman has become a slave.

41st. The law when the master has connection with one of the seven descendants of his slave man.

O king! when a respectable man becomes a slave, it is only from poverty; he is not a "thantaka,"—slave by descent, nor is considered as being so. There are seven kinds of slaves; respectable men who are bought, which are as follows: 1st, a slave bought and held (for the money:) 2nd, his children (called kyaythabauk) born in slavery; 3rd, their children (called thadet;) 4th, their children (called thatee;) 5th, their children (called thadoot;) 6th, their children (called thadau:) and 7th, their children (called thahmyau;) and with these slaves, the amount for which they are in slavery may be added to, but they cannot become irredeemable: and consequently if the master of such slaves shall have connection with their wives who are free, even with their consent, he shall not be held free of guilt. Let the calculation be made, let him pay compensation; and though the wife was consenting, the offender will not escape the pains of hell. The compensation only is ordered in the Damathat.

42nd. The law when the master has connection with the wife of a slave, hereditary in his family.

O king! if a master shall have connection with the free wife of an irredeemable slave, there shall be no compensation, but the pains of hell will not be escaped. If the husband and wife be both slaves, and the master has connection with the wife, let him have the right to do so, but here also the pains of hell will not be escaped. I will relate a case in illustration of this:—In former times, the king of Benares went out in the night to look at a swift horse to which he was much attached: as there were many horses, the horse-keeper was going round and giving them their food in succession; as he was thus employed, the king had connection with his wife, who was exceed-

၏၊မြင်းခံပြန်လတ်သော်၊ မင်းကြီးကိုတွေ့လေ၏၊ မင်းကြီးလက်၌ရှိသောသံ
လျက်ကိုလှ၍၊ မင်းကြီးကိုမြင်းခံသတ်မည်ပြုလေ၏၊ မင်းကြီးလည်း၊ ဤသို့
ဆို၏၊ယဲ့မြင်းခံနင်ကား‌ငါကိုမသတ်လင့်၊နင့်ကိုငါစည်းစိမ်ပေးမည်ဆိုလျှင်၊
မြင်းခံ လည်း မင်းကြီး သက်သေမရှိ တကားဟု ဆို လျှင်၊ မင်းကြီးလည်း
ကြောက်ခဲ့ယကား၊ နင်ငါကိုမယုံသော်၊ ငါ၏သံလျက်ကို၊ နင့်လက်၌ထား
လေ၊နံနက်မိုးသောက်သော်၊ ငါ၏ရင်ပြင်တော်သို့သံလျက်ကိုကိုင်၍လာ
လှည့်ဟုဆိုတော်မူ၏၊ မြင်းခံလည်းသံလျက်ကိုကိုင်၍၊ မင်းရင်ပြင်သို့လာ
လတ်၏၊မင်းကြီးလည်းမြင်းခံလာလတ်လျှင်၊သိလင့်လေ၏၊မင်းကြီးလည်း
အကြောင်းအတိုင်းအမတ်တို့ကိုဆိုတော်မူ၏၊မြင်းခံလည်းအမတ်တို့ကို၊ ဤ
စကားအတိုင်းဆိုပေ၏၊မင်းကြီးလည်းဆိုတုံ၏၊ ယဲ့မြင်းခံငါကားဆိုပြီသည်
ဟုတ်တည်း၊ နင့်မယားကိုငါပြစ်မှားပိုင်၏၊ ထိုသို့တပဲဖြစ်စေ၊ ပြစ်မှားပိုင်
သည်၊မပြစ်မှားပိုင်သည်ကိုဆိုစေအံ့ဟု၊ ဗာရာဏသီအမည်ရှိသောပြည်ကို
အမှီပြု၍၊သတင်းသုံးသောမာန္ဒသိကာ၊အမည်ရှိသောရှင်ရသေ့ထံသို့၊ မင်း
ကြီးနှင့်မြင်းခံသွားကြလေ၏၊မြင်းခံလည်းကြံတုံ၏၊မင်းကြီးကားမင်းဖြစ်ခဲ့၊
လက်ဆောင်ရှာမည်ဟုတောသို့ဝင်လေ၏၊ တောတွင်လိပ်နှင့်ဖွတ်ကိုတွေ့၍
ယူခဲ့၏၊လိပ်နှင့်ဖွတ်ကိုလက်ဆောင်ပြု၍သွားကြလေ၏၊ ရှင်ရသေ့အပါးသို့
ရောက်လေပြီးသော်၊ မင်းကြီးလည်း ယဲ့မြင်းခံ မြင်းဇက်ကိုင်ဘိဟုဆို၏၊
မြင်းခံလည်းမြင်းဇက်ကိုကိုင်၏၊မင်းကြီးလည်း မြင်းမှသက်၍၊ မြင်းခံလက်
တွင်ရှိသောလိပ်နှင့်ဖွတ်ကိုယူ၍၊ရှင်ရသေ့အား မင်းကြီးဆက်လေ၏၊ ရှင်
ရသေ့လည်းမဟာရာဇ်မင်းကြီးအဘယ်ဆိုဘွယ်ရာရှိသနည်းဟု မေးလင့်
၏၊မြင်းခံနှင့်အကျွန်ုပ်ဆိုဘွယ်ရှိ၍၊ ရောက်သတည်းဟူပေ၏၊ ထိုရောအခါ၊
မြင်းခံပြန်တုံ၏၊အကျင့်သတင်းလည်းစင်၊ ပညာလျှင်သည်၊ သခင်မြတ်နွှ
ရှင်ရသေ့၊ဤညည့်သံခေါင်တွင်ရွှေနန်းတော်ကသက်၍၊ မင်းကြီး လာလတ်
သော်၊အကျွန်ုပ်ကိုတမူကား၊ မြင်းစာပြစ်လေဟုဆိုသောကြောင့်၊ မြင်းများ
ရှိရာအကျွန်ုပ်မြင်းစာပြစ်ရသည်၊ မြင်းစာပြစ်သည်နောက်၊ အကျွန်ုပ်မယား
ကိုမင်းကြီးပြစ်မှားနှင့်၍၊အကျွန်ုပ်အပြန်ကိုတွေ့၏၊ တွေ့လျှင်မင်းကြီးထေ
တွင်ရှိသောသံလျက်ကိုလှ၍ခုတ်မည်အကျွန်ုပ်ပြုသော်မင်းကြီး အကျွန်ုပ်ကို
ဤသို့ဆို၏၊ ယဲ့မြင်းခံ ငါကို နင်ခုတ် သတ်မိမူကား၊ သေလေကာသာ ဖြစ်အံ့
သည်၊နက်ဖန်မိုးသောက်သော်၊နင်ဌင်သံလျက်ကိုကိုင်၍ငါ့ရင်ပြင်သို့လာ
လှည့်တူ၍ဆိုသောကြောင့်၊မင်းကြီးကိုအကျွန်ုပ်လွှတ်လိုက်သည်၊ မင်းကြီး
ဆိုတိုင်းမိုးသောက်သော်၊မင်းကြီးသံလျက်ကိုအကျွန်ုပ်ကိုင်လျက်၊ မင်း
ရင်ပြင်သို့တက်ပါချေသော်၊ အမတ်မိုလ်ပါလူတကာတို့သည်ဆိုတုံ၏၊ မင်း

ingly beautiful. When the horse-keeper came back, he saw him, and having taken his double-edged sword from him was about to put him to death. Then the king said, "Do not kill me, and I will give thee much wealth." The horse-keeper replied, "Oh king! there are no witnesses." Then the king being afraid, said, "If you do not believe me, keep possession of my double-edged sword and bring it at day-break into my presence." So, the next morning, the horse-keeper came before the king with the sword in his hand; the king seeing him come, knew his purpose, and told his lords what had taken place. The horse-keeper also told the same story. Then the king said, "Heh! horse-keeper! I did say so; but I have a right to have connection with your wife, and that it may be known whether I have or not, I will bring it to a decision." So the king and horse-keeper went to the recluse, called Manoktheeka, who was supported by the city of Benares, and who was living in the practise of good habits. The horse-keeper reflected that his adversary was the king, so he went into the jungle to look for some present, and finding a turtle and a guana, he brought them with him as an offering. When they came into the presence of the recluse, the king called to him, "Ho! horse-keeper, lay hold of my bridle," and he laid hold of it; the king having dismounted, took the turtle and guana from the horse-keeper's hand and gave them to the recluse, who said, "Oh great king! what have you to say?" The king replied, "I have a suit with my horse-keeper, and on that account I am come." Then the horse-keeper made his representation. "Oh excellent man! Oh man of science! Oh gentle recluse!—in the middle of last night, the king descended from his golden palace and ordered me to give food to the horses; I went and did so, and on my return I saw that the king had had connection with my wife, so I wrested his double-edged sword from his hand and was about to slay him, when the king said, 'Heh, horse-keeper, if you slay me I shall but die; to-morrow at day-light bring that two-edged sword into my presence;' on this, I released him, and as he had told me, I went at day-light into his presence with the sword in my hand. The lords and high officers said,
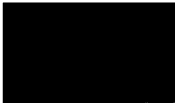
ကြီးစွဲတော်မူသောခေးသံလျှက်သည်။ အဘယ်ကြောင့်မြင်းခံ လက်မှာရှိသ
နည်းဟု ဆိုတုံ၏။ အကျွန်ုပ်ကိုအမတ် ဗိုလ်ပါလူတကာ တို့ မေးသည်ကိုပြန်
ပေ၏။မင်းကြီးလည်းအကျွန်ုပ်စကားကိုကြားလျှင်။နင့်မယားကိုငါပြစ်မှားမိ
သည်ဟုတ်တည်း။ အပြစ်ရှိတန်မရှိတန်ကိုရှင် ရသော့တွင် အစစ်ခံကြအံ့ ဟု
မင်းကြီးဆိုသော့ကြောင့်။ အထံတော်သို့ရောက်လည်သောသခင်ရင်။ ဤသို့
မင်းကြီးစကားနှင့်။ မြင်းခံစကားကို ကြားသော်။ ရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။ ဟဲ့
မြင်းခံမင်းကြီးလက်ဆောင်မူသောလိပ်နှင့်ဖွတ်ကား။ အသုလက်ဆောင်နည်း
ဟုရှင်ရသော့မေးတော်မူသော်။မြင်းခံလျှောက်ပေ၏။ သင်လက်တွင်လိပ်နှင့်
ဖွတ်ရှိရမည်ကို။မရှိရ။ မင်းကြီးဘယ်ကြောင့် ယူသနည်း။သင်ကားအဘယ်
ကြောင့် လိပ်နှင့် ဖွတ်ကိုပေးရလေသနည်းမိန့်ဆို၏။ ထိုအခါမြင်းခံလျှောက်
သည်ကား။ အသက်နှင့် ဦးဆံပရိက္ခရာအလုံးစုံကို ပိုင်သည်အရှင် အသက်
သခင်ဖြစ်၍ကျွန်တော်လက်တွင်လိပ်နှင့်ဖွတ်ကိုယူရာ။မတားမဆိုဝံ့နေရချေ
သည်။ မြင်းခံလျှောက်ပေ၏။ သင်မြင်းခံလိပ်နှင့် ဖွတ်ကို မတားမဆိုဝံ့။ မင်း
ကြီးယူကတည်း ကပင်ပိုင်ထိုက်ကြောင်းကို နင်ဖြောင့် ၍ အစစ်ခံချေသည်။
ကျွန်ဖွတ်ကျွန်လိပ်မရသာချေ။စည်းစုတ်သမျှခံရမည်။သခင်နှင့်ကျွန်ဖြစ်ချေ
သည်။ ပြည့်ရှင်မင်းတို့မည်သည်လင်မယားစုံကိုသာမက။ တနိုင်ငံလုံးကိုပင်
ပိုင်ချေသော့ကြောင့်။ ကျွန်ကသခင်ကိုအပြစ်မစားသာအပြစ်လွှတ်စေ ဖဲ့
မှာမူကား။ မင်းကြီး၌မကောင်းချေဟု။မနူသိကရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။ ကျွန်
လည်းသခင်ကိုအပြစ်မစားသင့်၍ လွှတ်ပြီ သခင်ဖြစ်သောမင်း ထည့်တရား
ဆယ်ပါးကိုစောင့်ရမည်။အရှင်ရှိသောဥစ္စာတို့သည်။ မင်းကေရာဇ်ဥစ္စာမည်
သော်လည်း။အလုံးမသိမ်းပိုင်။ လယ်ယာကန်ချောင်း လုပ်သမျှ ထင်းထမျိုး
အခွန်မှာလည်းပိုင်သည်ဟု မကောက်မယူစေရ။ ကမ္ဘာအဆက် ဆက်အစဉ်
ဖြစ်သောမဟာသမ္မတမင်း။ ဆယ်ခိုင်တခိုင် အစည်ထုံးသတ် သည် အထိုင်အ
ဘုရားအဆက်ဆက်။မင်းအဆက်ဆက်တို့ထုံဖြစ်သည်နှင့်အညီတည်စေ။သူ
သို့မယားတို့ကိုပြည်အရှင်ဖြစ်သောမင်းတို့သည်။ အပိုင်အနိုင်မသိမ်းမရူ
သာ။သင်္ဂဟဝတ္ထုလေးပါး။ အပရိယာနိယတရား ခုနှစ်ပါးနှင့်အညီကျင့်ရ
မည်။ကျွန်ကလည်းသခင်အရှင်မှာ အပြစ်ရှိသည် မဆိုမစားသင့်။ သခင်က
လည်းကျွန်တို့ကို။ အပြစ်ရှိအောင်မကြံသင့်။ ရှေးရှေးသောမင်းထောင်းမင်း
လျှာတို့ထုံးအတိုင်းကျင့်ရမည်။တရားမစောင့်သောမင်းသည် လင်ရှိမယား
ကိုမယားပြုလို၍။လင်ကိုသေကြောင်းကြံမှားသော မင်းသည်။ ပျက်စီး ခြင်း
သို့ရောက်လေ၍။ မိမိပြည်ရွာလည်းပျက်စီး ခြင်းသို့ရောက်သည်။ မငြိမ်မဝပ်
ရှိချေတတ်သည်။ မယားတယောက်တည်းနှင့်သာ ချင်ရဲ နိုင်သောကိုယ် ဖြစ်

'why is the king's two edged sword in the hands of the horse-keeper?' I told them the whole story, and the king hearing my statement said, 'it is true I had connection with thy wife, but let us go and have it decided by the recluse, whether I have committed a fault,' and on this proposal of my master we have come before my lord." On hearing the statement of the king and the horse-keeper, the recluse said, "Heh, horse-keeper, whose turtle and guana are those which the king presented?" The horse-keeper stated how it was. Then, said the recluse, "the turtle and guana should be in thy hands, but they are not so; why did the king take them? why didst thou give him up?" The horse-keeper replied, "He is my lord, and master of my life and all my property; so when he took the turtle and guana from my hand I did not venture to refuse to give them up." The recluse then said, "Oh friend horse-keeper, as you did not dare to refuse the king your turtle and guana, from that time you admitted his right; turtle or guana do not belong to a slave; he must submit to be hewn in pieces, if his master so will; ye are master and slave, kings are the lords of the country, and have not only a right to husbands and wives, but the whole property in their dominions; the slave shall not recover damages from his master, but the king is not exempt from the pains of hell." Thus said the recluse Manokthaka. So the slave not having a right to recover damages from his master, the king was released from them. But the king who is master must abide by the ten laws, for the guidance of kings, and although property which has an owner is called the property of the king, yet he has no right to take the whole, of fields, gardens, tanks and canals, all the works of man's hands; he has a right to duty collected, but he shall not take the whole. The first great king Maha Thamada made this precedent for all successive ages; let the customs that have been prescribed by all gods and kings not be departed from, and though the king be lord of the country, he shall not take men's wives and daughters by force, he should live in conformity to the four laws of Thenga-wootoo, and the seven laws of Aparee-ya-ni-ya. The slave ought not to recover damages from the king, nor should the king do wrong to the slave in thought or deed; he should conduct himself in accordance with the precedent of former kings. A king who, regardless of the law, shall, from desire to possess a man's wife, contrive the death of the husband, shall come to destruction, and his country to ruin and disorder. When king

လိုပါ၏၊ဝေသန္တရာမင်းကြီးသည်ရှင်မဒ္ဒီကိုလှူရာ၌၊ဆုတောင်းရေစက်သွန်းချ၍၊ မြေသို့ ရောက်လျှင်၊ ရတနာ၃ မိုဃ်း ဗျက်ဝုဆစ်နစ်မျှ၊ အနန္တဆောင် တွင်းဝယ်၊ အကြိမ်များစွာ ရွာသကဲ့သို့ကျမ်ဂန်မြှ သည် နှင့် အညီ၊ မြတ် သောမင်းကြီး ဆယ်ပါးသောတရား၊ ငါးပါးသောသီထတို့ကို၊ မြဲစွာစောင့် ရှောက်ရာ၏ဟုမြဗ္ဗာမင်း၏ သားရင်းဖြစ်သောမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆို တော်မူ၏၊

၄၃. မိဘဥစ္စာသားပိုင်သဉ်၊သားဥစ္စာမိဘပိုင်သဉ်၊လင်ဥစ္စာမယားပိုင်သဉ်၊မယား ဥစ္စာလင်ပိုင်သည်၊ဆရာဥစ္စာတပည့်ပိုင်သည်၊တပည့်ဥစ္စာဆရာပိုင်သည်၊

တပည့်ဥစ္စာကိုဆရာပိုင်သည်၊ သားသမီးဥစ္စာကိုမိဘပိုင်သည်၊ မယား ဥစ္စာကိုလင်ပိုင်သည်၊ကျွန်ဥစ္စာကိုသခင်ပိုင်သည်၊ဆရာဥစ္စာကိုတပည့်ပိုင် သည်၊မိဘဥစ္စာကိုသားသမီးပိုင်သည်၊ လင်ဥစ္စာကိုမယားပိုင်သည်၊သခင် ဥစ္စာကိုကျွန်ပိုင်သည်၊ဤသို့ပိုင်ခြင်းလေးပါးရှိသည်မှာ၊ ဆရာနှင့်တပည့်၊ အတတ်ပညာသင်၍အတူပေါင်းဖက်နေကြရာ၊ဥစ္စာမကွဲတပည့်မသိဆရာ သူတပါးသို့၊လှဉ်းလှေကျွဲနွား၊ဆင်မြင်း၊ငှါးသော်၊ငါမသိ၊မငှါးသားရှေ့၊ သင့်မဆိုသာချေ၊မကွဲမပျားဖြစ်၍၊ဆရာပိုင်ခြင်းဖြစ်သတည်း၊ ဆရာ ဥစ္စာကိုတပည့်ပိုင်ရာ၏ဟူသည်ကား၊ဆရာသည်တပည့်ကိုဝန်မိုးအပ်ထား ထိန်းသိမ်းရလေ၏၊ထိုတပည့်မသိသမျှ၊ ဆရာသည်သူတထူးကို မပေးငှါး ပိုင်၊ငှါးသူအပေး ခံသူလက်ဝယ်ဘဏ္ဍာမိုး၊ ဘဏ္ဍာထိန်းဖြစ် သူတပည့်က ကယူပိုင်စေ၊ ဆရာပေး၍ယူသည်မဆိုပိုင်ချေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူ ကား၊ဘဏ္ဍာထိန်းဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်း၊ ၊ထိန်းသောလှေလှည်း ကျွဲနွားမြင်းဆင်သက်မှိသက်မဲ့ကို၊ သူအားတပည့်ကငှါးပေးသည်ရှားဆို၊ ဆရာကသူတပါး သို့မလိုက် စားပိုင်ချေ၊ အဘယ်ကြောင့် နည်း ဟူမူကား၊ ဘဏ္ဍာထိန်းဖြစ်သောတပည့်သည်၊ သူတပါးနှင့်ဆက်ဆံလှည်လှေငှါးပေး ခြင်းဖြစ်၍၊ ငှါးပေးပိုင်လေသည်၊ ဆရာမဖျက်ပိုင်ချေ၊ ရောင်းဝယ်ခြင်းဖြစ် သော်မူကား၊အညီပိုင်ဖြစ်၍၊ဆရာမသိသမျှ၊တပည့်မရောင်းပိုင်၊ တပည့်မ သိသမျှ၊ဆရာမရောင်းပိုင်၊ပေးခြင်းအပိုင်လှယ်ခြင်းလည်းဆရာမသိသမျှ တပည့်မလှယ်သာမပေးသာ၊တပည့်မသိသမျှ၊ ဆရာမလှယ်သာမပေးသာ သို့ကားဆိုတုံ၏၊အပေးခံသူလှယ်သောသူ၊ ဝယ်သောသူတို့၌ အပြစ်မရှိ၊ ဆ ရာနှင့်တပည့်တွင် တဦးမသိက၊ တဦးမရောင်းမပေးမလှယ်သာ ဆိုရမည်၊ မရောင်းမလှယ်မပိုင်က၊ဝယ်သူယူသူလှယ်သူတို့လည်းမဝယ်ပိုင်၊မယူပိုင်

Waythandaya after making an offering of his wife to Shen Madee and praying that he might forever be able to confine his desires to one wife, returned to his country, showers of gold and gems fell repeatedly in the palace as deep as the ancles or sometimes even the knees, as is recorded in the holy books. Oh excellent king! the ten laws and five precepts of religion should be most strictly abided by. Thus the lord recluse, the son of the king of the Bymahs, said.

43d. *The law in accordance (with the rule) that children have a right to the property of their parents, parents of their children, wives of their husbands, and husbands of their wives, teachers of their scholars, and scholars of their teachers.*

The teacher has power over the property of the scholar, parents over that of their children, husbands over that of their wives, and the master over that of the slave. The scholar has power over the property of the teacher, children over that of their parents, the wife over that of the husband, and the slave over that of the master. Regarding these four kinds of power, when the teacher has taught the scholar his craft, and they are living together, their property is in common; if the teacher shall lend to any one, a cart, boat, buffaloes, oxen, horses, or elephants, without the scholar's knowledge, he shall not dispute his right to do so; as their property is not separate, the teacher has power over it. As regards the scholar's power over the property of the teacher, he may give it over in charge to the scholar, and then without his knowledge he has no right to give or lend it to any one. If the scholar see the property in the possession of any one to whom it has been lent, he may, in his capacity of steward, if he wish to do so, take it from him, and he shall have no right to plead that it was lent him by the teacher. Why is this?—because the scholar is the steward, the person in charge of the property. If the scholar shall lend any property, a cart, boat, buffaloes, oxen, horses, elephants, or any property, animate or inanimate, the teacher shall have no right to interfere. Why is this?—because the scholar being the steward, borrows and lends with others as he needs; he has a right to lend, and the teacher none to interfere. As regards buying and selling, inasmuch as they are joint proprietors, the scholar shall not sell without the knowledge of the teacher, nor he without the knowledge of the scholar. As to giving away or exchanging outright, the scholar shall have no right to do so without the knowledge of the teacher, nor the teacher without the knowledge of the scholar. Though it is thus said, no fault is attributable to the receiver, the buyer, or the person who exchanges; it is only a matter between the scholar and teacher. One shall not sell, give away, or barter any of their property without the knowledge of the other, but as the person who parted with the property by gift, sale, or exchange, had no right to do so, the receiver had no right to buy, or accept in

မလှယ်ပိုင်ဖြစ်၍၊အညီဆိုင်ဥစ္စာဖြစ်သည်ကိုပေးအပ်ရမည်၊ ဂှတ်ဆည်မိုး
သည်မသိရ၊ထက်ခံသည်ဟုမဆိုသာချေ၊ အပြစ်လည်းမရှိကောင်း ဖွတ်စေ၊
ဆရာနှင့် တပည့်တွင်သာပိုင်၏မပိုင်ကို၊ အမှုရောက်လျှင် ပြည်မိုးဆရာချေ
ကြီးတို့စစ်ဆေးစီရင်ရမည်၊ တပည့်ဥစ္စာသိမှန်လျှက်၊ဆရာကွယ်ရာပြုအမှု
မှာမိုးခါထိသင့်စေ၊ ဆရာဥစ္စာကို တပည့်ကွယ်ရာပြုလျှင် အပြစ်ဖွတ်စေ၊
ဥစ္စာရင်းကိုသာပေးစေ၊အပြစ်ဟူသည်ကား၊ လျှော်ပြစ်ကိုမဆို၊မင်းဒါဏ်ကို
ဆိုသတည်း၊မင်းဒါဏ်ဟူသည်ကား၊ ကြိမ်အချက်တရာ၊ အချုပ်ထောင်
ခပ်စေသည်ကိုဆိုသတည်း၊ငှင်ကိုမခံဝန့်လျှင် အပြစ်နှင့် တန်အောင်ဆူကြီး
ပြည်မိုးမြို့ကွပ်ရွာအုပ်တို့ကိုပူဇော်စေ၊ မိဘနှင့်သားသမီး၊ ကျွန်နှင့်အရှင်မှာ
လည်းထိုနည်းတည်း၊ ထင်နှင့်မယားမှာလည်းနှစ်ဦးငယ်ထင်[illegible]မယား
ဖြစ်စေ၊ အိမ်ထောင်ကြီးချင်းဖြစ်စေ၊ နှစ်ဦးပေါင်းဖက်၍ နေရာတွင်ရှိသော
ပစ္စည်းမှန်သမျှကိုလည်းထိုနည်းတူတည်း၊ ၊ဆိုခဲ့ပြီးသောဆရာနှင့်တ
ပည့်၊မိဘနှင့်သားသမီး၊ကျွန်နှင့်သခင်၊ ထင်နှင့် မယားပင်ဖြစ်ကြ[illegible]၊
အထိန်းအသိမ်းကွဲပြားသောအကြောင်းအရာ၊ တဦးကိုတဦးမကြည့်[illegible]
မယုံမကြည်ဖြစ်ကြမူကား၊ တဦးပေး၄ါး လှယ်သည်ထု၊"တဦးမသိသမျှကို
ဂှတ်ကွယ်ရာရောက်ချေသည်၊တရားနှင့်ဖြစ်စေဟု၊မနုမည်သောရှင်ရသေ့
ဆိုတော်မူ၏၊

gift or exchange, let each return what he has received. It shall not be said that he (the receiver) destroyed, stole, or received stolen property; no fault is attributable to him; let him be free from blame; only between the scholar and teacher a suit shall lie whether they had or had not a right to act as they have done. If a suit shall be entered, the judge or governor shall inquire into the case and decide. If the teacher, knowing property to belong particularly to the scholar, shall dispose of it in any way secretly, let him be found guilty of, and punished for, theft. If the scholar shall dispose of the property of the teacher, let him not be sentenced to punishment; let him only restore the original property,—as regards the punishment, it refers to criminal punishment, not to compensation, and one hundred or one thousand stripes of a ratan may be inflicted. If the offender would avoid this punishment, let him make an offering suitable to his fault to the thoogyee, the head of the village, or the governor. The law between parents and children, masters and slaves, is the same. As regards a husband and wife, if it is a couple who have never before been married, or a couple who have been married before, all property acquired whilst they have been living together shall be settled in the same way. Notwithstanding what has been said of teacher and scholar, parents and children, master and slave, or husband and wife, if the property be separate, and under the charge of separate people, or if they are not on cordial terms, but distrust each other, and one shall without the knowledge of the other, give, lend, or exchange any thing, it comes under the head of destruction or fraudulent concealment, and may be made the matter of a suit at law. Thus the recluse called Menoo said.

END OF THE SIXTH VOLUME.

။မနုအကျယ်သတ္တမတွဲ။

နမောတဿဘဂဝတော၊အရဟတော၊သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

မာတိကာ

သတ္တမတွဲတွင်တရားအမည်ကိုဆိုသည့်စကားတည်း၊ ။ထိုးကျိုးစည်ပေါက်ရှိ၍မဆိုရာသောတရားတဆယ်ခြောက်ပါး။

၁ အလွတ်သူချင်းအပိုင်အနိုင်ပြစ်မှားသောကာမရာဇ်မှု။
၂ သူမယားသူလင်ကိုခိုးကြောင်းသောအမှု၊
၃ လောင်းတမ်ကြီးငယ်အမှု၊
၄ သူကိုအသေသတ်သောအမှု။
၅ လက်လွန်အမှု၊
၆ နှုတ်လွန်အမှု၊
၇ သက်မှိသက်ခဲ့ကိုခိုးဖှက်သောအမှု၊
၈ လှည့်ပတ်လှျပ်စားသောအမှု၊
၉ သူတပါးဥစ္စာကိုဖျက်ဆီးခြင်းအမှု၊
၁၀ ဥစ္စာနှံ့သောအမှု၊
၁၁ ရုတ်စားသောအမှု၊
၁၂ အကောက်အစားအမှု၊
၁၃ မင်းစေစားအမှု၊
၁၄ ရိုးစကားရပ်မှု၊
၁၅ အပေါင်စရန်စကား၊
၁၆ လုယက်သောစကား။

ဤ ၁၆ ရပ်ကိုမဆို၍ရှိသော်၊ဆိုလျှက်မပြီးသော်၊ ဆို၍ကားပြီး၏၊ပြီးသည်အတိုင်းလက်ရောက်မပေးမလျှော်မှိ၊ရွှေထီး ရွှေနန်း ဆက်စံသော်၊ ထိုးကျိုးစည်ပေါက်ရှိသော်၊မင်းထဲသော်၊ ဆိုခဲ့ပြီးသမျှအဖြစ်ကြောင့်ပေးလျှော်မည်၊မှိန်စည်ပင်ဖြစ်သော်လည်းမရရာလွှတ်စေ၊

၁၇ သက်သေတရား၊
၁၈ အမှုအခင်းအစည်အဆက်ကိုမသိ၍၊ သိမှိသူကိုစုံရာဆို၍မေး၍

LAWS OF MENOO.

THE SEVENTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE SEVENTH VOLUME.

The sixteen cases that shall not be prosecuted after a revolution, and another king has succeeded:

1. Cases of rape when both parties are free from another engagement.
2. Adultery in a man or woman.
3. Bets, large or small.
4. Murder.
5. Assault.
6. Abusive language.
7. Theft of animate or inanimate property.
8. Cheating.
9. Destruction of property.
10. Pledge or deposit of property.
11. Taking possession of property for debt.
12. Matters connected with duty or taxes.
13. Fees for the services of chief's (king's) messengers.
14. Pay for professional services.
15. Part payment in advance.
16. Taking possession of property by force.

In these sixteen cases, if before a suit has been commenced, or if a suit has been commenced and before it is decided, or if decided, and before the decree has been carried into execution, a new king shall have succeeded to the throne; if there has been a revolution, and change in the succession, even should the party (against whom the decree is given) be in the act of weighing out the amount of the compensation or restitution, the successful party shall not obtain it. Let the other be free.

17. The law of evidence.
18. When a party to a suit, not knowing the particulars of it, or order of their occurrence, examines a person who does, before wit-

ပြောပြီးမှ၊ အခွင့်အရေးသက်သေခံရာတွင် အထက်စကား အတိုင်း မထွက်၍၊တရားဆောင်သူသိမှီသူပြောဆိုသောတရား၊

၁၉ သူတဦးကျွန်ကိုဆုမ္မရိုက်နှက်ရာ၊ တဦးသူဆီးတား၍ ကျွန်ပြေးသောတရား၊

၂၀ အချိန်အခါမတော်သည်တွင် ရောက်သည်နှင့်၊ နောက်ဥစ္စာထွေထွေသည်တရား၊

၂၁ ယောက်ျားနှင့်မိမ္မတို့သည်သိတင်းသီလနှင့်နေသူကိုကျူး၍ရှုတ်ဆီးသောတရား၊

၂၂ ခရီးထမ်တွဲရာသူခြောက်ယောက်တရား၊

၂၃ သူကောင်းသူမြတ်မှန်းမသိ၊သူယုတ်တို့ထိမိသောတရား၊

၂၄ ကျွန်ကိုကျွန်မပြုပြီဆိုပြီးမှကျွန်ဆိုပြန်သောတရား၊

၂၅ ကျွန်ကိုလည်းကောင်း၊ မြီစားကိုလည်းကောင်း၊ရထန်းပြု၍ထွက်သည်ကျွန်ကိုသားသမီးပြုသောတရား၊

၂၆ ကျွန်အပြားတကျိပ်နှစ်ပါး၊ ၀ိနည်း တွက်လေးပါး၊ ငှင်ကျွန်ရှစ်စောဆယ်ခြောက်ပါး၊အပွားခုနှစ်ဆယ်ငါး၊ ကျွန်အပြားကိုးဆယ်တပါးခွဲခြားသောတရား၊

၂၇ ဗာရာဏသီပြည်၌၊ သူဌေးသမီး နှစ်ယောက်၊ အမတွင်ညီမကျွန်ဖြစ်သောတရား၊

၂၈ ကျွန်ငယ်ကိုကျွန်ကြီးခိုးပြေးသောတရား၊

၂၉ ကျွန်ကြီးချင်းပြေးသွားသောတရား၊

၃၀ ကျွန်စည်ချင်းလင်မယားပြေးသွားသောတရား၊

၃၁ ကျွန်သည်ထွက်ပြေးရာ၊ တရပ်တကျေးမှာကျွန်ဖြစ်၍ သခင်သစ်သခင်ဟောင်းတို့သားသမီးကိုဝေရာသောတရား၊

၃၂ ကျွန်သည်သခင်ထံကထွက်သွား၍၊ အရပ်တပါး သူကြီးထို့ထံကော်မှီနေသောတရား၊

၃၃ သက်မှိသက်မဲ့ဥစ္စာကို၊တံသိုးတဝက်နှင့်သနှစ်ချုပ်၍ပေါင်းရာ၊ လနှစ်မစေ့မှီရွေးသောတရား၊

၃၄ ငှင်သက်မှိသက်မဲ့ ဥစ္စာကို အပေါင် ခံသူ မကုန် ၍ သူတပါး သို့ပေါင်သောတရား၊

၃၅ သားသမီးကျွန်ကိုမကုန် ၍ သူတပါး အား ရောင်းသည်၊ ရောင်းသော ကျွန်သားသမီးမိထသခင်ထံရောက်သောတရား၊

nesses, and he, after he has stated what he knows, shall give different evidence in the Court,—the law how to decide between these two parties.

19. The law when a person interferes to prevent another beating his slave, and the slave runs away.

20. The law when a person comes (to the house of another) at unseasonable hours, and after his departure property is missed.

21. The law when a man or woman destroys another who lives in the performance of moral duties.

22. The law regarding the six persons who are to have the road yielded to them.

23. The law when a degraded person comes against an exalted person, not knowing him to be such.

24. The law when a person has released his slave and reclaims him.

25. The law when a slave or debtor is made a priest and released, or a slave adopted as a child.

26. The law as regards the twelve kinds of slaves, the four according to the (weenee) sacred books, sixteen original slaves, and seventy-five proceeding from them ; in all ninety-one.

27. The case which occurred in Benares with the Thatay's daughter, when the younger sister was a slave in the house of the elder.

28. The law when an elder slave runs off with a younger one.

29. The law when adult slaves run off together.

30. The law when a man and his wife, being hereditary slaves, run away.

31. The law for the division of the children of a slave who has run away and become a slave in another district, between the old and the new masters.

32. The law when a slave, having run from his master, attaches himself to, and lives under the protection of the head man of another district.

33. The law for redeeming animate or inanimate property pledged for half its value for a specific time, before the time is up.

34. The law when the same animate or inanimate property is pledged again for subsistence by the person with whom it was originally pledged.

35. The law when a child or slave is sold from want, and returns to his original master or parent.

၃၆. ၎င်သက်မှိုသက်မဲ့သား ဘွိုး လယ်ယာကို ဝယ်သူကမကူနို ၍ ရောင်းပြန်သောတရား၊

၃၇ မစေရာသောကျွန်ခုနှစ်ပါး၊စေရာသောကျွန်ခုနှစ်ပါး၊

၃၈ သစ်ထစ်ကွမ်တင်စကား၊

၃၉ မြီစားသားဘွိုးကျွန်ကိုကိုင်ဝင်၍ ထားရာ၊ စွင့် မပေးစိုးဆဲ့ခိုတ်သော တရား၊

၄၀ ကျွန်သားဘွိုးရွှေငွေသက်မှိုသက်မဲ့ကိုခိုး၍ရောင်းသောတရား၊

၄၁ လယ်ယာမိုဃ်းမြေထန်းအုန်းကို၊ အရှင်မရှိမိုက်၊ သူတပါး ရောင်းစားနှင့်သောတရား၊

ဤသတ္တမတွဲ၌ပါသောတ ရားပေါင်း ၄၁ ရပ်တို့၏ အမည်ကား အကျဉ်းပြ၍၎င်တရားတို့ကိုအကျယ်အားဖြင့်ကွဲပြားသည်ကိုဆိုပေအံ့၊

၁ အလွတ်သူချင်းအပိုင်အနိုင်ပြစ်မှားသောကာမဂုဏ်အမှု၊

နှစ်ယောက် အလွတ် သူချင်း အ တင်း စိတ် မတူကျင့် သော ကာမဂုဏ်ကိုလည်ပစေ၊ နှစ်ဦးအလိုတူရင်းပါးသောကာမဂုဏ် မှုမှာယုတ်မထူ[illegible] သည်၊ ၊ယုတ်၍မနေပြီလျှော်မည်လျှော်စေ၊စီရင်သည်အမှုထ[illegible] ၊ ၊နှစ်ဦးအလိုတူရင်ပါးသည်အမှုကိုမဆိုနေ၍၊ ကိုယ်ဝံမှိုသော[illegible] နောက်မှထောင်နေကောင်းသည်ဆိုသည်အမှုမှာ၊ ချင့်တို့အလိုတူ[illegible] အတင်းမယုတ်သမျှအမှုမှာမပသာချေ၊

၂ သုမယားသုလင်ကိုခိုးကြောင်းသောအမှု၊

သုမယားသုလင်ခိုးသည်အမှုမှာပလတ်စေ၊

၃ လောင်းတမ်ကြီးငယ်အမှု၊

လောင်းတမ်ကြီးငယ်အမှုမှာ လက်ရောတ် သော်လည်း၊ ထိုလောင်းခွဲ၍ ထ၍မသွားမှိုဖြစ်လျှင် လက်ရောက်သည် မဆိုသာပြန်ပေးစေ၊ ရှုံးသွား၍ပွဲပြင်သို့ရောက်မှတောင်းသော်မရရာ၊ယူ၍သွားသည်အတိုင်းဆိုင်စေ၊

၄ သုကိုအသေသတ်သောအမှု၊

သုကိုအသေသတ်သောအမှုမှာ၊သူမိမ်းသူကြွက်နှစ်ပါးမှိုသည်၊ သူမိမ်း အမှုပစေ၊သုကြွတ်ဟုသောအမျိုးရင်းမှာ၊ ကြွေးမြီဆယ်ခြင်း [illegible] ကျေးမွေးခြင်းမှာပလတ်စေ၊ သေခန်းမှာထိုအခိုက် ဖြစ်လျှင် [illegible] အမျိုး၌သေခန်းတရားမကင်းသာ၊

36. The law when the same animate or inanimate property, child, or fields are sold, and resold, from want, by the buyer.

37. The law defining the seven kinds of slaves who may not be employed in labour, and the seven who may.

38. The law regarding notching the bark of a tree.

39. The law when the head of a debtor's child, or slave who has been given to serve the creditor, is shaven without leave.

40. The law when slaves or children, gold or silver, animate or inanimate property, is stolen and sold.

41. The law when fields, gardens, palmyra or cocoanut trees, are sold in the absence of the owner.

Thus having given the list of the forty-one laws in this seventh volume, I will now lay them down at length.

1st. Cases of rape when both parties are free from another engagement.

If the parties are free from any other engagement, let there be no prosecution for a rape. If a suit has been instituted, one party pleading mutual consent, and the other denying it, and it be proved that the act was committed against the woman's consent, and the man, on his refusing to live with the woman, be ordered to pay her compensation, the decree shall not be carried into execution. If the parties were consenting, and nothing said about it till the woman, finding herself with child, sues the man to live with her or marry her, it is a matter of mutual consent; no case in which violence has not been used shall be thrown out.

2nd. Adultery.

Cases of adultery, a man or woman seducing the wife or husband of another, shall be thrown out.

3rd Bets large and small.

In bets, large or small, though the money may have been paid a short time, if the parties have not left the assembly in which the bet was made, it shall not be considered as having been paid; let it be returned. If it has been paid, and the winner has gone beyond the precincts of the assembly, it shall not be returned.

4th Murder.

As regards murder, it may be committed by relations, or by those who are not related. If they are not related, let the case be dismissed. If they are related, the payment of the debts of the deceased, and the support of his wife and children, shall not be enforced, but the offender shall pay the funeral expenses. Those of the same family cannot be released from this.

၅ လက်လွန်အမှု။

လက်လွန်မှာ၊ ဦးဆံကိုဆွဲခြင်း၊ ခြေနှင့်ကျောက်ခြင်း၊ ထောင်းခြင်း၊ ထိုထိ ထိလက်ရောက်ဆွဲကိုင်ခြင်း၊ ခုတ်နှင့်ရိုက်ခြင်း၊ ဖျားသော နာလိုသော တစုံတခုသည် လက်ရောက်မည်၏၊ ကျိုးကမ်း နာကျင်သည်၊ ထိုထိုသော ဦး ချည်နှော၊ အုပ်ထု၊ ကျောက်ပြစ် မီးရှို့ မီး တိုက် များသည် လက် လွန် မည် ၏ပစေ၊

၆ နှုပ်လွန်အမှု။

နှုတ်လွန်မှာစုံးပြု၊ သူသတ်၊ ကျောက်ကမ်းပါးကကျ၍သေစေသည်၊ သူ ဥစ္စာကိုခိုးသည်၊ သူမယားသူသားကိုဖျက်ဆီးသည်၊ သူ့ဥစ္စာကိုရှုတ်ဆီး သည်၊ ဖွဲ့ဆိုသည်၊ နင်ဆိုသည်၊ သူကျွန်ဆိုသည်၊ အမျိုးယုတ်ဆိုသည်၊ ရှုတ် မီကမ်းနားပင်း၊ ချေည့်၊ ငွေ့၊ ဖအေငေခွင်၊ ကျိုး၊ ငွေ၊ ငဝဲ၊ ငရွေ၊ ငဖြင်း ငယ့်၊ ငခေါင်း၊ ခြေပြတ်၊ လက်ပြတ်၊ မပော်ထိုက်သောစကားကိုပြောဆို၍ မပြောထိုက်သောစကားကိုပြောသည်၊ ၊ ဤနှစ်ဆယ်ရှစ်ပါးသောစကား သည်၊ နှုပ်လွန်ရင်းမည်၏၊ ၊ ထိုမှတပါး၊ သတ်သေခံရာမထိုက်သော ကိုအထုတ်ဆိုမိသောစကား၊ မှန်သည်ကိုအမှန်ဆိုမိသောစကားနှင့်ကား နှစ်ရပ်နှုပ်လွန်မှာပလပ်စေ၊

၇ သက်ရှိသက်မဲ့ကိုခိုးဖှက်သောအမှု။

သက်ရှိသက်မဲ့ကိုခိုးယူရာမှာ၊ ဥစ္စာရင်းတည်ရှိ၍ရွေမှု၊ အရင်းမှုရှိသော ကိုဥစ္စာရှင်ရစေ၊ သေပျောက်၍မတွေ့သော်၊ ခိုးသူစား၍ကုံသော်ပစေ၊ ပျော် ပြစ်မှာလည်းပစေ၊

၈ လှည့်ပတ်လျှပ်စားသောအမှု။

ရှုပြုငွေပြုမှစ၍ တဦးနှင့် တဦး ခိုက်ပွား ရန်စည်ဖြစ်အောင် လှည့်ပတ် သောအမှုကိုလည်းပစေ၊

၉ သူတပါးဥစ္စာကိုဖျက်ဆီးသောအမှု။

သူတပါးဥစ္စာကိုမီးရှို့ခြင်း၊ ဓားလှံနှင့်ထိုးခုတ်ခြင်း အစရှိသောဖျက်ဆီး သည်မှန်သမျှသက်ရှိသက်မဲ့မှာလည်းပစေ၊

5th. *The law of Assault.*

Regarding assault, if by pulling the hair, kicking, beating with the elbow, pulling about, beating with a stick, a spear, a sword, a musket or other weapon, the sufferer has his limb broken, an eye blinded, or is much hurt, falls off in flesh, or is unable to walk, if he has been struck by a brick, a stone, or has been burnt or set on fire, these are all called "assault;" let them be thrown out.

6th. *Abusive language.*

As regards abusive language, there are twenty-eight descriptions: 1st, calling another a witch; 2nd, a murderer; 3rd, saying that he (or she) caused the death of a person by pushing him over a precipice; 4th, a thief; 5th, an adulterer, or seducer of the children of others; 6th, a destroyer of the property of others; 7th, saying heh! 8th, or hneng; 9th, telling a person that he is a slave; 10th, degraded; 11th, blind; 12th, deaf; 13th, weak in body; 14th, deficient in strength, or some faculty; 15th, a stutterer; 16th, bow-legged; 17th, broken; 18th, a leper; 19th, itchy; 20th, has ring-worms; 21st, white spots on the body; 22nd, crooked; 23rd, squinting or crooked; 24th, legless; 25th, armless; 26th, heretic (in his opinions;) 27th, user of bad language; 28th, (not given); these are the principal terms of abuse. Besides these, there are telling a man that in giving evidence he had said that what was not true was so, or that what was true was not; these also come under the head of abusive language. Let these cases be thrown out.

7th. *Theft.*

Regarding theft of property, animate or inanimate, if the property originally stolen be found, let the owner take all which is proved to be so found. If the thing stolen be dead, lost, or the thief has consumed it, let there be no suit for its recovery, nor shall any compensation be paid.

8th. *Cheating.*

Cases of imposition of counterfeit gold or silver, or other thing, by which quarrels may be excited, shall also be thrown out.

9th. *Destruction of property.*

For the destruction of the property of another by fire, sword, spear, or any other means, no suit shall be entertained.

၁၀ ဥက္ကာသောအမှု။

မင်းကြီး၊ဥက္ကာနှံ့ခြင်းနှစ်ပါးရှိ၏၊တဦးဥက္ကာကိုတဦးသို့၊ အထိန်းအသိမ်းနှံ့သောဥက္ကာတပါး၊ ၊မိမိဥက္ကာကိုမြေ၌နှံ့သောတပါး၊ ၊ထိုတွင်တဦးဥက္ကာကိုတဦးသို့ထိန်းသိမ်းအပ်နှံ့ခြင်းသက်ရှိသက်မဲ့မှာမပသာ၊ ၊မြေ၌နှံ့ခြင်းဥက္ကာကိုချင့်မြှုပ်ထားရာ၊ အစောင့်အရှောက်မရှိ၍၊ ၎င်အစောင့်အရှောက်ရှိလျှက်၊၎င်သူတဦးဖော်ယူသည်မှာအစောင့်အရှောက်ရှိလျှက်၊အသိဖော်သောဥက္ကာကိုမပျောက်မပျက်လျှင်အရင်းထိုင်းရစေအဖြစ်ပစေ၊ ၊အစောင့်အရှောက်မရှိသူတဦးဖော်ယူသည်မှာ၊ ဥက္ကာရင်းရှိလည်းမရအာပစေ၊ပယ်စေဟူ၍ဤအရာကိုသာဆိုသတည်း၊

၁၁ ယုတ်စားသောအမှု။

မင်းကြီးယုတ်စားသောအမှုဟူသည်ကား၊ အရပ်တွင်သွေးသောထိသူငယ်ချင်းရှိသည်၊ဈေးအရောင်းအဝယ်ရှိသည်၊အချင်းချင်းတွင်မြီကြောင်နှင့်တစုံတခုဥက္ကာကြောင့်အနည်းရသင့်သည်ကိုအများရုတ်သိမ်းသည်အများထိုသည်ကိုအနန်ရုတ်သိမ်းသည်ဝတ္တုဥက္ကာမှာလည်းပစေ၊ ၊မြီကြောင့်သိမ်းသည်မှာသိမ်းသောဥက္ကာကိုသာပရမည်၊ မြီရင်းကိုမပရာ၊ အထောင်းအစားကြောင့်သိမ်းရုတ်သည်မှာနှစ်ဦးပစေ၊

၁၂ အကောက်အစားအမှု။

အကောက်ဟူသည်ကား၊ဈေးကောက်၊ တည်ကောက်၊ ကင်းကောထိုသည်ထနေ့မကောက်မှီ၍နောက်မှကောက်သော်မကောက်စားမိုင်၊ ပထယ်စေ၊အလွန်ကောက်ယူမိလည်းပစေ၊

၁၃ မင်းစေစားအမှု။

မင်းစေတို့မှာလည်းတရားမှု၊ကြေးထုတ်မှုအလုံးစုံအမှုကြောင့်ထောင်းရာ၊ဆိုင်သည်ကိုပေးမည်၊ စာထားနှင့်ရှိစေကာမူ၊နောက်မှ မတောင်းသောပလေ၊မင်းစေအလွန်စားမိလည်းနောက်မှမဆိုသာပစေ၊

10th. Pledge or deposit of property.

g! there are two ways of depositing property; one is, when ı to another to be taken care of, the other, when it is depo- ıe earth. When property, animate or inanimate, has been with another to be taken care of, a suit may be entertained overy. As regards property deposited in the earth, with or ı guard being placed over it, if there was a guard, and an- son dig up the treasure with his knowledge, if it be not lost ;ed, let the original property be recoverable; there shall be nal punishment. If there was no guard, and the property › by another, even if the original property be discovered, it be recoverable, there shall be no suit. This applies to this .

11th. Taking possession of property for debt.

g! as regards forcibly taking possession of property in sa- of a debt, or for other cause. If in the district there be ho have had dealings in the bazar, and (there being money some account, between them,) though only a small sum is h property is taken possession of, or much is due and little ssession of, no suit shall be entertained for the recovery of s. When property is taken possession of for debt the pro- y shall not be sued for, the original debt shall be recovera- regards property taken possession of for a debt, due on ac- a lost bet, both property and debt shall be thrown out.

12th. Matters connected with duty, (taxes.)

ards taking toll, there are the bazar tax, the tax at landing ıd transit duties; if these duties or taxes are not taken the are due, they shall not be recoverable afterwards, let them ne; and if too much has been taken, there shall be no suit covery of the overcharge.

The law regarding fees for the services of chief's (king's) messengers.

ling king's messengers, if in demanding pay for (their ex- a) law (suit,) or demanding money due (to others,) or in ınd they may make on any account, they even produce a romise that the demand shall be satisfied; if it be made af- olution they shall not recover it, and if they have taken n their due, it shall not be demanded back, let the claim be ut

၁၄ ဂုံးစကားချပ်မှု၊

ရှေ့နေစားမှုမှာ လည်း ပေးပါမည်ဝန်ခံစေကာမူပစေ၊ ။ရိုးနှင့် ဆိ
သည်အမှုမှာလည်း၊ ဝုန္နစ်လမှာသည်ထုမခွေမဆိုသာပစေ၊

၁၅ အပေါင်စားရန်စကား၊

မင်းကြီး၊ အပေါင်စားရန်ကိုပစေဟူသည်ကား၊ ထုထိုတွင်ချောမ်းစေရာမှ
မှာသည်၊ ပေါင်သေပေါင်ရှင်၊ ပေါင်သွင်ထုသုံးပါး အပြားရှိ၏၊ ထိုရွေးမှုတွင်
ဝင်ပါစေ၊ သွင်းသည်ကိုစားရန်မထုတ်ပြတ်ဆိုသည်အထိုင်း၊ အမိုးမျိုးညြီ
သည်လနှစ်ရောက်လျှင်ပေးပါမည်၊ မပေးသော်၊ ဤအကွင်းအရှည်အထည်
အလိပ်သက်မှိ သက်ခဲ့ကိုဆုံးပါစေ၊ ပြတ်ဆိုရင်းကိုပေးပါမည်ဆို ၍ သွင်း
ချင်းသည်စားရန်ထုဗွတ်ရာ၏၊ ထိုဆိုသည်နေရက်လနှစ်မရောထ်မှီထိတျိုး
စည်ပေါက်မင်းလဲသော်၊ စားရန်ဆုံးခြင်းဆိုထိုင်း အမိုးကိုပေး မှတ်ရှုန်ပေး
စေ၊ မပေးနိုင်ပစေဟူသတည်း၊

၁၆ လုယက်သောစကား၊

မင်းကြီး၊ အကြွင်သက်ရှိသက်မဲ့မယားသားအထုံးစုံကိုအပိုင်အနိုင်အား
ရှိအရျားလုယူ၍တဦးသောသူလက်ဝယ်ထင်ရှားတွေ့လျှင် အရင်းထိုင်းတွေ
စေ၊ အပြစ်ကိုပစေ၊ သေဆုံး စား ၍ကုံလည်းပစေ၊ မကုံအရင်းတွေ့သရှာ
ဥစ္စာရှင်ရင်ကရစေယူစေ၊ ။ကာမဂုဏ်မှုကြောင့်ကာမဂုဏ်ရှင်မိစ္ဆတွင်
ကျွန်ဖြစ်ခြင်းသုမယားကိုမိုး၍မလျော်နိုင် ထိုမယားထင်တွင်ကျွန်ဖြစ်ခြင်း၊
အထောင်း အစားကြောင့်မပေးနိုင်၍ အထောင် ယူမည်သူမှာကျွန်ဖြစ်ခြင်း၊
လက်လွှန်ရာ မလျော်နိုင် ၍ အလွှန်ခံသူတွင်ကျွန် ဖြစ်ခြင်း၊ ဤကျွန်ဖြစ်မှာ
လည်း၊

ဤသို့ပရာ၊ ပယ်ရာကိုပစေ၊ ပယ်စေမှု၊ ပြည်ရွာတိုင်းဆေးမြှမ်ဝဒ်ဆည်း
နောင် လည်း သည် ကဲ့သို့မကျင့်နှင့် မြစ်တား ၍ ပြိမ်စေ ထု မနူမည်သောရှင်
ရသော့ဆိုတော်မူ၏၊

၁၇ သက်သေတရား၊

မင်းကြီး၊ အကြွင်သူသည်သက်သေတည်ရာ၌၊ ၎င်သက်သေမတည်ထဲ
ပင်ဖြစ်စေ၊ ထိုသူသည်ဟုတ် သော စကား ကို ပြောလေ့မရှိ ဗျည်ရှုတ်စေ

14th. *Pay for professional services.*

The pay of a pleader or advocate also, even if a written promise has been given, shall not be recoverable; let the claim be thrown out. And all remuneration for services connected with superior knowledge of the arts, or scientific acquirements, shall be thrown out; there shall be no plea that the seven months, within which it is laid down that remuneration for such services may be demanded, has not expired; let the claim be thrown out.

15th. *Part payment in advance.*

Oh king! as regards throwing out the claim for tsayan, (a pledge given that a bargain shall be completed,) it is this. Amongst men, in all mercantile tranactions, there are three descriptions of pledges; a redeemable pledge, an irredeemable pledge, and a pledge which is to form part of the price. This last is not called tsayan, which is any thing, animate or inanimate, given over with an engagement that on a certain day the price agreed upon shall be paid, or the thing given over shall be forfeited; this is called tsayan. If before the day agreed upon, there shall be a revolution, and a new king on the throne, this tsayan shall not be recoverable. If the party who gave it can pay the price agreed on, let him do so; if he cannot, let the case be thrown out; this is laid down.

16th. *Taking possession of property by force.*

Oh king! if any one shall have taken by force the property of another, animate or inanimate, his wife, children, or any other property, and if it be still in his hands, let the owner recover it; but for what has died, been lost, or expended, there shall be no claim, and no punishment (for having taken it.) Let the original owner have back all the original property found. A man who cannot pay the compensation for his lust, and has become the slave of the woman against whom the offence was committed; a man who has seduced the wife of another, and being unable to pay the compensation, has become the slave of the husband; a man who has become the slave of another for the amount of a bet which he is unable to pay; and one who being unable to pay compensation for an assault committed, has become the slave of the person assaulted; these slaves shall be free.

Indemnity being granted in all these cases on which it has been ordered, the country will be quiet and peaceable. Let the offenders be admonished not to act again in the same way, and the matter be set at rest. This the sage recluse, called Menoo, said.

17th. *The law of evidence.*

Oh king! any man who, whether he is produced as a witness or not, is in the habit of not speaking the truth, but of using deceitful

စကားကိုသာအလေ့ပြု၍အစ်ကိုကိုညီ၊ ညီကိုအစ်ကို၊ အကြီးကိုအငယ်၊အငယ်ကိုအကြီး၊အဆိုးကိုအကောင်း၊ အကောင်းကိုအဆိုး၊ ပြောလေ့ရှိသောသူသည်၊ နှစ်ဦးအကြားတွင်သက်သေစစ်မေးရာ၌မှန်သည်ကိုမပြော၊ ဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်း ဖျက်ဖန်လည်း များ၏၊ ယခုလည်း စစ်မေး ရာ၌၊ ချင့်ပြောသည်စကားမမှန်ဖျက်လျှင်၊ဖျက်စီးရသောသူအိမ်သို့ချင့်မျက်နှာကို အိုးမည်းမှင်သုတ် ၍ ကိုယ်လုံးထုံး ဖြူသုတ်ပြီးလျှင်၊ အဝတ်မကပ်စေမူ ၍ အိုးခြမ်းကိုလက်စွဲကိုင်စေလျက်အပျက်ခံရသူအိမ်သို့အစည်လာခွဲဆယ်ရက်ပုန်းစားစေပြီးလျှင်ပြည်မှနှင်ထုတ်ရာ၏၊ချင့်စကားကိုလည်းရှေ့နောက်မထုံ့ရားထူစါပမှတ်ရာ၏၊

၁၈ အမှုအခင်းအစည်အဆက်ကိုမသိ၍၊ သိမှီသူကိုစုံရာတို့ရှေ့မေး၍ပြောပြီးမှ၊ အခွင့်အရေးသက်သေခံရာတွင်အထက်စကားအတိုင်းမထွက်၍၊ တရားဆောင်သူနှင့်သိမှီသူတို့ပြောဆိုသောတရား၊

အကြင် သူနှစ်ဦးတို့ ဆိုရန်ရှိပါသည်၊ အစည်အလားကိုမမှီပါ၊ သိမြင်သည်အတိုင်းကိုပြောပါဆိုလေ၏၊ တဦး သော သူက ငါသိ၏၊ ငါမြင်၏၊ ငါကြား၏၊ ငါမှတ်မိ၏ဟုဆိုလေ၏၊ ထိုစကား ကိုရပ်သိရွာကြားတိုင်ထေ၍မင်းတို့ညည်းတို့ကြားပါစေ၊ ကြား၏ကြားစေ တော့ ရှိပြီး၍ သတ်သေထည်သည်တရားပွဲရောက်မှ မသိမမြင်မကြား ဆိုဘိသည် သတ် သေကိုတရားခွဲ၍အထ က် စကားနှင့် မညီဖျက်ချေသည်၊ ထွက်လျှင် အမှုသည်ရင်းတွင်ထုန်ကျသမျှစရိပ်ကိုလည်းပေးစေ၊ တရားတန်ဆာကိုလည်း ခံစေ၊ မင်းဒါဏ်ထူသောအပြစ်ဖြင့်မောင်းကျော်စေရာ၏၊

၁၉ သူတဦးကျွန်ကိုသုမ္မမိုက်နှက်ရာ၊ တဦးသူသိးတား၍ကျွန်ပြေးသောတရား၊

မင်းကြီး၊သူတဦးသည်ကျွန်ကိုဆုမ္မမိုက်နှက်ရာ၊ နာမည်ကျိုးမည် မိုး၍သည်သို့နေသွားဆိုမိရာကျွန်သွား၍ပျောက်ခဲ့၏၊ချင့်ဖျက်ဆီးသောအထည်အလိပ်ဘဏ္ဍာမြင်းကျွဲနွားတို့ကို အကျိုးလိုသမှုမဖျက် မပျောက်စေရအောင်လုပ်ထား၍ရှိရာသူမိုး သော်၊ ပျောက် ဖျက်သော်၊ အကျိုးကားထို ပါတုံ၏၊ ပျောက်ပျက်ချေသော့ကြောင့်ချင့်ရှာ၍ပေးစေ၊ ရှာ၍မရလျှင်အစားဆပ်စေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ရှေးသောအခါဗာရာဏသီပြည်၊ ထန်းစင်အောက်၌သူနာတယောက်မသွားနိုင်၍အိပ်နေသော်၊ထန်းသီးအစည်ကြွေနည်းကို၊ကျိုးနားသည်နှင့်ထန်းသီးကြွေ၍သူနာသို့ကျသည်၊ကျိုးသေထည်ထိုသူနာကထန်းပင်ရှင်ကို၊မင်းတက်သော်ဆန်းသီးကြွေ၍ကျိုးရသည်နှင့်

language, who calls the elder brother the younger, and the younger the elder; the greater the less, and the less the greater; good, bad, and bad, good; and is an habitual liar; if on being produced as a witness between two parties, he does not state the truth, but gives false evidence, let him be made to beg for ten or fifteen days at the house of the person who has suffered from his false testimony, with his face blackened, his body whitened with lime, naked, and with a broken pot in his hand; and after this, let him be banished from the country, and his word not taken again; he is to be called (Papa) a degraded person.

18th. When a party to a suit not knowing the particulars of it, or the order of their occurrence, examines a person who does, before witnesses, and he, after he has stated what he knows, shall give different evidence in the Court,—the law as to how to decide between the parties.

When two people have a law suit, and on one of the parties saying that he does not know the order of the events connected with it, a third party shall declare that he does know, that he was an eye witness, and heard, and recollects them; and the first party shall call the neighbours to witness these words, and they state that they hear them, and the witness shall say "let them hear them;" if when this person is produced as a witness in court, he shall say he does not know, that he did not see the transaction, let him be prosecuted; and if it is proved that his evidence does not agree with his former statement, let him pay to the party (who called him) all he may have expended, and the costs of the suit; and as regards the criminal punishment he may be sent round the town with the gong.

19th. The law when a person interferes to prevent another from beating his slave, and the slave runs away.

Oh king! if when a man is correcting his slave by beating him, another, fearing that he will be hurt or have his limbs broken, shall say "stay there," "go there," and the slave getting away is lost, and one, for the advantage (of the master,) shall take from him the property he might have destroyed, it must not be lost. If it be thus lost, or stolen from the place in which it was deposited, although it was done for the advantage (of the master,) if it be notorious that it is lost, let him look for it, and if he cannot find it, let him make it good. Why is this?—because, in former times, in the country of Benares, a sick man being unable to walk was lying beneath a palmyra tree, and just as a ripe fruit was about to fall, a crow lighted on it, and it dropt on the sick man, and one of his limbs was broken; the sick man sued the owner of the tree, as the fruit fell from his tree,

ကျိုးနားဍ်ကြွေသည်၊ ငါ၌အပြစ်မရှိဆို၍၊ ရှင်ရသေ့ထံသွားရာတွင်ထန်း
သီးကိုကျိုးနား၍ မကြွေရာ၊ လူမှအနိုင်ခွေ့ရချေသည်၊ ယခုထန်းသီးကြွေ
ချင်သည့်အခိုက်၊ ကျိုးသည်းနင်းမိုက်ဖြစ်လေသည်၊ ကျိုးကိုစွဲ၍မရရာ၊ ထန်း
ပင်ရှင်ဆိုးခံကောင်းစံ၊ ဝန်မလွတ်ချေ၊ ကျိုးပြတ် သည် အစားဆပ်စေ၊ မိန့်
တော်မူ၍ထန်းပင်ရှင်ဆပ်ရချေသည်၊ ထိုကြောင့်ထန်းသီးကြွေမိုက်ကျိုးနင်း
ကြိုက်အခိုက်ကြုံခြင်း၊ ထန်းပင်ရှင်ဟုလာခုတိုင်ဥဒါန်းစကားဖြစ်၍၊ ထန်းပင်
ရှင်လျော်ရသောထုံးကိုဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောရှင်မနူဆိုတော်မူ၏။

၂၀ အချိန်အခါမတော်သည်တွင်ရောက်သည်နှင့်နောက်ဥဩပျောက်သည်တရား။

မင်းကြီး၊ အမောင်လာရောက်မိုက်ငှားပျောက်၏၊ အမောင်ကိုငှားမိုး
ငါမယိုး၊ ငှားအစားဆပ်ကောင်းသည်၊ ညှော်သဉ်ဖြစ်သူကငါမခိုးဆို၍၊ ဗာ
ရာဏသီပြည်တွင်ရှင်ရသေ့ထံရောက်လျှင်၊ အချိန်ကာလဒေသ အကြောင်း
ကိုစစ်သော်၊ ညအခါချစ်မြတ်နိုး၍၊ အဆွေခင်ပွန်းအရင်းဖြစ်ခြင်း၊ စကား
ပြော ရောက်ပါသည်၊ မခိုးမယူပါ ဆိုသည်၊ ငှားရှင်မိမ္မက လည်း အမောင်
လာ၍စကားပြောရာတွင် ခြေစည်းအပေါက်ဝမပိတ်မဆို့ရ၊ အမောင်ကိုငါ
စကားပြော၍နေရသောကြောင့်ငှားပျောက်ရသည်အစီရင်ခံလေ၏၊ ထိုအ
ခါအခိုက်အကြိုက်အလိုက်မကောင်းရှိချေသည်၊ ငှားကိုအမောင်ကရှာ၍ မိမ္မ
သို့အပ်စေ၊ မရလျှင်အစားဆပ်စေ ဟုရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊ ထိုနေ့ကစ၍
ကာလဒေသအခိုက် အကြိုက် အလိုက် အရိပ် အတွေ့အငွေ့သင့်၊ မကောင်းရာ
ဖြစ်၍၊ အမောင်လာမိုက်ငှားပျောက်၏ဟူ၍ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၂၁ ယောကျ်ားမိမ္မတို့သည်၊ သီတင်းသီလနှင့်နေသူကို
ကျူးလွန်ဖျက်ဆီးသောတရား။

မင်းကြီး၊ အကြင်ယောကျ်ား လည်း ကောင်း၊ မိမ္မလည်းကောင်း၊ မြတ်
သောအကျင့်သီတင်းသီလနှင့်နေသူကိုလွန်ကျူးဖျက်ဆီးချေသော်၊ အဖျက်
ခံသူတို့အလိုမတူသော်၊ ဖျက်သူမိမ္မယောကျ်ားတို့ကို၊ ပြည်ရှင်မင်း၊ ပြည်မိုး
သူကြီးမြို့ကွပ်တို့သည်၊ မိစစ်သည်အတိုင်းအကျင့်ကောင်းသူကိုဖျက်စေဆဲ့
မှန်လျှင်မင်းဒါဏ်ကြီးစွာပေးရာ၏၊ အလျော်မှာမစီရင်သာ၊ အဘယ်ကြောင့်
နည်းဟူမူကား၊ သိက္ခာသန့်စင် သောရဟန်း၊ အမျိုးမြတ်သော ဝတ္တုရား၊ အ
ကျင့်သီတင်းသီလနှင့် ပြည့်စုံ၍သမာဓိတည်ကြည်သောအများထုံမှတ်သော
သီလရှင်ယောကျ်ား မိမ္မဖြစ်လည်း ငင်နည်းတူ ကျင့် ပေ သူ၊ အရွယ် ရွှန်း၍

the owner said, "a crow sat on it and caused it to fall, I am not in fault." On going to the recluse, (he said) "the fruit of the palmyra does not fall off by a crow lighting on it, a man must use force before he can get it off: in this instance the crow happened to alight at the time the fruit was about to fall off; the crow cannot be prosecuted; the owner of the tree bears the bad and enjoys the good; he cannot be held free of responsibility, let him make reparation;" this having ordered, the owner of the palmyra tree had to make compensation;—for this reason, the time of the palm fruit falling and the crow alighting on it, happening to come together, the responsibility of the owner of the palmyra tree is still a proverb, as the owner of the palm tree had to make compensation. Thus the lord Menoo, the son of the king of Bymahs, said.

20th. The law when a person comes (to the house of another) at unseasonable hours, and after his departure, property is missed.

"Oh king! at the time of my brother's coming my ox was lost, and he will not repay me the price or make it good, he ought to replace it;" the person who was the visitor replied, "I did not steal it." So they came before the sage recluse of Benares. When he inquired into the "time" and "place," it was at night; that the person came having an affection for the other, and wishing to become great friends, and he said he did not steal (the ox); the woman, the owner of the ox, said, "on my brother coming, and whilst I was in conversation with him, I could not shut the door of my pen, and because I continued in conversation with my brother, my ox was lost." The time was an improper one to come; (the visitor) is not free, let him seek for the ox and make him over to the woman; if it cannot be found, let it be replaced by another; this the sage recluse said; and from that day it became a saying, if the time and place were improper, and any thing happened to be lost at the time, and there were any grounds for suspicion, "at the time my brother came my ox was lost." Thus the recluse said.

21st The law when a man or woman destroys a person who lives in the discharge of the moral duties.

Oh king! if any man or woman shall destroy a person living in the discharge of the moral duties, and if the person so destroyed was not consenting; if the king, the governor, the thoogyee or superior of the town, on enquiry shall find it proved that the person so living on his good works was really destroyed, the person who destroyed the other shall be heavily punished criminally, but they shall not give any decision for damages. Why is this?—because a Rahan who perfectly fulfils his duties; a Bramin of a high caste; a man who is a strict performer of the moral duties, of good sentiments, and trusted in by men; or a woman whose habits are the same; a per-

သတိဂတိမရသောသူ၊ တရားမဝင်ဆယ်နှစ်မပြည့်သေးသောသူငယ်၊ ရူးသောသူ၊ ဤခုနှစ်ယောက်သည်သေစေခြင်း၌မသိသောကြောင့်အပြစ်မရှိဟုဆိုတော်မူ၏။

၂၂ ခရီးလမ်းသွားသူခြောက်ယောက်တရား။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ ခရီးသွားရာသူခြောက်ပါး၊ မသွားမိ၍ထိခိုက်သော်အလျော်အပြစ်မရှိ၊ခြောက်ယောက်ဟူသည်ကား၊ ရဟန်း၊ မင်းမျိုး၊ ပုဏ္ဏားမျိုး၊ အကြီးအမြတ်၊ဆေးသမား၊ ဟူရားတတ်၊ ဤခြောက်ယောက်ဟူသတည်း။ ။ထိုခြောက်ယောက်တို့ကိုနှိမ့်သောသူတို့သွားရာ၏။ ။အထက်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ အကြင်ရဟန်းတော်သည်၊ ပိဋကပ်ကိုသင်ကြား၍သိတ်ခံတော်နှင့်ရှိသောကြောင့်တည်း၊ မင်းမျိုးမှာလည်းလူတို့အကြီးထိပ်ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ။ဆေးသမားတို့မှာလည်းဝါတ်ထေးပါးတွေ့ကိုအစည်ရွှဲ၍သူချမ်းသာကိုရှာသောကြောင့်တည်း။ ။ပုဏ္ဏားတို့မှာလည်းဗေဒင်လေးဘုံကိုကြိုးစားအားထုတ်၊ ။မူးကြီးမတ်ရာအကြီးအရာတို့မှာလည်းသေနာပတိဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ။ဟူရားအတတ်မှာလည်းတည့်အမျိုးမဆိုဗေဒင်ထိတ်ထုံပါရာကိုလေ့ကျွမ်း၍ အမြင်ရှိရာလိုရာကိုဖော်ထောစကားပြောဟောခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် တည်း။ ။ဤခြောက် ယောက်သောသူတို့ကို နှိမ့်သူမသွားနေမိ၍ ထိခိုက်သော် လည်း အပြစ် မရှိ၊ အထက်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊သမ္မာဝါစာ၊သမ္မာကမ္မန္တ၊သမ္မာအာဇီဝနှင့်၊ကြိုးစား၍ ကျင့်သူဖြစ်သောကြောင့်၊ ခေတ္တခဏမသွားမိ၍၊ ထိသော် သူတော်ကောင်းတို့အလျော်မစားအပ်၊သို့ကား ဆိုတုံ၏မသွားမိသည်၊ သည့်တွင်သာမထုတ်မသွားဘူးရည်၍၊ထိုအမျိုးရပ်ကိုသိလျက်အတင်းသာ၍၊ထိခိုက်ချေဖျင်မင်းဒါဏ်ကြိမ်တထောင်အခပ်ခံစေ၊ ။ထိုမှတပါးဆင်စီးလာသော်၊ မြင်းစီးသွားစေ၊ ။မြင်းစီးလာသော်၊ခြေသည်သွားစေ၊ ။ဆရာလာသော်၊တပည့်သွားစေ၊ ။မိဘလာသော်၊သားသမီးသွားစေ၊ ။အစ်ကိုလာသော်၊ညီသွားစေ၊ ။အစ်မလာသော်၊ညီမသွားစေ၊ ။ဝန်လေးလာသော်၊ဝန်ပေါ့သွားစေ၊ ။ဤခုနှစ်ပါးတို့ကိုမသွား၍ထိခိုက်လျှင်ပူဇော်စေ၊ဗိတ်စည်လျှင်ထည်းအစားပေးစေ၊ ။ဆိုခဲ့ပြီးသောသူသွားသင့် သမျှတို့ကိုမသွား၍၊ မသွားသင့်သောသူအကြီးဝန်လေးကသွားသွားရာဘေးထိချေသော်၊ ထိသည်ဘေးနှင့် အကြားရာ၊ သူမိမ်းသူကျ၏အဘေးဆုံးဖြစ်ရာကိုမိစစ်၍၊ သေသော်သေဖြစ်ပျက်မှာ

son in his dotage from age; a child not of legal age, under ten years: a mad person;—these seven descriptions of people as they have no wish or intention to kill another, there shall be no compensation. Thus he said.

22nd. The law regarding the six persons who are to have the road yielded to them.

Oh excellent king! if the six classes of persons to whom the road should be yielded, happen not to have it yielded to them, and are run against, there is no compensation to be paid them. They are these; a Rahan: a member of the royal family; a Bramin; a great, good man: a physician; a man acquainted with the Vedas (an astrologer;) these are the six, and to them inferior people should yield the road. Why is this?—because Rahans have studied the Vedas and live according to the rules of their order in the performance of good works; members of the royal family are the chief amongst men; physicians have studied the books regarding the four elements, and to relieve mankind; Bramins, because they have used great exertion to learn the four books of the Vedas; lords and chiefs, because they are generals; and astrologers, or fortune tellers of whatever class, as they have studied the Vedas and book of omens, and expound them to all comers, and tell what is propitious or otherwise. If an inferior person shall not yield the road, and run against any of these six classes of persons, there is no fault. Why is this?—because they are men who exert themselves in good words and works, and to support themselves in a becoming way; even if they are struck against for an instant, good men ought not to take compensation. Though it is thus said, if it was not an accident that the road was not yielded, but done intentionally, with a determination not to yield, although knowing the person (coming) to be one of the above classes, and the offender shall forcibly come and strike against him, let him be punished criminally to the extent of one thousand stripes of a ratan. Besides this, when any one is riding along on an elephant, let a rider on a horse yield the road to him, and let a foot passenger yield to a rider on a horse; let a scholar yield to his teacher; children to their parents; the younger brother to the elder; the younger sister to the elder; one with a light burden to one with a heavy one. If these seven do not yield, and come against each other, let them make an offering; and if any thing is spilled or lost, let them replace it. If these seven people who have now been laid down as the party to yield the road, shall not give way on any occasion when they ought to have done so, and the person who ought not to yield, the greater person, or the bearer of the heavier burden, shall in yielding to them meet with an accident, let the extent of the harm done be taken into consideration; and whether the parties are related to each other or not, if death has been the consequence of so yielding, let the offen-

သော်ကျိုးနာပြစ်၊ အမျိုးအလိုက်ပေးလျှော်ပူဇော်သင်းပြုထ်စေတူသတည်း။ ။ထိုသို့ကားဆိုတုံ၏၊ နေစုံကအကြီး၊ နေဆံကအငယ်၊ ဖြစ်သော်ထည်း ကောင်း၊ အေးဥပ္ပဒ္ဒဝေါ ကြောက် လောက် ရာတစုံတခုအခြား ပေါ်၍ထိမိုတ် ကျိုး နာသေသော် လည်းအပြစ် မရှိ၊ အေးကိုကြောက် ၍ ဖွဲ့ရာထိမိုတ်ခြင်း ဖြစ်သတည်း။

၂၃ သူကောင်းသူမြတ်မှန်းမသိ၊ သူယုတ်တို့ထိမိသောတရား။

သူကောင်းသူမြတ်မှန်းမသိ၊ လူချင်းပြွန်ကြ၍ထိခိုက်မိသော်ထည်း အပြစ် မရှိ။ ။ထိုမှတပါး၊ ဆိုခဲ့ပြီးသောလူတို့သည်၊ သိမြင်ထင်ရှား အောင်မိမိ တို့ကိုယ်ကိုပြောဆိုလာရကောင်းလျက်၊ ရှိဝှက်လာသူအကြီးအမြတ်တို့ကို၊ နှိမ့်သူတို့ထိခိုက်မိလည်း အပြစ်မရှိ၊ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူ ကား၊ မထင် မရှား ရှိဝှက်လာချေသောကြောင့်တည်း။ ။အကြွင်မိဖုရားသည်၊ မိဖုရား မှန်းမသိ၊ ယောကျ်ားတပါးထံသို့ရောက်၍၊ ပြစ်မှားမိလည်းအပြစ်မရှိ၊ စပါး ရှိရာဝက်စားလာရာ၊ ဝက်ထိန်းဝက်ကာမပါ၊ ညည့်အခါလယ်ရှင်ထိုးသတ် သေသော်လည်း၊ သေပိုင်သော အတူ ကဲ့သို့တည်း။ အကြွင် ကေရာဇ် သည် မထင်မရှားဖြစ်၍ယာရှင်ပြစ်မှားပိုင်လေသကဲ့သို့တည်း။ ။ထိုကြောင့်မ သိသမျှအပြစ်မပြုရာဟုမနူမည်သောရှင်ရသော့ ဆိုတော်မူ၏။

၂၄ ကျွန်ကိုကျွန်မပြုပြီဆိုပြီးမှကျွန်ဆိုပြန်သောတရား။

မင်းကြီးကျွန်စည်ဖြစ်စေ၊ ကြေးဝယ်ကျွန်ဖြစ်စေ၊ သူသိသူထင်၊ ကျွန်မပြု ပြီဆို၍အရွေးခံပြီးမှအိမ်တဆောင်၊ မီးတပြောင်အခြားနေစားပြီးသည်သူ ကိုကျွန်ဖြစ်ဘူးသည်မဆိုကောင်းပေ၊ ဆိုချေသော်သခင်ရင်းဖြစ်ဘူး သူမင်း ဒါဏ်သင့် စေ၊ ကျွန်ဖြစ်ရကောင်းသည်ဆိုချေမူ၊ ထိုသူ၏ ကိုယ် တန်ရာကို သခင်ပြုစ်ဘူးသူကပေးစေ။

၂၅ ကျွန်ကိုလည်းကောင်း၊ မြီစားကိုလည်းကောင်း၊ ရဟန်းပြု၍ လွတ်သည်ကျွန်ကိုသားသို့ပြုသောတရား။

မင်းကြီး၊ ကျွန်ကိုသားသို့ပြု၍ပေးစားပြီးမှ ကျွန်ပြုရကောင်းသည်ဆို ခြင်း၊ ကျွန်ကိုရဟန်းပြု၍ကျွန်အရာက လွတ်စေဆိုခြင်း၊ တင်မြီမှိုသည်ကို တောင်းပြီဆို၍ မြီစားကိုရဟန်းပြုခြင်း၊ ထိုသို့သုံးပါးအကြောင်း ကိုသူထိရှု

der suffer the punishment for causing death; or if a hurt be suffered, or a limb broken, let the offender pay compensation according to his class for such injury or fracture, (and if death has been the consequence,) let him bear the funeral expenses. Though it is thus said, whether it be the elder or younger, if there be any sufficient cause of fear of danger from another quarter, there should be no punishment for running against the other, though death or fracture be the consequence; it is a concussion caused by endeavouring to get out of the way of an impending danger.

23rd. The law when a degraded person comes against an exalted one, not knowing him to be such.

Besides this, if in a crowd one runs against a person, not knowing him to be a great or respectable man, there is no fault. Besides this, if any of the persons mentioned above, who ought to go about in such a way that they cannot be mistaken, walk out disguised, and an inferior person shall come in contact with him, there is no fault. Why is this?—because he comes furtively, without any thing to mark his rank. If a queen who is not known to be a queen, shall go to a man, and he shall have connection with her, there is no fault. On the same principle that the owner of a field has a right to kill a pig which comes into it at night, without a yoke, to eat the crop, or that the owner of a garden was held blameless for killing a certain king who entered it without having any marks about him by which he could be recognised as a king. For this reason, nothing that is done in ignorance shall be considered a crime; thus Menoo the recluse said.

24th. The law when a person has released his slave, and shall again claim him as such.

Oh king! after the master of an hereditary slave, or a slave bought in his own person, has taken the price of his redemption, and said before witnesses that he did not wish to keep the slave, and the slave shall have gone to live in a house of his own, by his own hearth; it is improper for the master to say "that man was once my slave;" if he does say so, let him be punished criminally. If he shall say "that man should be my slave," let him who once was the master, pay a sum equivalent to the value of the slave.

25th. The law when a slave or debtor is made a priest and released, or a slave adopted as a child.

Oh king! if after a slave has been adopted and given in marriage, the master who adopted him shall say "he ought to be my slave," or if after he has made a slave a priest and said "let him be free," or a creditor having said "I will not demand the debt due," shall make the debtor a priest, and there be witnesses; if the person to whom the

ထင်း၊သိကြား၊စေပြီးမှပေး၊စား၊သောသူသေလျှင်။ကွာလျှင်။ ရဟန်း၊ပြုသောသူ လူဖြစ်ပြန်လျှင်။ ငါပေး၊စား၊သောသူသေပြီ။ ကွာပြီ။ ငါရဟန်း၊ပြုသောသူလူ ဖြစ်ပြန်ပြီတကား၊ဟုဖောက်ပြန်၍။ကျွန်ဖြစ်ရကောင်း၊သည်။ မြီဆပ်ကောင်း၊ သည်တောင်း၊ဆိုချေသော်။ အမျိုး၊မြတ်သူဖြစ်ချေက ပြည်မှနှင်ထုတ်စေခြင်း၊ တောင်း၊ဆိုသည့်အတိုင်း၊လည်း၊မရသာ ကင်း၊လွတ်စေ။ အမျိုး၊ယုတ်သောသူ ဖောက်ပြန်လျှင်လည်း၊ဖြတ်ရာ၏။ ခြေလက်ဖြတ်ရာ၏။ ကိုယ်လုံး၊ချုံ၊ပိန်နာ ကြင်အောင်မင်း၊ဒါဏ်ပေး၊ရာ၏။ထိုသို့ပေး၊ခြင်း၊သည်ကား၊။ဓမ္မသတ်မဟုတ်၊ ရာဇသတ်။ပါပသတ်သို့ရောက်သည်။၅ှိအရာကိုဆင်ခြင်၍ကျင့်ရာ၏။

တနည်း၊ကား၊။အမျိုး၊နိမ့်သောသူဖောက်ပြန်လျှင်။ခေါင်း၊ပြည်း၊ရိတ်ရာ၏၊ ခေါင်း၊လေး၊ထောင့်ကြား၊ရာ၏။ ဆင်ချည်း၊မြင်း၊ချည်း၊ကျုံ၊ထည့်ရာ၏။ ၅ှိအ ရာကိုအရှက်ခွဲခြင်း၊ပြုမှ၊ဓမ္မသတ်နှင့် ရာဇသတ် ညီမည်။ပြည်ရွာတိုင်း၊ကား၊ ငြိမ်ဝပ်သာယာမည်ဟုမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၂၆ ကျွန်အပြား၊တကျိပ်နှစ်ပါး၊။ဖိနည်း၊တွက်လေး၊ပါး၊။ ဇုင်ကျွန်ရင်း၊တဆယ်ခြောက် ပါး၊။အပွား၊ခုနှစ်ဆယ်ငါး၊။ကျွန်အပြား၊ကိုး၊ဆယ်တပါး၊ခွဲခြား၊သောတရား။

ဒါသာနုညွှဝိဝါဒါနို၊ ပဏ္ဍိတာဝသမာဂတော၊ မုခကုလံ အနေ့ာ ဝေယျာ တံခမ္မံဝိနိစ္ဆယေ။ ၊ဒါသာနုညွှဝိဝါဒါနို၊ကျွန်တို့၏စကား၊ကိုညှဉ်းနှိပ်ခြင်း ကိုလည်း၊ ပဏ္ဍိတာ၊ပညာရှိသောသူတို့သည်၊ သမာဂတော၊ကောင်း၊စွာဆုံ၊ ဖြတ်ရာ၏၊မုခကုလံ၊အဆွေအမျိုး၊တို့၏မျက်နှာကို၊အနေ့ာပယ၊ မငဲ့မရှု၍၊ ကထံခမ္မံ၊ကျွန်တို့၏တရား၊စကား၊ကို၊ဝိနိစ္ဆယေ၊ဆုံး၊ဖြတ်ရာ၏၊ ၊ဆုံး၊ဖြတ် ရာသောကျွန်တဆယ်နှစ်ပါး၊ဖိနည်း၊တွက်လေး၊ပါး၊ ပေါင်း၊တဆယ်ခြောက် ပါး၊တည်း၊ ၊တဆယ်ခြောက်ပါး၊ဟူသည်ကား၊ ၊မင်း၊ပေးကျွန်၊ ၁၊ ရှုတ်ပြစ်သဿပြစ်ကြောင့် ဖြစ်သော ကျွန်၊ ၂၊ မိုး၊ဒုတ်ခြင်း၊ကြောင့်ဖြစ် သောကျွန်၊ ၃၊ ပြည်ဘျက်စီး၍သုံး၊ဖန်း၊ကျွန်၊ ၄၊ အဆွေအမျိုး၊ကျွန်၊ ၅၊ ကျွန်ဝမ်ကပေါက်သောကျွန်၊ ၆၊ သေဘေး၊ဘျော်ဘေး ကြောင့်ဖြစ် သောကျွန်၊ ၇၊ ကျောင်း၊ကံဘုရား၊ဝုထိုး၊သို့လှူသောကျွန်၊ ၈၊ အမိုး ကြေး၊ငွေပေး၍ဝယ်သောကျွန်၊ ၉၊ ဘိုး၊ဘွား၊မိဘ၊အဆွေခင်ပွန်း၊ဆရာ သမား၊ပေး၊သောကျွန်၊ ၁၀၊ မိဘဘိုး၊ဘေး၊မှအစည်ဆင်း၊လာသောကျွန်၊ ၁၁၊ ငွေငါး၊ကျပ်၊သေး၊ကျပ်၊တဝတ်ဖိုး၊နှင့်ပေါင်သောကျွန်၊ ၁၂၊ ကျွန် ပေါင်း၊တကျိပ်နှစ်ယောက်တည်း၊ ၊ဖိနည်း၊တွက်လေးပါး၊ဟူသည်ကား၊ ၊ ၊၊ခနဂ္ဂိတ၊ဥစ္စာဖြင့်ဝယ်သောကျွန်၊ ၁၊ ဃာသာတိကား၊အိမ်၌ ပေါက်သောကျွန်၊ ၂၊ ဃာရမကာနိဃ၊စစ်မြေအရပ်၌ရသောကျွန်၊ ၃၊

slave was given in marriage shall die or the couple shall separate, or the person made a priest shall return to a secular life; and the master shall say "the person to whom I gave my slave in marriage is dead, or they have separated, or the person I made a priest has quitted the priesthood," and, breaking his promise, shall demand that the emancipated slave should return to slavery, or pay the debt, if he be a man of a good class or family, let him be banished from the country, and let him not receive what he demanded. If he be a man of low class or family, he may be beheaded, or his hands or feet cut off, or he may be punished criminally till his body is sorely bruised, or becomes thin and wasted. This is not a law of the Damathat, but comes under the head of Yazathat, or Papathat; so the subject is one for consideration.

In another case: if a degraded person shall break his promise, his head may be entirely shaved, or it may be shaved in four patches, or he may be set to clean elephant sheds or horse stables; in these cases by deciding so as to shame the offender, the law and the king's order, Damathat and Yazathat, will be in accordance, and the country prosperous and happy. Thus Menoo the sage recluse said.

26th. *The twelve kinds of slaves.*

Here follows a line of Pali, which is translated thus:—In all disputes regarding slaves, wise men should decide with the greatest care: they should not have regard to the power or the family of the party, but decide the case of slaves impartially. There are twelve descriptions of slaves, whose cases may be decided on, and in the sacred books, (Weenee,) there are four, in all sixteen, which are these; 1st, a slave given by the king; 2nd, a slave who has become so from being unable to pay compensation for abusive language or assault; 3rd, a slave become so for theft; 4th, a slave taken when a country is destroyed; 5th, the slave of a relation; 6th, a slave born of a female slave; 7th, a slave become so in default of payment of compensation for homicide or other cause; 8th, a slave offered up to a convent or pagoda; 9th, a purchased slave; 10th, a slave given by grand-parents, parents, or friends; 11th, a slave hereditary in the family; 12th, a slave pledged for four or five tickals of silver, or for half his price: these are the twelve kinds of slaves. As regards the four named in the sacred books, they are these; 1st, a slave bought; 2nd, a slave born in slavery, (in the house;) 3rd, a slave taken in

သာမအာသာတပ္ပဥပတာ။ ကျေးဇူး ခံချင်၍ အလိုလိုချည်းကပ် နေလာသော သူ။ ၄။ ဤလေးပါးတည်း။

။မင်းပေးကျွန်သုံးပါးဟူသည်ကား။ သားစဉ်မြေးဆက်ကျွန်ဖြစ်စေ ပေးခြင်း။ထက်ဖွဲ့တော်မူ၍ပေးခြင်း။အဓိပ္ပာယ်မဲ့၍သူကိုကျွန်ပြု၍စေသေပေးခြင်း။ ဤသုံးပါးတည်း။

ရှုတ်ပြစ်ကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်။ နှစ်ပါးတည်း။ နှစ်ပါး ဟူသည်ကား။ အလွန်ခံသူထံ။မလျော်နိုင်၍။ကျွန်ခံရခြင်းတပါး။ အလွန်ခံရသူကိုလျော်ရန်သူတထူးထံ။ကျွန်ခံရခြင်းတပါး။ ဤသို့နှစ်ပါးတည်း။

။လက်ပြစ်ကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်။ နှစ်ပါးတည်း။ နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ သူဥစ္စာကိုခိုးရာမလျော်နိုင်၍ကျွန်ခံရခြင်းတပါး။ ခိုးသည်ဥစ္စာကိုလျော်ရန်သူတပါးထံကျွန်းခံရခြင်းတပါး။ ဤသို့နှစ်ပါးတည်း။

ပြည်ရွာပျက်ချဖြစ်သောကျွန်သုံးပါးဟူသည်ကား။ သုံးရတပါး။ ထက်ရတပါး။ဖမ်ရတပါး။ ဤသို့သုံးပါးတည်း။

ဆွေမျိုးကျွန်နှစ်ပါးဟူသည်ကား။အဘေးဆိုးခြင်း ကျွန် ဖြစ်သည်တပါး။ အမျိုးတော်၍အဘေးမဆိုးကျွန်ဖြစ်ခြင်းတပါး။ ဤသို့နှစ်ပါးတည်း။

ကျွန်မဝမ်ဌဖြစ်သောကျွန်လေးပါးဟူသည်ကား။ အစည်ကျွန်မတွင်မွေးသောကျွန်တပါး။ ကြေးဝယ် မတွင် မွေး သော ကျွန်တပါး။ ကျွန်ပေါင်တွင်မွေးသောကျွန်တပါး။ အသွင်းခံကျွန်မတွင်မွေးသောကျွန်တပါး။

သေဘေးကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ မိကျောင်းငန်းအစ်ကျား။ အဆိပ်ရှိသောသတ္တဝါတို့ကြောင့်သေမည်တွင်ကယ်၍ကျွန်ဖြစ်ခြင်းတပါး။ အရှင်မိုးမင်းမထုတ်ခားပြသတ်၍သေမည်တွင်ကယ်၍ကျွန်ဖြစ်ခြင်းတပါး။ ဤသို့နှစ်ပါးတည်း။

ကျောင်းကျွန်လေးပါးဟူသည်ကား။အရှင်ကောရာဇ်တို့သစ်ဖွဲ့ရင်းတပါး။ ဌင်အစည်သားသွီးတို့နှင့်အလွတ်သူစုခြားသင့်၍ မွေးမြင်သည်ကျွန်တပါး။ အရှင်မလှူကျောင်းနေရှင်ငွေပေး၍ဝယ်ကျွန်တပါး။ အရှင်ကောရာဇ်လှူ ကျောင်းဒါယကာသဒ္ဓါ၍လှူသောကျွန်လည်းတပါး။ ဤသို့လေးပါးတည်း။

ဘုရားစေတီပုထိုး။သိမ်။ရေကန်။ ရေတွင်းနှင့်ဆိုင်ရာ။ ကျွန်လေးပါးဟူသည်ကား။ အရှင်ကောရာဇ်ရေစက်သွန်ချ၍လှူသောမိမွ။ ယောက်ျားကျွန်တပါး။ ဌင်အစည်သားသွီးတို့နှင့်အလွတ် သူ စုခြားသင့်၍ဖြစ်ခြင်းကျွန်တပါး။ အရှင်မလှူဌင်ဆိုမဲ့ပြီးသည်အထိန်းအသိမ်းအစောင့်ထိုဝယ်ကျွန်တပါး။ အရှင်ကောရာဇ်မထုတ်၊ဆိုမဲ့ပြီးသောအလှူဒါယကာထိုဝယ်၍လှူကျွန်တပါး။ ဤသို့လေးပါးတည်း။

battle; 4th, a slave who comes of his own accord to serve; these are the four.

The three kinds of slaves given by the king are these; one, given to be a slave hereditary in the family; one, made a present at some particular ceremony; one, given casually, saying, "make use of this slave."

Of slaves who become so on account of abusive language, there are these two; one who, not being able to pay the compensation to the offended party, becomes a slave to him; one who, not being able to pay the compensation to the offended party, becomes a slave to another, to enable him to do so.

Of slaves who become so on account of some criminal action, there are these two: one who having stolen the property of another, cannot make restitution, and becomes his slave; one who becomes a slave to another party to enable him to do so.

The three kinds of slaves who become so on the destruction of a country are these; thoug-ya, let-ya, and pan-ya.

Of slaves who are relatives, there are these; one where the master and slave are descended from a common great grand father; one when they are relations but not descended from the same great-grand-father.

The four kinds of slaves born of a slave mother, are—one who is born of an hereditary slave woman; one born of a slave purchased; one born of a woman being in pledge for a time, (for a debt;) one born of a slave woman who is handed over with her consent in part payment of a debt.

The two kinds of slaves who become so on being saved from impending destruction, are these: one, when a person is about to be killed by an alligator, a venomous snake, a tiger, or any poisonous animal, and being saved by another, becomes his slave; one, when a person is about to be killed by robbers, (not the king,) and is saved by another and becomes his slave.

The four kinds of slaves of a convent are these; one, a slave given by the king; one, the children born of the descendants of such a slave and other people; one, a slave bought by the money of the inhabitants of the convent, one, a slave not given by the monarch, but from religious motives, by the founder of the convent.

The four kinds of slaves connected with images of Gaudama, solid pagodas, pagodas with an arched niche for an image, spots of ground devoted to religious purposes called thien, tanks, and wells, are these; slaves, male and female, devoted to them by the monarch; slaves, the children of the descendants of such slaves when married to free people; slaves, not given by the king, but bought by the people in charge of the above religious edifices; slaves, not given by the king, but bought by the founder or builder of the above religious edifices.

ဘုရားကျောင်းနှင့်ဆိုင်သည်ကိုအလွတ်သူတို့ဝယ်၍ကျွန်ပြုခြင်းခြောက်ပါးဟူသည်ကား၊ ပေါင်သေတပါး၊ ၎င်တွင်ပေါင်ရှင်တပါး၊ ပေါင်သွင်းတပါး၊ မြီကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်တပါး၊ ကျွန်မရည်ပါ၍မလျော်ရထတ်ခြင်းကြောင့်ကျွန်ဖြစ်ခြင်းတပါး၊ ဘုရားအသည်း၊ကျောင်းအသည်တို့မလျော်ရတတ်၍အလွန်ခံသူတွင်ကျွန်ဖြစ်ခြင်းတပါး၊ ဤသို့ခြောက်ပါးတည်း၊

အစုအငန်းအမျိုးရှိသူကိုပိုင်ဆိုးပေး၍ ဝယ်ခြင်းကျွန်ခုနှစ်ပါးဟူသည်ကား၊ဝယ်ရင်းကျွန်တပါး၊ ၎င်ကျွန်တွင်မွေးသည်သပေါက်တပါး၊ ၎င်တွင်မွေးသတက်တပါး၊ ၎င်တွင်မွေးသတီတပါး၊ ၎င်တွင်မွေးသထွတ်တပါး၊ ၎င်တွင်မွေးသတော့တပါး၊ ၎င်တွင်မွေးသမျှော့တပါး၊ ဤသို့ခုနှစ်ပါးတည်း၊

အဖိုးအဖွားမိဘ ပေါက်ဖော် အဆွေခင်ပွန်း ပေးသော ကျွန် ခုနှစ် ပါးဟူသည်ကား၊ အစည်ကျွန်မျိုးကိုပေးခြင်းတပါး၊ အစုအငန်းရှိကြေးဝယ်ကျွန်ကိုပေးခြင်းတပါး၊ သုံးရကိုပေးခြင်းတပါး၊ ဖမ်ရကိုပေးခြင်းတပါး၊ လက်ရကိုပေးခြင်းတပါး၊ မှီခိုနေသောသူကိုကျွန်ပြုစိမ့်မည်ပေးခြင်းတပါး၊ မိမိတို့သားသွီးမြေးတို့ကိုကျွန်ပြုလေပေးခြင်းတပါး၊ ဤသို့ခုနှစ်ပါးတည်း၊

အစုအငန်းမရှိမိလာဇလာကျွန်ခုနှစ်ပါးဟူသည်ကား၊ ကျွန်စည်ဆိုးတပါး၊ ၎င်သားကျွန်သပေါက်တပါး၊ ၎င်သားမြေလပ်တပါး၊ ၎င်သားအောက်ကလပ်တပါး၊ ၎င်သားကျွန်ဆက်တပါး၊ ၎င်သားကျွန်ပင်တပါး၊ ၎င်သားကျွန်စည်တပါး၊ ဤသို့ခုနှစ်ပါးတည်း၊

ကျွန်ပေါင်နှစ်ပါးဟူသည်ကား၊ ပိုင်ဘိုးတဝက်နှင့်ဝယ်ကျွန်တပါး၊ ပေါင်တဝတ်မကြဝယ်ကျွန်တပါး၊ ဤသို့နှစ်ပါးတည်း၊

ကျွန်ပိုင်နှစ်ပါး ဟူသည်ကား၊ အစုအငန်းရှိကိုတန်ဘိုးနှင့်ဝယ်ခြင်းတပါး၊ ၎င်တန်ဘိုးထက်အလွန်ပေး၍ဝယ်သောကျွန်တပါး၊ ဤသို့နှစ်ပါးတည်း၊

မြီကြောင့်ဖြစ်သော ကျွန်လေးပါး ဟူသည်ကား၊ မြီရင်းနှင့်ဖြစ်သောကျွန်တပါး၊ မြီပွားကြောင့် ဖြစ်သောကျွန်တပါး၊ မြီရင်းပွားနှစ်ပါးကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်တပါး၊ မြီကိုတိုင်ခံသော့ကြောင့် ဖြစ်သောကျွန်တပါး၊ ဤသို့လေးပါးတည်း၊

အိမ်မှုကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်နှစ်ပါးဟူသည်ကား၊ ကာမဂုဏ်ရှင်စွှမ်မလျော်ရတတ်၍ဖြစ်ခြင်းတပါး၊ ကာမဂုဏ်ကြောင့်လျော်ရန်သူထံမှာကျွန်ခံခြင်းတပါး၊ ဤသို့နှစ်ပါးတည်း၊

kinds of slaves connected with the images of Gaudama,
nks, or convents, and bought by other free people or slaves,
slaves, not redeemable; slaves, redeemable; slaves put in
ment; slaves, who become so on account of debt; a slave
e above descriptions, who, having criminal connection with
i's) slaves, and not being able to pay compensation, be-
slave; those who become the slaves of free people for some
'iminal action.

n kinds of slaves bought of those who are free and of good
vants of the king, are these; the slave himself originally
ie son of the same, tha-bauk, his son tha-det, his son tha-
i tha-twoot, his son tha-tau, his son tha-hmyau.

en kinds of slaves given by a grand-father, grand-mother,
lations, or friends, are these; an hereditary slave; a slave
ught, belonging to some class of the king's servants; a
a pan-ya; or a let-ya; a person who is living dependent on
rson living in dependence on any of their children.

en kinds of slaves who have no family connection, and
t belong to any of the classes of the servants of the king,
ome by hereditary descent, are these; an hereditary slave,
alled tha-bauk, his child called myay-lat, his child called
, his child called kyoon-tset, his child called kyoon-beng,
alled kyoon-tsee.

kinds of slaves who are as pledges are these; one who is
one half of his value; one bought for less than half the
is pledged for.

kinds of slaves who are the property of the master are
, a person who belongs to some class of the king's servants,
his full value; one who is bought for more than his full

ir kinds of slaves who become so for debt, are these; one
ecome a slave for an original debt; one who has become a
the accumulation of interest; one who has become a slave
t of both; one who has become a slave from being securi-
bt.

o kinds of slaves who have become so on account of sexual
e, are these; one who becomes the slave of the object of
ns, having nothing wherewith to pay the compensation;
becomes a slave to a third person to obtain the means of
e compensation

Besides these, there are other kinds of slaves which I will note;—a Bramin slave bought and employed by one of another caste; a Bramin, the slave of another Bramin; a Rahan slave bought by a person not a Rahan; a Rahan, the slave of another Rahan; a person who is living in the performance of the moral duties, who is bought and employed as a slave; a person who becomes a substitute for a female slave, who has been given by her master in marriage to a free man; a person who becomes a substitute for a slave man given in marriage to a free woman; a son who becomes a slave as a substitute for his father; a father who becomes a slave as a substitute for his son; a younger brother for the elder; an elder brother for the younger; a person who, having become security for the slave of another and not being able to produce him, becomes a slave in his place; a person who becomes a slave in consequence of having stood security for a debt.

The four kinds of slaves who become so on account of benefits conferred, are these: one who becomes a slave on account of being unable to pay the physician (who attended him;) one who becomes a slave for the pay of his advocate; one who becomes a slave on account of having been supported (by the master) in a time of scarcity; one who becomes a slave in consequence of the thoogyee of a village, having given him a place to build his house and live on.

The twelve kinds of slaves mentioned above, and the four of the Bidagat, (Vedas,) in all sixteen, comprise all the classes into which slaves were originally divided; from these there are subdivisions to the number of seventy-five, making a total of ninety-one. And amongst these slaves, those from whom the amount of their redemption may be two or three times taken, and those from whom it may not; those who may not be sent to, or employed at a distance, great or small; those who may; those who may be released, and those who may not; all these I will now lay down separately:—

Amongst the three kinds of slaves given by the king, when a person is given as an hereditary slave, whose children and grand-children will be born slaves, it is not proper to offer to redeem him or to take the price of his redemption. When the king, who originally gave him, shall order his release, then let him be released. As regards slaves given by the king at the time of boring the ears, binding up the hair, putting on the goung-boung, shaving the head, betrothment, or sickness, their price shall not be taken; let them continue slaves during the life of the king who presented them; and at his death, they shall only be called "the royal gift;" they have no right to pay their price and redeem themselves, nor has the person to whom they were given a right to receive it. As regards a slave casually given by the king, to be made use of temporarily, he may be employed as long as he pleases to remain; but if he is dissatisfied and goes away, and publicly returns to his parents, let him be free. If

one party wishes to pay the value of the slave, and the other is about to receive it; let the case be considered, and let him receive, not the full price, but the half, or such other reduced price as is proper; full price shall not be taken. Why is this?—because it is merely a casual gift given by the king, during either a fit of anger against the slave or affection towards the receiver. He is not a slave who comes under the head of irredeemable, redeemable, or temporarily pledged; he shall not be employed in washing the head, or in ceremonies for the propitiation of the stars; in pouring the water, or holding the sword, (at the time of washing the head, or propitiating the stars;) nor in the ceremonies attending betrothment, shall he be employed to carry any of the utensils; he shall not be employed in cooking rice for the dead; if he be so employed the person employing him shall be liable to criminal punishment. With the exception of these, he may be employed by land or water, at home or at a distance, without any fault; and if his master call him to the field of battle and take him with him, there shall be no fault; or if the master does not go but sends him as a substitute, there is no fault; if he goes as a follower, not as substitute, let one-tenth of the property taken be given to him, and let him be free. If he acquires property on a trading expedition on his own account, let him give one-tenth to his master, and be released from slavery.

A slave who has been given, and whose descendants are to continue in slavery, may be employed in any service; he is included under the head of irredeemable slaves.

A slave given at any of the above mentioned ceremonies, shall not be employed in any degrading service; he shall only be employed with the person to whom he was given, in military expeditions to a distance, or in the district he lives in; a slave so presented shall only be employed in this way; the master shall have no right to take goods acquired by him in trade. At his death, if he has no heirs, let the master take possession of his property, after having made a report to the king. If the master takes ransom for a slave so given, he shall forfeit ten times the amount, and the person who gave it shall not be held free of fault; let them be brought before the king. This is what is said of the three kinds of slaves given by the king.

The two kinds of slaves who have become so for abusive language are these; when a person has accused another of being a witch, or a murderer, of having pushed another over a precipice, let the abuse have been much or little, if he cannot pay the compensation, he shall become a slave to the person accused or abused. Such a slave may be caused to work for life, but his descendants shall not be slaves; at his death they shall be released. If the master shall die before the slave, the wife, husband, or children shall not cause him to serve them; let him be free. In case of an usurper seizing the throne, he shall be free. He shall not be employed to pour water on the head

အချက်အရွက်၊ထိန်းစရားအဆောင် အရောင်အရွတ်အထန်း မထည့်ရိုင်ချေ၊ တစုံတခုထည့်ချေလျှင် ကျွန်အရာကလွတ်စေ၊ မပျော်ထွက်သွားခြေးသော် ကျွန်ခံ၍မင်းမလဲ၊ထိီးမကျိုး၊စည် မပေါက်ဖြစ်က၊ နှုတ်လွှန်ကြောင့်သုံးသင်း ထံလည်းလျော်ရသည်၊ကျွန်မှာထီးကျိုး စည်ပေါက်မှိပါပြီး လွှတ်ရသောင်း သည်မဆိုသာ၊ ကျွန်ပိုင်အဝင်ဖြစ်ချေသည်စေပိုင်စေ၊ ကိုယ်သိုးသေရှုလွှတ် စေ၊သားမြေးမွေးလည်းကြေးသပေါက် ကောက်စေ၊ကိုယ်သိုးတဝသိမှုရှိနေ သူမှာ၊ကျွန်ပေါင်အဝင်ဖြစ်သည်၊သားသွီးကိုကျွန်မပြုသာချေ၊ထမင်းချိုတော နှစ်တကျုပ်၊ ဆယ်နှစ်တိုင်အောင်စား၍လွှတ်စေ၊ အဓုတ်တခွဲသာချေညှိမျိုး ဆက်ကျွန်ပါကိုခံမှိသော်လည်း၊ မေါင်ရင်းသူသေသော်၊ရွေးသော်လွှတ်စေ၊ အရှည်စေရသည်အရွေးမခံမဆိုသာ၊

ထက်ပြစ်ကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်နှစ်ပါးဆည်း၊ နှုတ်ပြစ်ကဲ့သို့ချေညှိတူမနှု မည်သောရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏၊

သုဥစ္စာဘဏ္ဍာကိုခိုး ၍ ကျွန်ဖြစ်ခြင်းနှစ်ပါး လည်း နှုတ်လွှန်ကျွန်ကဲ့သို့ တည်း၊

မင်းကြီး၊ ပြည့်ရွာပျက်သောကျွန်ကား၊ သုံးပါးတည်း၊ သုံးပါးဆိုသော် ကား၊သုံးရ၊ဘမ်ရ၊လက်ရ၊သုံးပါးကိုဆိုသတည်း၊

သုံးရဟူသောကျွန်ကား ပုံကန်သောင်းကြမ်သောအရပ်၊မြို့ရွာပြည့်ရှာအ ချောက်ဝင်လာသည်သူကိုသုံး ရဟူသတည်း၊ ဤသုံးရကိုပျော်မါသည်မှာအ စားရ၏၊မပျော်ထွက်သွား၍နေရင်းသို့ဖြစ်စေ၊ စုထားရာအရှင်အရှင်ထံဝင် ရောက်သွားနေထိုင်လျှင် ကျွန်အရာကကင်းလွတ်စေ၊ တွေ့သော်ထည့်မရ ပိုင်ချေ၊ အဆွေအမျိုးအဖိုးအဖွားတို့က အဖိုးပေးလိုပါသည်ဆိုလျှင်ပေးအ မှုခံစေ၊ ရကောင်းသည်မတောင်းသာ၊ ချင့်အိမ်တွင်မှိမိုတ်၊ဆွေမျိုးညာတိ တို့ကပေးရွေးလျှင်မူကား၊ တန်ဘိုးခံ၍လွှတ်စေ၊ အရွေးမခံမနေသာချေ၊အ ရွေးမခံနေ၍ ထိုကျွန်ပြေးသွားရာ၊ ဆွေညာတိ အဖိုးပေးသူ ထံရောက်လျှင် ကျွန်ဖြစ်သည်မဆိုသာချေ၊ အဖိုးပေးကောင်းသည်လည်းမတောင်းသာချေ လွှတ်စေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊သုံးရတို့ကိုရောင်း၍ဝယ်ရာထော် မှိသုံးရမှန်သမျှ ကိုအဖိုးပေးဝယ်စည်တွင် ဖြစ်သော်လည်း အရှင်ပေါ်လျှင်၊

at the time of propitiating the stars, nor to cook or carry rice for the dead, nor to carry or move any of the utensils of the ceremony of betrothment; if he be employed in any of these ways, he shall be freed from slavery. If, not finding his situation to his liking, he shall run away, he may be reclaimed, if an usurper has not seized the throne; his running away shall not free him.

If a person shall become a slave to a third person to procure money to enable him to pay the damages in a case of abusive language, he shall not be released on a plea of an usurper having seized the throne, he comes under the head of slaves who are the absolute property of their owners; the master has a right to employ him; let him only be released on paying the amount of his debt; if he has any descendants they may be taken as born slaves; a person who is in bondage for half the price of his body, comes under the head of a pledged slave; his children shall not be used as slaves; one tickal may be charged yearly for their food till ten years of age, when they must be released. If, without thought or protest, his children or grandchildren have allowed themselves to be employed as slaves, when the person originally pledged shall die or be redeemed, they shall be released: the master shall have no right to say he will not receive the amount of his redemption, on the plea of the length of time he has served.

The law for those two kinds of slaves who have become so for offences of the hand,* is the same as that for those who have become slaves for offences of the tongue.†

The two kinds of slaves who have become so for theft, come under the same law as those who have become so for abusive language.

Oh king! there are three kinds of slaves taken when a country is ravaged; they are these; Thong-ya, Let-ya, and Pan-ya.

A Thong-ya is a person who voluntarily comes from a district in rebellion: he may be employed as long as he finds his situation agreeable, but if he is not happy in his situation, and returns to his former place of residence, or to where his friends, who have also come in, are living together in a place given to them, let him be released from slavery; even if he is dicovered there, he shall not be reclaimed. If his relations or parents wish to pay his price, let whatever they choose to give be taken, nothing shall be demanded of them. If they wish to redeem him during the time that he is in the master's house, let his proper price be taken, and let him be released: the master shall not refuse to allow his redemption; if he does so, and the slave runs off to his relations who offered the price, he shall have no right to claim him as his slave, nor to demand his price; let him be free. Why is this?—because, if when selling a man or animal classed as a Thong-ya, the original owner shall make his appearance, even whilst the price is being paid down, the sale is annulled. If

---

* Assault theft &c. † Abuse, false accusation, &c.

ရောင်းပိုင်၊ ဝယ်သူလည်းမဝယ်ပိုင်၊ ရှိမ်တွက်ပေးပြီးမှ ငါးရာတွင်းတခေါ် ကွာသောအရပ် ကြီးပြတ်လွတ်ရောက်မှ၊ အရှင်ပေါ်သည်ထုမခွဲသား၊ဝယ် သူ၏တာသာဖြစ်စေ၊ ထိုဝယ်သူမှာသာအရှင်သူပေါင်းမိထပေါက်ဖော်တို့ ကပေးရွေးစေ၊ဤကားသုံးရမှန်းသိလျက်ရောင်းဝယ်ကြသောစကားတည်း။

ဖမ်ရပဟူသည်ကား၊ စစ်မြေအရပ်မှာတောဖုံတောင်ကမ်နေရာရပ်၊မြေ ရာရပ်၊ဖမ်၍ရသည်ကိုဖမ်ရဟူသတည်း၊ဤကျွန်တို့မှာလည်းသုံးရနည်းတူ ဖြစ်စေ၊

ထိုသုံးရဖမ်ရလူတို့ကို အစည်မကွာ အဆက်ဆက်ကျွန်ခံ၍ရှိထထည်း ရှေးသုံးရဖမ်ရဖြစ်သည်ဟု မဆိုသာ၊ ကျွန်စည်သန္တကသို့ဝင်စေ၊ အထယ် ကြောင့် နည်းဟူမူကား၊ အရှင်စိုးမင်းကစုထားရှာရ၊ ချင်းတို့ ဗွာနသို့မပြန် ခြင်း၊တို့ဘိုးဘွားမိဘချင့်တို့ကိုမြွှအောင်မပြုချေသော့ကြောင့်တည်း။

လက်ရဟူသည်ကား၊စစ်မြေအရပ်တဖက်တလမ်ထိုက်ရာတွင်၊ ဓားဦး လှံဦး၌လည်းကောင်း၊ သူတပါးသတ်၍ဖြစ်မည်ပြုရာလု၍ရသောသူတို့ကို လက်ရဟူသတည်း၊ ထိုသူတို့မှာအသက်ဖိုးပေးမှလွတ်စေ၊ ဆွေမျိုးစုအပ် ဘောင်၊ အရှင်ကစုထားရာပြေး ဘွားရောက်နေသော် လည်း အသက်ဖိုးမ လွတ်သာ၊ ချင့်ကိုစေ၍သားစည်မြေးဘွားစည်ဆက်ရှိလျှင်လည်းကျွန်စည် ဝင်စေ၊ ထိုကျွန်စည်ဝင်ရာ၌စုငန်းရင်းရှိသော်၊ ချင့်တို့မိဘရရင်းသူသေ၍ ပေါက်ဖွားသူမှိလျှင်ရွေးပါလိုသည်ဆိုက၊တံဘိုးတွင်နှစ်ခြေကိုရွေးစေ၊

သုံး ရဖမ်ရတို့၌ သားမြေး မြစ် စည်ဆက်ရှိ မှန်က၊ လက်ရနှင့် နည်းတူ ဖြစ်စေ၊

ဤသို့ဆိုသောသုံးရပ်တို့မှာချင့်တို့ကိုယ်ရင်းမှိစည် အွှထီးအွှေနန်း ဆတ်ီ သော်၊ထီးကျူးစည်ပေါက်၊ မင်းလဲစိုးပေါက်မှိသော်ကျွန်အရာကကင်းလွတ် စေ၊ချင့်တို့ကိုယ်မရှိ၊ သားမြေး မြစ်အဆက်ရှည်မှ ဖြစ်လျှင် မလွတ်သာ၊ အ ခြေအတက်ပေးမှလွတ်စေ၊

အဆွေအမျိုးချင်းချင်းကျွန်ဖြစ်သည်နှစ်ပါးတည်း၊ နှစ်ပါးဟူသည်ကား၊ ဘေးဆိုးဖြစ်သောကျွန်မှာကိုယ် ကို အ လယ် ထား ၍ အ ဖ အဖိုး အဖေ၊ အ ထက်သုံးဆက်၊သားမြေးမြစ်၊အောက်သုံးဆက်၊ ကိုယ်နှင့်သော်ခုနစ်ဆက် ဤလူမျိုးချင်းချင်းတွင်၊မကံ၍ကျွန်ခံနေရလျှင်မယားမျိုးကအနွယ်၊ထင်မျိုး ကအနွယ်နှစ်ရပ်ရှိသည်၊ ထိုသူတို့မှိစည်၊ကိုယ်နေရင်းအဖိုးကိုပေးလျှင်ရှု စေ၊နေရင်းသူမရှိ၊သခင်လင်မယားနှစ်ပါးလည်းမရှိ၊နေရင်းသူသားမြေးတို့

the price has been paid, and they be transferred to the buyer, and removed to a place about a mile distant, should the owner come up, he shall have no claim on the seller; the affair rests with the buyer, and let the former owner, parents or relations, settle the price of redemption with him; this is when the parties know that the person or thing sold was a Thong-ya.

A Pan-ya is one taken in an invaded district, either hiding in the recesses of the hills, or in the jungle, or in the act of running away. These slaves shall be treated in the same way as Thong-ya slaves.

If these Thong-ya and Pan-ya slaves have been employed for generations as slaves, they shall not plead that they were originally Thong-ya or Pan-ya; let them come under the head of hereditary irredeemable slaves. Why is this?—because they did not go to the place appointed for their residence by the king, nor return to their own district, nor did their relatives take steps to redeem them.

A Let-ya is a person taken in the heat of an engagement, who was at the sword's point and saved, or who was saved from being put to death by another, and rescued from him. Such a person on paying the price of his life shall be released; even if he runs off to where the king has appointed a place for the residence together of his relations, he shall not be released from the obligation to pay the price of his life. And if he be employed (as a slave) till he has sons and grand-sons, let him come under the head of hereditary slaves. If he belonged originally to any of the classes of the kings' servants, and the person who originally took him be dead, and has left descendants, and a proposal be made to redeem him, let him be redeemed for double the sum he may be declared worth.

If Thong-ya and Pan-ya slaves have sons and grand-sons, let the law as regards them be the same as that laid down for Let-ya.

If, during the life-time of a Thong-ya, Pan-ya, or Let-ya originally taken, a new king shall come to the throne, or it shall be seized by an usurper, let them be released from slavery. If they have died, and only their sons, grand-sons, or descendants remain, they shall not be free, except on payment of their proper price and something in addition.

Among relations, there are two kinds of slaves; from one's self upward are the father, grand-father, and great-grand-father, three generations: and from one's self downwards are the son, grand-son, and great-grand-son, three generations, in all seven generations, including one's self. Among these relations who, through want, may become slaves to one another, are included relations on the side both of the husband and the wife. If, during the life of the original parties, the slave shall pay the original sum borrowed, let it be taken, but if the person who originally became a slave be dead, and the master and mistress be also both dead, and only their descendants survive, the price shall not be demanded: they shall not be consider-

ed as slaves born of a purchased slave; let them be free. As long as the original slave is alive, he may be employed in any kind of work; there is no case in which the master has not the right to employ him. Why is this?—because they are children descended of the same great-grand-father.

As regards slaves not descended of the same great grand-father, putting one's self in the middle, there are seven generations in the ascending scale, viz: the father, grand-father, great grand-father, great great grand-father, great great great grand-father, great great great great grand-father, and great great great great great grand-father; and seven in the descending scale, viz: the son, grand-son, great grand-son, great great grand-son, great great great grand-son, great great great great grand-son, and great great great great great grand-son. If these seven have been bought for their full price, let the right to them be perfect, and let their descendants be taken as slaves born of a bought parent. These tables of relationship are taken from the sacred books (the Weenee-dau.) No advance beyond their proper value shall be allowed to be taken for them. Among Rahans they may ask for what they require, or administer medicines.* In the Damathat, according to the custom of good kings, and kings embryo Boodahs, it is laid down, that when they are descendants from a common great-grand-father only are they held free. As regards the saying that interest or increase shall not be demanded in the seven generations both ascending and descending, even when a child is taken as a born slave, (of a bought parent,) let the proper value only be taken; there shall be no addition made to it. Why is this?—because in the Weenee, seven generations in the ascending and seven in the descending, are called near relations.

There are four kinds of slaves born of a slave mother, they are these children born of an hereditary, irredeemable slave; children born of a mother bought outright, who has no relations, and who does not belong to any class of the king's servants; children born of a mother who is a pledged slave and has relations; and children born of a slave mother who has relations, and was paid as part of the price for something bought. Of these four, children born of an hereditary irredeemable slave, whose fathers are not certain, are not entitled to be redeemed unless the master chooses; but though it is thus said, if she cohabit with a free man with the knowledge and consent of the master, and have only one male child, let his price be fixed, and let two-thirds belong to the father, and one-third to the master. If there be one female child, let her price be fixed, and let two-thirds belong to the master, and one to the father; let him redeem her at this rate. If both a male and female child are born, the female shall

* [illegible] Rahans appear not to be wholely cut off from their worldly relations, [illegible] the [illegible] allowed to administer medicine, and proper requests for what they want, to the [illegible] allowed to have through the relation of the two [illegible]

ရွေးသာချေ။ သားယောက်ျားတန်ဘိုးပြတ် ၍ သုံးစုနှစ်စုလွတ်စေ။ တစုကို ရွေးစေ။ ဤသို့ရွေးစေဟူရာ၌။ အခြေတွင်မဆိုတန်ဘိုးနှင့်ခြေကိုဆိုသတဉ်း။ ဤကား အလွတ် သူ ယောက်ျား ကို သခင်အသိထိမ်းမြားသကဲ့သို့နေစေခြင်း ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ထိုကျွန်မတွင် သားသွီးအများ မွေးစေကာမူ။ ကျွန် မိမ္ဘသခင်မသိအုံးအိပ်ရာမရှည်ရဖြစ်က။ အဖအလွတ်သူပေးရွေး ရကောင်း သည်မဆိုသာ။ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူ မူကား။ ကျွန်စည်တို့တွင်သန္ဓေရှိ လျှင်အသက်စောင့်စေ။သေလျှင်ကိုယ်ဘိုးပေးစေ။မသေတော်လလိုလျှင်သား သွီးကိုရွေးစေ။ ရှိသည်နှင့်အညီသန္ဓေပေးစည်မွေးဖွား စည်။ ထိုကျွန်မ၏အ သက်ကိုမစောင့်။ ဟင်းခါးရေလုံမပေးချေသောကြောင့်တည်း။ ချင့်သားသွီး မှန်တုံ၏။ အထိန်းအသိမ်းအမှတ်အသားမပြုချေသောကြောင့်မရွေးရရာသ တည်း။ သခင်မပေးစားသော်လည်းဟင်းခါးရေလုံပေးခြင်း။ စောင့်နေကျွေး မွေးခြင်းဖြစ်လျှင်။ လင်မည်၏အခြေသင့်ရာကိုပေးရွေးစေ။ တနည်းထိုကျွန် မကိုအလွတ်သူဝင်ထွက် ၍ သန္ဓေရှိ မည်ကျွန်မကစွဲမည်။ မနေညင်းလျှင်အ များနည်း။သုံးဆယ်လေး ဘယ်။ တပိဿာ လျော်ရ သည် လူမျိုးမဟုတ်ချေ။ ယောက်ျားအလွတ်သူမနေ လိုက။ ထင်းဘိုးမီးဘိုး ငွေသုံး ကျပ် နှင့် သာအ လျော်ပြီးရချေသတည်း။

အစုအငန်းအမျိုးရှိကို ပိုင်ဘိုးပေး ၍ ဝယ်သည်သူကိုမရွေးပြီ ဆိုလည်း အရင်းတိုင်းအရွေးခံစေ။ ရွေးတွင်ပိတ်ဆိုသည်ကိုကားဟူ မဆိုသာချေ။ အ စည်သန္တကသားမြေးကိုမရွေးပြ။ရွေးတွင်ပိတ်ဆိုကမရွေးသာ။

ဖင်သန္တကပင်ဖြစ်သော်လည်းရောင်းရင်းက ရွေးပါမည်ဆိုသည်ကိုဝယ် သူကရွေးပါတော့ဆိုလျှင်ရွေးစေ။ ဤကားသန္တကကျွန်စည်။ စုငန်းမရှိ[illegible] တည်း။အစုအငန်းအမျိုးရှိကျွန်ပိုင်မတွင်သန္ဓေရှိ၍မွေးသောသားသွီးကို ချင့်မိဘလင်တို့ပေးရွေးလိုမူ။အမိမှာအရင်းတိုင်း။မွေးသွီးမှာနှစ်လရှိရာ[illegible] ဆိုးတွင်။ နှစ်ခြေပြတ် ၍ ပေးရွေးစေ။ ငကျွန်ဖြစ်သည် လင်မထင်သန္ဓေမွေး ဖွားသည်မဆိုသာချေ။လင်မရှိ။လင်ရှိဖြစ်စေ။ရွေးလျှင်နည်းတူ။ခံစေရွေးစေ။

not be redeemable; let the price of the male be fixed, and striking off two-thirds of it, let him be redeemed for the remaining third. In thus laying down how they are to be redeemed, the proper original price is not meant, but twice that amount, and this is because the mother lived with a free man with the knowledge of the master, as if they had been regularly betrothed. If such a slave woman (irredeemable hereditary slave) shall bear many children, and the master do not know of her connection with the father, and they do not regularly cohabit, the free father shall have no right to claim the privilege of redeeming the children. Why is this?—because, if an irredeemable hereditary slave is got with child, let (its father) watch over her life, and if she die, let him pay the price of her body; if she does not die, let him redeem the children. But if he does not minister to her whilst with child, nor watch over her (at the birth,) or give her appropriate drink, (he shall not redeem them.) The reason is this; though the children be his (the father's,) because he did not take any care of, or interest in them, he is not allowed to redeem them. Though the master may not give the woman in marriage, if he (the father) takes care of her, and administers to her the above drink, let him be considered as her husband, and let him be allowed to redeem the children at a reasonable price. In another case, if a free man has had connection with such a slave, and she be got with child, if she sue him to become her husband, and he refuse to be so, she is not a person who has, like others, a right to compensation in thirty, or forty, or one hundred tickals. If the free man do not wish to take her to wife, the only compensation is three tickals of silver for her fire-wood.

A person who has relations, and belongs to any class of the king's servants, who has been bought outright, though it may have been engaged that he should not be redeemed, yet let him be redeemable at the price originally paid; it shall not be said that he is irredeemable. But if the descendant of an hereditary irredeemable slave is sold with a promise that he will not be redeemed, he becomes irredeemable: but if at the time of selling this irredeemable slave, (the owner) shall say he will at some future time redeem him, and the buyer shall agree to it, let him be redeemed. This is when the slave is irredeemable, and does not belong to any class of the king's servants.

If a female slave bought outright who has relations, and belongs to some class of the king's servants, shall have children, and the husband of the woman, or her parents, wish to redeem them, having decided what they are worth according to the original sum paid for the mother, and the age of the children, let double that amount be paid: the master shall not plead "she is my slave, and the man was not publicly known to be her husband." Whether she has a husband or not, if they wish to redeem them, the law is the same.

အစုအငန်းမှိသောကျွန်သားသို့ဖြစ်စေ၊ အစည်ကျွန်သားသို့ဖြစ်စေ၊မ ကုန်၍ တန်ဘိုး တ၀ကါနှင့် ပေါင်ရှင် ထား ရာ၊သားစည်ခြေထွား အစျာရှိ သော်လည်းပေါင်ရင်းတ၀က်ဖိုးကိုရွေးလျှင် မွေးသမျှသားထို့ဝယ်ယူသော ကလွတ်စေ၊ထိုသို့ကားဆိုတုံ၏၊ ကျွန်ပေါင်ထို့တွင်မွေးသောသားသို့ထို့ကို တနှစ်တကျပ်တဲယောက်ကိုထမင်းဖိုးတွက်၍ပေးစေ၊ ၊ဆယ်နှစ်ထားလွှန် ၍ငါးနှစ်ရောက်၊တဆယ်ငါးနှစ်တိုင်လျှင်အလုံးစုံထမင်းဘိုးမပေးသောလွှတ် စေ၊ဆယ်နှစ်အလွှန်တနှစ်၊နှစ်နှစ်၊သုံးနှစ်၊လေးနှစ်ရှိလျှင်အကျပ်ထဲဆယ်ရ ရန်တွင်တွက်၍ချပေးစေ၊ အနှစ်နှစ်ဆယ်ပြည့်မှမဟူသား၊ ဤကားကျွဲထမ်း တခြီ၊ကျွန်ပေါင်းတရွှာဟူသတည်း၊

အသွင်းခံသောကျွန်ဟူသည်ကား၊ ၎င်အမျိုးရှိကျွန်တို့ကို၊ မကုန်၍မိဘ လင်တို့ဖြစ်စေ၊ သူတထူးမြီကိုယူ၍မြီရှင် မှာအရင်းကအပွားမတက်မှိကျွန် ပြု၍ စေပါသွင်းခြင်းအရင်းအပွားနှစ်စုမြီနှင့် ကျွန်ပြု၍ စေပါသွင်းခြင်းနှစ် ရပ်တွင်အပွားရောက်မှသွင်းသော်၊ရင်းပွားပေးမှကျွန်အရောကလွှတ်စေ၊အ ပွားမရောက်မှိသွင်းလျှင်အရင်းကိုပေးစေ၊အပွားလွှတ်စေ၊ထိုအသွင်းခံတွင် မွေးသောသားသို့တို့ကိုကျွန်မဆိုသာချေ၊မြီမှုနှင့်ရောက်ချေသည်လွှတ်စေ၊ သို့ကားဆိုတုံ၏၊ထမင်းဘိုးမှာငါးနှစ်တွင်ရွေးစားရာ၏၊ထိုထက်မစားသာ၊ လနှစ်လွှန်သမျှကိုလွှတ်စေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ မြီမှုအပွားကို စားနှုန်းတင်ချေသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကိုယ်ဘိုးမှအလွှန်မြီဖြစ်ချေ သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ အနည်းမျှကိုယ်ဘိုး၏သုံးစုတစုဖြစ်သည်မြီ နှင့်သွင်း၍၊ကာလရှည်သော်ငွေရင်းတွင်သာပေးစေ၊ သားသို့မွေးမြင်သမျှ မှာထမင်းဘိုးမစားသာချေလွှတ်စေ၊

တနည်းအသွင်းကျွန်မှာကြေးငွေစပါးမည်မျှကိုယူမည်၊ မည်မျှလနှစ် တိုင်အောင်အလုပ်ချ၍သွင်းပြေစေ၊ ဆိုကြ၍အသွင်းခံခြင်းမှာ၊ ထိုလနှစ် ရောက်လျှင်ပြေစေ၊ လွှန်၍စေချေလျှင် လွှန်ခကိုထုံးစံအတိုင်းငွေရှင်ကပေး စေ၊ နေ့လမရောက်မှိထွက်သွားလျှင်နေ့လမမှီရက်လကိုတွက်၍ပေးစေ၊ အသွင်း၍စေစားရာ၌ သားသို့မွေးသော်ကြေးသပေါက်မဆိုရာလွှတ်စေ၊ ထမင်းဘိုးမှာအထက်ကဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်းနှစ်ကိုတွက်၍စားစေ၊ ဆယ် နှစ်ထက်လွှန်လျှင်ချ၍လွှတ်စေ၊ ထိုကျွန်ဘို့အရှင်စေရာသောလျှင်၊ နှစ်လမ စေ့မဆိုသာငွေဆုံးစေ၊ မစေတန်မြစ်ကူးချောင်းခြားပင်နှိုမ့်ပင်ခြင့်အကွား အတက်စေချေသောကြောင့်ဘေးဥပါဒ် ဖြစ်၍ လနှစ်လွှန်ချေလျှင်စေရာက ပေးစေ၊

f the children of a slave belonging to some class of the king's
ants, or of an irredeemable slave, shall from want be pledged for
their price, even if they have had many descendants, all the
dren must be released on payment of the original half price for
ch such slave was pledged. Though this is said, for children
1 of a pledged slave, one tickal per annum for food shall be paid
all those under ten years of age; if they have reached their fif-
ith year, nothing shall be paid; if they be above ten and under
en, let an equitable deduction be made from the ten tickals, and
he balance be paid; nothing is payable after twenty years of age.
s is the origin of the saying, "from one pledged buffalo, a pen-
from one pledged slave, a village."

Vith regard to a slave given in part payment, if the husband, or
ents, or master of a person, having from want incurred a debt,
l give over that person to be employed as a slave, if he was given
after the interest had become due, he shall be released on pay-
both principal and interest; if he was given over before any in-
st was due, let the original sum be paid; there shall be no inter-
and children born to them shall not be called slaves; they are
ly connected with debt. Though this is said, the price of their
for five years shall be paid, but no more; they are free of all ex-
e beyond this. Why is this?—because the slavery was incurred
ccount of the interest of a debt, and also, because the debt is
e than the price of the body of the person incurring slavery. If
amount of debt be less than the price of the body of the person
n over, viz. about one-third, and the person has been given
for a long time, let only the original sum borrowed be paid, and
ing shall be paid for the food of any of the children born whilst
parent was in this state of slavery; let them be free.

1 the case of another manner in which a person is handed over
avery, if one shall take money or grain to any amount, and shall
l over a person to work as a slave till a certain time when the
unt is to be considered paid, on the arrival of the time, let it be
idered paid; if the slave be employed after that time, let the
itor pay the usual hire for the time over. If the slave leaves his
loyer before the time is up, let him, having calculated the
unt pay for the time still due. If during the time a female slave
mployed thus, she shall bear children, they shall not be called
slaves, they shall be free; as regards the price of their food, let
years be reckoned and paid for as has been laid down above; if
child be more than ten years of age, let the proper deduction be
e. If such a slave shall die in slavery, there shall be no claim
he time unfulfilled; the money shall be lost. If the slave be em-
ed in a way he ought not to be, in crossing a river, or on the
r side of a river, in climbing trees, whether lofty or low, and any
ortune shall befall him, when his time is expired, let the person
employed him, pay.

သဘောကြောင့် ဖြစ်သောကျွန် နှစ်ပါးတူရာ၌၊ မိကျောင်းနေ့သင်းထွား၊
အဆိပ်ရှိသောသတ္တဝါတို့ကြောင့်သေမည်တွင်ကယ်၍ဖြစ်သောကျွန်၊ အရှင်
မိုးမင်းမပုတ်ခေါးပြသတ်၍သေမည်တွင်ကယ်၍ဖြစ်သောကျွန်၊ ဤကျွန်နှစ်
ရပ်မှာချင့်တို့ကိုယ်ကိုစေရာတွင်အမိုးပေးသော်၊ အသက်ဆိုးပေးမှလွှတ်စေ၊
ချင့်တို့တွင်မွေးသောသားသမီးတို့ကိုလည်းကျွန်မယူသာလွှတ်စေ၊ထမင်းဆိုး
တွင်သာကျေးရသည်မှန်လျှင်ပေးစေ၊

ကျောင်းကျွန်လေးပါးတူရာ၌၊ အရှင်မင်းကေရာဇ်ရေစက်သွန်း၍လှူရ
ပါသည် မှာရွေး ခြင်း ၄ါ မထိုက်၊ အစည်ကျောင်း နှင့် မကွာ သည့်ကြဖြစ်စေ၊
ကျောင်းပျက်စီးသည်ထု၊ အရှင်မိုးမင်းသို့ချည်းကပ်မှိမှီမထမ်သာ၊ သံသရာ
ဝင်ကျွန်ဖြစ်ချေသည်၊ စည်ဆက်များ စွာထမ်၍မင်းမှာရှိသော်လည်း၊ သာသ
နာတော်ငါးထောင် တည်စေရည်မှတ်၍လှူချေသည်၊ အကပ်အမှီမခံသာချေ၊
ကျောင်း သို့သာရည် ညွှတ် သည်အတိုင်း ဆရာစည်ရှိရာလုပ်ကျွေးမွေးစေ၊
ကျောင်း ကျွန်သည် ကျောင်း မရှိဆရာစည် ပြတ်လျှင် ဘုရား စေတီပုထိုး ထိမ်
သို့သာအရံစောင့် ကျွန် ဖြစ် စေ၊ ဘုရား ကသည် ကျောင်း သို့ မရောက် သာ၊
ကျောင်းကဘုရားသို့ရောက်လျှင် ရောက်ပိုင် စေ၊ ဝိနည်းတော်ရှိသည်အတိုင်း
တည်စေ၊ ၊ဝင်ကျောင်းကျွန် သားသမီးတို့နှင့် စုခြားအလှူတ်သူတို့နှင့်သင့်
၍ကျောင်းကျွန်ဖြစ်ခြင်းမှာ၊ မွေးသောသားသမီးတို့သည်သံသရာ ရေစက်ချ၍
လှူသည်မလွှတ်၊ ကျောင်းကျွန်သို့သာ ပါ စေ၊ တ တန် မှာလည်း ယောကျ်ား
လိုက်ယောကျ်ားပါ၊ မိမ္မမလိုက်မိမ္မမပါ၊ ဝိနည်းတော်ကပြသည် စကား ဆင်
ခြင်တုံ၊

အရှင်ဧကရာဇ်မလှူ၊ ကျောင်းနေသခင် အရိယာတို့ ကြေးငွေဝတ္ထုနှင့်
ဝယ်၍ စေသောကျွန်တို့မှာသား မြေး မွေးမြင် ၍ ကျွန်စည်ဆင်းသက်သော်
လည်းသင်္ဃကကျောင်း ကျွန်မပုတ်၊ကျောင်းကျွန်အရောက လွှတ်စေ၊ ပုဂ္ဂလ
ကျွန်ဖြစ်ချေသည်၊ ထိုကျောင်းစည်ဆရာတို့အမိုးရင်းခံလျှင်ပေးစေ၊ မခံလျှင်
လွှတ်စေ၊ ရဟန်းတို့ဥစ္စာကို အရှင်မင်း ဧကရာဇ်မပိုင်ဖြစ်၍ ကြေးငွေဝတ္ထု
ကိုမယူသာမခံသာ၊ လူချင်းမှာသာအရှင်ဧကရာဇ်တို့ သိမ်း ထွေခံစားထိုက်
ချေသည်၊

အရှင်ဧကရာဇ်မလှူ၊ကျောင်းဒါယကာတို့သဒ္ဒါ၍ ကျောင်းနေပုဂ္ဂိုလ်ကို

With regard to the two kinds of slaves become so in return for aving their lives; a slave becomes so by being saved from an alligaor, a gnan, (poisonous snake,) a leopard, a tiger, or any venomous nimal, when he was about to be killed by it, or a slave rescued from eing killed, not by the orders of the king, but by robbers. In these wo cases they shall only be free on paying the price of their life, ut on the succession of a new king, or the deposition of the old one y a usurper, they shall be free, and children born to them shall not e deemed slaves, let them be free; only if they have been really fed, et them pay the price of their food.

As regards the four kinds of slaves of the kyoungs, those who have een devoted by the king by the usual ceremony of dropping water, hall not be redeemed, let them be hereditary, and irredeemably atached to the kyoung; they shall not go and employ themselves with he king on the plea that the kyoung is destroyed. They are slaves connected with a future state; even if they have been slaves or serants to the king for a number of generations, they were devoted with the intention of their remaining to the end of the five thousand years that the religion of Booda, Gaudama, shall exist; they shall not attach themselves to him, they shall only be slaves to the kyoung as they were originally destined. Let them minister to the priest who may be in the kyoung; if the kyoung be destroyed and the succession of priests be broken, let them become only slaves to a pagoda, they shall not come as slaves from a pagoda to a kyoung, but from a kyoung they may be transferred to a pagoda; let the law as laid down in the sacred book (Wence) be fulfilled. If a free person, or one of any class of the king's servants, shall by connection with the child of a slave of a kyoung have children, as the children of kyoung slaves are a part of the offering made, and consecrated with the view to benefits in a future state, they shall not be free; let them belong to the kyoung. What is laid down in the sacred book (Wence) that the male children shall belong to the father, the females to the mother, may also be taken into consideration.

If the king did not dedicate them, but they were bought by an Areeya,* the head of the convent, and they have children who are hereditary slaves in the service of the kyoung; they are not irredeemable slaves of the kyoung, they are slaves of the head of the kyoung: if the succeeding heads of the kyoung choose to take the original price, let it be paid; if he will not take it, let them still be free. As the king has no power over the goods of Rahans, he shall not take possession of them.† Amongst his fellow men only the king has the right to take possession (when there are no heirs.)

As regards slaves not given to a kyoung by the king, but who have

* Areeya is here used in a complimentary sense; it means a priest who has obtained a certain degree of mastery over his passions. No Areeyas exist in these days.
† That is, a Rahan.

လှူသည်မှာမလှူစပိုင်၊ ရတနာတို့လည်းအလှူမခံစပိုင်၊ ကျွန်ယောက်ျားကျွန်
မိမ္မ၊ ထယ်ယာရှေ့ငွေကျွဲနွားမြင်းဆင်ပတ္တမြားတို့ကို လှူအပ်၏၊ ထိုသို့ဝပ်ဖျူ
အပ်သော်လည်း၊ ကျောင်း၏ဒါယကာ ကျောင်းကိုစောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်း
စေခြင်း လှူသည်မှာလည်းမလှူစပိုင်၊ အရှင်ဧကရာဇ်သာ လှူနှင့် မြေကိုပိုင်
သည်၊ ကျောင်းဒါယကာတို့မလိမ္မာ၍ သင်္ဃာဆရာတို့ ကိုလှူသည်ဖြစ်စေ
ကျောင်းကိုလှူသည် ဖြစ်စေ၊ ကျောင်းကျွန်မဆိုသာ လွတ်စေ၊ ကာလအရှည်
အဆက်များစွာရှိသည်းလွတ်စေ၊ ထိုကျောင်း၏ဒါယကာ ကချင့်ကိုကျောင်း
၌သုတ်သင်ပြင်မိမ်မည်လှူသည်၊ မပြင်မဆင်မလုပ် မှု၍ ကျွန်လည်းစဆို
အပ်ချေ၊ ထောင်းသတ်ရိုက်ခပ်ခြင်း၌ မထိုက်၊ ထိုသို့ပြုချေသော် အပေါ်စ်
ဆင်းရဲမကင်းသာရှိချေသည်၊ မပြုမပြင် မလုပ် မဆောင် နေလျှင်၊ နေသူ၏ဆုံး
ကြမ္မာငရဲသာဟူပေ၊

ဘုရားစေတီပုထိုးသိမ်ရေကံရေတွင်းနှင့်ဆိုင်ရာကျွန်ဖြစ်ခြင်းသေပေါ်ဆု
ရာ၌၊ အရှင်မင်းဧကရာဇ်ရေစက်သွန်း၍လှူသောယောက်ျားမိန်းမကျွန်တ
ပါး၊ ၎င်ဘုရားအစည်သားဘိုးတို့နှင့် အလွတ်သူစုခြားသင့်၍ဖြစ်သော
ကျွန်လည်းတပါး၊ အရှင်မင်းဧကရာဇ်မှတပါး၊ ဒါယကာတို့ဝယ်၍လှူ
သောကျွန်လည်းတပါး၊ အရှင်မလှူအထိန်းအသိမ်းအစောင့်တို့ဝယ်သော
ကျွန်လည်းတပါး၊ ဤလေးရပ်ကျွန်လည်းကျောင်းကျွန်ကို ဆိုခဲ့ပြီးသည့်အ
တိုင်း စီရင်၊ ၎င်တွင် ကွဲသည်ကား၊ ဘုရားရှင်ကို သာမိုဃ်းမြေထက်သော
ကြေးကျွန်နွားလှူအပ်သည်၊ ရဟန်းသင်္ဃာတို့ကို မလှူအပ်သည်သာကွဲ
သည်၊ ရွှေခွက်ငွေခွက်စသော အရာတို့ကိုကျောင်းတွင် အရိယာတို့သုံးဆောင်
၏၊ အခြားသို့မဆောင်မယူသာ၊ ထိုသို့ဆိုခြင်းကား၊ ကျောင်း ဘုရားတို့တွင်
အစည်ရှိသောဝတ္ထုကို သာဆိုသတည်း၊ ဤကား ဂရုဘဏ်၊ လဟုဘဏ်၊
ရှိသည်တို့တွင်သုံးအပ်မသုံးအပ်ကိုဆိုသောအခဏ်းတည်း၊

ဘုရားကျောင်းနှင့် ဆိုင်သူကိုအလွတ်သူတို့ဝယ်၍ ကျွန်ပြုခြင်းမြောက်
ပါးတူသည်ကား၊ ၊ပေါင်သေတပါး၊ ပေါင်ရှင်တပါး၊ ပေါင်ဆွမ်း
တပါး၊ မြီကြောင့် ဖြစ်သောကျွန်တပါး၊ ၎င်ကျောင်း ဘုရားအစည်
ကျွန်မကိုယူသည်ပါး၍မလျှော်ရတတ်၎င်တွင်ကျွန်ဖြစ်ခြင်းတပါး၊ ကျောင်း
ဘုရားအသည်ကိုယူသည်ပါး၍၎င်တို့ကိုလျှော်ရန်ငွေကြေးကြောင့်သူတပါးတို့

been given from respect to the head of the kyoung, by the supporter of it, he has no right or power to make such an offering, nor have the rahans a right to receive it. Although it is proper to make offerings of slaves, male and female, lands, gold, silver, buffaloes, oxen, elephants, horses, and rubies, and the benefactor or endower of the kyoung does so for its benefit, he has no right; the king only has power over men and land. If the supporter of a kyoung from ignorance has made an offering of them to the priest or to the kyoung, they shall not be slaves of the kyoung; let them be free, even if they have continued slaves for a long time and many generations. If the supporter of the kyoung has offered them with a view to their being employed in clearing and working about the kyoung, and they do not do so, it is not proper to call them slaves, nor (has any one) the right to beat them (for neglect;) if any one does so, he shall not be free from sin; if the slave does not work for the kyoung, it is his evil fate, and hell will be his punishment.

As regards the four kinds of slaves of the images of Gaudama, Tsadees* and Pudos,† Thiens,‡ Tanks and Wells, they are these; slaves, male and female, who have been offered by the king with the usual ceremony of dropping water; children of the above with a free person, or one of some class of the king's servants; those slaves who are bought and offered by some other supporter or benefactor, not the king; those who have not been offered by the owner, but who have been bought by those in charge of the place. Let decisions regarding these four descriptions of slaves be on the same principle as has been laid down regarding slaves of the kyoung; the difference is that land, slaves, and oxen, shall only be offered to the Para; it is improper to offer them to the Rahans; this is the only difference. As regards gold and silver cups, and similar things, the Areeyas in the kyoung, may with propriety use them, but they shall not remove them to any other place. This is said of things permanently belonging to the kyoung or Para. This paragraph relates to the propriety or otherwise of using things which are the inalienable property of the Para or kyoung, and those which are divided amongst the lesser priests on the death of the head-priest or abbot.

As regards the six kinds of slaves connected with the Para and kyoung, bought by free people and employed as slaves by them, they are these; those who are bought outright; those who are redeemable; those who are paid over as part of a debt; those who have become slaves from debt; those who having had connection with a female slave belonging to the Para or kyoung, and not being able to pay the compensation, have become slaves to the kyoung; those who having had connection with a female slave of the Para or kyoung, and not

* Solid Pagodas
† Pagodas with arched niches for Idols
‡ Buildings or spots of ground consecrated to holy purposes

မှာကျွန်ဖြစ်ခြင်းတပါး၊ ။ဤခြောက်ပါးတို့တွင်ကျောင်းဘုရားအသည်နှင့်စပ်သမျှ၊ ပေါင်သေ၊ ပေါင်ရှင်၊ ပေါင်သွင်း၊ မြီကျွန်လေးပါးတို့ကိုကျွန်ပြု၍ မစေကောင်းချေ၊အဖိုးကြေးငွေကိုသာတောင်းခံယူစေ၊ကျွန်ပြု၍စေမိရာရွေးသောသားသမီးမှိုလျှင်လည်းလွတ်စေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား၊ မစေထိုက်သောသူဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်း၊

ဘုရားကျောင်းအသည်မကိုယည်ပါး၍မလျှော်ရတတ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်မှာထီးကျိုးစည်ပေါက်၊မင်းသဲစိုးပေါက်ရှိလျှင်လွတ်စေ၊

ငင်ဘုရားအသည်ကျောင်း အသည်တို့ကိုယည်ပါး၍ လျှော်ရန်သူတရားတို့ထံအစေခံနေရသော ကျွန်မှာ၊ ရွှေထီး ရွှေနန်းဆက်စံတော်မူ၍ထီးကျိုးစည်ပေါက်ရှိသော်လွတ်စေ၊ ရွှေထီးရွှေနန်းထီးကျိုးစည်ပေါက်မယုတ်သော်၊ချွင့်ကိုယ်ဘိုးပေးရွေးလျှင်ခံစေ၊ထိုတွင်မွေးသောသားသမီးတို့မှာ၊ကြေးသပေါ်ကြောက်သာလွတ်စေ၊ ထမင်းဘိုးမျှသာပေးစေ၊ ငင်တို့သည် မပေးမရွေးနိုင်၍အရှည်သားစည်မြေးဆက် အမှတ်မဲ့စေစားခံနေရသော်လည်းဘုရားအသည်ကျောင်းအသည်မဖြစ်သာလွတ်စေ၊

ဘုရားကျောင်းမှ တ ပါး အစုအငန်း အမျိုးမှိုသူ ကို ပိုင်ဘိုးပေး၍ ဝယ်ခြင်းကျွန်မျိုးခုနှစ်ပါးဟူရာ၌၊ ငွေပေး၍ဝယ်ရင်းကျွန်တပါး၊ ငင်တွင်မွေးသောကြေးသပေါက်၊ ငင်တွင်မွေးသောသတက်၊ ငင်တွင်မွေးသောသတီ၊ ငင်တွင်မွေးသောသတွတ်၊ ငင်တွင်မွေးသောသတော့၊ ငင်တွင်မွေးသောသမျော့၊ ။ဤခုနှစ်ပါးသည်အမျိုးမှိုအစုအငန်းမှိုသူကို အပိုင်ဝယ်သောကျွန်တည်း၊ ငင်အပိုင်ဝယ်သောကျွန်ကို၊ မရွေးပြီ ရွေးတွင်မိတ်မိဘပေါက်ဖော်ဘိုးသွားတို့ဆို၍ ရောင်းညားသော်လည်း၊ ရွေးတွင်မမိတ်သာချေ၊ ဝယ်ရင်းကိုယ်ဘိုး အတိုင်းပေး ရွေး ခံစေ၊ ။ငင်သား ကြေးသပေါက်မှာတန်ဘိုးတွင်နှစ်ခြေနှင့်ရွေးစေ၊ ။ငင်သား သတက်မှာထန်ဘိုးတွင်သုံးခြေနှင့်ရွေးစေ၊ ။ငင်သားသတီ၊သတွတ်၊သတော့၊သမျော့သားမှာသုံးခြေကမတက်သာပြီ၊ ကိုယ်ဘိုးတံသုံးခြေ အတိုင်းရွေးစေ၊ ထိုသို့ဆိုခြင်းလည်း၊ ထိုသူတို့တွင်အဇမထင်သည်ကိုဆိုသတည်း၊ အဇထင်ရှား၍မွေးသောကျွန်မှာ၊ထိုအိမ်ရှင်ပိုင်ကျွန်ကြေးဝယ်အစုမှို၊ အမျိုးမှိုဖြစ်ကထည်း ငင်အတိုင်းရွေးစေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား၊ လင်မယားနှစ်ဦးကိုကြေးနှင့်ပိုင်ချေသောကြောင့်တည်း၊ ထိုကြေးဝယ်ရင်း သူသေသော်အဖိုးမရသာ၊မှိုသူတွင် သာဆိုခဲ့ပြီးသည် အတိုင်း အတက်စားရရာ၏၊လင်လွတ်၍မယားကျွန်ဖြစ်မူကား၊ ဆိုခဲ့ပြီးသည်ကိုယ်ဘိုးနှစ်ခြေတွင်၊ ချွင့် အဇတာနှစ်စုလွတ်စေ၊တစုအဖိုးကိုသာသခင်တို့စားစေ၊

being able to pay the compensation, have become slaves to some other person to procure the means of doing so. Of these six, the first four cannot with propriety be used as slaves; let their price only be demanded and recovered from them. If they are employed as slaves, the children born to them whilst so employed shall be free, they shall only repay the money paid for their subsistence. Why is this?—because they are people who ought not to be made to work.

As regards a slave who has become so from being unable to pay compensation for criminal connection with a female slave of the Para or kyoung, if a usurper shall seize the throne, let him be free.

As regards one who has become a slave to another for the means of paying the above compensation, if the rightful heir to the throne shall have succeeded, and a usurper shall have displaced him, let him be free. If there be no usurpation, and he pay the amount of his debt, let it be received, and let him be released; and as regards his children, they shall not be taken as born slaves, let them be free on paying only the price of their food. If they (the parents) cannot pay their debt, and their children or descendants shall, without thought (or remonstrance,) remain in servitude a number of years, they shall not become slaves of the Para or kyoung; let them be free.

Exclusive of the slaves of the Para and kyoung, as regards the seven kinds of slaves amongst those who are of some family and belong to some class of the king's servants, they are these; a slave bought in his own person for money; his children, kyay tha-bouk, born slaves; their children, tha-tet; their children, tha-tee; their children, tha-twoot; their children, tha-tau; and their children, tha-hmyau. These seven, who are of some family, or belong to some class of the king's servants, are bought slaves outright. Although these slaves so bought shall be sold by their parents or relations under engagement not to redeem them, and declare that their road to redemption is closed, this shall not be the case; if (the person originally bought) wish to repay the original amount for which he was purchased, let it be received; let his son, the kyay tha-bouk, (if he wish to redeem himself,) pay double the amount; his son, or the tha-tet, thrice the original amount; his descendants, tha-tee, tha-twoot, tha-tau, and tha-hmyau, shall not have to pay more, let them be redeemable at thrice the amount of the debt. This is said of children the fathers of whom are not known. Even if the father be known, let the price of their redemption be the same. Why is this?—because both the husband and wife are the money slaves of the master. If the person originally bought dies the price shall not be paid, but from those who are left, the advance in price as above laid down may be recovered. If the husband is a free man, and the wife a slave, let two parts of the above double and treble price be cancelled on the father's account, and let the master have only one part; if the father be a slave and the mother free, the law is the same.

အဖကျွန်ဖြစ်၍ အမိလွတ်လျှင်လည်း နည်းတူအစုအငန်း မရှိ။ မိလာဖလာကျွန်ခုနှစ်ပါးဟူရာ၌။ သတ္တကကျွန်စည်ရိုးတပါး။ ။ကျွန်စည်မထုတ်သော်လည်း ချင့်ကရင်။ ကုလားအမျိုးတို့ကို။ဝယ်သောကျွန်။ ၎င်တွင်မွေးသည်သားသွီး သပေါက်။ ၎င်သားသွီးမြေလပ်ကျွန်။ ၎င်သားသွီးအောက်ကလက်ကျွန်။ ၎င်သားသွီးကျွန်ဆက်။ ၎င်သားသွီးကျွန်ပင်။ ၎င်သားသွီးကျွန်စည်။ ထိုခုနှစ်ပါးသောသတ္တကကျွန်တို့တွင်။ အဖမထင်ဖြစ်ကမရွေးသာ။ အဖရှိထင်ရှားသခင်အသိသင့်နေမွေးသည်သားသွီးမှာယောကျ်ားမိမ္မနှစ်ယောက်ဖြစ်လျှင် သွီးကိုကျွန်စည်စုထားစေ။ မရွေးသာ။ သားယောကျ်ားကိုတန်ဘိုးပြတ်၍နှစ်စုလွတ်စေ။ တစုကိုအရွေးခံစေ။ ၎င်လင်မယားတွင်။ သွီးမိမ္မတယောက်တည်းဖြစ်ကတန်ဘိုးကိုသုံးစုစု၍နှစ်စုမိဘအစုသခင်စားစေ။တစုအလွတ်သူအဖအတွက်ချ၍ပေးရွေးစေ။ထိုသို့ဆိုခြင်းလည်းကျွန်မျိုးကိုလိုက်၍။ အခြေအတက်တွင် ဖူသတည်း။ ကျွန်မျိုးယောကျ်ားဖြစ်လည်းနည်းတူလှန်၍ရွေးစေ။

သားသွီး အများ သုံး ယောက်၊ လေး ယောက်။ ငါးယောက်။ ခြောက်ယောက်၊ ခုနှစ် ယောက်၊ ရှစ် ယောက်၊ ကိုး ယောက်ဖြစ်မူ။ မိမ္မ ကျွန်မျိုး ယောကျ်ားအလွတ်သူဖြစ်ကသွီးတစ်ကိုမရွေးသာထားစေ။ ဦးကျွန်သားသွီးကိုသုံးစုပြု၍တစုသခင်မှာရစေ၊မရွေးသာချေ။ နှစ်စုကိုအလွတ်သူအတွက်မပေးမရွေးရလွတ်စေ၊

ယောကျ်ားကျွန်မျိုး မိမ္မအလွတ် သူ ဖြစ် ကလည်း။ ယောကျ်ားတစ်ကိုမရွေးသာထား၍၊ကျွန်သားသွီးကျွန်ကိုသုံးစုစု၍တစုကိုသခင်ရစေ။ မရွေးသာချေ၊ နှစ်စုကိုအလွတ်သူမိမ္မကမပေးမရွေးအလုံးရစေ။ ဤသို့ကားဆိုတုံ၏၊ယောကျ်ားသက်သက်၊ မိမ္မသက်သက်မွေးသော်တယောက်သောသူကိုအရှင်ဘို့သားမြီထားရမည်၊ ကြွင်းသမျှမှာ၊ ဆင်ခြင်တုံဟူသောစကားနှင့်ဆင်ခြင်ရမည်မှာ၊ တဝက်သခင်တာ၊ တဝက် အလွတ် သူတာလည်းတူ၏၊ သုံးစုစု၍နှစ်စုအလွတ်သူဘို့ထား၊တစုကိုမပေးမရွေးရ၊ သခင်နှင့်ကျွန်ကရစေထုရှင်ရထော့ဆိုတော်မူ၏၊

ထိုသတ္တကတွင်သပေါက်မြေးထပ်၊ အောက်က ထက်မှစ၍၊ ခြောက်ဆွင့်အနွယ်တို့မှာအမိုးပြတ်၍သူတထူးမှာအသိုင်ရောင်းထားရာရွေးတါမဦးဖထိမှိုကြဲလျှင်၊ရွေးတွင်း မပိတ်သာချေ၊ ထား ရင်း သူတယောက်ကို အမိုးရင်းအတိုင်းအရွေးခံစေ၊ထိုကျွန်သေသော်လည်းကောင်း၊ ရှင်သော်လည်းကောင်း၊ ပေါက်ဖွားသောသားသွီးတို့မှာ၊သခင်ဟောင်းမရွေးသာချေ၊ သခင်သစ်မှိုင်

As regards the seven kinds of slaves who do not belong to any class of the king's servants, who are hereditary in the family, they are these: 1st, hereditary irredeemable slaves, those who, though they be not hereditary slaves, but bought slaves, are Kyens, Kareens, or Kulas; 2nd, children born of or to the above, tha-bouk; 3rd, their children, myay-lat; 4th, their children, ouk-ka-let; 5th, their children, kyoon-tset; 6th, their children, kyoon-beng; 7th, their children, kyoon-tsee. If the father* of the children of any of these seven kinds of irredeemable slaves be not publicly known, they shall not be redeemed; but with regard to children born to a father publicly known, who cohabited with the slave with the knowledge of the master, if there be both male and female children, let the daughters be irredeemable, and let the males be valued, and one-third of their price paid, and two-thirds remitted. If they have only one female child, let one-third of her price be remitted to the free father, and let him redeem her by paying the two-thirds of her price. Though it is thus said, it is with reference to the advance in the price, (that is, double and treble price.) If the hereditary slave be a male, let the same rule be applied.

If there shall be several children, three, four, five, six, seven, eight, or nine, and the mother be the hereditary slave, and the father the free person, having first set aside one daughter who shall not be redeemed, let the rest of the children be divided into three, and let the master have one share; they shall not be redeemed; the other two on account of the free person shall not be redeemed; let them be free without payment.

If the male be the hereditary slave and the woman the free person, one male child shall be set aside as irredeemable, and the other children shall be divided into three parts; let the master have one share which shall not be redeemed, and let the free woman have the other two without redeeming them or paying any thing. Though it is thus said, if the whole family of children be males, or females, one shall, according to the invariable custom, be set aside for the master, and as regards the rest, considerate discretion shall be used. Thus one half has been decreed to the master and one half to the free person, or they have been separated into three portions, and two been declared the share of the free person, and one of the slave and master which shall not be redeemed. Thus the lord recluse said.

Of these irredeemable slaves commencing with tha-bouk, myay-lat, and ouk-ka-let, including the whole six generations, if one shall be valued and sold out-right to another person with an engagement to redeem them, the road to redemption shall not be closed; the person originally so sold shall be redeemable at the original price paid; and whether he or she live or die, his or her children shall not be redeemed by the former master; let the new master retain and be the

* A free person.

စေရစေ။ ထိုသင်္ဃိကကျွန်ကိုရောင်းဝယ်သဉ်ကာလ၊ သားမြေးမြစ်တိုင်အောင် ရွေးပါမည်ဆိုစေကာမူ၊ သားမြေးမြစ်တိုင်ပြီးသည် ဂထိပင်ရှိသော်ထည်း၊ သခင်ဟောင်းမရွေးသာချေ။ သခင်သစ်အလုံးပိုင်စေ၊

ထိုသင်္ဃိကကျွန်ကို၊ တန်ဘိုးတဝက် အပေါင်ထားရာ၊ မွေးသော သားသို့မှာ၊ ထိုပေါင်ရင်းသူရှိ၍ရွေးလျှင် သခင်ဟောင်းကမွေးသမျှကို အလုံးရစေ၊ သခင်သစ်မပိုင်သာချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား၊ ကျွဲပေါင်းတခြိ၊ ကျွန်ပေါင်းတရွာတူ၍လည်းမှာလေသည်။ ပိုင်ဘိုးလည်းမဟုတ်၊ တန်ဘိုးတဝက်သာဖြစ်သည်။ အရင်းကိုရွေးက၊ အဖျားအလုံး သခင်ဟောင်းကရစေ ဟူသတည်း။

မင်းကြီး။ သင်္ဃိကကိုအပေါင်ထားရာနှစ်ပါး ဟူသည် ကား၊ တန်ဘိုးတဝက် နှင့်အပေါင်ထားခြင်း၊ တန်ဘိုးနှင့်ပေါင်ထားခြင်း နှစ်ပါး ရှိသည်၊ ထိုနှစ်ပါးတို့တွင် တန်ဘိုးနှင့်ရွေးပါမည်ဆို၍ ပေါင်ရှင်ထားရာ၊ ကိုယ်ဘိုးပိုင်ဖြစ်ချေသည်။ ရွေးပါမည် ဟုဂတိရှိသောကြောင့် သာထားရင်းသူကို ရွေးရချေသည်။ သားသို့မှာမရွေးသာချေ ဟူသတည်း။ အစုအငန်းအမျိုးရှိတို့မှာ ကိုယ်ဘိုးတန်ကရွေးပါမည်ဟုပေါင်ရှင်ပင်ဆိုသော်လည်းပိုင်စေ၊ သားသို့ကိုကြေးသပေါက်ကောက်စေ၊ ၎င်အစုအငန်းအမျိုးရှိကိုပိုင်စေ၊ စာထားနှင့် ရောင်းသော်လည်းတန်ဘိုးမရောက်ကမပိုင်သာချေ။ ။၎င်တို့မွေးသည် သားသို့တို့ကိုလည်းကျွန်မဆိုသာချေ၊ အရင်းကိုပေးလျှင်လွတ် စေ၊ သင်္ဃိကကျွန်စည်တို့သည်ရွေးပေးအံ့ဟူသော်၊ ချင့်တွင်ရှိသမျှကိုအစည်သိမ်းဦး၍အဖိုးခံလိုလျှင်တန်သမျှအဖိုးကိုအတိုင်းသုံးချေ ပြတ် ၍ခံစေ၊ ဤကားသခင်အဖိုးခံလိုသည်ကိုဆိုသတည်း။ သခင်တဉ်းအဖိုးကိုမခံလိုက၊ မရွေးမပေးသာ၊ ချင့်တွင်ရှိသမျှပစ္စည်းဥစ္စာသည်။ သခင်ပိုင်သည်ယူပိုင်စေ၊ ဥစ္စာကိုယူသည် ဟူ၍၊ သခင်မလွတ်သချေကိုကျွန်မလွတ်သာချေ။ သခင်သည်ထိုကျွန်ကိုသွေးကြီးသားကြီးသွန်၍၊ ကျွန်အရာကလွတ်မည်ဆိုဂတိရှိက လည်း လွတ်စေ၊ သခင်ထံသို့ဝင်နေပြန်သည်ဖြစ်လျှင်၊ အထက်စကားရှိသည်ဟု မလွတ်သာချေ၊ ကျွန်ဖြစ်မြဲဖြစ်စေ၊ ကျွန်တွင် ရသမျှ သခင် ပိုင်ရာ၏၊ ကျွန်တွင်အပြစ်ရှိလည်းသခင်ခံရချေ၏၊ ထိုသင်္ဃိကကျွန်ကို အဖိုးခံချေသော်၊ ပြည်ရွာချောက်ချားရာ၏၊ အဘယ်ကြောင့် နည်း ဟူမူကား၊ အမျိုးမစင် ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ။ဒိုလူများတို့အစည်သင်္ဃိကကျွန်အဖိုးမခံထိုက်ချေ၊ ။ထိုသင်္ဃိကကျွန်ကိုရဟန်းပြု၍လွတ်စေတော့ဆိုသော်၊ ထိုကျွန်ရဟန်းကလွတ်၍၊ လူ

owner of them. At the time of buying and selling this irredeemable slave, if an engagement shall have been made to redeem him, his children, grand-children, or great grand-children, though these descendants shall be born, the former master shall not redeem them; let the new master have the full right to them.

When these irredeemable slaves are pledged for half their price, the children born whilst so pledged may be redeemed by the former master during the life of the person originally pledged; the new master shall not have a right to them. Why is this?—because, it is a saying, "though a pledged buffalo may have increased to a whole penful, or a pledged slave have increased to a village," although the price which would entitle the owner to full possession has not been given, but only one half of the proper value, if the one originally pledged be redeemed, it is said, let the former master nevertheless have all the increase.

Oh king! in pledging an hereditary slave, there are two ways, one for the full value, and one for only half. Of these two, when they are pledged so as to be redeemable at their proper price, it is a price that gives the right of property, and the original proprietor only recovers them, because there was an engagement to redeem them; still, it is said, the children shall not be redeemed. But as regards persons who belong to some class of the king's servants, if they be pledged for their full value, even though it be said by the person pledging them that he will redeem them, let the proprietary right be complete, and let the children be taken as born slaves, kay tha-bouk; but if the price be below their full value, although they be sold outright by written engagement, the right in them shall not be complete, nor shall their children be called or considered as slaves; if the original price be paid let them be free. But if it be proposed to redeem an hereditary irredeemable slave, let all his property be taken from him, and if the master wishes to take his price, let his proper price be trebled, and let that be paid. This is said when the master is willing to take his price. If he does not consent he shall not be redeemed: all the property that he has belongs to his master; let him have the right to take it, and though he does so without releasing the slave, he cannot be freed from the condition of slavery. If the master, having had sexual connection with the slave, has made a promise that he will release her from slavery, let her be released; but if she return to her master, she shall not be released on the former promise; let her be a slave as before. All the property that a slave acquires belongs to the master, and he is answerable for his offences. If the price of these irredeemable slaves be received, (and they be freed,) the country will be unsettled. Why is this?—because they are a degraded, filthy race. Oh all people! it is not proper to receive the price of hereditary irredeemable slaves; and though it is said of these slaves, "make a priest of him and set him free," when that

ဖြစ်လျှင် ကျွန်ဖြစ်ရ ကောင်း သည် မဆိုသာချေ၊ ကျွန်အဆူက လွတ်စေ၊ အ
ဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ သံသရာဝတ်ရေစက်ချချေသောကြောင့်တည်း၊
ထိုကျွန်သည်လူပြုရာ၊ မကုန်၍သူတပါး ထံကျွန်ခံသော် မခံသာချေ၊ သခင်
ရင်းသားမြေးတို့ထံခံစေ၊ ။ထိုငွေကိုတတ်ကုန် နိုင်၍ပေးလည်းအရင်းထိုင်း
ခံစေ၊ ငကျွန်အမျိုး အရာဖြစ်သည် မဆိုသာချေ၊ ။သခင်အမှုကြောင့်ထို
ကျွန်သည့်ကရာဇဝတ်မင်းဒါဏ်မင်းထေးသေဒဏ်ပျက်ဒဏ် သည်ကိုခံရ၍သခင်
မပေးမရွေးနေခြင်းကြောင့် ကျွန် အလျောက် ခံ ရရာပေး ရွေးလွတ်လျှင်ကျွန်
ရင်းဖြစ်သည်မဆိုသာချေလွတ်စေ၊ထိုသည့်ကကျွန်မစောင့်၍ချင့်ထိုသေဘေး
ပျက်ဘေးရောက်၍၊ခံရလည်းအရှင်လွတ်ချင့်ကိုယ်တခုဆုံးစေ၊ကျွန်အမှုအ
ဖြစ်ကြောင့်ရှောင်နေ၍သခင်မိုက်လျော်ရလျှင်အပြစ်သင့်ရာတွင်၊ တဝက်ကို
သခင်မိုက်စေ၊ ။ထိုသည့်ကကျွန်ကိုမြီတင်ရာလည်းကောင်း၊ရာဇဝတ်မှု
နှင့် ဆန့်ကျင် ဘက်မဟုတ် တစုံတခုကြောင့်၊ သခင်ကကိုယ်စားအပ် ၍ အ
ကျည်းအမြောင်းခံရသော်လည်း၊ ကျွန်အရာကလွတ်ကောင်းသည်မဆိုသာ၊
သေဘေးပျက်ဘေးမဟုတ်သမျှသည်၊ မိဘတာသားသို့း အရှင်တာ၊ ကြေး
ကျွန်ဆိုချေသည် သခင် ဝန်ကို ခံရ ထိုက်ချေသောကြောင့်ကျွန်အရာကလွတ်
ကောင်းသည်မဆိုစပိုင်ချေ၊ကျွန်အရာကမလွတ်စေနှင့်၊ ။အကြွင်းသည့်က
ကျွန်တို့သည် တရပ်တကွက်တည်း၊ အတူတကွတရွာတည်းနေ၍ သားစည်
မြေးဘွားတရွာတည်းထောင်နေစေကာမူ၊သခင်သားမြေးမြစ်တို့၏၊ ကျွန်က
မလွတ်သာချေ၊ ထာဝရကျွန်မှန်ချေသောကြောင့်တည်း၊ မည်သည်အမှုမ
ဆိုသခင်စေပိုင်သောကျွန်ဖြစ်သည်၊ အကြွင်းကျွန်စည်ကို သူတပါးသို့အပိုင်
အဆုံးမရွေးပြီးဆို၍ ရောင်းရောက်တော်သောကြောင့်၊ လွတ်သောကျွန်သည်
ကျွန်ကြွဖြစ်သည်သခင်ရင်းသားမြေးတို့သို့သာပေါင်ဘက်ဝင်စေဟုမနူ မည်
သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

ဘိုးဘွားမိဘပေါက်ဖော်အဆွေခင်ပွန်း ပေး သောကျွန်စုနှစ်ပါး ဟူအည်
ကား၊ အစည်ကျွန်မျိုးကိုပေးခြင်း တပါး၊ ထိုကျွန်မှာအစည် အထိုင်းပိုင်အ
ကြေးဝယ်အမျိုးရှိကျွန်ကိုပေးခြင်းမှာ၊ကြေးကိုပေးရွေးလျှင်လွတ်စေ၊မရွေး
မပေးသမျှစေပိုင်စေ၊ ။သုံးရကိုပေးခြင်းမှာ၊ အစည်းဆိုင်ပိုင်ရကောင်း
သည်မဆိုသာ၊ပျော်ပါးသမျှမပေးမရွေးသမျှ၊မိဘပေါက်ဖော်မပေါ်သရွေ့အ
စားပိုင်စေ၊ ။ဓမ်ရမှာလည်းနည်းတူ၊ ။လက်ရမှာလည်းနည်းတူ
မိရိုနေသောသူကို ပေးရာမှာ ပေးသောသူလည်းမပေးပိုင်၊ ယူသူလည်းမယူ
ပိုင်ပျော်ပါးသမျှအစေခံလိုလည်းခံစေ၊ ။မိမိတို့သားသွေးကိုကျွန်ပြုထေပေး

slave quits the priest-hood and becomes a lay-man, he shall not be reclaimed as a slave; let him be released from his state of slavery. Why is this?—because it is a matter having reference to a future state, and the ceremony of dropping water has been performed. And if this slave, whilst he is a lay-man, shall from want become a slave to another person, it shall not be lawful, but let him be the slave of the children or grand-children of his original master; and when he can pay his debt, let only the original sum be taken; they shall have no claim on the ground of his having been their hereditary slave. If in the service of his master, such a slave shall commit some offence for which death is the punishment, and if he escapes without the intervention of his master, by his own means, the master shall have no right to claim him as his slave originally; let him be free. If from his own neglect, the punishment of death shall be incurred by him, let the master be held free; let him lose his life. If he keeps out of the way on account of some offence committed, and the master be obliged to pay compensation for him, let the master bear one half. If on account of debt, or any matter, not criminal, the master gives over the slave as his substitute, though he suffers confinement, he shall have no claim to release from his condition of a slave. It is said that in all matters not involving death, children shall answer for their parents, and slaves for their masters, and because he ought to bear his master's burthen, he shall have no right to claim release from slavery; let him him not be released. If any hereditary slaves living in the same place, shall have children and descendants, and shall establish a village, they shall not be released from bondage to their master's children and descendants; because they are slaves to all eternity, and slaves that the master has a right to employ in any business without exception. When any hereditary slave shall be sold with an agreement that he (the seller) will not redeem him, and if by good fortune he become free, he is a rising slave; let him go as a companion to the children of his original master only.

As regards the seven kinds of slaves given by grand-parents, parents, relations, or friends, it is thus: 1st, when an hereditary slave is given, let such a slave be owned as an hereditary slave; 2nd, when a purchased slave is given, if he repay the amount, let him be free, and let him be employed until he does so; 3rd, when a Thong-ya slave is given, the receiver shall have no right to say he ought to be hereditary; he may be worked while his situation is agreeable to him, till his ransom is paid, or till his relations are discovered; 4th, when a Pan-ya is given, the same rule holds good; 5th, when a Let-ya is given, it is the same; 6th, when a person who is living on another's bounty is given, the giver has no right to make the gift nor the receiver to receive it; let him be employed only as long as it is his pleasure; 7th, when a man's own children are given as slaves, the giver and receiver have a right to make and receive the gift: but if

ခြင်းမှာပေးသောသူ၊ ယူသောသူလည်း ပေးပိုင်ယူပိုင်၏၊ ထိုသူသေသော ထက်တွင် အစေခံပြီးမှ မပျော်ထွက်သွားသော်လွှတ်စေ၊ ဝတ်ကြောင့်မဟုတ် ခြင်းမဟုတ်ချစ်၍ပေးခြင်းဖြစ်သည်၊ပျော်ပါးသမျှစားရ၏၊ထိုသူတို့သည် ဆယ်နှစ်မြောက်အစေခံ၍ ကျွန် အရာကကင်းကောင်းသည် ဆိုသူမှ ချစ်၍ မိဘပေး လေပြီး သည် ကိုယ်ဘိုးရကောင်းသည် အစည်ဖြစ်သည် မဆိုသာ လွှတ်စေ၊ သားစည်မြေးဆက်အစေခံကာလအရှည်ရှိချေလျှင် တန်ဘိုးမပေး လွှတ်စေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ ချင့်တို့စည်ဆက်မကျွာအစေခံရ ချေသော့ကြောင့်တည်းဟုရှင်မနူဆိုတော်မူ၏။

ကျွန်ပေါင်နှစ်ပါးဟူသည်ကား၊ တန်ဘိုးတဝက်နှင့်ဝယ်သဉ်ကျွန်တပါး၊ တန်ဘိုးတဝက်မကျနှင့်ဝယ်သောကျွန်တပါး၊ထိုနှစ်ပါးသောကျွန်တို့ကိုပိုင် စေဆိုသော်လည်း မပိုင်သာအပေါင်ဖြစ်စေ၊ ထိုသူတို့ကိုမြစ်ကူးချောင်းခြား ပင်နိမ့်ပင်မြင့်မစေသာ၊ ရေသွန်းထိန်းစများအထမ်းအရွက်အသယ်အပို၊မ ထဦ့သာထည့်ချေသော်လွှတ်စေ၊ တစုံတချက်အမှုအပြုမတော်၍ကြိုးခေါက် တဖျားတတောင်ရိုက်ခပ်ပါးနားပုတ်မိသော်လည်းအပြစ်မရှိ၊ ၎င်းအမှု တွင်ရိုက်ခပ်မတော်သေးချေသော်တကျိပ်သူတွင် ချင့်ပေးရင်းအဖိုးကိုတွက်ချ ၍ပေးလျော်စေ၊မိတ်မတူသည်ကိုသခင်ကမလွှန်ချေလျှင်ငွေတရာလျော်စေ၊ ကိုယ်ဘိုးလည်းတွက်၍ချစေ၊မိတ်တူကအိမ်ထောင်မနေ၊ကျွန်ကညင်းလျှင်၊ ကိုယ်ဘိုး ကိုရွေး စေ၊ ထိုကျွန်မိတ်တူလျက်သခင်က မနေလိုလျှင် လွှတ်စေ၊ ကိုယ်နေနှင့်တန်လျှင်ချစေ၊ အလျော်မှာနေရင်းကိုယ်ဘိုးနည်းလျှင် ပြည့်၍ လျော်စေ၊ ၎င်းချင့်တို့ကြောင့် တရှင်း၊လင်ပန်းဇလား၊ကျွန်သွား၊သက်မြှသတ် မဲ့သေပျောက်ကွဲရှလျှင်ရှေးသည်ကာလအစားဆပ်ခဲ့စေ၊ ၎င်းကားဆိုတုံ ၏၊ကျွန်သွားဆင်မြင်းသေခြင်း၌သခင်စေ၍သွားရာလုပ်ရာစီးနင်းရာသေသည် ကျိုးသည် ကန်း သည် သခင် အမှုကိုဆောင်ရာ ကွဲရှ သည်များ မှာလွှတ်စေ မလျော်သာ၊ နံနက်အစေကိုနေ့သွားခြင်းစေသော အရပ်ထမ်ခရီးကို မသွား ခရီးဖွဲ၍သွားသော်၊ သေသော်ကျိုးသော်အစားလျော်စေ၊ စေသည်ခရီးအ ရပ်ပင်မှန်စေ၊မိမိမရိုက် မခပ် တန်ရိုက်ခပ်ချေ ၍ သေသော်အစား လျော်စေ၊ အရှင်စေရာဖြစ်စေ၊ မပျောက်တန်ပျောက်သော်ချင့်ကြောင့် မကွဲတန်ကွဲရှတ်

the person given, after having been employed by the receiver, shal leave him, let him be free. It is not a gift of gratitude, but of affection: he may be worked as long as it is agreeable to him. If after having submitted to be employed ten years, he shall demand his release from the state of slavery, the receiver shall not, on the ground of his having been given by his parents, claim his price nor consider him an hereditary slave; let him be free. If one generation shall have passed in slavery, let him be released on paying his proper price. Why is this?—because they have submitted to slavery for one generation; thus the lord recluse said.

As regards pledged slaves, it is thus; there is one who is bought for half his proper price, and one who is bought for less than half. And though these slaves be handed over in full right by the seller, the buyer shall not have full proprietary right in them; they shall be held to be only pledged, and shall not be employed in crossing a river or on the further side of it, nor in climbing trees high or low, nor shall they be employed in pouring water, nor taking a part in the ceremony of betrothment; if they be so employed, let them be free. If one of these slaves commits any offence, and his master punishes him by striking him with the bight of a rope, a ratan, or the elbow, or by slapping his face, no blame shall be attached to him; but if the beating be severe and he die, let the price originally paid for him be deducted from that of ten men, the compensation for murder, and let the master pay the balance. If a limb be broken, or an eye blinded, let the price paid for the slave be deducted from the compensation for such injury, and let the master pay the balance. If the master have forcible connection with such a slave, let him pay compensation in one hundred (tickals) of silver, minus the price of the slave. If the slave is consenting, and refuses to remain as his wife, let her pay the price of her body. If the slave is willing to remain as his wife, and the master refuses to keep her, let her be free. If the money for which she is a slave be equal (to the price of her body,) let it be kept by the master; but if the sum be less than the compensation to be paid, let her make it up. If by her means, a spade, salver, goblet, buffalo, ox, or any thing animate or inanimate shall be broken, lost, or die, at the time of her paying her redemption, let her replace them. Though it is thus said, if the buffalo, ox, horse, or elephant, shall have died, have a limb broken, or be blinded in the service of the master, performed by his order, they shall not be replaced. If the slave was ordered to go in the morning, and did not go until the day time, or went to a different place, or by another road, and death or breakage ensue; let it be made good. If the proper road have been taken, and the proper place gone to, but the slave have beaten (the animal) in an improper manner; let him replace it. If the master sent him, but (the animal) shall without sufficient reason be lost, or by the act of the slave shall be injured or des-

သော်။အစားပေးလျှော်စေ၊ ။ထိုသို့ကျွန်ပေါင်းနှစ်ပါးတို့တွင်အကြောင်း၊အရပ်ရပ်ကွဲပြားသည်ကိုပညာရှိတို့သိရာ၏။ ။အဘယ်ကဲ့သို့သိရာသနည်းဟူမူကား၊ ထမ်းသမားဖြစ်သည်ကိုသိလျက်ထမ်းတက်ပါမည်အပေါင်ခံခြင်း။ တောသွားမုတ်ဆိုးဖြစ်သည်ကိုသိလျက် အပေါင်ခံခြင်း။ တငါမှန်းသိလျက်ထိုတငါ အတတ်ကို လုပ် ပါ မည် အပေါင် ခံခြင်း။ ခရီးသွားသည်ကုန်သည်မျိုးကိုသိလျက်အပေါင်ခံခြင်း၊ ကတ္တိုသည်မှန်းသိလျက် အပေါင်ခံခြင်း၊ လှေသားမှန်းသိလျက်။လှေသွားမည်ဟုအပေါင်ခံခြင်း။အကြင်လယ်လုပ်တို့တွင်ဆင်ကျားဝက်ရဲ ငန်းမြွေရှိရာသိလျက်အပေါင်ခံခြင်း။ ဤအရပ်ခုနှစ်ပါးကိုသိလျက်အပေါင်ခံ၍စေလျှင်စေပိုင်၏။ အပြစ်မရှိ။ ထိုသို့စေရာတွင်သခင်အမှုကြောင့်သေလျှင်ကိုယ်ဘိုးဆိုးစေ၊ အပြစ်မစားရရာ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။အကြင်သူနှစ်ယောက်တို့ကို။ပွဲဦးလက်ဖွေ့တိုက်၍သေရာအပြစ်မရှိသကဲ့သို့တည်း။ ။ထိုသို့ကားဆိုတုံ၏။သခင်မစေ၊သခင်အမှုလည်းမဟုတ်။ချင့်အလျောက်သွား၍ထမ်းကကျသော်။ ကျားခဲမြွေကိုက်ဆင်သတ်မိကျောင်းငင်သော်။ ရေကူးရာသေသော်။ ကြေးမဆုံးသာ။မိဘ မယား သားသမီးတို့ကပေးစေ။ သို့ကားဆိုတုံ၏။ ကြေးရှင်မစေသော်လည်း၊ကြေးရှင်အမှုကိုကျွန်ပေါင်အလျောက်ကြေးရှင်မသိ။ ဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်ရာ၊ ထိပါးသေသော်ကြေးဆုံးစေ။ထိုကျွန်ပေါင်တို့သခင်ထံနာဖျားသော်။မိဘအရှင်ဟောင်းတို့သို့အပ်၍ကုစားစေ။ အရှင်မိဘသားသမီးတို့ထံသေသော်။ ကြေးရှင်ကိုယ်ဘိုးပေးစေ။ လုပ်ခွန်မှာအလုပ်ပျက်သည်ရက်မှစ၍တလလျှင်ခြောက်မူးကျကိုတွက်၍ပေးစေ။ထိုကျွန်ပေါင်သည်ကြေးရှင်ထံသေသော်အပြစ်မရှိ၊ ကိုယ်ဘိုးဆုံးစေ။

ကျွန်ပိုင်နှစ်ပါး ဟူသည်ကား။အစုအငန်းအမျိုး ရှိကျွန်ကိုယ်ဘိုး တန်နှင့်ဝယ်ခြင်းတပါး။ ။တန်ဘိုး ထက်အလွန်ဝယ်ခြင်း လည်း တပါး။ ဤနှစ်ပါးမှာပိုင်ဘိုးရောက်လေပြီးသည်။ကြေးသပေါက်ကောက်ပိုင်စေ၊ ပြေးသွားရာသေလည်းဆုံးစေ။ ။ထိုကျွန်တွင်မယား သားသမီးပြေး သွားရာရလျှင်သခင်ပိုင်စေရစေ။ပြေးသွားရာမိဘမယားသားသမီးထံသေသည်ဟုကိုယ်ဘိုးမတောင်းသာချေ။ကျွန်ပိုင်ဖြစ်ချေသည်။ထိုသို့အပိုင် ထားရာဝယ်သည်၊ပြေသည်နေ့မှ စ၍မစေရချေက။ မိဘပေါက်ဖော်မ ယား လင် သားသမီး တို့ထံသေသည်မှာမလွတ်သာချေ။ရောင်းရင်းသူအမွေခံတို့ကနှစ်လဉ်တန်ဘိုးကိုတွက်

oyed; let it be made good. That wise men may understand every ing regarding these two kinds of pledged slaves, the law is laid own as follows:—If a man knowing another person to be by profeson, a climber of Palmyra trees, submits to be pledged to him; or in ie manner knowingly submits to be pledged to a frequenter of the rest or hunter, or to a fisherman, or to a travelling merchant, or to ferry-man, or to a boat-man, or to a farmer, knowing that he has i his farm elephants, tigers, vicious hogs, or venomous snakes, and rees to assist them in their various occupations, he may in any of e above seven instances be employed as agreed upon, without ult. If whilst engaged in any of these employments on the masr's business, the slave shall by some accident die, the master shall se the amount for which he was pledged, and (his relations) shall t claim or receive any compensation. Why is this?—because it is nilar to the case of two men fighting in the assembly, where there no blame if one dies. Though it is thus said, if the master have t sent him, and the business he was employed on was not his masr's, but he went of his own accord, should he fall from a palm tree, be bitten by a tiger or snake, an elephant kill him, or an alligator rry him off, or he be drowned in swimming; the master shall not se his money; the parents, wife, or children, shall pay it. But ough it is thus said, if any thing smite him so that he die, while gaged in his master's business, although he be so employed of his n accord without having been sent by his master, or without his owledge, his price shall be lost. If a pledged slave shall fall sick ilst with his master, let him be returned to the charge of his pants or former master, and let them attend on and administer medine to him. If he shall die whilst with his former master, his pants, or his children; let them pay his price to the creditor, and six os a day as the price of his labour, reckoning from the day on ich he ceased to work. If he die with his master, there is no ult; let his price be lost (to the master.)

As regards the two kinds of slaves who are the property of the aster, it is thus: one is a person belonging to some class of the ng's servants, and bought for his proper price; one bought for more an his proper price. When their price has been paid, let their ildren be taken as born slaves; and if they run away and die, let e master lose the money paid; if they get a wife or children dung the time of their running away, let the master take them as his operty; if one of these slaves runs away and dies with his wife or ildren, his price, on his death, shall not be demanded, he is a slave e property of his master. If a slave of this description, shall run ray on the day he is bought, before the master has employed him, d shall die with his or her parents, relations, wife, or husband, or ildren, he shall not be held free; let the person who sold him, or heirs, if a year has expired, pay twice the amount he was sold

If a year has not expired, let the months be reckoned and yment made accordingly; the children of the slave shall not be ten as born slaves. Why is this?—because he was bought as a ve on a written engagement, and (the master) had never employed n. Though it is thus said, if after seven days, a month, or year, shall abscond and keep out of the way, let his master have a right demand and take five mats a month the price of his lost labour; d if there be any children born, let them be taken as born slaves; d in paying his price, let the original amount be paid. If any ve shall owe a large amount to his master as the price of labour t, and the master shall not take it, but the original amount paid; if er the bond has been destroyed, the master shall demand the price the labour lost, it shall not be recoverable from any slave whater; let him be free; but if the price of the lost labour be paid, and original sum be left, the account shall only be settled on paynt of the original also. For this reason,—Oh king! the branch nnot be larger than the trunk, and after the tree has been felled, branch cannot live; but although the branch be cut off, the ole that is attached to the root grows again; so after paying price of labour lost, equal to the original amount of debt, the orial price shall not be added to; though many years may have psed before it be paid, let the original sum only be taken. If he nnot pay the original sum, and if after the amount paid has been tered in the bond, he shall run off again, the master has a right to price of labour lost at five mats a month until it amounts to the ginal sum; but after this, he shall not a third time have a right to mand an addition. Why is this?—because in the first two addinal sums taken, the trunk of the tree was not dead, on account of roots, and as the branches and leaves spring again, he had a ht to demand it. Thus Menoo the recluse said.

Oh king! as regards the four kinds of slaves who have become so m debt, it is thus: 1st, a slave who becomes so for an original bt; 2nd, a slave who becomes so on account of the interest; 3rd, lave who becomes so on account of both; 4th, a slave who bemes so by being security. Of these four, as regards the one who comes so for an original sum lent, if he pay the original sum, there all be no interest; it is like the Cuckoo depositing her egg, there no new shoot. (interest on the money, or advantage to the bird tching the egg;) if the original sum be paid, let him be free. ough this is said, if the debt be equal to the price of his body, or uble that amount, it is meant that the debt should be satisfied by yment of the original sum; but if it be more than double the price his body, let only what is proper be liquidated by the price of his our; let him pay both the principal and interest of all beyond that m; his children shall not be taken as born slaves; he shall not be ployed in climbing trees, at a distance, or in any of the seven (pro-

အရပ်သို့မစေခိုင်ချေ၊ ၊ငွေကြေးအရင်းကိုယ်ဘိုးမရောက်တွင်ဗျူသောအ ညွှန့်မတိုးစေရ၊ဥဩသားနှံကဲ့သို့ဝင်လုပ်လျှင်ထိုငွေတန်ဘိုးမြို့တွင်ထထငါး မတ်နှင့်တွက်၍ပြေလျှင်ရင်းပွားပြေစေ၊ကျန်လျှင်ပေးစေ၊ ထွန်၍ထန်ထိုးအ လုပ်ခွန်ကိုမစားသာချေ၊ ငွေရင်းမပြတ်တကားထုမဆိုသာချေ၊ထိုကြွေး ကိုယူ၍ နှစ်လအနည်းငယ်လုပ်မလုပ်ပြန် လျှင်၊ လုပ်ခွန်ထခွန်ကိုရှု၍ ရင်း ပွားဆပ်စေ၊

မြို့ပွားကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်မှာ၊ အရင်းပေးသေပြီးသဉ်၊အစည်အထိုင်း ကျွန်ခံသော သက္ကရာဇ်စာမထားစား နှံ့းမျိမ်ခွင်မတင် သော်၊ လုပ်ခွန်အထ ငါးမတ်နှင့်တွက်၍ပြေလျှင်ပြေစေ၊မပြေလျှင်ကျန်ကိုပေးစေ၊အထိုးအစွားအ စားသာချေ၊ စားနှံ့းမျိမ်တင်၍သက္ကရာဇ်ကျွန်ခံစာရင်း ထား၍သူ့သိချွမ်း ကျွန်ခံငွေနှင့် အတက်အညွှန့်ကိုဆပ် လျှင်ကျွန်မည်စေ၊ ထိုကျွန်သည် ရေး လျှင်တန်ဘိုးပေးစေ၊လုပ်လျှင်လည်းလုပ်ခွန်နှင့်ထဘိုးအမှီတွင်ချ၍ပေးစေ၊ မွေးသဉ်သားသမီးတို့ကိုကြေးသပေါက်မဆိုသာချေ၊မြို့ရှင်၏ဖျည့်ပတ်မြို့ မြို့စား၏လျှည့်ပတ်ခြင်းနှစ်ပါးဝင်လေသည်ဖြစ်သောကြောင့်တည်း၊

မြို့ရင်းပွားနှစ်ပါးနှင့် ဖြစ်သောကျွန်မှာ၊ အရင်းအပွားချေတိမှကျွန်ခံ သက္ကရာဇ်စာမထားလျှင်ကျွန်မမည်သာ၊ လုပ်ခွန်တထငါး မတ်ကိုရွှေ၍ ရင်းပွားတွင်ချ၍ပေးဆပ်စေ၊ သားသမီးမွေးလည်းကြေးသပေါက်မရောက် သာ၊မြို့ရှုမိုက်ခြင်းမှုသာဖြစ်သည်၊ သေသော်လည်း၊ ချင့်ကိုယ်ဘိုးနှင့်ရော ရာတွင်ချ၍၊ကျန်ငွေရင်းပွား ဆပ်စေ၊

သုမြို့ကိုတိုင်ခံ၍ မြို့စား ပြေးရှောင်သေခြင်းကြောင့်၊ အရင်းကိုမြို့ထိုင်စေ ပြေနိုင်၍ကျွန်သက္ကရာဇ်စာထား၍ခံသော်လည်းကောင်း၊စားနှံ့းမျိမ်ခွင်တင် ၍သံသော်လည်း၊ ထိုမြို့ရင်းတွင်သာလခွန်နှင့်တွက်၍ချဆပ်စေ၊ သေသော် လည်းသေသူကိုယ်ဘိုးတန်ရာချ၍အကျန်ကိုဆပ်စေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား၊ချင့်စာရင်းမဟုတ်၊မြို့ထိုင်ဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်း၊

အိမ်မှုကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်နှစ်ပါးဟူရာ၌ ကာမဂုဏ်ရှင်သို့မချွေ၍ နှင့် ၍ကျွန်ဖြစ်သဉ်မှာ၊ထိုကာမလွန်သောသူသေလျှင်လွတ်စေ၊ သားသမီးမိအဖို ကိုမခွဲသာ၊ ကာမရှင်သေလည်းလွတ်စေ၊ မိဘထင် သား သမီးထိုကကျွန်မြို့

hibited) places. If the original sum borrowed be not equal to the price of his body, there shall be no interest. If he goes into his creditor's house like the Cuckoo depositing her egg, let his services be valued at five mats a month, and if it amount to the sum borrowed, let it be liquidated thereby; if not, let the balance be paid. If the price of the labour be greater, it shall not be paid (to the slave,) nor shall (the master) make any claim that his money has not been paid. If after having borrowed the money, and worked a short time, the slave shall cease to work, let him pay both principal and interest after deducting his monthly hire (for the time he did work.)

As regards a slave who becomes so on account of the interest of a debt, if he has paid the original, but not entered into any slave bond for the interest, and the money has not been weighed out again, there shall be no increase of interest; let the price of his labour be valued at five mats a month, and if it equal the amount of interest, let the debt be satisfied; if not, let the balance be paid without interest. If the money be weighed out to him afresh, and he pays the interest, with this money for which he has executed a slave bond in the presence of witnesses, let him be considered a slave; and if he does not work, let him pay double the amount borrowed; if he does work, let him continue to do so till his wages amount to double the sum; his children born to him shall not be considered born slaves, because it is a kind of deception on the part of both the debtor and the creditor.

As regards a slave who becomes so on account of both principal and interest. When the time for payment of principal and interest arrives, if no slave bond is entered into, he shall not be considered a slave: let the debt, both principal and interest, be liquidated by his labour at the rate of five mats a month, and the children born to him shall not be considered born slaves, it is only putting himself in the place of the new debt; so if he has children, they shall not be taken as born slaves; if he dies, let the balance of principal and interest, after deducting the price of his body, be paid (by his heirs.)

If a person has stood security for a debt, and the debtor shall abscond or die, and the security being unable to pay the principal enters into a slave bond, or has the money weighed out and returned to him, let him pay only the original debt by the monthly hire of his labour, and if he dies, let the price of his body be deducted, and the balance be paid (by his heirs.) Why is this?—because he was not the original debtor, but only the security.

As regards the two kinds of slaves who become so for having had criminal connection, and are unable to pay the compensation. If the offender dies, let the debt be cancelled; the parents or children shall not be liable. If the one against whom the offence was committed dies, let the debt be cancelled; her parents, husband or children, shall

ကောင်းသည် မဆိုသာ၊ ထီးကျိုး စည်ပေါက်မင်းလဲမှိုသျှင်လည်း ကျွန်အရာ ကလွှတ်စေ၊

ငင်အမှုကြောင့် သူတပါးထံကျွန်ခံ၍ပေးလျော်ရသည်မှာ၊ ရှေ့ထီးရှေ့နန်း ဆက်စံသည် လွှတ် ရကောင်းသည် မဆိုသာ၊ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူ ကား၊ ထာ န ခြား သောကြောင့်တည်း၊ ကျွန်အမိုးရောက်၍သူ တထူးထိုထံ ကျွန်ဖြစ်စေသည်၊ မွေးဖွားသော သားသမီးမှိုလည်း ကြေးသပေါက်တော်ထံ စေ၊

ဝုဏ္ဏားတို့ကိုအမျိုးခြားသူတို့ဝယ်၍ကျွန်ပြုခြင်းမှာ ကျွန်မဖြစ်သာ၊ စေသာ ချေ၊ကြေးငွေသာပေးဆပ်စေ၊

ဝုဏ္ဏားချင်းချင်းလည်းကျွန်မပြုသာ၊ မစေသာချေ၊ ကြေးငွေရင်းကိုသာ ဆပ်စေ၊

ရဟန်းကိုရဟန်းမှတပါး၊ဝယ်၍စေခြင်းသည်မထိုက်၊ ကိုယ်အိုးအရင်း ကိုသာဆပ်စေ၊

ရဟန်းကိုရဟန်း ချင်းကျွန်မပြုပိုင်၊ မစေပိုင်၊ အရင်းထိုင်းကို သာပေး ဆပ်စေ၊

သတင်းသိထမှိုပေသောသူတို့၏သား မယားယောကျ်ားမိမွတို့သည်ကျွန် ခံမည်ဟုသုကြေးငွေကိုယူသော် ထည်း မစေ ပိုင် ချေ၊ ကိုယ်အိုး ငွေ ရင်းကို သာပေးဆပ်၍လွှတ်စေ၊

သူတထူး ကျွန်မကို ယောကျ်ားလွှတ်က၊ မယားပြုလုပ်ထို၍ကိုယ်စားခံ ခြင်း မှာ၊မိမွသေသျှင်အလွှတ်သူယောကျ်ားလွှတ်စေ၊

ယောကျ်ားသုကျွန်၊မိမွအလွှတ်သူ၊ကျွန်ခံ၍ကျွန်ယောကျ်ားသေသော်လည်း မိမွအလွှတ်သူလွှတ်စေ၊ ဤကားအစုအငန်းအမျိုးမှိုကိုသာဆိုသတည်း၊

အစည်အလာသန္တက ကျွန်ယောကျ်ားမိမွတို့မှာ၊ ထိုကျွန်ယောကျ်ားဖို့ သေသျှင်အလွှတ်သူလွှတ်စေ၊ ထိုသန္တကကျွန်ယောကျ်ားမိမွမသေ၊ အလွှတ် သူကိုယ်စားခံရာသေသော် ထည်း သန္တကကျွန်တို့မှာမလွှတ်သာချေ၊ အဆ ရင်းသို့သာဝင်၍ကျွန်ခံစေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ ချင့်ထိုကျွန်စည် သန္တကကိုလွှတ်စေဟုကိုယ်စားလှယ်သာလုပ်နှင့်စေသောကြောင့်တည်း၊

အစုအငန်းမှိုသူအဇကျွန်ခံနေရာ၊သား သမီးမယား တို့ သည် ကိုယ်စား သက္ကရာဇ်စာဝင်၍ကျွန်ခံခြင်းမှာ၊ သက္ကရာဇ်စာရင်းပြောင်းလွှဲ၍ဈေးနှုန်း ချိမ်ခွင်တင်၍ထားသည်ဖြစ်စေ၊ဈေးနှုန်းချိမ်ခွင်မတင်သက္ကရာဇ်စာမပြောင်း မလွှဲ၊ ကိုယ်စားထားသည်ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်ဝင်၍ကျွန်ခံသူသေသျှင်လွှတ်စေ၊ သက္ကရာဇ်စာထားရင်းလူမှိုသည် မသေဖြစ်သည် ချိမ်ခွင်ပြန်ပေးရမည်မဆို

have no claim on the offender as their slave. If a new king succeed to the throne, or it be seized by an usurper, let the offender be free.

As regards one who has become a slave to a third person for the means of paying the compensation in the above case; he shall have no claim to his freedom on the succession of a new king; he has taken the price of his freedom from a third person and become his slave; if he has children, they shall be taken as born slaves. Why is this?—because the person (to whom he has become a slave) is different (from the person against whom the offence was committed.)

As regards a person of another class having bought a Bramin slave, he shall not be considered a slave, nor shall he be caused to work; let him only pay back his purchase money.

Nor shall Bramins make slaves of each other, or cause each other to work; let them pay only the debt originally incurred.

It is not proper for any one who is not a Rahan to purchase a Rahan and make him work; let him only pay his original debt.

Nor shall Rahans make slaves of each other, or cause each other to work; let them pay only the original debt incurred.

If the children, or the husband or wife of a person, living in the performance of religious duties, shall take money from a person to become his slave, he shall have no right to work him (or her;) let the debt be liquidated by the payment of the original sum only.

As regards a free man becoming a slave as a substitute for his wife, if the woman dies, let the free man be released.

If the man be a slave, and the woman free, and she takes upon her his slavery, if the man dies, let the free woman be released; this is only said of those who belong to some class of the king's servants. If the slave be an hereditary irredeemable one, male or female, and shall die, let the free person be released; but if the slave does not die, though the free person who is bearing the burthen in his (or her) room should die, the irredeemable slave shall not be released, let him (or her) return to slavery with the original master. Why is this?—because they are hereditary irredeemable slaves, and the substitute was only allowed to relieve them for a time.

As regards the children or wife of a slave man who belongs to some class of the king's servants, taking upon themselves his servitude as substitutes on a written bond; if the substitute shall die, whether there be a transfer of the original slave bond, or the money due be weighed out again (to the substitute and returned by him,) or the substitute comes in without these forms, let the debt be cancelled; there shall be no demand against the original slave still alive for the money weighed out; let him be released from his state of

သာချေ။ ကျွန်အရာက လွတ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ [illegible] ကျွန်ခံဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း။ ထိုကျွန်ခံသူတွင်မွေးသည်သား[illegible] လျှင်ကြေးသပေါက်နှင့်မကင်းချေ။ နွံကြောင့်ရေ။ ရေကြောင့်နွံ။ မ[illegible] သို့ဖြစ်သတို့မကင်းသာ၊ အမွေခံဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်း။

အစ်ကိုကျွန်ခံရာ၊ ညီဝင်၍ကိုယ်စား ခံသည်။ ညီကျွန်ခံရာ၊ အစ်[illegible] ကိုယ်စားခံသည်။ အစ်မကျွန်ခံရာ၊ ညီမဝင်၍ကိုယ်စားခံသည်။ ညီမ[illegible] ရာ၊ အစ်မဝင်၍ကိုယ်စားခံသည်များမှာ၊ ကိုယ်စားဝင်၍ကျွန်ခံသူသေလျှင် လွတ်စေ၊ ရှေးဦးကျွန်ရင်းသူသေသော်မလွတ်သာချေ။

သူကျွန်ကိုခံဝန်မိရာတွင်။ မပေးမအပ်နိုင်သောကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်မှာ၊ ရှေးဦးကျွန်ဖြစ်သောသူသေသော်လည်းမလွတ်သာချေ။ ခံဝန်သည်အတိုင်း ကျွန်ဖိုးကိုပေးဆပ်စေ။ ချင့်ခံဝန်သူသေလျှင်သားမယားလင် မိဘတို့မှီသည် ဟုမစွဲသာချေကင်းလွတ်စေ။ မြွေထီးမြွေနန်းဆက်စပ်၍ မင်းလဲစည်ပေါက်လျှင် လွတ်စေ။

သူမြီကိုတိုင်ခံရာ၊ မြီစားပြေးရှောင်၍ဖြစ်သောကျွန်မှာ၊ အထက်ကျွန်ကို ခံဝန်သည်အတိုင်းဖြစ်စေ။

ဂုဏ်ကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်သုံးပါးဟူရာ ဥဒ္ဒ ဆေးခမပေးနိုင်၍ ဖြစ်ခြင်း။ ရှေ့နေစားမပေးနိုင် ၍ ဖြစ်ခြင်း။ ထမင်းငတ်မွတ်သည်တွင် ကျေးမွေး၍ဖြစ် ခြင်း၊ ထိုသို့အားဖြင့်သုံးပါးကျွန်မှာ။ အယင်ဆိုရာကိုပေးလျှင်လွတ်စေ၊ မွေး သည်သားသို့ရှိသော်လည်း။ သပေါက်မကောက်သာ။ ကျွန်ခံပြီးမှအလွတ် သွားနေသည်ဟုလုပ်စွန်ကိုလည်းမတောင်းသာ၊ လုပ်ဆောင်သည်ကျေးဇူး ရှိလျှင်လည်းရရန်ကျေးဇူးဂုဏ်နှင့်တွက်ချ၍လွတ်စေ။ ထိုဂုဏ်ခကိုခုနှစ်လ လွန်မှတောင်းသော်မရသာ။ မြီကင်းလွတ်စေ။ ခုနှစ်လမတိုင်မှီမြွေထီးမြွေနန်း ဆက်စပ်လျှင်လည်းလွတ်စေ။

ရွာဥ္စဝင်နေသူကိုသူကြီးတို့ကအိမ်ခင်းပေး၍ဖြစ်သောကျွန်မှာချင့်ရွာချင့် စီရင်းနက်မြေတွင်အိမ်ကန်နားဆောက်၍နေပါမည်။ ဤသား ဤကျွန်ကိုကျွန် ပြု၍စေပါ။ သင်္ဂြိုဟ်ရာဇစာအထား နှင့်အစေ ခံသောကျွန်ဖြစ်သော် လည်း၊ မြွေ ထီးမြွေနန်းဖောက်လဲလျှင်လွတ်စေ။ ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မြွေ ထီးမြွေနန်း မင်းပေါက်မိုး လဲမရှိသော်လည်း သုံးနှစ်စေ့လျှင် ကျွန်အရာက လွတ်စေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ တရပ်တကြေးအဝေးကမှီရှိလာ သောရွာဝင်ရွာနေတို့သည်။ သုံးနှစ်လည်သော်အစည်ဖြစ်စေ၊ ဆိုချေသော ကြောင့်တည်း။

avery. Why is this?—because it was not a debt, but a slave bond. ut if the substitute has any children, they are not free from the ondition of born slaves; as mud and water go together, so his wife, hildren, and parents, are not free, because they are his heirs.

When the younger brother becomes a slave as a substitute for the der, the elder brother for the younger, the younger sister for the der, or the elder for the younger, if the person acting as a substitute shall die, let there be an end of the slavery; but if the person ho was originally the slave die, the substitute shall not be released.

As regards a person who has become a slave for having stood security for the slave of another person, and being unable to produce m, if the original slave shall die, he shall not be released; let him, cording to his bond, pay the amount for which the original slave as in bondage. If the security shall die, there shall be no claim ainst his children, wife or parents; let them be free (of the debt.) a new king succeeds to the throne, or an usurper seizes it, let him he substitute) be free.

As regards a person who has become security for a debt, and the iginal debtor having run away, the security becomes a slave for the nount, let the rule be the same as the above.

As regards the three kinds of slaves who become so for benefits nferred, they are, those who become so from inability to pay a ysician; from inability to pay a pleader; and those who become so one who has fed them when starving; let these three be released on ying what was originally agreed on; nor shall their children, if they e any, be taken as born slaves; nor shall the master, on the plea at the slave, after he became so, had left his service, demand any ng as the price of labour lost; and if by his exertions he has obned a profit for his master, let it be deducted from the amount due, l let him be released. If the value of the gain which has accrued his master through him be not demanded within seven months, he ll not recover it; and if within the seven months a new king has ceeded to the throne, let the debt be cancelled.

As regards a slave who has become so by coming into a village l having a place to build his house on allotted to him by the thoo-e, though it be a slave who has become so by written engagent, saying, "I wish to live a short time in your village; take this ld or this slave and use them as slaves," if an usurper seizes the one, let him be free. Why is this?—because having set up the ts of his house, he has become a resident in the village with him, a partner and companion; and even if no usurper seizes the throne, child or slave so given shall in three years be free. Why is ?—because it is is laid down that a person coming from a disre, and taking up his abode in a village, in three years shall be- an Atsee, (that is, shall bear his part in the village assessments.)

f a person in buying a piece of ground for a house, from an inha-
nt of the same village, and not being able to pay for it, shall give
his child, wife or slave, in payment on a certain valuation, what-
he shall give over, animate or inanimate, shall not be freed un-
the price be paid, even if a new king succeeds to the throne; but
e cannot pay the price of his redemption, and the person who is
aved shall die, let him be free, and the children (of such a slave)
l not be taken as born slaves. This is when a person has bought
l, paddy fields, garden, a place to build a house, a kyoung or Pa-
a, a Thien or Zayat, whether for a work of merit or for the buy-
residence; when he has paid the price agreed upon, let the man
edeemed. If any thing, animate or inanimate, man excepted,
been valued and paid over, let the right to it be complete; if it
been paid in pledge, let it be a pledge. This is what is laid
n regarding the twelve kinds of slaves described in the Damathat,
the four kinds defined in the Weenee, total sixteen kinds of ori-
l slaves, and the seventy-five minor classes into which they
nch off.

et the price of the monthly labour of those slaves in whom the
t of possession is complete be five mats, and that of a pledged
e six moos and four yooays; this is only said of a male; the price
woman's labour shall in both cases be half that of a man.

l. *The case which occurred in Benares with the Thatay's daugh-
ter, who was a slave in the house of her elder sister.*

Oh excellent king! as regards what is said of not taking any in-
st or advance (on the sum paid) from a slave of the master's fa-
r, there is this precedent. In former times, in the country of
ares, the first of the three evil periods, viz: famine, rapine,
der, and pestilence, having occurred, and the rains failing, rice
dear, and there was a famine; a koontsa* of rice was sold for
ty tickals of silver. At that time there was a thatay who had
daughters, the elder of whom was blessed with abundance, but
younger and her husband had no food to furnish either their
ning or evening meal. Then the younger sister said, "give me
value of my body, one koontsa of rice, and employ me as a
e." So the elder sister gave her a koontsa of rice, and caused
younger to work. When the harvest came, a considerable quan-
of paddy was to be bought for one tickal of silver; then the hus-
d of the younger sister returned a koontsa of rice to the elder,
ing, "In the time of the famine, your sister's life was preserved
obtaining a koontsa of rice; now take it back." The elder sis-
replied," previously a koontsa of rice was worth thirty tickals of
er, it is not proper now to receive back one koontsa only;" so

* A measure about equal to a pint.

ထသိုးပေးလေ၏၊ မခံအတက်လေးသိးပေးလေ၏၊ မခံငွေသုံးဆယ်ကိုသာရကောင်းသည်ဆိုလေ၏၊ထိုအခါရှင်ရသေ့ထံရောက်ကြသော်၊စကားရင်းကိုပြန်၍ကြားရလျှင်၊ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊ သူမိမ်းဖြစ်က၊ဆံသည်းတကျွန်းစာမပေးသာပြီငွေသုံးဆယ်ပေးစေရမည်၊ ယခုမှာသူမိမ်းမထုတ်၊ တမိထေတည်းညီအစ်မဖြစ်ကြသည်၊ကျေးဇူးသာထွန်းသည်၊စားယူရင်းဆံတကျွန်းစာကိုပေးစေ၊အထက်က၊အဖိုးရှိသည်ငွေသုံးဆယ်ကိုမတောင်းအပ်၊ မစားရာသင့်ချေဟုရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊ ၊ထိုကြောင့်သားချင်းတို့က၊အထိုးအတက်မစားသာအရင်းတိုင်းဟု၊ မဟာသမတမင်းကြီးအားမနှုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

၂၈ ကျွန်ငယ်ကိုကျွန်ကြီးခိုးပြေးသောတရား၊

ကျွန်ယောက်ျားကိုမိမ္မလွတ်ခိုးပြေးသော်၊ကျွန်ယောက်ျားကိုယ်ဘိုးလုပ်ခွန်ကျွန်ယောက်ျား သခင်လိုက်ရာ ကုန်သမျှစရိတ်ကြေး ငွေ ကိုမိမ္မလွတ်ကပေးစေ၊ ၊ကျွန်မိမ္မကိုယောက်ျားလွတ်ခိုးပြေးလည်းနည်းတူတည်း၊ ဤကားကျွန်စည်သန္တကမဟုတ်သည်ကိုဆိုသတည်း၊ ၊မင်းကြီး၊ကျွန်စည်ကိုယောက်ျားလွတ်၊ မိမ္မလွတ်ခိုးယူပြေးသွားရာတွင်၊ သခင်လိုက်၍တွေ့သော်၊ အကျူကိုလည်းခိုးသူကခံစေ၊ ထိုကျွန်စည်သေသော်ကျွန်၏ အဖိုးသုံးခြေတွက်၍ တန်ရာပေးစေ၊ သားသွီးမွေးလည်း ကျွန်စည် သခင်မပေးစားချေဖြစ်သော့ကြောင့်သခင်အလုံးပိုင်စေ၊ ၊ထိုကျွန်မသေလျှင်လုပ်ခွန်နှင့်တကွပေးဆပ်စေ၊ ကျွန်ခိုးမမည်ရာ၊ ကာမဂုဏ်မှုသဘောတူပြေးဖြစ်သည်၊သို့ကားဆိုတုံ၏၊ သခင်လိုက်ရာကျွန်ကိုမတွေ့၊အလွတ်ကိုတွေ့၍မေးသော်၊မခိုးမဖှက်မနေမထိုင်၊ ကာမဂုဏ်မှုမရောက်ကွယ်၍ထိုကျွန်ကိုသခင်တွေ့မြင်မှမေး၍ကဲ့ဖှက်သည်မှန်ချေလျှင် ထိုကျွန်ကိုလည်း အပ်စေ၊ လုပ်ခွန်ကျကုန်သမျှကိုလည်း ပေးစေ၊ မယားလင်ပြုရကောင်းသည်လည်းမဆိုသာ၊ခိုးပြစ်အလျော်မှာ၊ထိုကျွန်ကိုယ်ဘိုးတန်ရာတွင်၊နှစ်ဆတတ်လည်းဟူ၏၊နှစ်ဆခွဲလည်းဟူ၏၊လျော်စေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းတူမူကား၊ ဖှက်ကွယ်သော့ကြောင့်တည်း၊ အိမ်ထောင်ဘက်ကာမဂုဏ်မှုကိုဖြောင့်လျှင် ကျွန်ကိုအပ်၍အကျူခံရမည်၊သေလျှင်သုံးခြေတန်ဘိုးလျော်ရရုံသာ၊မသေလျှင်ကျွန်ကိုအပ်ရုံအကျူကိုခံရုံသာ၊ဘွီးကျွန်စည်သို့ဝင်ရသည်ဖြစ်၍အပြစ်မရှိဟူသတည်း၊

သန္တကကျွန်နှင့်ကြေးဝယ်ကျွန်ပိုင်ကာမဂုဏ်လင်မယားမှု၊ခိုးသွားပြေးသော်ယောက်ျားသခင်ကရှာ၍မိမ္မသခင်သို့အပ်စေ၊ ၊မအပ်နိုင်လျှင်တန်

ffered her two; these she also refused to take; then he offered four, which she in like manner refused, saying she ought to re- e thirty tickals of silver. So they came before the lord recluse. en he had heard the whole case, he said, if it was a case between le not related, the debtor would have to pay, not a koontsa of , but thirty tickals; but here it is not a stranger, but a sister, of the same father and mother; it should be a matter of grati- . Let the one koontsa of rice only which was given, be return- it is not proper to demand the price it was at formerly, nor ht it to be taken. Accordingly, children of the same parents l take the original sum without any interest or advance. Thus Menoo, the recluse, ordered king Maha Thamada.

th. The law when an elder slave runs off with a younger one.

When a free woman steals and runs off with a male slave, she shall the price of his body, the price of his lost labour, and all the ex- ses incurred by the master of the male slave in pursuing them. free male steals and runs off with a female slave, the law is the e: this is said when the slave is not an hereditary irredeemable . Oh king! when a free man or woman runs off with an heredi- irredeemable slave, and the master follows and falls in with n, let the free person pay all expenses; and if the slave dies, let be valued, and let the free person pay thrice the amount; and hey have children, let the master of the hereditary slave have n all in full right, because he did not give them in marriage. If slave does not die, let the person pay also the price of labour lost; hall not be considered a case of theft of a slave, it is a matter of ful passion and mutual consent. Though it is thus said, if the ster in his pursuit of them does not find the slave but the free per- , and on inquiry of him or her shall be told that he or she did not l or conceal or have sexual connection with the slave, and shall rwards find the slave, and on inquiry (of him or her) shall ascer- that the free person had really concealed the said slave, let the e be given up, and let the price of labour lost and all expenses paid; the free person shall have no claim on the slave as husband wife. As regards the compensation for the theft, it is laid down t twice the amount of the slave's proper value shall be paid; twice l a half is also laid down. Why is this?—because he or she de- d the fact. If the fact of sexual connection be admitted, the free son, after having delivered up the slave, shall pay the expenses; in e of the slave's death only, the free person shall pay three times or her proper value. If the slave does not die, the free person has y to give him or her up, and bear the expenses; as the children st be hereditary slaves, there shall be no compensation.

If an hereditary irredeemable slave, and a slave bought out-right, ll run off together as husband and wife, one stealing the other.

သဉ်ကိုယ်ဆိုးကိုယောကျာ်းသခင်ကပေးစေ။လုပ်ခွန်လည်းပေးစေ။သေလျှင်လည်းယောကျာ်းသခင်ကတံဆိုး [illegible] ဉ်စေ။ ပြေးသွားရာသားသမီးကိုမွေးမြင်လည်း၊သည့်ကကျွန်ရှင်ကသာအလုံးရစေ။ ဤကားကျွန်စည်ယောကျာ်းမိမ္မနှင့် ကြေးဝယ်ပိုင်ကျွန်အစုအ ငန်း ရှိသော ယောကျာ်း နှင့် မိမ္မကို ဆိုသတည်း။ [illegible] ။လင်မယားကာမဂုဏ်မှုမထုတ်။ ကျွန်ငယ်ကြေး ဝယ်အမျိုးရှိနှင့်ကျွန်ကြီးကျွန်စည်ပြေးသွား လျှင်ကျွန်ကြီးခိုး မည် စေကျွန် ကြီးသခင် က လိုက် ၍ ကျွန်ငယ်သခင်သို့အပ်စေ။ မအပ်နိုင်လျှင်ကိုယ်ဆိုးလုပ်ခွန်နေ့ခကိုသည့်ကကျွန်ကြီးသခင်ကကျွန်ငယ်သခင် သို့အပ် စေပေးစေ။ ရှာထွက်ရှာဝင်အကျကိုလည်း ကျွန် ကြီးသခင် ကခံစေ။ [illegible] ။သည့်ကကျွန် စည် အ ငယ်ကိုကြေးဝယ်အမျိုးရှိကျွန်ပိုင်လူကြီးကခိုးပြေးချေလျှင်။ ရှာ၍ကျွန်ကြီးသခင်ကအပ်စေ။လုပ်ခွန်ကိုလည်းပေးစေ။အကျကိုလည်းခံစေ။သေသော်တန်ဆိုးသုံးခြေနှင့်လုပ်ခွန်နေ့လကိုလည်းပေးစေ။ အကျကိုလည်းခံစေ။ ဇွက်ကဲ့ထား၍သခင်တွေ့မှ မေးရာတွင်။ ကျွန်ကြီးဇွက်ကဲ့ထားကြောင်းဖြစ်ချေက။ ကျွန်ကိုကျွန်ချင်းဇွက်ပြက်ချေ သည်။ဇွက်သူက၊တန်ဆိုးနှစ်ဆ လည်း ဟူ၏၊နှစ်ဆဲ့လည်းဟူ၏။ လျော်စေ။ ဤသို့ကဲ့ဇွက် ခြင်း ကား။ ချောင်းခြား မြစ်ကူးတောတောင်တွင်ဇွက်ကဲ့သည်ကိုဆိုသတည်း။ [illegible] ။မင်းကြီးကျွန်ငယ် ဟူသည်ကား။ တဆယ်နှစ်နှစ်။ သုံးနှစ်တွင်၍ဆိုသတည်း။ ကျွန်ကြီးဟူသည်ကား။ အသက်နှစ်ဆယ်မှစ၍၊လွန်သောသူကိုကျွန်ကြီးဆိုသတည်း။

၂၉ ကျွန်ကြီးချင်းပြေးသွားသောတရား။

မင်းကြီး။ တနည်းကားကျွန် ပိုင် [illegible] ိုးရှိကျွန် စည် အရွယ်တူချင်းကာမဂုဏ်မှုမထုတ်။အတူပြေးသွား ၍ ဂ [illegible] းချင်း ဖြစ်ကြလျှင်တဦးကိုတဦးမဲ့သာ။ နောင် ပေါ်ထွက် ၍တဦး ကိုလှည့် စား ပြက် စားပြုချေ သည် မှန်လျှင်၊ တရားရှင် တို့ စိစစ်၍၊လှည့်ပြက် သော သူကျွန်သခင်က၊ အမှုမျိုးပေါ်ထွက်သမျှအကျအလုံးကိုခံစေပေးစေ။

၃၀ ကျွန်စည်ချင်းလင်မယားပြေး သောတရား။

ကျွန်စည်ချင်းခိုးသွားပြေးရာလင်မယား ကာမဂုဏ်မှုဖြစ် သော်၊ တချိ တကြေးအဝေးမှာကျွန်ဖြစ်၍သော်လည်းကောင်း။ ကြွေးတင်၍သော်လည်းကောင်း။ သူကိုကျူးလွန်၍လျော်ရသော်လည်းကောင်း ရှိလျှင်၊ ထိုအမှုရပ်

d the master of the male shall find them, let him give over the wo-
m to her master; if he cannot give her over, let him pay her pro-
r price, let him also pay the price of labour lost; and if she dies,
o, let him pay her proper price; if whilst they are away, they shall
ve any children, the master of the hereditary slave shall have them
. This is said of an hereditary male or female slave, and a bought
ve, male or female, belonging to some class of the king's servants.
it be not a matter of lustful passion, but a younger slave who is
ught and belongs to a free family, and an elder slave, who is so he-
litarily, run off together, let the elder be considered as the thief of
younger; if the master of the elder follow (and take them,) let
n make over the younger to his master; if he cannot make him
er, let him pay the price of his body, the price of labour lost, and
price of recovering him from the village (he may have taken re-
ge in.) If a bought slave of a free family, being the elder, shall
al and run off with a younger hereditary irredeemable slave, let
master of the elder, having reclaimed them, give up (the younger,)
y the price of his labour lost, and bear all expenses; and if he
s, let the master of the elder pay three times his proper price, the
ount of labour lost, and expense of recovering him. If he has
en concealed, and the master finding him, on inquiry shall discov-
that the elder slave concealed him, it is a matter of fellow slaves
ncealing each other; the concealing party has been ordered to pay
uble the proper price (of the concealed) in compensation; twice
d a half has also been laid down. This is said when a river has
en crossed, and the slave is hidden in the hills and forests. Oh
ng! by a young slave, is meant one not more than twelve or thir-
n years of age; an elder slave is any one above the age of twenty
ars.

29th. *The law when full-grown slaves run away together.*

Oh king! if a bought slave of a (free) family, and an hereditary
ve of the same age, shall run off together, not in a matter connect-
with lustful passion, if they are both grown people, one shall not
e the other; but if it be afterwards discovered that one had de-
ived and seduced the other, the judge having well enquired, shall
der the master of the one deceiving and seducing the other, to pay
the expenses

0th. *The law when a man and his wife, being hereditary slaves, run away together.*

When hereditary slaves steal and run off with each other, through
e influence of lustful passion, if they have become slaves in a
stant district, or incurred debt, or had to make compensation
an offence committed against some one, let them pay equally all

ကောင်းသည်မဆိုသာ၊ ထီးကျိုးစည်ပေါက်မင်းလဲမှသာလျှင်လည်း ကျွန်အရာကလွတ်စေ၊

ငင်အမှုကြောင့် သူတပါးထံကျွန်ခံ၍ပေးချေဖွယ်ရသည်မှာ၊ အွှေထီးအွှေနန်းဆက်စံသည် လွတ်ရကောင်းသည်မဆိုသာ၊ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား၊ ထာနခြားသောကြောင့်တည်း၊ ကျွန်အမိုးရောက်၍သူ တထူးထိုထံကျွန်ဖြစ်စေသည်၊ မွေးဖွားသော သားသမီးမှုလည်း ကြေးသဘော်ကောတ်စေ၊

ဝုဏ္ဏားတို့ကိုအမျိုးခြားသူတို့ဝယ်၍ကျွန်ပြုခြင်းမှာ ကျွန်မဖြစ်သာ၊ စေသာချေးကြေးငွေသာပေးဆပ်စေ၊

ဝုဏ္ဏားချင်းချင်းလည်းကျွန်မပြုသာ၊ မစေသာချေး၊ ကြေးငွေရင်းကိုသာဆပ်စေ၊

ရဟန်းကိုရဟန်းမှတပါး၊ ဝယ်၍စေခြင်းသည်မထိုက်၊ ကိုယ်ဘိုးအရင်းကိုသာဆပ်စေ၊

ရဟန်းကိုရဟန်းချင်းကျွန်မပြုပိုင်၊ မစေပိုင်၊ အရင်းထိုင်းကိုသာပေးဆပ်စေ၊

သတင်းသိထမှုပေသောသူတို့၏သား မယားယောကျ်ားမိဖွတို့သည်ကျွန်ခံမည်ဟုသူကြေးငွေကိုယူသော်လည်း မစေပိုင်ချေး၊ ကိုယ်ဘိုးငွေရင်းကိုသာပေးဆပ်၍လွတ်စေ၊

သူတထူးကျွန်မကိုယောကျ်ားလွတ်က၊ မယားပြုလုပ်ထို၍ကိုယ်စားခံခြင်းမှာ၊ မိဖွသေလျှင်အလွတ်သူယောကျ်ားလွတ်စေ၊

ယောကျ်ားသုကျွန်၊ မိဖွအလွတ်သူ၊ ကျွန်ခံ၍ကျွန်ယောကျ်ားသေသော်လည်း၊ မိဖွအလွတ်သူလွတ်စေ၊ ဤကားအစုအငနိုးအမျိုးမှုကိုသာဆိုသတည်း၊

အစည်အလာသဥ္စက ကျွန်ယောကျ်ားမိဖွတို့မှာ၊ ထိုကျွန်ယောကျ်ားမှုသေလျှင်အလွတ်သူလွတ်စေ၊ ထိုသဥ္စကကျွန်ယောကျ်ားမိဖွမသေ၊ အလွတ်သူကိုယ်စားခံရသေသော်လည်း သဥ္စကကျွန်တို့မှာမလွတ်သာချေး၊ သခင်ရင်းသို့သာဝင်၍ကျွန်ခံစေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ ချင့်ထိုကျွန်စည်းသဥ္စကကိုလွတ်စေဟုကိုယ်စားလှယ်သာလုပ်နှင့်စေသောကြောင့်တည်း၊

အစုအငနိုးမှု သူအဇကျွန်ခံနေရာ၊ သားသမီးမယားတို့ သည် ကိုယ်စားသက္ကရာဇ်စာဝင်၍ကျွန်ခံခြင်းမှာ၊ သက္ကရာဇ်စာရင်းပြောင်းထွဲ၍၊ ချေးနှုန်းမျှမ်ခွင်တင်၍ထားသည်ဖြစ်စေ၊ ချေးနှုန်းမျှမ်ခွင်မတင်သက္ကရာဇ်စာမပြောင်းမထွဲ၊ ကိုယ်စားထားသည်ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်ဝင်၍ကျွန်ခံသူသေလျှင်လွတ်စေ၊ သက္ကရာဇ်စာထားရင်းလူမှုသည် မသေဖြစ်သည် မျှမ်ခွင်ပြန်ပေးရမည်မဆို

have no claim on the offender as their slave. If a new king succeed to the throne, or it be seized by an usurper, let the offender be free.

As regards one who has become a slave to a third person for the means of paying the compensation in the above case; he shall have no claim to his freedom on the succession of a new king; he has taken the price of his freedom from a third person and become his slave; if he has children, they shall be taken as born slaves. Why is this?—because the person (to whom he has become a slave) is different (from the person against whom the offence was committed.)

As regards a person of another class having bought a Bramin slave, he shall not be considered a slave, nor shall he be caused to work; let him only pay back his purchase money.

Nor shall Bramins make slaves of each other, or cause each other to work; let them pay only the debt originally incurred.

It is not proper for any one who is not a Rahan to purchase a Rahan and make him work; let him only pay his original debt.

Nor shall Rahans make slaves of each other, or cause each other to work; let them pay only the original debt incurred.

If the children, or the husband or wife of a person, living in the performance of religious duties, shall take money from a person to become his slave, he shall have no right to work him (or her;) let the debt be liquidated by the payment of the original sum only.

As regards a free man becoming a slave as a substitute for his wife, if the woman dies, let the free man be released.

If the man be a slave, and the woman free, and she takes upon her his slavery, if the man dies, let the free woman be released; this is only said of those who belong to some class of the king's servants. If the slave be an hereditary irredeemable one, male or female, and shall die, let the free person be released; but if the slave does not die, though the free person who is bearing the burthen in his (or her) room should die, the irredeemable slave shall not be released, let him (or her) return to slavery with the original master. Why is this?—because they are hereditary irredeemable slaves, and the substitute was only allowed to relieve them for a time.

As regards the children or wife of a slave man who belongs to some class of the king's servants, taking upon themselves his servitude as substitutes on a written bond; if the substitute shall die, whether there be a transfer of the original slave bond, or the money due be weighed out again (to the substitute and returned by him,) or the substitute comes in without these forms, let the debt be cancelled; there shall be no demand against the original slave still alive for the money weighed out; let him be released from his state of

ဖြောင့်လျှင်အပြစ်မရှိ၊ မရှိကွယ်ပြီးမှ၊ဖုံးကွယ်ထားရာတွေ့ချေသော်၊ကျွန်တယောက်ကို၊ နှစ်ယောက်လည်းကောင်း၊ နှစ်ယောက်ခွဲလည်းကောင်း၊ကျွန်စည်လျှင်ကျွန်စည်အတိုင်း၊ အမျိုးရှိကျွန် သျှင်ကျွန်အတိုင်း၊ အဖိုးဖြတ်၍လျော်စေ၊ မြီစားကိုထိန်ဝှက်ချေရာမှာ၊ ထိုမြီရင်းပွားကို ပေး ဆပ်စေ၊မှထိန်ဝှက်ကွဲ သည် အကြီး တို့အမှုကင်း စေ၊ မ ပေး မဆပ် သမျှ အမှု မ ထင်း သား ကျွန်နှင့်မြီစားကိုရွာမြို့၌တွေ့သည်ဟူ၊ အသိုင်အနိုင်ထိုရွာရှင်သူကြီးထို့ကိုမထိုင် မကြား ခေါ်ငင် ကိုင် ချေ သော်၊ ရွာရှင် သူကြီး တို့ သို့မ ဆေး မ အား မြို့ကျင့် သည်အပြစ်ကို၊အကိုင်ခံရသူတို့ကိုယ်ဘိုးကို တဝက် ပေး၍ ခေါ်ပိုင်အေးတိုင်၍ ခေါ်လျှင်ရွာထုတ်တကိုယ်ကြေးတပိဿာတူ၏၊ တကိုယ်ငွေတဆျာ်ထည်းတူ၏၊ ပေးရွေး၍ခေါ်စေ၊ ၊ထိုရွာတွင်နေသည်ကိုမထိုင်မကြား ခေါ်ငင်သည်တွင်သူကြီးရွာသားဆီးတား ၍ ပြေးပျောက်သော်၊ထိုဆီးတားသောသူတို့ကျွန်သော်လည်းကျွန်လျော်ကဲ၊ မြီစားလျှင်မြီစား လျော်ထိ၍အပ်စေ၊မအပ်နိုင်လျှင်ကျွန်မှန်သည်၊မြီစားမှန်သည်အတိုင်းမိစေ၍မှန်ရာကိုတားသူကလျော်စေ၊ ၊အကြွင်းအမျိုးမှိကြေး ဝယ်ကျွန်ပိုင်ထို့သည်ကျွန်ကိုသခင်တွင်ချင့်ယည်စွမ်တန်ဘိုးစွမ်ဆွဲ၍ဥစ္စာမှိလေ၏၊ရွေးမည်ဆိုကချွန့်တွင်ပွားများ သမျှ တို့ကိုဆယ် စုတစုသခင် ယူစေဦး၊မှ၊ အရင်းတိုင်းအရွေးခံစေ၊ သို့ကားမဟုတ်တုံ၊သခင်ကိုကိုယ်ဘိုးမပေးရအောင်ယည်စွမ်ထံဘိုး၍ပွားများသည် ကို ဆယ်ခိုင်တခိုင်မပေးရအောင်၊ တံမိုးတမင်းဘုန်းတန်ခိုးကြီးအရှိခို၍၊သခင်ကိုဆိုပချေသော်၊ ချင့်တွင်ရှိသမျှကိုအစဉ်သိမ်းထူ၍တထောင်ဘိုးကိုနှစ်ယောက်ဘိုးခံရာသတည်း၊ ၊မင်းမိုးအပြစ် စားကိုလည်းကျွန်ကခံစေ၊ ၊သို့ကားဆိုတုံ၏၊ ကျွန်ခံရသောသူကအလိုက်သိစွာသေပါ၊ အလျှက်သခင်မခံညင်းဆန်၍တံမိုးတမင်းမှိခိုမှဟုတ်ရာဖြစ်ပေလျှင်လည်းဆိုင်ရာဆယ်ခိုင်တခိုင်နှင့်အရင်းခံစေ၊ အကျအပြစ်မှာကျွန်ကခံစေ၊သို့ကားဆိုတုံ၏၊မိုးမင်းတို့ကဟုတ်ရာဆိုတိုင်းမခံ၊ အတင်းပြုချေကနောင် မိစေ၍မှန်လျှင်မင်းမိုးတို့ထံကုန်ကျသည်ကိုသခင်ကသာခံစေ၊ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

၃၃ သက်ရှိသက်မဲ့ဥစ္စာကိုတံဘိုးတဝက်နှင့်လနှစ်ဖျုပ်၍ပေါင်ရာ၊ လနှစ်မရွေ့မှိရွေးသောတရား၊

အကြွင်ကျွန်ကို လည်း ကောင်း၊ သားသမီး ကိုလည်း ကောင်း၊ မိုစီးချေလယ်ရာထမ်ဖုံး ဥယည် ကျွဲ နွား သက်ရှိသက်မဲ့ကိုလည်းကောင်း တန်ဘိုး

e is no fault. But if after they have said that he is not there, master or creditor shall discover him in concealment, let him re two for one; two and a half has also been laid down. Be it ereditary slave or a slave of free family, let them be valued, and tution made accordingly. In the case of concealing a debtor, aying the debt, principal and interest, let the concealing head be free of further trouble, but until he has done so, he is not free. master or creditor, on merely seeing his slave or debtor in a vil- or town, shall forcibly seize him without making a report or re- ice to the Head-man or Thoogyee, it is an offence and disrespect ast the Thoogyee: he shall only have a right to take away the on he has seized on paying half the amount of his liabilities. If efer (to the Thoogyee) before seizing him, the price of removing from the village has been laid down at one viss of lead; one d of silver for each person has also been laid down. Having re- ied him at this price, let him take him away. If whilst the mas- r creditor is calling him away, without having reported to the ogyee, the Thoogyee or any of the villagers interfere, and he es- s and is lost, let the person interfering, be it a slave or debtor, ver and hand him over; if he cannot do so, and on enquiry it be ed that it was a slave or a just debt, let him make compensation he amount.) If any slave of a free family, bought in full right, by his labour in his master's house, have obtained property, and propose to redeem himself, let the master first take one tenth he possesses, and release him on payment of the original sum. if he does not do thus, but claims the protection of some power- hief in order that he may not have to pay his price to his mas- or give up one tenth of the produce of his labour, and the mas- shall prosecute him, let his master take all that he has, let be liable for double the original debt, and let him bear all the nses (of the suit.) Though it is thus said, if the slave is willing, offers to pay what is proper, and the master will not receive it, if on taking the protection of some powerful chief, the correct of the case shall be known, let him take what is correct, one of the property (of the slave,) and the original sum (for which lave is bound,) and let the slave bear all the expenses. Though thus said, if the master does not abide by the just decision of chief, and uses any violence to the slave, and on enquiry this afterwards be proved, let the master bear all the expenses of ormer suit. Thus the lord recluse said.

. The law when animate or inanimate property is pledged for half value for a specified time, for redeeming it before the time is up.

any one shall pledge for half their value, any slave, children, palmyra or cocoanut garden, buffaloes or oxen, or any proper-

တဝတ်နှင့်ပေါင်၏၊ အပေါင်ခံသူလည်းထနှစ်ဆို၍ ပေါင်ကြ၏၊ ထိုနှစ်ထ
မရောက်မှီရွေးချေသော်ကြွင်းသောနှစ်လဲ့ခွန်နှင့်တွက်၍ထယ်လျှင် ထယ်အ
လျောက်၊ ယာလျှင်ယာအလျောက်၊ လူကျွဲနွားလျှင် လူကျွဲနွားအလျောက်၊
ပေးစေမှခံစေ၊ မပေးသမျှကိုနှစ်လနေ့အောင် စေစားလုပ်ဆောင်စေ၊ နှစ်ထ
လွန်၍မရွေးသော်၊ရွေးအောင်ဆိုစေ၊ ဆိုလျှက်မရွေးသော်၊ နှစ်လထပ်၍အ
သိအကြားခုံသရုပ်တို့နှင့်လုပ်လျှင်လုပ်ပိုင်စေ၊ ဘိုကားမဆိုနှစ်ထလွန်သည်
ကိုအမှတ်တမဲ့လုပ်ဆောင်သော်၊တနှစ်လျှင်တပယ်ကိုငွေတကျပ်၊ ငွေရှင်အ
ပေး၍လုပ်စေ၊ တနှစ်ကိုတကျပ်ပေး၍လုပ်ဆောင်လျှင် အရင်းထိုင်းရွေးစေ၊
တနှစ်ကိုတကျပ်မပေး၊အမှတ်တမဲ့သာလုပ်ဆောင်စားချေသော်၊ထိုအထား
ရင်းလနှစ်နှင့် ထောက်၍မိချေက၊ အတိုးနှင့်ထားသည်ထုမရွေးသာချေပြီ
စေ၊သားကိုသားရှင်၊ကျွန်ကိုကျွန်ရှင်၊မြေကိုမြေရှင်၊ကျွဲနွားကိုကျွဲနွားရှင်ရ
စေ၊ ငွေရှင်သူတော်နှစ်လုံးသုံးစေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ဝတ်ရွှန်
ချေသောကြောင့်တည်း၊
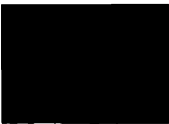
နှစ်လမသတ်ဆိုခဲ့ပြီးသမျှကိုပေါင်ထားထင်ပေးသူထည်းအရင်းထိုင်း
ယူသူလည်းအရင်းတိုင်းပေးယူခံကြစေ၊ နှစ်လမချုပ်ဟူ၍ မလုပ်စေရ
သမျှ၊ မပေးမရွေးသာချေ၊မစေမလုပ်သေးသမျှ ပေးရွေးချေသော်၊ပေါင်ရင်း
ငွေကိုတန်ဘိုးနှင့်ပေးရွေးစေခြင်းတည်း၊ သဘောတူမှီပြီးမှ မလုပ်စေ
ငွေကိုတောင်းချေလျှင် ပေးသမျှငွေဆိုးစေထု မနူမည်သောရှင်ရဆော့ရှိ
တော်မူ၏၊

၃၄ ၎င်သက်ရှိသက်မဲ့ဥစ္စာကို အပေါင်ခံသူမကုန်သူတပါးသို့ပေါင်သောတရား

၎င်ပေါင်သည်ဥစ္စာသက်ရှိသက်မဲ့ကိုဥစ္စာရှင်မရွေးနိုင်ပါ၊သင့်ရာပြီ
လေဟော့ဆိုသော်လည်းကောင်း၊ မဆိုတုံဘဲငွေရှင်အလျောက်သူတပါးသို့
ပေါင်လျှင်အရင်းတိုင်းနှင့် ပေါင်စေ၊ အရင်းထက်လွန်၍ပေါင်သော်အရင်း
ထက်သာသမျှကိုထပ်၍ပေါင်သူကပေးစေ၊အရင်းကိုအရင်းရှင်ရစေသား

၃၅ သားသမီးကျွန်ကိုမကုန်၍သူတပါးအားရောင်းသည်၊ရောင်းသည်ကျွန်
သားသမီးမိဘသခင်ထံရောက်သောတရား၊

အကြင်မိဘတို့သည်မကုန်၍သူတထူးမှာအပိုင်ထားသောကျွန်သည်မြေ
လေ၏၊မိဘထံ၊ရောင်းသူတို့ထံရောက်လျှင်ဖြောင့်လျှင်ကျွန်ထတ်ခံစေဆိုထား၊

animate or inanimate, and the person receiving the pledge shall e fixed the time (for redeeming it,) if it be redeemed before that e, let [the hire or rent for the unexpired time be reckoned, and ields, or gardens, or men, or oxen, or buffaloes, (be the things lged,) only on the mortgager paying the proper amount, let the tgagee receive it; if he does not pay it, let the property be retain- till the end of the time appointed, and if it be not redeemed when time is up, let the mortgagee call on him to redeem it; if he does , and if the mortgagee before witnesses shall use it for a further iod, let him have the right to do so. But if he does not thus, but tinues without remark to use it after the time is up, for every pay and, let the mortgagee pay the mortgager one tickal of silver; if loes pay this amount annually, let it be redeemed at the original paid; if he does not pay the tickal yearly, but continues to use ithout remark, when the arrears of annual payment amount to original sum, there shall be no claim on the ground that the ley was lent at interest; it shall not be redeemed by a further ment; let the debt be cancelled. Let the parents have the chil- , the master the slave, the proprietor the land, and the owner oxen and buffaloes; let the owner of the money keep himself t. Why is this?—because he went beyond his engagement.

f the above articles are pledged without specification of time, let n be redeemed at the original sum. The mortgager shall not on plea of there being no written bond, redeem the property before mortgagee has had the use of it. If he does redeem it before use has been made of it, let him pay double the amount of the lent and redeem it. If after the bargain is made, the mortgagee l say he does not want the property pledged, and demands back money, let him lose all he may have advanced on it. Thus Me- the recluse said.

The law when the said animate or inanimate property is pledg- d again for subsistence, by the person with whom it was first ledged.

f the owner of the above property shall not be able to redeem it, shall say, "do what is right:" or if he does not say so, and the tgagee of his own accord shall pledge it to another, let it be lged at the sum lent upon it; if it be pledged for more than the inal sum, let the second mortgager pay the additional sum, and first the original sum (on the redemption of the property.)

The law when a slave or child is sold from want, and returns to his original master or parents.

f any parents from want shall have sold a child outright to ano- , and this slave shall run away, if he returns to the parents or the on who sold him, and they admit that he has returned, they shall

သားသမီးကိုသခင်သို့အပ်စေ၊ပျက်သောလုပ်ခွန်ကိုလည်းဆပ်စေ၊ ထားထျှထိ ကိုမလာ၊မိဘပေါက် ဖော်တို့ထိန်သော်၊ ဖွဲ့ပယ်၍ထား သော် အဖြစ်မှာမှု ယောက်ခွဲလျှော်စေ၊ကျွန်ကိုယ်ဘိုးလည်းပေးစေ၊

၃၆ ဂုဝ်သက်ရှိသက်မဲ့သားသမီးလယ်ယာကိုဝယ်သူကမကုန်၍ ရောင်းပြန်သောတရား၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ မိုဃ်းမြေလယ်ယာဖြေကျွန်တို့ကို အပိုင်ရောင်း၍ အပိုင်ဝယ်ထေ၏၊ဝယ်သူမကုန်၍ရောင်းသော်ပေါင်သော်၊ အရှင်ရင်းသား မြေးသို့သာပေါင်စေ၊ရောင်းစေ၊ တထူးတခြားသို့မရောင်းသာချေ၊ ထားရင်း အရှင်သားမြေးတို့မထူလို့မှ၊တခြားမှာရောင် းပေါင်စေ၊

၃၇ မစေရာသောကျွန်ခုနှစ်ပါး၊စေရာသောကျွန်ခုနှစ်ပါး၊

မင်းကြီး၊ ဆိုခဲ့ပြီးသောကျွန်တို့တွင် မစေရာသောကျွန်ခုနှစ်ပါး၊ စေရာ သောကျွန်ခုနှစ်ပါးရှိသည်၊စေရာသောကျွန်ခုနှစ်ပါးဟူသည်ကား၊ ဥစ္စာဖြင့် ဝယ်သောကျွန်လည်းတပါး၊ အိမ်ကျွန်မသားလည်းတပါး၊ မိရိုးဖလာ ကျွန်လည်းတပါး၊ သူပေးသော ကျွန်လည်း တပါး၊ ဘေးကိုကာဆီး၍ ရသောကျွန်လည်း တပါး၊ ငယ်သောအခါထမင်းကျွေးသောကျွန်လည်း တပါး၊ စစ်မြေအရပ်၌ရသောရန်သူကျွန်လည်း တပါး၊ ဤခုနှစ်ပါး တည်း၊ ၊မစေရာသောကျွန်ခုနှစ်ပါး ဟူသည်ကား၊ ရဟန်းကိုဝယ် သောကျွန်လည်းတပါး၊ ရဟန်းချင်းချင်း ဝယ်သောကျွန်လည်း တပါး၊ ပုဏ္ဏားကိုဝယ်သောကျွန်လည်းတပါး၊ ၊ပုဏ္ဏား ချင်းချင်းဝယ်သောကျွန် လည်းတပါး၊ သီလသတင်းရှိသောသူတို့ကိုဝယ်သောကျွန်လည်းတပါး၊ မှီတင်းနေသောကျွန်လည်းတပါး၊ အိမ်ခင်းရာခင်းကြောင့်ဖြစ်သောကျွန် လည်းတပါး၊ ဤခုနှစ်ပါးတည်း၊ ၊ဤသို့အားဖြင့် စေရာ သောကျွန်၊ မစေရာသော ကျွန်နှစ်စု၊ တဆယ်လေးပါးတည်း ဟု ဖြဟ္မာ မင်း ၏ သား ဖြစ် သော၊မနုမည်သောရှင်ရသေ့ ဆိုတော်မူ၏၊

၃၈ သစ်ထစ်ခွန်တင်စကား၊

မင်းကြီး ၊ သစ် ခွန်တင် စကား အ သော ပ နက် ဟူသည် ကား၊ ဆို ဆိုသမျှ စကားကို သက်သေမရှိ ၊ တောအရပ်ဝယ်ဆိုသည်စကားစည် အတိုင်း သစ် ပင်ကိုခေါ်နှင့်ထစ်လေ၏၊ အခွန်တင်သစ်ထစ်သည်ကိုရည် ၍ သစ်ထစ် ခွန် တင်ဆိုသတည်း၊ ထိုအကြောင်း သည်၊ ရှေးသောအခါ သူနှစ်ယောက်တော

not be considered receivers of a runaway slave; let the children be handed over to the master, and let them pay for the lost labour. But if they deny that the slave has returned, or conceal him, let them make compensation in twice and a half the amount (of the price,) and also give back the amount received.

36th. The law when the said animate or inanimate property, child, or fields, are sold and re-sold by the buyer from want.

Oh excellent king! as regards land and bought slaves, being bought and sold outright, if the buyer from want shall pledge or re-sell them, let him do so to the sons or grandsons of the original buyer, he shall not sell them to another; only when the children or grand-children do not wish to have them, let him pledge or sell them elsewhere.

37th. The seven kinds of slaves who shall not be employed in work, and the seven who may.

Oh king! amongst the slaves above treated of, there are seven who may and seven who may not be employed in work. The seven who may be employed are these: 1st, slaves who have been bought with goods; 2nd, the children of a slave woman in the house; 3rd, an hereditary slave in the family; 4th, a slave given to the master; 5th, a slave saved from misfortune; 6th, a slave who was fed in his youth; 7th, a slave taken from the enemy in battle. The seven slaves who may not employed are these: 1st, a Rahan bought as a slave; 2nd, Rahans who have bought each other; 3rd, a Bramin bought as a slave; 4th, Bramins who have bought each other; 5th, a person who is a performer of religious duties bought as a slave; 6th, a slave who has come and lives under the protection of the own-er of the house; 7th, a person who has become a slave in return for a place to build his house upon. These are the seven, amounting together to fourteen. Thus the son of the king of Bymahs, called Me-noo the sage recluse, said.

38th. The law regarding notching the bark only of a tree.

Regarding taking an oath by notching the bark only of a tree, when there are no witnesses to what is said in the forest, a tree is notched according to the number of the words spoken; this is called "notching the bark only." As regards this evidence,—in former times

သွားလေ၏။ ဤသူတို့နှစ်ယောက်ချင်းစကားလွန်ကိုမှတ်သည်အတိုင်း မှန်စေ ဆိုသည်။ ထိုသို့ဆိုခြင်း၌ချင့်မှတ်သောသစ်ထစ်သည်ငါဆိုတိုင်းဟုတ်၏။ ငါ ဖြင့်လျှင် ၎င်သစ်ထစ်သည် အခွန်စေ့ခြင်းကား။ ဆိုသည်ထက်လွန်၍ထစ်ရ ကာဆိုလည်း။ ထစ်သည်အတိုင်း မှန်စေ။ နှစ်ဦးသား တွင် ဆိုသ တည်း။ သူ တော်လည်းဆိုကြလေသတည်း။ ။ထိုသို့ဆိုရာ ၌ သူတော်မဟုတ်သော တောသွားသာဖြစ်သောသူတို့သည်။ သစ္စာမှန်ကြလတံ့တည်း။ သစ္စာမမှန်က တောသွားတို့အားလည်းကောင်း။ မိမိလက်နက်ဓားလည်းကောင်း။ သင့်ရာ သည်ကိုရည်၍။ တောသွားမုတ်ဆိုးတို့ထုံးဖြစ်ကြောင်းကိုဆိုသတည်း။ တော သွားပြင် သူတို့မှာ လူတော် မ ဟုတ် သ မျှ သစ်ထန်ခွန်တင်မမှန်ရာ။ သူတော် ဖြစ်မှမှန်သတည်း။ တောသွားမုတ်ဆိုးတို့ကိုကျမ်သစ္စာမပေးနှင့်။ တောသွား ရာဘေးမှ မလွတ်။ ဖိဒ္ဓန်စေဟူသတည်း။ ထိုကြောင့်သစ်ထစ်ခွန်တင်သည် တောသွားမုတ်ဆိုးတို့ထုံးတည်းဟုရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

မင်းကြီးတနည်းကား။ တောသွားရှေ့ကျင်လေ့ရှိသောသူတို့သည်။ ထိုကျင် ခိုက်သစ္စာမှန်ရာသည်။ မှန်မှကျင်တိုင်းရသည်။ မမှန်လျှင် ဘေးလည်းသင့် သည်။ ရှေ့ကျင်၍လည်းမရဖြစ်သည်။ တောင်ကျွန်ကိုစမ္ဗူဒိပါ။ မြောက်ကိုဥတ္တ ဂရု။ အရှေ့ကိုပြုပ္ပါ။ အနောက် ကိုအမြ ဂေါ ရာ။ ပြောရမည်။ ပြောမြဲအတိုင်း မပြော။ တောင်ကိုမြောက်။ အရှေ့ကိုအနောက်။ ပြောချေသော်။ ကျင်၍မရရာ။ တိရိစ္ဆာန်ဖြစ်သောကျားကိုဗျက္ဃ။ မျောက်ကိုမက္ကဋ။ ဆိုရမည်ကိုမဆို။ မျောက် ကိုကျားဆိုချေလျှင်ရှေ့ကျင်၍မရရာ။ ဘေးလည်းထိခိုက်ရာသည်။ ထိုကြောင့် စကားအသေပံနက်မှန်စေဟူသော စကားဖြစ်၍။ ထိုသူတို့တွင်။ သစ်ထစ်ခွန် တင်ဖြစ်က တဦးလည်း မှန်တိုင်းပြောစေ ဟူသတည်း။ ဤအရာကို ဗိုလ်လူအ များသုံးစွဲရာမဟုတ်။ သူတော်သူမြတ်ချင်းတောသွား မုတ်ဆိုးရှေ့ ကျင်သား တို့ထုံးတည်းဟုမှတ်ရာ၏။ ထိုကြောင့်မမှန်ပြုသမျှသည်ပျက် စီး ရာ ရောက် လေသတည်း။

၃၉ မြီစားသားသမီးကျွန်ကိုကိုင်ငင်၍ထားရာခွင့်မပေးဦးဆံမိုတ်သောတရား။

မင်းကြီး။ အကြင်မြီစားကို လည်း ကောင်း။ မြီစား၏ သားသမီးကိုလည်း ကောင်း။ ကိုင်ဝင်၍ထားရာဦးဆံကိုခွင့်မပေးရိတ်ချေသော်။ ဆံရိတ်ပြစ်ငွေ သုံးဆယ်လျော်စေ။ ၎င်းသုံး ဆယ်နှင့် တန်သောမြီဖြစ် က လွတ်စေ။ မြီနည်း လည်း သုံးဆယ် ပြည်ကိုတွက်၍လျော်စေ။ မြီများလည်းသုံးဆယ်မြီကိုချ၍ လွန်သည်မြီကိုဆပ်စေ။ ။သို့ကားဆိုတုံ၏။ မိဘထားရင်းသူတို့ခွင့်ပေး၍ မြီရှင်ရိတ်သော်အပြစ်မရှိ။ မြီစားရင်းခွင့်မပေးသားသမီး အကိုင်ခံရသူတို့နှင့်

two men were journeying in the forest; one said (something,) and the other marked it by notching a tree with his knife, and said, "so may your words be true," and the other said, "as my friend has marked all I have said is true, let the notches be a witness, if you make more notches than words spoken, let it be no witness." Thus these two men spoke and made the marks, and they were good men. If these forest rangers are not good men, and they break their engagement, some misfortune or accident from their own weapons is likely to happen to them; on the strength of this, it is said, to have become a custom among hunters. This shall not be taken as evidence in the case of any, except hunters, who are not good men; it is only to be depended upon in the case of good men. Do not administer an oath on the religious book to hunters; they may be made to imprecate evil on themselves by their own weapons. For this reason, this "notching of the bark only of a tree" is called the custom of hunters. Thus the lord recluse said.

Oh excellent king! in another case, men who are in the habit of washing for gold in the forests, every time that they speak the truth whilst washing, they obtain gold; if they are not true, misfortune will come upon them, and their labour will be in vain. They shall say, in the south is Samboodeepa, in the north, Oodoogaroo, in the east, Pyoppa, and in the west, Amyagaura. If they do but say south is north, east is west, they shall get no gold. They may call the common tiger byaka (the pali for a tiger,) and the monkey meggata; but if they do not, and call the monkey a tiger, they shall get no gold in their washing, and some evil will befal them. For this reason, let oaths be kept, and the truth spoken, and in notching the tree, let the other party (the notcher) also speak the truth. This is not a custom for general adoption, but for good men, hunters, and gold washers; for this reason, destruction always follows on falsehood.

30th. *The law when the head of a debtor's child, or slave, given to serve, is shaven without leave.*

Oh king! if any one in confining a debtor, or his children, shall shave their heads without leave, let him pay compensation in thirty tickals of silver for the fault, and if this be the amount of the debt, let it be cancelled; if the debt be less, let the balance be reckoned and paid, or if the debt be more, let thirty tickals of silver be deducted from it, and let the balance be paid. Though this is said if the parents or person who placed them (with the creditor) have given permission, and the creditor shall shave the head, there is no fault. But though the children or person so placed shall give con-

၂၁၉

ပေးသော်လည်းမရိတ်ပိုင်ချေ။ မိဘအရှင် အကြီးခွင့် မပေးသမျှခံရိုးမှာ ငွေသုံးဆယ်ဖြစ်စေ။

၄၀ ကျွန်သားသမီးဆွေငွေသက်ရှိသက်မဲ့ကိုခိုး၍ရောင်းသောတရား။

မင်းကြီး။ အစည်ကျွန်စည် ကိုလည်း ကောင်း။ အမျိုးကြေး ဝယ်သောကျွန် ကိုလည်းကောင်း။ သူတထူးသားသမီး ကိုလည်းကောင်း။ ခိုး၍ရောင်းစားချေ သော်။ အရောင်းခံသူတို့၏အဖိုးတန်ရာကိုငါးတက်တိုး၍လျော်စေ။ ။အကြင် ဝယ်သူသည် ရောင်းသူကိုမပြနိုင်။ ပွဲဘောင် ကြား အသိအမြင်မရှိကကျွန်ခိုး အပြစ်အတိုင်းငါး ဆလျော်စေ။ ။ရောင်းသူကိုမတွေ့မရနိုင် သော်လည်း ဝယ်သည်ကာလသူသိ။သူထင်ဖြစ်က ခိုးပြစ်လွတ်စေ။သူကျွန်သား သမီးတို့ကို အပ်စေ။နောင်ရောင်းသူကိုတွေ့လျှင်။အကျအဖိတ်ရှိသမျှနှင့်။ဝယ်ရင်းအဖိုး ကိုရောင်းသူမှာတောင်စေယူစေရစေ။ ။အလုံးစုံရောင်းဝယ်သမျှအမှုတွင် သခင်မိဘပေါ်သမျှမှာလည်းနည်းတူ။ ရွှေငွေဖြစ်လျှင်နှစ်ဆတက်။ ကျွဲနွား ဆိတ်ဝက်ကြက်ဖြစ်လည်းအမျိုးအလိုက်အတက်အတိုင်းရောင်းသူကို မတွေ့ မရသိကြားမြင်သူမရှိလျှင်လျော်စေ။အရင်းကိုလည်းအပ်စေယူစေ။ ။ပွဲ ဘောင်ကြားသိသော်ရောင်းသူမတွေ့မဆိုသာခိုးပြစ်လွတ်စေ။ သူဥစ္စာမှန်သ မျှ။ သူသားသမီးမှန်သမျှသက်ရှိသက်မဲ့ကို အရင်းတိုင်းအပ်စေ။ သေပျောက် သော်အစားတည်စေ။

၄၁ လယ်ယာမိုးယံမြေထမ်းအုံးကို။အရှင်မရှိခိုက်သူတပါး ရောင်းစားနှင့်သောတရား။

လယ်ယာမိုးယံမြေထမ်းအုံးတို့မှာ။ ဥစ္စာရှင်မရှိ။သူတပါး ရောင်း၊ သော်၊ ဥစ္စာရှင်ပေါ်ကရပိုင်စေ။ကာလအရှည်လုပ်သည်မဆိုသာ။ရောင်းသူကိုသာ ဝယ်သူကလိုက်စေ။ဥစ္စာရှင်ရင်း၏မျိုးဆွေပေါက်ဖော်တစုံတယောက် အမွေ ခံတို့အသိဝယ်သူလက်ဝယ်တွင်လုပ်၍ဆယ်နှစ်မြောက်သော်လည်းကောင်း။ ထိုဥစ္စာရှင်ရင်း တို့ရှိလျက် ဆယ်နှစ်မြောက် လုပ်တက်သီး စားလျက်မယူမှီ လျှင်ဥစ္စာရှင်ရင်းတို့မရသာ။ အဖိုးမပေး ဘဲလုပ်တက်လည်းမရသာ။ လုပ် သူရစေ။ ။ဤမြေထမ်းအုံး ဥယည်စသည်ကို အရန်ပိုင် ရင်း သူတို့မလုပ် သဖြင့်မြေတိုင်းသူကြီးချပေး၍။ အသိ အမြင် သုံးနှစ်တိုင်မှဆိုချေသော်၊ လုပ် သူရစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မပျောက်မပျက် ထင်ရှား ရှိသည်၊ ဥစ္စာဘဏ္ဍာလည်း ဖြစ်သည်။ ဥစ္စာရှင်မထိန်းမသိမ်းမလုပ်မတက်နေချေသော ကြောင့်တည်း။ဆီးတား ပါ ပေးလျက်အပိုင်အနိုင်ချသော်၊ လုပ်သော်သုံးနှစ်

sent, the creditor shall have no right to shave the head in any case: if the hair be shaven without leave obtained of the parents or owner, the penalty shall be thirty tickals of silver.

40th. The law when children or slaves are stolen or sold.

Oh king! if any hereditary slave, or slave bought of a free family, or any person's children, be stolen and sold, let five times the value of the person so stolen be paid in compensation; and if the buyer cannot point out the seller, or if there be no witnesses, let him pay the compensation as laid down for the theft of a slave, five times the value: and if the seller cannot be found, and at the time of buying there are witnesses present, let him be free of the fine or compensation for the theft, let him return the child or slave to the owner; and if the seller be afterwards found, let him sue him for the original price and all expenses, and let a decree be given in his favor. In all matters of trade, when the parents and owners are known, the law is the same; if it be gold or silver, double the amount; if buffaloes, oxen, goats, pigs, or fowls, let the advance or compensation be made according to the kind of animal. If the seller is not to be found, and there shall be no witnesses, let (the buyer) pay the compensation, and let him also return the original (animal.) If there were many people witnesses, though the seller is not to be found, the buyer shall not be accounted a thief, let him be free from the fine, and let him return the property he may have bought as he bought it; if it have died or been lost, let it be replaced.

41st. The law when fields, gardens, palmyra or cocoanut trees, are sold in the absence of the owner.

Regarding fields for wet cultivation, gardens, palmyra or cocoanut topes, if a person sells them in the absence of the owner, on his return let him recover them; long possession shall not be a bar to his doing so; let the buyer claim the price from the person who sold them to him. But, if any one of the relations or heirs of the real owner, knows that the property has been in the possession of the buyer and cultivated by him for ten years, or if the owner of the property be present, and does not claim it during ten years, he shall not after that reclaim it; even if the person in possession may have paid no price for it, the claimant shall not have it, let the person cultivating keep it. Regarding these lands, palmyra or cocoanut topes, or the like, if the original owner does not cultivate them, and the thoogyee or land measurer have publicly allotted them, and if after three years the owner claims them, let the person in possession keep them. Why is this?—because it is property that cannot be lost, must be well known, and the owner took no care of it, did not cultivate the land or take the fruit; but if it be allotted by force in spite of his remon-

အတွင်း၊ဆယ်နှစ်အတွင်းမှန်ကမြေရှင်၊ဘဏ္ဍာရှင်တို့ကရစေ။ ရောင်းမြို့ပြီးသောသက်မှိသက်မဲ့တို့ကို၊ ဥစ္စာရှင်ရင်းတို့မထိန်းမသိမ်းစေရစ်အကြွေ အဝေးရှိသော်လည်းကောင်း၊ တရပ်တရွာတမြို့တည်း၊ ထိုင်းနိုင်ငံတရွာ တည်းဖြစ်၍ရှိသောဥစ္စာသက်ရှိသက်မဲ့ကိုသူကြီးပြည်စိုးမြေတိုင်းရွာအုပ်မြို့ ကွပ်။ အစိုးအကြီးတို့သားမြေးစည်ဆက်လုပ်ဆောင်သော်လည်း၊ ဘဏ္ဍာ ရှင်သားမြေးမြစ်တို့ပေါ်ထွက်ဆိုလျှင်ရစေ။ အစည်အရှင်မဆိုသား၊ဥစ္စာရှင် သူတပါးသို့ရောင်း၍။ ဝယ်သူသားမြေးမရှိသော့ကြောင့်။ သူကြီးပြည်စိုး တို့သားမြေးစည်ဆက်ထိန်းသိမ်းလုပ်စား၍။ ဆယ်နှစ်မြောက်၊ ဆယ်နှစ် ကျော်ရှိပြီးမှ။ ထိုဥစ္စာရှင်ရင်းတို့ရောက်လာ၍ငါတို့ဥစ္စာရင်းဖြစ်သည်၊ ဆို သော်မရသာလွတ်စေ။ဆိုခဲ့ပြီးသောသူကြီးပြည်စိုးသားမြေးတို့စည်ဆက် စွဲလုပ်သည်အတိုင်းပိုင်စေ။ ဤကားထာဝရစည်ဆက်ဘဏ္ဍာဖြစ်၍ဆိုသ တည်း။ ရောင်းချ၍စားချေသော်။ ဥစ္စာရှင်သားမြေးအမွေခံမှန်၍ ဆိုလျှင် ရောင်းသူကအဖိုးကိုပေးစေ။ သေပျောက်လျှင်ဆုံးစေ။ ထိုသို့ရောင်းသော ဘဏ္ဍာမှာ။ မင်းလဲစည်ပေါက်ဝီးကျိုးရှိသော်လွတ်စေ။ မရသာချေ။ အ ဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။လျှပ်ပေါက်ရာရောက်ချေသော့ကြောင့်တည်း။ မရောင်းမချဖြစ်လျှင်ရွှေဝီးရွှေနန်းဆက်သော်လည်းမလွတ်သာချေ။ဥစ္စာရှင် ရင်းမှန်သူကသားမြေးမြစ်တို့ရစေ။ ထိုဥစ္စာရပ်ကိုအရှင်သူကြီးမြေတိုင်တို့ က၊ မထိန်းမသိမ်းသော်လည်းကောင်း၊ ထိန်းသိမ်းလျှင်အရှင်ကရောက်က၊ သူတပါးသို့ပေးလျှင်အရှင်ပေးရာရစေ၊ လုပ်သူတို့မရောင်းမစားသာ၊ ရောင်းစားချေလျှင်ဥစ္စာရှင်ရင်းသားဘွီးမြေးမြစ်တို့ကရစေ၊ရွေးစေ။

၊မနုအကျယ်သတ္တမတွဲပြီး၏၊

strance, let him have a right to recover it within three, or even ten years. If the owner of the property in question does not take care of it, if he has removed to a distant district or kingdom, or remains in the same district, village, city, or kingdom, though the thoogyee, governor, land measurer, head of several villages, superintendent of the city, the heads of the place, their son or grand-son may have cultivated the lands in succession, if the sons, grand-sons, great grand-sons, or heirs of the property shall claim it, let them have it. Length of time in possession shall be no bar to their recovering it. If the owner of the property has sold it to another, and because the purchaser has no children or descendants, the thoogyee, his sons or descendants have taken care of and cultivated it, if within ten years, or after the expiration of that period, the original owners shall claim it, they shall not recover it, but let it be free, and let the descendants of the thoogyee or governor mentioned, as they have used it, have a right to it. This is said when the property has been a long time in possession. If they have sold it, and the owner's descendants shall prove themselves his heirs, let the person who sold it pay them the price. If he be dead, or not to be found, let them lose it, and if an usurper has seized the throne, let the property so sold be free; they shall not obtain possession of it; though a new king may have come to the throne, it shall not be free; if it has not been sold, let the proved descendants of the original owner obtain it.

END OF THE SEVENTH VOLUME.

LAWS OF MENOO.

VOL. VIII.

99

။မနုကျယ်အဋ္ဌမတွဲ။

—

နမောတဿဘဂဝတောအရဟတောသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

—

။မာတိကာ။

။မနုအကျယ်အဋ္ဌမတွဲတွင်ပါသည်တရားအမည်ကိုဆိုပေအံ့။

၁ မြေသေ၊မြေရှင်အကျယ်စကား။
၂ မြေကိုပိုင်ခြင်းခုနှစ်ပါးအကျယ်စကား။
၃ ပေးခြင်းအမျိုးအကျယ်ရှစ်ပါးစကား။
၄ ကောက်၍မွေးသောအကျယ်စကား။
၅ သူတပါးအဝတ်အထည်ကို၊ မသာခန်းဆိုက်ရာ၊ငှါး၍ဝတ်သောအရေးစကား။
၆ သူတပါးအဝတ်အထည်ကို၊ အမှတ်မဲ့ငှါးတောင်း၍ဝတ်ရာ၊ ပေါင်းဆေးပြုပြယ်တွဲဆောင်ခြင်းတရား။
၇ မသာခန်းစောင့်ကြက်မိုးစကား။
၈ ဆင်မြင်းစောင့်သူကိုလက်လွှန်သောတရား။
၉ ကျွန်ကိုလည်းကောင်း၊အလွတ်သူကိုလည်းကောင်း၊ကိုယ်ခံအာမ၍အခမပြေချောင်သောစကား။
၁၀ ကျွန်မှန်ကိုသိလျက်၊သခင်မသိသူရင်းငှါးသောစကား။
၁၁ သင်္ဘောလှော်ရာ၊သူရင်းငှါးသောစကား။
၁၂ သင်္ဘောတွင်ကုံသည်တို့စကား။
၁၃ သစ်ပင်၊ထန်းပင်၊အုန်းပင်၊တက်အခမပြေ၊အခပြေငှါးစကား။
၁၄ အအုပ်အထိန်းမရှိ၊ သိတင်းသီလနှင့်နေရာ၊ ယောက်ျားမိန်းမတို့ပြစ်မှားသောစကား။

ဤကားမနုရင်းအကျယ်အဋ္ဌမတွဲတွင်ပါသော တရားအမည်၊ မြေသေမြေရှင် အကျယ် စကားအစ၊ အအုပ်အထိန်းမရှိ၊ သိတင်း သီလနှင့်နေရာ ယောက်ျားမိန်းမတို့ပြစ်မှားသော စကားအဆုံးတည်း။ ။ပုဒ်အကျဉ်း တရားစည်ကိုပြပြီး၍၊အကျယ်ခွဲချမ်း၍ဆိုလတ္တံ့သောစကား၏သို့တည်း။

LAWS OF MENOO.

THE EIGHTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE EIGHTH VOLUME.

These are the laws contained in the eighth volume of the Menoo Kyay, commencing with the perfect or imperfect proprietary right in land, and ending with fornication committed with a person, male or female, living in the performance of religious duties, and without protection. Having noted the headings, I am about now to lay them down in detail.

၁။ ။မြေသေ၊မြေရှင်အကျယ်စကား။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ အကြင်လူတို့၌၊မြေသေ၊မြေရှင်ဟူ ပိုင်စုတွင် နှစ်ပါး အပြားရှိ၏၊ ထိုနှစ်ပါးတို့တွင်၊မြေသေဟူရာ၌၊ သူရဲမြေ၊ အစုအငန်းထိုသေ သောမြေ၊ သူကြီး၊ပြည်စိုး၊မြေတိုင်၊တောကဲ၊စာရှီ၊စမား၊အကြီး၊အမှီထို့ထို စားစုမင်းဧကရာဇ်က၊နယ်ပါယ်နှင့်ပေးသောမြေ၊ အထေးအစည်ရှည်မျာ က၊ မျိုးရိုးစည်ဆက်အဆုပ်အကြီးတို့စားစုလုပ်စုမြေ၊ သည်မြေရပ်များ မြေ သေမည်၏၊ ။မြေရှင်ဟူရာ၌၊ငှင်မြေသေမှကြွင်းသော၊ဘေးဆိုးမိဘ ဆင်းသက်၍၊အမွေရသောမြေ၊သူတထူးရောင်း၍ဝယ်ရာရသောမြေ၊ သူတ ထူးပြေး၍ရသောမြေ၊မဆီးမတားအသိအမြင် ဆယ်နှစ်လုပ်၍ပိုင်သောမြေ၊ တောကိုခုတ်ထွင်ထိကျင်၍ရသောမြေ၊ စမြင်မြေတိုင်အကြီး အဆုပ်ထိုစေ၍ ရသောမြေ၊သည်မြေရပ်များသည်၊မြေရှင်မည်၏၊ ။သို့ကားထိုတွင်၊ စမြင်မြေတိုင် အကြီးအဆုပ် ပေးသော်ငှင်၊ လယ်ရှင်မဆီးမတား လုပ်သော် ငှင်၊တောကိုတီထွင်၍လုပ်သော်ငှင်၊ ထိုမြေကိုပိုင်သူအဆုံး၊ အပိုင်ရောင်း၍ ဝယ်သော်၊ လုပ်ပိုင်စားပိုင်မြေပိုင်မှန်စေ၊ ရောင်းသူမှိစည်ရွေးရသော်မူ သည်ဆိုသော်မရွေးသာ၊သို့သော်လည်းရောင်းသူမှိလျှက်၊ဝယ်သူသေသော် ရောင်းသူကရွေးစေ၊ငှင်သူသေသော်၊အရာထမ်မှိလျှင်ရွေးကရွေးစေ၊

ဆိုခဲ့ပြီးသမျှ မြေသေမှာ၊ထိုမြေသေ၏ အရှင်ပဟောင်း သာ၊မြေမြင်ပို သော်ငှင်၊ထိုမြေသေတွင်လုပ်စုအဖက်ဆိုင်တို့သည်ယည်ကောင်း၊ ပေးရွေး ပါမည်ဆိုလျှင်၊အပေးအရွေးကိုခံစေ၊ငှင်မြေသေကို သားမြေးမြစ်မှန်လျှင် မင်းဆက်များစွာ၊နှစ်ရှည်စွာလုပ်၍ ပေးရွေးသော်တန်ဖိုးအထိုင်ပေးရွေး စေ၊ရွေးတွင်းမပိတ်သာချေ၊ထိုမြေကိုအထက်ချဗေါ်ချစက်အမှုထမ်းရွှင်ထို အပိုင်ရောင်းသော်ပေါင်သော်၊ရောင်းပိုင်၊ပေါင်ပိုင်စေ၊ ထိုမြေတွင် မိစ္ဆမျိုး အသေမြေ၊ယောကျ်ားမျိုးကအသေမြေဖြစ်လျှင်၊ပေါတ်ဗေါ်အရှားမှိသည်ရ ထိုမြေသေကို အမွေမခံမစားစေရာ၊ သူတပါးတို့အားထည်း မရောင်းမပေါင် သာချေ၊ဘေးဆိုး မိဘဆိုးသည်တကားထုမဆိုသာချေ၊ မိစ္ဆမျိုးမှန်လျှင်၊ မိစ္ဆ မျိုးမိုက်သူတယောက်တည်းသာဆင်းသက်ဆက်ခံစေ၊ ။ယောကျ်ား မျိုးဖြစ်ကလည်း၊ယောကျ်ားမျိုးတွင်တယောက်တည်းသာ ဆင်းသက်ဆက်ခံ စေ၊ထိုမြေကြောင့်တင်ပြီးရှိသော်၊အမှုအခင်းထွက်သော်၊ ပေါတ်ဗေါ်နှုတ်

st. The law regarding the perfect or imperfect proprietary right in land.

'h excellent king! the right of any person in land is two-fold, er perfect, or disputable. Of these two, there is a perfect protary right in—1st, the land of soldiers, given to the companies oyal servants; the land given by the monarch in measured allotits for the subsistence of Thoogyees, governors of provinces, land surers, superintendents of forests, writers or clerks, heads, or fs; 2nd, land that has come by hereditary succession, and been in the possession of the head man's family, which they use and ivate for food. These are called *myaythay*, i. e. lands in which right is said to be perfect. As regards lands the right in which sputable, they are all lands except those that have just been noted and in which the right is perfect. Hereditary estates, land that been purchased, land that has been obtained on another's going y and leaving it, land that has been openly occupied and worked iout interruption for ten years, forest land which has been cleared, l allotted or given by officers, the land measurer, head man, or erintendents,—these are said to be *myaysheng*, lands in which t is liable to dispute. Though it is thus said, yet if the Thoo- or land measurer, or other constituted authority have made the ment; or should the land have been worked without opposition the owner; or should the land have been reclaimed from the st and brought under cultivation, then if the actual occupant of land shall sell his right, let the right (of the buyer) to cultivate, , and live upon it, be considered good and sound; during the life- of the seller it shall not be redeemable; (i. e. against the will of buyer.) But after the death of the buyer, if the seller wish to eem, then, let him do so. If the seller is dead and has left heirs, they wish to redeem it, let them do so.

s regards the above land in which the right is perfect, if the s, grand-sons, or great grand-sons of the former owner, or if par- who have a claim to it as partners in working it, shall offer to re- m it, let them do so. If the true sons or descendants of the own- of such land shall wish to redeem it after a long lapse of years many successive kings have reigned, and the (person in pos- ion) has been working it, let them redeem it at its proper value; iall not be considered irredeemable. But if the original parties he receipt of the grant, or their attornies, have sold the land out- it, or mortgaged it, let them have the right to do so. If the l come in the female line, or if it come in the male line, no one ll receive a share in the inheritance of it on the plea of rela- ship. they shall not pledge nor sell it, on the plea of being des- ded of a common ancestor. If it come in the female line, the person who takes her place and office alone inherit. If it ie in the male line, let one only in the male line inherit by des-

တဘတည်းဘိုးဆိုဘွားဆက်ဖြစ်သည်ဟု၊ထိုမြို့ထိုအမှုကိုမခံမဆပ်မဆောင်စေရာ၊အမျိုးစွဲသူကသာအမှုမျိုးနှင့်ထိုမြို့ကို ခံဆပ်ဆောင်ရွက်စေ၊ ထိုသို့မိုက်၍အကြီးအအုပ်ဖြစ်သူတို့သည်၊ ထိုမြေသေအမှုရွာအုပ်အမှုကြောင်း၊ ထူးရသည်မြို့ကိုလည်း၊ထိုဆိုင်သူသေလျှင်၊မယားဖြစ်သည်တုမြို့ရှင်တောင်းသော်တောင်းရ၏၊တောင်းသော်လည်း ထိုမယားက၊မဆပ်သာ၊အစည်အမျိုးတို့မိုက်သူ၊မြေမှုကိုဆောင်သူတို့ကမသိမဆိုသာ၊ထိုမြေအမျိုးမိုက်သူ၊ထိုရွာထိုမြို့ကိုအုပ်သူတို့ကဆပ်စေ၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ဆို ခဲ့ပြီးသောမြေသေ မြေရှင်ဟူသမျှမှာ၊ မိအဆိုးဘွားပေါက်ဖေါ်တို့သားမြေးမြစ်ညီနှင့်အစ်ကို၊ မောင်နှင့်နှမပင်ဖြစ်ကြသော်လည်း၊မရွေးသာချေ၊အပိုင်ရောင်းလျှင်ပိုင်စေ၊ခုနှစ်ဆက်အဝင်ပေါက်ဖေါ်သားမြေးဖြစ်သည် မှန်သော်လည်း မရွေးသာချေ၊ ရောင်းရင်းတိုင်းပိုင်စေ၊ပေါက်ဖေါ်ချင်းပင်ဖြစ်စေ၊ဆို ခဲ့ပြီးသမျှကို ရောင်းမည်၊ အမျိုးအရွေဆိုင်တို့ကိုအနှုန်းမေး၍၊မဝယ်မည်ဆိုသူနေစေ၊ဝယ်မည်ဆိုသူဝယ်စေ၊ ၊အဆွေသားချင်းဖြစ်၍မေးစည်၊မဝယ်ပြီဆိုသည်ကိုတဦးဝယ်မှ၊ အညီဝယ်ပါရစေဦး ဆိုပြန် သော်လည်းကောင်း၊ တဦးသူဝယ်၍ တနှစ် စွဲလုပ်ပြီးမှဆိုသော်၊ဝယ်ရင်းသူသာပိုင်စေ၊မဝယ်ဆိုသူ နှစ်ကြာချေသောကြောင့်၊ မဝယ်သာလွှတ်စေ၊မဝယ်ပြီဆိုသည်နေ့လည်းကောင်း၊လလည်းကောင်း၊ ချောင်းဝယ်ကြစည်၊မဝယ်ပြီအထက်ဆိုလိုက်ပေသည်၊ ယခုဝယ်ပါမည် ဆိုလျှင်မဝယ်ပြီသူသိသူမြင်ဆိုသည်ဟု၊ မရောင်းမနေသာချေ၊ ပေါက်ဖေါ်ချင်းဖြစ်သည်၊ပေါက်ဖေါ်ချင်းအလိုက်ဆိုရာရောင်းဝယ်စေ၊ ၊ဆိုင်သူတဦးကိုရောင်းမည်၊ဆိုင်သမျှလူတို့ကိုဝယ်ပါ၊ ငှာသူမြို့တင်ခဲ့သည်၊ ချော်ရန်မှိုသည်တိုင်ဆိုပြော၍၊ဝယ်မည်ဆိုလျှင်အစုံအညီဝယ်စေ၊သို့ကားမထုတ်၊ ငကိုသာအလုံးရောင်းကောင်းသည်၊ ငါသာအလုံးဝယ်ရကောင်းသည်၊ ဝယ်သူတို့ဆိုလျှင် ဝယ်သင့်မဝယ်သင့်ကို ဝယ်သူချင်းဆိုစေ၊ ရောင်းသူကို မဆိုသာချေ၊ သို့ကားမဟုတ်တုံ၊ဝယ်ပါမည်ဆိုသူတဦးကိုမသိစေရ၊ တဦးသာကိုရစေလိုသမှုရောင်းချေသော်၊ ရောင်းသူမှားချေသည်၊ ဝယ်သူမှာနှုတ်၍ဝယ်သင့်မဝယ်သင့်ကိုဆိုကြစေ၊ဥစ္စာရှင်သိမ်းနှုတ်ယူစေ၊ ဝယ်သင့်သည်ကိုဆိုကြသူချင်းဆိုကြစေ၊ ဝယ်သင့်သူကိုရောင်းစေ၊ မရောင်းပြီဆိုလျှင်၊ထ

cent, and bear the burdens attached; if there be any debts incurred on account of these lands, or any suit or matter arising out of them, the relations, children of the same parents, or descendants of the same grand-parents, shall not on account of relationship, bear any portion of these debts or other matters; let the person who succeeded to them alone bear all burdens, and pay all debts connected with them. Having cleared all the burdens, should this person, the head man or superintendant, die, having incurred debts on account of the land, or as being the superintendent, Thoogyee of the village, if the creditors sue his widow, on the ground of her being so, they shall have the right; nevertheless, she shall not be obliged to pay. The person who succeeded (her late husband,) the person who bears the burden of this land, shall not plead ignorance of the debt: let the person only who succeeded to the land, the Thoogyee, or head man of the village, pay it.

Oh excellent king! as regards both the lands in which the right is perfect, and those in which it is disputable, if parents, grand-parents, or relations, children, grand-children, or great grand-children, be they even brothers and sisters, shall wish to redeem such lands, they shall not have a right to do so; if they have been sold out-right, let the buyer have a full right to them. Although they be really relations within the seven degrees, they shall not redeem the lands; let the buyer have a right to them at the price or on the terms on which he originally bought them. If he (the buyer of the lands of which we have been treating,) shall wish to sell them, let him offer them to all those having a right of inheritance in them; let those who do not wish to buy them decline, and let those who wish to buy do so. If one who has been offered the land and declined to buy it, shall, after it has been bought by another relation, state his wish to purchase one half, if the request be made one year after it has been bought and worked, let the person who originally bought, have a full right to it, because the party who wishes to buy has had the offer made him, and has allowed a year to elapse; therefore he shall have no right to it: let it be free. If days or months only have elapsed since he declined to purchase, and he say, "I will now buy," though (the possessor) shall plead it has been declined before witnesses, and refuse to sell, he shall not be allowed to do so; the person making the offer is a relative: let them buy and sell as becomes relatives. If one person connected with the land shall wish to sell it, and shall propose to all who have an interest in it to purchase it, saying he is in debt or has to make compensation, if they say they will buy it, let it be sold in equal proportions to all. If one shall wish to buy the whole, let the other buyers decide whether the whole shall be sold to him: the seller shall have no voice in the decision. If it be not thus, but (the seller) has sold it to one of the party without letting another know who has expressed a wish to buy it, he has com-

ရေးတွေ့ရပေသည်။စရိတ်ကိုဥစ္စာရှင်ကပေးစေ။ သူတပါးသို့လည်း မရောင်း
သာချေ။ထိုစရိတ်မှာအဘေးဆုံမဆိုသာချေပေးစေ။ ။ငှင်လယ်မြေ
ကိုတဦးဦး၌။ပေါင်၍ရှိမည်။ပေါင်ရကောင်းသည်မဆိုသာ။ပေါင်သူလက်မှ
အရှည်ပေါင်၍ရှိမှ။အသိအမြင်ဖြစ်လျက်။ နောက်မှပေါင်ရကောင်းသည်ဆို
သော်။ ပေါင်ရင်းသူမှာသာပေါင်စေ။ ဆိုင်သူဖြစ်သူဟု မပေါင်သာချေ။ သို့မ
ဟုတ်။ပေါင်သည်လန္နစ်။ပေါင်သည်။ ပေါင်သင့် သသူတို့အညီပေါင်ပါမည်
ဆိုသော်ပေါင်စေ။ တဦးမှာအလျှင်ပေါင်နှင့်ချေသည်မဆိုသာ။ ငှင်လယ်မြေ
ကိုတဦးဦး၌။နှစ်ရှည်ပေါင်၍ရှိပြီးမှ။အပိုင်ရောင်းလျှင်ဆိုင်သမျှလူတို့အပိုင်
ဝယ်စေ။ငါ၌နှစ်ရှည်သည်မဆိုသာ။ငှင်မြေကိုမရောင်း။အသီးအနှံကိုပူပြင်း
စွာကျေးငွေရှိ၍ရောင်းသော်။ထိုရောင်းစည်ဝယ်ကြသသူတို့ ရောင်းဝယ်စေ။
အမျိုးအရိုးပေါက်ဖေါ်ဖြစ်သည်။သူတပါးသို့ မရောင်းမဝယ်သင့် မဆိုသာ။
ရောင်းဝယ်သည်အတိုင်းရောင်းဝယ်ပိုင်စေ။ ။သို့ကားမဟုတ်တုံ။သု
မိမ်းသူကျက်မဆို ဝယ်မည် ရောင်းမည်။ စရန်သွင်း၍နေ့ရက်ရှိပြီးမှ။ထိုနေ့
ထိုရက် မရောက်မှီအခြားမှာရောင်းချေသော်။ ဝင်သောဥစ္စာကို တန်ဖိုးပေး
စေ။နေ့ရက်လွန်၍ရောင်းသော်ရောင်းပိုင်စေ။ထိုအသွင်းစရန်ကို မရသာဆုံး
စေ။ ။သို့ကားမဟုတ်တုံ။မည်သည်နေ့ရက်လတွင် ဝယ်သည်အတိုင်း
အဖိုးပြေပေး၍ဝယ်ပါမည်။ သည်နေ့ သည်လရောက်၍မဝယ်နေလျှင်။ ဥစ္စာ
ရှင်းပေးယူမည် စာထားရှိကလည်း။ ထိုစာထားဂတိအတိုင်း တည်စေ။ ဆုံ
စပါးအဝတ်အထည် အချည်အကွင်း ရွှေငွေ သက်ရှိသက်မဲ့ ရောင်းဝယ်သမျှ
သည်ထုံးနည်းတူဖြစ်စေ။ ။သက်ရှိသက်မဲ့။ကျွဲ။နွား။ဆင်။မြင်း။လူ။
ကစားရောင်းဝယ်ကြသမျှသည်။ငှင်နည်းတူ။မိုဃ်းမြေ လယ်ယာဥယည်လု
အဝတ်အထည် အလိပ် အချည်အကွင်းများမှာ။ အမျိုးဆိုင်ရာ။ မှာရင်းအ
တိုင်းရောင်းဝယ်ကြရာ၏ဟု။ ဖြယ္ဗွာမင်း သားရင်းဖြစ်သော။ မနူမည်သော
ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

မြေကိုပိုင်ခြင်းခုနှစ်ပါးအကျယ်စကား။

မြတ်သောမင်းကြီး။မြေ၌ပိုင်ခြင်းခုနှစ်ပါးအပြားရှိသတည်း။ခုနှစ်ပါး
ဟူသည်ကား။ ၁။ ဘိုးဘွားမိဘတို့ကအမွေရ၍ပိုင်သောမြေတပါး။
၂ **ဝယ်၍ပိုင်သောမြေတ**ပါး။ ၃။ မြေတံုင်စမြင်တောကဲတို့ချ၍ပိုင်
သောမြေတပါး။ ၄။ ဥစ္စာရှင်ရင်းတို့အထိန်းအသိမ်းမရှိ၍တောကိုခုတ်
ထွင်တီကျင်း၍ပိုင်သောမြေတပါး။ ၅။ သူတပါးတို့ပေး၍ပိုင်ခြင်းတ
ပါး။ ၆။ **အရှင်မိုးမင်း**ပေးချသနားတော်မူ၍ပိုင်ခြင်းတပါး။ ၇။ သူ

mitted a mistake; having ejected the buyer, let them, (the relations) try whether he had the right to buy or not, and let it be sold to the person entitled to buy. If the person in possession shall refuse to sell, and if a suit at law be instituted, let him bear all the expenses of the suit; and he shall not sell (the property) to any other person; and as regards the expenses of the suit, he shall not plead (as an excuse) the descent from a common ancestor. Let him pay the expenses. If these lands should be in pledge to any person, there shall be no question about the right, if the pledge has been made before witnesses, and the pledgee has been long in possession; as it was originally pledged, so shall it be; it shall not be pledged to a claimant on the plea of family connexions. But if within a month and a year of the pledge being made, the family connexions to whom it ought (in the first instance) to have been pledged, should offer to take the pledge equally among themselves, let it be so pledged; the plea of having already pledged it to another will be of no avail. If the right and title in the aforesaid lands, after having been in pledge to any one for a considerable time, be offered for sale, let all such as are connexions, buy it. The person to whom the lands were pledged cannot claim them on the plea of long possession.

If these same lands be not sold, but if from the pressure of debt, the fruit or grain be sold, let the person who bought and he who sold have a right to do so; the relations and family shall not dispute the right to all these to a stranger; let the sale be confirmed. Moreover, whether it be a relation or a stranger to whom it is sold, if he has paid earnest money, and the holder of the land shall have agreed to close the bargain on a certain day, and before that day he shall sell it to another, let him pay back double the amount advanced. But if the day of closing the bargain is past, let him have the right to sell, and let the intended purchaser lose his advance. If it be bought on a written engagement, that on a certain month and day the whole price shall be paid or the lands returned, if on the arrival of that month and day the money be not paid, let the engagement be abided by. Let rice, paddy, cloths, pieces of cloth, rings, bracelets, gold, silver, all property, animate and inanimate, all merchandise, be subject to the same rule. Let all property sold in the market, all merchandise, property animate and inanimate, buffaloes, oxen, horses, elephants, men, all property that is bought and sold, be subject to the same rule; enclosures, lands, fields, clearings, gardens, men, cloths, piece or rolled goods, rings or bracelets, may be sold in the family as laid down. Thus he who was the true prince of Byahmas, Menoo the recluse, said.

2nd. The seven kinds of right to land.

Oh excellent king! there are seven kinds of right to land: the seven kinds are these; 1st, lands inherited from forefathers; 2nd,

တထူးတို့မြေကို၊ မတားမဆီးမဟန့် ဆယ်နှစ်ကျော်ဆယ်နှစ်ခြောက် မြေရှင်တို့အသိအမြင်လုပ်၍ ပိုင်သည်တပါး၊ ဤခုနှစ်ပါးပြင်မြေနှင့် စပ်သည်ကိုပိုင်ခြင်းမရှိပြီ၊ ထိုသို့ပိုင်ခြင်းခုနှစ်ကို၊ မိုယ်ပါအပေါင်းတို့သိစေရာ၏၊ ၊ ၎င်မြေတွင်အစည်ဆက်ရာမဆက်ရာ၊ ပေါက်ဖေါ် စု တို့အညီပိုင်ရာမပိုင်ရာကိုဆို ခဲ့ပြီးအထက်မြေမှုအတိုင်းမှတ်သားစီရင်ရာ၏၊

၃ ။ပေးခြင်းအမျိုးအကျယ်ရှစ်ပါး၊စကား။

၃ မြတ်သောမင်းကြီး၊ ပေးခြင်းအမျိုးအပြားရှစ်ပါးရှိသတည်း၊ ရှစ်ပါးဟူသည်ကား၊ တပါးပေးခြင်း၊ နှစ်ပါးပေးခြင်း၊ သုံးပါးပေးခြင်း၊ လေးပါးပေးခြင်း၊ ငါးပါးပေးခြင်း၊ ခြောက်ပါးပေးခြင်း၊ ခုနှစ်ပါးပေးခြင်း၊ ရှစ်ပါးပေးခြင်းတည်း၊ ပေးခြင်းမျိုးရှစ်ပါးရှိသည်ကို၊ ခြားနား၍ဆိုပေအံ့၊ ၊ ပေးခြင်းတပါးဟူသည်ကား၊ သူတထူးကိုချစ်မြတ်နိုး၍၊ အိမ်ကိုနေတော့ဟုပေးလေ၏၊ အပေးခံသူအိမ်ကိုနေ၍သေသော်၊ မယားလင်သားသမီးမြေးတို့ထိုအိမ်တွင်ရှိလျှင်ဆက်ခံနေစေ၊ ထိုအိမ်တွင်အတူစားမယားလင်သားသမီးမြေးတို့မရှိသော် ထိုအိမ်ကိုပေးရင်းအိမ်သခင်ရစေ၊ ဆွေမျိုးသွေးသောက် အိမ်နေသောသူနှင့်၊ ရင်းနှီးသည်ဆို၍မှန်သော်လည်းအိမ်ကိုမရရာ၊ ထိုအိမ်ကိုနေသောသူ၏ သားသမီး မြေး အမွေခံလည်း မရှိ၊ အိမ်ကိုနေသောသူလည်းမရှိသော်၊ သက်ရှိသက်မဲ့၊ ကျေးကျွန်ရှိလျှင်၊ ထိုသေသောသူ၏ ပေါက်ဖေါ် အမျိုးတို့ဆက်ခံစေ၊ ထိုအိမ်တွင်နေသောသူတို့သွေးသောက်သူငယ်ချင်းတို့သည်၊ ကျေးမွေးမစ၍ သေသည်တိုင်းဖုတ်ကြည်သင်းပြိုဟ်မည်၊ အမျိုးပေါက်ဖေါ်တို့လည်းကျေးမွေးမစ၍၊ ဖုတ်ကြည်သင်းပြိုဟ်မည်၊ ထိုသို့တူကြလျှင်၊ ထိုသေသူအိမ်၌၊ အမိသဖွယ်အုပ်ချုပ် ရှိသောကျွန်မကို၊ သွေးသောက်သူငယ်ချင်းတို့ကရစေ၊ ထိုကျွန်မပြင်၊ သက်ရှိ သက်မဲ့ ဥစ္စာ ရပ်ကိုသေသောသူ၏ ပေါက်ဖေါ်ဆွေမျိုးညာတိခြောက်ယောက်၊ နှစ်ပြန်အဝင်လူတို့ကသာခံစေ၊ တင်မြီရှိလည်း၊ အလုံးဆပ်စေ၊ တင်မြီကိုကျွန်မရသောသွေးသောက်သူချင်းတို့ကမဆပ်သာလွှတ်စေ၊ အိမ်ကိုပေးရင်းသူအိမ်ရှင်ရင်းရစေ၊ ပေါက်ဖေါ်သားချင်း၊ သွေးသောက်သူငယ်ချင်းသင်းပြိုဟ်လူဖြစ်သည်ဟု အိမ်ကိုမရသာချေ၊ ထိုအိမ်ကိုအပေးခံသူသေသူ၌၊ ကောင်းမွေဥစ္စာမရှိ၊ တင်မြီသာရှိလျှင်၊ ထိုတင်မြီကို၊ သွေးသောက်သူငယ်ချင်းတို့က၊ မဆပ်သာလွှတ်စေ၊ အသူပေါက်ဖေါ် သားချင်းအဝင် နှစ်ပြန်အဝင်ကသာသင်းပြိုဟ်သည်နှင့်အညီဆပ်စေ၊ အိမ်ရှင်ရင်းလည်းမလွှတ်သာ၊ အိမ်စုခံရသည် အတိုင်းဆပ်စေ၊ အ

lands the possession of which has been obtained by purchase; 3rd, lands allotted by the land measurer, writer, or superintendent of forests; 4th, lands which have no owner and have been cleared from the forest; 5th, lands received in gift; 6th, lands received in gift from the king; 7th, lands which have been worked with the knowledge of the owner for upwards of ten years, without his stopping or preventing the working of them. Besides these seven, there is no other way of being owner of land, and these should be known to all; and whether they shall descend in tail, or whether the relations shall share them equally, shall be decided as has been already laid down.

3rd. *The eight kinds of gifts.*

Oh excellent king! there are eight classes of gifts, viz., 1st, the one kind of gifts; 2nd, the two kinds of gifts; 3rd, the three kinds of gifts; 4th, the four kinds of gifts; 5th, the five kinds of gifts, 6th, the six kinds of gifts; 7th, the seven kinds of gifts; 8th, the eight kinds of gifts; all which I will lay down separately.

The one kind of gift: A person from regard to another, gives him a house, saying, "live in that house," and the person to whom the gift was made, lives in the house; if at his death the wife, or husband, children, or grand-children, are living in the house, let them succeed to it and live therein; but if there be no wife, husband, children, or grand-children, who lived together with the receiver of the gift, let the giver receive back the house; though relations shall prove their relationship to the deceased, they shall not have the house. If he, the receiver of the gift, the dweller in the house, shall have no children or grand-children to inherit at his death, and if he have property, animate or inanimate, bought slaves, let his relations inherit; and if his friends or acquaintances shall have nourished him and ministered to his wants up to the time of his death, and have then buried him, and his relations shall also have ministered to him and assisted at his funeral, if they are in this alike, let them get the female slave who is in the house and superintends it as mistress. Let all property, animate or inanimate, with this exception, go to the six relations on both sides, and if there be debts, let them pay them all. The friends who got the female slave shall pay none of the debts; let them be free from this, and let the person who made the gift, the original owner, have back the house. The relations, friends, and acquaintances, who assisted at his burial shall not get the house. If the person to whom the gift was made shall leave no property, only debts, the friends shall not pay them; let them be paid by the six relations on each side as they may have taken part in the funeral. The owner of the house also shall not be free; having had the house,

ဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား၊ အိမ်ကို ထူချေပြီးဖြစ်သော ကြောင့်တည်း၊ သွေးသောက် သူငယ်ချင်း တို့မှာမူကား၊ အရပ်သမ္မဝတ်မထင်းသင်းဖြိတ် ရာရောက်သော့ကြောင့်၊ ဖြို့နှင့်ကင်းစေဟူသတည်း၊ ဤကားပေးခြင်းထပ်း တည်း၊

ပေးခြင်းနှစ်ပါးဟူသည်ကား၊ အကြွင်မိဘနှစ်ပါးထိုတွင်းသားကြီးကျွဲ ကြီးရှိအံ့၊ အဖသည် ကျွန်မကို သွားလာ၍၊ မွေးခြင်းသည်သွီးနှစ်ယောက်ရှိ လျှင်၊မောင်နှမတို့မှာ၊နင်တို့အစေခံ၍ကျွန်ဖြစ်စေ၊ နေရမည် ပိုင်သူအစေး ရာ၊ တယောက်ယောက်သောသွီးသည်၊ ပိုင်သူအဖ ပေးချေသည်၊ အမိ လည်းကျွန်မှန်ချေသည်၊ အဖတဖတည်းပင် ဖြစ်သော်လည်း၊ အစပေးရာ အစေခံရတော့မည်ဟု၊အစေခံသူကျွန်သွီး တယောက်မှာ၊ အဖဖြစ်သူထန် သေသော်၊အမဖြစ်သူသခင်မစေပိုင်၊ကျွန်အရာကလွတ်စေ၊အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား၊ ပိုင်သူသခင်ဖြစ်သောအဖစကားကိုနားထောင်ပေသောကျွန် သွီးဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း၊ ၊ဇင်သွီးတယောက်ကား၊ အမိ ကျွန်သော်လည်း၊ ငါ အဖကောင်းသွီးဖြစ်သည်၊ သခင်ပြုမည်သူလည်း အဖ တည်းဖြစ်သည်၊အစေကိုမခံညင်းဆန်၍နေလေ၏၊ထိုညင်းဆန် ရသောကျွန် သွီးမှာ၊ သခင်ဖြစ်သောအဖသေလျှင်၊ ကိုယ်ဖိုးတဝက်ကို သခင်ဖြစ်သော သွီးသားတို့သို့ ပေးမှ၊လွတ်စေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ သခင်ဖြစ် သောအဖ၏စကားကိုဖီဆန်သောကျွန်သွီးဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ပေးခြင်းသုံးပါးဟူသည်ကား၊ သံသရာကိုရည်၍ ပေးခြင်း၊ချစ်၍ပေးခြင်း၊ ကြောက်၍ပေးခြင်းတည်း၊ ထိုသုံးပါးတို့တွင်ပြား ပြန့်သည်ကား၊ သံသရာကိုရည်၍ ပေးရာ၌နှစ်ပါး၊ ချစ်၍ပေးရာ၌ နှစ်ပါး၊ ကြောက်၍ပေးရာ၌လည်းနှစ်ပါးတည်း၊ ထိုသို့ရှိရာတွင်၊ သံသရာကိုရည်၍ ပေးခြင်းတပါး၊ အရှင်ဇေကရာဇ်တို့လှူတော်မူသည်မှာ၊ မတောင်းရာပြီးဆုံး စေ၊ တောင်းချေမူ ဒါဏ်ခြောက်ချက်သင့်စေ၊ အရှင်ဇေကရာဇ်မင်း မိဖုရား သားတော်ဥပရာဇာမှ ကင်းလွတ်သောသူတို့သည်၊ သက်မဲ့ဥစ္စာ လယ်ယာ မိုဃ်းမြေရွှေငွေကိုဇင်၊သက်ရှိဥစ္စာလူဆင်မြင်းကျွဲနွားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဘုရားကျောင်းအားရည်၍လှူခြင်းဌါမထိုက်၊အရှင်သာထိုက်သတည်း၊ ထို မထိုက်သော သူတို့တွင် သက်မဲ့ဖြစ် ဥစ္စာတို့ကို ကျောင်း ဘုရားသို့ ရည်၍ ကျောင်းစည်ကိုလှူသည်ဖြစ်က၊သဃ်ာတို့ဝေခြမ်းရာကျောင်းစည်တည်းစေဟု၊ ဝိနည်းတော်၌လာသည်၊ ရွှေငွေကျောက်သံပတ္တမြားမိုဃ်းမြေလယ်ယာကျွဲ နွား၊ကျွန်ယောကျ်ားကျွန်မိမ္မတို့ကိုဆိုသတည်း၊ထိုတွင်သံသရာမှု၌ ရေစက် သွန်းချ၍လှူစေကာမူ၊မယားသားသွီးဆင်မြင်းကျွဲနွားတို့ကို အဖိုးခံလို၀ယ်

he shall pay his share. Why is this?—because he has taken the house. As regards the friends, it was their duty as inhabitants of the district, to assist at the funeral; let them be free from paying any of the debts. This is the one kind of gift.

The two kinds of gifts: If a father having children by his wife, shall get two daughters by a female slave, and shall say to them, "you must serve your brothers and sisters as slaves," if one of the daughters thus given by her father shall say to herself, "my father who had a right to me has given me away, my mother is certainly a slave, and though we are children of the same father, I will serve her to whom he has given me," when her father and master dies, the slave daughter who thus serves shall be free; her sister, her mistress, shall no longer claim her services. Why is this?—because she is a slave daughter who obeyed the commands of her father and master. If the other daughter, saying, "though my mother is a slave, I am the daughter of a good (free) man, the person who claims my service is child of the same father," denies the right (to give her away,) and shall refuse to be employed as a slave, when her father and master dies, she shall only be free on paying to the sons and daughters, who are her masters, one half of her price. Why is this?—because she is a slave daughter who refuses to obey the commands of her father and master.

The three kinds of gifts: A gift made with reference to futurity—a gift made from affection—a gift made from fear. From these again spring two kinds of gifts referring to futurity, two from affection, and two from fear. One of the gifts referring to futurity is this. Things that have been offered by a king shall not be asked for back again (by the owners,) let them be lost; let the person so demanding them suffer the punishment of six stripes. No one except the king and queen and their royal son the heir apparent, are fitting people to make a gift to temples or convents of inanimate things, land, gold, or silver, or of animate things, men, elephants, horses, oxen, or buffaloes. The owners (of all,) the king, queen, and heir apparent, only are entitled to make such offerings. If people who are not entitled shall offer inanimate property to a kyoung, and it be offered to the kyoung and not the priests, when the priests shall divide the property (on the death of the abbot,) it shall remain with the kyoung; this is laid down in the Weenee. Gold, silver, gems, land, buffaloes, oxen, slaves, male and female, are all included, and in these offerings, if a wife, children, elephants, horses, buffaloes, or oxen, be offered and dedicated by the dropping of water, to futurity, and the offerer

လိုသော် လည်းကောင်း၊ အစားထည့်မိုက် လိုသော် လည်းကောင်း၊ ထိုထို
အောင်ပြုလျှင်ထိုလူ့ရှင်းကိုရပြန်အပ်၏။ ဟုမြပ္ပာမင်း၏ သားရင်းဖြစ်သော
မန္တုရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ဤသည်လျှင်သံသရာကိုရည်၍ပေးခြင်း
နှစ်ပါးတည်း။ ။ချစ်၍ပေးခြင်းနှစ်ပါးတွင်တပါးမှာ။သူတပါးတို့အား
ချစ်၍ပေးခြင်း၌ပေးသူဥစ္စာရှင်ဆင်းရဲ၍။အပေးခံသူလက်တွင် ထိုပေးသော
ဥစ္စာထင်ရှားရှိမူ။ တောင်းသော်ရပြန်စေ။ အပေးခံသူလက်တွင်ပင်မှီသော်
လည်း။ပေးသူမဆင်းရဲသော်မရရာ။လက်တွင်မရှိသော်လည်းမရရာ။ နှစ်ပိုး
သားဆင်းရဲခြင်းတူကြ၍ပေးသောဝတ္ထု။ လက်တွင်ထင်ရှားရှိသော်လည်း
ကောင်း။မရှိသော်လည်းကောင်းမရရာ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊နှစ်
ဦးသားဂတိမပျက်သောကြောင့်တည်း။ ။တနည်းကားသားသမီးတို့
ကိုချစ်၍မိဘတို့ပေးစေကာမူ။ထိုသားသမီးမသေသမျှ မိဗတို့ယူသော် ယူမိုင်
စေ။ ။ဤကားချစ်၍ပေးခြင်းနှစ်ပါးတည်း။ ။ကြောက်၍ပေးခြင်း
နှစ်ပါးတို့တွင်။ဆင်းရဲသားခြင်းဖြစ်မူ။ အကြောက်ပြေလျှင်ထိုပေးသောဥစ္စာ
ကိုအလုံးရစေ။အရှင်ဇကေရာဇ်မင်းမိဖုရားဥပရာဇာတို့ကိုကြောက် ၍ပင်ပေး
ရသော်လည်း။ အကြောက်ပြေပြီးဟု တောင်းခြင်းငှါမထိုက်မသင့်လေ၊ အ
ဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။ ရာဇာပဋ္ဌာန် ထိုမင်း လက်ထက် တော်အ
ကောင်းအညွှံ့အမြတ်အနိမ့်အယုတ်အလပ်ဖြည့်ဖွဲ့တော်မူသည်၊ပေးချတော်
မူသည်အတိုင်းစည်ဆက်တည်ရလေသည်ဖြစ်သောကြောင့်။တရားကျောင်း
၌လည်းမဖေါက်မလှဲသာချေဟုရှိသောကြောင့်တည်း။ ။သို့ကားဆို
တုံ၏၊ရွှေဝီးရွှေနန်းဆက်စံသော်။ဘုရားကျောင်းမှ လွှတ်သော အရာမှကင်း
သောအလုံးစုံကို ပစေပယ်စေပင်ရှိသော်လည်း၊ရွှေနန်းဆက်စံသူ အရှင်အေ
ရာဇ်ကအပြစ်မတူ၊ထပ်၍သူကောင်းပြုပြန်လျှင် အရှင်ကိုးမြှောက်ရာဖြစ်အေ
ဟုရှင်ရသေ့ဆိုသော်တော်မူ၏။ ။ဤတွင်၍ကားပေးခြင်းသုံးပါးပြီး၏။

ပေးခြင်းလေးပါးဟူသည်ကား၊ခံတံချင်းသုံးပါးတွင်၊ဥစ္စာကိုပေးမည်၊
လူကိုပေးမည်၊ ဥစ္စာနှင့်လူကိုပေးမည်၊ ခံရာ၌လူကိုပေးခြင်းတပါး၊ဥစ္စာကို
ခြင်းတပါး၊ကျွန်ကိုပေးခြင်းတပါး၊ကျွန်တွင်သခင်ဥစ္စာပါသည်ကိုပေးခြင်း
တပါး၊ ဤလေးပါးတည်း။

ပေးခြင်းငါးပါးဟူသည်ကား၊ မွေးသည်သားသမီး ကိုသူတပါးတို့အား
မွေးပါလေပေးခြင်းတပါး၊ ၎င်သားသမီးတို့ကိုသူတပါးတို့အား အထိန်းအေ
နှင့်ဖြစ်စေ၊ပနာနှင့်ဖြစ်စေပေးခြင်းတပါး၊သူတပါးတို့သည် သားသမီးဖြစ်ပါရ
စေအမှတ်ခဲ့တောင်းရာ မိဘတို့ပေးခြင်းတပါး၊ ၎င်ကဲ့သို့တွင် ထက်အောင်အ
နာနှင့်တောင်း၍ပေးခြင်းတပါး၊ ဤငါးပါးသည်၊ သူငယ်ဖွား၍အချက်ပြီး

wishes to buy, or the receiver to sell them back, or give another in exchange, if an equivalent be offered, he may receive them back. Thus the son of the king of Byahmas, the recluse, said. These are the two gifts made with reference to futurity.

As regards the two gifts from affection, one is when a gift is made from affection, and the person who made the gift has become poor, the thing given being notoriously still in the possession of the person to whom it was presented; if in this case the giver demand it back, let him have it. Though it be in the possession of the receiver, if the giver be not poor he shall not receive it back; and if it be not in his (the receiver's) possession, he shall not under any circumstances receive it back. If both be equally poor, whether the thing given be in the possession of the person to whom it was given or not, the giver shall not receive it back. Why is this?—because neither has broken his engagement. In another case; if parents from affection have made presents to their children, during the whole life-time of the children, if the parents wish to take back their gift, let them have the right to do so. These are the two gifts from affection.

As regards the two gifts made through fear, if the giver and receiver be both poor people, when the fear is over, the whole of the property given may be recovered; but if the gift be made to the king, queen or the heir apparent, even if through fear the whole property has been given to them, it is not proper on the ground of the fear being over to demand it back. Why is this?—because, during that reign, their order fixing a man's condition, whether in the respectable or inferior, the exalted or humble, the degraded or middle class, must be abided by in future generations, and the law also must not be departed from. Nevertheless, if a new king succeed, and he, having power to annul or set aside all orders except those relating to pagodas and kyoungs, shall forgive the fault, and restore the degraded person to the condition of a respectable man, let him hold the rank to which his lord has raised him. Thus the recluse said.

The four kinds of gifts: There are three things for which security is given: 1st, for property; 2nd, for the person; 3rd, for both; and four things which are given as security in the above cases; 1st, the person; 2nd, property; 3rd, a slave; 4th, the master's property in the slave's possession. These are the four.

The five kinds of gifts: giving one's own children to another to bring up, giving them accompanied by a nurse; or by a present; parents giving their children to another on casually asking for them; giving them in the same way (on being asked) with a present; these five are gifts of a child from the time the navel string is cut till they

ဖြတ်သည်ကားသည်၊ မိဘဖုန်းကိုသိသည်တိုင်အောင်သားသွီးတို့ကို ပေးခြင်း
တည်း၊ ၊အကြင်သူနှစ်ယောက်တို့တွင်၊တဦးသားသွီးသည်အထော်ထမ်း
မဘုတ်အရွယ်လည်းမရောက်မှီ၊သုံးနှစ်ရွယ် လေးနှစ်ရွယ် ကသည်၊ ထဲ
နှစ်ရွယ်တိုင်အောင်ကို၊တဦးကသားသွီးပြုပါမည်တောင်း၍၊တဦးကသည်
သားသွီးပြုပါလေတော့ဟုပေး၏၊ လက်ဆောင်မပါလက်ဆောင်ပါအောင်
ပေး၍ခြင်း၊ယူခြင်းသည်းတပါးတည်း၊ဤသို့သားသွီးတို့ကိုပေးခြင်းငါးပါး
ကိုခွဲခြမ်စိတ်ဖြာ၍ဆိုခြင်း၌၊ အကြင်သူသည်သားသွီးတို့ကိုမွေး၍ အချက်
ကြီးဖြတ်ထဉ်လျှင်၊သားသွီးပြုပါလေတော့ဟုပေးယူကြ၍၊ ကြီးပြီးသောအ
ခါမှမိဘရင်းတို့ကရလိုပြန်လိုသည်ဆိုအံ့၊မွေးပေးသောသူနှင့်သားသွီးပြုသူ
က၊ အတူတကွနေမည်၊မလိုက်လိုဆိုသော်မိဘရင်းတို့ကမရရာ၊မွေးသူအရ
စေ၊ မွေးသူတို့ကသားမပြုလိုပြီ၊မိဘရင်းသို့အပ်လျှင်၊မိဘရင်းတို့ကထွေး
ဂုဏ်ကျေးဇူးမှာမပေးရရာ၊ ထိုသို့ကားမဟုတ်၊မွေးသောသားသွီးသည်မိဘ
ရင်းသို့ပြန်လည်နေချေသော်ကျင့်ကိုယ်ဖိုးတန်သဉ်ကိုမွေးပေးသောမိဘပြု
ကအလုံးရစေ၊မိဘရင်းတို့ကအချက်ကြီးဖြတ်ပြီးမှ၊သူတပါးတို့ကိုသားသွီး
ပြုလေတော့ပနာ္ဘနှင့်ဖြစ်စေ၊အထိမ်နှင့်ဖြစ်စေ၊ ပေးသောသားသွီးတို့ကိုမိဘ
ရင်းတို့ကယူပြန်လို၍ ထိုသားတို့မလိုက်၍၊ မွေးပေးသောမိဘပြုသူတို့ကအစ
ပေးဆိုသော်၊မဆိုစပိုင်ချေ၊ မိဘရင်းတို့ကရစေ၊ဓောင့်မ၍ကျွေးမွေးပေးသော
မိဘပြုသူတို့မှာ၊ ချင်းကိုယ်ဖိုးတန်ရာ လေးစုတစု စားပိုင်စေ၊ ကျွေးမွေးရာ
တင်မြီရှိလျှင်၊ခံတွင်းစုကိုမိဘရင်းတို့ကပေးစေ၊ငယ်သားသွီးကို ငါတို့မကျွေး
မမွေးပြီ၊မွေးကျွေး၍ မိဘပြုသူတို့ကအပ်လျှင် ကျေးဇူးဂုဏ်ခကိုမစားသော
ကိုယ်ဖိုးကိုလည်း မရရာ၊ တင်မြီကိုလည်း မသပ်စေရာ၊ အဘယ်ကြောင့်
နည်းဟူမူကား၊အပ်ရင်းကအထိန်းပနာ္ဘနှင့်အပ်ချေသောကြောင့်တည်း၊

အကြင်သူသည်သားသွီးပြုပါမည်၊မွေး၍အချက်ကြီးဖြတ်သည်မှ၊ အ
မှတ်မဲ့တောင်း၍ပေးသောသားသွီးတို့သည်၊ကြီးမြောက်သောအခါမိဘရင်း
သို့ပြန်လည်နေပြန်အံ့၊ချင်းကိုယ်ဖိုးကိုသုံးစုပြု၍နှစ်စုကိုမိဘပြု၍ ကျွေးမွေး
ပေးသောသူတို့ကရစေ၊ ထိုသားသွီးကို မိဘရင်းတို့ကရစေ၊ ငယ်သားသွီးတို့
သည်၊မိဘရင်းတို့ထံမနေလိုသည်ကို၊မွေးကျွေး၍မိဘပြုသူတို့က၊ သားသွီး
မပြုပြီမိဘရင်းသို့အပ်လျှင်၊ ဂုဏ်ခကိုယ်ဖိုးကိုမစားရရာလွှတ်စေ၊ အကြင်
သူသည်၊မိဘရင်းတို့မှာပနာ္ဘလက်ဆောင်နှင့်တောင်း၍မွေးလျှင်၊သားသွီးပြု
၍ကြီးမြင့်မှ၊ ထိုမိဘရင်းသို့ပြန်လည်နေ၍၊ မိဘရင်းကယူလိုပြန်ချေသော်
ချင်းကိုယ်ဖိုးတန်သ၍ကို မွေးကျွေးသူတို့ကပေးစေ၊ တင်မြီရှိလျှင် ခံတွင်းစု

are able to know their parents. If a person shall offer to bring up the child of another, not an infant, and before puberty, from the third or fourth to the tenth year of his age, and the other shall give it over, saying, "adopt him as your child," whether there be a present accompanying it or not, this is another kind of gift, and in these five separately detailed gifts of children, if any one give a child after the navel string is cut, saying, "adopt this child," when he is grown up, if the parents shall say they wish to have it back again, if the child shall say he does not wish to go back, but to remain with his adopted parents, his own parents shall not obtain him; let those who brought him up keep him. If the people who adopted him shall say they do not wish to bring him up, and make him over to his own parents, let them take him: they shall pay nothing for the favor conferred. If the adopted child without permission returns to and remains with his own parents, let the persons who had adopted him receive the proper value of his body. As regards children given by their parents after the navel string is cut, saying, "adopt this as your child," if it be accompanied with a present or a nurse, if the parents wish to take it back, and the child refuse to return, and the adopting parents shall refuse to give it up, they shall have no right to do so; let his own parents receive him, and let the people who adopted and brought him up have a right to one fourth of the proper price of his body; and if in bringing him up debt shall have been incurred, let the parents pay what was incurred for food. If the adopting parents who have brought him up, shall return such a child to his parents, saying they will not bring him up any longer, they shall not receive any [illegible] for the obligation, nor shall they receive the price of his body, nor shall the parents pay any debts incurred. W[illegible] when he was made over originally, he was [illegible] present.

If a [illegible] adopt the child of another, and at the time the navel string is cut, shall make the offer in this casual way, and if the child [illegible], when he is grown up, return and live with his own parents, let the price of his body be divided into three [illegible] and let the parents who adopted him receive two, and let the own parents [illegible] child. But if this same child shall not wish to live with its own parents, and the adopting parents shall return [illegible] to bring him up, they shall have no remunera[illegible] nor shall they have the price of his body. If [illegible] from his parents, making them a present, [illegible] own child, if when the child is grown up [illegible] live with his original parents, and they shall wish to keep him, let them pay the proper price of his body to the people who [illegible] up, and if there be any debts, let them pay

ဆပ်စေ၊ထိုမွေးကျွေးသူတို့က မိဘရင်းသို့မမွေးလိုပြီအပ်လျှင်၊ ဝုဏ်ခံကိုယ် ဖိုးတင်မြီကိုမယူမဆပ်ရရာ လွတ်စေ၊ဤပေးခြင်းလေးပါးကား၊သူငယ်ဖွား၍အချက်ကြီးဖြတ်သည်ကသည်၊မိဘကိုမှန်းသိသည်တိုင်အောင်၊သားသွီး တို့ကိုပေးခြင်းတည်း၊

အကြင်သူနှစ်ယောက်တို့တွင်၊တဦး၌သားသွီးသည်၊ အဖေထိထည်း မတုတ်၊ အရွယ်လည်းမရောက်မှီ၊သုံးနှစ်၊လေးနှစ်ရွယ်ကသည်၊ ဆယ်နှစ် ကျော်တိုင်အောင်သားသွီးကို၊ တဦးကသားသွီးပြုပါမည်တောင်း၍၊ တဦး ကသားသွီးပြုလေတော့ပေး၏၊ လက်ဆောင်မပါ၊ လက်ဆောင်ပါတောင်း၍ ပေးခြင်းယူခြင်း၊ သားသွီးတို့မှာ၊ မိဘရင်းကရလိုသည် ဆိုသည်ကို၊ မွေး ကျွေး၍ကြီးမြင့်သောသားသွီးတို့ကမိဘရင်းထံမလိုက်ဆိုသော်၊မိဘရင်းသို့ နို့ဖိုးငွေတဆယ်ငါးကျပ်ဆပ်စေ၊ ထိုသားသွီးသည်မိဘရင်းထံနေမည်၊မိဘ ရင်းတို့ကလည်းယူမည်ဆိုသော်ယူစေရစေ၊ထိုသားသွီးတို့၏တန်သည့်ကိုယ် ဖိုးတွင်တဝက်မွေးကျွေးပေသောမိဘများတို့ကစားစေ၊တင်မြီရှိလျှင်မိဘရင်း တို့ကခံတွင်စုဆပ်စေ၊ ၊ဤတွင်၍ကားပေးခြင်းငါးပါးထုမြွက်ပြအပ်၏ သားရင်းဖြစ်သောမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

ပေးခြင်းခြောက်ပါးတူသည်မှာ၊သံသရာကိုရည်၍ပေးခြင်းတပါး၊ချစ်၍ ပေးခြင်းတပါး၊ ကာမဂုဏ်ကိုလို၍ ပေးခြင်းတပါး၊ အတတ်ပညာကိုလို၍ ပေးခြင်းတပါး၊ မိုက်၍ပေးခြင်းတပါး၊ ကြောက်၍ပေးခြင်းတပါး၊ ဤသို့ အားဖြင့်ပေးခြင်းခြောက်ပါးဖြစ်သတည်း၊

ထိုခြောက်ပါးတို့တွင်၊သံသရာကိုရည်၍ပေးခြင်း၌၊ပုဂ္ဂလိကသ[illegible] နှစ်ပါးအပြားရှိသည်၊ ပုဂ္ဂလိကမှာအလှူခံသောသူပိုင်သည်၊ သ[illegible]ကမိုက် တွင်အကြီးပိုင်သည်၊ ၎င်းဒါရကာတို့ပေးပြီးမှရကောင်းသည်မဆိုပိုင်၊ မဗူ ပိုင်၊ယူရကောင်းသည်၊ပိုင်ရကောင်းသည်၊ ပေးလှူသောအလှူရှင်တို့ဆိုခြင်း သော်၊ဒါဏ်တထောင်သင့်စေ၊

သားသွီးမှလွတ်သောသူကိုချစ်၍ပေးသည်မှာ၊ သုံးပါးအပြားရှိသည်၊ အမိအဖ၊အဖိုးအဖွားဆရာတို့ကို၊ အလေးအမြတ်ပြု၍ ပေးခြင်းတပါးမှာ၊ ထိုဘိုးဘွားမိဘဆရာတို့လက်ဝယ်ထင်ရှားရှိသော်လည်းမရရာ၊ မရှိသော် လည်းမရရာ၊ ဘိုးဘွားမိဘဆရာတို့လက်တွင်ရှိလျှက်၊ ယူသူသေသော်ပေး ရင်းသူမှိကရစေယူစေ၊ ငါတို့ပေါင်းဖက်ကျွေးမွေးသူဖြစ်သည်ဟု၊ အထူးရ သူတို့ကမရသာချေ၊ ၊တတာနိသူတပါးတို့အားသက်ရှိသတ်မဲ့ဥစ္စာ ကို၊သားစည်မြေးဆက်ပိုင်လေတော့၊ မယူပြီဟုပေးသည်မှာ၊ ဂတိအတိုင်း

been incurred on account of food. If the adopting parents rn him to his parents, saying they do not wish to bring him shall have no claim to remuneration for the obligation, no he price of his body, nor shall the original parents pay any bts incurred. These four gifts, are of children given from they are born and the navel string divided, till they are now their parents.

rson shall offer to adopt the child of another, no longer an or yet attained to puberty, that is to say, between the age of four and ten years, and the parents shall give him the child, ents of the child thus asked for and given, whether accom- a present or not, shall say they wish to take him back, and who has been adopted and grown up shall refuse to return ents, let the person who adopted him pay his parents fifteen silver, the price of his milk. If the child is willing to live own parents, and they say they will take him, let them have let the adopting parents have one half of the price of his d if there be any debts let the parents pay what may have rred for food. This is what is said of the five kinds of gifts. noo, the son of the king of Byahmas, said.

x kinds of gifts: gifts having reference to a future state; affection; gifts from lust; gifts to be taught knowledge or gifts from folly; gifts from fear; these are the six kinds of

e six, as regards the gift having reference to a future state ice, they are of two kinds, poggalika and thenghieka. In gifts, the person to whom the offering is made, has a right . In thenghieka gifts, it becomes the property of the chief sembly of priests. After a supporter of religion has made , he has no right to any further claim on them; if he say to n to whom the gift was made that he ought to obtain them n, let him be punishable with one thousand (stripes.) are three kinds of gifts made from affection to persons other ren. Those given from respect to parents, grand-parents, rs, shall not be demanded back even if they are still in their n; if demanded they shall not be given up. If they are still session of the person to whom they were given, and he die, son who made the gift be still alive, let him take it back: no all receive it on the plea of having lived together, and con- o the subsistence of the receiver of the gift.

ther case, in making a gift to other than the above parties, e or inanimate property be given in terms that the descen- the receiver of the gift shall have a perfect right to it, that will not take it back, let it be theirs according to the terms omise. If (the giver) shall demand the gift back, saying,

ပိုင်စေ၊ ငါသင်းခဲ့သည်။ ဥစ္စာဖြစ်သည်၊ ချင်းတို့လက်တွင်ရှိပါသည်၊ ပေးကောင်းပါသည် တောင်း၍မရရာပြီ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ ဂဏိသဥစ္စာရှိချေသောကြောင့်တည်း။

တဘန်ပေးခြင်းမှာ၊ ယူတော့တသက်တွင်၍ပေးခြင်းဥ၊ ထိုယူသူသော ဥစ္စာရှင်ရစေ၊ ဥစ္စာရှင်မရှိသော်သည်းကောင်း၊ သားမြေးတို့ရှိသော်လည်းကောင်း။ ယူစေရစေ၊ အပေးခံသူမသေရှိ၍၊ ရောင်းပေါင်လိုလျှင်၊ ဥစ္စာရှင်ရင်းမှာသာရောင်းပေါင်စေ၊ ငါတသက်ပိုင်ပြီတကားဟု အခြားတပါးမှာမရောင်းမပေါင်သာချေ၊ ရင်သားမြေးတို့လည်း၊ အမွေမဆက်ခံသာချေ၊ ဥစ္စာရှင်ရင်းသားမြေးတို့ကသာရစေ၊ မရောင်းမပေါင်သုံးစား၍ ကုန်သော်လည်းကောင်း၊ ပေးသောဝတ္ထုသည်သက်မှဲဖြစ်၍သေပြောက်သော်လည်းကောင်း ကုန်ပိုင်ဆုံးပိုင်စေ။

ကာမဂုဏ်ကိုလို၍ပေးခြင်းငါးပါးပြားသည်၊ ငါးပါးဟူသည်ကား၊ အရွယ်လွန်သောသူနှင့်၊ တရားမဝင်သူတို့ပြင်၊ အလွတ်သူချင်းသဘောထူးအိမ်ထောင်ဘက်ရှည်၍ လင်မယားပြုမည်မဆို၊ ကာမဂုဏ်မှု၍လန်းခြင်းကို အလိုရှိ၍ ပေးရာဥ၊ ကာမဂုဏ်ရလျှင်ဆုံးစေ၊ ကာမဂုဏ်မရလျှင် ပြန်၍ပေးစေ၊ လင်ရှိမယားမှန်းကိုသိလျက်၊ ကာမဂုဏ်ကိုလို၍ ပေးခြင်းမှာ၊ ကာမဂုဏ်ကိုမရလည်း မယားခိုးအရာ မကင်းဖြစ်ချေသည်၊ ထိုပေးသော ဝတ္ထုဥစ္စာဆုံးစေ။

တဘန်မှာ၊ လင်ရှိမယား၊ လင်ကိုငါမပြောဆို၍၊ ကာမဂုဏ်ကိုလို၍ပေး၏၊ ထိုမယားသည် လင်ကိုမပြောသူတပါးပြော၍လင်ကစွဲသော်၊ ပေးသော ဝတ္ထုဥစ္စာကိုပေးသူမရချ၊ မယားခိုးအပြစ်မလွတ်သာချေ၊

တဘန်မှာလည်း၊ ချင်းလင်းကိုချင်းပြော၍လင်ကစွဲသော်၊ ပေးသောဥစ္စာကိုအရင်းအတိုင်းပြန်ခံစေ၊ မယားခိုးအပြစ်မလွတ်သာချေ၊

တဘန်မှာလည်း၊ လင်ကိုငါမပြောဆို၍ပေးလေ၏၊ ကာမဂုဏ်လည်းရ၏၊ ပေးသောဥစ္စာကို၊ လင်မယားအညီသုံးစားပြီးမှ၊ မိမိလင်ကိုပြော၍ လင်ကစွဲသော်၊ မယားခိုးအပြစ်လည်းလွတ်စေ၊ ပေးသောဥစ္စာကိုလည်း နှစ်ဆခံ၍ပြန်ပေးစေ၊

အဘက်ကိုလိုက်၍ပေးခြင်း၌လေးပါးတည်း၊ ထိုလေးပါးတို့တွင်၊ အဘက်သည်ဖြစ်၍ အဘက်လေးကဲ့အဘက်ဟူ၍ နှစ်ပါးမှသတည်း၊ ထိုနှစ်ပါးကိုဘုန်းတပါးပါကိုပါ၊ ဆရာသို့ဥစ္စာပေး၍ယူလေ၏၊ ဆရာသင်ပါလျက်၊ မိမိပညာအစွမ်းအားနည်း၍၊ သုံးနှစ်သင်ရာမတတ်က၊ ပေးသောဥစ္စာ

ကိုမရရာ။ချင်းကြမ္မာပိုပါက်သာတည်း။ ။ဆရာကသင်ပါပေလျှက်၊ သုံးနှစ်ပတ်လုံးအတတ်ကိုမစွမ်ဆောင်လေ။ ဖင့်၍နေသောကြောင့် ပြောက်သည်ကိုမတတ်တကားဟုတောင်းသော်။တဝက်ပြန်၍ပေးစေ။ တပည့်ခံသုသင်ခြင်းပါလျှက်။ဆရာမသင်၊သုံးနှစ်ပတ်လုံးစေစား၍ နေချေသော်။ ဝတ္တုရင်းတိုင်းပြန်၍ပေးစေ။ သုံးနှစ်လုပ် ဂဒ္ဒိုလည်း ဆရာကပေးစေ။ ဆရာကလည်းသင်၊တပည့်လည်းတတ်သ ကား။ ပေးသောဝတ္တုကိုမရရာပြီ၊ ဆရာကလဦးငါသင်၍တတ်သည်တကားဟု၊ဂုဏ်တွက်ကိုပေးကောင်းသဦတောင်းခြင်းငှါမထိုက်။ တပည့်ကဆရာ ကျေးဇူးကြောင့် တတ်ပေသည်ဟုပူဇော်ခြင်းငှါပေးလျှင်ပေးသူယူသူနှစ်ယောက်အမြတ်တည်း။

မိုက်၍ပေးခြင်းကား နှစ်ပါးတည်း။နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ ရှုံးသင့်သည်၊နိုင်သင့်သည်ကိုမသိ။ သူဘပါးလှည့်ဖျာ ၍ဆိုရာပေးခြင်းဖြစ်က။ မဆုံးသာချေ။ ဥစ္စာရင်းတိုင်းကိုရစေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။လှည့်ဖျား၍ဖျချေသောကြောင့်တည်း။ ။သို့ကားမဟုတ်တုံ။သူတပါးလှည့်ဖျား၍မဆိုသည်ကိုမပေးတန်၊မသိ၍ပေးမိသည် ှာ။တဝက်ဆုံးစေ။ ဤကားအအုပ်အထိန်းရှိသူတို့သိ၍ဆိုရာဥ္စီရင်ရသောအကြောင်းတည်း။ အအုပ်အထိန်းမရှိ။လုကပ္ပနားအပေါ်းကျန်ဖြစ်က၊ထို သမျှဝတ္တုကို။မြို့ကွပ်အကြီးအအုပ်တို့က။ထိုသူမိုက်တို့ဥစ္စာကိုတောင်း ခလုံးယူစေပြီးလျှင်ကျွေးမွေးစေ၊

ကြောက်၍ပေးခြင်းက ဥဇ်မင်းမိဖုရားဥပရာဇာတို့ဖြစ်ကမရသာ၊သူတပါးဖြစ်ကအကြောက်ပြေ ျင်ရစေ။ ထိုမှတပါး၊အရှင်ကရာဇ်မင်းမိဖုရားဥပရာဇာတို့မဟုတ်စေကာ၊တိုင်းနိုင်ငံကိုပုံဂံ သောင်းကြမ်း၍ချိဘွားတိုက်လံ၊ရာ၊စစ်မြေပြင်အရပ်၌ကြောက်၍ပေးခြင်းမှာ၊အကြောက်ပြေ၍တောင်းသော်လည်းမရရာပြီဟု၊ဖြပ္ပာမင်း၏ သားရင်းဖြစ်သော၊ မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

ပေးခြင်းခုနှစ်ပါးဟူသည်က ဝး၌ရှိသောသက်ရှိသက်မဲ့ဥစ္စာကိုသူတပါးအားပေးခြင်းတပါး။ မယား ိုသုအား ပေးခြင်းတပါး။ သွီးကိုသုအားပေးခြင်းတပါး။မယားမသိသည်ကိုလင်ပေးခြင်းတပါး။လင်မသိသည်ကိုမယားပေးခြင်းတပါး။မိဘမသိသည်ကိုသားသွီးတို့ပေးခြင်းတပါး။သားသွီးတို့မသိသည်ကိုမိဘတို့ပေးခြင်းတပါး။ပေါင်းခုနှစ်ပါးတည်း။

ထိုခုနှစ်ပါးတို့တွင်။အဝေး၌ရှိသောသက်ရှိသက်မဲ့ဥစ္စာကိုသူတပါးအားပေးလေ၏။ပေးသည်အတိုင်းလက်သို့ရောက်သော်ရစေ။ ပေးသည်ကိုမယူ

nted to be taught him, he shall not recover back the thing given; he consequence of his own bad fortune, resulting from deeds in a former state of existence. 2nd; If the teacher does teach and for the whole three years he does not exert himself to ac- (what is taught him,) but is idle and forgetful, if he demand what he gave, saying, "I have not learned," let one half be re- d to him. 3rd; If the scholar or apprentice is anxious to learn, he teacher does not teach him, but for the whole three years em- him (as a servant,) let him restore the value of the original gift, et him pay him also three years wages. 4th; If the teacher es, and the scholar or apprentice learns, with equal diligence, ing given shall not be obtained back, and the teacher ought o ask for further remuneration on the score of having taught but if the learner, reflecting that by the teacher's favor he has red what he wished to learn, shall make him an offering as his ior, it displays excellence both in the giver and receiver.

regards gifts from folly, they are two; 1st, A person makes a without knowing whether he will gain or lose by it, being de- d by another; in this case, he shall recover his gift. Why is —because it was got from him by deceit. 2nd; If it be not thus, he giver, though he does not say that he has been deceived, shall made the gift, not knowing any better, let him lose the half. is the decision that shall be given when the guardian (of the) comes to know the facts, and prosecutes (the receiver.) If be no guardian, and it be a poor person left alone in the world, e head of the village or town recover all that was given by the and support him.

regards gifts from fear; if the gift be made to the monarch, the 1, or the heir apparent, it shall not be recovered; from any other n, when the fear is over, let it be recovered. Besides this, gh the gift be not made to the king, queen, or heir apparent, if ingdom is in a state of rebellion, and a force is marched against ebels, and a gift is made from fear in the district to be attacked, e gift be demanded back when the fear is over, it shall not be ered. Thus the son of the king of Byahmas, the recluse Menoo,

s regards the seven kinds of gifts; 1st, Giving things which are listance, animate or inanimate; 2nd, A man giving his wife to an- . 3rd, Giving a daughter to another; 4th, The husband making without the knowledge of his wife; 5th, The wife making a gift out the knowledge of the husband; 6th, The children making a without the knowledge of their parents; 7th, Parents making a without the knowledge of their children. These are the seven. these seven, a person gives something at a distance, animate animate, to another; if the gift comes to hand as given, let (the on to whom it was given) have it. But if the giver, before the

၍၊ ဥစ္စာရှင်သိမ်းယူနှင့်လေသော်၊ ငကိုချစ်လက်စွဲဝေသည်တကားထုမဆို သင့်ချေ၊ ဥစ္စာရှင်ဖြစ်၍ ယူသည်အတိုင်းရစေ၊ သို့ကားမဟုတ်၊ နှစ်ပါးနံ့အ တူရောက်၍ သိမ်းကြလျှင်၊ တယောက်တဝက်ယူကြစေ၊ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား၊ ဂတိမှိုဂတိပျက်ဖြစ်ကြချေသော့ကြောင့်တည်း။

မယားကိုသူတပါးအားပေးသည်မှာ၊ ထိုမယားကိုယူသူကား မရောတ် သော်၊ မရောက်သော်လည်းဆိုပေးသောလင်ရင်းက ယူပြန်လိုလျှင်၊ မယား၏ ကိုယ်ဖိုးကိုပေးမှရစေ၊ ထိုမယားသည်၊ ငကိုသုအားပေးလေပြီးသည်၊ ထင် ရင်းနှင့်မနေပြီ၊ ယူသူနှင့်နေမည်ဆိုလျှင်နေပိုင်စေ၊ ငမယားရင်းဖြစ်သည်မ ဆိုသာချေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ သူတပါးအား ပေးချေပြီဖြစ် သော့ကြောင့်တည်း။

သမီးကိုသုအားပေးလေ၏၊ ထိုသမီးကိုမိဘရင်းတို့ကရလိုသည်ဆိုပြန်လျှင်၊ အပေးခံသူကာမ၊ မရောက်သေးသော်၊ ထိုသမီး၏ကိုယ်ဖိုးတဝက်ပေးမှ၊ သမီး ကိုမိဖတို့ရစေ၊ ထိုသမီးကိုအပေးခံသူကာမရောက်ချေသော်၊ ကိုယ်ဖိုးကိုအလုံး ပေးမှ၊ သမီးကိုမိဖတို့ကရစေ။

လင်မယားပိုင်သည်ဥစ္စာကို မယားမသိ၊ လင်သည် သူတပါးအားပေး သော်၊ အိမ်ထောင်ဖက်၊ မယားငယ်အသိမ်းအပြောင်မဟုတ်ကား၊ ပေးသည်အ တိုင်းယူသူရစေ၊ မယားကနှစ်ပါးစုံပိုင်သည်ဥစ္စာဖြစ်သည်၊ ငါမသိမဆိုသာ ချေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ မယားသခင်လင်ဖြစ်ချေသော့ကြောင့် တည်း၊ ထိုသို့ကားမဟုတ်တုံ၊ မယားငယ်အသိမ်းအပြောင်ပြုလို၍မယားမ သိလင်ပေးသည်ဥစ္စာမှာ၊ မယားမသိသည်မှန်လျှင်၊ ပေးသည်ဥစ္စာကိုထဝက် မယားအားပြန်ပေးစေ၊ တဝက်မှာလင်ပိုင်စုဖြစ်သည်၊ မယားပါရင်းဥစ္စာ ဖြစ်လျှင်အမှုမျိုးကိုပင်မပေးပိုင်ချေ၊ ထိုဥစ္စာကိုမယားအလုံးရစေ၊ အဘယ် ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ မယားပါရင်းဥစ္စာဆိုးကောင်း၊ တင်မြီကိုမယားအ သာခံဆပ်ရချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။သို့ကားမဟုတ်တုံ၊ လင်ကပါရင်း ဥစ္စာဖြစ်ကား၊ လင်ပေးလျှင်ပေးသည်အတိုင်းရစေ၊ မယားဖြစ်သူက၊ ငါမသိမ ဆိုသာချေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ လင်ကပါရင်းဥစ္စာဆိုးကောင်း တင်မြီကိုလင်သာခံဆပ်ရချေသော့ကြောင့်တည်း။

လင်မသိ၊ မယားသူတပါးအားပေးသည်မှာ၊ မျောက်မ၊ မထုတ်ဖြစ်စေ၊ လင်မသိကမပေးပိုင်ချေ၊ လင်ကယူလျှင်ရစေ၊ ဤကားအညီပိုင်ဥစ္စာကိုသာဆို သတည်း။ ။ဘနည်းတုံ၊ အိမ်ထောင်ကြီးချင်းဖြစ်၍၊ မယားကပါဥစ္စာ ကိုလင်မသိ၊ မျောက်မမဟုတ်၊ သူတပါးအားပေးသည်ပေးပိုင်စေ၊ လင်မယူရ

person to whom it was given may have taken possession of it, shall take it to himself, the person to whom the gift was made shall not claim it on the ground of it's having been given to him; let the owner keep it. But if they both arrive together, and take possession at the same time, let each have one half. Why is this?—because there was a promise made which has been broken.

As regards a person giving his wife to another: if the former husband wishes to recover her, he shall only do so on paying the price of her body, whether the person to whom she was given has had connection with her or not. If the wife refuses to return to him because he had given her to another, but wishes to remain with the person to whom she has been given, let her remain; (the first) shall not say he is the owner of the wife. Why is this?—because he has given her to another.

If a girl's parents, after having given her to another, say they wish to have her back, if the person to whom she was given has not had connection with her, they shall recover her on payment of half the price of her body. If the person to whom she was given shall have had connection with her, they shall recover her on payment of the whole of the price of her body.

If the husband, without the knowledge of his wife, shall make a present to another, of a portion of the property common to both, and the receiver be not his lesser wife or concubine, let it be kept as it was given. The wife shall not say, "it is the property of the husband and wife: I did not know (of the gift:)" she shall not take it back. Why is this?—because the husband is the lord of the wife.

If it be not thus, but the husband has made the gift, wishing to make the person to whom it was given his lesser wife or concubine, let the receiver restore to the wife one half of the thing given by the husband without his wife's knowledge, if she really was not privy to the gift: one half is the property of the husband. If the property comes with the wife, in no case has he a right to give it away; let the wife recover back the whole of such property. Why is this?—because the wife bears all the debts she (previously had incurred or) brought with her. But if it be property that came with the husband, which the husband gives, let it be kept as given; the wife shall have no right to say she was not aware (of the gift.) Why is this?—because the husband has to bear all the debts he brought with him.

In case of the wife making a gift without the knowledge of her husband, whether it be to her paramour or not, she has no right to confer a gift unknown to her husband; if the husband shall take it back, let him have it. This is only said of things equally the property of both. In case they shall both have been married before, if the wife, without the knowledge of the husband, shall confer a gift of part of the property on any person other than her paramour, let

r have the right to do so; the husband cannot claim it back: let m only correct his wife for not having told him. But even if the ing given be part of the property brought with her, if she confer gift on a paramour, or a person of whom the husband has suspicion, nder the idea) that she has a right to her original property, she has right to do so without the knowledge of her husband; let him ve the right to take back the whole.

In case of parents and their children living and eating together, d having their property in common, if the children, without the owledge of their parents, shall confer a gift on any one, and the rents claim it back, let them have it.

If, living and eating together, the parents, without the knowledge the children, shall confer a gift on any one, let them have a right do so; the children, on the plea of living and eating together, shall t take it back. But in case the parents have become silly from l age, if the children do not confirm the gift, the receiver shall not ep it. If the children demand it back, let the person who received return it. In another case; if the gift be of a childish nature and e children give it to another, let them have a right to give it away en without their parents' knowledge: the parents, on the plea that ey are children living together with them, shall not demand it back; the person to whom it was given keep it. In another case; when parents and children live together, if one under the age of ten ars, or one who has not his proper senses, gives a thing which is own exclusive property, the receiver shall not keep it; let his rents or guardians take it back. As regards these seven kinds of ts, they are not connected with money, they are not buying and ling, they are gifts from affection and the duties of friendship, to ich these laws have reference: and according to these laws let the lges, having well considered them, decide. Thus the son of the ng of Byahmas, the recluse called Menoo, said.

Oh excellent king! as regards the eight kinds of gifts, it is thus: e gift of the lands or slaves of a temple to a convent or kyoung; e gift of the lands, property, or slaves of a convent or kyoung to emple or pagoda. The gift of the property of the teacher to a third rson by the scholar or apprentice: The gift of the scholar or apentice's property to a third person by the teacher; The gift of the ster's property to a third person by a slave; The gift of the slave's perty to another person by the master; The gift of the property of e head man or superintendent to another by his friends; The gift the property of his friends to another by the head man or superinndent.

These are the gifts of eight kinds, and amongst these eight, as rerds the gift of the land or slaves of a temple to a kyoung, it is not oper to make this gift, not to mention property devoted to a partilar temple by the dropping of water. After an offering has been

သည်ကိုမဆိုနှင့်ဦး၊ဘုရားတဆူသို့ရည်မှတ်ဆောက်တည်ပြီးမှ၊ မဆောက်မ သွားနိုင်၍၊အပေါ်ဝန်ဖြစ်သော၊ ဆွမ်းသင်ပုတ်၊ ရေချမ်းပန်းကိုမှုလည်း၊ဘု ရားတဆူသို့ကူး၍တင်လှူခြင်းငှါမထိုက်၊ရှေးဦးရည်ဆောင်သည်၊ဘုရားအ တိကိုသာလှူရာသည်၊ဝေး၍မရောက်မသွားနိုင်သော်၊ရည်မှတ်သည့်အတိုင်း အဝေးကပင်ပူဇော်လှူရမည်ဟု၊ ဘုရားဟောတော်မူချေသည်ဖြစ်၍၊ဘုရား စေတီဝုထိုးသို့လှူပြီးသော ဝတ္တုကံ မိုဃ်း မြေ လယ်ယာတို့ကို ကျောင်းသို့မ ရောက်မလှူမပေးရာဟူသတည်း၊

ကျောင်းဝတ္တုကံမိုဃ်းမြေ အရံခေါင့်တို့ကို၊ ဘုရားစေတီသို့လှူပေးရာ မှာ၊ ထိုကျောင်း၌သင်္ဃာမစည် သင်္ဃာပြတ်သော်လည်းကောင်း၊ထိုကျောင်း မရှိပြောက်ပျက်သော်လည်းကောင်း၊ဘုရားစေတီဝုထိုးသို့ ထပ်လှူပေးရာ၏၊ အစည်အဖုပ်ရှိသော်၊ထိုကျောင်းမပျက်ရှိသော်၊ကျောင်းနေသင်္ဃာ ဝုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊တဗ္ဗာနကသည်၊ တဗ္ဗာနသို့၊ပုဂ္ဂိုလ်သင်္ဃာချင်းဖြစ်သည်၊ အရှင် နိုးမင်းဖြစ်သည်ဟု၊မပေးမလှူမယူသာချေ၊

ဆရာဥစ္စာကိုတပည့်သည်သူတပါးအားပေးခြင်းမှာ၊ ဆရာထုထူရထိုး နှစ်ပါးအပြားရှိသည်၊ ထိုဆရာပိုင်ထိုက်သည်ဥစ္စာကို၊ သူတပါးတို့အား တပည့်ဖြစ်သည်ဟုပေးသော်၊မပေးမယူသာချေ၊ဆရာအမိုးရဖြစ်ချေသည်၊

တပည့်ဥစ္စာကိုဆရာသူတပါးအားပေးသည်မှာ၊တပည့်ပိုင်ထိုက်သော၊ ဝုဂ္ဂလိကအသီးကိုပေးရာ၌၊မပေးမယူသာချေ၊ လူနှင့်ရဟန်း၊ဆရာတပည့် ဖြစ်ကြရာ၌၊အညီဆိုင်သောဥစ္စာကို၊ ဆရာသည်သူတပါးတို့အား တပည့်မ သိရပေးသော်ယူသော်၊သူမှာယူပိုင်စေ၊ထိုဆရာတို့က၊ တပည့်တို့ကိုအား ပေးစေ၊ယူသောသူကိုတပည့်တို့ကမယူသာဟုမဆိုရချေ၊ပေးသူကိုသာဆို ရာဆို၍၊အစုကျကိုပေးယူကြစေ၊

သခင်ဥစ္စာကိုသူတပါးတို့အား၊ကျွန်တို့ပေးခြင်းမှာ၊ပေးသူကျွန်လည်းမ ပိုင်၊ အပေးခံယူသူလည်းမယူပိုင်ချေ၊ သခင်အလုံးယူစေ၊ နိုး၍ပေးသော ဝတ္တုဖြစ်ချေက၊အပေးခံယူသူခိုးတက်အတိုင်းလျော်စေ၊သင့်ကျွန်ပေးသော၍ ယူသည်မဆိုသာချေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ ထိတ်တဆိတ်ပေးရာ ချေသောကြောင့်တည်း၊ သခင်အသိပေးရာတွင်သာ၊ ဥစ္စာရှင်းကိုယူစေ၊အ ပြစ်လွတ်စေဟူသတည်း၊ ဤကားအဆုံးအပိုင်းပေးသည်ကို ဆိုသတည်း၊ သို့ကားမဟုတ်တုံ၊ ထိုကျွန်ကိုဘဏ္ဍာစိုးအဖုပ်ထား၍၊ သတ်မှတ်သတ်ကို အုပ်ထိန်းရာ၊ချေးငှါးပေးသော်၊ငါမသိ၊သခင်ကမဆိုသာချေ၊ ဘဏ္ဍာစိုးကို သူ့၊ချေးငှါးပေးလှယ်နှင့်သော၊ယာယီတဒင်ဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်း၊

ended for one pagoda, if the person making the offering is not e to go there, even though it be the trifling matter of a little rice, ittle cold water, or a flower, it is not proper to transfer the offer- ; to another pagoda or idol; it shall only be offered to that for ich it was originally intended. If it be a great way off, and (the erer) cannot go there, it must be offered up from a distance as it s originally intended, as God hath propounded this rule. Proper- lands, or slaves, which have been offered to an image or pagoda, ill not go to the kyoung; they shall not be offered or given to it.

As regards giving the property, lands, or slaves of a kyoung to an ige or pagoda, if there be no Rahans in the convent, or if there be ie to succeed to it, or if it has gone to decay, or been destroyed, y may be a second time offered to an image or pagoda. If there a head, or the kyoung be not destroyed, and the priests and abbot the convent or kyoung go from one place to another, the king, on plea that they are fellow abbots and priests, shall not give or e, and make an offering of what they leave, to another convent.

As regards a scholar or apprentice giving away the property of his cher, there are two kinds of teachers, the lay and the churchman. he scholar, on the ground of his being a scholar or disciple, shall e away the property of these teachers, he shall have no right to do the teacher is the chief, or owner of the property.

As regards the teacher giving the property of the scholar to any :, if it be the actual property of the scholar, he shall have no right give it away either to laymen or churchmen. If the teacher gives ay property that belongs equally to both, without the knowledge the scholar, let the person to whom it was given have a right to eive it, and let the teacher make it good to the scholar. The olar shall have no right to dispute the right of the person to whom vas given; he shall claim from the giver before the proper judge, l let the proper share be given and received.

As regards a slave giving away the property of his master, the e, the giver, has no right to give it, nor has the receiver any right receive it; let the master take back the whole. If the property be len and given away, let the receiver of the gift pay the fine for ft; he shall not plead the slave came and gave it to him. Why is s?—because it was given and received covertly. When the thing given with the knowledge of the master, let the property only be en back; there shall be no fine. It is thus laid down when the is made out-right. But if it be not thus, but the slave has been de steward or overseer of his master's property, and if in that ca- ity he shall lend any property, animate or inanimate, the master ll have no right to say he was not aware of the loan, because the ward has a right to lend the property for a time.

ကျွန်ဥစ္စာကိုသခင်ပေးသည်မှာ၊ ပေးပိုင်ရပိုင်စေ၊ ဤကာလကျွန်စည်းဖို့ ဥစ္စာကိုသာဆိုသတည်း၊ ၊အမျိုးမှကြေးဝယ်ကျွန်ထို့ဥစ္စာမှာ၊အသီးအခြားထိုကျွန်၌ထင်ရှားဖြစ်သည်ကို၊သူတပါးအားသခင်ဖြစ်သည်ထုမဆေးသာချေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ ဥစ္စာလည်းအသီးအခြားဖြစ်သည် တကြောင်း၊ ကြေး ငွေကိုယ်မိုးတွင်သာပိုင်ချေသည်ဖြစ်သောကြောင့်တည်း၊ သခင်ပေးရာ၊ ထိုကျွန်ယူလျှင်၊ယူပိုင်စေ၊ သို့ကားဆိုတုံ၏၊ ထိုသခင်သည် ယည်ဆွဲပေး၍ဖြစ်သောဥစ္စာမှန်ကလည်းသခင်ပေးသော်လေးပိုင်စေ။

ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီးသမျှ၊ပေးခြင်းအမျိုးတို့ကို၊မင်းအမတ်၊တရားသူကြီးမိုးမြို့ကွပ်၊ ကလံသံပြင်တို့သည်၊စိစစ်၍စီရင်ရာ၏ဟုမြဟ္မာမင်းသားရင်မြတ်သော၊မနူဂည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊ ၊ဤတွင်၍ပေးခြင်းအပြားပြီး၏။

၄ ၊ကောက်၍မွေးသောအကျယ်စကား။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ကောက်၍မွေးသောလူတွင်များပြား၍မှုသည်ကိုဆို ပေအံ့၊အကြွင်မြို့ရွာနိဂုဏ်းဇနပုဒ်တို့၌၊ အဝတ်တန်ဆာရုံနိုင်သောသူ့ဆုံး နှစ်၊ငါးနှစ်၊ခုနှစ်နှစ်အရွယ်ရှိသောသူကို၊ချင်းတို့မိဘအသိအမြင်၊ သူတစ်း ကောက်မွေးကျွေးကြီးမြင့်ပြီးမှ၊ချင်းတို့မိဘရလိုသည်ဆိုလျှင်၊ ကိုယ်မိုးတော် ရာတွင်၊နှစ်စုပြု၍၊တစုကိုမွေးသောသူရစေ၊သားကိုသားရှင်ယူစေ၊ ၊ အကြွင်သခင်မိဘရင်းတို့သည်၊ကျွန်သားသွီးကို၊သူအားရောင်း၍၊ ကျွန်ဖြစ် လေရာ၊သူတပါးကျွန်မှန်းသိလျှက်၊ကောက်၍မွေးသောစကားမှာ၊ ကောက် မွေးရင်းက၊ငကျွန်ဖြစ်သည်မဆို၊မိဘကလည်း၊သောသွီးကိုမတုန်၍၊သူတ ပါးအားရောင်းထားသည်၊ကောက်၍မမွေးသာမဆို၊သိကြလျှက်၊ သူတပါး ကောက်မွေးလေအံ့၊ကြီးမြောက်၍အရွယ်ရောက်သော်၊ကျွန်ရှင်ကရကောင်း သည်ဆိုလျှင်၊ကျွန်ကိုမရသာ၊ ကိုယ်မိုးတန်ကိုသုံးစုပြု၍၊ နှစ်စုကိုကျွန်ရှင် ရင်းသို့ပေးစေ၊ကျွန်ကိုကောက်၍မွေးသူရစေ၊ အထက်ကငါသူတပါးမှာငွေ နှင့်ရောင်းထားသည်၊ ငကျွန်ရင်းဖြစ်သည်၊ ငါရောင်းထားသောသူမှာအ မိုးနှစ်စုကြပေး၍ယူကြလေသည်၊ကျွေးမွေးသူမပိုင်မရသာ၊ ငကျွန်ရင်းကို ငါအပိုင်အမိုးပေး၍ယူမည်ဆိုသော်၊ကျွေးမွေးသူအမိုးခံလို့မှ၊ ကျွန်ကိုကျွန် ရှင်ရင်းရစေ၊အမိုးမခံလိုလျှင်၊ငကျွန်ရင်းဖြစ်သည်ဆို၍မရသာချေ၊အထက်

As regards the property of a slave when given by the master, he shall have the right to give, and the receiver to take it; this is only said of an hereditary born slave. As regards the property of a bought slave of a free family, if it be notoriously the actual property of the slave, the master, on the plea of being so, shall not give it away. Why is this?—because the property is distinctly his own, and the master has no further property in him than the amount of his price. If such a slave takes back such property given by his master, let him have the right to do so. Though it is thus said, if it be really property given by the master to the slave during his time of servitude, if the master gives it away, let him have the right to do so.

By what has been now said in all manner of gifts, let kings, ministers, judges, governors, and heads of villages, or nobles, having well considered, decide. Thus the son of the king of Byahmas, the recluse called Menoo, said. This finishes what is to be said of the different kinds of gifts.

4th. The law of adoption in full.

Oh excellent king! I will now treat of the various ways in which (a child) is adopted amongst men. In any city, town, village, or hamlet, if a person with the knowledge of its parents, shall take and bring up a child that can put on its own clothes, at three, five, or seven years of age; and if after they have so brought it up, its parents shall say they wish to have it back, let them pay one half of its price, and take back the child. As regards any master or parents selling a child or a slave, and whilst it is in the condition of a slave, one knowing it is the slave of another, takes and brings it up, if at his first taking it, (the master) does not say, "it is my slave," or the parents do not say, "it is our child, and being unable to support it, we have sold it to another; do not take and bring it up;" though they know it, and the person shall take and bring it up, when it is grown up and come to years of puberty, if the master shall demand it, he shall not get it. Let two thirds of the price of its body be given to the master, and let the person who brought him up take the slave. If the first master shall say, "I sold this slave to another, I am his owner, and this man took him from the person to whom I had sold him for two thirds of his price; this person has no right to him; I will pay the price of my own original slave, and take him," only if the person who bought him shall consent to take the price, let the original owner get the slave; if he refuses to take the price, the original owner shall not obtain him on the plea of having been the first

owner of the slave. Why is this?—because he sold this slave to another, and this master did not say you shall not support and take care of him, nor did he himself, being the original owner of the slave, take and support him; and if the slave, whilst under the care of the person who took and brought him up, should break open a house or fence, and commit a theft, the person who brought him up would have to take the consequences of his offence.

In case of taking and bringing up the child of a slave who has a master, if the master and slave are notoriously living in the same village, and if either the master or slave saying, "it is my slave, or my child," shall come and redeem him, let them pay half the price of his body to the person who takes care of it, and let the master or the slave, whichever redeemed the child, (if it were one of them,) have the child. If both equally contributed to his redemption, let them have him. In case any one shall take (such a child,) and having given notice to the Thoogyee, shall bring him up, if the parents or master shall come forward, (be discovered,) the law is thus: If one shall say to the Thoogyee of the city or village, "I will take this child, and adopting it as a son or daughter, bring it up," and if at the time they (the master or parents) shall not say, "this is my slave or child," but remain (quiet,) and when the adopted child shall have arrived at puberty, and after (the adopting parents) having taken large presents, shall have given it in marriage to one of their own children, or the child of some other person, the Thoogyee or lord should say, "it is my slave:" if it be so, he shall have no right to claim it, because he never said it was his slave, either at the time of giving him notice, or during the time of supporting him. For this reason, he shall not get it; let the person who adopted him, as he has done so, keep and have him, and if he has taken presents and betrothed him, let him have the right to do so.

5th. *The law regarding borrowing clothes, and going to a funeral in them.*

Oh excellent king! in the case of a person borrowing the things of another, and going to a funeral in them: One having borrowed the things of another, goes to take part in a funeral, as watcher or follower of the body to the burying place; if the thing does not touch the dead body, then there is no fault; let him be free, and let their owner take them back: but if the thing has touched the dead body, the borrower shall not be held free of fault. If the owner of the clothes shall fall sick, let the person who borrowed the clothes pay the medicine, and let him also pay the proper price of the borrowed things. If the sick person dies, he shall pay the price of his body according to his class, and let him pay his funeral expenses according to his rank, in silver; but in this case he shall be exempted from paying the price of the thing borrowed, as he has performed his funeral rites.

၆ သူ့ဘာပါးအဝတ်အထည်ကို။အမှတ်မဲ့ငှါးတောင်း၍ဝတ်ရာ။ ခေါင်းဆေးပြုံပ်တွဲ ဆောင်ခြင်းတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင်သူသည်။ငှါးသောဝတ္ထုပစ္စည်းကို။ အမှတ်တမဲ့ဝတ်ဆင်ပါမည်။ တောင်းငှါးခြင်းတွင်။ ခေါင်းဆေး ပြုပ်တွဲ ပြုသောစကားမှာ။အကြင်သူတဦး၏ဝတ္ထုပစ္စည်းကို သူတယောက်သည်။ အမှတ်မဲ့ဖြစ်စေ။သဘင်ပွဲလမ်းရှိ၍။ ဝတ်ဆင်မည်ဖြစ်စေ။ ငှါး၍ဝတ်ဆင်ယူသွား။သေ၏။ထိုတွင်ချင်းကိုယ်။မကျမ်မမာရှိ၍လည်းကောင်း။ပြုပ်စီးတသသာကြမ္မာနှိမ့်၍။ခေါင်းဆေးပြုပ်တွဲ။နတ်ပူဇော်ရာ။ထိုငှါးသောဝတ္ထုပစ္စည်းကို။ ထည့်ထူဆောင်ရွက်ဝတ်ချေသော်။မပြုမဝတ်မဆောင်သင့်ချေ။ထိုဝတ္ထုရှင်။ နာဖျားသော်။ဆေးဖိုးဝါးခပေး၍ကုစားစေ။သေသော်။ ထိုအမျိုးအလိုက်။ ကိုယ်ဖိုးသည်လူတယောက်မည်၏။ ထိုသေသူကိုယ်ဖိုးတနိုရာ။ ကြေးငွေနှင့်ဖိုးတွမ်သင်းပြုပ်စေ။အတက်မရှိ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ သေစေလိုသောစိတ်မရှိသောကြောင့်တည်း။ ပြုပ်နတ်ခေါင်းဆေးရာ။ ထိုငှါး၍ ဆင်သောဝတ္ထုမပါလျှင်။ ဝတ္ထုရှင်ကရစေ။ယူစေ။ သေခန်းသင်းပြုပ်ရပြီဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

၇ မသာခန်းစောင့်ကြက်ခိုးတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ရပ်ရွာတွင်သူသေရှိ၍။စောင့်ထိန်းကြစည်း။ထိုမသာခန်းစောင့်သောသူတို့သည်။ သူတပါးကြက်ကိုခိုးယူ၍။ ၎င်မသာခန်းတွင်။အသိအမြင်ချက်ပြုတ်စားကြလေ၍။ကြက်ရှင်သိ၍စွဲသော်။ ခိုးပြစ်လွှတ်စေ။ကြက်မှာ။ကောင်းလျှင်။ကောင်းလျော်။ညန့်လျှင်ညန့်လျော်။အစားပေးစေ။ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။မသာခန်းသည်ပွဲအဝင်ဖြစ်၍။အတက်တရာလျှော်ပြစ်လွှတ်စေဟူ။မနူမည်သော၅ှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၈ ဆင်မြင်းစောင့်သူကိုလက်လွန်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင်သူတို့သည်။ဆင်မြင်းကိုကျွေးမွေးရန်။မှုက်မိုတ်သူရင်းငှါး၏။ ထိုသူတို့လည်း။ဤဆင်။ ငင်းကို။ မိုတ်ထူကျွေးမွေးပါမည်။ ဝန်ခံလေ၏။ထိုဝန်ခံသည်အတိုင်း။ဆင်စ ၊မြင်းစာ။မလောက်၍။ ကြိမ်လုံးတပြာတို့ဖြင့်။ သူရင်းငှါးကိုရိုက်မိလေ ထိုမြက်မိုတ် သူရင်းငှါးလည်းရှောင်တွဲ၍။မကျွေးမပေးနေသော်။ ဘ်ယွှင်းသည်အတိုင်း။ဆင်မြင်းအခပေးမြဲထုံးစံရှိရာ။အခကိုတွက်၍။ ငှါးကပေးစေ။ရိုက်ခတ်သည့်ဒါဏ်ကြောင့်။ကျိုးကန်းကွဲရှ။နာကြင်သော် သောသူကလည်း။ ကျိုးကန်းကွဲရှ

e law regarding borrowing clothes, or other made up things, nthinkingly wearing them whilst washing the head to avert il influence of the stars.

xcellent king! when any person shall borrow things of an- ithout saying for what purpose, and shall wash his head to il influences, the law is this: Any one, if he borrows the another, without specifying for what purpose, or saying he r them to witness a dramatic representation, or to any assem- e people, and if during the time (he has the things,) he shall or the stars, or the influence of his former deeds, be unpro- o him, and in making offerings to the Nats and washing his shall use in any way, or wear the things borrowed, it is im- and should not be done. If the owner of the things shall fall the borrower pay the medicine, and if he shall die, the price ody according to his class, (that is,) let him, the borrower, price for his funeral expenses, and nothing more. Why is ecause he, the borrower, had no wish to cause his, the own- h. If the things borrowed have not been expended at the washing the head, let the owner (or his heir) have them, be- borrower has only paid the funeral expenses.

law regarding the watchers of a dead body stealing a fowl.

cellent king! if there be a dead person in the village, and he time the corpse is watched, if the watchers steal some l, and eat it in presence of witnesses at the place of their , if the owner of the fowl, coming to know this, shall sue (the watchers) be free of the fine for theft, and let them res- her fowl as good or superior, according to the condition of stolen. Why is this?—because a funeral comes under the an assembly.* The advance of loo, or the fine for theft in estitution, shall not be inflicted. Thus Menoo, the recluse,

law regarding assaults committed on the attendants of ele- phants or horses.

cellent king! a person hires another to cut grass, and attend se or elephant, and the person hired engages to attend the elephant, and cut his grass; if according to this engagement be not sufficient, and the hirer shall beat the hired person can or switch, and the hired person absents himself and does d the animals, having calculated the hire of a horse or ele- cording to the custom (of the place,) let the hired person amount for the time he is absent, and if he has a limb bro- it, or much hurt, let the person that beat him make compen-

* ... as implying that at an assembly is fowl stealing a theft, which is not

နာကြဲင်သူကို၊အပြန်တန်ရာပေးဖွဲစေ၊ထိုသို့ပေးဖွဲစေဟူသည်ထင်း၊ကြွေးငွေ ငြီမှုကြောင့်ကိုင်ငင်ရာ၊အပြစ်ကဲ့သို့တည်း၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ ချင်းတို့ကို၊ကျိုးကန်းကွဲရှစေချင်သောနှစ်လုံးမရှိ၊ သို့အစ်သောမြင်းထို၊စ ရောက်၍၊လုံလောက်အောင်ရောက်မိမဲ့သောငါ့တကြောင်း၊ သူရင်းငှါးမြှ ၍ တ ကြောင်း၊ ဆုမ္မရာ ရောက်သေ့ကြောင့်တည်း ဟု၊ မနူမည်သော ရှင် ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

၉ ကွန်ကိုလည်းကောင်း၊အလွှတ်သူကိုလည်းကောင်း၊ကိုယ်ခစားငှါး၍၊အခမပြေ ချောင်သောတရား၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊အကြင်ကျွန်ပိုင်ဖြစ်စေ၊ကျွန်ပေါင်ဖြစ်စေ၊ကိုယ်ခ ပေး၍၊နောက်လိုက်နောက်ပါကိုလည်းကောင်း၊ အလုပ်အဆောင်ထိုလည်း ကောင်း၊သူတဦးငှါး၍၊ လိုက်လေ၊လုပ်လေအံ့၊ ထိုကျွန်ပိုင်၊ ကျွန်ပေါင်တို့ သည်၊ငှါးသူထံက၊ထွက်ရှောင်ပြေးသော်၊ ငှါးသူဝန်လွှတ်စေ၊ အခမပြေ ကျွန်ရှိသော်၊ကိုယ်ခမပေးသေသော်၊ တဝက်အခကို၊ ပြေးသူအတွက်ပေးဟူ ကြစေ၊ထိုသူရင်းငှါးသေခြင်း၌၊ငှါးသူထံနာဖျား၍သေရာ၊ကုမသင်းပြိုတ်ရ ပေသော်၊ဆေးဖိုး၊သေခ၊သင်းပြိုတ်စရိတ်ကို၊ သေသည်ကျွန်သခင်နှင့်၊ ငှါး သူအညီခံစေ၊ငှါးသူသည်၊ရိုက်ပုတ်ဆုမ္မရာသေသော်၊ကျွန်သခင်သို့၊ ငှါးသူ က၊သေသည်ကျွန်ကိုယ်ဖိုးတန်ရာကိုပေးစေ၊သင်းပြိုတ်စရိတ်ကိုလည်း၊ ငှါး သူကခံစေ၊ငှါးရင်းက၊အခပိုင်စေ၊ ယူငှါးကြသည်မှာ၊သေသောသူအခကို၊ ယူသည်အတိုင်းစားပိုင်စေ၊ ပြန်၍ရကောင်းသည်မဆိုသာချေ၊ သို့မဟုတ်၊ ငှါးရာတဝက်ကိုပေး၍၊တဝက်ကျွန်လျှင်ဆုံးစေ၊ ပြေးသောကျွန်မှာ၊ကိုယ်ခ ကိုသခင်စားချေလျှင်၊တဝက်ပြန်စေ၊ အခကိုအလုံးမပေးသေလျှင်၊တဝက်ရ စေ၊

၁၀ ကျွန်မှန်းကိုသိလျက်၊သခင်မသိသူရင်းငှါးသောတရား၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊သူတပါးတို့ကျွန်မှန်းသိလျက်၊သခင်မသိအောင် ၍၊ငှါးလုပ်စေရာ၊ပြေးသော်၊သေသော်၊ထိုသူကိုယ်ဖိုးကို၊သခင်အားငှါးသူ ကပေးစေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ သူကျွန်မှန်းကိုသိလျက်၊သခင် သိငှါးခေါ်သွားချေသေ့ကြောင့်တည်း၊ ၊မြတ်သောမင်းကြီး၊အကြင် သူတို့သည်၊သူရင်းငှါးဝယ်သော်၊သူကြွေးသုမြီရှိသည်လော၊ သူကျွန်လော ထိုငှါးသည်၊ ဝယ်သည်ကာလ၊ မေးအပ်ချေသတည်း၊ ထိုသို့မမေးသဲ၍ငှါး ဝယ်၍၊ထိုငှါးသူလက်တွင်၊သေသော်၊ပြေးသော်၊ကျွန်ရှင်က၊ ငှါးသူတို့ရှိ သော်၊တဝက်ဖိုးကို၊ငှါးသူကပေးစေ၊ထိုကြောင့်အရှင်သူကြီးတော်၊ကြွေး

›n according to his fault. As regards this compensation, it shall he same as that made for (forcible) seizure of a debtor for his . Why is this?—one reason is, because the person who inflict- he beating had no intention to break his limb, or blind him, but ely to force him to bring a sufficiency of grass for the animal; other reason is, he was a hired servant; it comes under the head orrection. Thus the recluse called Menoo said.

The law regarding a slave or a free person hiring himself, and absconding before or after the time of service is completed.

'h excellent king! if any slave bought for his full value, or a slave aining as security for money, shall be hired as a follower, or a ant, and he shall follow or work (for the hirer,) and if this hired on shall run away from the hirer, let the hirer not be held res- sible. If a portion of his hire, or the whole of it be unpaid, let half (of what remains unpaid) be paid to the owner (of the slave.) as regards his death, if he becomes sick and dies with the per- who hired him, if he supports and buries him, let him and the ier of the slave bear the expense of medicines and of the funeral ally. If he dies from blows inflicted on him by the hirer in cor- ing him, let him pay the slave's master his full price, and bear expenses of his funeral, and if the whole of the hire was at the of hiring paid over to the master, let him keep it; the hirer shall e no right to claim it back. But if at the time of hiring, only half was paid, let him (the master,) lose the half that remains, if the master has received the full hire of the runaway slave, let repay the half of it, and if it be not all paid, let him (the master,) e one half.

The law regarding hiring the slave of another, knowing him to be such, without the knowledge of his master.

)h excellent king! if any person, knowing a slave to be so, shall, out the knowledge of his master, hire him, and during his em- yment in the service of the hirer, he shall run away or die, let pay his price to the master. Why is this?—because he knew was his slave, and hired and took him away without his know- ge. Oh excellent king! when any one shall hire a servant or buy ave, (he shall enquire) if he is indebted to any one, or if he is any 's slave: these questions are proper to be asked at the time of ng or buying (a slave.) If they are not asked, and having hired bought him, he shall die in his hands, or run away, and the own- hall sue him, he shall pay one half the amount. For this reason,

ထောင်းပေါ်သော်၊ရောင်း၄ါးသူမှိစေဟူသတဥ်း၊ထိုသေသောသူမှာ၊တဝထိ
ပေးယူသည်အတိုင်းဆုံးစေ၊ရှောင်နေပြေးသောကျွန်ပေါ်လာပြန်၍၊သခင်မှာ
ရချေလျှင်၊ ထိုအထက်တဝက်မိုးပေးယူသည်ငွေကို၊၄ါးသူသို့ပြန်ပေးစေ၍
ကား၊ကျွန်ကိုကျွန်ရှင်ရလေပြီဖြစ်သော့ကြောင့်တည်း၊ ထိုကျွန်ကိုသခင်အါ
၄ါး၍၊စေသူလက်ခွံတွင်းရှောင်သော်၊ကျွန်ကိုသခင်ရင်းတည်ဖှက်ထားသော်၊
အမိုးကိုခံချေသော်၊အယက်ကပေးရင်းရသည်ငွေကို၊နှစ်ဆတက်ပြန်၍၊ငွေ
ရှင်သို့ပေးစေဟူ၊မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊အကြင်သူတို့သည်၊အခပေးမည်ဆို၍၊သူတပါးထင်
မယားသားကျွန်တို့ကို၊နောက်လိုက်စေလေ၏၊ သွားမြဲခရီးလမ်းကို၊ အတူ
သွားကြရာ၊လှေအတူကူးကြရာ၊ကျွားစား၊မြွေကိုက်၍သေသော်၊ ဓားနှင့်
သေသော်၊တခရီးတည်းဖြစ်သည်၊အပြစ်လွတ်စေ၊၄ါးသောအခကို၊ပေးရင်း
ရှိလည်းဆုံးစေ၊ ၄ါးသောအခကိုမပေးရ၊ သေလျှင်လည်း၊ ဆိုသည်ရှေ့ထာ
ရောက်၊မဆိုသာ၊၄ါးရင်းအတိုင်းပေးစေ၊သင်းကြွယ်စရိတ်မှာ၊၄ါးသူနှစ်ဆ
သားသွီးလင်မယားသခင်တို့က၊တဆစိုက်ထုတ်ပေးကြစေ၊ မသေမရှောတ်
လမ်ခရီးသွားရာက၊ကံတော်၍၊ဥစ္စာကိုရကြအံ့၊ ခေါင်းတည်နှစ်ဆ၊ဝေဖူ
ကြစေဟူ၊မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

၁၁ သဘော်လွှင့်ရာ၊သူခရင်း၄ါးသောဘရား၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊အကြင်သူသည်၊သမုဒ္ဒရာပင်လယ်သို့၊သဘော်သွား
မည်ကိုသိလျက်၊အခယူ၄ါးလိုက်သည်ကို၊သဘော်လွှင့်ရာ၊ ခရီးအကြား၄ါး
လိုက်သူရှောင်နေ၍၊ မတွေ့ရှိသည်အခိုက်၊မိဘမယားသားတူစား၊ထူရှေ့ရှိ
သည်ဟူ၊သဘော်သူကြီးတို့က၊မစွဲရာချေ၊ ထိုရှောင်နေသူကိုတွေ့သော်၊အေး
သောအခကို၊သုံးဆပြန်၍ပေးစေ၊ထိုသူရင်း၄ါးကို သဘော်သူကြီးစေ၍သွား
ရာ၊မငံ့မဆိုင်း၊ သဘော်သူကြီးသွားချေသော်၊ ထိုသူသည်ကံစေ၍၊ ထေါင်
ရာ၊သဘော်သို့ပြန်လာသော်၊၄ါးရင်းအခတွင်၊သုံးဆတက်၊ သဘော်သူကြီး
ကပေးစေ၊သူရင်း၄ါးတည်စေရာက၊မပေါင်မိ၊ သုံးနှစ်ကြာ၍မှ၊ မိဘသား
ယား၊ အတူနေတို့ထံမရောက်လာချေသော်၊ သဘော်သူကြီးက၊ မိဘသား
ယားတိုင်ခံရင်းသူတို့သို့၊မလာမရောက်သူတို့၏ကိုယ်မိုးကိုပေးစေ၊ ရှောတ်
သော သူရင်း၄ါးကို၊ သဘော်သူကြီးက၊ ရှာ လိုက်၍ တွေ့လျှင်၊ မိဘ သား
မယား၊ဝန်ခံသူတို့သို့ပေးအပ်စေ၊ ပေးအပ် နိူင်သော်၊ ပေးနှင့်ရသည် ထိုထိ
မိုးကို၊ သဘော်သူကြီးသို့ ပြန်၍ ပေးစေ၊ စေ စား မိုး အတိုင်း၊ သဘော်သား
တကာတို့နည်းစေရာ၊ကျွားစားမိကျောင်းယူ၊ရေနစ်၍ သေသော်လည်း၊ အ

er master or a creditor appear, it is said, let the hirer or buyer nsible, and let him forfeit one half of whatever he may have he deceased. If the runaway slave be afterwards taken, and er recovers him, let him return to the hirer the half of his which he had formerly paid him: this is because the master vered his slave. If such a slave, hired without the knowledge aster, shall abscond from the person employing him, and the master shall conceal him, and take his price, let him restore he amount to the payer of the money. Thus the recluse call-oo said.

cellent king! if any man, having promised to pay wages or he husband, wife, child, or slave of another, shall call him ower, and if whilst journeying together by the usual road, or in the same boat, a tiger shall eat, or snake bite him, that or he shall die by the sinking of the boat, they were on the urney: there is no fault (fine.) If the hire has been paid, ose it: if it has not been paid, he shall not plead that the which the deceased was hired is not completed: let him pay inal sum promised, and of the funeral expenses let the two, and the wife, husband, children, or master, pay one If he does not die or be lost, but by his former good deeds the journey obtain any thing, let him divide it, giving the n two thirds. Thus the recluse called Menoo said.

11th *The law regarding the hiring of sailors.*

cellent king! if any man, knowing that a ship is going to l take hire to serve in her, and if on the voyage, at any inter-place, he shall keep out of the way and remain behind, the shall have no right to sue any one during the deserter's ab-the ground of being his parents, child, wife, or living and ith him: but when he sees the runaway, let him (the run-y three times the amount for which he was hired. If whilst d person is going on any work which the captain has sent him e (the captain) shall not wait his return; if by good fortune ers the ship and returns with her, let the captain pay him es the amount he was hired for. If the person so hired and y shall not return in the ship, and shall not during the space of ars return to his parents, wife, children, or persons with was residing, let the captain pay the price of his body to nts, wife, children, or persons with whom he made the bar-spoke to regarding it. If he (the captain,) having sought man, shall find him, let him give him up to his parents, wife, or security, and let them give him back the price of his whilst he is employed in the usual way sailors are, a tiger him or an alligator shall take him off, or he shall be drown-

ကျွန်ဥစ္စာကိုသခင်ပေးသည်မှာ၊ ပေးပိုင်ရပိုင်စေ၊ ဤကားကျွန်စည်တို့ ဥစ္စာကိုသာဆိုသတည်း၊ ၊အမျိုးမှိကြေးဝယ်ကျွန်ထို့ဥစ္စာမှာ၊အဆီး အချား၊ထိုကျွန်၌ထင်ရှားဖြစ်သည်ကို၊သူတပါးအားသခင်ဖြစ်သည့်ထုစေ သာချေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ ဥစ္စာလည်းအသီးအခြား ဖြစ်သည် တကြောင်း၊ ကြေးငွေကိုယ်ဖိုးတွင်သာပိုင်ချေသည်ဖြစ်သောကြောင့်အည်း သခင်ပေးရာ၊ ထိုကျွန်ယူလျှင်၊ယူပိုင်စေ၊ သို့ကားဆိုတုံ၏၊ ထိုသခင်သည် ယည်ဆွဲပေး၍ဖြစ်သောဥစ္စာမှန်ကလည်းသခင်ပေးသော်လေးပိုင်စေ၊

ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီးသမျှပေးခြင်းအမျိုးတို့ကို၊မင်းအမတ်၊တရားသူကြီးဖြည့် မိုးမြို့ကွပ်၊ ကလံသံပြင်တို့သည်၊စိစစ်၍စီရင်ရာ၏ထုမြဲဖွဲ့ာမင်းသောရင်းမြစ် သော၊မနှုဂည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊ ၊ဤတွင်၍ပေးခြင်းအ ပြားပြီး၏၊

၄ ၊ကောက်၍မွေးသောအကျယ်စကား၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ကောက်၍မွေးသောလူတွင်များပြား၍ရှိအည်းကိုရို ပေအံ့၊အကြွင်မြို့ရွာနိဂုဏ်းဇနပုဒ်တို့၌၊ အဝတ်တန်ဆာချုံနိုင်သောချုံ နှစ်၊ငါးနှစ်၊ခုနှစ်နှစ်အရွယ်ရှိသောသူကို၊ချင်းတို့မိဘအသိအမြင်၊ သူတစ်း ကောက်မွေးကျွေးကြီးမြင့်ပြီးမှ၊ချင်းတို့မိဘရလိုသည်ဆိုလျှင်၊ ကိုယ်မိုးတော် ရာတွင်၊နှစ်ခုပြန်၍၊ထခုကိုမွေးသောသူရစေ၊သားကိုသားရှင်ယူစေ၊ ၊ အကြွင်သခင်မိဘရင်းတို့သည်၊ကျွန်သားသွီးကို၊သူအားရောင်း၍၊ ကျွန်ဖြစ် လေရာ၊သူတပါးကျွန်မှန်းသိလျက်၊ကောက်၍မွေးသောစကားမှာ၊ ကောက် မွေးရင်းက၊ကျွန်ဖြစ်သည်မဆို၊မိဘကလည်း၊သားသွီးကိုမထုန်၍၊သူတ ပါးအားရောင်းထားသည်၊ကောက်၍မမွေးသာမဆို၊သိကြဲလျက်၊ သူတစ်း ကောက်မွေးလေအံ့၊ကြီးမြောက်၍အရွယ်ရောက်သော်၊ကျွန်ရှင်ကရထောင်း သည်ဆိုလျှင်၊ကျွန်ကိုမရသာ၊ ကိုယ်ဖိုးတန်ကိုသုံးစုပြန်၍၊ နှစ်စုကိုကျွန်ရှင် ရင်းသို့ပေးစေ၊ကျွန်ကိုကောက်၍မွေးသူရစေ၊ အထက်ကငါသူတပါးမှာငွေ နှင့်ရောင်းထားသည်၊ ကျွန်ရင်းဖြစ်သည်၊ ငါရောင်းထားသောသူမှာ၊အ မိုးနှစ်စုကြပေး၍ယူကြလေသည်၊ကျွေးမွေးသူမပိုင်မရသာ၊ ကျွန်ရင်းကို ငါအပိုင်အမိုးပေး၍ယူမည်ဆိုသော်၊ကျွေးမွေးသူအမိုးခံလို့မှ၊ ကျွန်ကိုကျွန် ရှင်ရင်းရစေ၊အမိုးမခံလိုလျှင်၊ကျွန်ရင်းဖြစ်သည်ဆို၍မရသာချေ၊အထယ်

As regards the property of a slave when given by the master, he shall have the right to give, and the receiver to take it; this is only said of an hereditary born slave. As regards the property of a bought slave of a free family, if it be notoriously the actual property of the slave, the master, on the plea of being so, shall not give it away. Why is this?—because the property is distinctly his own, and the master has no further property in him than the amount of his price. If such a slave takes back such property given by his master, let him have the right to do so. Though it is thus said, if it be really property given by the master to the slave during his time of servitude, if the master gives it away, let him have the right to do so.

By what has been now said in all manner of gifts, let kings, ministers, judges, governors, and heads of villages, or nobles, having well considered, decide. Thus the son of the king of Byahmas, the recluse called Menoo, said. This finishes what is to be said of the different kinds of gifts.

4th. The law of adoption in full.

Oh excellent king! I will now treat of the various ways in which (a child) is adopted amongst men. In any city, town, village, or hamlet, if a person with the knowledge of its parents, shall take and bring up a child that can put on its own clothes, at three, five, or seven years of age; and if after they have so brought it up, its parents shall say they wish to have it back, let them pay one half of its price, and take back the child. As regards any master or parents selling a child or a slave, and whilst it is in the condition of a slave, one knowing it is the slave of another, takes and brings it up, if at his first taking it, (the master) does not say, "it is my slave," or the parents do not say, "it is our child, and being unable to support it, we have sold it to another; do not take and bring it up;" though they know it, and the person shall take and bring it up, when it is grown up and come to years of puberty, if the master shall demand it, he shall not get it. Let two thirds of the price of its body be given to the master, and let the person who brought him up take the slave. If the first master shall say, "I sold this slave to another, I am his owner, and this man took him from the person to whom I had sold him for two thirds of his price; this person has no right to him; I will pay the price of my own original slave, and take him," only if the person who bought him shall consent to take the price, let the original owner get the slave; if he refuses to take the price, the original owner shall not obtain him on the plea of having been the first

ပြစ်မရှိ၊သေပိုင်စေ၊ ၊တနည်းတုံ၊အခပေး၍၊သဘော်မသွားမှီ၊ဓလိုက်
ပြီဆိုချေသော်၊ တခုကိုနှစ်ခုပေးမှလွတ်စေ၊လိုက်မည့်၊အခကို ထူးစေပြီးမှ
သဘော်သူကြီးက၊မလိုက်ရပြီ၊ပေးရင်းအခကို၊တောင်းသော်မရရာဆုံးစေ၊
အကြင်သူရင်း၄ါးတို့သည်၊မိမိတို့အလျှောက်၊ကြက်တိုက် အံခပ်လောင်းတော်
ပြု၍ရှုံးသော်၊ သူတပါး၌ဥစ္စာကိုမိုး၍ပြေးရာ၊ သဘော်သူကြီးက၊ မိုးထိချော်
နှင့်ရသမျှမှာ၊အတိုင်အခံဖြစ်သဉ်ဟူ၊မယားသားသွီးမိဘတို့မှာ၊မတောင်း
သာချေ၊အမှုသွမ်ဖြစ်သည်၊သင်းတို့တွင်သာ၊တောင်းခံထူစေ၊သင်ထိုအညီ
မိဘသားမယားတို့ထံ၊ရောက်လာလျှက်၊ မရောက်ဟူ၊ထိမ်ကွယ်၍၊ရောက်
သည်မှန်လျှင်၊ ထိုတိုင်ခံသူမိဘသားမယားတို့က၊မိုက်လျော်ရသူ၊ အသော်
သူကြီးသို့၊နှစ်ဆတက်ပေးစေ၊ ရောက်သည်ကိုဖြောင့်လျှင်၊အရင်းတိုင်အေး
စေ၊ဤကားသူတထူးဥစ္စာကို၊ မိုးသည်အမှုသွမ်စကားတွင်သာဆိုသတည်း၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊တနည်းတုံ၊သဘော်သူကြီးတို့၊အချင်းချင်းဥစ္စာကိုမိုး
၍ပြေးသွားမည့်၊ အတိုင်အခံ၊သားမယားမိဘတို့ထံရောက်၍ရှေ့သော်မူ
တရားအတိုင်းလျော်စေ၊ သားမယားတို့ထံမရောက်က၊မတောင်းရာ ရှေ့ထိ
စေ၊ထို၄ါးသည်ကာလ၊လက်ခြမပြမ်ပြုသော်၊ငါတို့တာဖြစ်စေ ဆို၍၊ ရှင်း
ရင်းကဝန်ခံသော်၊ အခမပိုင်၊အခပိုင်၊ မဆိုသာချေ၊ ထိုသူမရောက်သော်၊
ထက်ဝက်သောဥစ္စာကို၊ဝန်ခံသူတို့ကပေးစေ၊ချင်းတည်ရောက်လျှင်၊ရောက်
သူကိုတိုင်းခံရင်းလူတို့ထိမ်ဖုက်ချေသည်မှန်က၊ဝတ္ထုနှင့်ဆိုင်ရာ၊မိုးတော်အ
တိုင်းလျော်စေ၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊အကြင်သူရင်း၄ါးကို၊သဘော်ရေမှုနှင့်စပ်ရာ၊ရေကြီး
တစုံတခုနှုန်ညီရာ၊သဘော်သူကြီးကစေ၍၊ပြုလုပ်ဒုတ်ကိုင်ရာ၊ ရှုံ့ငွေ့ဥစ္စာရ
သော်၊အခပိုင်ဖြစ်က၊ သဘော်သူကြီးအလုံးစားယူပိုင်စေ၊ ငင်အမှုစေသော်
သည်အရာ၌၊စေ၍သေသော်၊အခပိုင်လေသည်အကြောင်း၊စေသင့်သည်အ
ရာ၌၊စေ၍သေသော်၊သေပိုင်စေ၊

တနည်းတုံ၊ငင်စေပိုင်သည်အမှုဖြစ်၍၊စေရာတွင်၊ရေထည်တောင်း
ကြည်လည်းကောင်း၊ဥစ္စာရသော်၊အခပြေ၊မပိုင်ချေက၊ ရသူနှင့်သဘော်သူ
ကြီးအမျှစားယူကြစေ၊ ငင်အမှုစေသင့်သည်အရာ၊စေ၍သေသော်၊ စေသင့်
သည်အမှုကားမှန်တုံ၏၊အခမပိုင်ချေ၊သေသူကိုယ်ဖိုးကို၊တဝက် ဝန်ခံစေ

there is no fine; let him have the right to die. In another case; having taken his hire, before the sailing of the ship he shall re- e to go in her, only on paying back two for one let him be free. d if after he has expended the hire he had received on condition going in the ship, the captain shall refuse to take him, and de- nd back his hire, he shall not obtain it; let him lose it. If any so hired shall of his own accord lose (money) by cock-fighting, e, or betting, or shall steal any thing and run off, the captain of ship shall have no claim on his parents, wife or children, for any ng advanced on these accounts on the ground of their being his urity; it is the hired person's own folly; let the (captain) recover n himself; if he has returned to his parents, wife or children, l they shall deny it and conceal him, and it be proved that he has ived, let them pay double the amount. If they admit that he has urned, let them pay only the original amount advanced. This is y said in case of theft from folly and gambling.

Oh excellent king! in another case; when (sailors) steal the pro- ty of the captain or each other, and run, and they are seen after ing come back to their parents, wife, children, or securities, let m make compensation as laid down in the law of theft; if they not return to their parents, wife or children, no demand shall be le on them; and if at the time of hiring, they shall have become urity for him in case he "do not keep his feet and hands quiet," y shall not plead that they have or have not power over his wages; ie has not returned, let such security pay one half the price of goods or things stolen; if he has returned, and they are proved iave concealed him, let them make compensation according to nature of the thing stolen as laid down in the law against theft.

Oh excellent king! if any person is hired (as a sailor,) and the cap- shall employ him in any matter connected with the ship and the er, or in case of any thing (or part of the ship,) catching or being ingled on the land, and doing this work, or in diving, he shall ob- gold, silver, or other property, he has had his full hire; let the tain of the ship have a right to take the whole: and in the same ters in which he may be properly employed, if the captain employs and he dies, because he has had full hire for one reason, and be- se he was employed in his legitimate occupation for another, e shall be no fault.

n another case; if in the performance of his proper work by the tain's order, he obtain any thing, either in the water or on the land ie has not been paid his full hire, let the person who obtains the g and the captain divide it equally between them; and if whilst loyed in the same matters he die, though the work be that which ught to perform, he has not had his full hire; let the captain pay is securities, his parents, wife or children, the half of the price

သားမယားမိဘတို့အားပေးစေ၊ အခကျန်ကို၊ခံဝန်သူသားမယားမိဘတို့ကို ပေးစေ၊ဤကားအခမပိုင်ချေက၊အပေါင်အဝင်ဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

၁၂ သဘောတွင်ကုန်သည်တို့တရား။

မြတ်သောမင်းကြီး၊သဘော၌ကုန်သည်တို့ပါသည်၊စုန္တာရသည်ကို၊ထိုကုန်သည်တို့မခံမစားမရသာချေ၊ထိုကုန်သည်တို့အလျော်၊ရေတွင်ထည်းကောင်း၊ကြည့်တွင်လည်းကောင်း၊ရှေးဖိုးဥစ္စာထုပ်ရသော်၊ အတူရမထုတ်ချေက၊ရသည်ကုန်သည်တို့သာယူစေ၊ သဘောဖျော့တွင်မိုး၊ပိုက်ရော၊ရသောဥစ္စာဖြစ်သည်၊မဆိုသာချေ၊ဆယ်စုတစု၊ သဘောသူကြီးကယူစေ၊ ထိုကုန်သည်တို့တွင်၊ ရောင်း၍မြတ်သည်၊ ရှုံးသည်ကိုလည်း၊ သဘောသူကြီးမခံမစားသာချေ၊ ကုန်သည်တို့တာသာတည်း၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ ကုန်သည်တို့သည်၊အခပေး၍ကုတို့စီးသကဲ့သို့၊ဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း၊ မြတ်သောမင်းကြီး၊ တနည်းတုံ၊ ကုန်သည်တို့နှင့်၊သဘောသားတို့၊အတူသွားရာ၊ရှေးဖိုးဥစ္စာရသော်၊အဖော်တစုတို့၊အမျှဝေယူစားကြစေ၊ သဘောသူကြီးကဆယ်စုတစုကို၊ကုန်သည်တို့ရစုတွင်စားစေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ အကြီးအအုပ်ဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်းဟု၊ မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၃ သစ်ပင်၊ထန်းပင်၊အုန်းပင်၊တက်အခမပြေ၊အခပြေ၌ါးတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး၊အကြင်သူတို့သည်၊ထန်းပင်၊သစ်ပင်၊အသီးအပွင့်၊အခက်အရွက်ယူ၊ အတက်ငှါးလေဖခံ့၊ ထိုငှါးခကို၊မပေး၍၊တက်သောသူသည်၊ကျ၍သေချေသော်၊သေသောသူ၏ကိုယ်ဖိုးတန်ရာကိုပေးလျော်စေ၊မသေသော်ကုမစေ၊ငှါးသည်အခကိုလဉ်းပေးစေ၊ကိုယ်ခပြေ၍၊တက်ရာကကျ၍သေသော်၊အပြစ်မရှိလွှတ်စေ၊ ကိုယ်ခတဝက်ကြွင်းနှင့်၊တက်ရာကျ၍သေသော်၊သေသောသူ၏တန်ရာကိုယ်ဖိုးတွင်၊ တဝက်ပေးစေ၊ မသေသော်ကုမစေ၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ဆယ်နှစ်မပြည့်သောသူငယ်ကိုတည်း၊သူကြီး၊ငှါး၍အခပြေ၊အခမပြေ၊ တက်ရာကျ၍ သေသော်၊ သေသောသူ၏ကိုယ်ဖိုးကိုပေးစေ၊သင်းပြိုယ်စရိတ်ကိုလည်း၊ဖိုးလျှမ်စေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ တရားမဝင်သေသောသူငယ်ကို၊ အထိန်းအအုပ်တို့မသိရ၊ ငှါး၍တက်စေသော့ကြောင့်တည်း၊ ၊ထိုသူငယ်မိဘအအုပ်တို့အသိ၊ငှါး၍တက်စေရာ၊သေသော်၊အခပြေလျှင်သေပိုင်စေ၊ အခတဝက်ကျန်သော်၊ကိုယ်ဖိုးတွင်တ

of his body, and let him pay them the balance of his wages. This is when the hire is not paid up, the (person hired) is in the condition of a pledge, (a slave not bought outright.)

12th. *Regarding traders in ships.*

Oh excellent king! if traders are in the ship, and any thing is obtained (found,) they shall have no share, and if they of themselves shall find a pot of gold or bundle of property on the land or water, when the people connected with the vessel were not present, let the traders who found it alone have it. The captain shall have no claim on the ground of their being passengers in his vessel; let him have ten per cent; and if the traders in their dealings make a profit or a loss, the captain of the vessel shall have no share; it is the exclusive matter of the traders. Why is this?—because the traders, having paid hire, are like passengers in a ferry boat. Oh excellent king! in another case; if the traders and people belonging to a ship, obtain a pot of gold or other thing together, let all the company share it equally, and let the captain of the vessel have ten per cent. of the share of the traders. Why is this?—because he is the chief and superintendent. Thus the recluse called Menoo said.

13th. *The law regarding the hire for climbing palm, cocoanut, or other trees, being paid in full or not.*

Oh excellent king! if any one shall hire a person to climb a palm, or other tree, for the purpose of taking the flowers, fruit, branches, or leaves, and before his hire is paid, the person employed shall fall and be killed, let the hirer pay in compensation the price of his body. If he be not killed, let him minister to him till well, and pay him his hire. If after the hire is paid in full, the hired person shall fall whilst climbing, and be killed, there shall be no fault or fine; let the hirer be free. If the hired person be employed whilst half his hire remains unpaid, and in climbing he falls and is killed, let the hirer pay one half the price of his body, and if he be not killed, let him minister to him till well.

Oh excellent king! if a person under ten years of age be hired by a person grown up, whether his hire be paid in full or not, if he falls and is killed in climbing, let (the person who employed him) pay the price of his body, and the funeral expenses. Why is this?—because he is a person under the legal age, and was employed in climbing without the knowledge of his parents or guardians. If such a child be employed with the knowledge of his parents or guardians, and shall in climbing fall and be killed, if his hire has been paid in full, there shall be no fine. If half his hire be unpaid, let one half

ဝက်ပေးစေ၊အခမပေးသေသော်၊ကိုယ်မိုးကိုအလုံးပေးစေ၊ မသေဘဲထျှုံးရာ
သော်၊ကုမစေ၊တရားမဝင်သောသူကိုလည်းကောင်း၊ အခနှင့်မဆိုင်း၊ထုတ်
ဆွတ်ယူပါစေမိုင်း၍၊တက်ရာသေချေသော်၊ ကိုယ်မိုးပေးစေ၊ သင်းဖြတ်စ
ရိတ်ကိုလည်းခံစေ၊မသေကျိုးနာသော်၊ကုမစေ၊သားချင်းအအေးဆိုဖြစ်အ
ဆိုခဲ့သမျှသော၊ သစ်ပင်ထက်မှကျ၍သေသော်၊သင်းဖြတ်စေ၊ အလျော်အ
ဖြစ်လွတ်စေ၊မသေနာကြွင်သော်ကုမစေ၊ မြတ်သောမင်းကြီး၊အကြွင်းမျှ
တွင်း၊သူကြီးပြည်မိုး၊ မြေတိုင်တောကဲ့သို့ဖြစ်စေ၊ အာဏာထိုတ်သောသူကို
သည်၊သစ်ပင်၊ ထန်းပင်၊အုန်းပင်၊ ပန်းပင်၊ စားကောင်း၊ ယူကောင်းသော
သစ်သီးသစ်ပွင့်၊အရွက်အခေါက်စသည်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ သစ်ပင်၌ထွား
စွဲသည်ကိုလည်းကောင်း၊တက်ယူချေ၊မြို့ရွာတွင်ငယ်သားလူတို့ကို ဆိုသည်၊
မတက်နှိုင်ပါညင်းဆန်အံ့၊ထိုသို့ညင်းဆန်သည်ကိုပင်၊မနေရအာဏာဖြင့်၍၊
တက်ရာကျသေပေသော်၊ထိုသေသောသူ၏ကိုယ်မိုးနှစ်ဆတက်ကို၊ စေသူက
လျော်စေ၊မသေဘဲကျိုးနာသည်မှာ၊ကျသူ၏ကိုယ်မိုးကို၊ စေသူက၊ပေးလျော်
စေ၊မကျပါ၊အတက်ခိုင်း၍တက်ရသည်၊ဆိုချေလျှင်၊ထိုတက်သူ၏ ကိုယ်မိုး
တန်ရာ၊တဝက်ကိုဖြိမ်းခြောက်၍တက်စေသူတို့ကပေးစေ၊ဤကား၊မြို့ရွာတွင်
ငယ်သားတို့ကို၊ အကြီးအအုပ်တို့၊အပိုင်အနိုင်၊စေချေသော့ကြောင့်တည်း၊
ရေငုတ်စေရာမှာလည်း၊သစ်ပင်တက်နှင့်နည်းတူဖြစ်စေ၊

၁၄ အအုပ်အထိန်းမရှိ၊သိတင်းသိလနှင့်နေရာ၊ယောကျ်ားမိမ္မတို့ ဖြစ်မှားသော
တရား၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊အအုပ်အထိန်းမရှိ၊ သိတင်းသိလနှင့်နေသောမိန္မ
ယောကျ်ားတို့ကို၊အခြားမိမ္မယောကျ်ားတို့သည်၊ အပိုင်အနိုင်ဖြုတ်ချ၍၊အ
ဘောမတူသည်ကို၊ ကာမလွန်ကြူးပေသော်၊ ငွေအကျပ်သုံးရာလျော်စေအ
ဘောတူသော်၊ အပြစ်မရှိ၊ လွတ်ကင်းစေထု၊ မနူမည်သော၊ရှင်ရသော့ဆို
တော်မူ၏၊

မနူအကျယ်အဋ္ဌမတွင်၊မြေသေ၊မြေရှင်၊အကျယ်စကားအစ၊အအုပ်အ
ထိန်းမရှိ၊သိတင်းသိလနှင့်နေသော၊ယောကျ်ားမိမ္မတို့ကို၊အနိုင်အပိုင်ကြူး
လွန်ဖြစ်မှားသည်၊စကားအဆုံးပြီး၏၊

the price of his body be paid; and if no hire be paid, let the full price of his body be paid. If he does not die, but breaks a limb, or is hurt, let him (the hirer) attend to him till well. If a child under age be employed without hire in climbing, and be killed whilst so employed, let the hirer pay the price of his (deceased's) body, and bear the expense of his funeral, and if he does not die, but has a limb broken, or is hurt, let him attend to him till well. If the (employer and employee) be children of the same great grand-father, and the person employed as above in climbing trees shall fall and be killed, let the employer pay his funeral expenses, but let there be no fine, let him be free from that; if the climber have a limb broken, or is hurt, let the employer attend to him till well. Oh excellent king! if any thoogyee, governor, land measurers, or superintendent of forests, or any one having authority in a town or village, shall order an inhabitant of the place, a man under them, to climb a palmyra, cocoanut, or flowering tree, or any tree which is good for food or any other purpose, or of which the flowers, the leaves, or the bark, are edible, or upon which bees have swarmed, and the person ordered shall decline, saying he cannot climb, and notwithstanding this he (the person ordering) shall still not let him off, but by an exercise of his authority shall cause him to climb the tree, if he fall and be killed, let the person ordering him to climb forfeit twice the price of his body; if he do not die, but has a limb broken, or is hurt, let him forfeit the price of his body. If he do not fall, but complain that he had been employed (as above) to climb, let the person compelling him by threats to climb the tree pay half the price of his body; this is because the head of the village or town forcibly employed one under his authority.

In case of diving, let the laws be the same as for climbing trees.

14th. *The law regarding fornication in a man or woman, with one living in the performance of religious duties, who has no protector.*

Oh excellent king! if any persons shall by force and against their will have carnal connection with a man or woman who has no one to take care of them, who is living in the performance of religious duties, let him or her be fined in three hundred tickals of silver; if they were consenting, there is no fine; let them be free. Thus the recluse named Menoo said.

The eighth volume of the large work of Menoo, commencing with lands the right in which is perfect, and that in which the right is disputable, and ending with rape on a man or woman living in the performance of religious duties, is here completed.

မနုအကျယ်နဝမတွဲ။

နမောတဿ၊ ဘဂဝတော၊ အရဟတော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

မာတိကာ။

မနုအကျယ်နဝမတွဲတွင်ပါသောစကားအစည်ကိုဆိုပေအံ့။

၁ ကိုယ်ဝန်ရှိမိမွေး၊ သူအိမ်ခြံဝင်အိပ်သောတရား။

၂ သူကျွန်ကိုရွေး၍၊ သမက်ခြွေးမပြုသောတရား။

၃ ထင်မရှိမိုက်၊ မယားသူတပါးနှင့်နေ၍၊ သားထွေးစုနှမ်းယောက်ျားမြင်ပြီးမှ၊ ထင်ယောင်းတွေ့တရား။

၄ သမက်ကိုယောက္ခမလက်လွှန်သောတရား။

၅ ယောက္ခမကိုသမက်လက်လွှန်သောတရား။

၆ အိမ်၌ညှော်သည်တည်းရာ၊ ညှော်သည်ဥစ္စာပျောက်တရား။

၇ အိမ်၌ညှော်သည်တည်းရာ၊ အိမ်ရှင်ဥစ္စာပျောက်တရား။

၈ ကျွန်လက်ခံတရား။

၉ အရာအထူးရှိသူမယားကို၊ ကြူးလွန်၍ကျွန်လျှော်တရား။

၁၀ ငါတွင်သေရမည်တဦးကဆိုရာအဆိုခံရသူကိုသတ်သောတရား။

၁၁ လွတ်ခြင်းနှစ်ပါး၊ ရခြင်းနှစ်ပါးတရား။

၁၂ သူကြက်၊ သူဆိတ်၊ သူဝက်ကိုခိုးထိုက်သောတရား။

၁၃ ကြက်ဝက်ဆိတ်ခြံသို့ဝင်သောတရား။

၁၄ သေရည်တည်ကျေးတရား။

၁၅ ကိုင်ငင်ခြင်းလေးပါးတရား။

၁၆ ကမ္ဘာလေးရပ်အချင်းမိရင်တရား။

၁၇ စုံးမျိုးစုနှစ်ပါးရေချစီရင်တရား။

LAWS OF MENOO.

THE NINTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE NINTH VOLUME.

၁၈ ဓါးစွဲလှံစွဲကျွင်းစွဲတရား။

ဤသည်လျှင် နဝမတွဲတွင် ပါသော သားဖွားစကားအစ၊ အတွင်းသား စကားအဆုံး၊ စကားစည်ကိုဆိုသတည်း။

၁ ကိုယ်ဝန်ရှိမိမ္မ၊ သုအိမ်ခြံဝင်အိပ်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ အကြွင်းသူတို့တွင်၊ သားသွီးခြေးမြစ်ပေါက်စော်တို သည်၊ ပဋိသန္ဓေ၊ ကိုယ်ဝန်နှင့်၊ ဘေးသိုးမိဘပေါက်စော်တို့အိမ်၌၊ အိမ်ဖို လေ၏၊ အပြစ်မရှိ၊ ထိုတဲနေအိပ်မိရာသို့လာ၍ဖွားမြင်စေ၊ ရက်ထည်လျှင်အိမ် ရှင်သို့အဝတ်စုံပေးစေ၊ အဝတ်စုံဟူသည်ကား၊ ထဘီတထက်သိုးရင်းထိုဟူ သတည်း၊ အိမ်ရှင်ကလည်း၊ ကင်ပွန်းရေစင်ပေးစေဟူသတည်း၊ ကင် ပွန်းဟူသည်ကား၊ ထမင်း၊ စားပွဲအစုံတစ်၊ ရေစင်အိုးဘုံးနှင့်ထမ်း၊ သတ်ထယ် ခုနှစ်၊ ဆီ၊ နံ့နှင်း၊ ကသယ်တို့ဖြင့်၊ သူငယ်နှင့်အမိကို၊ သုံးသတ်ခြင်းသည် ကင်ပွန်းဟူသတည်း၊ ထိုသို့ပြု၍၊ သွားစေရာ၏၊ ထိုတွင် ဖွားသောသူငယ်အ သော်ထည်းကောင်း၊ သူငယ်အမိသေသော်ထည်းကောင်း၊ အပြစ်အခြားမရှိ၊ အထကက်နည်းဖြစ်စေဟူသတည်း၊ ၊ကျီ၌မြီ၌ဖြစ်ထည်းနည်းတူထည်း ၎င်အိပ်ဖူးသူတို့လာ၍၊ မဖွားမမြင်၊ အခြားမှာဖွားမြင်သော်၊ ကင်ပွန်းရေစင် အိမ်ရှင်တို့အားပြုလာစေ၊ ထိုသို့မပြုဖြစ်သော်၊ ငွေသုံးကျပ်ကင်ပွန်းရေစင်အ တွက်၊ အိမ်ရှင်သို့ပေးစေ၊ အိမ်ရှင်မယူမှကင်းလွတ်စေ၊

မင်းကြီး၊ အရှုံးခြား၊ သုမိမ်းတို့နည်းတူအိပ်မိလျှင်၊ အိပ်မိရာ၌ဖွားအ မသေသော်၊ ဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်း၊ ကင်ပွန်းရေစင်အဝတ်စုံနှင့်၊ ရှေ့ထက် အရှုံးခြား၊ သုမိမ်းတို့ကပေးစေ၊ သေသော်ထည်းအပြစ်မရှိ၊ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား၊ အသိအမြင်တဲနေသောကြောင့်တည်း၊ သန္ဓေပါမှန်းမသိ၍ အိပ်နေစေသည်မဆိုသာ၊ အိပ်နေတဲတော့ခွင့်ပေး၍အိပ်နေသည်၊ သန္ဓေပါ၊ သန္ဓေမပါ၊ မသိမဆိုသာ၊ အလိုက်သိစွာဖွားလာရမည်၊ မဖွားမလာဆော် အိမ်ရှင်အပြစ်မယုတ်၊ ကိုယ်ဝန်ရှင်၏အပြစ်တည်း၊ အပြစ်တူသည်ကားရှုံး၌ဥပါတ်ရောက်ရာသည်ကိုဆိုသတည်း၊

မင်းကြီး၊ အကြွင်းသုမိမ်းတို့သည်၊ အိမ်ရှင်ခြံရှင်၊ ကျီရှင်တို့က၊ တဲနေအိပ် တော့ခွင့်မပေး၊ ထိုဆိုခဲ့ပြီးသည်၌၊ တဲနေအိပ်၍မှီရာဖွားသော်၊ ကင်ပွန်း ရေ စင်၊ အဝတ်စုံ၊ ထမင်းပွဲ အစုံနှင့်၊ ထိုအိမ်ရှင်တို့အားဖွားသူက၊ ပူဇော်ပါစေ

18. The law regarding the bearers of the royal sword, lance, or kyaing, (a sort of umbrella with the rim turned up.)

These are the contents of the ninth volume, commencing with bearing a child, and ending with the office bearers of the royal palace.

1st. *The law when a pregnant woman shall go and sleep within the house, or the fence surrounding the house, of another person.*

Oh excellent king! if a pregnant woman shall go and sleep in the house of her grand parents, parents, or other relations, she shall not be held in fault, let her come to the place she had temporarily slept at and there give birth to her child, and after a week has passed let her give the owner of the house a full suit of clothes, namely, a woman's cloth, scarf and jacket: and let the owner of the house give her the pure waters of friendship, namely, one meal of rice, meat and condiments complete; one chattee of clear water with a cover; seven stems of the grass used for thatching; oil, turmeric and (hair) powder, as they are used by the mother and child:—this is called kenboon, ("friendship;") having done what is here laid down, she may be allowed to depart; if in parturition under these circumstances either the child or mother should die, there is no other fine, let the above be complied with. If the birth take place in the granary, or within the fence of the grounds, the rule is the same. If a person who has thus slept in the house (of a relative) shall not return and be confined there, but be confined elsewhere, let her come and make an offering of the pure waters of friendship to the owner of the house; or if she cannot do this, let her give three tickals of silver in lieu of them; if the owner of the house decline accepting it, she is free.

Oh king! if (a pregnant woman) shall in the same way sleep in the house of a person not related to her, let her come and give birth to her child where she happened to sleep; if she do not die, let them mutually as above give the suit of clothes and pure waters of friendship, and the woman give one quarter tickal of gold to the owner of the house, and if she die there is no fine. Why is this?—because her living there was publicly known; (the owner of the house) shall not plead that (she) permitted her to sleep there not knowing that she was with child, (nor shall the woman) say ("she gave me leave to sleep there and I did so: (I) did not know whether I was with child or not;" she shall come and bear her child there; if she do not come, it is no fault of the owner of the house, but the fault of the woman pregnant, and the penalty is this, that a woman so doing is apt to have illness come upon her.

Oh king! if any pregnant woman, not a relative of the owner of a house, granary or enclosure, shall without leave take up her abode in any of the above places and there give birth to a child, if she promise to make an offering of the pure waters of friendship, a full suit of clothes, and a meal of rice, stew and condiments, to the owner of the

ဆို၍၊ မိတ်တုလျှင်ပူဇော်ခံ၍ပြေကြစေ၊ ထိုနှင့်မပြေသော်၊ ဖွားသူတို့၏အရိုး
အလိုက်၊ ထိုသူငယ်မွေးစတန်မိုးသုံးစုစု၍၊ တစုဖွားသူကား၊ ထမင်းစားခွက်
စုံနှင့်၊ ကင်ပွန်း၊ ရေစင်ပေးပူဇော်စေ၊ ဖွားစသူငယ်တို့သေသော်၊ အိမ်ရှင်အိမ်
ပြစ်ကြီးလျှင်၊ ကြီးပြစ်သင့်ရာလျော်စေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ အ
မှတ်ခဲ့၊ ထဲမိုအိပ်နေဖွား၍၊ သေချေသောကြောင့်တည်း၊ ဤတရားမိစ
အမျိုးသားချင်းမှိုသူတို့ဖြစ်ကပယူသတည်း၊ အမျိုးသားချင်းမရှိလျှင်၊ သေသူ
အမိကိုယ်တစုဆုံးစေ၊ သူကျွန်ဖြစ်လျှင်၊ သခင်ကထိုကျွန်ကိုတဝက်မိုးနှင့်ချေး
စေ၊ ထိုကျွန်သည်၊ ထိုအိမ်ယာ၌သေချေသော်၊ သခင်ကအိမ်ရှင်အားတဝက်
မိုးပေးစေ၊

၂ သူကျွန်ကိုရွေး၍၊ သမက်ချွေးမပြုသောတရား၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ သူတပါးကျွန်ကိုရွေး၍၊ သမက်ချွေးမပြုပြီးမှ ကျွန်
ဆိုသောစကားမှာ၊ လင်နှင့်မယားဖြစ်၍မိတ်ဆိုးမနိပါထုတ်တိုင်းဆိုမိသော်
လည်းအပြစ်မရှိ၊ ယောကျ်ာမတို့က၊ မှန်တိုင်းနင့်ကိုကျွန်အရာထရွေး၍၊ မိမိ
သားနှင့်ပေးစားသည်၊ ကျွန်သမက်၊ ကျွန်ချွေးမဖြစ်သည်ဆိုချေသော်၊ မဆို
အပ်၊ သိလျက်ရွေး၍၊ ချွေးမသမက်အရာရောက်ထေပြီးသည်၊ အဖြစ်မှား
သွီးကျေးကျွန်တို့ကို၊ ရဟန်းသာမဏေပြုပြီးမှ၊ မထိခဲ့ခြင်ပြုခြင်း၌ကဲ့သို့
သံသရာအကျိုးနှစ်ပါးမဖွင့်ရာ၊ သား၊ သွီး၊ ကျေးကျွန်ဖြစ်သည်၊ ဆိုသူ
ဝစီကံထိုက်သည်၊ တတန်မှာလည်း၊ ဆေးဟဘီးပတားစသည်တို့ဖြင့်ရေး
နင်းပြု၍၊ ၎င်ဆေးနှင့်ရေးသော၊ အမိ၊ အဖ၊ အရှင်သူကြီးဆရာရဟန်းသော
အရိယာတို့အရုပ်ကို၊ ခွတ်လက်တို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ မထိခဲ့ခြင်း၊ မရှိသော
မပြုအပ်ချေ၊ ပြုချေသော်၊ ပဋ္ဌပွါနိသံသရာအပြစ်မလွတ်သကဲ့သို့၊ ရွေး၍
ချွေးမ၊ သမက်ပြုပြီးမှ၊ ကျိုးရုတ်ရှက်ကွဲဆိုခြင်းသည်၊ သားစည်ခြေသော်
သူတပါးကြားသိ၍၊ ကျွန်မျိုးအယုတ်၊ သဏ္ဌာကအနှယ်ဖြစ်သည်၊ မရှိသော

place, and if the owner accept this, let the matter be at rest by the owner of the place receiving the offering. But if the matter be not thus settled, according to the class of the person who has given birth to the child, let one third of the proper price of the child just born, the pure waters of friendship, a full meal of rice, &c. and a full suit of clothes, be given by her to the owner of the place; if the child die, let (the mother,) according as she may have been in the house, or the granary, make compensation in the proper amount. Why is this?—because it died whilst she was there, and gave birth to it without leave. This is said (when the woman) has friends and relations; if she have no relations, let the mother of the dead child forfeit her person, (that is, become slave to the owner of the place!) If she be the slave of another person, let her master redeem her at half her price, and if such a slave die in the above named places, let the master pay to the owner of the place half her value.

2d. The law when a person has redeemed a slave and made him or her a son or daughter-in-law.

Oh excellent king! the law when a person, after having redeemed a slave and made him or her their son or daughter-in-law, shall call him or her "slave," is this: if the husband or wife of the redeemed slave being in a passion shall say so, as it is really true, there is no fault; but if the father or mother-in-law shall reproach him or her, saying, "you are redeemed from slavery and given in marriage to my son or my daughter, you are a slave son-in-law or a slave daughter-in-law," it is improper; they redeemed such a person knowingly, and made him or her their son or daughter-in-law (of their own free will.) As when a son, daughter, or slave has been made Rahan or Thamanay, in case of behaving with disrespect to them, it will be disadvantageous to the interest (of the person so behaving,) both in this life and those to follow. If the person shall say (such a Rahan or Thamanay) is my son, my daughter, or my slave, such speech is reckoned Wazeekan,* or as one may step over or tread on vermilion or other paint without fault; but afterwards when it is taken to paint the figure of parents, or elders, teachers, priests, or Areeyahs, it is improper to do any thing disrespectful towards it; if any thing be done, the doer will not escape punishment in this life and hereafter. If after making a slave a daughter or son-in-law, a person uses language to lower or put them to shame, other people hearing this may say to their children and grand-children that they are descendants of a slave, sprung from an hereditary slave, and use such disrespectful language; if such language be used after having redeemed them, and

---

* There are three kinds of Kan, viz: 1st. Kayah kan; 2d. Wazee kan; 3d. Manoo kan, used in Burmese metaphysics to express the influences as it were of good or evil on one's future state. Kaya kan is a good or bad action; Wazee kan, a good or bad expression; Manoo kan a good or bad thought; the context determines in which sense it is to be used.

ရာပြုရာချေသည်၊ချင်းရွေး၍သူကောင်းဖြစ်လေသည်ကိုဆိုမိ၍၊သမက်ခြွေးမတို့က၊ အရေးပြုလျှင်၊ရွေးသူယောက္ခမက၊အကျအရာအထူးကိုခံစေ၊ရောင်သည်ကဲ့သို့မဆိုနှင့်၊ မြစ်တားရမည်၊ ဤကားသဏ္ဌာနကျွန်ဖြစ်သော သူတိုတည်း၊ အမျိုးမှိုဆင်းရဲသူကျွန်ဖြစ်ရာ၊ ရွေး၍သမက်ခြွေးမဖြစ်ပြီးမှ၊ နည်းတူယောက္ခမတို့ဆိုလျှင်၊ဆိုပိုင်စေ၊ခြွေးမသမက်တို့အရေးပြုခြင်းငှါမထိုက်၊ခြွေးမသမက်တို့က၊ အကျခံစေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ အမျိုးမှိုသူကောင်းဖြစ်သည်ကို၊ ကျွန်ဆိုသော်လည်း၊ မနွမ်ရသောကြောင့်တည်းဟုရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၃ လင်မရှိခိုက်၊မယားသူတပါးနှင့်နေ၍၊ သားသွီးခုနှစ်ယောက်မွေးမြင်ပြီးမှ၊လင်ဟောင်းတွေ့တရား။

မြတ်သောမင်းကြီး၊အကြင်လင်မယားတို့သည်၊သတ္တုနှရကပ်၊ ရောဂနှရကပ်၊ဒုဗ္ဘိက္ခနှရကပ်၊သုံးပါးတွင်၊တပါးရောက်၍၊အရှင်ကေရာဇ်မင်းမထိပြု၍ပျက်စီး ပြေးသွားကွဲပြားကြရာတွင်၊မယားသည်သူတပါးနှင့်နေ၍၊သားသွီးခုနှစ်ယောက်မွေးမြင်ပြီးမှ၊ ထိုကွဲသောလင်သည်၊ထိုမယားကို၊သေရှင်မှန်းမသိ၊တ ဆယ်ငါးနှစ်မြောက်ရှာမှတွေ့လေသည်၊ နှစ်ယောက်သားရှိုတိုင်းဆို၍၊လင်ဟောင်းနှင့်နေပါမည်၊အထက်လည်းလင်မည်သူရှိပါသည်၊ပြောဘူးသည်စကားရှိ၍၊ဆိုတိုင်းမှန်ပြီးမှ၊ငါနှင့်သားသွီးခုနှစ်ယောက်မွေးလေပြီ၊ငမယားဖြစ်ရမည်၊လင်သစ်ဆိုဒ်ခုံ၊မယားက၊ လင်ဟောင်းကိုနှမ်နေမည်ရှိလျှင်၊နေပိုင်စေ၊မယားခိုး၊ မျောက်မထားမဆိုပိုင်ချေ၊ ရွေးသောသားသွီးနှင့်ကောင်းဥစ္စာကို၊လင်သစ်အလုံးရစေ၊တင်မြီရှိလျှင်၊လင်ဟောင်းကဆပ်စေ၊သည်ကဲ့သို့လင်မယားဖြစ်သည်ဆို၍၊ လင်ဟောင်းနှင့်ယာဉ်ပါးပြီးမှ၊သားသွီးခုနှစ်ယောက် အဇရှက်တင်ကာ၊မရောက်ပြန်ချေသော်၊ မယားခိုးအပြစ်ငွေအကျပ်သုံးဆယ်လျော်စေ၊ မယားကိုစစ်၍၊ လင်သစ်နှင့်နေမြို့မည်ဆိုလျှင်ကိုယ်ဖိုးလင်ဟောင်းအားပေးစေ၊သို့တည်းမဟုတ်၊ခုနှစ်ယောက်အဇသည်၊ခုနှစ်ယောက်အမိဖြစ်သည်ဟု၊ စိတ်မတူ၊ဗလက်ကာရ၊ အားရောက်ချေသော်၊မွေးသည်သားသွီးကိုအမိရစေ၊ ကောင်းဥစ္စာကို၊တဝက်မယားအားပေးစေ၊ တဝက်မှာ၊လက်ထက်ပွားဖြစ်၍၊လင်သစ်ခုနှစ်ယောက်အဇရစေ၊မယားခိုးအပြစ်တွင်၊ငွေအကျပ်သုံးဆယ်လျော်စေ၊ မယားသည်၊လင်ဟောင်းကိုမနေ၊ လင်သစ်နှင့်နေမည်ဆိုလျှက်၊ လင်ဟောင်းကျွန်ရှိချေသော်၊အပြစ်ထွက်သမျှကို၊လင်ဟောင်းက၊လင်သစ်သို့လျော်စေ၊

ed them to the station of respectable people, and the son or -in-law make a matter (of law) of it, the redeeming father ›r-in-law shall pay the expenses of the suit, and shall be ad- l hereafter not to use such language. This is said of an he- slave. If it be a poor person of family who is redeemed ate of slavery, and made a son or daughter-in-law, and the mother-in-law makes use of the same language, let them right to say so; the daughter or son-in-law shall have no of action; (if they do sue,) let them pay the expenses. Why -because a person of good family is not degraded by being slave. This the recluse called Menoo said.

law when a woman in the absence of her husband takes anoth- after she has borne him seven children, meets the first husband.

cellent king! if any husband and wife lose all their property rs, pestilence, famine, or in the time of war made by a king, obliged to run away and are separated, if the wife take husband and bear him seven children, and the husband from ne was separated, not knowing whether she be dead or alive, ng sought her for fifteen years shall at last find her, and ll both agree (that they are husband and wife,) and she say return to her old husband, having previous to this declared had another husband; although the new husband say she ntinue with me, she has borne me seven children; if the wo- fer the old husband, let her have the right to return to him; hall have no right to sue the new husband for the seduction fe, nor accuse his wife of adultery; let the second husband children and all the property; and if there be any debts, let usband pay them; and after they have thus come together man and wife, and the old husband has had connection with the father of the seven children shall have connection with him make compensation in thirty tickals of silver for the seduction of a wife. If in questioning the wife, she say she with the new husband, let her pay the price of her body to usband; but if it be not thus, if the father of the seven , on the ground of the woman being the mother of (his) sev- lren, without her consent shall forcibly have connection , let the mother have all the children and half the property, other half as being acquired whilst they lived together, let r of the seven children have; and for the crime of seduction e, let him make compensation in thirty tickals of silver. If usband, though the woman refuse to live with him, and say live with the new one, shall offer her any violence, let him mpensation to the new husband according to his offence.

ıother case : if (the husband) having affection for his wife, shall
r for fifteen years without taking another wife, and if (when
the wife shall say she will remain with the new husband, the
f her affection to him is severed ; let her pay him two thirds
price of her body ; if the former husband has taken another
: shall have no claim to the above portion of the price of her
et her be entirely free ; this is because he has another wife.
he recluse said.

4. *The law when a father-in-law assaults his son-in-law.*

xcellent king ! If the children of any persons who are not
through their great grand-fathers, either of their own inclina-
hall come together as man and wife, or be given in marriage
rs, they are man and wife ; and if this husband and wife quar-
are fighting together, and the father of the wife who should
ı them equally shall take part with his daughter and beat and
e son-in-law,) he shall pay damages in twenty-five tickals of
old, true gold, or mengtsan gold, according to the family of
-in-law

5. *The law when a son-in-law assaults his father-in-law.*

xcellent king ! if in a quarrel between any man and wife,
ey come to blows, the father-in-law shall lawfully and justly
e to prevent them, and the son-in-law, who is of a family not
ted (otherwise) with his, shall lay hold of his front hair, or
im, and the father shall then strike him, if the son-in-law
o further resistance, let his fault be excused ; but if he turn
nd in getting out of the way, the elbow of the father-in-law
ome against the floor, let the son-in-law make him an offering
ng to his class of twenty-five tickals of gong, true, or meng-
ld. This is what is meant by " the offering of a sea frog."
g ! of the family of frogs there are the theng, the striped,
ering, the aing, the fish, and the rough frog ; besides these,
re many kinds of frogs that live on the land. Regarding the
gs, there is the ship, the anchor, the naga, the alligator, the
t, the horse, and sea frog ; besides, with these, there are many
f water frogs ; and of the eggs of all the frogs we have men-
there are from the size of a seed of mustard, a sesamum seed,
of mayan paddy, a kyeng yooay seed, and larger than these
weight of a pay, a moo, a half tickal, a tickal, there are all
inds and there are frogs whose eggs are as large as a taalay,
a pyee, a tsaroot, a quarter basket, a half basket, or a bask-
ongst the sea frogs, twenty-five tickals is the weight of the

ဆိုးဖြစ်သည်၊ ထိုကိုရည်၍၊ ကမ္ဘာဦးသူတို့အဆက်ဆက်၊ကမ္ဘာဦးစါနီးထား သည့်အတိုင်း၊ ဖားရုပ်ဘွန်းလုပ်၍၊ အချိန်နှစ်ဆယ်ငါးထျပ်ကိုသာမြဲ်စေ သည်၊ ထိုမှအလေးကြီးငယ်ကိုမထား၊ရင်ကသက်၍ရွှေးသို့ရောက်စေသည်၊ ရင်ကတက်၍၊ ပိဿာဆယ်ရာ၊ ထောင်သောင်းရောက်စေသည်၊ ထိုသို့ချိန် တွယ်ရာ၌၊တခန်းကသည်၊ တခန်းသို့ကူး၍ချိန်သည်၊တစုကသည်၊ တစုသို့ ကူးသန်းပြန်လှန်၍ သာသုံးစွဲချိန်တွယ်ကြသည်ကိုအစွဲပြု၍၊ သောမွှေးကို သမက်တို့ကျူးလွန်သော်၊ပင်လယ်ဖားနှင့်၊ အမျိုးအလိုက်ပူဇော်စေရာသ တည်း၊ ထိုမှတပါး၊ ကမ္ဘာအဆက်ဘုရားရှင်တဆူဆူတို့တွင်၊ မင်းကောင်း မင်းလောင်း၊မင်းလျာတို့သုံးသည့်မှာ၊မုံညင်းစေ့မှစ၍၊ရွှေး၊ဝဲ၊မူး၊မတ်၊ နဲ ကျပ်၊ဆယ်၊ ပိဿာ၊ ထိုထိုမင်းတို့အကြိုက်၊ ပရောဟိတ်တို့၊ မေခင်နှင့်ညှိ သင့်ရာထားလုပ်ဘွန်းသောအရုပ်အလေးမှိကြသည်ကို၊ မြတ်သောမင်းကြီး တရားနှင့်ထောက်၍၊ မကောင်းသည်ကိုပယ်ရမည်၊ ကောင်းသည်ကိုထည့် စေရမည်၊တောင်းတင်းစင်းမျှိနို ခွင်စသည်ကို၊မင်းပြဌါန်းရာဖြစ်စေထုံး၊ရှုံး ရသော့မင်းကြီးအားကြားသောစကား၊

၆ အိမ်၌ညှော်သည်တည်းရာညှော်သည်ဥစ္စာပျောက်တရား၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊အိမ်၌ညှော်သည်တည်းအိပ်ရာ၊ အိမ်ရှင်ဥစ္စာမ ပျောက်၊ညှော်သည်ဥစ္စာပျောက်သည်စကားမှာ၊ညှော်သည်တည်းနေ၊အိမ်ရှင် ကပါသမျှဝတ္ထုဆိုးကောင်း၊ကြီးငယ်၊ရှည်တိုတို့ကိုအိမ်ရှင်အား၊မပြမပြော ပျောက်လေသည်ကိုစွဲသည်မှာ၊အိမ်ရှင်အပြစ်လွတ်စေ၊ သို့ကားမဟုတ်တုံ၊ ထိုအိမ်ရှင်တွင်၊ညှော်သည်ကပျောက်သည်၊ဆိုသည်ဝတ္ထုတွေ့မြင်ရချေသျှင်၊ ဥစ္စာမျိုးအလိုက်လျှော်စေ၊

၇ အိမ်၌ညှော်သည်ဘည်းရာ၊အိမ်ရှင်ဥစ္စာပျောက်တရား၊

ညှော်သည်ဥစ္စာမပျောက်၊အိမ်ရှင်ဥစ္စာပျောက်မည်၊ထိုညှော်သည်သွား သည်ကာလ၊ချင်းတွင်ပါသမျှကို၊ မတိုင်မတန်းမပြ၊ အိမ်ရှင်မသိ၊သွားလျှ သော်၊ထိုအိမ်ရှင်တွင်၊ထိုနေ့ထိုညည့်ပျောက်သမျှမှန်ရာကို၊အခြားသက်သေ မပေါ်သော်၊ညှော်သည်ကအရင်းတိုင်းလျှော်စေ၊ ဤကားအပေါ့အပါးအရည် ငယ်ဆောင်ရာ၊သူတပါးမမြင်တည့်နိုင်ရာရွှေငွေကျောက်သံကိုဆိုသတည်း၊ တယောက်ထမ်ဖြစ်စေ၊အဝတ်ကြီးအထည်ကြီးဖြစ်က၊နောင်ပေါ်သောအခါ၊ အထက်ဥစ္စာမျိုးအလိုက်လျှော်စေ၊ ဤကားရက်လကြာသည်ကိုဆိုသတည်း၊ ယခုဆင်းသွား၍၊ယခုမှိရာနေ့ချင်းတွင်ဖြစ်က၊ချင်းတို့တွင်၊အစည်ကြည့်၍

largest; for this reason, the people at the beginning of the world, according to tradition, in casting (a weight) in the figure of a frog, made it only twenty-five tickals, and in this (figure) they did not make large and small weights; but decreasing from this they came down to the yooay, and ascending from this went up to the viss, ten viss, one hundred viss, one thousand viss, ten thousand viss; and from this (one) in weighing they calculated the others, shifting from one to another weight, (that is, by multiplying or dividing sand, or some other manageable substance, with this twenty-five tickals as the only standard weight.) When the son and father-in-law assault each other, it is said, "let (the offending party) make an offering of one sea frog according to their rank or class." Besides this, in the whole succession of (previous) worlds, in the time of all the gods (in these worlds,) good kings, embryo deities, cast all (the weights) they used in the figure they pleased, and consulting bramin prophets and men versed in calculation, made the various weights, commencing with a grain of mustard seed, yooay, pay, moo, mat, kway, kyot, and piktha, as was proper. Oh excellent king! in accordance with the laws, evil deeds are to be set aside, and good to be established; let large and small baskets and scales (weights and measures,) be established according to the order of the king. Thus the lord recluse made known to the king.

6th. The law when the property of a visitor, whilst on a visit, is lost.

Oh excellent king! as regards the case of a visitor or lodger, when the property of the owner of the house is not lost, and the property of the visitor or lodger is, if the visitor have not shown all his property, good and bad, large and small, long and short, to the owner of the house, and if it be lost and he sue the owner of the house, let him be acquitted; but if the property said to be lost by the lodger be seen in the possession of the owner of the house, let him make restitution according to the kind of goods

7th The law when the property of the owner of the house is lost during the stay of a visitor.

If the property of the lodger be not lost, and that of the owner of the house be, and if the lodger, at the time of leaving the house, did not shew all he had with him, and went without the knowledge of the owner of the house: let the lodger make good all that the owner of the house lost on that day and night, if it be not discovered in the possession of any one else. This is said of light goods of small size that may be carried off without being seen, gold, silver and gems:—if it be a load for a man, cloths or bulky goods, if it be afterwards discovered, let it be made good in the same way as above. This is said when it is long before the discovery is made; if he be caught immediately after leaving the house, or on the same day, and if in

ရှာရာမတွေ့လျှင်၊ပျောက်သည်မှန်သမျှဝတ္ထုတွင်၊ သုံးစုစု၍တစုကို၊ ရှုံး
သည်တို့ပေးလျော်စေ၊ဤကား၊မတိုင်မတန်းသွားချေသောဝန်၊ မသိစွာခြင်း
ကြောင့်တည်း၊ထိုညှော်သည်အိမ်တွင်မတဲ၊ ဇရပ်၊တန်ဆောင်း၊ကျူ၊သစ်ပင်၊
မြေပြင်များတွင်ထဲနေအိပ်လေ၏၊ ရွာသူကြီးတို့ကိုမတိုင်မထန်း၊မပြောမကြား
ချင်းတို့ဥစ္စာပျောက်လေသော်လည်း၊ အပြစ်မရှိ၊ မြို့ကျေးရွာသားတို့ အပြစ်
လွတ်စေ၊ ၊မတိုင်မတန်းဆိုနဲ့ပြီးသည်အရပ်တွင်အိပ်ရာ၊သူခိုးထား
သည်၊ကူညီပါဆိုလျှက်၊မကူမညီရွာရှင်ရွာသားတို့နေချေက၊ဥစ္စာထိုက်သမျှ
ကို၊အမှန်ဥစ္စာရှင်ဆိုဝန်၍၊ယက်သည်မပေါ်လျှင်၊ မြို့ရွာသားတို့ကအရေ
တိုင်းပေးစေ၊နောက်လက်သည်ပေါ်လျှင်၊သူကြီးမြို့ရွာရှင်တို့က၊အပြစ်တွင်
သမျှကိုလျော်နှင့်ရသည်တွင်ယူ၍အတိုင်းစားကြစေ၊ ဥစ္စာရှင်ထိုမှထိ၍
ထိုမြို့ရွာတွင်၊ချင်းဥစ္စာမပျောက်၊မှန်ကလည်း၊စွတ်တိုင်း၊ရွာရှင်တို့သည်အား
ချင်းတို့နှုတ်သီးလျှာအားကိုလည်း၊ သိမ်းစေရာ၏ထုံး၊ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်
မူ၏၊

၈ ကျွန်လက်ခံတရား၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊အကြင်လူတို့တွင်၊သူကျွန်မှန်းကိုသိလျက်၊အခန်းသို့
မပြော၊ လက်ခံ၍စေစားသော်လည်းကောင်း၊ ကဲ့ဖွက်သော်လည်းကောင်း၊
ကျွန်ရှင်စွဲ၍ဆိုတိုင်းမှန်လျှင်၊လက်ခံအပြစ်မှာ၊ ယက်ခံနှင့်သခင်ကမိုက်လျက်
လိုက်ရာ၊ကုန်သည်စရိတ်ကိုလည်းပေးစေ၊ ကျွန်ကိုလည်းအပ်စေ၊ ငှင်းကျွန်
ပြေးပြန်သော်၊ လက်ခံရင်းသူတာဖြစ်စေ၊ သုံးနှစ်အတွင်းဝန်ခံစေ၊ နှစ်ချိန်၍
သုံးနှစ်အတွင်းမတွေ့မရသော်၊ဝန်ခံသူက၊ကျွန်ရင်းအတိုင်း၊ကျွန်ထေးချော်
ပေါ့တန်ရာကိုပေး၍အပြစ်လွတ်စေ၊ ထိုကျွန်ကိုနောင်တော်၍တွေ့လျှင်၊ ဝန်ခံ
လျော်နှင့်ရသူကပိုင်စေရစေ၊ကျွန်ရှင်ရင်းမရသာချေ၊ ၊သို့ကားမထုတ်ထုံး
ထိုဝန်ခံသူကဲ့၍ထားသည်၊ကျွန်ဆိုတိုင်းမှန်ချေလျှင်၊ကျွန်ကိုလည်းသခင်ရင်း
သို့ပေးစေ၊ အပြစ်ကျွန်ငါးယောက်၊ ဓမ္မသတ်ထွက်အတိုင်း၊ငွေအလျော်ငါး
ဆယ်လည်းလျော်စေ၊သုံးနှစ်လည်းဝန်ခံစေ၊ ထိုနှစ်အတွင်းပြေးသည်မှန်လျှင်၊
ကျွန်ငါးယောက်အဖိုးငွေ ငါးဆယ်လျော်စေ၊ သုံးနှစ်လွန်မှပြေးသော်၊ထား
လွတ်စေ၊ ၊သုံးနှစ်အတွင်းပြေးသည်မှန်စေကာမူ၊ သူတပါးခိုးထုတ်၍
ဖွက်သည်မှန်ကလည်း၊ဝန်ခံရင်းကိုမစွဲသာ၊လွတ်ကင်းစေ၊ ထိုအလျော်အပြစ်
မှာ၊မင်းဇေကရာဇ်ဆက်စံလျှင်ပစေ၊ကျွန်ကိုသာကျွန်ရှင်ရင်းရစေ၊ ၊ကဲ့
ဖွက်လက်ခံဝန်ခံသူက၊သခင်ရင်းသို့အပ်စေ၊မအပ်မိသေးသော်၊မင်းဆက်စံ
ပစေဟု၊ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

searching him it be not found, let him return one third of the value of all property proved to have been lost; that is the penalty of his folly for leaving the house without giving notice. If a lodger shall not lodge in the house, but in a common zayat, one with more roofs than one, a cave, natural or artificial, under a tree, or on the plain ground, without giving notice to the thoogyee of the village, if his property be lost, no one is to blame; let the inhabitants of the village be free of fault; if in so sleeping, thieves shall come, and though he call for assistance, the thoogyee and inhabitants of the village give him none, let them make good all his loss that he will swear to if the thief be not discovered; if afterwards the thief be discovered, let the thoogyee and villagers take from him all they had previously made good, for this robbery, and let them divide it amongst them in proportion to their share of the compensation. If the lodger shall make a complaint or accusation as above, and his goods have not been lost in that village, let him forfeit to the thoogyee and villagers the same amount as he has claimed, and let him keep a better guard over his tongue. Thus the lord recluse said.

8th. The law regarding receiving the slave of another.

Oh excellent king! if any person knowingly shall, without telling the master, receive his slave and employ him or conceal him, if the master accuse him and his accusation be proved; let him pay the fine for receiving the slave of another, the price of his labour, the expenses of the master following him, and let him make over the slave to the master; and if this slave run away again, let the person who received him before be held responsible: let him be security for three years; and if the slave after having run away is not found or recovered, let the security pay his proper value according to his ability, strength or deligence, as a servant; and if, after this, the slave by chance is found, let him be the property of the person who was his security and has paid his price; the original owner shall not recover him: but if it be not thus, and the person giving security has concealed the slave, if the slave state this and prove it, let the slave be given to his original master, and let (the security) make compensation according to Damathat in five slaves, or fifty tickals of silver, and let him be security for three years: if he (the slave) run within these three years, let the security pay compensation in fifty tickals of silver, the price of five slaves; if he run after the expiration of the three years, let (the security) be held free, even if it be proved that he run within the three years; if it be proved that some other person has stolen or concealed him, the security shall not be sued, let him be free. If a new king has come to the throne, let these fines be all set aside, let the original master only have back his slave, and let the security, the person who concealed him, make him over to the original owner. If he die before he is given over, and a new king has come to the throne, let the matter be at an end. Thus the recluse said.

စေ၊ချင်းလောင်းသော၀တ္ထုရသည်ကို၊ဥစ္စာရှင်ရင်းကယူစေ၊ ငင်ယူစေထု. သည်ကား၊တရွာတမြို့အနီး၊နေ့ပေါက်ညည့်ရောက်တွင်ကိုဟူသတည်း။ချို့ ကား၊မထုတ်တုံ၊ မြစ်ကူးမြစ်ခြားနှစ်ညည့်သုံးညည့်၊ ဆယ်ရက်ခရီးအဝေး က၊ဆိုခဲ့ပြီးသည်ထိရိန္တာန်တို့ကိုခိုး၍ပွဲသဘင်မှာ၊ထိုက်များထိုက်ရှုသောင် ရင်းတွေ့သော်၊ထိရိန္တာန်အမျိုးခိုးတက်လျှော်စေထုံး၊ရှင်ရှသောဆိုတော်မူ၏။

၁၃ ကြက်ဝက်ဆိတ်ဩသိုဝင်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး၊အကြွင် ဆိတ်၊ဝက်၊ကျွဲ၊နွား၊ဆင်၊မြင်း၊ကြွက်၊ ဝမ်ဲ၊ခါ၊ကြိုးကြာစသည်တို့တွင်၊အမိုအမရှိကြသည်၊အမရှိရာ၊ အမိုအချို့ ကာမဂုဏ်မှုကြောင့်ရောက်၍၊အမရှင်ဖြစ်သော၊ သူမြို့ရွာစသည်သို့ရောက်ချေ၊ အခြောင်ပြေ၍ကား၊အမိုရှင်၊ချင်းဥစ္စာကိုယူစေ၊သွေးခေါ်ယူသည်မဆိုသာ၊ ဖြစ်လွှတ်စေ၊သို့ကားမထုတ်တုံ၊အမရှင်က၊လိုသမျှတောင်းယူမည်ချေသော် သွေးခေါ်ချေလျှင်၊တခုကိုနှစ်ခုလျော်စေ၊ ၊၎င်ကဲ့သို့မတောင်းမချေ၊ အလျောက်လိုက်လာသည်ကို၊ထိုအမရှင်တို့၊ကဲ့ဖှက်၍ထားချေလျှင်၊ နှင်း လည်းဟူ၏၊ ခိုးတက်တွင်တဝက်လည်းဟူ၏၊ လျော်စေထုံး၊ ရှင်ရှသောဆို တော်မူ၏။

၁၄ သေရည်တည်ကျွေးတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး၊အကြွင်သူသည်၊သူတယောက်ကိုခေါ်၍၊သေရည် တည်ကျွေးသောက်စားစေ၏၊သောက်ရာအရပ်ကခေါ်ရာလာသူအိမ်ရောက် ဖို့ရချေ၏၊မဖို့မရောက်လမ်းခရီးတွင်သေသော်၊ ခေါ်၍တည်ကျွေးသောသူကို မလွှတ်၊ သေသူကိုယ်မိုးအမျိုးတန်ရာလျော်စေ၊စရိတ်ကိုလည်း၊ဖိုယ်ရှုတ် သင်းပြိုယ်စေ၊သားချင်းအဘေးဆုံဖြစ်က၊သင်းပြိုယ်စရိတ်ကျခံစေ၊ချို့ကား၊ အချက်အရာလှံ၍ဒုတ်ရာမရှိသည်ကိုဟူသတည်း၊ ၊လှံ၍ဒုတ်ရာ နှင့်သေချေသော်၊အမျိုးမှာသေခန်းသေနားနှင့်၊တင်မြီကိုဆပ်စေ၊သူမိမှာ အထက်တကျိတ်သူနှင်းနှင့်ငွေသုံးရာလျော်စေ၊ လက်သည်ပေါ်၍မှမိ၍ လက်သည်မှာသုံးရာငွေလျော်စေ၊ ခေါ်၍သောက်စေသည်၊ မဖို့နေသည်ကို ဖြစ်မှာ၊ထိုလက်သည်တဝက်ကျခံလျော်စေ၊မြွေခဲကျားကိုက် ဆင်နင်း၍သေ ချေကလည်း၊ သေခန်းသေနားသင်းပြိုယ်စရိတ်ကို၊ မဖို့သူကခံစေထုံး၊ ရှင် ရသောဆိုတော်မူ၏။

sembly, fighting the stolen animal, let there be no fine for the theft. If the animal dies, has a limb broken, or is blinded, let another be given in its stead, and let the owner of the animal take what he may have betted on the match; that is, when the place is not distant, but with which there is daily communication. But if the owner finds the animal fighting in the assembly at a place two, three, or ten days' journey distant, and a river intervening between the two places, let the compensation for theft according to the rules laid down, for the animal stolen, be paid. Thus the recluse called Menoo said.

13th. The law when fowls, goats, or pigs, go within the fence of another person.

Oh excellent king! if any male goat, pig, buffalo, bull, elephant, horse, fowl, duck, partridge, cyrus, or other animal, shall enter a fence or fowl-house where a female of the same species is kept, and the owner of the female shall admit that he came there, let the owner take him away; he shall not say the other enticed him; there shall be no fault. But if the owner covetously sets a snare for him, or entices him away, let him make compensation by paying two for one. If he does not so ensnare him, but he comes of his own accord, and he shall conceal or secrete him, double his value is laid down, and one half the compensation as in theft is also laid down (by law.) Let him make compensation (in one of these ways.) Thus the recluse called Menoo said.

14th. The law regarding giving intoxicating drinks.

Oh excellent king! if any one has called another, and given him intoxicating drinks, he shall re-conduct him to his house again. If he does not, and he dies by the way, the person who called him shall not be held faultless; let him make compensation in the price of the deceased's body according to his class, and pay also the funeral expenses. If they be brothers, or descended of the same great grandfather, let him pay the funeral expenses. This is said when there are no marks of violence, no sword or spear wound, or marks of a stick on the body. If there be such marks there, and they be of the same family, let (the person giving the drink) pay the funeral expenses and the debts (of the deceased.) If they be not related, let (the giver of the drink) make compensation in ten men or three hundred tickals. If the person who committed the violence be discovered, let him pay the three hundred tickals compensation; and as regards the fault (fine) of having called him, and given him drink without seeing him home, let the person who did the violence bear one half of it. If he dies by the bite of a snake or tiger, or an elephant treading on him, let the person giving the drink and not seeing him home, pay his funeral expenses. Thus the recluse called Menoo said.

၁၅။ ကိုင်ငင်ခြင်းလေးပါးတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ ကိုင်ငင်ခြင်းတရားထေးပါးမှာ၊ သူခိုးဖြစ်၍ကိုင်ငင်ခြင်း၊ ရန်သူဖြစ်၍ကိုင်ငင်ခြင်း၊ တခဏအမှုကိစ္စကြောင့်ကိုင်ငင်ခြင်း၊ ဥစ္စာဘဏ္ဍာရှိ၍ကိုင်ငင်ခြင်းဟုလေးပါးအပြားရှိ၏၊ ထိုလေးပါးတို့တွင်၊ သူခိုးဖြစ်၍ကိုင်ရာမှာ၊ ကိုင်ငင်ပိုင်စေ၊ ထိန်းသူဖြစ်စေ၊ လွတ်၍သွားရာ၊ သူခိုးဖြစ်သည်ဟု၊ မကိုင်ပိုင်ချေ၊ ကိုင်ချေသော်၊ ကိုင်ပြစ်အထောက်လျှော်တန်းထားသည့်အတိုင်း အပြစ်ကို၊ ချင်းဥစ္စာခိုးရာ၊ အပြစ်နှင့်တန်လျှင်ချပျောက်စေ၊ အပြစ်တွင်ချ၍ များလျှင်၊ အကျန်ကိုသူခိုးကလျော်စေ၊ ချသည်ဥစ္စာနှင့်၊ ကိုင်ပြစ်မတန်၊ ဥစ္စာနည်းသော်၊ ကိုင်ပြစ်အကျန်ကိုတွက်ချလျော်စေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်း၊ ဟူမူကား၊ အထိန်းရှိချေသည်၊ ထိန်းသူနှင့်သာ၊ မလွတ်သင့်၊ လွတ်သင့်ဆိုရမည် အကြောင်းမှုလျက်၊ လွန်ချေသောကြောင့်တည်း။ ရန်သူဖြစ်သူဖြစ်၍ကိုင်ရာ၊ အမှုကိစ္စခဏထွက်၍ကိုင်ရာမှာ၊ မကိုင်ပိုင်ချေ၊ ဦးဆံလက်ခြေရောက်သည် အတိုင်း၊ သွားကျိုး၊ အရေစုတ်၊ လုံထုလုပ္ပတ်ရှိချေသမျှတွင်၊ အထက်ထက် ရောက်တခန်းက၊ မှာချက်အတိုင်းလျော်စေ၊ ဥစ္စာရှိ၍၊ ကိုင်ငင်ရာမှာသည်၊ အရပ်ဒေသကာလအပိုင်းအခြား၊ အပြစ်သင့်မသင့်ကို၊ မြီတရားက၊ မှာ၍ရှိ သည်အတိုင်းဖြစ်စေ။

ထိုမှတပါး၊ ကိုင်ခြင်းတွင်ခုနှစ်ပါးရှိသည်၊ တပည့်ကိုဆရာ၊ သားသမီးကို အမိအဖ၊ ကျွန်ကိုသခင်၊ မြေးကိုဘိုးဘွား၊ အကြီးအအုပ်တို့ငယ်သားကို၊ အစ်ကိုယ်ကညီကို၊ အစ်မကညီမကို၊ ကိုင်ငင်ကြူးလွန်လေအံ့၊ အပြစ်မရှိ၊ ဆို ခဲ့ပြီးသည်ငယ်သူအောက်သားတို့က၊ ဆရာမိဘသခင်ဘိုးဘွားအအုပ်အစ် ကိုယ်တို့ကို၊ ကိုင်ခြင်းတူသော်လည်း၊ ငယ်သူတို့ကရှုံးစေ၊ ပူဇော်စေ၊ ငုဒ်တွင် နှုတ်အရည်တူဆိုမိသော်လည်း၊ ငုင်နည်းတူ၊ ငယ်သူတို့က၊ အကြီးအအုပ်တို့ အားပူဇော်စေ၊ အကြင်သူသည်၊ နှစ်ဦးသားရည်တူဆဲရေးခြင်းတူကြလျက်၊ တဦးသားအရေးပြုသော်၊ ထိုအရေးလိုသူရှုံးစေ၊ တရားဓါတ်ကိုလည်းခံစေ၊ တဦးအကျကိုလည်းပြန်စေ။

တနည်းတုံ၊ နှစ်ဦးသားစကားအခွန်းတူကြမည်၊ ထိုသို့တူရာ၊ တဦးကမိ ဘကိုထိမည်၊ တဦးကမယားသားသမီးကိုထိမည်၊ မိဘကိုထိ၍ဆိုသူတရား ရှုံးစေ။

တနည်းတုံ၊ မိဘပေါက်ဖော်မယားသားသမီးနှင့်၊ အမျိုးကိုဖော်ထုတ်၍ဆို ကြရာ၌၊ စကားငြုံးမျှစေကာမူ၊ ကျွန်မိုးကျွန်စည်ဆိုမည်၊ ဆိုခြင်းတူမည်ဆို

15th. The four cases of laying hold of a person roughly.

Oh excellent king! as regards the four laws of laying roughly hold of a person: 1st, laying hold of a thief; 2nd, laying hold of an enemy; 3rd, laying hold of a person for an instant in a passion; 4th, laying hold of one hiring goods or property (of the person laying hold;) these are the four. Amongst these, a person shall have the right to lay hold of a thief. If the person who has charge of these matters, (the judge or Thoogyee) release him, he shall not have a right to seize him on his release, as a thief; if any one does so, he shall be liable to the fine for laying hold as before laid down; and if it equal the amount of his property stolen, let him lose it; if it exceeds it, let the thief make compensation in the (balance) difference. If the property stolen be not equal in amount to the fine, let (the person so laying hold of the thief a second time) pay the difference. Why is this?—because it rests only with the person who has charge of these matters, to decide as to the propriety of his release, and he has assumed a power which he does not possess. In case of seizing an enemy, or laying hold of a person for an instant in a moment of passion, no one has a right to do so. If the hair be laid hold of, or a kick inflicted, a tooth knocked out, the skin abraded, or the person be bruised, let the fine be levied as laid down in the chapter on assault. In case of apprehending a person who is in debt (to the person apprehending him,) having considered the place, and the time, let it be decided whether he is in fault or not by what has been laid down in the chapter on arrest for debt.

Besides these, there are seven kinds of laying hold of a person, which shall not be considered a fault: 1st, a teacher laying hold of his scholar; 2nd, parents, of their children; 3rd, a master, of his slave; 4th, a grand-father or mother, of their grand-child; 5th, a head man, of those under him; 6th, an elder brother, of a younger; 7th, an elder sister, of a younger. If both the individuals of any of these seven classes now mentioned, shall mutually lay hold of each other, the inferior shall be held in fault; let him make an offering. And if the same persons mutually and equally use abusive language to each other, in the same way let the inferior make an offering to the superior. If any two people shall use abusive language towards each other, and be equally in fault, and one shall sue the other, let him lose his suit, and bear the costs, and let him repay the other any expenses which the suit may have entailed on him.

In another case; if the words of both shall be the same, except that one shall introduce the [illegible] of the other's parents, and he, the wife and children of the [illegible] the person introducing the name of the parents lose the c[illegible].

In another case; [illegible] equ[illegible] [illegible].
relations, wives, sons, a[illegible] o[illegible]

ပိုင်စေ၊ သို့ဆိုကြရာတွင်၊ တဦးကကျွန်ုပ်ဆို၍၊ တဦးကဘုရားကျွန်၊ ကျောင်းကျွန်ဆို၍၊ အရေးရောက်သော်၊ ဆိုတိုင်းမှန်ကဆိုပိုင်စေ၊ မှန်အောင်မဆိုနိုင်ကဆိုတိုင်းအပြစ်ကိုခံစေ၊ စိတ်မန်ကြောင့်ဆိုပေသည်၊ မထုတ်ပေဆိုလျှင်မျိုးရကောင်းမည်လော၊ အရေးလိုသူရှုံးစေ၊ စကားလုံးကြီးငယ်ဆိုကြရာတွင်၊ အခွန်းများသူရှုံးစေဟု၊ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၆ ကမ္ဘာလေးရပ်အခြင်းစီရင်တရား။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ ကမ္ဘာလေးရပ်အခြင်းအရာစီရင်စကားမှာ၊ ရေအချိန်တကျပ်စီအညီငုံစေ၍၊ မီးအညီထွန်းစေသည်၊ မီးပြိုင်တပါး၊ ရေပြိုင်စေ၍ မှာမူ၊ မြစ်အင်းအိုင်ထဲမှာ၊ ချင်းတွိုက်ကိုရေလာစေသည်၊ ရေပြိုင်တပါး၊ ဆံအချိန်တကျပ်စီအညီဝါးစေသည်တပါး၊ ခဲနှစ်စေသည်တပါး၊ ထိုလေးပါးတို့တွင်မီးပြိုင်မှာ၊ ထွန်းမီးအလျှင်သေသူကိုရှုံးစေ၊ ထွန်းမီးမသေမငြိမ်းမှီရေညှိသော်ရှုံးစေ၊ မီးသေရည်တူ၍ရေထွေးစေရာချိန်သည်တွင်၊ ရေချိန်လျော့ပြီးသူရှုံးစေ၊ ရေပြိုင်မှာ၊ ရေမှအလျှင်ပေါ်သူရှုံးစေ၊ ဆံဝါးမှာ၊ အချိန်တကျပ်ဝါးစေ၍၊ နာရီမနစ်မှီတဦးဆံကုန်၍၊ တဦးဆံမကုန်လျှင်၊ ဆံမကုန်သူရှုံးစေ၊ ကုန်ချင်းတူလျှင်၊ အခံမှိုရာရေငုံ၍ထွေးစေ၊ ထိုသို့ထွေးစေရာရေနောက်သူရှုံးစေ၊ ရေကြည်သူနိုင်စေ၊ ခဲနှစ်သည်မှာခဲလောင်သူရှုံးစေ၊ မလောင်မခွဲမှန်ကင်းသူနိုင်စေဟု ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၇ စုံးမျိုးခုနှစ်ပါး၊ ရေချစီရင်တရား။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ စုံးမျိုးခုနှစ်ပါးတွင်၊ သွေးထေကြောင့်ဖြစ်သောစုံးတပါး၊ ဆေးနှင့်ဖြစ်သောစုံးနှစ်ပါး၊ မိဂိုးဗလာအစည်နတ်စေ၍ဖြစ်သောစုံးမျိုးလေးပါးဟု၊ ခုနှစ်ပါးရှိ၏၊ ထိုခုနှစ်ပါးတို့တွင်၊ မှော်ဝင်၊ ကဝေ၊ ခြောက်အလွန်တည်း၊ ၎င်းအောက်နှစ်ပါးခါတ်စုံးတည်း၊ ၎င်းအောက်ဒိမ်ထပ်ခေါင်ပြန်တည်း၊ ၎င်းအောက်ဇော်ဂျီတည်း၊ ၎င်းအောက်သားစုံးတည်း၊ ၎င်းအောက်ခြေစုံးတည်း၊ ၎င်းအောက်လက်တောက်စုံးတည်း၊ ထိုစုံးမျိုးတို့တွင်၊ အသားခြေလက်တောက်သောစုံးသည်၊ မိမိတို့ဒိမ်ယာပန်းပွင့် ပေါက်ပေါက်ကိုတောက်စားသောစုံးတည်း၊ ၎င်းစုံးတို့တွင်၊ ခြေစုံးလက်စုံးမှာအား

an hereditary irredeemable slave, let them have a right to do so; but if in abusing each other, the one shall call the other an hereditary slave, and the other shall retort by calling him a slave of the pagoda or of a kyoung, and the case be brought before the judge, if they prove what they have said to be true, let them have a right to use the above language; but if they cannot prove what they have said, let them be punished according to the abuse they have uttered. (If one admit) that he made use of the language in a passion, and that it is not true, and after this is prosecuted, let the plaintiff be non-suited; if the indignity conveyed by the words of both be the same, let him, who has used the most, lose the suit. Thus the lord recluse said.

16th. The law regarding decision by ordeal.

Oh excellent king! the decisions by ordeal are as follows: 1st, each of the parties are made to take one tickal's weight of water in their mouth, and light candles of equal length; this is called the trial by fire: 2d, the trial by water: both parties are made to go under water: 3d, both parties are made to chew one tickal's weight of rice: 4th, both parties to dip into (molten) lead. Of these four, in the trial by fire, let the person whose light first goes out, be the looser; if before the light goes out, one shall cough out the water from his mouth, in consequence of some portion having got into the trachea, let him loose: if the lights go out together, and neither cough out the water, let them spit out the water, and on weighing it, the person whose water weighs least, loses. In the trial by water; let the person who first comes up, lose. In the trial by chewing rice; let each be made to chew one tickal's weight, and if before the cup with which time is measured sinks, the rice of one be all finished, (or swallowed,) and one not, let the one whose rice is not finished, lose; if they be finished together, let them wash out their mouths in a cup, and let him in whose water there is the greatest portion of rice, lose; and let him whose water is the clearest, win. As regards dipping into (molten) lead: let the person who is burned, lose, and he who is not burned, win. Thus the recluse said.

17th. The law regarding the seven kinds of witches, or wizards, and their trial by water.

Oh excellent king! as regards the seven kinds of witches, or wizards; there is the witch who is so by reason of his constitution; the two who are so by reason of medicine; the four who are hereditarily so by reason of the Nat of their parents, taking up his abode in the person continually: these are the seven. Of these seven, the witch called hmau-wen, or kaway tuyouk, is the greatest; next below him is the hneet-padat, the next is seng-ta-lien or goung-pyan, the next zau-za-nee, the next tha-tsong, the next kyay-tsong, and the next let-touk-tsong.

iese kinds of wizards, the atha-tsong, kyay-tsong and let-
re those who (at night) eat flowers and parched grain within
osure around their own houses, fire issuing from their mouths.
, the kyay-tsong and the let-tsong, become wizards by taking
medicines; the atha-tsong are so constitutionally; they do
vitch people. If they are thrown into water seven cubits
hey can sink so as to leave one, two, or three knots of the
ove water.* These are not proper objects to be banished
village or district, but the person who accused them is not
ld in fault, he had a right to accuse them. It shall not be
at they sank in the water, or that they floated. The state-
both parties, accuser and accused, is true; they are and they
witches; let them, therefore, bear the expenses equally.
es these; the kaway cannot sink in the water, and the hneet-
hough with great exertion, he can get under the water, he
y sink two knots, (or cubits,) five are left above water; the
ien and the zau-ganee are the same. These four are wiz-
reason of the Nat who has been worshipped by the ances-
uccession taking up his abode in their bodies. They eat the
t out for them in the small flat bamboo frames used for win-
grain, and in little baskets; they bewitch people so as to
eir death, and then eat them; they also dig up the human
rom the grave and eat them. Of these, (the last) three can-
itch a person across a running stream, and even in the same
r district, they cannot bewitch a person seven houses distant.
float, they must be banished the district. The kaway can
a person even if a stream intervene, so this witch must be
d beyond several streams, to free the village from his influence.
seven matters, these are truly the traditionary rules from the
ng of the world for trying any man or woman who practices
aft In accordance with them, let the guardians of the law,
, nobles, thoogyees, and heads of villages, after having ar-
all the preliminary steps in strict conformity with the cere-
prescribed for the trial of the seven kinds of wizards by the
teachers, select a piece of still water where there is no cur-
d in which there are no stumps of trees, rocks, or inequali-
l throw them into it All matters connected with witchcraft

* [illegible] express the meaning which is this the depth of [illegible] a rope of that length, on which the cubits are marked [illegible] and he is lowered gradually into the water, after [illegible] cubits he remains suspended "in equilibrio," not- [illegible] the surface thus leaving two or three knots of the [illegible]

စား၍ဖြစ်သည်၊ အသားစုံမှာ သွေးလေကြောင့်ဖြစ်သည်၊ သူတပါးအားမ
ဝန်းစား၊ ရေချူသော်၊ ခုနှစ်တောင်ရေတွင်ကြီးအထုံးမကုန်၊ တထုံးနှစ်ထုံးသုံး
ထုံးကျွန်သည်စုံးတည်း၊ ရွှာအရပ်မထွက်စေအပ်၊ ယိုးသူလည်းထိုးမိုင်သမျှ
အပြစ်မရှိ၊ ရေနစ်ရေပေါ်မဆိုသာ၊ စုံးယုတ်၊ စုံးမယုတ်၊ နှစ်ဦးဆိုထိုင်းရှုံ
သည်၊ အညီအမျှမျိုးဖြစ်စေ၊ ထိုမှတပါး၊ ကာဝေမှာ၊ ရေမှာမဝုတ်နိုင်၊ နှစ်ပါး
စုံးမှာ၊ အလွှန်အားကြိုး၍ဝုတ်သော်၊ နှစ်ထုံးနစ်၏၊ ငါးထုံးကျွန်သည်၊ အိမ်
တလိမ်စုံးမှာနည်းတူ၊ ဇော်ဂနီမှာလည်းနည်းတူ၊ ဤလေးပါးမှာ၊ မိမိုးစေ
နတ်နေဖြစ်သည်၊ စကောစား၊ ခေါ်စား၊ သုအသက်နှင့်စပ်သည်ကိုသတ်စား
ခြင်း၊ သူကောင်ကိုဖော်စားခြင်းအမျိုးတည်း၊ ထိုအမျိုးထို့တွင်၊ သုံးမျိုးစုံးမှာ
မြစ်ကူး၊ ချောင်းခြားမဖန်းစားနိုင်၊ အရပ်တရပ်တည်း၌ပင်ဖြစ်သော်ထည်း
ခုနှစ်ဒိမ်အလွန်သို့မဖန်းစားနိုင်၊ အရပ်တပါးသို့ရေပေါ်သော်တွေ့ထိစေ
သည်၊ ကာဝေမှာမြစ်တတန်ခြားသော်လည်း၊ ဖန်းနိုင်ချေသည်ဖြစ်၍၊ ထိုမိုးကို
မြစ်ကူးချောင်းခြားအတန်တန်ခြားရာရောက်စေမှ၊ ဝန်ကင်းသတည်း၊ ထိုစ
မှုအရာခုနှစ်ပါးတွင်၊ တပါးပါးတတ်သော ယောကျ်ားမိန်းမတို့အား၊ စီရင်ရာ
သောထုံး၊ ကမ္ဘာဦးဒါန်းကိုဆိုသောစကားတည်း၊ ထိုတွင်တရားစောင့်သော
မင်းအမတ်သူကြီး၊ ကလံသံပျှင်း၊ ရွှာအုပ်ခေါင်းတို့သည်၊ စုံးမျိုးခုနှစ်ပါးတွင်
ရှေးသရာတို့ထားသော ရေချူအရိုးအတိုင်း မှန်အောင်ပြု၍၊ ရေမမီးမြစ်ရာ
သစ်ပုတ်တစုံ၊ ကျောက်ခေါင်းကမ်စောင်းမရှိချရာ၏၊ စုံးနှင့်စပ်သည်ကိုရေ

Of these kinds of wizards, the atha-tsong, kyay-tsong and let-tsong, are those who (at night) eat flowers and parched grain within the enclosure around their own houses, fire issuing from their mouths. Of these, the kyay-tsong and the let-tsong, become wizards by taking certain medicines; the atha-tsong are so constitutionally; they do not bewitch people. If they are thrown into water seven cubits deep, they can sink so as to leave one, two, or three knots of the rope above water.* These are not proper objects to be banished from the village or district, but the person who accused them is not to be held in fault, he had a right to accuse them. It shall not be said that they sank in the water, or that they floated. The statement of both parties, accuser and accused, is true; they are and they are not witches; let them, therefore, bear the expenses equally.

Besides these; the kaway cannot sink in the water, and the hneet-padat, though with great exertion, he can get under the water, he can only sink two knots, (or cubits,) five are left above water; the ieng-ta-lien and the zau-ganee are the same. These four are wizards by reason of the Nat who has been worshipped by the ancestors in succession taking up his abode in their bodies. They eat the food put out for them in the small flat bamboo frames used for winnowing grain, and in little baskets; they bewitch people so as to cause their death, and then eat them; they also dig up the human bodies from the grave and eat them. Of these, (the last) three cannot bewitch a person across a running stream, and even in the same village or district, they cannot bewitch a person seven houses distant. If these float, they must be banished the district. The kaway can bewitch a person even if a stream intervene, so this witch must be banished beyond several streams, to free the village from his influence. In these seven matters, these are truly the traditionary rules from the beginning of the world for trying any man or woman who practices witchcraft. In accordance with them, let the guardians of the law, the king, nobles, thoogyees, and heads of villages, after having arranged all the preliminary steps in strict conformity with the ceremonial prescribed for the trial of the seven kinds of wizards by the ancient teachers, select a piece of still water where there is no current, and in which there are no stumps of trees, rocks, or inequalities, and throw them into it. All matters connected with witchcraft

---

* The [illegible] of the original does not clearly express the meaning, which is this: the depth of the water [illegible] to be seven cubits, a rope of that length, on which the cubits are marked [illegible] round the wizard's body, and he is lowered gradually into the water; after [illegible] certain distance, say four or five cubits, he remains suspended "in equilibrio," not [illegible] the [illegible] floating to the surface, thus leaving two or three knots of the rope [illegible]

စင်သည်၊ထူး၊ရာ၊တမည်းရွယ်တနိစသည်များမှာ၊ဒုတနှစ်သွယ်ရှိသည်၊သူ
တပါးကိုဖနိးရှ်ပေါ်ခြင်း၊ကိုယ်ရှင်ပင်အစွဲပြုရှ်ဖော်ခြင်း၊ထိုအကြောင်းများ
မှန်နှိုင်ခဲသည်ဟုမှတ်ယူရမည်၊ဆိုခဲ့ပြီးသောလေးပါးစုံးတွင်၊ မပေါင်းစော်
ဝန့်အောင်ရှိသည်မှန်စေကာမူ၊ရတနာသုံးပါးနှင့်ရှိုန်းရှ်ခြစ်တားရာ၏၊ရတ
နာသုံးပါးထံ၊ ဆောက်တည်ရှ်အကျင့်သွမ်ကိုမပြုပါပြီဝန်ချစေအပ်၏၊ ရတ
နာသုံးပါးကိုထိပ်ထံကျိမ်ရွှက်စေရှ်၊ သမ္ဗာအယူတည်စေခြင်းသည်၊ ဇင်း
ကောင်း၊ မင်းလောင်းတို့ဆုမ္မစီရင်သောထုံး၊ မိုဃ်းကောင်းချောင်းမိုးပြည်
တိုင်းကားပြေမ်ရာသောအကြောင်းဟု၊ မြဟ္မာမင်း၏ သားရင်းဖြစ်သော ဈေ
မည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

၁၈ ဓါးခွဲလှံခွဲကျိုင်းစွဲဘရား၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ အတွင်းပြင်၊မှူးကြီး၊မတ်ကြီး၊မှူးငယ်၊မတ်ငယ်၊
ဓါးစွဲ၊လှံစွဲ၊ကျိုင်းစွဲ၊ယည်ခံဟုအများမင်းစည်ကမ္ဘာဥစါနိုးရှိသည်၊ ထိုရွှင်
လည်းကောင်း၊ ထိုအချင်းချင်း၊ ခိုက်ပွားရန်စစ်ရှိသော်၊ အလျော်အပြော်မှာ
ဆိုရှ်၊ အတန်တန်ကြီးရှိပြီ၊ဓါးစွဲမှာနှစ်ရပ်ရှိသည်၊ အစုအားဖြစ်သော၏
လိုက်အမျိုးနှင့် မင်းဧကရာဇ်ယုံရှ် မည်သည်အစုမဆို၊ ညည့်ရေးစွဲရသော
သည်၊သက်တော်စောင့်တဦး၊ထိုသူကိုနူတ်လက်လွှန်သမှုသည် အမတ်ကြီး
တို့လျော်ထုံးရောက်စေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ အသက်ကို အရိုး
ရ၊နိုးသောအမှုထမ်ရင်းဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်း၊ ၊ရှိုးမှိုးဓါးစွဲမှာ
ဓမ္မသတ်ထွက်လူသေဖိုးထားသည်၊ကျွန်နှင့်လျော်စေရမည်၊ နူတ်လွှန်သော်
ကျွန်စုနှစ်၊ လက်လွှန်သော်ကျွန်ကိုးယောက်၊၎င်တို့မယားကိုပြစ်မှားသော်
ကျွန်တဆယ်ငါးလျော်စေ၊ဤလူတို့၏အမျိုးကား၊ဓါးသွားမပေါ်ရ၊ မွန်မြတ်
သောအိပ်နှင့်၊ မွန်မြတ်သောအဝတ်၊ မွန်မြတ်သောအပေါင်းနှင့်ထမ်ထိုက်
ရသောသူ၊မင်္ဂလာကြီးဖြစ်သောလူမျိုးတည်း၊

are only made clear by the ordeal of water. As regards the doctor's tamee,* yooaytan,† and other things, they are uncertain, and not to be depended on, whether the witch has bewitched another, and the fact is discovered, or the witch or wizard of themselves confess that they are so. The four witches above mentioned, even if people are afraid to associate with them, should be admonished by the three gems, (god, the law, and the priests,) and warned to desist (from these evil practises,) and they should be called on to declare in the presence of these gems that they will observe the (five) moral duties and will renounce their bad habits, and to swear by the three gems that they will, in future, practice good works. This is the way good kings, embryo Boodahs, decide, and if the king passes sentence in like manner, the rains will be abundant, the rivers full, and the country flourishing and quiet. Thus the son of the king of Byahmahs, the recluse called Menoo, said.

18*th*. *The law regarding the bearers of the (royal) sword, lance, and umbrella, (with the rim turned up.)*

Oh excellent king! that ministers of the interior and of the exterior, lesser lords' and chiefs' sword and lance bearers, umbrella bearers, and litter bearers, have been attached to all kings, is a tradition from the beginning of the world; and where there are quarrels between them, as regards these compensations and fines, it is laid down on the chapter of fines. There are two kinds of sword bearers; the hereditary sword bearers, and a person in whom the monarch places confidence without reference to his class, a person he has about him night and day, the guard over the royal life; in all cases of assault on, or abusive language to, such a person, let the damages be the same as when committed on ministers or lords. Why is this?—because they are not masters of their own life, and are officers about the (king's) person. As regards an hereditary sword bearer, the compensation shall be made as laid down in the Damathat, by the fixed price of a slave; if the offence be abusive language towards them, seven slaves; and if assault, nine slaves; and if their wives be seduced, fifteen slaves shall be the compensation. These people do not carry their swords drawn, but keep them in a handsome scabbard, and are dressed in a fine goung-boung and clothes, and carry (the sword) after (the king); they are respectable people.

* [illegible] consecrated with certain ceremonies, and in [illegible] round the neck of the person bewitched, and prevents [illegible] beats and cuffs the bewitched person, and asks the name of [illegible] possessed her and what she wants. The witch being unable to escape, and [illegible] the mouth of the patient. The doctor orders her never to come again, [illegible] the tamee is then taken off, and she is allowed to escape.

† The [illegible] is a small stick, eight or ten inches long, marked all over with cabalistic figures, [illegible] to beat the bewitched person with in the above operation, in pre[illegible]

လှံစွဲမှာအမျိုးအမျိုးဖြစ်၍စွဲထမ်းရသည်သူလည်းရှိသည်၊သင်္ကေတော်စောင့် မည်သူမဆိုရှိသောသူလည်းရှိသည်၊၎င်အစုမှာခါးစွဲနှင့်နည်းတူတည်း၊ ဤ ကားရွှေလှံရွှေခါးကိုဆိုသတည်း၊သေသော်လက်ပြစ်၏ဆယ်တတ်တည်း၊

ကျိုင်းစွဲယဉ်ခံဝေါတော်ထမ်းတို့မှာ၊သူတန်းထားရာ၊ငွေသုံးဆယ်ထဆို၊ သုံးဆတက်နှုတ်လွန်လက်လွန်မှာဖြစ်စေ၊ဤလည်းငွေတဆယ်သျှင် ကျွန်တ ယောက်ကိုမှန်း၍ဖြစ်စေ၊ သေသော်လည်းကောင်း၊လက်လွန်၏အပြစ်ဆယ် တက်တည်း၊အတွင်းသားဟူရာ၌လည်းကောင်း၊ ဆိုခဲ့ပြီးသော သင်္ကေတော် စောင့်လည်း၊ အတွင်းသားအဝင်တည်း၊ ထိုမှတပါး၊ဓာတ်မျိုးမျိုးအနှုတ်မ ဖောက်မလှန်မပြန်သောသူကောင်းမျိုးဟုရှိသည်၊ မင်းဧကရာဇ်၊ညည့်နေ သွားရောက်ရာ၊ အဆောင်ကြီးငယ်မှာစောင့်နေစေသူတို့သည်၊ ထိုမင်းဧက ရာဇ်သားတော်များကဲ့သို့ အဝတ်အစားနှင့်ထားရာသည်၊ ရှေ့ခါးစသည်တို ချင်းတို့ကိုယ်မကွာ စွဲထိန်း၍ဝင်ထွက်ရသည်၊ သူအတွင်းသား အရင်းဟုရှိ သည်၊ထိုသူတို့ကိုနှုတ်လက်လွန်ချေရာမှာ၊မင်းဧကရာဇ်၊မိဖုရားဆွေတော်မ တို့ပြင်၊မင်းညီမင်းသားတို့နည်း၊ အထက်ကျွန်တန်းရှိသည်အတိုင်း အလျော် ဖြစ်စေ၊သေသော်ထိုအလျော်၏ဆယ်တက်တည်းဟု၊ရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏၊

ဤကားမနုအကျယ်နဝမတွဲတွင်၊ အရင်းသားဖွားအစ၊ အတွင်းသားအ ဆုံးစကားအရပ်ရပ်ကိုဆိုသည်တရားပြီး၏၊

As regards the lance bearers; there are those who are so hereditarily, and people of any class, called the royal life guards; these are to be considered the same as the sword bearers; this is said of the golden lance and sword bearers. If they be killed, the compensation or damages, is ten times what is paid for an assault on them.

As regards the bearer of the umbrella with the up turned rim, and the bearers of the royal litter or palanquin; in case of assault on or abusive language to them, let the compensation to them be three times what it is for ordinary people, and in this case, let one slave be considered equal to ten tickals. If they are killed, let the compensation or damages be ten times the amount for an assault. As regards the interior people, the above life guards are reckoned as such. Besides these, there are the men of good family, who have never been rebels, or failed in their allegiance, who attend and watch over the monarch by day and by night, wherever he may go, and remain in the different ranges of the palace, large and small, who are like the monarch's own children in point of clothes and food; whose weapons, a golden sword, &c. are always in their hands; these are the most trusted guards of the interior. In case of assault on or abusive language to these men, the punishment shall be the same as for the same crime against the royal family, with the exception of the king, queen, and heir apparent; the compensation as laid down above in slaves, or if they die in consequence, ten times the same amount. Thus the royal recluse said.

This is the end of the ninth volume of the Menoo-kyay, commencing with the birth of a child, and ending with the guards of the interior of the palace.

။မနုအကျယ်ဒသမတွဲ။

နမောတဿ၊ဘဂဝတော၊အရဟတော၊သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

မာတိကာ၊

မနုအကျယ်ဒသမတွဲတွင်အမွေခန်းစကားအစည်တည်း၊

၁ ဥပမာလေးပါး၊

၂ အမိသေ၍အဖနှင့်သား၊ဝေရာသောတရားတပါး၊

၃ အမိသေ၍အဖနှင့်သမီး၊ဝေရာသောတရားတပါး၊

၄ အဖသေ၍အမိနှင့်သမီး၊ဝေရာသောတရားတပါး၊

၅ အဖသေ၍အမိနှင့်သား၊ဝေရာသောတရားတပါး၊

၆ အဖမယားငယ်နေ၊ နှစ်ပါးစုံသား၊မိထွေးနှင့် အဖသေ၊ အဖသား နှင့်မိထွေးပေါက်ဖော်တို့ဝေရာသောတရားတပါး၊

၇ လင်ကြီးကပါသားနှင့်၊မိထွေးတွင်မွေးသည်သားဝေရာသောတရား တပါး၊

၈ ဘထွေးနှင့်အထက်သား၊ဝေရာသောတရားတပါး၊

၉ သားသုံးဦး၊ဝေရာသောတရားတပါး၊

၁၀ မယားသေသော်၊ဘထွေးနှင့်သားသုံးဦး၊ဝေရာသောတရားတပါး၊

၁၁ အဖသေ၊အမိကိုသားတောင်း၍၊လေးစုတစုတွင်ပေါက်ဖော်တို့ကို ဝေရာသောတရားတပါး၊

၁၂ အမိသေ၊အဖကိုသမီးတောင်း၍၊ လေးစုတစုတွင်ပေါက်ဖော်တို့နှင့် ဝေရာ၊မဝေရာသောတရားတပါး၊

၁၃ ၎င်မိဘနှစ်ပါးသေ၍၊သားယောကျ်ားမရှိ၊သားမိန္မသာရှိ၍၊ဝေရာ သောတရားတပါး၊

၁၄ မိဘနှစ်ပါးသေ၊သားယောကျ်ားချည်းရှိ၊ဝေရာသောတရားတပါး၊

၁၅ မိဘနှစ်ပါးမသေမီ၊သားကြီးသေ၍၊သားကြီးသားနှင့်၊ အထွေးအ မိုးတို့ဝေရာသောတရားတပါး၊

LAWS OF MENOO.

THE TENTH VOLUME OF THE
GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE TENTH VOLUME.

THE LAW OF INHERITANCE.

၁၆ ဧရာမိတ္တနှစ်ပါးသေသောနောက်၊ အမွေမဝေမီ၊ အမွေခံသားသမီးသေ၍၊ ခြွေးမ၊ သမက်တို့ကိုဝေရသောတရားတပါး၊

၁၇ မိတ္တနှစ်ပါးသေသောနောက်၊ သမီးသားသေလျှင်၊ သေသူသားသမီးတို့ဝေစားရသောတရားတပါး၊

၁၈ မိတ္တနှစ်ပါး သေသော နောက်၊ သား သမီး အသီး နေရာ တွင်၊ အမွေမဆက်ဆံရသောတရားတပါး၊

၁၉ အမွေမဆက်ဆံစေနှင့်ဆိုပြီးလျှက်၊ သေသူဥစ္စာကို မိတ္တသို့ဆက်ဆံစေခြင်းတရားတပါး၊

၂၀ အမိုးသေသောနောက်၊ အဖွားလင်ငယ်နေရာတွင်၊ အဖွားသေ၊ သားသမီးမရှိ၊ အမိုးထွေးနှင့်အဖွားပါရင်းမြေး၊ ဝေရသောတရားတပါး၊

၂၁ အမိုးပါမြေးနှင့်၊ အဖွားထွေးတွင်မွေးသည်သား၊ ဝေရသောတရားတပါး၊

၂၂ မိတ္တနှစ်ပါးရှိစည်၊ သားကြီး၊ သမီးကြီးအသီးစား၍အခြားနေရာ၌၊ မြေ၊ လယ်ယာ၊ ဥယည်၊ ကျေးကျွန်၊ သက်ရှိ၊ သက်မဲ့ကိုမိတ္တမပေးဘဲသီးခြားယူ၍လုပ်ဆောင် သုံးစားသောဥစ္စာ ကိုမိတ္တနှစ်ပါး မရှိလျှင်၊ ပေါက်ဖော်တို့နှင့်ဝေရ၊ မဝေရသောတရားတပါး၊

၂၃ သားလပ်၊ သမီးလပ်၊ သားငယ်၊ သမီးငယ်တို့မိတ္တဥစ္စာကိုသီးခြားယူ၍လုပ်ရာ၌ဝေရ၊ မဝေရသောတရားတပါး၊

၂၄ မိတ္တဥစ္စာကိုသားကြီး၊ သမီးကြီး၊ သားလပ်၊ သမီးလပ်တို့တလုံးတည်းရှိစည်၊ အသီးစား၊ အခြားနေစည်ယူလုပ်သည်ကို ဝေရသောတရားတပါး၊

၂၅ မွေးစားသော သားနှင့်၊ အမိအဖ၊ ပေါက်ဖော် သားချင်းတို့ ဝေရသောတရားတပါး၊

၂၆ အကြင်လင်မယားတို့တွင်၊ သားသမီးမရှိလျှက်၊ သူတပါး၏သားသမီးကို သားသမီးပြုမည်၊ သူသိ၊ သူထင်ယူ၍မွေးကျွေး၏၊ မိတ္တနှစ်ပါးသေလျှင်၊ ဝေရ၊ မဝေရသောတရားတပါး၊

၂၇ အကျော်အစောပြု၍၊ သူသိ၊ သူထင်ဖြစ်သောသားသမီးပြုသူနှင့်၊ မိတ္တ၊ ပေါက်ဖော်မဝေရ၊ ဝေရသောတရားတပါး၊

၂၈ မိတ္တတို့နှင့်သားသမီး၊ ခြွေးမ၊ သမက်အတူနေရာ၊ လင်ဖြစ်စေ၊ မယားဖြစ်စေ၊ သေလျှင်၊ သမက်၊ ခြွေးမတို့နှင့်၊ ယောက္ခမဝေရသောတရားတပါး၊

၂၉ မိတ္တတို့သည်သားသမီးတို့ကိုအသီးအသီး၊ ခိုင်လုံစေပြီးမှ၊ တယောက်သားနှင့်၊ မိတ္တ အတူ၊ နေစား ရာတွင်၊ သား သေ၍၊ ခြွေး မ တွင် သား မရှိ ယောက္ခမခြွေးမ၊ ဝေရသောတရားတပါး၊

5. After the death of the parents, and before the partition of the erty, the sons and daughters entitled to share having also died, law for partition between the sons and daughters-in-law.

7. After the death of the father and mother, if the sons or daughdie, the law of partition as regards the children of the deceased and daughters.

8. After the death of the parents, when the property is divided ngst the children, and they are living separately, the law that it l not ascend.

9. Though it is said the property shall not ascend, the law when all do so to the parents.

0. The grand father having died, the grandmother takes another band and dies without issue, the law for the partition of the origiproperty of the grandmother between her grandchildren and the -grandfather.

1. Partition between the children of the step-grandfather, and the dren of a marriage as above.

2. When, during the lifetime of the parents, the eldest son or ghter, without their having been given them by their parents, l have taken fields, plantations, gardens, silver, slaves, property, nate or inanimate, and established themselves separately, the law what portion of such property, then in use by them, shall, on death of the parents, be divided amongst the relatives.

3. The younger children under the same circumstances.

4. The elder and younger children having taken the property of parents, live apart from them, the law for the partition of this erty.

5. The law for partition of the property between an adopted son the relatives of the adopting father and mother.

6. If a husband and wife having children of their own, shall pub- and notoriously adopt and bring up the children of another, the by which such children shall or shall not inherit on the death of parents.

7. The law of partition between such publicly adopted children the relations of the parents—what shall, and what shall not be ded.

8. The parents, sons, daughters, sons and daughters-in-law, living ther, a husband or wife dies, the law of partition between the or daughter, son or daughter-in-law, and the father and mother, ather and mother-in-law—what shall, and what shall not be divi-

9. Parents having given their children a sufficiency, one son with m the parents are living, dies without issue, the law of partition ween the parents and widow of deceased.

၃၀ သို့သမက်တို့သည်၊ဆိုးသိးစား၍အိမ်ခြားနေရာကထွက်သည်၊မိဘ အိမ်ထက်တက်၍သေသော်၊သူ၏ဥစ္စာကိုဝေရာသောတရားတပါး၊

၃၁ မိဘအိမ်၌သို့သေ၍၊ သမက်တပါး မယား ငယ် နေရာ၊ ထို၏ ယောက္ခမနှင့်ဝေခြင်းတရားတပါး၊

၃၂ သားသို့တို့ကိုမိဘပေးထိမ်းမြား၍အခြားနေရာတွင်၊နှစ်ပါးစုံသေ၊ သားသို့တို့၏မိဘနှစ်ပါး၊ဝေရာသောတရားတပါး၊

၃၃ သားကိုသားချင်း၊ မြေးကိုမြေးချင်း၊ မြစ်ကိုမြစ်ချင်း၊ ဝေရာသော တရားတပါး၊

၃၄ မိဘနှစ်ပါးတို့မိမ္မ ငါးယောက် မွေးရာ၌ သား တယောက်တည်း တရားတပါး၊

၃၅ မိဘနှစ်ပါး ပေးထိမ်း မြား၍၊ ထိုရသောသား မှန်သမျှတွင် စေ့ကျိုး စားရုံပေးသောတရားတပါး၊

၃၆ မိဘနှစ်ပါးသားသို့တို့၊ ရွှေ သွပ်ဆွန်၊နွားပင်း၊ ကျွတ်မခြင်ခြင်ဆော် လည်း၊အစုမှန်ရာ၊ဝေရာသောတရားတပါး၊

၃၇ လင်ပုဏ္ဏား၊မယားအမျိုးလေးပါးတို့နေရာ၌ ထပ်သေ၍ဝေရာသော တရားနှစ်ပါး၊

၃၈ လင်သည်တအိမ်တည်း၌လက်ဆုံစားမယားအများနေ၍၊ထင်သေ သော်ဝေရာသောတရားတပါး၊

၃၉ သားသို့တမိ၊ တဖတည်းတွင် ဝေသင့်ရာ၊သက်သေဆောင်ခြင်း၊ အမွေခန်းတရားတပါး၊

၄၀ မယားကြီးတစ်၊အပြောင်တစ်၊ကျွန်မယားတစ်၊ဝေရာသောတရား တပါး၊

၄၁ ၎င်မယား သား၊ အပြောင်သား၊ ကျွန်မသား၊ ဝေရာသောတရား တပါး၊

၄၂ အပြောင်ခြောက်ပါးတို့၊ဝေရာသောတရားတပါး၊

၄၃ ၎င်သားခြောက်ယောက်တို့၊ဝေရာသောတရားတပါး၊

၄၄ မယားကြီးသေ၊သားသို့မှို၊လင်သည်ကျွန်မကိုထပ်ဆုံစား၍နေရာ တွင်လင်သေရာ၌မယားကြီးသား၊ကျွန်မသားတို့၊ဝေရာသောတရားတပါး၊

၄၅ လင်သေ၊ ကျွန်ကို လင်ပြု၍၊ လက်ဆုံ စားနေရာ၊ သားမွေးလျှင် အထက်လင်သား၊ကျွန်လင်သား၊ဝေရာသောတရားတပါး၊

၄၆ ၎င်လင်က၊သားမယားကသို့ပါရာတွင်၊မယားသေ၊အမိပါ၍ကျွန် သထွေးနေရာတွင်၊သားသုံးယောက်တို့၊ဝေရာသောတရားတပါး၊

ughter and son-in-law living separate from their parents of their own, the daughter returns to the house of her pa- here dies, the law for the partition of her property.

ughter dies in the house of her parents; their son-in-law, n a second wife, goes to her place of residence—the law ition of the property between him and his father-in-law.

nts having given their children in marriage, and establish- a separate residence, where they both die—the law for n of their property between the parents of both.

law for the partition of the property between sons separ- nly, grandsons separately and only, and great-grandsons nd only.

law of partition between five daughters and one son.

law for providing all children born in marriage with sa- port, food, and clothing, and no more.

law of partition by which children who are mad, imbecile, umb, deaf, or blind, shall have their full share.

nmin husband having a wife of the four other classes, the ition at his death.

law of partition on the death of a husband who had many in the same house, and eating out of the same dish.

ren of the same father and mother, who by precedent to inherit.

law of partition between a head wife, a concubine, and a

law of partition between the children of the above.

law of partition between the six kinds of concubines.

aw of partition between the six children of the same.

aw of partition when the head wife dies leaving children, takes a slave to wife, and eats out of the same dish with n her children and the head wife's, on the death of the

law of partition when the husband has died, and the wi- a slave to be her husband, and eats out of the same dish, children of the former husband, and the slave husband.

husband having a son, the wife a daughter at marriage, s, and the husband marries his step-daughter, the law of ween the three children.

၄၇ ၎င်နည်းတူ၊မယားပါသို့ကိုဘထွေးမယားပြု၍သားရွေးခြင်းစနှံ့ထို လင်သေသော်၊ လင်ပါသား၊ အမိတွင်မွေး သည်သား၊ သို့းတွင်မွေးသည် သား၊သုံးဦးတို့နှင့်၊မိထွေး၊နှစ်မ၊အမိဖြစ်သူတယောက်ပေါင်ထေးထောထိ တို့၊ဝေရာသောတရားတပါး၊

၄၈ ၎င်နည်းတူ၊နေရာတွင်၊သို့းပါအမိ၌သားမရှိ၊ အမိပါသို့းကိုနေရာ တွင်လည်းသားမရှိ၊ အဖသေ၊ အဖပါ သားနှင့်၊ သို့း မိထွေး ဝေရာသော တရားတပါး၊

၄၉ ၎င်အမိပါသို့း၊ အဖပါသားတို့နှင့်၊ အိမ်ထောင်ကြီးခြင်းသင့်နေ၍ သားမွေး၏၊လင်သေသော်၊လင်ကပါသည်သားကို အဖမယားငေါ်ဖြစ်သူမိ ထွေးနှင့်အိမ်ထောင်သင့်နေ၍၊ဝေရာသောတရားတပါး၊

၅၀ မိဘနှစ်ပါးမလို၊ တူပြေးသွားရာ၊မွေးသောသားနှင့်၊နောထိမိဘ သဘောတူပြန်၍ နေတော့ခွင့်ပေး၍နေရာတွင်၊ မွေးသောသားတို့၊ ဝေရာ သောတရားတပါး၊

၅၁ ပျော်ပါး၍ကစားမြူးထူးရာတွင်၊ မြင်သောသားနှင့်၊ သေသူ မိဘ ပေါက်ဖော်ဝေရာ၊မဝေရာသောတရားတပါး၊

၅၂ အကြင်ယောကျ်ားမိမ္မတို့သည်၊ အမှတ်မထင် သွားလာ၍ အနေ စွဲ၊လျှော်သောသားနှင့်၊မိဘပေါက်ဖော်တို့ဝေရာသောတရားတပါး၊

၅၃ အလျှော်စားသောသားသို့းတို့၊ မိဘအမွေခံရာ၊ မခံရာသောတရား တပါး၊

၅၄ မိဘနှစ်ပါးပေးထိန်းမြား၍ သန္ဓေရှိလျက်ကွာ၍၊ နောထိထင်ဆဲ နေမှမွေးသည်သား၊နှစ်ဦးသား၊ဝေရာသောတရားတပါး၊

၅၅ အထက်သန္ဓေပေးရင်းအဖဖြစ်ဘူးသူတွင် အမွေခံမရှိ၍၊ အဆေား ချင်းတို့နှင့်ဝေရာသောတရားတပါး၊

၅၆ လင်ဆွေ ခြောက်ယောက်၊ မယားဆွေခြောက်ယောက်တို့၊ဝေရာ သောတရားတပါး၊

၅၇ ညီနှင့်အစ်ကိုဝေရာသောတရားတပါး၊

၅၈ အစ်ကိုသေ၍၊ညီနှင့်အစ်ကိုမယားသားဝေရာသောတရားတပါး၊

၅၉ ညီအစ်ကိုအတူနေရာတွင်၊ ညီသေ၍၊ ညီမယားသားနှင့်၊ အစ်ကို ဝေရာသောတရားတပါး၊

၆၀ မောင်နှစ်မနှစ်ယောက်၊ဝေရာသောတရားတပါး၊

၆၁ မောင်နှစ်မသုံးယောက်၊ဝေရာသောတရားတပါး၊

47. In the same case; the step-daughter has children by her step-father, the partition on his death between the son of the husband by his first marriage, the son by the mother, the son by the daughter, and she who is step-mother, sister, and mother, in all, four persons.

48. Under the same circumstances, neither mother nor daughter having issue, the law of partition between the son of the father by his first marriage, and his step-mother, on the death of the father.

49. In the same way, the father of a son and mother of a daughter marrying and having a family, the father dies, his son by the former marriage marries his step-mother—the law of partition between them.

50. A couple marry without the consent of their parents, elope and have a child, after which, obtaining their parents' consent, they return and have children—the law of partition between these children.

51. The law of partition between a child begotten without marriage, in youthful wantonness, and the relations of its parents, on the parents' death.

52. A man and woman having secret intercourse, the woman is got with child, the law of inheritance as regards this child, for whom a fine has been paid, and the relations of its parents.

53. The law as to what portion of its parents' property such a child, for whom a fine has been paid, shall or shall not inherit.

54. A woman having been given in marriage by her parents, separates from her husband whilst with child by him, and takes another, the law of partition between the children of both fathers.

55. In case the father of the first child shall have no direct heirs, the law by which he shall share with his brothers and sisters.

56. The law of inheritance as regards the six relations of the husband, and the six of the wife.

57. The law of inheritance as regards a younger and elder brother.

58. The elder brother dying, the law of inheritance as regards his wife and children, and the younger brother.

59. If during the residence together of a younger and elder brother, the younger shall die, the law of inheritance as regards his wife and children, and the elder brother.

60. The law of inheritance as regards one brother and one sister.

61. The law of inheritance as regards three brothers and sisters.

၆၂ ပေါက်ဖော်တဦးသေ၍၊တဦးကမသင်းပြုတ်သည်၊ သေသူအမွေကို မသင်းပြုတ်သူပေါက်ဖော်တို့နှင့်ဝေရာ၊မဝေရာသောတရားတပါး၊

၆၃ သူမိမ်းနာဖျားသောအခါ၊ ကုမ၍သေလျှင်၊ သင်းပြုတ်သည်မိအ ပေါက်ဖော်တို့နှင့်၊သင်းပြုတ်သူတို့ဝေရာသောတရားတပါး၊

၆၄ နှစ်ဦးကျွန် နှစ်ယောက်သေဥစ္စာကို၊ သခင်ထယောက်ထည်းရရာ သောတရားတပါး၊

၆၅ နှစ်ဦးကျွန်နှစ်ယောက်သေဥစ္စာကိုသခင်နှစ်ပါး၊ဝေရာသောတရား တပါး၊

၆၆ မယားတယောက်နေသေ၊သားသွီးရှိ၊ငင်တယောက်နေသေ၊သား သွီးရှိ၊ ငင်တယောက်နေသေ၊ သားသွီးရှိ၊ အစသေလျှင်၊ သားသုံးယောက် ဝေရာသောတရားတပါး၊

၆၇ လင်တယောက်နေသေ၊သားသွီးရှိ၊ငင်တယောက်နေသေ၊သားသွီး ရှိ၊ငင်တယောက်နေသေ၊သားသွီးရှိ၊အမိသေ သားသုံးယောက်ဝေရာသော တရားတပါး၊

၆၈ သရာသေ၍၊ တပည့်နှင့် ဆရာ မယားသား၊ ဝေရာသော တရား တပါး၊

၆၉ တပည့်သေ၊တပည့်မယားသားတို့နှင့်၊ဆရာဝေရာ၊မဝေရာသော တရားတပါး၊

၇၀ ဆရာတပည့်မယားသားမရှိသေ၍၊မိအပေါက်ဖော်တို့ဝေရာသော တရားတပါး၊

၇၁ အမွေခံထိုက်သောသူမစားရ၊အမွေမခံထိုက်သောသူစားရရာသော တရားတပါး၊

၇၂ တမိတဖတည်းတွင်၊သွီးကြီးနှစ်ယောက်၊သွီးလတ်နှစ်ယောက်၊သွီး ထွေးနှစ်ယောက်၊ဝေရာသောတရားတပါး၊

၇၃ မိအနှစ်ပါးစိတ်မတူရာတွင်ရသောသားနှင့်၊ ငင်မိအနှစ်ပါးဝယ် ကျွန်နှင့်ပေးစား၍မွေးသောသား၊ဝေရာသောတရားတပါး၊

၇၄ ကျွန် မျိုး ယောက်ျားနှင့်၊ မိမ္ဗ အလွတ် သူနေရာတွင် ရသော၊ နှစ် ယောက်ဥစ္စာကိုကျွန်သခင်နှင့်၊မယားဝေရာသောတရားတပါး၊

၇၅ ကျွန်မျိုးမိမ္ဗနှင့်၊အလွတ်ယောက်ျားနေရာတွင်ရသော၊ နှစ်ယောက် ဥစ္စာကိုကျွန်မိမ္ဗသခင်နှင့်၊လင်ဝေရာသောတရားတပါး၊

၇၆ ကျွန်မျိုးအလွတ်သူနှင့်၊ယောက်ျားမိမ္ဗသခင်အသိသင့်နေ၍၊ ဥစ္စာ ကိုဝေရာ၊မဝေရာသောတရားတပါး၊

62. A person having died, one relative buries him,—the law of inheritance as regards this relative and the others.

63. A person being sick, one not related to him takes care of, and after his death buries him,—the law of inheritance as regards this person, and the parents and relatives of the deceased.

64. A husband and wife, who are slaves of different masters, dying, the law when one of the masters only shall inherit.

65. The slaves of two masters dying, the law when the masters of both shall inherit.

66. A man marrying three successive wives, and having children by each, the law of partition between the children of each, on the death of the father.

67. A woman having had three successive husbands, and children by each, the law of partition between these children, on her death.

68. The law of partition between the pupil, and the wife and children of a teacher, at his death.

69. The law of partition between the teacher, and the wife and children of a pupil, at his death.

70. The law of partition at the death of a teacher and pupil having no wives or children, between their parents and relatives.

71. The law when a person entitled to inherit, shall not, and those who are not, shall.

72. The law of partition when there are two elder, two middle, and two younger daughters, by the same father and mother.

73. The law of partition between children born to a couple married without the consent of their parents, and children born of a bought slave of the parents, given in marriage by them.

74. An hereditary male slave marries a free woman—the law for the partition of property acquired by both, at the death of the slave, between his wife and his master.

75. An hereditary female slave marries a free man—the law for the partition of property acquired by both, at the death of the woman, between her master and her husband.

76. An hereditary male or female slave marries a free person without the knowledge of the master—the law for the partition or not of

၁၇ ကျွန်မိုးဖြစ်စေ၊ ကြေးဝယ်ကျွန် အမျိုးမှိဖြစ်စေ၊ ယောက်ျားမိန်းမတို့နှင့်အလွတ်သူသင့်နေ၍ဥစ္စာရှိ၏၊သခင်မရှိ၊အလွတ်သူမိဘမရှိကြ၍၊ ချင်းတို့ဥစ္စာကိုဝေရသောတရားတပါး၊

၁၈ အမွေခွဲဝေပြီးမှ၊မိဘသည်တယောက်မှာနေ၊တယောက်မှာသေ၍ဝေရသောတရားတပါး၊

၁၉ ယောကျ်ားမဥစ္စာကို၊ခြွေးမသမက်တို့ပြုစု၍ ဖြစ်ပွားသောဥစ္စာကိုဝေရသောတရားတပါး၊

၂၀ သမက်ခြွေးမတို့ဥစ္စာနှင့်၊ယောကျ်ားမတို့ပြုစု၍ဖြစ်ပွားသောဥစ္စာကိုဝေရသောတရားတပါး၊

၂၁ လင်မယားကွာရာ၊ သားသမီးတို့မိဘနှင့်မနေသေကြရာတွင်၊ ဝေစားခြင်းတရားတပါး၊

ဤလျှင်မနုအကျယ်ဒသမတွဲတွင်ပါသောတရားပေါင်း၊တရားချော်ကိုဆိုသောစကားစည်တည်း၊

၁၊ ဥပမာလေးပါး၊

ထိုသို့သောအမွေကို၊ သား၊မြေး၊မြစ်တို့သာ ဆင်း၍ ခံသင့် သောဥပမာတပါး၊ ၊သားသမီးချင်းတို့တွင်နှစ်ကွဲခံရသောဥပမာတပါး၊ ၊တကိုယ်ရည်တွင်၊သားသမီးမှန်လျက်ခံသင့်သည်သား၊မခံသင့်သည်သားကို ဆိုသောဥပမာတပါး၊ တကိုယ်ရည်၌သားရင်သားအားမွေမခံရသောဥပမာတပါး၊

ဤလေးပါးဥပမာကိုဆိုပေတုံအံ့၊ ၊ပေပင်နှင့်တူသောအမွေ၊ ၊ဝါးပင်နှင့်တူသောအမွေ၊ ၊ငှက်ပျောပင်နှင့်တူသောအမွေ၊ ၊ထျူပင်နှင့်တူသောအမွေဟုလေးပါးအပြားရှိ၏၊

ထိုလေးပါးတို့တွင်၊ပေပင်နှင့်တူသောအမွေဟူသည်ကား၊ ပေပင်တို့၏သဘောသည်၊ အမြစ်၊ အကိုင်း၊ အခက်၊ အရွက်ကိုမိုက်၍မရှင်း ထိုဆောင်သည်အသက်အတိုင်းနေ၍ပွင့်၏၊ သီး၏၊ထိုအပွင့်အသီးကုန်လျှင်၊ အမြစ်သောပေပင်သေ၏၊ ထိုသေပြီးမှ၊အသီးတို့သည်၊ အသီးအသီးဆက်၍၊ ပေအနွယ်ချည်းဖြစ်လေသည်၊ထိုပေပင်ရှင်စည်၊အခြားအမွေမဖြစ်နိုင်ဘိသကဲ့သို့၊အမိအဖသေလျှင်သာ၊သားမြေးမြစ်တို့ခံရသည်၊

၊ဝါးပင်နှင့်တူသောအမွေဟူသည်ကား၊ ဝါးပင်တို့၏သဘောသည်၊အမြစ်ကလည်းသားမြေးပွား၏၊ အပင်အမွေခံ၏၊ ထိုဝါး၏ အသက်ကုန်သောအခါသီး၏၊အသီးကလည်းအပင်ပေါက်ပြန်၏၊ ထိုသို့ကွဲပြားသကဲ့သို့၊အမိတယောက်တည်းတွင်၊လင်ကြီးသား၊ လင်ငယ်သား၊ အစတာစတည်းတွင်

77. A male or female slave, whether born in slavery or bought, marries a free person, and leaves property; the master being dead, and the parents of the free party alive, the law for partition of the property.

78. When parents, after having divided their property amongst their children, have gone to live with one child, but shall die with another, the law for the partition of such property as the parents may still have remaining at their decease.

79. The son or daughter-in-law having taken charge of, and economized, and added to the property of the father-in-law, the law of inheritance as regards the increase.

80. The father-in-law having traded on the capital of the sons or daughters-in-law, the law regarding the partition of the profits.

81. A husband and wife living separate from each other, and also from their children, the law of partition on the death of the parents.

These are the one hundred laws and upwards of the tenth volume of Menoo Kyai.

1st. *The four comparisons.*

1st. That all kinds of inheritance shall only descend, that is, that children, grandchildren, and great-grandchildren only shall inherit; 2nd, that amongst children of the same father and mother, the inheritance should be divided twice, one comparison; 3rd, that of children of the same parents, some should, some should not inherit, one comparison; 4th, amongst children of the same parents, three who may not inherit, one comparison.

These four comparisons I will now shew; 1st, the inheritance like a palmyra tree; 2d, the inheritance like a bamboo; 3d, the inheritance like a plantain tree; 4th, the inheritance like a reed.

1st. As regards the inheritance like a palmyra tree; it is the nature of this tree not to grow from cuttings or shoots; having lived its time, it flowers and bears fruit; when the fruit has all fallen off, the parent tree dies; after its death, each fruit becomes a tree, and continues the family. Whilst the tree was alive, no other tree could be produced; so only on the death of their parents do descendants inherit.

2d. As regards the inheritance like a bamboo; it is the nature of this tree to have sons and grandsons (shoots) springing up from the roots; these have their inheritance from the tree (during life,) and when the term of its life is run, it bears seed, from which also trees spring. Like this, are the children of one mother by a first and se-

မယားကြီးသား၊ မယားငယ်သားတို့၊ ဝေစားခြင်း၌၊ ဝါ၊ပင်နှင့်တူ၏ဟူလိုသတည်း။

ငှက်ပျောပင်နှင့်တူသောအမွေဟူသည်ကား၊ ငှက်ပျောပင်တို့၏သဘောသည်၊မိမိအမြစ်ကသာသားမြေးဖြစ်သည်၊ အပင်ကထွက်၍သီးပွင့်၏၊ထိုအသီးက၊ ငှက်ပျောအပင်မဖြစ်သကဲ့သို့၊ အမိအဖတဦးတည်း၌၊ သားရင်းမှန်လျှက်၊အမွေမစားထိုက်သောသားသမီးနှင့်တူ၏၊ စားထိုက်သောသားသမီးတို့ကား၊အမြစ်ကအပင်ဖြစ်သည်နှင့်တူ၏ဟူသတည်း။

ကျူပင်နှင့်တူသောအမွေ ဟူသည်ကား၊ ကျူပင်တို့သဘောသည်၊ အမြစ်ကသာ၊ သားမြေးမြစ်ပွား၏၊ အချိန်တန်၍ ပွင့်လျှင်၊ ထိုအပင်သည်သေလေ၏၊အပွင့်အကျိုးကို၊အသီးမခံရသကဲ့သို့၊ တမိတဖတဦးတွင်၊ အင်္ဂါမညီသောသားသည်ကျူပင်နှင့်တူ၏၊အမွေမစားထိုက်၊ ၊အမြစ်နှင့်တူသောမိဘမကွာနေခြင်း၊အင်္ဂါညီသောသားတို့သာ၊အမွေကိုခံရသကဲ့သို့ဖြစ်သောကြောင့်၊ကျူပင်နှင့်တူသောအမွေဟူသတည်း၊ ၊ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီးသောပမာနှင့်အညီ၊အလုံးစုံအမွေရပ်အမိဗ္ဗာယ်ကိုဆိုပေတုံအံ့။

၂ အမိသေ၍အဖနှင့်သား၊ဝေရာသောတရားတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး၊အမိသေ၍အဖနှင့်သား၊ဝေရာသောတရား၊နှစ်ပါး၊ဟူသည်ကား၊ကျွန်ယောကျ်ားတစ်၊ကျွဲတရှည်း၊နွားလားဥသဘတရှည်း၊ဆိပ်ကုလား၊ဆိပ်မြမ္မာနှင့်၊ လယ်တပယ်ကိုသားကြီးအားရစေ၊ ထိုမှကြွင်းသမျှသက်ရှိသက်မဲ့တို့ကို၊အဖနှင့်သားငယ်တို့မှာရစေ၊ ၊ဆိုခဲ့ပြီးသောအရာတွင်၊ ကျွန်မရှိလျှင်၊ ကျွန်ယောကျ်ားအဖိုး ငွေအကျပ်တဆယ်၊ကျွဲအဖိုးငွေငါးကျပ်စီ၊နွားအဖိုးငွေနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်စီ၊ဆိပ်အဖိုးငွေတကျပ်တမတ်စီ၊ လယ်အဖိုးငွေ အကျပ်နှစ်ဆယ်၊ ပေါင်းငွေ လေးဆယ်ခုနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်၊ဤသို့ဆိုခြင်းသည်ကား၊အထည်အကောင်မရှိလျှင်၊ ငွေကိုတွက်၍အဖိုးပေးစေဟူတုံ၏၊အဖဥ္စပေးရန်မရှိသည်ကို၊ပေးစေမဆိုလို၊အဖဥ္စသက်ရှိသက်မဲ့ဥစ္စာကျွန်သုံးယောက်လေးယောက်၊ ကျွဲတဆယ်၊ နွားတဆယ်၊ဆိပ်မှာလည်းနည်းတူ၊ လယ်ပယ်နှစ်ဆယ်ငါးရှိလျှင်၊ ၎င်းမှာရင်းအတိုင်း၊သားကြီးရစေ၊ ၊၎င်းတွင်ကျွန်ရှိလျှင်ရစေ၊ဆိတ်မရှိကလွှတ်စေ၊လယ်မရှိကလည်းလွှတ်စေ၊အလုံးစုံမရှိ၊ငွေကြေးစပါးအများရှိလျှင်၊ ဆိုခဲ့ပြီးသမျှအဖိုးထားရင်းအတိုင်းကိုသားကြီးရစေ၊အလုံးစုံမရှိ၊လယ်သာရှိ၍၊ လယ်ကိုပေးက၊လယ်နှင့်ပင်ပြီးစေ၊တဖန်တည်းရကောင်းသည်မဆိုသာ၊ဤကားအဖမယားငယ်မနေ၊အမိသေရာ၌၊ဝေရာသောတရားတပါး။

cond husband, and the children of one father by a first and second wife; amongst them the inheritance is like a bamboo.

3d. As regards the inheritance like a plantain tree; it is the nature of the plantain that from its roots only do children and grandchildren spring; besides this, from the flowers fruit springs, but it does not re-produce* the tree. So amongst children of the same parents, some, like the fruit, are not entitled to inherit, and some, like the shoots from the root, are so.

4th. As regards the inheritance like a reed; it is the nature of the reed that from the roots only, at proper seasons, shoots spring; it flowers, and then dies. As from the flowers there is no advantage, so amongst children of the same father and mother, those who are deficient in any of their members, are like the flowers of the reed, and not entitled to inherit; perfect children, who have not deserted their parents, are like the shoots from the root, and they only are entitled to inherit: thus the inheritance is said to be like a reed.

Now in accordance with the comparisons I have given, will I explain the meaning of every thing regarding inheritance.

2nd. The partition between the father and son, on the death of the mother.

Oh excellent king! the two modes of partition between the father and son on the death of the mother, are as follows:—Let the eldest son have one male slave, one pair of good buffaloes, one pair of oxen, one foreign and one Burman goat, with one pay† of arable land; with the exception of these things, let the father and younger children have all the property, animate and inanimate. If there be no slaves, the price of one male slave shall be ten tickals of silver; of a buffalo, five tickals; a bullock, two and a half tickals; of a goat, one and a quarter tickals; of the land, twenty tickals. If the father has not any of these things, let him pay his eldest son in money according to the above rate. But if he has no property, it is not contended that he shall give this; only if he has property, animate or inanimate, such as three or four slaves, ten buffaloes, ten oxen, goats in the same proportion, and twenty-five pays of land, let the eldest son receive as was at first said.‡ If there be slaves, let him have one of them; if there be no goats, let them be excepted; no fields, let them be excepted. If there be none of the things, but much silver and grain, let him have all that was at first said, at the prices laid down. If there be nothing but land, he shall have only fields; he shall have no right to claim more. This is the law of inheritance when the father does not marry again.

* The wild plantain is produced from seed.

† One pay is fifteen tahs of seven cubits long by seven do. broad, as laid down in the Thaythe weeza.

‡ If the inheritance falls short of this, it would appear that the eldest son's share would be one [illegible] of the estate, this being the proportion which his share, as above defined, bears to the [illegible] of the property here enumerated.

ငှင်အမိသေ၍၊ အဖနှင့်သားဝေခြင်းတနည်းဆိုတုံအံ့၊ အမိသေရာတော်၊ အဖမယားငယ်နေလျှင်၊အဖမှာစီးဆင်၊စီးမြင်း၊ဝတ်စားတန်ဆာဓါးလှံ ဖလား၊ရေကိုင်၊ကွမ်းကိုင်တို့ကိုအဖ၌ထား၍၊ အထက်ဆိုခဲ့ပြီးသောစေား အထိုင်းသားကြီးမရှိလျှင်၊မရှိလိုက်ပေးရမည်၊ အမိဆင်သော ဝတ်စားတန် ဆာ၊ မိမှုအဝတ်နှင့်စပ်ဆိုင်သမျှကိုသားကြီးရစေ၊ ကျန်သောဥစ္စာရပ်မှာ လေးစုစု၍၊သုံးစုကိုအဖယူစေ၊အိမ်ကိုအဖရစေ၊ ငှင်သားမကွဲပြားသော် ၍၊အဖမိထွေးသားတချက်တည်းနေသော်၊ဥစ္စာကိုသူသိသူထင်ခြား၍ထိုနိုး စေ၊ ငှင်မိထွေး၌သားမရှိ၊အဖသေလျှင်၊အထက်ဆိုခဲ့ဝေသည်ဥစ္စာသတ်မှီး သက်မဲ့၊ဆင်မြင်းကျွန်အဖဝတ်စားတန်ဆာကိုသားအလုံးရစေ၊ထို့မှတပါး ကြွင်းသမျှဥစ္စာရပ်ကိုလေးစုစု၍၊တစုမိထွေးယူစေ၊မိထွေးပါရင်းဥစ္စာဆို မခွဲမဝေသား၊အိမ်ကိုအမိုးပြုတ်၍လေးစုစု၊တစုမိထွေးရစေ၊ သားအိမ်ဆိုရ စေ၊အဖပါမြဲကိုလည်း၊ လေးစုစု၍၊ တစုကိုမိထွေးဆယ်စေ၊ ဤအရာအား မိဆနှစ်ပါးဥစ္စာရင်းဖြစ်သောကြောင့်တည်း၊

၃ အမိသေ၍အဖနှင့်သို့ဗီး၊ဝေရာသောတရားတပါး၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊အမိသေ၍အဖနှင့်သို့ဗီး၊ဝေရာသော တရားနှစ်ပါးဆို သည်ကား၊အဖစားသောဖလား၊ကျပ်၊ခေါး၊ ဆင်၊မြင်း၊ ကျွန်၊ ရေထိုင်းကွမ်း ကိုင်၊ အဖဝတ်စားတန်ဆာကိုအဖအလုံးယူစေ၊ အမိဝတ်စားတန်ဆာဆင် ရင်သမျှအလုံးစုံနှင့်၊စားဖိုသည်ကျွန်မတစ်ကိုသို့ဗီးယူစေ၊ထို့မှကြွင်းသမျှဥစ္စာ ရပ်ကိုလေးစုစု၍၊တစုကိုသို့ဗီးအားယူစေ၊ သုံးစုကိုအဖကယူစေ၊ ဤသည် ကား၊ အဖမယားငယ်မနေ၊ ဝေရာသည်ကိုဆိုသောတရား တပါးတည်း၊ အဖစားသောက်၍ ကုန်လျှင် ကုန်ပိုင်စေ၊ အဖမယားငယ်နေပြီးမှဝေလျှင်၊ ဥစ္စာရပ်မှာဆိုခဲ့ပြီးသမျှလေးစုစု၍၊တစုသို့ဗီး၊သုံးစုအဖယူကြစေ၊ အမိဝတ် စားတန်ဆာနှင့်၊ကျွန်မိမှုမှာသို့ဗီးရစေ၊အိမ်ကိုအဖရစေ၊ သို့ဗီးကိုပေးဝေသည့် ဥစ္စာရပ်ကိုသူသိသူထင်ပြု၍၊အဖမိထွေးမကွဲမပြားသောက်၍တအိမ်တည်း နေရာတွင်၊အဖသေသော်၊ သို့ဗီးကိုတည်ပြုတည်စေ၊ အဖရစုမှာလေးစုစု၍ တစုမိထွေး၊ သုံးစုသို့ဗီးကြီးရစေ၊ အိမ်ကိုအမိုးပြုတ်၍၊ လေးစုတစုမိထွေး ရစေ၊အိမ်ကိုသို့ဗီးရစေ၊ မိထွေးမရသာချေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား မိထွေးမှာလင်သေမယားမျှသာဖြစ်သည်၊သို့ဗီးမှာနှစ်ပါးစုံအမိဥစ္စာရင်းဖြစ်

In the same case of the mother dying, I will relate another manner of partition. If after the death of the mother, the father marries again, let him take his riding elephant, riding horse, clothes and ornaments, his sword, betel apparatus, and goblet, with the slave who carries his water goglet and betel; and let him give to the eldest son what has been laid down above, according to his means. Let the eldest son also have all that personally belonged to his mother, her clothes, and ornaments; and having divided the remaining goods into four parts, let the father have three parts, and the house. If the son be too young to separate from his parents, but remains with his father and step-mother, let the property be divided before witnesses, and taken care of separately; and if the father dies without issue by the second wife, let the son have all that was first divided, animate and inanimate, viz., elephant, horse, slaves, clothes, and ornaments. The remainder shall be divided into four parts, and let the step-mother have one; let her retain the property she brought with her originally at her marriage; it shall not be divided. Let the house be valued, and the step-mother have one fourth of the value, and the son have the house; let the father's debts also be divided, and the step-mother pay one fourth of them. This is when the property is that of father and mother originally.

3d. *The partition between the father and daughter, on the death of the mother.*

Oh excellent king! the two laws for the partition of the inheritance between the father and daughter on the death of the mother, are these: Let the father have his riding elephant and horse, his goblet, the slave who carries his water and betel, his sword, betel apparatus, clothes, and ornaments. Let the daughter have all her mother's ornaments, clothes, and the slave who cooked her rice; and having divided the residue into four shares, let the daughter have one and the father three; this is when the father does not marry again. If from necessity he use the property for subsistence, let him have a right to do so. If the partition be made after the father has married a second time, let the property as laid down above be divided into four shares; let the daughter have one and the father three: let the daughter have her mother's clothes, ornaments, and female slave; let the father have the house, and let witnesses be called to the daughter's portion: and if she be too young to separate from her father and mother-in-law, and the father dies while she is living with them, let the partition as established be confirmed, and let the father's portion be divided into four shares, and of these let the daughter have three, and the step-mother one; and having valued the house, let the step-mother have one fourth of the price, and let the house go to the daughter; the step-mother ought not to have it, because she is only wife of the deceased but the daughter ought to have it, inasmuch as the property

သော့ကြောင့်တည်း၊ အဖအဝတ်အစားမှာ၊ ထက်ဝက်မိတွေ့ရစေ။ အသတ်ကြောင့်နည်းတူမှုကား၊ လင်ဥစ္စာမယားပိုင်ရသော့ကြောင့်တည်း။ ချွတ်အမိတွေ့၍သားသွီးမရှိ၊ ဝေရသောတရားတည်း၊ ၊အထက်ပြီးရှိသည်နည်းတူဆပ်စေ၊ မိတွေ့ဥစ္စာနှင့်၊ တင်ပြီးမှာမဝေသာ၊ အဖသွီးဝေရသော တရားနှစ်ပါးတည်း။

၄။ အဖသေ၍အမိနှင့်သွီး၊ ဝေရသောတရားတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ အဖသေ၍အမိနှင့်သွီး၊ ဝေရသောတရားနှစ်ပါးဟူသည်ကား၊ ကျွန်မတစ်၊ နို့ညှစ်နွားမတစ်၊ နို့ညှစ်ဆိတ်မနှစ်၊ ကျွဲပေါက်တော ရှည်း၊ လယ်တပါယ်၊ ပြောင်း၊ လူး၊ ဆပ်၊ မုယော၊ နှမ်း၊ အစုစုရှိသောမျိုးတို ရင်း၊ သွီးကြီးအားရစေ၊ ကြွင်းသမျှဥစ္စာသက်ရှိသက်မဲ့ကို၊ အမိနှင့်သွီးငယ် တို့ရစေ၊ ကျွန်မိမ္မအဖိုးငွေခုနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်၊ နွားမသားငယ်ပါ၊ အဖိုးငွေ သုံးကျပ်စီ၊ ဆိပ်မသားငယ်အဖိုးငွေနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်စီ၊ ကျွဲပေါက်အဖိုးငွေ ငါးကျပ်၊ ကျွဲမအဖိုးငွေနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်၊ လယ်တပါယ်အဖိုးငွေနှစ်ဆယ်၊ အစုစုမျိုးတို့မှာငွေနှစ်ကျပ် နှစ်မတ် အဖိုးထားခဲ့ပြီးသမျှမရှိ၍၊ ရှာငွေအာ သာရှိချေလျှင်၊ ရင်းအဖိုးပြတ်ခဲ့သမျှကို၊ သွီးအကြီးအားပေးစေ၊ ကျွဲနွားဆိတ် အကောင်တဆယ်စီအစွေမရှိ၊ ကျွဲအကောင်တဆယ်ရှိမည်၊ ရှိသည့်တွင်အာ ဝေစေ၊ ရင်မရှိသမျှမှာ၊ ပပြမ်စေ၊ ကျွန်မိမ္မသုံးယောက်ထေးသောတ်၊ ကျွဲနွား ဆိပ်တဆယ်စီ၊ လယ်ပါယ်နှစ်ဆယ်ငါးရှိသည်ကိုသာဝေစေရမည်၊ ချွတ်အ အမိလင်ငယ်မနေသည်ကိုဆိုသတည်း၊ မစားလောက်၍၊ အမိချောင်းစားထို့ လျှင်ကုန်ပိုင်စေ၊ အမိလင်ငယ်နေ၍ဝေလျှင်၊ အဖဝတ်စားတန်ဆာမှန်သမျှ ကိုလေးစုစု၍၊ သုံးစုကို အမိနှင့်သွီးငယ်တို့ယူစေ၊ တစုကိုသွီးအကြီးအား ရ စေ၊ အိမ်ကိုအမိရစေ၊ သွီးကြီးအားခွဲဝေပေးသောဥစ္စာသက်ရှိ သက်မဲ့ကိုအု သိသူထင်မှတ်သား၍ထိန်းသိမ်ရမည်၊ အမိသေလျှင်၊ သွီးကြီးအားခွဲဝေ ရင်းကိုသွီးကြီးအားရစေ၊ အမိပါရင်းမှာ၊ ထေးစုစု၍တစုကိုဘထွေးရအား သုံးစုသွီးကြီးပေါက်ဖော်တို့နှင့်ယူစေ၊ ဘထွေးပါရင်း ဥစ္စာ တင်ပြီးတိုအ သား၊ အိမ်ကိုအဖိုးပြတ်၍၊ လေးစုစုပြီးလျှင်၊ တစုကိုဘထွေးရစေ၊ သုံးစုကို သွီးကြီးရစေ၊ သွီးသည်မိဘနှစ်ပါးအိမ်ဖြစ်သော့ကြောင့်ဆိုသတည်း။

belonged to both her father and mother. Of the father's clothes, let the step-mother have one half. Why is this?—because the wife owns the husband's property; this is the law when there is no issue by the second marriage. The debts are to be divided and paid as stated above. Neither the debts nor the property of the step-mother are to be divided. These are the two laws regarding the partition of property between a father and daughter.

4th. The partition between the mother and daughter, on the death of the father.

Oh excellent king! when a father dies, there are two laws for the partition of the property between the mother and daughter, which are these: Let the daughter have one female slave, two milch cows, two milch goats, one young male and female buffalo, one pay of grain land, and all the seed, vetches, paddy, corn, barley, sat, mayau, and sesamum. Let the mother and younger daughters take all the residue of the property, animate and inanimate. The price of a female slave is seven tickals of silver and a half; a cow and calf, three tickals each; the goat and kid, one and a half tickals each; the male buffalo, five tickals; the female, two and a half; the pay of land, twenty tickals; and all the seed grain, two and a half tickals of silver. If none of the things now mentioned, and of which the price has been fixed, are in possession, if only gold and silver and other property is left, let the price now laid down be paid to the eldest daughter instead. If there be not the full number of ten cows or goats, and there be ten buffaloes, the last only shall be divided; let the others that do not amount to this number be left out of the partition. A division shall only be made when there are three or four female slaves, ten buffaloes, cows, and goats, and twenty-five pays of land; this is when the mother shall not take a second husband. If the mother has consumed the whole for necessary subsistence, let her have the right to do so. If the partition be made after the mother has taken another husband, let all the father's clothes and ornaments be divided into four portions, three of which the mother and younger daughters shall take, and let the fourth be given to the eldest daughter; let the mother have the house. The property, animate and inanimate, given to the eldest daughter, shall be noted before witnesses, and (they) shall take care of it; and if the mother dies, let the eldest daughter have the property above allotted to her. Let the property brought by the mother be divided into four lots; let the step-father have one, and the eldest daughter and relations (brothers and sisters) three. The property brought by the step-father and his debts shall not be divided. The house shall be valued, and the price divided into four parts, of which let the step-father have one, and let the house go to the eldest daughter, because it is the property of her parents.

၅။ အဖသေ၍အမိနှင့်သားမွေးရာသောတရားတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ အဖသေ၍အမိနှင့်သားမွေးရာသောတရားနှစ်ပါး၊ ဟူသည်ကား။ အဖစီးဆင်၊ စီးမြင်း၊ ဖလား၊ ကြုပ်၊ ဓါး၊ ဝတ်စားတန်ဆာ၊ ကျွန်၊ ရေကိုင်၊ ကွမ်းကိုင်တို့ကိုသားကြီးအားလုံးယူစေ၊ အမိမှာလည်း အမိအဝတ်အစား၊ ဖလား၊ ကြုပ်၊ ဝတ်စားဆင်ယင်သမျှနှင့်၊ ကျွန်မိမ္မကိုအမိယူစေပြီးမှ၊ ကြွင်းသောဥစ္စာကို၊ လေးစုတစုသားကြီးယူစေ၊ သုံးစုကိုအမိနှင့်ညီငယ်တို့ရစေ။ ဤကားအမိလင်ငယ်မနေ၊ ဝေသောတရားတပါးတည်း။ ၊ အမိသုံးစား၍ကုန်လျှင်ကုန်ပိုင်စေ၊ အမိလင်ငယ်နေလျှင်၊ သားအကြီးအား ပေးဝေသောသက်ရှိသက်မဲ့ကိုသူသိပြု၍၊ သိမ်းထားရမည်၊ မကွဲသောက်၍၊ ဖတူနေရာအမိသေလျှင်၊ အထက်ပေးရင်းတိုင်းကို၊ သားကြီးအလုံးယူစေပြီးမှ၊ အမိရစုသုံးစုကို၊ လေးစုစု၍၊ တစုဘထွေးစားစေ၊ သုံးစုကိုအထက်သားကြီးစားစေ၊ ဘထွေးကပါဥစ္စာနှင့်တင်မြီမှာမဝေသာ၊ အထက်အမိတင်မြီကို လေးစုတစုဘထွေးဆပ်စေ၊ အိမ်ကိုအဖိုးပြတ်၍၊ လေးစုတစု ဘထွေးရစေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ မိဘအိမ်ဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်း။

၆။ အဖမယားငယ်နေ၊ နှစ်ပါးစုံသား၊ မိထွေးနှင့်အဖသေ၊ အဖသားနှင့်မိထွေး ပေါက်ဖော်တို့ဝေရာသောတရားတပါး။

အဖမယားနေ၊ နှစ်ပါးစုံသားမရှိ၊ မိထွေးနှင့်အဖသေ၊ အဖသားနှင့် မိထွေးပေါက်ဖော်ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား၊ အဖသက်ရှိ သက်မဲ့၊ မိထွေးဥစ္စာသက်ရှိသက်မဲ့ကို၊ သားအလုံးယူစေ၊ မိထွေးအမိအဖတို့သေ၍၊ ၎င်းတို့ဥစ္စာ၊ မိထွေးလက်တွင်မခွဲမဝေရှိလျှင်၊ မိထွေးလင်သားတဝက်၊ ပေါက်ဖော်သို့တဝက်စားစေ၊ မိထွေးအမွေကိုမှီသောကြောင့်တည်း၊ တနည်းကား၊ မိထွေးအလျှင်သေ၍၊ အဖနောက်သေသော်၊ အထက်အမွေမှီ၊ မိထွေး ဥစ္စာကိုအဖအလုံးပိုင်သည်အတိုင်း၊ လက်ရောက်ကစားစေ၊ လက်မရောက် က၊ မိထွေးပေါက်ဖော်တို့မှာ၊ ဥစ္စာသုံးစုစု၍၊ နှစ်စုမိထွေးလင်သားရစေ၊ တစု ကိုပေါက်ဖော်တို့ရစေ၊ တင်မြီကိုလည်း နည်းတူဆပ်စေ၊ ဤကားအမွေမှီ သည်ကိုဆိုသတည်း၊ အမွေမမှီကမတောင်းရဟူ၊ မနှုရှင်ရသော ဆိုတော်မူ၏၊

5th. The partition between the mother and sons on the death of the father.

Oh excellent king! when the father has died, the two laws for the partition of the inheritance between the mother and the sons are these: Let the eldest son have the riding horse, elephant, goblet, betel apparatus, sword, clothes, and ornaments, and of the slaves, the betel carrier and two water carriers; and let the mother have her clothes and ornaments, goblet, betel apparatus, and all the female slaves. Let the residue be divided into four parts, of which let the eldest son have one, and the mother and younger children three. This is the law when the mother does not marry again. If the mother uses the property for necessary subsistence, let her have the right to do so. If the mother takes another husband, the portion of the eldest son, animate and inanimate, shall be noted before witnesses, and taken care of; and if he be too young to separate from his parents, and the mother dies, let him have all that has been apportioned to him above, and having divided the portion of the mother into four parts, let the step-father have one part, and the eldest son three. The original property and the debts of the step-father shall not be divided, but of the mother's original debts let the step-father pay one fourth; having valued the house, let the step-father have one fourth. Why is this? —because it was the house of the son's parents.

6th. The partition, after the death of a person who has taken a second wife, between her, her children, relations, and the son of the deceased by his first wife.

Oh excellent king! when a father has no issue by his second wife, and they both die, leaving a son of the father by a former marriage, these are the two laws of partition between this son and the relations of his step-mother. Let him have all the property, animate and inanimate, of his father and step-mother. If her parents have died, and their property undivided is in her hands, let the son of her husband have one half, and her relations the other, because it is the inheritance of his step-mother, and within his reach.* In another case, if the step-mother shall die first, and the father afterwards, let the son have all that portion of the step-mother's inheritance that had been divided, and come into his father's possession, as it belonged to his father. Let that portion which had not come into possession be divided into three shares, and let the son have two, and the relations of the step-mother one, and let them pay the debts in the same proportion; this is when the inheritance is within reach. If he does not obtain any of the property, he shall pay none of the debts. This the sage recluse, lord Menoo, has said.

---

* That is, he became her son before it was divided.

၇။ လင်ကြီးကပါသားနှင့်၊မိထွေးတွင်မွေးသည်သား၊ဝေရာသောတရားတပါး။

လင်ကြီးကပါသားနှင့်၊ မိထွေးတွင် မွေးသည်သား၊ ဝေရာသောတရား နှစ်ပါးဟူသည်ကား၊အထက်အဖပါရင်းဥစ္စာကိုအထက်သားယူစေ၊မိထွေး ပါရင်းကိုလည်းနှစ်ပါးစုံယူစေ၊ လက်ထက်ပွားကိုသုံးစုစု၍၊နှစ်စုနှစ်ပါးစုံ သားယူစေ၊ တစုအထက်သားစားစေ၊ တင်မြီရှိလျှင်လည်းနည်းတူဆပ်စေ ဆိုသည်လည်းတပါးတည်း၊ ၊တနည်းဝေရန်ကား၊အဖပါရင်းရှိ၍၊ မိထွေးပါရင်းမရှိ၊နှစ်ပါးစုံလက်ထက်ပွားမရှိကလည်း၊ လေးစုစု၍သုံးစုအ ဖသားစားစေ၊တစုကိုနှစ်ပါးစုံသားစားစေ၊အဖကမပါ၊မိထွေးကပါလည်း၊ အထက်သားတစု၊အောက်သားသုံးစုစားစေ၊ ၊တနည်းကား၊အထက် ဥစ္စာကိုသုံးစုစု၊ အောက်ကသားတစု၊ အထက်သားနှစ်စု၊ လက်ထက်ပွား မှာ၊အောက်သားနှစ်ဆ၊အထက်သားတဆစားစေ၊ တင်မြီရှိလည်းနည်းတူ ဆပ်စေ၊

၈။ ဘထွေးနှင့်အထက်သား၊ဝေရာသောတရားတပါး။

ဘထွေးနှင့်အထက်သားဝေရာသောတရားခေါ်းကိုဆိုပေတုံအံ့၊မယား ပါသားနှင့်၊ဘထွေးမယားအတူနေရာတွင်၊မယားသေသည်၊ မယားထွေးရှိ သမျှဥစ္စာကိုလေးစုတစုလင်ရစေ၊ နောက်လင်နှင့်နေရာတွင်မှ၊မိအဥစ္စာအ မွေကိုရချေအံ့၊ ၎င်ဥစ္စာရပ်မှာသားမရှိသော်လည်း၊မယားဥစ္စာတိုင်အား ပိုင်သည်ဖြစ်သော့ကြောင့်၊ ဘထွေးတဝက်၊ အထက်သားတဝက်စားအ မြေးစုကိုဘထွေးလက်ထက်တွင်မှ၊ ရသော်လည်း၊ ဘထွေး မစားသောမျှ အထက်သားစားစေ၊တင်မြီရှိလျှင်လည်း၊နည်းတူဆပ်စေ၊ အမိထထွေးအ တူနေရာမှပွားများသောဥစ္စာရှိလျှင်၊ခြောက်စုစု၊တစုအထက်သားရစေဟု မနူမည်သော ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

၉။ သားသုံးဦး၊ဝေရာသောတရားတပါး။

သားသုံးဦးဝေရာသောတရားနှစ်ပါးကွဲပြားသည်ကိုဆိုပေတုံအံ့၊မယား ကပါသား၊ လင်ကပါသား၊ နှစ်ပါးစုံတွင် မွေးသည်သား၊ သုံးဦးတွေ့ခဲ့မိတ နှစ်ပါးသေ၍၊ ဝေရာသည်ကား၊ အမိပါသားလည်း၊ အမိပါရင်းကိုယူစေ၊ အဖပါသားလည်း၊အဖပါရင်းကိုယူစေ၊ နှစ်ပါးစုံတွင်သားလည်း၊ နှစ်ပါးစုံ တွင်ဖြစ်ပွားသည်ဥစ္စာကိုယူစေ၊ တင်မြီရှိလျှင်လည်း၊နည်းတူဆပ်စေရမည်

7th. The law of partition between the sons of a first and second marriage.

The two laws of inheritance as regards the sons of one father by a first and second wife are these: Let the son of the first marriage have all the father's original property, and let the son of the second have all that his mother brought with her; let the property acquired subsequently to the marriage with the second wife be divided into three shares; let her son have two, and the son of the first marriage one share, and let them pay the debts in the same proportion. In another case: if the father had property at the time of his marriage, and the second wife none, and if none has been acquired during their marriage, let the property be divided into four shares; let the son of the first marriage have three, and the son of the second one share. If the father had no property, and the second wife had, let the son of the first marriage have one share, and the son of the second three. In another manner; let the property originally possessed be divided into three shares; let the son of the first marriage have two, and the son of the second one share: and of the property acquired during the last marriage, let the son of the first have one, and the son of the second two shares, and let them pay the debts in the same proportion.

8th. Between the step-father and his step-sons.

I will now lay down the law as regards the partition of property between a step-father and his step-son. If the step-son be living with his step-father, at the time of his mother's death, let her property be divided into four shares, and let the husband have one. If during the time of her coverture with the second husband, she shall have inherited the property of her parents, let the husband have half of it, though she has no children by him, as the husband has a right to the wife's property; and let the step-son have the other half; and though the mother inherited her father's property during her coverture with the step-father, he has no right to the grandson's share; let his step-son have it. Let them bear the debts in the same proportions; and of the property acquired during the coverture of his mother, let the step-son have one sixth share. This Menoo, the lord hermit, hath said.

9th. The partition between the three kinds of sons.

I will now state the law of partition between the three kinds of sons. 1st, the son of the husband by a former marriage; 2nd, the son of the wife by a former marriage; 3rd, the child of this pair. On the death of the parents, let the son of the mother have the property she brought with her as her portion, the son of the father what he possessed at the time of marriage, and the son of both what had been acquired during their marriage, and let them pay the debts in the same way. Should they have had no property at the time of marriage,

ပါးစုံပါသောဥစ္စာမရှိကလည်း၊လက်ထက်ပွားသာမှုလျှင်၊ ငါးစုစုသုံးစုကို နှစ်ပါးစုံသားစားစေ၊အထက်သားတို့မှာတစုစီစားစေ၊ နှစ်ပါးစုံတွင်ထင်ရှားရှိလည်း၊နည်းတူဆပ်စေ၊ တတန်မှာလည်း၊လက်ထက်ပွားမရှိ၊ထင်ပါး၊မယားပါဥစ္စာရှိလျှင်၊လေးစုစီစု၍၊တစုကိုနှစ်ပါးစုံသားသို့ပေးစေ၊ ကြွေးမြီရှိလျှင်နည်းတူဆပ်စေ၊ လင်ပါဥစ္စာမရှိ၊ မယားပါဥစ္စာရှိ၊လက်ထက်ပွားလည်းမရှိဖြစ်လျှင်၊ထိုဥစ္စာရပ်ကိုငါးစုစု၍၊ဥစ္စာရင်းသားသုံးစု၊နှစ်ပါးစုံသားအား ဥစ္စာရင်းမပါသူသားတစုစားစေ၊တင်ကြွေးမြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ၊

၁၀။ မယားသေသော်၊ဘထွေးနှင့်သားသုံးဦး၊ဝေရာသောတရားတပါး။

အကြင်လင်မယားတို့တွင်၊သားကိုယ်စီပါကြ၍၊နှစ်ပါးစုံခြင်းသည်သား၊မယားသေသော်၊ ဘထွေးနှင့်သားသုံးဦး ဝေရာသော တရားကား၊ နှစ်ပါးအပြားရှိ၏၊သေသူအမိပါရင်းကို၊လေးစုစု၍၊တစုဘထွေးစားစေ၊ သုံးစုကို မယားကပါသားစားစေ၊ လက်ထက်ပွားရှိလျှင်၊ ရှစ်စုစု၍၊ ငါးစုဘထွေးစားစေ၊နှစ်စုကိုနှစ်ပါးစုံသားစားစေ၊တစုကိုအထက်သားစားစေ၊ ၊တနည်းလည်း၊ဘထွေးအယင်သေအံ့၊ အမိနောက်သေအံ့၊ ဘထွေးဥစ္စာရှိသော်လည်း၊ အမိပါဥစ္စာကို၊ ငါးစုစု၍၊ သုံးစုကိုအမိပါရင်းသားစားစေ၊နှစ်စုကိုသုံးစုစုပြန်၍၊တစုမှာဘထွေးသားစားစေ၊နှစ်စုကိုနှစ်ပါးစုံသားစားစေ၊မိထွေးအယင်သေ၍၊ အဖနောက်မှသေလည်းနည်းတူဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်းဝေစေ၊

၁၁။ အဖသေ၊အမိကိုသားတောင်း၍၊လေးစုတစုတွင်ပေါက်ဖော်တို့ကိုဝေရာသောတရားတပါး။

အဖသေ၊သားအမိကိုအမွေတောင်း၍၊လေးစုတစုတွင်ပေါက်ဖော်တို့ကိုဝေရာသောတရားနှစ်ပါး၊အဖစီးဆင်၊စီးမြင်း၊ဝတ်စားတန်ဆာ၊ကြွေး၊ဖလားတို့ကို၊ သားအကြီးစီးနင်းဆောင်ရွက်စေ၊ ထိုမှကြွင်းသည်ဥစ္စာကိုအမိသေမှပေါက်ဖော်တို့ကိုဝေစေ၊အမိမသေသမျှကိုမဝေသာ၊

၁၂။ အမိသေ၊အဖကိုသွီးတောင်း၍၊လေးစုတစုတွင်ပေါက်ဖော်တို့နှင့်ဝေရာ၊မဝေရာသောတရားတပါး။

အမိသေ၍၊အဖကိုသွီးတောင်းရာ၌သည်း၊အထက်နည်းတူ၊ခွဲဝေ၍စားကြစေ၊

only what has been acquired afterwards, let it be divided into five shares, and let the son of the last marriage have three, and the others one share each; let them pay the debts incurred during the last marriage in the same proportions. In case there should be no property acquired during the last marriage, only what was brought by both at the time of marriage, let the son of the last marriage have one fourth share, and let him pay one fourth of the debts. If the father had no property at the time of his second marriage, but the mother had, and there be none acquired during this marriage, let it be divided into five shares, and let the son of the party who brought the property (the mother,) have three shares, and the other two one share each, and let them pay the debts in the same proportions. Thus the recluse said.

10*th*. *The partition, on the death of the wife, between the step-father and the three kinds of sons.*

If a man and woman, having each children, shall marry and have a common family, the two laws for the partition of the property between the man and the children, on the death of the woman, are these: let the original property of the deceased mother be divided into four shares; let the step-father have one and the son of the deceased three shares. If there have been any property acquired during the second marriage, let it be divided into eight shares; let the father have five, the son of the last marriage two, and the sons by the former marriages one share. If the father dies first and the mother afterwards, though the father may have had no property, let the mother's property be divided into five shares, of which let her son have three; let the remaining two shares be divided into three; of these let the son of the father have one, and the son of the last marriage the other two. Should the mother die first and the father afterwards, let the same relative proportions be observed.

11*th*. *The law that one-fourth is to be divided amongst the children, on the son's demanding his inheritance from his mother, on the father's death.*

In case of the father's death and the sons demanding their inheritance from the mother, the two laws for the partition of one-fourth share amongst the relations; let the eldest son have the father's elephant, horse, clothes, ornaments, betel aparatus, sword and goglet, and let the residue of the property at the mother's death be divided amongst the relations, (to brothers and sisters of the eldest son?) it must not be divided till her dea.h.*

12*th*. *The law prescribing when one fourth is or is not to be divided amongst the children, on the daughter's demanding her inheritance, on the death of the mother.*

In case of the mother's death and the daughters' demanding their inheritance of their father, the same rule holds as above laid down.

* This and the following section are quite at variance with sections [illegible] and [illegible] of this vol., which treat of the same case

၁၃။ ၎င်မိဘနှစ်ပါးသေ၍၊ သားယောကျ်ားမရှိ၊ သားမိမ္ဘသာရှိ၍၊ ဝေရာသော
တရားတပါး။

၎င်မိဘနှစ်ပါးသေ၍၊သားမိမ္ဘသာရှိ၍၊ဝေရာသောတရားတပါး။ အမိ
ဝတ်သောတန်ဆာဆင်ယင်သမျှကို သွီးကြီး ယူစေ၊အဖဝတ်စားတန်ဆာမှ
၍၊မှိုမှိုသမျှသက်မှိသက်မဲ့ကို၊အစုနှစ်ဆယ်စု၍၊ တစုကိုသွီးကြီး ယူစေ၊မှိုး
အကြွင်းကို အစုနှစ်ဆယ်စုပြန်၍၊ သွီးလပ်တစု ယူစေ၊ ၎င်နည်းတူ၊အစု
နှစ်ဆယ်စု၍၊တစုကိုသွီးမှိုသမျှယူစေ၊ သုံးကြိမ်သုံးဖန်စုပြီးမှ၊ ကြွင်းသော
ဥစ္စာကို၊ အညီအမျှဝေယူစားကြစေ၊ စုနှစ်ကြိမ်စုနှစ်ဖန်စု၍ အမျှပေးစေရ
လည်း၊ ရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏၊ဤသို့ဝေမည်တွင်၊ မိဘအလှူအိုရည်၍အား
ပေဦး၊ထားပြီးနောက်မှဝေရာသည်၊

၁၄။ မိဘနှစ်ပါးသေ၊သားယောကျ်ားချည်းရှိ၊ဝေရာသောတရားတပါး။

မိဘနှစ်ပါးသေ၍၊သားယောကျ်ားချည်းရှိ၍၊ဝေရာသောတရားဟူသမို
ကား၊ အဖဆင်ယင်သောဝတ်စားတန်ဆာတို့ကိုသားကြီး ယူစေပြီးမှ၊ အမိ
ဆင်ယင်သောဝတ်စားတန်ဆာနှင့်၊မိဘနှစ်ပါးပိုင်ထိုက်သမျှဥစ္စာ၊ အသက်ရှိ
သက်မဲ့ကို၊ဆယ်စုစု၍၊ တစုကိုသားကြီး ယူစေဦး၊ ကျန်ကိုးစုကို၊ ဆယ်စုစု
ပြန်၍၊တစုကိုသားလပ်ယူစေ၊ ၎င်နည်းတူ၊ဆယ်စုစု၍၊သားတစုယူစေပြီး
မှအညီယူစေ၊စုနှစ်ကြိမ်စုနှစ်ဖန်စုမှ၊အညီယူစေလည်းဟူတော်မူ၏၊၎င်မှာ
လည်းအလှူအိုထား၍ပေးရမည်၊

၊မိဘနှစ်ပါးသေ၍၊သားယောကျ်ား၊သားမိမ္ဘတို့ရှိလျှင်၊သားကြီးသည်
အဖအဝတ်တန်ဆာကိုယူစေ၊ သွီးကြီးလည်းအမိအဝတ်တန်ဆာကိုယူစေ၊
ကြွင်းသမျှဥစ္စာရပ်သက်ရှိ၊ သက်မဲ့ကို၊တဆယ်ငါးစုစု၍၊ အစည်အတိုင်း
ကောက်စေ၊သုံးကြိမ်သုံးဖန်စု၍ကြွင်းသည်ကိုအမျှဝေစေ၊ စုနှစ်ကြိမ်စုနှစ်ဖန်
စု၍ ကြွင်းသည်ကိုအမျှဝေစေ၊ ၎င်တွင်လည်းအလှူပေးအိုမဝေမှီထားစေရ
ဆိုတော်မူ၏၊

၁၅။ မိဘနှစ်ပါးမသေမှီ၊သားကြီးသေ၍၊ သားကြီးသားနှင့်၊ဘထွေးအမိုးဆိုင်ဝေ
ရာသောတရားတပါး။

မိဘနှစ်ပါးမသေမှီသားကြီးသေ၍၊သေသူသားနှင့်၊ဘထွေးအမိုးဆိုင်ဝေ
ရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား၊သားကြီးခြောရထားသည်၊မိဘနှစ်ပါး

13th. ***Both father and mother having died, leaving only daughters, the law of partition amongst them.***

In case of the death of both father and mother, and there be only female children, let the eldest daughter have all the mother's clothes and ornaments, and let the father's clothes and all other property, animate and inanimate, be divided into twenty shares, of which let the eldest daughter take one; then let the residue be again divided into twenty, and let the second daughter have one share; let the residue be for the third time divided into twenty, and each of the other children have one share; and let the residue after this be equally divided amongst all. It has also been said by my lord hermit, that the division (into twenty) should be repeated seven times, and then the equal division made; but a portion of the property must be first set aside for religious purposes on the parents' account.

14th. ***Both father and mother dying and leaving only sons, the law of partition amongst them.***

In case of the death of both father and mother, and their leaving only sons: After the eldest son has taken the clothes and ornaments of the father, let all the residue of the property, animate and inanimate, with the mother's clothes and ornaments, be divided into ten parts, and let the eldest son have one; let the residue be again divided into ten, and let the second son have one share; let the remainder be again divided into ten, and let the other children each have a share: and let the rest be divided equally amongst all. In this case also, it has been laid down that the division into ten shall be repeated seven times, and here also some must be set apart for religious offerings.

If the father and mother both die, leaving male and female children, let the eldest son have the clothes and ornaments of the father, and the eldest daughter the clothes and ornaments of the mother; the residue of the property, animate and inanimate, shall be divided into fifteen shares, and let each take one according to age; having added them together and divided them three times, let the residue then be divided equally. In this case also, seven divisions have been ordered prior to the equal distribution of the residue. Here also a portion must be set aside for religious offerings.

15th. ***The eldest child having died before the parents, the law of partition between his child, and the uncles and aunts by the father or mother's side.***

If the eldest son dies before his father and mother, the law of inheritance between his son and his son's uncles and aunts, is this: Because in case of the death of father and mother, the eldest son* is

---

* A[illegible]atha, the eldest son of a marriage properly celebrated, that is, with the consent of parents

သေစေကာမူ၊ အစ်ကိုကြီးသော်အဖဆိုချေသည်ဖြစ်သောကြောင့်၊ ညီအမ နှင့်အစ်ကိုကြီးသားအမျှစားစေဟုဆိုတော်မူ၏၊

မိဘနှစ်ပါးမသေမှီ၊ သို့ကြီးသေ၍၊ သို့ကြီးသို့နှင့်၊ မိထွေး ဦး ရီးဝေရ သောတရားတပါးဟူသည်ကား၊ အစ်မကြီးသို့သည်၊ ညီမမိထွေးနှင့်အမျှ စားစေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ အစ်မကြီးသာလျှင်အမိဆိုချေသော ကြောင့်တည်း၊

မိဘနှစ်ပါးမသေမှီ၊ သားလတ်၊ သို့လတ်တို့သေ၍၊ ၎င်းသားထွေး၊ သို့ထွေး သားသို့နှင့်၊ အမိအဖပေါက်ဖော်ဝေရသောတရားတပါးဟူသည်ကား၊ မိ ဘတို့အမွေကို၊ ချင့်မိချင့်ဘတို့ရစုတွင်၊ ထေးစုတစု၊ သို့ထွေးသားထွေးအား သို့တို့စားစေဟုဆို၏၊

၁၆၊ ၎င်မိဘနှစ်ပါးသေသောနောက်၊ အမွေမဝေမှီ၊ အမွေခံသားသို့သေ၍၊ မြေးအား သမက်တို့ကိုဝေရာသောတရားဘပါး၊

မိဘနှစ်ပါးသေသောနောက်၊ အမွေမဝေမှီ၊ အမွေခံသားသေ၍၊ မြေးမ သားသို့တို့ကို၊ ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား၊ မိဘသေပြီးနောက်၊ အမွေမှီသည်ဖြစ်သောကြောင့်၊ သားကြီး၊ သားလတ်စားထိုက်သည်အတိုင်း၊ သေသူအမွေကို၊ မယားဖြစ်လည်းအစုမှနို့၊ သားဖြစ်လည်းအစုမှနို့စားစေ၊ အမွေရှင်မိဘနှစ်ပါးသေနောက်မှ၊ အမွေခံသားသေ၍စားထိုက်သတည်း၊

၁၇၊ မိဘနှစ်ပါးသေပြီးနောက်၊ သို့သားသေလျှင်၊ သေသူသားသို့ထိုဝေစေရ သောတရားဘပါး၊

မိဘနှစ်ပါးသေပြီးနောက်၊ သို့သေလျှင်သေသူလင်သားသို့ထိုကိုဝေရ သောတရားဘပါးဟူသည်ကား၊ သေသူတို့မိဘနောက်မှသေ၍၊ အမွေကို ချေသည်ဖြစ်သောကြောင့်၊ သေသူလင်သားသို့တို့သည်၊ သေသူအစုခံထိုက် သည်အတိုင်းစားစေ၊ တင်မြဲရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ၊ ၊မိဘနှစ်ပါးသေ ပြီးနောက်၊ အမွေမဝေခင်၊ အိမ်ထောင်မကျသေးသောသားသော်လျှင်၊ သေ သောသား၌ရွာကို၊ ပေါက်ဖော်တို့ ဝေရာသောတရားတပါး ဟူသည်ကား၊ သေသူအစုကို၊ ပေါက်ဖော်ကြီးငယ်အညီအမျှဝေစားစေဟုမနူဆိုတော်မူ၏၊

၁၈၊ မိဘနှစ်ပါးသေပြီးနောက်၊ သားသို့အသီးနေရာတွင်၊ အမွေမဆက်ဆံရသော တရားတပါး၊

အမိအဖသေပြီးနောက်၊ သားသို့အသီးအသီးနေရာတွင်၊ အမွေမဆက် ဆံရာတရားတပါးဟူသည်ကား၊ ထိုပေါက်ဖော်တို့သည်၊ အသီးအခြားနေရ

called father, let his son, and his (the eldest son's) younger brothers, share alike.

Should the eldest daughter die before the father and mother, this is the law for the partition of the inheritance between her daughter and her daughter's uncles and aunts: That the daughter of the eldest daughter, and her (the eldest daughter's) younger sisters, shall share alike, because the eldest daughter, when grown up, stands in the place of a mother.

In case of the death of the younger children occurring before the parents, the law for the partition of the inheritance between their children and the (co-heirs) relations of their parents is this: The children of the deceased have one fourth of the share which would have come to their parents.

16*th*. *After the death of the parents, and before the partition of the property, the sons and daughters entitled to a portion having also died, the law of partition between the sons and daughters-in-law.*

If after the death of the parents, and before the partition of the property, a son, entitled to a share in the inheritance, shall die, the law for partition between the daughter-in-law and her children is this: Because she was in reach of a portion, (that is, was alive at the death of his parents,) let them have the full share of the deceased's property: be he eldest or younger, be it his wife or his child, they are entitled to his full share; as their father died after the death of his parents who left the estate, his children are entitled to inherit. If after the death of her parents, the daughter shall die, the law of partition that applies to her husband and children is this: The deceased daughter having died after her parents, is within reach of a share; her husband and children are entitled to that share; let them have what she had a right to, and let them pay a proportionate share of the debts.

17*th*. *After the death of the parents, if the sons or daughters die, the law for the partition of their property between their relations.*

If after the death of the parents, and before the division of the property left, an unmarried child shall die, the law for the partition of the deceased child's effects amongst the relations (brothers and sisters) is, that they shall share in equal proportions.

18*th*. *After the death of the parents, when the property is divided amongst the children, and they are living separately, the law that it shall not ascend.*

When after the death of the parents each of the children is established in his own house, the law that the property shall not ascend is

this: If after the heirs have received their shares, and established themselves separately, one shall die without leaving direct heirs, i. e. wife or husband, son or daughter, let the property not ascend to the elder brothers or sisters; let the younger brothers and sisters only of the deceased share it. This is what is meant by not allowing the property to ascend.

19th. Though it is said the property shall not ascend, the law when it shall do so.

Though this is the law, why is it also said, "the father and mother of the deceased have a right to his property"?—because if the parents be alive, and the deceased has no other relations, they shall inherit his property, as, by way of illustration, the offerings intended to be made to the priests may be offered to God. If the deceased has no father, mother, sons, daughters, or relations, (brothers and sisters,) the law by which the grandfather and mother inherit is this: If there be none of the above-named heirs, six (degrees of) relatives of the husband and six of the wife are laid down as heirs; but if the own grandfather and grandmother are alive, they shall inherit before these six relatives. I will make a comparison: as the water of the main ocean receives the waters of the five hundred smaller rivers which have flowed into the five large ones, the grandfather and grandmother have a right to the property.*

20th. The grandfather having died, the grandmother takes another husband and dies without issue, the law for partition of the original property of the grandmother between her grandchildren and the step-grandfather.

If the grandfather be dead, and the grandmother has taken a second husband, and died without issue, the law of partition as regards the step-grandfather and the grandchildren of the deceased is this: If the grandmother dies whilst she, her grandchildren, and husband are living together, if she has any property which was originally her own, let her children, if she has any, inherit three fourths of it, (and the step grand-father one fourth;) if she has only grand-children, let them have one half and the step grand-father the other. Why is this? —because the grand-son is the point, and the son the root; let the debts be paid in the same proportion. If there be any property acquired since the marriage, let it be divided into eight shares, of which let the grandsons have one.

21st. Partition between the children of a step-grandfather, and the children of a marriage as above.

If the grandfather dies, and the grandmother, marrying again, has

* Rather an inverted comparison.

ထွေးသား၊ အဖွားပါရင်းမြေးသုံးယောက်ဝေရာသောတရားကား၊ အဖွားက ပါရင်းဥစ္စာကို၊ မြေးအတူနေရာအလုံးပါလေသည်။ ချင့်ကား ချင့်မိဘအစုမခွ သေး၊ အဖွားနှင့်မြေးအမိုးထံရောက်လျှင်၊ အဖအမိအစုကိုမြေးခံရကောင်း သည်မဆိုသာချေ။ ချင့်ဘွားတွင်ပါသမျှဥစ္စာကို၊ လေးစုစု၍၊ တစုကိုအမိုး ထွေးယူစေ၊ သုံးစုကျန်ကိုအဖွားနှင့်မွေးသည်သား၊ ပါရင်းမြေးစားစေ၊ နှစ်စု ကိုအမိုးထွေးမွေးသည်သားစားစေ၊ တင်ပြီရှိလဦးနည်းတူဆပ်စေ၊ အဘယ် ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ အမွေမခွဲမဝေ၊ အဖွား၌တလုံးတည်း ပါချေသော ကြောင့်တည်း။ လက်ထက်ပွားရှိ[illegible]၊ ရှစ်စုစု၍၊ တစုမြေးရစေ၊ တင်ပြီရှိ လည်းနည်းတူဆပ်စေ၊ မြေးတွင်မိဘ[illegible] သီးခြားပါသမျှမှာ၊ အမိုးထွေးနှင့် အဖွားရင်းသား မစားသာချေ၊ [illegible]သည်အတူလိုက်၍မနေ၊ ဥစ္စာလည်း အဖွားသို့မပါလျှင်၊ မြေးကမရသာ[illegible] မိုးထွေးတွင်မွေးသည်သား၊ တို့သာ ခံစားစေ၊ မြေးအတူအဖွားနှင့်လိုက်၍နေက၊ အထက်အမိုးဥစ္စာပါသည်တွင် သား၊ အဖွားမရှိလျှင်၊ လေးစုစု၍၊ သုံးစုစားရမည်၊ တစုကိုအမိုးထွေးစားစေ၊ အဖွား ဥစ္စာယိုးဖြစ်ချေက၊ အဖွား သေက၊ လေးစု တစု မျှသာ မြေးစားစေ၊ အဖွားနှင့်အတူမနေလျှင်မရသာချေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ အဖွား ကိုမခင်မယင်သောကြောင့်တည်း၊ အမိုးပါမြေးနှင့်၊ အဖွားထွေးတွင်မွေးသည့် သား၊ ၎င်ဥစ္စာရပ်များကိုလည်း၊ နည်းတူဖြစ်စေဟုရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၂၂။ မိဘနှစ်ပါးရှိစည်၊ သားကြီး၊ သမီးကြီးအသီးစား၍အခြားနေရာ၌၊ မိုးထိုးမြေ လယ်ယာ၊ ဥယည်၊ ကျေးကျွန်၊ သက်ရှိ၊ သက်မဲ့ကိုမိဘမပေးဘဲ၊ သီးခြားယူ၍သုံး ဆောင်သုံးစားသောဥစ္စာကိုမိဘနှစ်ပါးမရှိနောက်၊ ပေါက်ဖော်တို့နှင့်ဝေရာ၊ မဝေ ရာသောတရားတပါး။

မိဘနှစ်ပါးရှိစည်၊ သားကြီး၊ သမီးကြီးအသီးစား၍အခြားနေရာ၌၊ မြေ **လယ်ယာ၊ ကျေးကျွန်၊ သက်ရှိ၊ သ**က်မဲ့ကိုမိဘမပေးဘဲ၊ သီးခြားယူ၍ဥစ္စာ **ရပ်ကိုမိဘနှစ်ပါးမရှိလျှင်၊ ပေါက်**ဖော်တို့နှင့်ဝေရာ၊ မဝေရာသောတရားနှစ် **ပါးဟူသော်ကား၊ မိဘပိုင်ဆိုက်**သမျှတွင်၊ သားကြီး သမီးကြီးတို့ထက်ဝက် **ဖြစ်စေ၊ သုံးစုတစုဖြစ်စေသိမ်ယူသ**ည်၊ ထိုဥစ္စာကို၊ သားကြီးသမီးကြီးတို့သင်း **သီးဥစ္စာဖြစ်သတည်း၊ အဘယ်ကြော**င့်နည်းဟူမူကား၊ အစ်ကိုကြီးသော်အား၊ **အစ်မကြီးသော်အမိဖြစ်ချေသော့ကြော**င့်၊ သင်းသီးသာယူသတည်း၊ သို့သော် **လည်း၊ ထိုသားကြီးသမီးကြီးမရှိသော**ခဲ့၊ သေသူမယားလင်တို့တွင်မှဆိုလျှင်

lren, the law for the partition of the inheritance, on her death, een the step-grandfather, the children of that marriage, and the dchildren of the deceased, is this: If the original property of the dmother has been kept undivided, and she had it all with her, her grandson living with her, and if his father and mother have ived no share after the marriage of his grandmother with his step-dfather, he shall not demand the share of his parents. One fourth l the grandmother's property shall go to the step-grandfather; let remainder be divided into five shares, and let the grandchild that with her have three, and the children by the step-grandfather two es; and if there be debts, let them pay them in the same propor-

Why is this?—because the property has not been divided, but es down to them entire, as it was with the grandmother. If there ny property acquired during the marriage, let it be divided into t shares, and let the grandchild have one share, and pay his pro-ionate share of the debts incurred in the same time. If the grand-brought any property of his parents, direct and separately, the -grandfather and his children shall have no share in that. If the idson does not live with his grandmother, and she had no proper-f her own, he shall not inherit; only the children born to the -grandfather shall inherit. If the grandson comes and lives with grandmother, after her death he shall have three fourths of the erty of his own grandfather, and the step-grandfather one fourth; of the grandmother's own original property, let him (the grand-have only one fourth. If he does not live with his grandmother, hall not share. Why is this?—because he did not agree with

Let the law be the same with the grandchildren living with a idfather, and the children and grandchildren of a step-grandfa-. This the lord hermit said.

1. When, during the lifetime of the parents, the eldest children, ithout their having been given to them by the parents, shall have iken fields, plantations, gardens, silver, slaves, animate or inani-ate property, and established themselves separately, the law as to hat portion of such property then in use by them shall, on the eath of the parents, be divided amongst the relations (brothers and sters.)

, during the lifetime of the parents, the grown-up children, having a share, and living separately from the parents, shall take, with-special gift of the parents, lands, money, slaves, animate or inani-s property, the laws whether this property shall or shall not be ded amongst the heirs at the death of the parents, are two. If eldest son or daughter has taken one half of the whole property heir parents, or one third, this is their own proper share. Why is?—because the eldest son is in the place of the father, and the st daughter in the place of the mother; for this reason, they are

Go

ထက်ဝက်ဥစ္စာကို ပေါက်ဖော်စုတို့သို့ ဝေစားစေ၊ ၎င်းတို့တွင်သေအမွေထည်း နည်းတူဝေစားစေ၊

၂၃။ သားလပ်၊သွီးလပ်၊သားငယ်၊သွီးငယ်တို့၊ မိဘဥစ္စာကိုသီးခြားထူးခံလိုလျှင် ဝေရာ၊မဝေရာသောတရားတပါး။

မိဘနှစ်ပါးရှိစည်၊သားလပ်၊သွီးလပ်၊သားငယ်၊သွီးငယ်တို့ မိဘဥစ္စာ မြေ၊လယ်ယာ၊ကြေးကျွန်၊ သက်ရှိ၊ သက်မဲ့ကိုမိဘမပေးတဲ၊ ထပ်ထားရှိ ယတ်ပါထတ်ဝက်၊ သွီးစုလုပ်စား၍၊ မိဘသေလျှင်၊ထတ်ဝက်ဥစ္စာကိုသင်း သီးဖြစ်စေ၊ထက်ဝက်ဥစ္စာကိုပေါက်ဖော်စုဝေစေထူ့ရှင်မနူဆိုတော်မူ၏ ၊ တနည်းကား၊မိဘဥစ္စာသက်ရှိ၊သက်မဲ့ကိုဆယ်စုတစုသားထပ်၊သားငယ်၊ သွီးလပ်၊သွီးငယ်တို့၊မိဘရှိစည်ယူလိုက်၍၊မိဘမပေးသော်လည်း၊မိဘနှစ် ပါးသေလျှင်၊သင်းသီးဖြစ်စေ၊မိဘဥစ္စာတွင်းသမျှမှာ၊အထက်ဆိုခဲ့ပြီးသော ယောက်ျားမိမ္မအမွေခံတို့ကို၊တရားစုခွဲဝေပေးသည်အတိုင်း၊ဝေထူ့စေသော ထုမှာထားတော်မူ၏၊

၂၄။ မိဘဥစ္စာကိုသားကြီး၊ သွီးကြီး၊ သားလပ်၊ သွီးလပ်တို့တလိုးတည်းရှိစည်၊ အသီးစား၊အခြားနေစည်ယူလုပ်သည်ကိုဝေရာသောတရားတပါး။

မိဘတို့ရှိစည်၊ မိဘဥစ္စာကိုသားကြီး၊ သွီးကြီး၊သားလပ်၊သွီးလပ်တို့ အသီးစားအခြားနေရာ၊လယ်၊မြေ၊ယာ၊ကျွန်၊ကျွဲ၊နွားအကုန်လက်ရောက် ဖြစ်လေသော်လည်း၊ မိဘမရှိလျှင်၊ သင်းသီးမဆိုသာ၊ ပေါက်ဖော်တို့ခွဲဝေ စားစေ၊အနည်းငယ်ဖြစ်မှ၊သင်းသီးဖြစ်စေ၊ရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏၊

၂၅။ ကောက်မွေးသောသားနှင့်၊အမိအဖ၊ ပေါက်ဖော်သားချင်းတို့ဝေရာသော တရားတပါး။

ကောက်၍မွေးသောသားသွီးနှင့်၊သားရင်း၊သွီးရင်းဝေရာသောတရား နှစ်ပါးဟူသည်ကား၊သားရင်းအခြားနေ၍၊ ကောက်၍မွေးသော သားသွီး သည်မိဘနှင့်အတူနေ၍၊ မိဘနှစ်ပါးသေလျှင်၊ သက်ရှိ၊သက်မဲ့ဥစ္စာရပ်ကို ခြောက်စုစု၍၊တစုကိုကောက်၍မွေးသောသားစားစေ၊ ငါးစုကိုသားရင်း၊ သွီးရင်းတို့စားစေ၊ ၊ကောက်မွေးသောသားတခြားနေ၍၊သားရင်း၊ သွီးရင်းအတူမိဘနှင့်နေသော်၊ကောက်မွေးသောသားသည်၊ မိဘအမွေကို မစားသာချေ၊ လက်ရောက်ပေးသမျှကိုသာရစေ၊ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူ မူကား၊ကျေးဇူးမှန်းမသိသော့ကြောင့်တည်းဟုဆိုတော်မူ၏၊ ၊ကောက်

their separate property. But if the eldest son or daughter shall die, the wife or husband of the deceased shall divide one half the property (so separated) with the relations (brothers and sisters of the deceased,) if they demand it. If they leave only children, they shall be entitled to the same share.

23d. The younger children under the same circumstances.

If the second son or daughter, or younger children, during the life of the parents, shall have taken, without any formal gift from the parents, land, fields, money, slaves, or any property, animate or inanimate, property to the extent of one third or one half, one half of this, on the death of the parents, shall be their theng-thee; the other half they must restore to be divided amongst the brothers and sisters. It is also directed in another manner; if the younger children shall have taken one tenth of the property of their parents, this, at their death, shall become theng-thee, and the residue shall be divided amongst the heirs, male and female, as above laid down.

24th. The elder and younger children, having taken the property of their parents, live together apart, the law for the partition of this property.

If the whole of the property shall have been taken during the life of the parents by the eldest or second son or daughter, it shall not be theng-thee; at the death of the parents let the brothers and sisters have a share; only a small portion shall be theng-thee. Thus the royal hermit said.

25th. The law for partition of the property between an adopted son, and the relations of the adopting father and mother.

The two laws for the partition of the property between an adopted child and the own children of the adopting father and mother are: If their own children are living separately, and the adopted child with the parents, and they shall both die, one sixth of all their property, animate and inanimate, shall be given to the adopted child, and five sixths to the true children. If the adopted child be not living with the parents, and their own children are, he shall have no right to share; let him have only what he has received in gift. Why is this? —because he was ungrateful. The law for partition between the

၍မွေးသောသားနှင့်၊ အမိအဖ ပေါက်ဖော်သားချင်းတို့ ဝေရာသော တရားတပါးဟူသည်ကား၊ကောက်၍မွေးသောသားသည်၊မိဘနှင့်အတူနေ၍၊ထိုတို့နှစ်ပါးသေအံ့၊ ကောက်၍မွေးသောသားနှင့်၊သေသူနှစ်ပါးပေါက်ဖော်တို့ အမျှစားစေ၊ကောက်၍မွေးသောသားသည်၊ အသီးစားအခြားနေဖြစ်ခဲ့က၊ ကောက်၍မွေးသည်သားမစားသာပြီ၊ သေသူနှစ်ယောက်ပေါက်ဖော်တို့က၊ အမွေသက်ရာစားစေ၊အမွေသက်ရာဟူသည်ကား၊ထိုလင်မယားနှစ်ယောက်တွင်၊ပါရင်းလက်ထက်ပွားရှိအံ့၊နောက်သေသောသူသည်၊ အမွေခံမည်ချေသည်၊နောက်သေသောသူ၏အမျိုးပေါက်ဖော်စားစေ၊ တင်မြဲရှိလည်း၊နည်းတူဆပ်စေ၊ သေသူနှစ်ယောက်၏အလောင်းကို၊နှစ်ဦးသားပေါက်ဖော်သားချင်းတို့၊ဖုတ်ကြည်သင်းဂြိုဟ်လျှင်အညီစားစေ၊ ၊တနည်းလည်း၊ ကောက် ၍ မွေးသောသားသည်သူစိမ်း မဟုတ်၊ အမွေခံခြောက်ယောက်အဝင်ဖြစ်က၊အသီးစားအခြားနေသည်မှန်စေကာမူ၊သားရင်း၊ သမီးရင်းမရှိက၊ ပေါက်ဖော်တို့နှင့်၊သေသူဥစ္စာကိုခွဲဝေစားစေဟု၊ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

၂၆။ အကြင်လင်မယားတို့တွင်၊သားသမီးရှိလျက်၊သူတပါး၏သားသမီးကိုသားသမီးပြုမည်၊သူသိ၊သူထင်ယူ၍မွေးကျွေး၏၊ မိဘနှစ်ပါးသေလျက်၊ဝေရာ၊မဝေရာသောတရားတပါး၊

အကြင်မယားတို့တွင်၊သားသမီးရင်းရှိလျက်၊ သူတပါး၏ သားသမီးကိုသားသမီးပြုမည်၊သူသိသူထင်ယူ၍ကျွေးမွေး၏၊မိဘနှစ်ပါး သေလျှင်၊ ဝေရာသောတရားနှစ်ပါး ဟူသော်ကား၊ အကျော် အစော ကိတ္တိမ သားဖြစ်လျက်၊ အမိအဖပြုသူနှင့်အတူမနေ၊အရွယ်ရောက်၍၊မိဘရင်းသို့ပြန်၍နေအံ့၊ မယားလင်နေ၍၊ သီးခြားနေအံ့၊ ထိုကောက်ယူသိမ်းပိုက်၍၊ အမိပြုသောသူဥစ္စာကို၊မစားမဝေသာ၊လက်ရောက်ကိုသာရစေ၊ ၊တနည်းကား၊ မိဘပြုသူတို့နှင့်၊ကိတ္တိမသားအတူနေ၍၊ မိဘပြုသူသေအံ့၊ ထိုကိတ္တိမအကျော်အစောပြုသောသားသမီး၊ မိဘ၌အကြီးဖြစ်လျှင်၊ အကြီးအလိုက်၊ အလတ်ဖြစ်လျှင်၊ အလတ်အလိုက်၊အထွေးအနှောင်းဖြစ်လျှင်၊ အထွေးအနှောင်းအလိုက်ခံစားစေ၊ဆိုခြင်းကား၊သားရင်း၊သမီးရင်း၊အကြီးကိုအကြီးချင်း၊ သား၊လတ်၊သမီးလတ်အရင်းနှင့်၊ သားထွေး၊ သားနှောင်း အရင်းနှင့် အမျှစားစေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ထိုအကျော်အစောပြုသူတို့၏မိဘအရင်းအမွေကိုမြို၍မစားရ၊လွှတ်ချေသောကြောင့်တည်း၊

adopted child and the relatives of the adopting parents is this: If the adopted child shall be living with the adopting parents at the time of their death, let him share equally with the relations (brothers and sisters) of the deceased. If the adopted son shall have received a portion, and shall be living separate, he shall have no share; the property shall descend to the relatives of the deceased. Though it is said, let the relatives inherit, yet if the deceased man and his wife had separate property at the time of marriage, and property conjointly acquired during marriage, the survivor is the heir, and the relatives of such survivor shall not inherit until his or her death; they shall pay the debts according to their share. If the relations of both shall combine at the funeral obsequies, let them share alike. In another case; when the adopted child is not a stranger, but within the six degrees (of kindred) which entitle him to a share, if there be no children of the adopting parents, let him have an equal share with the relations, even although he lived apart. This the lord hermit said.

20th. If a husband and wife, having children of their own, shall publicly and notoriously adopt and bring up the child of another, the law by which such children shall or shall not inherit on the death of the parents.

If a man has children by his wife, and shall publicly state his intention of adopting the child of another person, and shall take and support the child openly, the two laws for the partition of the property are these: If the child, being a notoriously adopted child, shall not live with the parents who adopted him, but shall publicly return at the age of puberty and live with his own parents, or shall marry and live separately, he shall have no share in the property of the parents who adopted him; let him only have what may already have come into his possession. In case the adopted child shall live with his adopting parents, and they shall die, let him share as eldest, second, or younger, according to the true children of the deceased. If it be of the same age as the eldest child of the adopting parents, or as the second, or younger, it shall share equally with them. Why is this?—because a child so publicly and notoriously adopted shall not return and share in the inheritance left by his own parents.

27th. The law of partition between such publicly adopted children, and the relations of the father and mother, what shall, and what shall not be divided.

The two laws regarding the partition of the property between a child so publicly adopted, and the relations of the parents: If there be no descendants from either, sons, grandsons, great grandsons, or great great grandsons, none of the four heirs, the adopted child shall at the death of the parents inherit all their property; the relations of the deceased shall have no share. Why is this?—because the adopted child has no share in the property of his own parents. If the deceased parents had any property of their parents which had not come into their possession, let the adopted child and the relations share this equally, and pay the debts in the same proportion. This the lord hermit said.

28th. The parents, sons, daughters, sons and daughters-in-law, living together, a husband or wife dies, the law for the partition between the son or daughter, son or daughter-in-law, and the father and mother, or father and mother-in-law, what shall, and what shall not be divided.

In case the parents and their children, sons and daughters-in-law, are living together, if a son or daughter dies, the two laws by which their property is shared by the son or daughter-in-law, (relict of deceased,) and the father and mother-in-law, are these: If the daughter dies before she has any family, let the son-in-law have all the property, animate and inanimate, which was given to him at the time of marriage; let him also have all her personal chattels, and all property actually in possession; the parents of the deceased shall have no share in these; nor shall the son-in-law, though he demand the wife's inheritance of her parents, have any right to obtain it. Besides this, he shall not recover any of his wife's property actually in the possession or keeping of her parents; they shall retain it. But if it has been placed in their charge after the marriage, the parents and son-in-law shall share it equally between them; this is said when the (young couple) have no family. If there be any children, they shall inherit the property left by their grand parents. Thus the lord recluse said.

In another case; if the woman shall live with her husband in his parents' house, and the husband shall die, let the law be the same as above, that is to say, if there be no children born to them. If there be any children, let them inherit the grand parents' property.

29th. Parents having given their children a sufficiency, one son with whom the parents are living, dies without issue, the law of partition between the parents and widow of the deceased.

If after the parents have set their children up separately, one of the sons with whom the parents are living, shall die, leaving no children by his wife, the law by which the property is divided between the daughter-in-law and her father and mother-in-law, is this: If after the children have been set up separately, the parents shall live with one of them, and the son or daughter with whom they are residing dies, leaving no issue, let all the property of the wife or husband of the deceased be divided into four parts, and let the parents of the deceased have one part, and the son or daughter-in-law three. In case there be children, let the property be divided into three shares, of which let the mother or father-in-law have one, the daughter or son-in-law one, and the children one. Thus Menoo the lord hermit said.

30th. A daughter and son-in-law living separately in a house of their own, the daughter returns to the house of her parents, and there dies, the law for the partition of her property.

A daughter and son-in-law have gone to live away from their parents in a separate house, but the daughter returns to her parents' house, and there dies, the law for the partition of her property between the son-in-law and his father and mother-in-law in such a case is this: If any man and wife, whilst dwelling in a separate house (from their parents,) shall have property that came from the husband's parents, from the wife's parents, and property acquired during their marriage, and the wife, returning to the house of her parents, shall there die, let her parents have half of the property that came with the deceased, and that acquired during the time that she lived with her husband, and let the son-in-law have the other half, as well as all the property he brought with him, and his wife's personal chattels and wedding presents. If the deceased had no property at marriage, but all the property was that of the son-in-law, let his father and mother-in-law have only one half of the property their daughter brought with her to their house; they shall have no share of property so brought. Should she have children, if what she took with her to her parents' house be expended, let it be so, but if not, her relations shall have no share in it; on the death of their grandfather and grandmother, let it go to her children. If she has no children, the son-in-law shall not claim this property as his wife's; her relations only shall share it, and let them pay a proportionate share of the debts. Thus the sage recluse said.

In case the son and daughter-in-law, having separated from their parents, live in a house of their own, and the son shall return and die in the house of his parents, the law for the partition of his property

တရားတပါးဟူသည်ကား၊ လင်မယားတို့သည်၊ အသီးစား၍အခြားနေရာ၌၊ လင်မိဘကပါသောဥစ္စာ၊ မယားမိဘကပါသောဥစ္စာ၊ လက်ထက်ပွားသုံးရပ်ရှိသည်နှင့်၊ သားသည်မိဘအိမ်သို့ပြန်လည်နေရာသောသော်၊ သေသူကပါရင်းဥစ္စာနှင့်၊ လက်ထက်ပွားတဝက်ကို၊ သေသူမိဘဖြစ်သူစားစေ၊ ၎င်ခြွေးမလက်ထက်ပွားတဝက်နှင့်၊ ခြွေးမမိဘကပါရင်းကိုသီးသန့်ရစေ၊ ခမ်ဝင်ဆေးဖွဲ့လက်ရောက်မှာ၊ ခြွေးမအကုန်ရစေ၊ သေသူဥစ္စာမပါ၊ ခြွေးမကဥစ္စာရင်းဖြစ်လျှင်၊ ယောက္ခမအိမ်ထက်သို့ပါသမျှဥစ္စာကိုသာ၊ တဝက်ယောက္ခမစားစေ၊ သေရာမပါသမျှယောက္ခမမစားသာ၊ ၎င်တွင်သားသို့်းရှိ၍သေလျှင်၊ မိဘယူသည်ဥစ္စာရပ်ကို၊ မိဘနှစ်ပါးသုံး၍ကုန်လျှင်ကုန်စေ၊ မကုန်ရှိလျှင်၊ သေသူပေါက်ဖော်တို့မခွဲမဝေမယူသာ၊ ဘိုးဘွားသေလျှင်၊ အထက်သေသူမိဘတို့စားစေ၊ သေသူ၌သားသို့်းမရှိက၊ ခြွေးမသည်လင်ဥစ္စာမဆိုသာချေ၊ သေသူပေါက်ဖော်တို့သာစားစေ၊ တင်ပြီရှိလည်း၊ နည်းတူဆပ်စေဟု၊ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၃၁။ မိဘအိမ်၌သို့်းသေ၍၊ သမက်မယားငယ်နေရာ၊ လိုက်၍ယောက္ခမနှင့်ဝေခြင်း တရားတပါး။

မိဘအိမ်၌ သို့်းသေ၍၊ သမက်သည် တပါး မယားငယ် နေရာလိုက်၍၊ ယောက္ခမနှင့်၊ ဝေခြင်းတရားတပါးဟူသည်ကား၊ အကြင်သို့်းနှင့်၊ ပေးစား၍ယောက္ခမနှင့် အတူနေရာတွင်၊ သားသို့်း မရှိ၊ သို့်းသေ၍ ယောက္ခမ အိမ်က သမက်မယားသစ်မိဘအိမ်သို့လိုက်၍ နေသော်လည်းကောင်း၊ သီးခြားနေသော် လည်းကောင်း၊ ယောက္ခမကို မယားအမွေစု ရကောင်းသည် သမက်တောင်းသော်မရရာ၊ ယောက္ခမတို့သေလည်း၊ အမွေတောင်း၍မရရာ၊ ရဆုသည်ကား၊ ထိုသို့်းတို့ဥစ္စာကို၊ သမက်အာသိအမြင်၊ သို့်းမိဘမှတ်သား၍သုံးသည်ဖြစ်လျှင်၊ သမက်ကရစေ၊ သို့်းနှင့်နေစဉ်ကဥစ္စာကို၊ ယောက္ခမတို့ကမခွဲမဝေသာပြီ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ ခွဲဝေပေးပြီးသည်ဥစ္စာရပ်ဖြစ်သောကြောင့်တည်းဟုဆိုတော်မူ၏။

၃၂ သားသို့်းတို့ကိုမိဘပေးထိမ်းမြား၍အခြားနေရာတွင်၊ နှစ်ပါးစုံသေ၊ သားသို့်းတို့၏မိဘနှစ်ပါး၊ ဝေရာသောတရားတပါး။

သားသို့်းတို့ကိုမိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား၍ အခြားနေရာတွင်၊ နှစ်ပါးစုံ သားသို့်းတို့၏ မိဘ နှစ်ပါးတို့ ဝေရာသော တရား နှစ်ပါး ဟူသည်ကား၊ အကြင်လင်မယား နှစ်ပါးစုံ အိမ်ခြား နေရာတွင်၊ သားသို့်းမရှိ၊ နှစ်ပါးစုံသေ

is this: If the party living separately has both brought property at marriage, and has acquired property since, and the son returns and dies in the house of his parents, let them have all his original property, and one half of that acquired after marriage; let the daughter-in-law have the other half, and all her own original property and personal chattels that have come into her possession. If the deceased had no original property, and the daughter-in-law had, let her father and mother-in-law only have one half the property their son may have brought into the house with him, but of other property they shall have no share. Should he have children, if the property he took with him to his parents' house be expended, let it be so; but if not, his relatives shall have no share at the death of their grandfather and grandmother; his children shall have the whole. If he had no children, the daughter-in-law shall have no right to claim it as her husband's property; only his relations shall inherit, and pay a proportionate share of the debts. Thus the lord hermit said.

31*st*. *A daughter dies in the house of her parents; the son-in-law having taken a second wife, goes to her place of residence,—the law for the partition of the property between him and his father-in-law.*

The law for the partition of the property between a son-in-law and his father and mother-in-law, when their daughter dies in the house of her parents, and the son-in-law removes to the place of abode of a second wife, is this: Parents having given a daughter in marriage to a son-in-law who resides in the house with them, if their daughter dies without issue, and the son-in-law takes a second wife, and goes to her house to dwell, or dwells separately, the late father-in-law shall retain the undelivered part of his daughter's inheritance; the son-in-law shall have no claim on it. At the death of the father-in-law, because (his wife) was not in reach of the inheritance, he shall still have no claim. He has a right to any property that the parents, with his knowledge, in the presence of witnesses, may have borrowed for a time from their daughter, and the parents shall not share with him the property possessed at marriage by the daughter. Why is this?—because it has already been divided and disposed of. This he said.

32*nd*. *Parents having given their children in marriage, and in a separate residence, they both shall die, the law for the partition of their property between the parents of both.*

When the parents on both sides have given their son and daughter in marriage, and they dwelling apart from their parents shall both die the law by which the partition of their property is made between the parents of both, is this: If any husband and wife, living in a separate dwelling, shall both die without issue, let the parents of the wife have

သော်၊ မယားကပါရင်းကို၊ မယားမိဘကယူစေ၊ လင်ကပါရင်းကို၊ လင်မိဘကယူစေ၊ နှစ်ပါးစုံလက်ထက်ပွားကိုလည်းအညီခွဲဝေယူကြစေ၊ ၎င်းတို့တွင် မယားကပါ၊ လင်ကပါဥစ္စာမရှိ၊ နှစ်ပါးစုံတွင်ဖြစ်ပွားသည့်ဥစ္စာရပ်သာရှိက လည်း၊ အညီယူကြစေ၊ မယားကဥစ္စာမပါ၊ လင်ကဥစ္စာပါလျှင်၊ ဥစ္စာကိုသုံး စုစု၍ နှစ်စုပါရင်းသူမိဘကစားစေ၊ တစုကိုမယားမိဘကစားစေ၊ လင်ကမပါ မယားကပါလည်း၊ သုံးစုစု၍ နှစ်စုကိုမယားမိဘကစားစေ၊ တစုကိုလင်မိဘ တို့စားစေ၊ မယားအသင်သေ၍၊ လင်နောက်မှသေသည်ဖြစ်လျှင်၊ အလင်သေ သူမိဘတစု၊ နောက်သေသူမိဘနှစ်စုစားစေ၊ တင်ပြီးမှုလည်း နည်းတူဆိုစေ။

၃၃ သားကိုသားချင်း၊ မြေးကိုမြေးချင်း၊ မြစ်ကိုမြစ်ချင်း၊ ဝေရာသောတရားတပါး

သားကိုသားချင်း၊ မြေးကိုမြေးချင်း၊ မြစ်ကိုမြစ်ချင်း၊ ဝေရာသောတရား တပါးဟူသည်ကား၊ အဖေဥစ္စာရပ်ကို၊ အမိုးတို့တွင်မဝေဖြစ်လျှင်၊ တရားရ ရှိသည်အတိုင်း၊ အဖချင်းဝေရာ၏၊ ၎င်းတို့တွင်မဝေဖြစ်လျှင်၊ သားချင်းဝေရာ ၏၊ ၎င်းတို့မဝေဖြစ်လျှင်၊ မြေးချင်းဝေရာ၏၊ ၎င်းတို့တွင်မဝေဖြစ်လျှင်၊ မြစ်ချင်း ဝေရာ၏၊ တဦးသောသူကဘိုးဘွားမိဘရှိက၊ တဦးသောသူမှာမြေးမြစ်ရှိလျှင် လည်း၊ အထက်အမိုးအဖွားတို့အမွေမှီသည်၊ မမှီသည်အတိုင်းခွဲဝေယူကြ စေ၊ သည်ကိုရည်၍အဖေဆိုသော်၊ အလျော်စရိတ်မစားသာ၊ အမွေထပ် အမွေခံဖြစ်၍ဆိုသတည်း၊ ၎င်းတို့တွင်တဦးသောသူက၊ တီသို့ရောက်ပြီး လျှင်၊ တီကိုပင်ဝေစားစေ၊ တီကိုတီချင်းရောက်မှုကား၊ မဝေသာပြီ။

၃၄ မိဘနှစ်ပါးတို့မိမ္မငါးယောက်မွေးရာ၌၊ သားတယောက် ဝေခြင်းတရားတပါး

မိဘနှစ်ပါးတို့မိမ္မငါးယောက်မွေးပြီးမှ၊ ယောက်ျားတယောက်မွေးရ ၍၊ ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား၊ အကြင်မိဘတို့သည်၊ မိန်းမငါး ယောက်မွေးမြင်မှ၊ ဆုတောင်းပဌနာကြောင့်၊ သားယောက်ျားတယောက် မွေးလျှင်၊ အဖတန်ဆာဝတ်စားစေပါ ကျေးကျွန်မြင်း ငါးဖလားရေတိုင်းတွင် ကိုင်၊ မိမိတို့၏အမျိုးအလျောက်ရှိလျှင်၊ သားယောက်ျားယူစေဦး၊ အမိဝတ် စားတန်ဆာကိုသမီးကြီးယူစေဦး၊ ကြွင်းသောဥစ္စာသက်ရှိသက်မဲ့မှာ၊ နှမအ ကြီးနှင့်၊ မောင်အငယ်အမျှစားစေ၊ ၎င်းမှကြွင်းသောနှမတို့မှာ၊ နှမအကြီး ကသက်သည်အမွေစုအတိုင်းဝေစားကြစေ၊ တင်ပြီးမှုလည်းနည်းတူဆိုစေ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ မိမ္မနှင့်ယောက်ျားတွင်၊ ဘုရားရှင်သော

what she brought with her at marriage; let the parents of the husband have what he brought with him originally, and let the property acquired during the marriage be divided equally between both. If they had no property originally, let the parents divide equally what they have acquired. If the wife had no original property, and the husband had, let it be divided into three shares, and let his parents have two, and the wife's parents one. If the husband had no original property, and the wife had, let it be divided into three shares, and let the parents of the wife have two, and of the husband one. If the wife dies first, and the husband after her, let the parents of the one who died first have one, and of the person who died last two shares, and pay the debts in the same proportion.

33rd. The law for the partition of the property between sons separately and only, grandsons separately and only, and great grandsons separately and only.

The law for the partition of inheritance by sons between themselves, grandsons between themselves, and great grandsons between themselves, is this: If the inheritance of the great grandfather has not been divided by the grandfather, according to the legal shares, the fathers may divide it; if it be not divided amongst them, the sons may divide it among themselves; if it be not divided amongst them, the grandsons may divide it amongst themselves; if it be not divided amongst them, the great grandchildren may divide it amongst themselves. If one (descended from a common great grandfather) shall have father and grandfather alive, and another, grandsons and great grandsons, let them divide the inheritance of the great grandfather, as they may be in reach of it, (that is, born before it was divided;) and on this account it is that descendants of a common great grandfather shall not receive from each other damages in compensation, as they are co-heirs. If there be a great great grandson of one descendant, let him have his share; when there comes to be only great great grandsons, the property shall not be shared, (that is, when the property has been undivided in the hands of one branch.)

34th. The law of partition between five daughters and one son.

A father and mother, after having five daughters, shall have one son. If any parents, after having had five daughters, shall by the means of their prayers have a son, let him inherit his father's clothes, ornaments, personal slaves, house, sword, goblet, water and betel bearer, according to his class in society, in the first instance; then let the eldest daughter have her mother's clothes and ornaments, and of all the remaining property, animate and inanimate, let the eldest sister and the youngest (son) have equal shares, and let the other sisters share according to their ages in the share which falls to the sister, and pay the debts in the same proportions. Why is this ?—be-

တော်မူသောတရားတော်၌ရှိသဉ်ကား။မိမ္မရဟာန်းတာဖြစ်စေ။ယနေ့ပြုသော
သာမနေယောက်ျားကိုမတူရာဟု။ တရားတော်မြတ်ရှိသည်ကို ထောက်၍၊
ယောက်ျားအမြတ်ဖြစ်သော့ကြောင့်တည်းဟု။ရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏၊

၃၅ မိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား၍။ထိုရသောသားမှနိုသမျှတွင်ဝတ်ရုံ။စားရုံပေးသော
တရားတပါး၊

မိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား၍ရသောသားကြီးပြောရသဆိုသဉ်၊ ထိုသား
၏ပေါက်ဖော်အများရှိသည်တွင်။ တစုံတယောက်သောသားဘွီးသည်။ ပုရိ
သာဗော။ဏ္ဍတ္တိဗော၏။ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ခြင်း၌။မွေးဖွားရင်းယောက်ျားဖြစ်
သည်။နောင်လဆန်းယောက်ျား။လဆုတ်မိမ္မဖြစ်သဉ်ကို။ဝတ်ရုံ စားရုံမှုသာ
ပေးစေ။နမိုမိမ္မလျှာအင်္ဂါဖျက်သည်ကိုဆိုသတည်း။

၃၆ မိဘနှစ်ပါးသားသွီးတို့။ရူး သွပ်ဆွံ့။နားပင်း။ မျက်မမြင်ဖြစ် သော်လည်း၊၊ အရ
မှန်ရာ။ဝေရာသောတရားတပါး၊

အကြင်မိဘတို့သည်ပေးထိမ်းမြား၍။ရသောသားသွီးတို့၌။ တယောက်
သောသူအနာကြီးစွဲရှိ၍။ချဉ့်။နှဲ့။ဆွံ့။အ။ရှိလျှင်။အစုဆိုင်အတိုင်းထား၍၊
ပေါက်ဖော်တို့ကျွေးမွေးစေ။ထိုသူသောလျှင်ကျွေးမွေးသူတို့ယူစေ။ မျက်စိကန်း
နားပင်းဖြစ်သော်လည်း။အရေးအရာရက။အစုအတိုင်းစားစေ။သားအကြီး
မျက်စိကန်းနားပင်းဖြစ်လျှင်။ သားငယ်အင်္ဂါညီညီအဇအရာ စီးဆင်စီးမြင်း
အမှုထမ်းမှာတည်စေ၍။ အကြီးအရာသို့ရောက်စေ၊ အရူး၊ အအ၊ အဆွံ့၊
မျက်စိကွယ်သူတို့သည်။ ဆေးဖြင့်ကုလျှင်၊ ချမ်းသာခြင်းရှိရာသော့ကြောင့်၊
အစုအပုံမှာအညီထားစေဟု။ရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

၃၇ လင်ပုဏ္ဏား၊ မယား အမျိုးလေးပါးတို့နေရာ၌။ လင်သေ၍ ဝေရာ သောတရား
တပါး။

လင်ပုဏ္ဏားသည်။မယားလေးယောက်ကို နေရာ၌။ လင်သေ၍၊ ဝေရာ
သောတရားနှစ်ပါးဟူသည်ကား။အကြင်ယောက်ျားသည်။ တအိမ်စီမယား
အများအသီးအသီး ဆောက်ထား၍ လက်ဆိုစားဖို့။ အိမ်သီး အခြားနေ၍
လက်ရောက်ပေးသည်။ တယောက်အိမ်မှာ တယောက်မလိုက်မစား၊ တမ
ယားဥစ္စာတမယားသို့မရောက်သား။ကိုယ်စီခံစားကြစေ။ရင်မယားတို့နေရာ
တွင်။လင်မိဘဥစ္စာငါ၏အိမ်၌ထားသော ဥစ္စာဖြစ်သည်မဆိုသာချေ၊ ၎င်တို့
တွင်။ နေဦး၊ နေနှောင်းသည်။ မယားကြီး မယားငယ်မည်၏၊ မယားကြီး

cause the most excellent gods have said, let a woman be a Rahandah; she is not equal to a priest in the first day of his entering the lowest grade of the priesthood; on the strength of this sacred law, a male is the most excellent. Thus the lord hermit said.

35th. *The law for providing all children born in marriage with necessary support, food and clothing, and no more.*

The eldest son of a couple given in marriage by their parents is called auratha; if amongst his many brothers and sisters, there shall be one who has both the male and female organs of generation, which are enemies, who is a male when first born, but who afterwards becomes a male in the waxing and a female in the waning of the moon, such a child shall only have his necessary clothes and food; his organs are irregular; he is called an hermaphrodite.

36th. *The law of partition by which children who are mad, imbecile, stutterers, dumb, deaf, or blind, shall have their full share.*

If amongst the children of a couple so given in marriage by their parents, one shall have severe disease, shall be unable to walk, shall stutter, or be dumb, let the share such child is entitled to be set aside, and let its relations support it, and at its death let the person who so supports take his share; if he be blind, or deaf, but perfect in his intellect, let him have his proper share. If the eldest son be blind, or deaf, let the younger, whose organs are perfect, take the father's place, and have his riding horse and elephant, and do his duty (to the state,) and take the place of the elder. But as mad, dumb, and lame people, and those who have disease of the eyes, may be relieved by medicine, let their portion be regularly set aside for them. Thus the lord hermit said.

37th. *A bramin husband having a wife of the four other classes, the law of partition at his death.*

A (bramin) husband having four wives of the four classes, the two laws for the partition of his property at his death are these: When a man has built separate houses for his wives, eats out of the same dish with them, and makes presents to them separately, if they do not come and eat at each others' houses, the property of one shall not go to the others; let each keep what she has, but no one shall claim the property of the husband's parents because it was in her house (at his death.) They are called great, or lesser wives, according to the priority of their marriage, but it is only a name; let her restore the pro-

မယားငယ်ဆိုရသည်၊ သားလင်မိဘဥစ္စာကိုပြန်ပေးစေ၊ ၎င်းတို့တွင်သေသော် ရှိလည်း၊ အဖအရာကိုဆောင်စွမ်းနိုင်လျှက်၊ မင်းသိမိုးထင်ဖြစ်သော်လည်း၊ အဖအရာကိုထိုသားခံစေ၊ တင်မြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေထု၊ ရှင်ရသေ့ဆို တော်မူ၏၊

၃၈ လင်သည်တအိမ်တည်း၌လက်ဆုံစားမယားအများနေ၍၊ လင်သေသော်ဝေရာ သောတရားတပါး၊

လင်သည်တအိမ်တည်းလက်ဆုံစားမယားအများနေ၍၊ လင်သေဝေရာ သောတရားနှစ်ပါးဟူသည်ကား၊ အကြင်ယောက်ျားသည်၊ နေဦး၊ နေလယ်၊ နေနှောင်းရှိ၏၊ တဦးဦးသောမယားကပါရင်းဖြစ်စေ၊ လင်နေမှရသောမိဘ အမွေဖြစ်စေ၊ အသီးအသီးရသည်အတိုင်းယူကြစေ၊ လက်ရောက်ခမ်ဝင်ပေး သည်အတိုင်းလည်းယူကြစေ၊ ထိုမယားတို့တွင်သားယောက်ျားအညီရှိကြ လျှင်၊ မယားဦးမယားကြီးဖြစ်စေဆိုတုံ၏၊ တယောက်ယောက်သောမယား သား၊ မင်းသိမိုးထင်ဖြစ်က၊ အဖအရာဖြစ်စေ၊ လင်မိဘဥစ္စာရှိးကို၊ ၎င်မယား တို့ကိုနေမှရလျှင်၊ အမျိုးအလျောက်ခွဲဝေယူစေ၊ တယောက်ယောက်ကိုသာ လင်ပေးသည်ဟူ၍၊ မခွဲမဝေမပေးမနေသား လင်ဥစ္စာဖြစ်သည်ဝေယူစားကြ စေ၊ တင်မြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ၊ ၎င်တို့သားချင်းဝေကြလည်း၊ အမိတို့ဝေ ခြင်းအတိုင်းဝေယူစားစေထု၊ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊ ၎င်မယား တို့ကိုနေရာ၌၊ တဦးမယားသားသွီးမမွေး၊ မယားသေလျှင်၊ လင်ပိုင်သည်၊ မယားသေသည်နောက်၊ လင်သုံးစား၍ကုန်လျှင်ကုန်စေ၊ မကုန်ကျန်၍ လင် သေလျှင်၊ ကြွင်းသောမယားသားတို့အမျိုးအလိုက်ဝေယူစားကြစေ၊ တင်မြီ ရှိလည်း၊ နည်းတူဆပ်စေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ မယားအမွေကို ထင်၊ လင်အမွေကိုမယား၊ ခံစားပိုင်ချေသောကြောင့်တည်း၊

၃၉ သားသွီးတမိ တဖတည်းတွင်လေသင့်ရာ၊ သက်သေဆောင်ခြင်း၊ အမွေခံအ ရားတပါး၊

မိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား၍၊ ရသောသားသွီးတို့တွင်၊ တစုံတယောက်၊ နစုမ်ပန်း တုပ်ပန်းနှ၊ အင်္ဂါကြီးငယ်ချို့တဲ့သူတို့ကို၊ ဝတ်စားရုံလည်းဆို၏၊ တနည်းလည်း၊ သွီးသားမှန်က၊ အမှုအစုအတိုင်းစားစေဆိုသတည်း၊ ဤအ ရာကိုသက်သေဆိုတုံပေအံ့၊ ဒိပင်္ကရာ မြတ်စွာဘုရားရှေးလက်ထက်တော်၊ ဗါရာဏသီပြည်၌၊ သူဌေးလင်မယားနှစ်ယောက်တို့သည်၊ သားယောက်ျား ငါးယောက်ဖွားပြီးနောက်၊ သွီးတယောက်ဖွား၏၊ ထိုနောက်မြွေကိုဖွား၍၊

perty of the husband's parents. If they have sons, let him who is best qualified, and known to the chiefs and nobles, take his father's place, and bear the relative proportion of his debts. Thus the lord hermit said.

38th. The law of partition on the death of a husband who had many wives living in the same house, and eating out of the same dish.

In case of a husband living in the same house with many wives, who eat out of the same dish, the two laws are these: If a man's first, second, or third wife had property at marriage, or had inherited any from her parents after marriage, let each keep what they have, with whatever presents they may have received (from the husband,) and their wedding presents. If they shall have the same number of male children, it is said the first married shall be the head wife; but if the son of one of the others is remarkable (above his brothers,) and known to the heads of the people, the chiefs, let him take the place of his father. If the husband shall have inherited his parents' property after the marriage of these wives, let them divide it, and share according to their class; if one shall claim a portion as a gift from her husband, she shall not retain it; it is the husband's property; let them share it, and pay the debts in relative proportions, and in this division let the children have their mother's share (when she is dead.) Thus the lord hermit said.

If one of the wives shall die without issue, the husband has a right to her property; if he shall expend the whole, he has a right to do so. If not expended at his death, let what remains be divided amongst the other wives and children according to their class, and let them pay debts in proportion. Why is this?—because the husband inherits from the wife, and the wife from the husband.

39th. Children of the same father and mother, who by precedent have a right to inherit.

If amongst the children of a couple regularly given in marriage by their parents, one be an hermaphrodite, or guilty of unnatural crime, or imperfect in his organs, it has been said he shall have no inheritance. It is also said, that all children who are legitimate shall have their proper share. In this matter I will give an instance. In the golden time of the most excellent Para Diepengara, in the country of Benares, a man of the wealthy class and his wife had five sons and one daughter, and after this the wife bore a snake. They were

သူဌေးလင်မယား ရှက်ခြင်းကြောင့်၊ သူတကာမသိရအောင်၊ တောင်ပို့ဝယ် ဝှက်ထား၍၊ မပြတ်မိဘအစားပေး၏၊ ကာလရှည်လျား၍၊ သူဌေးလင်မယား သေရာတွင်၊ ပေါက်ဖော်တို့ ဉစ္စာပုံကိုခြောက်စုစု၍ အမျှဝေမည်ပြုသည်ကာလ၊ မြွေလာ၍ငအစုမထားဖြစ်သည်၊ စိတ်ကသိသော့ကြောင့်၊ ခြောက်စုစု သည့် အမွေဝေပုံကို၊ အမြီးနှင့် သိမ်းခပ်ဖျက်ဆီးပြီးလျှင်၊ နေမြဲ တောင်ပို့ ခေါင်းသို့ပြန်၍ဝင်နေလေ၏၊ နောက်တကြိမ်ခြောက်စုခြောက်ပုံပြုပြန်သည် တွင်လည်း၊ ထိုမြွေသည်နည်းတူဖျက်ဆီးပြုပြန်ခဲ့၏၊ ထိုအကြောင်းကို၊ ဗါရာဏသီမင်းကြီးအား၊ မြွေနှင့်ပေါက်ဖော်တို့၊ တမိတဖတည်း၊ ဖြစ်ကြောင်းကို လျှောက်ထား၍၊ မင်းကြီးက၊ တမိတဖတည်းဖြစ်ချေသည်၊ မြွေအဖို့လည်းစု ပုံပေဆိုတော်မူ၍၊ ခုနှစ်စုစုထား၏၊ ထိုအခါမြွေလာပြန်၍၊ ခုနှစ်စုအနက် တစုကိုအမြီးနှင့်သိမ်းခပ်ပြီးလျှင်၊ နှစ်မငယ်အစုမှာနှောရောထားခဲ့၍၊ မြွေ သည်နေမြဲတောင်ပို့တွင်းသို့ဝင်နေလေ၏၊ နှစ်မငယ်လည်း၊ ထိုမြွေကိုအသက် ရှိသ၍၊ အစားမပြတ်ကျွေးမွေး၏၊ ထိုကိုရည်၍တမိတဖတည်း၊ မိဘနှစ်ပါး ပေးထိမ်းမြား၍၊ ရသောသားသမီးဖြစ်က၊ တိရိစ္ဆာန်မြွေပင်စားရထုံးရှိသော ကြောင့်၊ အမျှဝေယူစားကြစေဟု၊ ရှင်ရသော့ ဆိုတော်မူ၏၊ ၊တနည်း လည်း၊ သားတို့၏အရည်အစံမှာရှိချေသည်၊ ပညာဖြင့်ဆင်ခြင်၍ရှင်ရသော့ ဆိုတော်မူ၏၊

၄၀ မယားကြီးတစ်၊ အပြောင်တစ်၊ ကျွန်မယားတစ်၊ ဝေရေသောတရားတပါး၊

အကြင်လင်သည်မယားကြီးတစ်၊ အပြောင်တစ်၊ ကျွန်မတစ်ကိုထိမ်း[illegible] သေခဲ့တုံအံ့၊ ဆိုခဲ့ပြီးသောမယားအပြောင်၊ ကျွန်မတွင်သားသမီး[illegible] အံ့၊ ထင်ဉစ္စာကိုဝေရာသည်ကား၊ ခုနှစ်စုခွဲပြု၍၊ မယားကြီးသေးစု၊ အပြောင် သုံးစု၊ ကျွန်မတစုခွဲဝေယူစားကြစေ၊

၄၁ ဝင်မယားသား၊ အပြောင်သား၊ ကျွန်မသား၊ ဝေရာသောတရားတပါး၊

သားရှိလည်းနည်းတူဝေစေ၊ မြေးရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေဟု၊ ရှင်ရသော့ ဆိုတော်မူ၏၊ ၊ဤအရာ၌သမီးသားတယောက်မိကိုသာဆိုသည်[illegible] က၊ အများရှိလျှင်၊ ဆင်ခြင်၍ဝေစားစေ၊

၄၂ အပြောင်ခြောက်ပါးတို့၊ ဝေရာသောတရားတပါး၊

အပြောင်ခြောက်ပါးတို့ဝေရာသောတရားတပါးတည်း၊ အပြောင်ခြောက် ပါးဟူသည်ကား၊ မယားကပါသောအပြောင်ကျွန်မတစ်၊ ထင်ထင်ပါသော

ashamed to have the fact known, and concealed it in a hollow hillock, and fed it regularly. After a long time, at the death of the man and his wife, when the relations (children) had portioned the property into six lots, and were about to divide it, the snake came, and seeing no share for himself, upset the heaps with his tail, and returned to his former place of concealment; they parted them off a second time, and as before he came and upset them. When the king of Benares came to know this, and that the snake was the son of the same parents, he ordered a share to be set apart for him. They then divided it into seven shares; he came again, gathered a share with his tail, and having mixed it with that of his sister, returned to his old residence, and the sister continued to supply him with food as long as he lived. On the authority of this (decision,) all children of the same father and mother, regularly given in marriage by their parents, shall have an equal share, because in this example even a brute snake had a share. Thus the lord hermit said. It is also said, the wise man shall consider the character of the children.

40th. The law of partition between a head wife, a concubine, and a slave wife.

If a husband who has taken one head wife, one concubine, and one slave wife, shall die without issue by any of them, let the husband's property be divided into seven and a half shares, and let the head wife have four shares, the free concubine three, and the slave concubine the half share. If they have children, they shall have the same, and if there be debts, pay them in the same proportions. Thus the hermit called Menoo said.

41st. The law of partition between the childran of the above.

This is said when they have only one child. If one have many children, let the inheritance be divided after mature consideration.

42d. The law of partition between the six kinds of concubines.

The law of partition between the six kinds of concubines is this: The six kinds of concubines are these; 1st, a female slave that came at marriage with the wife; 2nd, a female slave who came at marriage

ပြောင်ကျွန်မတစ်၊ မယားမိဘကရသော အပြောင်ကျွန်မတစ်၊ နှစ်ပါးစုံမျှ ဝယ်၍ရသောအပြောင်ကျွန်မတစ်၊ ထင်မယားနှစ်ယောက်သင့်ရပြီးမှသော် မိဘကရသောကျွန်မအပြောင်တစ်၊ ကြေးငွေမအပ်၊ ထက်ဆိုမစား အပြောင် ဖြစ်သောမိမ္မတစ်၊ ထိုခြောက်ယောက်သော မယားအပြောင်ထို့ ဝေရာအကျဉ်း ကား၊ ထင်မှိစည် လက်ရောက်သမျှကို အသီးအသီးပိုင်ကြစေ၊ ရှိမြဲယောက် ယောက်ပြင်၊ မယားကြီးရှိလျှင်၊ မယားကြီးမှာထေးစုစားစေ၊ ကျွန်ပစ္စည်း တော်အပြောင်မှာသုံးစုစားစေ၊ ထိုနှစ်ယောက်မှကြွင်းသောကျွန်ပြောင်မိ ယောက်တို့မှာ ဘို့ခွဲ တဝက်လွတ်စေ၊ သားယောက်ျားခွဲပေးသွား ထိုမိ လွတ်စေ၊ အမွေမဝေသာပြီ၊ ထော်ပြောင်နှင့်၊ မယားကြီး ရှိသော့ကြောင့် တည်း၊

တနည်းမှာလည်း၊ငါးယောက်သားတို့ကျွန်ရိုးကျွန်စည်မထုတ်၊အမျိုးမှိ အပြောင်ကျွန်မှန်က၊ဆခွဲတွင်ခွဲဝေစားစေ၊ အစည်ကျွန်ရိုးမှာ၊မစားမရသာ ချေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊အရှင်မလွတ်က၊ အစည်သဥ္စာဖြစ်သော့ ကြောင့်တည်း၊တင်မြိရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ၊

၄၃ ရင်သားခြောက်ယောက်ထို့ဝေရာသောတရားအပါး၊

အပြောင်ခြောက်ပါးဘို့းသားရှိလျှင်၊အထက်အမွေစုအတိုင်းဝေစားဖူ ကြစေ၊ ရင်အပြောင် ခြောက်ပါးတို့တွင်၊ အပြောင်ငါးပါး မယား၌၊ သား ယောကျ်ားရှိလျှင်၊ အဖဝတ်စားတန်ဆာကို အဖအရာစားစေဟူ ရှင်ရှုံး ဆိုတော်မူ၏၊

၄၄ မယားကြီးသေ၊သားဘို့းရှိ၊ လင်သည်ကျွန်မကို လက်ဆုံစား၍နေရာတွင်လင် သေရာ၌မယားကြီးသား၊ကျွန်မသားတို့ဝေရာသောတရားတပါး၊

မယားကြီးသေ၊ သားဘို့းရှိလင်သည်၊ ကျွန်မကို လက်ဆိုစား၍နေရာ တွင်လင်သေရာ၌၊မယား၊သား၊ကျွန်မသားတို့ဝေရာသောတရားတပါးဟူ သည်ကား၊အမျိုးရည်တူကိုမယားပြ[illegible]ဘို့းမွေးဘခွဲ၊မွေးပြီးမှ မယားသေ၍၊ လင်သည်ကျွန်မကိုလက်ဆိုစား၍ [illegible]ားပြုရာ၌၊သားဘို့းမွေး၏၊ ထင်သေ ၍၊ကျွန်မလည်းသေ၏၊သားနှစ်ဦးဝေရာသည်ကား၊ အထက်မယား ထက် ထက်က ပါဥစ္စာ၊ အထက်သား အလုံး[illegible]စေ၊ နောက်ကျွန်မတွင် မွေးသော သားသည်၊ချင့်မိန့်သင့်နေရာတွင်ဖြစ်ပွားသမျှဥစ္စာကိုသုံးစုစု၍၊နှစ်စုကျွန် မသားရစေ၊ တစုအထက်မယားကြီးသ[illegible]းစားစေ၊ တင်မြိရှိလည်းနည်းရ ဆပ်စေ၊

with the husband; 3rd, a slave obtained from the parents of the wife; 4th, a slave obtained by purchase after marriage; 5th, a slave obtained from the parents of the husband after marriage; 6th, a concubine not bought, but who eats not from the same dish. On a division between these six concubines, let each keep what she has obtained by gift, and of which she had been put into possession during the life of the husband. If besides these six, there be a head wife, let her have four shares, the free concubine three, and the five slave concubines, if they have daughters, let them have one half of their price remitted; if they have sons, they shall be free; they shall have no share in the inheritance, because there is a free concubine and a head wife.

In another case; if they be not slaves by descent, but of a free family, and taken as concubines, let them have only half a share. If they are descended of slaves, they shall have none. Why is this?—because if their owner refuses to release them, they must continue slaves.* If there be debts, let them pay in proportion to their receipts.

43rd. *The law of partition between the six children of the above.*

If the six concubines have children, let them inherit as above laid down (for their mothers.) If one of the five (who had money paid for her) shall have a son, let him take the place of his father, and inherit his clothes and ornaments. This the sage recluse said.

44th. *The law of partition when the head wife dies leaving children, and the husband takes a slave to wife, and eats out of the same dish with her, between her children and the head wife's, on the death of the husband.*

If a head wife dies, leaving children, at the husband's death, he having eaten from the same dish with a female slave, the law for partition of the inheritance amongst the children of the wife and slave is this: A man takes a wife of his own class, and she dies after bearing a daughter; the husband takes the slave to wife, and eats from the same dish with her. She bears children; the husband dies, and the slave also dies; the law of partition of the inheritance is this: If there be any property possessed during the first wife's life time, let the child of the first marriage have the whole, and let the children of the slave have two thirds of all the property acquired during the time their father lived with their mother, and let the child of the first marriage have the remaining third, and pay the debts in the same proportions.

* Slaves by descent cannot buy their freedom without the consent of their master. Slaves, the children of free parents, by paying the money they are bound for, become free by right.

တနည်းလည်း၊အထက်မယားကြီးကဥစ္စာမရှိ၊နောက်ကျွန်မထွင်ဥစ္စာရှိ
လျှင်၊ထက်ဝက်ပြု၍တည်စေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊အထက်ဥစ္စာ
မပါ၊အမိဥစ္စာဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း၊အစည်သူ့ကကျွန်မဖြစ်လျှင်၊ပွား
ဥစ္စာကိုသုံးစုစု၍၊နှစ်စုအထက်သားစားစေ၊တစုကိုကျွန်မသားစားစေ၊မှန်
မိထက်ဆိုစားဖြစ်၍၊ကျွန်ရ၊သခင်ရသားပြီသော့ကြောင့်တည်း။

၄၅ လင်သေ၊ကျွန်ကိုလင်ပြု၍၊လက်ဆိုစားနေရာ၊သားမွေးသည့်အထက်ထင်သား
ကျွန်လင်သား၊ဝေရာသောတရားတပါး။

လင်သေကျွန်ကိုလင်ပြု၍၊လက်ဆိုစားသား၊ မွေးသည့်အထက်ပါအား
နှင့်၊ကျွန်လင်သား၊ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား၊အထက်ရှိနှင့်မွေး
သည့်အတိုင်းစားစေ။

၄၆ ရင်လင်ကသား၊မယားကသွီးပါရာတွင်၊မယားသေ၊အမိပါသွီးကို အထွေးရ
ရာတွင်၊သားသုံးယောက်တို့၊ဝေရာသောတရားတပါး။

လင်ကပါ၊မယားကပါကြ၍နေရာတွင်၊ မယားသေ၊ အမိကပါသွီးကို၊
အထွေးနေရာတွင်၊သားသုံးယောက်ဝေရာသောတရားတပါး ဟူသည်ကား၊
လင်ကပါသား၊မယားကပါသွီးရှိလျက်၊မိအချင်းသင့်နေရာတွင်၊ သားမွေး
မြင်၍၊မယားသေသည်၊မယားကပါသွီးကို၊အထွေးမယားပြု၍၊ မွေးသည်
သားရှိရာတွင်၊ အမိနှင့်လင်သေ၍၊ သားသုံးယောက် ဝေခြင်း တရားတပါး
ဟူသည်ကား၊ အထက်အဖပါသားသည်၊အထက်ဥစ္စာသုံးစားမကုန်ရှိအံ့၊
ရင်အဖပါဥစ္စာကို၊ငါးစုစု၍၊သုံးစုအဖပါသားစားစေ၊ တစုကိုသွီးအမိတွင်
မြင်သည်သားစားစေ၊ တစုကိုထိုသွီးမယားဖြစ်သူသေသော်လည်း၊ ထိုသွီး
မယားသားစားစေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ အမိအရာခံသား ဖြစ်
သော့ကြောင့်တည်း၊ သွီးပါအမိ၏ဥစ္စာရပ်သုံးစားမကုန်ရှိကလည်း၊ ငါးစု
ပြု၊သုံးစုကိုအမိသွီးသားစားစေ၊တစုကိုအမိသားစားစေ၊ တစုကိုအဖသား
စားစေ၊၄င်းအရာကား၊ အဖထဖတည်း၊အမိကွဲသော့ကြောင့်တည်း၊ အဖပါ
သားမှာ၊အမိကွဲမှန်ပြီ၊အမိပါသွီးတွင်မွေးသောသားမှာ၊သွီးအမိကိုအဖွား
ရင်အဖွားသားကို ဦးရီးတော်သည်၊ အဖတဖတည်း ဖြစ်သည် အကြောင်း၊
အဖွားမယား၊ အမိမယားဖြစ်သည်အကြောင်းဖြစ်၍ဥစ္စာပိုသနိုခြားသည်
တည်း၊ မြဲမှုလည်းနည်းတူဆပ်စေ၊ အမိသွီးနှစ်ယောက်ကိုနေရာတွင်၊ပွား
များသောဥစ္စာနှစ်ပါးရှိ၏၊ထိုနှစ်ပါးဟူသည်ကား၊သွီးကိုမယားမပြုမီ၊အမိ
ထက်ထက်ပွားသောဥစ္စာရှိ၏၊မဝေဖြစ်၊ရင်သွီးကိုမယားပြုရာတွင်မှ၊ ပွား

In another case; if there was no property at the time of marriage with the first wife, but the property left was acquired during the time of the slave wife, let it be divided equally between the children of each. Why is this?—because as there was no property at the first marriage, there was no property of the first mother. If the slave be one by descent, let the children have one third share, and the children of the head wife two, because the slave mother had eaten from the same dish; he is son of both mistress and slave.

45th. The law of partition when the husband has died, and the widow raised a slave to be her husband, and eat out of the same dish, between the children of the former husband and the slave husband.

The husband having died, the wife takes a slave to be her husband, and having eaten out of the same dish with him, she has a child; the law of partition of the inheritance between the son of the first husband and of the slave husband, is the same as laid down above.

46th. The husband having a son, the wife a daughter at marriage, the wife dies, and the husband marries his step-daughter, the law of partition between the three children.

The husband and wife each have children by a former marriage, the wife dies, her daughter is taken to wife by the step-father, and has children, the law of inheritance between the three children:— A man having a son, and a woman a daughter, shall marry; the wife having had a child shall die, and the husband take her daughter to marriage, and having had a child, the husband and wife die, the law for the partition of the inheritance between the three children is this; if there be any property of the first marriage, let it be divided into five shares, and let the son of that marriage have three, the child of the husband by the mother one, and the son of the step-daughter one share. Why is this?—because he has the share of his mother, and takes her place. If there be any of the property that came with the mother of the daughter remaining, let it be divided into five shares, and let theson of the daughter have three, the son of the father by his first marriage one, and the son by his second marriage one; this is because they are children of the same father, but different mothers. The son of the first marriage is by a distinctly separate mother. The son of the step-daughter is grandson of his mother's mother, and nephew of the said grandmother's son, though they are both sons of the same father; this is one reason; and his mother and grandmother were both wives of his father, is another reason, why his share of the property is different (from the others.) If there be any debts, let them pay in proportion to their receipts. If there be property still undivided, acquired both during the marriage with the mother and

တနည်းလည်း၊ အထက်မယားကြီးကာဥစ္စာမရှိ၊ နောက်ကျွန်မတွင်ဥစ္စာရှိ သျှင်၊ ထက်ဝက်ပြု၍တည်စေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ အထက်ဥစ္စာမပါ၊ အမိဥစ္စာဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း၊ အစည်သူ့ကကျွန်မဖြစ်သျှင်၊ ဥစ္စာ ဥစ္စာကိုသုံးစုစု၍၊ နှစ်စုအထက်သားစားစေ၊ တစုကိုကျွန်မသားစားစေ၊ ထို မိထက်ဆိုံစားဖြစ်၍၊ ကျွန်ရ၊ သခင်ရသားပြီသော့ကြောင့်တည်း။

၄၅ လင်သေ၊ ကျွန်ကိုလင်ပြု၍၊ လက်ဆိုံစားနေရာ၊ သားမွေးသည့်အထက်လင်သား ကျွန်လင်သား၊ ဝေရာသောတရားတပါး၊

လင်သေကျွန်ကိုလင်ပြု၍၊ လက်ဆိုံစားသား၊ မွေးသည်အထက်ပါသား နှင့်၊ ကျွန်လင်သား၊ ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား၊ အထက်ရှိခဲ့ပြီး သည်အတိုင်းစားစေ၊

၄၆ ၎င်လင်ကသား၊ မယားကသွီးပါရာတွင်၊ မယားသေ၊ အမိပါသွီးကို ဘထွေး ရာတွင်၊ သားသုံးယောက်တို့၊ ဝေရာသောတရားတပါး၊

လင်ကပါ၊ မယားကပါကြ၍နေရာတွင်၊ မယားသေ၊ အမိကပါသွီးကို၊ ဘထွေးနေရာတွင်၊ သားသုံးယောက်ဝေရာသောတရားတပါး ဟူသည်ကား၊ လင်ကပါသား၊ မယားကပါသွီးရှိလျက်၊ မိဘချင်းသင့်နေရာတွင်၊ သားမွေး မြင်၍၊ မယားသေသည်၊ မယားကပါသွီးကို၊ ဘထွေးမယားပြု၍၊ မွေးသည် သားရှိရာတွင်၊ အမိနှင့်လင်သေ၍၊ သားသုံးယောက် ဝေခြင်း တရားတပါး ဟူသည်ကား၊ အထက်အဖပါသားသည်၊ အထက်ဥစ္စာသုံးစားမကုန်ရှိအံ့၊ ၎င်းအဖပါဥစ္စာကို၊ ငါးစုစု၍၊ သုံးစုအဖပါသားစားစေ၊ တစုကိုသွီးအမိတွင် မြင်သည်သားစားစေ၊ တစုကိုထိုသွီးမယားဖြစ်သူသေသော်လည်း၊ ထိုသွီး မယားသားစားစေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ အမိအရာခံသား ဖြစ် သော့ကြောင့်တည်း၊ သွီးပါအမိ၏ဥစ္စာရပ်သုံးစားမကုန်ရှိကလည်း၊ ငါးစု ပြု၊ သုံးစုတိုအမိသွီးသားစားစေ၊ တစုကိုအမိသားစားစေ၊ တစုကိုအဖသား စားစေ၊ ၎င်းအရာကား၊ အဖတဖတည်း၊ အမိကွဲသော့ကြောင့်တည်း၊ အဖပါ သားမှာ၊ အမိကွဲမှန်ပြီ၊ အမိပါသွီးတွင်မွေးသောသားမှာ၊ သွီးအမိကိုအဖွား ၎င်အဖွားသားကို ဦးရီးတော်သည်၊ အဖတဖတည်း ဖြစ်သည် အကြောင်း၊ အဖွားမယား၊ အမိမယားဖြစ်သည်အကြောင်းဖြစ်၍ဥစ္စာပိုသန့်ခြားသည် တည်း၊ မြို့ရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ၊ အမိသွီးနှစ်ယောက်ကိုနေရာတွင်၊ ပွား များသောဥစ္စာနှစ်ပါးရှိ၏၊ ထိုနှစ်ပါးဟူသည်ကား၊ သွီးကိုမယားမပြုမှီ၊ အမိ လက်ထက်ပွားသောဥစ္စာရှိ၏၊ မဝေဖြစ်၊ ၎င်သွီးကိုမယားပြုရာတွင်မှ၊ ပွား

In another case; if there was no property at the time of marriage with the first wife, but the property left was acquired during the time of the slave wife, let it be divided equally between the children of each. Why is this?—because as there was no property at the first marriage, there was no property of the first mother. If the slave be one by descent, let the children have one third share, and the children of the head wife two, because the slave mother had eaten from the same dish; he is son of both mistress and slave.

45th. *The law of partition when the husband has died, and the widow raised a slave to be her husband, and eat out of the same dish, between the children of the former husband and the slave husband.*

The husband having died, the wife takes a slave to be her husband, and having eaten out of the same dish with him, she has a child; the law of partition of the inheritance between the son of the first husband and of the slave husband, is the same as laid down above.

46th. *The husband having a son, the wife a daughter at marriage, the wife dies, and the husband marries his step-daughter, the law of partition between the three children.*

The husband and wife each have children by a former marriage, the wife dies, her daughter is taken to wife by the step-father, and has children, the law of inheritance between the three children:—A man having a son, and a woman a daughter, shall marry; the wife having had a child shall die, and the husband take her daughter to marriage, and having had a child, the husband and wife die, the law for the partition of the inheritance between the three children is this; if there be any property of the first marriage, let it be divided into five shares, and let the son of that marriage have three, the child of the husband by the mother one, and the son of the step-daughter one share. Why is this?—because he has the share of his mother, and takes her place. If there be any of the property that came with the mother of the daughter remaining, let it be divided into five shares, and let the son of the daughter have three, the son of the father by his first marriage one, and the son by his second marriage one; this is because they are children of the same father, but different mothers. The son of the first marriage is by a distinctly separate mother. The son of the step-daughter is grandson of his mother's mother, and nephew of the said grandmother's son, though they are both sons of the same father; this is one reason; and his mother and grandmother were both wives of his father, is another reason, why his share of the property is different (from the others.) If there be any debts, let them pay in proportion to their receipts. If there be property still undivided, acquired both during the marriage with the mother and

မယားငယ်ဆိုရသည်၊ သားလင်မိဘဥစ္စာကိုပြန်ပေးစေ၊ ငှင်တို့တွင်အမျိုး ရှိလည်း၊ အဖအရာကိုဆောင်စွမ်နိုင်လျက်၊ မင်းသိမိုးထင်ဖြစ်သော်လည်း အဖအရာကိုထိုသားခံစေ၊ တင်မြဲရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေထု၊ ရှင်ရသော့ဆို တော်မူ၏။

၃၈ လင်သည်တအိမ်တည်း၌လက်ဆုံစားမယားအများနေ၍၊ လင်သေသော်စေရာ သောတရားတပါး၊

လင်သည်တအိမ်တည်းလက်ဆုံစားမယားအများနေ၍၊ လင်သေစေရာ သောတရားနှစ်ပါးဟူသည်ကား၊ အကြင်ယောကျာ်းသည်၊ နေဦး၊ နေလယ်၊ နေနှောင်းရှိ၏၊ တဦးဦးသောမယားကပါရင်းဖြစ်စေ၊ လင်နေမှရသောမိဘ အမွေဖြစ်စေ၊ အသီးအသီးရသည်အတိုင်းယူကြစေ၊ လက်ရောက်ခံဝင်သော သည်အတိုင်းလည်းယူကြစေ၊ ထိုမယားတို့တွင်သားယောကျာ်းအညီရှိကြ လျှင်၊ မယားဦးမယားကြီးဖြစ်စေဆိုတုံ၏၊ တယောက်ယောက်သောမယား သား၊ မင်းသိမိုးထင်ဖြစ်က၊ အဖအရာဖြစ်စေ၊ လင်မိဘဥစ္စာရှိးကို၊ ငှင်မယား တို့ကိုနေမှရလျှင်၊ အမျိုးအလျောက်ခွဲဝေယူစေ၊ တယောက်ယောက်ကိုသာ လင်ပေးသည်ဟူ၍၊ မခွဲမဝေမပေးမနေသား၊ လင်ဥစ္စာဖြစ်သည်ဝေယူစားကြ စေ၊ တင်မြဲရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ၊ ငှင်တို့သားချင်းပေကြလည်း၊ အမိတို့ပေ ခြင်းအတိုင်းပေယူစားစေထု၊ ရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။ ငှင်မယား တို့ကိုနေရာ၌၊ တဦးမယားသားသွီးမမွေး၊ မယားသေလျှင်၊ လင်ပိုင်သည်၊ မယားသေသည်နောက်၊ လင်သုံးစား၍ကုန်လျှင်ကုန်စေ၊ မကုန်ကျန်၍ လင် သေလျှင်၊ ကြွင်းသောမယားသားတို့အမျိုးအလိုက်ဝေယူစားကြစေ၊ တင်မြဲ ရှိလည်း၊ နည်းတူဆပ်စေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ မယားအမွေကို လင်၊ လင်အမွေကိုမယား၊ ခံစားပိုင်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

၃၉ သားသွီးတမိ တဖတည်းတွင်လေသင့်ရာ၊ သက်သေဆောင်ခြင်း၊ အရွှေ့ခံအ ရားတပါး၊

မိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား၍၊ ရသောသားသွီးတို့တွင်၊ တစုံတယောက်၊ ခဖုမ်ပန်း တုပ်ပန်းနှ၊ အဂိါကြီးငယ်၌ရှိတဲ့သူတို့ကို၊ ဝတ်စားရုံလည်းဆို၏၊ တနည်းလည်း၊ သွီးသားမှန်က၊ အမျှအစုအတိုင်းစားစေဆိုသတည်း၊ ဤအ ရာကိုသက်သေဆိုတုံပေအံ့၊ ဒိပင်္ကရာ မြတ်စွာဘုရားရှေးလက်ထက်တော်၊ ဗါရာဏသီပြည်၌၊ သူဌေးလင်မယားနှစ်ယောက်တို့သည်၊ သားယောကျာ် ငါးယောက်ဖွားပြီးနောက်၊ သွီးတယောက်ဖွား၏၊ ထိုနောက် မြွေကိုဖွား၍၊

perty of the husband's parents. If they have sons, let him who is best qualified, and known to the chiefs and nobles, take his father's place, and bear the relative proportion of his debts. Thus the lord hermit said.

38th. *The law of partition on the death of a husband who had many wives living in the same house, and eating out of the same dish.*

In case of a husband living in the same house with many wives, who eat out of the same dish, the two laws are these: If a man's first, second, or third wife had property at marriage, or had inherited any from her parents after marriage, let each keep what they have, with whatever presents they may have received (from the husband,) and their wedding presents. If they shall have the same number of male children, it is said the first married shall be the head wife; but if the son of one of the others is remarkable (above his brothers,) and known to the heads of the people, the chiefs, let him take the place of his father. If the husband shall have inherited his parents' property after the marriage of these wives, let them divide it, and share according to their class; if one shall claim a portion as a gift from her husband, she shall not retain it; it is the husband's property; let them share it, and pay the debts in relative proportions, and in this division let the children have their mother's share (when she is dead.) Thus the lord hermit said.

If one of the wives shall die without issue, the husband has a right to her property; if he shall expend the whole, he has a right to do so If not expended at his death, let what remains be divided amongst the other wives and children according to their class, and let them pay debts in proportion Why is this?—because the husband inherits from the wife, and the wife from the husband.

39th *Children of the same father and mother, who by precedent have a right to inherit.*

If amongst the children of a couple regularly given in marriage by their parents, one be an hermaphrodite, or guilty of unnatural crime, or imperfect in his organs, it has been said he shall have no inheritance. It is also said, that all children who are legitimate shall have their proper share. In this matter I will give an instance. In the golden time of the most excellent Para Diepengara, in the country of Benares, a man of the wealthy class and his wife had five sons and one daughter, and after this the wife bore a snake. They were

သူဌေးထင်မယားရှက်ခြင်းကြောင့်၊သူတကာမသိရအောင်၊ သောင်မှိုင်ဖော်
ဖွက်ထား၍၊မပြတ်မိဘအစားပေး၏၊ကာလရှည်လျား၍၊သူဌေးထင်မယား
သေရာတွင်၊ပေါက်ဖော်တို့ ဥစ္စာပုံကိုခြောက်စုစု၍ အမျှဝေမည်ပြုသည်ကာ
လ၊မြွေလာ၍ငအစုမထားဖြစ်သည်၊ မိတ်ကသိသော့ကြောင့်၊ ခြောက်စုစု
သည် အမွေဝေပုံကို၊ အမြီးနှင့် သိမ်းခပ်ဖျက်ဆီးပြီးလျှင်၊ နေမြဲ တောင်ပို့
ခေါင်းသို့ပြန်၍ဝင်နေလေ၏၊ နောက်တကြိမ်ခြောက်စုခြောက်ပုံပြုပြန်သည်
တွင်လည်း၊ထိုမြွေသည်နည်းတူဖျက်ဆီးပြုပြန်ခဲ့၏၊ထိုအကြောင်းကို၊ဗါရာ
ဏသီမင်းကြီးအား၊ မြွေနှင့်ပေါက်ဖော်တို့၊ တမိတဖတည်း၊ဖြစ်ကြောင်းကို
လျှောက်ထား၍၊မင်းကြီးက၊တမိတဖတည်းဖြစ်ချေသည်၊ မြွေအမှိုလည်းစု
ပုံပေဆိုတော်မူ၍၊ ခုနှစ်စုစုထား၏၊ ထိုအခါမြွေလာပြန်၍၊ ခုနှစ်စုအနက်၊
တစုကိုအမြီးနှင့်သိမ်းခပ်ပြီးလျှင်၊ နှစ်မငယ်အစုမှာချွေရောထားခဲ့၍၊ မြွေ
သည်နေမြဲတောင်ပို့တွင်းသို့ဝင်နေလေ၏၊နှစ်မငယ်သည်း၊ထိုမြွေကိုအသက်
ရှိသ၍၊အစားမပြတ်ကျွေးမွေး၏၊ ထိုကိုရည်၍တမိတဖတည်း၊ မိဘနှစ်ပါး
ပေးထိမ်းမြားး၍၊ရသောသားသွီးဖြစ်က၊ တိရိစ္ဆာန်မြွေပင်စားရထိုက်သော
ကြောင့်၊အမျှဝေယူစားကြစေဟု၊ရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏၊ ၊တနည်း
လည်း၊သားတို့၏အရည်အစံမှာရှိချေသည်၊ပညာဖြင့်ဆင်ခြင်၍ရှင်ရသော့
ဆိုတော်မူ၏၊

၄၀ မယားကြီးတစ်၊အပြောင်တစ်၊ကျွန်မယားတစ်၊ဝေရသောတရားတပါး၊

အကြွင်ထင်သည်မယားကြီးတစ်၊အပြောင်တစ်၊ကျွန်မတစ်ကိုထိမ်း၍
သေခဲ့တုံအံ့၊ ဆိုခဲ့ပြီးသောမယားအပြောင်၊ ကျွန်မတွင်သားသွီးမရှိမူကား
အံ့၊ထင်ဥစ္စာကိုဝေရာသည်ကား၊ခုနှစ်စုခွဲပြု၍၊မယားကြီးလေးစု၊အပြောင်
သုံးစု၊ကျွန်မတစုခွဲဝေယူစားကြစေ၊

၄၁ ငင်မယားသား၊အပြောင်သား၊ကျွန်မသား၊ဝေရသောတရားတပါး၊

သားမှိုလည်းနည်းတူဝေစေ၊မြေးမှိုလည်းနည်းတူဆပ်စေထု၊ ရှင်ရသော့
ဆိုတော်မူ၏၊ ၊ဤအရာ၌သွီးသားတယောက်စိကိုသာဆိုသည်၊ထို့
က၊အများရှိလျှင်၊ဆင်ခြင်၍ဝေစားစေ၊

၄၂ အပြောင်ခြောက်ပါးတို့၊ဝေရာသောတရားတပါး၊

အပြောင်ခြောက်ပါးတို့ဝေရာသောတရားတပါးတည်း၊ အပြောင်ခြောက်
ပါးဟူသည်ကား၊မယားကပါသောအပြောင်ကျွန်မတစ်၊ ထင်ထပါသော

ashamed to have the fact known, and concealed it in a hollow hillock, and fed it regularly. After a long time, at the death of the man and his wife, when the relations (children) had portioned the property into six lots, and were about to divide it, the snake came, and seeing no share for himself, upset the heaps with his tail, and returned to his former place of concealment; they parted them off a second time, and as before he came and upset them. When the king of Benares came to know this, and that the snake was the son of the same parents, he ordered a share to be set apart for him. They then divided it into seven shares; he came again, gathered a share with his tail, and having mixed it with that of his sister, returned to his old residence, and the sister continued to supply him with food as long as he lived. On the authority of this (decision,) all children of the same father and mother, regularly given in marriage by their parents, shall have an equal share, because in this example even a brute snake had a share. Thus the lord hermit said. It is also said, the wise man shall consider the character of the children.

40*th*. *The law of partition between a head wife, a concubine, and a slave wife.*

If a husband who has taken one head wife, one concubine, and one slave wife, shall die without issue by any of them, let the husband's property be divided into seven and a half shares, and let the head wife have four shares, the free concubine three, and the slave concubine the half share. If they have children, they shall have the same, and if there be debts, pay them in the same proportions. Thus the hermit called Menoo said.

41*st*. *The law of partition between the childran of the above.*

This is said when they have only one child. If one have many children, let the inheritance be divided after mature consideration.

42*d*. *The law of partition between the six kinds of concubines.*

The law of partition between the six kinds of concubines is this: The six kinds of concubines are these; 1st, a female slave that came at marriage with the wife; 2nd, a female slave who came at marriage

In another case; if there was no property at the time of marriage with the first wife, but the property left was acquired during the time of the slave wife, let it be divided equally between the children of each. Why is this?—because as there was no property at the first marriage, there was no property of the first mother. If the slave be one by descent, let the children have one third share, and the children of the head wife two, because the slave mother had eaten from the same dish; he is son of both mistress and slave.

45th. The law of partition when the husband has died, and the widow raised a slave to be her husband, and eat out of the same dish, between the children of the former husband and the slave husband.

The husband having died, the wife takes a slave to be her husband, and having eaten out of the same dish with him, she has a child; the law of partition of the inheritance between the son of the first husband and of the slave husband, is the same as laid down above.

46th. The husband having a son, the wife a daughter at marriage, the wife dies, and the husband marries his step-daughter, the law of partition between the three children.

The husband and wife each have children by a former marriage, the wife dies, her daughter is taken to wife by the step-father, and has children, the law of inheritance between the three children:— A man having a son, and a woman a daughter, shall marry; the wife having had a child shall die, and the husband take her daughter to marriage, and having had a child, the husband and wife die, the law for the partition of the inheritance between the three children is this; if there be any property of the first marriage, let it be divided into five shares, and let the son of that marriage have three, the child of the husband by the mother one, and the son of the step-daughter one share. Why is this?—because he has the share of his mother, and takes her place. If there be any of the property that came with the mother of the daughter remaining, let it be divided into five shares, and let the son of the daughter have three, the son of the father by his first marriage one, and the son by his second marriage one; this is because they are children of the same father, but different mothers. The son of the first marriage is by a distinctly separate mother. The son of the step-daughter is grandson of his mother's mother, and nephew of the said grandmother's son, though they are both sons of the same father; this is one reason; and his mother and grandmother were both wives of his father, is another reason, why his share of the property is different (from the others.) If there be any debts, let them pay in proportion to their receipts. If there be property still undivided, acquired both during the marriage with the mother and

အနင်းအဆောင်အရွက်ကိုရစေ၊တင်ပြမြိုလည်းနည်းတူဆပ်စေ၊ထိုအလျှော် ပေးသောအဖိုးရလောက်သောသူသည်၊ အမိအဖတို့နှင့်၊ မကွဲမပြားလျှော် မိဘတွင်သေလေအံ့၊ အလျှော်ပေးသင့်ရသားသည်၊ မြေးစုကိုခံစေ၊ ဤ ဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ ပေးထိ [illegible] မြားရာ သင့်မှန်ချေ သော့ကြောင့် တည်း၊ရင်အလျှော်ပေးအဖသည်၊ ပေါက် [illegible] ဖော်တို့နှင့်အတူ နေရာသောချေးမ ပြုစုသောဥစ္စာရှိအံ့၊ပေါက်ဖော်တဝက်၊သင့်ပေးသောသားတဝက်စား၊ တင်မြိုရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ၊ [illegible] ဘ်မခွဲပေးသောသင့်မဟုတ်၊မိဘနှစ်ပါး ပေးထိမ်းမြားၡ၍ရသောသင့်မှန် [illegible] သော့ကြောင့်တည်း၊ [illegible] ၊ထိုးသတ် သေဆိုပေအံ့၊ သင့်ယူလောက်ကျား [illegible] းမပေး၊ အကြောင်းသုံးပါး၌ပြြိန် သောသူ၏ သင့်စစ်ဖြစ်သည်၊ သို့ [illegible] ဌိနိရာ၌လည်း၊ မိဘမပေးစားဘဲခွဲသော သင့်၊ မိဘပေးစားမှသင့်ရှိသည်တွင်၊ မိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား၍ ရသော သင့်သည်၊သားအမြတ်ဖြစ်သည်၊ကလလရေကြည်အစပေးသူသားအဖြစ် ချေသည်၊ မြတ်ရာလိုက်သည်ဟု၊တရားတော်၌ပါသော့ကြောင့်၊ ထိုးသတ် သေကိုဆိုသတည်း၊

၁၆ လင်ဆွေခြောက်ယောက်၊ မယားဆွေခြောက်ယောက်တို့၊ ဝေရာသောတရား တပါး၊

သေသူလင် မယား၌အမွေခံသားမြေးမြစ်မရှိ၊ အမိအဖမရှိ၊ လင်ဆွေ ခြောက်ယောက်၊မယားဆွေခြောက်ယောက်တွင်၊မည်သူစားရသနည်းဟူ မူကား၊လင်၏မိထွေး၊မိကြီး၊ဦးရီး၊ဘထွေး၊ဘကြီး၊အရီး၊ဤကား လင်ဆွေ ခြောက်ယောက်တည်း၊ မယား၏၊ မိထွေး၊မိကြီး၊ဦးရီး၊ ဘထွေး၊ဘကြီး၊ အရီး၊ဤကား၊မယားဆွေခြောက်ယောက်တည်း၊ ၊ဤတဆယ့်နှစ် ယောက်တို့သည်၊ အမွေကိုစားရာ၏ဟူတုံရကား၊ဥစ္စာရပ်ကိုခွဲဝေ၍၊မယား မိဘကပါသောဥစ္စာရှိုးကို၊ မယားဆွေခြောက်ယောက်တို့က၊ နိုးစပ်ရာစား စေ၊ လင်မိဘကပါသောဥစ္စာရပ်ကိုလည်း၊ လင်ဆွေခြောက်ယောက်က၊နိုး စပ်ရာစားစေ၊နှစ်ဦးသားတို့တွင်၊သေဦးသေနှောင်းရှိအံ့၊သေနှောင်း၏ဥစ္စာ ရပ်မည်ချေသည်၊သေနှောင်းက၊နိုးစပ်သောသူသာစားစေ၊ သေဦးသားက မစားသာချေ၊သေနှောင်းသူတို့က၊ဥစ္စာရှိုးကိုရောင်းချသော်မူကား၊ သေဦး တို့၏အမျိုးနိုးရာသို့ပေးချရောင်းဝယ်စေ၊ နှစ်ဦးသား တို့၏ သေခြင်းအစဉ် ရှေးနှောင်းမထင်မရှား၊ထင်ရှားသော်လည်း၊ လနှစ်မပိုင်းမခြားမိဖြစ်က နိုးရာဝေယူကြစေ၊ နှစ်ပါးတွင်ပွားသည်ဥစ္စာဖြစ်ကလည်း၊ နည်းတူဝေပြ စေ၊ တင်မြိုရှိလည်း နည်းတူဆပ်စေ၊ ဇင်သည် ဆွေမျိုးညာတိ တယော

ay the debts in the same proportion. If the father who thus e fine be a man of some note, and shall die whilst living with ents, let the son for whom he paid compensation have a great on's share in his parents' property. Why is this?—because he oper son of a regular marriage. Should the same father who s paid compensation die whilst living with his relations, leav- perty acquired by himself, let the relations have one-half, and for whom compensation has been paid the other, and pay the 1 the same proportion; he is not a chance child, but the son of age sanctioned by parents. I will adduce the following prece- 'Pregnancy cannot be caused by many men; the child is his ime of whose intercourse the three causes* combined; but the causes do combine, it may be the child of a couple not n marriage, or of a couple who have been given in marriage r parents; it is only the child of marriage that is excellent, (le- e,) and only the man who communicated the vivifying princi- is the father." This quotation of a text from the holy book e as a proof that inheritance descends only to a legitimate

The law of inheritance as regards the six relations of the hus- band, and the six of the wife.

e deceased husband and wife had no children, grandchildren, t grandchildren, and if their parents be dead, the six relations usband, out of the direct line, and the six of the wife who herit, are these: the husband's mother's elder and younger his mother's elder and younger brothers, his uncles by the side, and aunts by the father's side, these are the six rela- t of the direct line of the husband; the wife's mother's elder unger sisters, her mother's elder and younger brothers, uncles father's side, and aunts by the father's side;—these are the six s of the wife out of the direct line; and these twelve rela- t is said, shall inherit. Having divided the property that y descent to the wife, let her six relations inherit as nearest and let the six nearest of kin of the husband inherit his here- roperty. If one shall die before the other, the property be- the survivor; let only his or her kin inherit. Should the sur- ll any of the hereditary property, let it be offered to the next the deceased. If they both die about the same time, so that clear who was the survivor, or if it be known, but the months not ascertained, let the relations of both inherit according to guinity, and also the property acquired by the deceased couple marriage, and let them pay the debts in the same proportion.

*ree causes are the proper season with the woman; copulation with a man; and the re- fate by the death of some animal; the fate is not a life, not vivifying principle, not a e ground of good or bad deeds that is to influence the new being through life, the balance [illegible] for or against, the animal dying

ယောက်၌ပေါက်ဖော်နေစည်း၊သေသျှင်၊ ဖုတ်ကြည်သင်းပြီးစ်ပြုမ်းသောဥစ္စာ အလုံးခံယူစားစေဟူ၊ ရှင်မနူဆိုတော်မူ၏။

၅၇ ညီနှင့်အစ်ကိုဝေရာသောတရားတပါး။

ညီနှင့်၊အစ်ကိုဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား၊ ညီနှင့်အစ်ကိုတို့အည်း၊အတူနေ၊ အတူစားဥစ္စာပြုစု၍၊ အစ်ကိုသေသော်၊ ညီအလုံးရစေ၊ညီသေသော်၊အစ်ကိုအလုံးရစေ၊ တင်ငြိမ်ရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ၊ ဤကား၊ညီအစ်ကိုနှစ်ယောက်၊ သားမယားအမွေခံမရှိသည်ကိုဆိုသောတရားတည်း၊

ဖုန်နည်း၊အတူနေကြရာတွင်၊နှစ်ယောက်အညီအညွတ်ပြုစုရှောင်၊ဝယ်ကြသျှင်၊အညီဝေယူကြစေ၊ တယောက်ယောက်က၊ အရင်းထုတ်၍၊ရှောင်းဝယ်ဖြစ်ပွားလျှင်၊အရင်းကို၊အရင်းတိုင်းယူစေ၊ ပွားသောအမြတ်ဥစ္စာကို၊တယောက်တဝက်ယူကြစေ၊ ညီနှင့်အစ်ကိုအတူနေ၊ အတူစားမှန်တုံ၏၊အစ်ကိုကို၊ညီမစ၍၊ အထုံးအမိန့်ဖြစ်ပေကလည်း၊ ပွားသမျှဥစ္စာကို၊ ညီနှစ်စု၊အစ်ကိုတစုဝေယူကြစေ၊ ညီကို၊အစ်ကိုမစ၍၊အစ်ကိုဆောင်ရွမ်ရကလည်း၊နည်းတူနှစ်စုတစုဖြစ်စေ၊ မြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ၊ တစုံတယောက်၊ဒေနာကြီး၍၊အတူနေကြရာ၌၊တယောက်ပြုစုရပေကလည်း၊ဝတ်စားရုံမျှသာဖြစ်စေဟူ၊ ရှင်မနူဆိုတော်မူ၏။

၅၈ အစ်ကိုသေ၍၊ညီနှင့်အစ်ကိုမယားသားဝေရာသောတရားတပါး။

ညီနှင့်အစ်ကို၊မယားသားဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား၊အစ်ကိုသေ၊အစ်ကိုမယားနှင့် မတ်၊ အစ်ကိုသားတို့သည်၊ အတူတကွနေရာ၌၊အစ်ကိုမိဘကရသောဥစ္စာ၊အစ်ကိုမယားမိဘကရသောဥစ္စာလည်း၊ရှိပေအံ့၊အစ်ကိုဥစ္စာမျိုး၊မယားဥစ္စာမျိုးကို၊အစ်ကိုမယားနှင့်သားအလုံးယူစေ၊ မတ်မှာလည်း၊မိဘဥစ္စာမျိုးကိုအလုံးယူစေ၊အစ်ကို၊ညီ၊မရီး၊သား၊ လေးဦးအတူနေရာတွင်၊ ဖုင်ဥစ္စာကို၊ ကုန်သွယ်လုပ်ဆောင်ကြံစည်ပွားများ၍၊ ဖြစ်သမျှသက်ရှိသက်မဲ့ကို၊ဥစ္စာစုအတိုင်းခံယူစားကြစေ၊ အထက်တင်ငြိမှာလည်း၊နည်းတူခံဆပ်ကြစေ၊ အစ်ကိုက၊ဥစ္စာရင်းမပါ၊ ညီကဥစ္စာရင်းပါသျှင်၊ ဖုင်ဥစ္စာရင်းကိုအလုံးယူစေ၊ဖုင်ဥစ္စာကပွားများလျှင်၊သုံးစုစု၍၊နှစ်စုကိုယူစေ၊ တစုကို၊အစ်ကိုမယားမရီးဖြစ်သူနှင့်၊သားစားစေ၊ တင်ငြိမ်ရှိလည်း နည်းတူဆပ်စေ၊ မတ်ကဥစ္စာရင်းမပါ၊အစ်ကိုကလည်းမပါ၊မရီးကပါလျှင်၊အရင်းကိုအလုံးမရီးသားတို့ရစေ၊ဖုင်ပွားသောဥစ္စာမှာ၊သုံးစုစု၍၊တစုမတ်ရစေ၊နှစ်စုမရီးနှင့်သားရစေ၊တင်ငြိမ်ရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ၊ ညီနှင့်အစ်ကိုမယား

If they die whilst living with one of their relations, and he (or she) bear the funeral expenses, let him (or her) take all the property. Thus the lord hermit hath said.

57th. The law of inheritance as regards a younger and elder brother.

The law of inheritance between a younger and elder brother; if a younger and elder brother living together shall acquire property, and the elder shall die, let the younger take the whole, and if the younger die, let the elder have the whole, and let them pay the debts in the same proportion; this is when neither has a wife or family.

If the same living together shall equally contribute to the acquisition of property,* let them divide it equally. If the original capital shall have been the property of one only, and there shall have been a profit, let the principal be paid to him to whom it belongs, and the profits divided equally. If the two live together, and the youngest assist the elder, and be the most influential person of the two, let him have two-thirds of the profit, and the elder one. If the elder be the principal person, in the same way let him have two, and (the younger) one share. If whilst so living together, one shall have bad health, and the other shall take care of him, let him have only his food and clothes.

58th. The elder brother dying, the law of inheritance as regards his wife and children, and the younger brother.

If the elder brother die, the law of inheritance between his wife and children, and his younger brother, is this; if after the death of the elder brother, his wife and children remain with the brother-in-law, and if there be property which the deceased got from his parents, and also property which his widow inherited from her parents, let the widow and children have all the hereditary property, and let the brother-in-law have all he inherited from his parents, and let all the property, animate and inanimate, acquired by the mutual industry of the brothers, be divided and shared according to the capital of each, and let them pay the out-standing debts in the same proportion. If the elder brother had no capital, and the younger had, let him take his capital, and if there have been any profit, let it be divided into three shares, let him have two, and his sister-in-law and her children one; and if there be out-standing debts, let them pay them in the same proportion. If neither of the brothers had any capital, and the sister-in-law had, let her and her children take the capital; let them divide the profits into three shares, and let the brother-in-law have one, and the sister-in-law and her children two shares; and if there be debts let them pay them in the same proportion. If whilst living

* This does not seem to be a matter of inheritance.

သားနှစ်ဦးအတူနေရာတွင်၊ သိုးလက်ထက်က၊ မိရင်းမိုးအကြီးအရာကိုပြ
ညီဆောင်စွမ်ရာတွင်မှ၊အစ်ကိုရလျှင်၊ ၎င်အမိုးအရာကိုညီဆောင်စွမ်လျှင်
မိုးဆက်ခံစေ၊၎င်ကြောင့်တင်ပြရှိလျှင်လည်း၊ညီခံဆပ်စေ၊ထိုညီမရှိစေ
မရွက်နိုင်လျှင်၊ အစ်ကိုကြီးသားသို့ အမွေဆက်ခံစေ၊ ၎င်အမိုးအရာကြောင့်
တင်ပြရှိလျှင်၊မရိုးနှင့်၊သားမတ်တို့ခံစုအတိုင်းဆပ်စေ၊အရေးအရာအလျှင်
ညီမဆောင်၊အစ်ကိုဆောင်စွမ်ပေကလည်း၊အစ်ကိုမယားသားအလုံးခံစေ၊
တင်ပြရှိသည်ဖြစ်ကလည်း၊သိမ်းခံစေ၊ အစ်ကိုမယားညီသုံးသောထိုရပြ
ရာတွင်၊မိဘဥစ္စာမိုးရကြသည်များမှာ၊ အတူနေမှရသည်း ထတ်ထတ်များ
မဆိုသာ၊ရသူဥစ္စာရင်းမှန်ချေသည်၊ဥစ္စာရှင်ရင်းသာယူစေ၊ထင်ပြရှိလျှင်
နည်းတူခံဆပ်စေ၊ မရိုးအမှုကို မတ်ဆောင်သည်၊ မတ်အမှုကို မရိုးဆောင်
သည်မှာ၊ဥစ္စာခန်းမလိုက်၊ဆိုင်ရာသွားစေ၊ တျေးရှုးမစားသောထုံးမြဲရှာ
မင်း၏သားရင်းဖြစ်သော၊မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၅၉ ညီအစ်ကိုအတူနေရာတွင်၊ ညီသေ၍၊ ညီမယားသားနှင့်၊ အစ်ကိုဝေရာသော
တရားတပါး။

ညီအစ်ကိုအတူနေရာတွင်၊အစ်ကို၌မယားမရှိ၊ညီ၌မယားသားရှိလျက်ညီ
သေသော်၊အစ်ကိုနှင့်ညီမယားညီသားဝေရာသောတရားမှာထပ်၍အစ်ကို
က၊ အစ်ကိုမယားသားတို့နှင့်၊ ညီဝေကြရာ၊ ဆိုခဲ့ပြီးသောနည်း အတိုင်း
ကောင်းမွေ၊ဆိုးမြဲခွဲဝေစံစေဟု၊မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၆၀ မောင်နှမနှစ်ယောက်၊ဝေရာသောတရားတပါး။

မောင်နှင့်နှမ၊ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား၊မောင်နှင့်နှမ၊
အမိအဖထံ၊အတူနေရာတွင်၊မိဘနှစ်ပါးသေ၍၊ မောင်အကြီး၊ နှမအငယ်
ဖြစ်လျှင်၊ အဖဝတ်စားတန်ဆာကို မောင်အကြီး အလုံးယူစေ၊ အမိဝတ်စား
တန်ဆာကိုလည်း၊နှမငယ်ဖြစ်သူအလုံးယူစေ၊ ကျန်ဥစ္စာကိုသုံးစုစု၍၊နှစ်
စုမောင်အကြီးစားစေ၊တစုကိုနှမစားစေ၊ တင်ပြရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ၊
နှမအကြီးမောင်အငယ်၊အမိတို့နှင့်အတူနေရာ၌၊ဝေရာသည်တရားကား၊
အဖဝတ်စားတန်ဆာနှင့်ဆိုင်သမျှ၊ ယောက်ျားအသုံးအဆောင်ကိုမောင်အ
ငယ်ယူစေ၊ ထိုမှကြွင်းသောဥစ္စာစုကိုတယောက်တဝက် အညီအမျှခွဲ
စေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ ယောက်ျားနှင့်မိန္မတွင်၊ယောက်ျားက
မြတ်၊မိန္မအယုတ်ဖြစ်ချေသောကြောင့်၊မောင်ငယ်သည်နှမအကြီးနှင့်အညီ
စားစေဆိုသတည်း၊ ၊၎င်တွင်နှစ်ဦးသားမိဘထံမနေ၊မိဘသေသောအခါ

›r with their wives and families, the elder brother shall obtain ık and appointment of their paternal uncle, (elder than the fa- and inherited from their grandfather by the interest and merit younger, let the same come to the younger at the death of the ›rother, and if there be debts incurred on this account, let him ›m. If the younger brother be dead, or not competent to fill ›ointment, let the son of the elder brother inherit, and let the of the elder brother, her son and brother-in-law, pay the debts ay have been incurred on this account in proportion to their ›f the inheritance. If the younger brother has taken no active these affairs and the elder brother has done so, let the wife nily of the elder brother take all the property, and pay all the When an elder brother, his wife, and younger brother, are together, the property inherited from their forefathers, which ›tain whilst living together, shall not be reckoned property ac- by themselves or increase in their hands; they are original ty; let the person who inherited keep them and pay the debts same proportion. If the brother-in-law conduct the business sister-in-law, or the sister-in-law that of the brother-in-law, let property go in the proper line of descent as before laid down; ıall have no claim for service rendered. Thus the lord hermit Menoo said.

If during the residence together of an elder and younger bro- , the younger shall die, the law of inheritance as regards his and children, and the elder brother.

›e elder and younger brother live together, and the elder bro- is no wife, and the younger has a wife and family, the law for rtition of the property on the death of the younger brother is ne as laid down in the last case.

h. The law of inheritance as regards one brother and sister.

›n a brother and sister are living together with their parents at ›e of their death, if the brother be the elder, let him have all her's clothes and ornaments, and let the sister have the clothes naments of the mother; let the residue of the property be divi- to three shares, and let the elder, the brother, have two and the ›ne share, and let them pay the debts in the same proportion. the sister is the elder, let the brother take the father's clothes naments, and all that pertains solely to a man, and let each n equal share of the remaining property. Why is this?—be- the man is more excellent than the woman; therefore, it is ›et the younger brother and the eldest sister share alike. If › not living with their parents at their death, let the partition

နည်းတူဝေစားကြစေ။နှစ်မအကြီးမိဘထံမနေ။သီးခြားနေအံ့။မောင်အငယ်မှုကား။မိဘနှင့်အတူနေချေအံ့။ မိဘဝတ်စားတန်ဆာမှာမခြားသာပြီ။ အတူနေသား။ယောကျာ်း။နှစ်မအငယ်သော်လည်းစားစေ။ နှစ်မအကြီးမှာ။ခွဲခြား၍နေသူဖြစ်သည်။တဆစားစေ။ တင် မြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။ မောင်ငယ်အခြားနေ၍၊နှစ်မအကြီးမိဘနှင့်ဒ တူနေဖြစ်ချေကလည်း။ကောင်းမွေဆိုး။မြီနှစ်ပါးလုံး၌ပင်။နှစ်ဆတဆခံစံဆပ်ကြစေဟူ။မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၆၁ မောင်နှစ်မသုံးယောက်။ဝေရာသောတရားတပါး။

မောင်နှစ်မသုံးယောက်ဝေရာသော်ကား။ မိဘသေ၍။ မောင်နှစ်မသုံးယောက်။အတူနေကြရာ။အဖဝတ်စားတန်ဆာတို့ကိုမောင် ယူစေ။ အမိဝတ်စားတန်ဆာတို့ကိုနှစ်မအကြီး ယူစေ။ ကျန်သည်ဥစ္စာရပ်မှာ။ မောင်မှာနှစ်မအကြီးထက်တခုလပ်တက်ယူစေ။ ညီမအငယ်မှာ။ အစ်မကြီးအောက်တခုလပ်လျှော့၍ ယူစေ။ဤကားမောင်အကြီးဖြစ်သည်ကိုဆိုသတည်း။
နှစ်မနှစ်ယောက်အကြီးမောင်အငယ်။အထက်နည်းနေ၍မိဘသေလျှင်၊ဝတ်စားတန်ဆာမှာ။နည်းတူယူကြစေ။ကျန်ဥစ္စာရပ်ကိုခွဲဝေရမည်မှာ၊ နှစ်မအကြီးနှင့်။မောင်အငယ်အမျှစားစေ။အစ်မရစုအောက်တခုလပ်လျှော့၍။ညီမစားစေ။မြီရှိလည်းနည်းတူဖြစ်စေ။သီးခြားနေကလည်း၊ဎင်ကဲ့သို့ဝေစားစေ။တစုံတယောက်သောသူအတူနေ၍။ မိဘသေသော်ရစုတွင်။ အတူနေနှစ်ဆစားစေ။နှစ်ဆဆိုသည်ဟူဥစ္စာပုံတွင်။ တယောက်အစုထက်နှစ်ဆမဆိုခွင်း။ရစုတွင်သာနှစ်ဆစားစေ။ မြီရှိလည်း နည်းတူဆပ်စေဟု။မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၆၂ ပေါက်ဖော်တဦးသေ၍။တဦးကုမသင်းပြုဟ်သည်။သေသူအမွေကိုမသင်းပြုဟ်သူပေါက်ဖော်တို့နှင့်ဝေရာ။မဝေရာသောတရားတပါး။

ပေါက်ဖော်တဦးသေ၍။တဦးကုမသင်းပြုဟ်သည်။သေသူအမွေကိုကုမသင်းပြုဟ်သူတို့နှင့်။ ပေါက်ဖော်တို့ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ ပေါက်ဖော်တယောက်သည်။ မိဘမရှိပြီဖြစ်၍။နာဖျားရာတွင်။တယောက်ပေါက်ဖော်ယူ၍၊ကုမ၍သေရာသင်းပြုဟ်၏၊ထိုသေသူ၌ရှိရှိသမျှဥစ္စာသက်ရှိ သက်မဲ့ကိုအလုံးစားစေ။ပေါက်ဖော်တို့မစားမယူသာချေ။ဎင်သေသူသည်မိဘအမွေကိုမှီသူဖြစ်၍မဝေဖြစ်။တလုံးတည်းရှိသောဥစ္စာမှာ။ သေသောသူ၏ထတ်ရောက်မဟုတ်။ အမွေဆိုင်သည်သာဖြစ်သော့ကြောင့်။ထိုရစုသင့်ရာ

be the same. Should the sister being the elder not live with the parents, and the brother do so, the clothes and ornaments shall not be separated from the other property ; but let the brother living with his parents, though younger, have two shares, and the sister one, as she is living separate, and let them pay the debts in the same proportion. If the brother being the younger is living separately from the parents, and the sister with them, of all property and debts let (the brother have) two and (the sister) one share. Thus the lord hermit said.

61*st*. *The law of inheritance as regards three brothers and sisters.*

If the three be living together on the death of the parents, let the brother have the father's clothes and ornaments, and the elder sister the clothes and ornaments of the mother, and of the remaining property let the brother have one-third share more than the elder sister, and the younger sister one-third share less; this is when the brother is the eldest. Should the sisters be the eldest, and the brother the youngest, let them share the clothes and ornaments as above laid down ; and of the remaining property let the eldest sister and the brothers share alike, and the younger have one-third share less, and if there be debts, let them pay them in the same proportion. If they be living separately, let the partition be the same. If one was living with the parents at the time of their death, let that one have twice the share he (or she) would otherwise have been entitled to. This double share is not laid down with reference to the others, but twice what the one so remaining with the parents would otherwise have had, and let them pay the debts in the same proportion. Thus the lord hermit ordered.

62*nd*. *A person having died, one relative buries him—the law of inheritance as regards this relation and the others.*

When a person dies, and a relative who has assisted him (during life) shall bury him, the law of inheritance between this relation and the others, is this : if a person takes and assists an orphan relation in his illness, and on his death buries him, let this relation have all the property, animate and inanimate, in the possession of deceased ; the other relations shall have no share ; and if he be in reach of the inheritance from his parents, all that is undivided and not come into his possession, shall be divided into two equal shares, and of these the person so assisting him shall have one and the other relations the other, because he was only entitled to inherit. If there be debts,

နာဖျား၍ကုမသူတဝက်၊ ပေါက်ဖော်တို့မှာ တဝတ် မှုနှ် ကာလေး [illegible] လည်းနည်းတူဆပ်စေဟု၊ မနှုမည်သော ရှင်ရသေဆ့ိုတော်မူ၏။

၆၃ သူမိမ်းနာဖျားသောအခါ၊ ကုမ၍သေလျှင်၊ သင်းပြိုဟ်သည့်မိဘပေါက်ဖော်ရို နှင့်၊ သင်းပြိုဟ်သူတို့ဝေရာသောတရားတပါး။

သူမိမ်းကိုနာဖျားသောအခါ၊ ကုမ၍သေလျှင်၊ သင်းပြိုဟ်သည့်သေ ရ မိဘပေါက်ဖော်တို့နှင့်၊ သင်းပြိုဟ်သူဝေရာ၊ မဝေရာသော တရားတပါးတူ သည်ကား၊ အကြင်သူတယောက်သည်၊ နာဖျား၍ရှိရာကုမ၍ ဆွေမျိုးမစပ် သောသူလက်တွင်သေ၏၊ ဖုတ်ကြဉ်သင်းပြိုဟ်၏၊ ထိုသေသူတွင်ပါသမျှဥစ္စာ ရပ်ကိုကုမသင်းပြိုဟ်သူအလုံးရစေ၊ မိဘပေါက်ဖော်သားမြေးတို့က၊ သေသူ တွင်ပါလေသည်၊ ရကောင်း၏မဆိုသာချေဟု၊ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

အဘယ်သူတို့သေသူတွင်ပါလေသောဥစ္စာကိုမရထောက်၍ သိရထနည်း၊ ထူမူကား၊ ရှေးသောအခါ၊ သူဌေးတယောက်သည်၊ ရဟန်းပြုလေ၏၊ သူဌေး ထင်မယားပေးသောပတ္တမြားလက်စွပ်တသိန်းတံကို သင်္ကန်းအနားပတ်အ တွင်းဖွက်၍ချုပ်ထားလေ၏၊ တရပ်တကျေးတတိုင်းသို့သွားရောက်၊ ရဟန်းတပါး ကျောင်းတွင်နေလေ၏၊ ဖျားနာ၍ကုမ၏၊ ကံမမှီ၍သေရာတွင်၊ သင်္ကန်းအထဲ၌ ရှိသောတသိန်းတန်သောပတ္တမြားလက်စွပ်ကို ကုမသောကျောင်းနေရဟန်း ရ၏၊ ရသည်နှင့်သင်းပြိုဟ် ပြီးနောက်၊ အဖသူဌေးလာ၍၊ အကျွန်ုပ်သား ရဟန်းတွင်ပါလာသည်၊ အဖိုးတသိန်းတန်သော ပတ္တမြားလက်စွပ်ကိုရပါ ၏လားမေးလျှင်၊ နာစည်ကုမ၍သေလျှင်၊ အရိုးမြေကျဖုတ်ကြည်သင်းပြိုဟ် သူကျောင်းရဟန်းကလည်းရ၏၊ ပြောသည်ကိုသခင်မယူသင့်၊ ကျွန်ုပ်သား တွင်ပါသည့်ပတ္တမြားလက်စွပ်အဖိုးတသိန်းတန်သည်၊ ကျွန်ုပ်ဥစ္စာဖြစ်သည် ရကောင်းသည်ဆိုသည်၊ ကျောင်းနေသခင် ရဟန်းကလည်း၊ နာစည်ကုမ၍ သေလျှင်၊ အရိုးမြေကျဖုတ်ကြည်သင်းပြိုဟ်သူငါသာရကောင်း၏ ဆိုသည် တွင်၊ ဘုရားရှင်က၊ နာစည်ကုမ၍သေလျှင်၊ အရိုးမြေကျဖုတ်ကြည်သင်းပြိုဟ် သူရထိုက်ချေသည်ဟု၊ ဟောတော်မူသော့ကြောင့်၊ သူဌေး မရ ထွက်ရချေ သည်အကြောင်းသည်သက်သေပင်တည်း။

၆၄ နှစ်ဦးကျွန် နှစ်ယောက်သေဥစ္စာကို၊ သခင်တယောက်တည်း ရရာသောတရား တပါး၊

နှစ်ဦးကျွန် နှစ်ယောက်သေဥစ္စာကို သခင် တယောက်တည်း ရရာသော တရားတပါးတူသည်ကား၊ သင်္ဃာကကျွန်တဦး၊ အမျိုးမှီကြွေးပေါ်ကျွန်တဦး၊

let them pay them in the same proportion. Thus the lord hermit, called Menoo, said.

63d. *A person being sick, one not related to him takes care of him, and after his death buries him,—the law of inheritance as regards this person and the parents and relations of the deceased.*

If a person who is not related assist in life, and at death bury another, the law as to the partition of the property of deceased between this person and his parents and relations, is this; if any person being sick shall be assisted by another who is not related to him, and dying in the hands of this person, he shall bury him, let him take all the property in the possession of the deceased; his parents, children, or relations, shall have no claim. Thus the lord hermit said.

That no person having property with the deceased shall recover it, is shown by this precedent: In former times, the son of a man of the wealthy class having become a Rahan, concealed a ruby ring, which he had received from his parents, worth one hundred thousand tickals, in the hem of his priest's garment, and went to a far country, where he took up his abode in the convent of another Rahan, and there fell sick; this Rahan assisted and administered medicine to him, but the influence of former deeds extended no farther, and he died: the Rahan of the convent got his ruby ring. After the funeral, the rich man, his father, came and inquired of the Rahan, saying, "Did you get a ruby ring, worth one hundred thousand tickals, which was in the possession of my son?" The Rahan, who had assisted him in his illness, and at death put his bones in the earth, replied that he had got it. (Whereupon the rich man said,) "my lord ought not to keep the ruby, which is worth one hundred thousand tickals, which was in the possession of my son; it was my property, and ought to be restored to me." The Rahan, the master of the convent, said, the person who assisted and who buried him ought to have it; (thus) the lord of gods decided. The person who assists another in sickness and buries him at his death, has the right (to his property;) and thus the rich man did not obtain it, (the ring.) This is a precedent.

64th. *A husband and wife, who are slaves of different masters, dying while slaves of different masters, the law by which one of the masters only shall inherit.*

When two slaves of two masters die, the law by which the master of one inherits the property of both: If a hereditary and a purchased

ထိုနှစ်ယောက်တို့ သခင်မထိမ်းမြား မပေးစားဘဲ၊ ပြေးသွား ကြရာမှာ၊ ထံ အားလျော်စွာဥစ္စာရှိအံ့၊ နှစ်ဦးသားသေအံ့၊ သန္တကဖြစ်သောကျွန်သခင်အ လုံးစားစေဆိုသတည်း။

၄၅ နှစ်ဦးကျွန်နှစ်ယောက်သေဥစ္စာကိုသခင်နှစ်ပါး၊ ဝေရာသောတရားတပါး၊

နှစ်ဦးကျွန်သေဥစ္စာကိုသခင်နှစ်ပါး၊ ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည် ကား၊ ကျွန်တို့သည်၊ သန္တကချင်းသင့်နေအံ့၊ တဦးသန္တက၊ တဦးအမျိုးမှိကျွန် ဖြစ်ကြအံ့၊ ၎င်းတို့ကိုပေးစားသည်ဖြစ်စေ၊ မပေးစားဘဲ သဘောတူ အင့်အေ သည်ဖြစ်စေ၊ သင့်နေကြရာတွင် ဥစ္စာရှိ၏၊ ကျွန်တို့သေလျှင်၊ ထိုကျွန်တို့နှစ်ဦး တွင်ရှိသောဥစ္စာကို၊ သန္တကနှင့်အမျိုး[illegible]ဖြစ်လျှင်၊ သုံးစုစု၍၊ နှစ်စုကိုသန္တက ရှင်စားစေ၊ တစုကိုကြေးဝယ်ကျွန်ရှင်စားစေ၊ သန္တကချင်းဖြစ်လျှင်၊ အညီအ မျှဝေယူစားကြစေဟု၊ မြပတ္တာမင်း၏သ ရင်းဖြစ်သော၊ ရှင်ရသေ့ဆိုတော် မူ၏။

၄၆ မယားတယောက်နေသေ၊ သားသွီးရှိ၊ ၎င်တယောက်နေသေ၊ သားသွီးရှိ၊ ၎င် တယောက်နေသေ၊ သားသွီးရှိ၊ အဖသေလျှင်၊ သားသုံးယောက်ဝေရာသောတ ရားတပါး၊

မယားတယောက်နေသေ၊ သားသွီးရှိ၊ ၎င်နေသေ၊ သားသွီးရှိ၊ ၎င်တ ယောက်နေသေ၊ သားသွီးရှိ၊ အဖသေ၊ သားသုံးယောက်ဝေရာသောတရား တပါးဟူသည်ကား၊ အကြင်လူ တယောက်သည်၊ မယားတယောက်သေ၍ သားရှိ၏၊ ၎င်တွင်အမွေမဝေဖြစ်၊ တမယားနေ၍သားရှိ၏၊ ချင်းမယားသေ ပြန်၍အမွေမဝေဖြစ်၊ ၎င်တယောက်နေပြန်၏၊ သားတယောက် မွေးဆုတွင် သေ၏၊ အဖလည်းသေ၏၊ သားသုံးယောက်တို့လည်းဝေရန်ဥစ္စာကိုစီးစ်၍၊ တရားသူကြီးတို့သည်၊ စီရင်ရာသည်ကား၊ မယားသုံးယောက်တို့၏ဥစ္စာမျိုး သင်းသီးတို့ကို၊ အမိဥ္စမွေးသောသားတို့၊ ကိုယ်စီယူကြစေ၊ အဖဥစ္စာမျိုးသင်း သီးမှာ၊ အထက်မယားကြီးလက်ထက်ကပါရင်းရှိ၏၊ နောက်မယားတို့တွင်၊ အပွားအစီးမရှိမရကာ၊ ၎င်ဥစ္စာသည်၊ အထက်ဥစ္စာမည်ရာသည်၊ အထက် သားနှစ်စု၊ အောက်သားတစုစားစေဟုဆိုခြင်း၌၊ မယားနှစ်ဦး၊ သားနှစ် ဗေဒတွင်သားဆိုသတည်း။ ၊ယခုသားသုံးဦးမှာ၊ အမိသာကွဲသည်၊ အဖဆုံဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ အထက်အဖပါ မှန်သမျှကို လေးစုစု၍၊ နှစ်စုကိုအ ထက်မယားသားစားစေ၊ နှစ်ဦးသားမှာ တစုစီစားကြစေ၊ တင်ဖြိုရှိလည် နည်းတူဆပ်ကြစေ၊ ၊အလယ်မယားတွင်ဖြစ်လည်းနည်းတူ၊နောက်

e run away together, without being given in marriage by their
ıters, and by the influence of former good deeds acquire property,
both die, let the master of the hereditary slave take all their pro-
ty.

th. The slaves of two masters dying, the law when both masters shall inherit.

The slaves of two masters dying, the law by which the masters of
ı shall inherit. If two hereditary slaves shall of their own accord
abit, or if one be hereditary and the other bought of a free fami-
and they be given in marriage, or from their own inclinations
l cohabit, and during their cohabitation acquire property; at
r death, if one be an hereditary slave and the other of a free fa-
r, let the property be divided into three shares; of which, let the
ter of the hereditary slave have two, and of the slave of free fa-
r one. If they are both hereditary slaves, let the masters share
ally. Thus the son of the king of Bymahs, the lord hermit, hath
down.

ł. A man marrying three successive wives and having children by ıch, the law of partition between the children of each on the death f the father.

ı person takes a wife who dies leaving children; he takes another,
also dies leaving children; he takes a third, she also dies leaving
dren,—the law of inheritance between these three children at the
:h of the father, is this: if a person have a wife and she die leav-
children, and before the property is divided amongst them the
er takes another wife, having borne him children she dies, and
lst the property is still undivided, he takes a third and she dies
ıving birth to her first child, and the father also dies;—the judge
ing collected the property to be divided between the three fami-
shall thus decide: let the children of each wife take their own
her's separate hereditary property, (theng-thee.) The hereditary
ırate property of the father which he has had since the time of
first wife, which has not been increased or added to, during the
: of the other two wives, shall be called "ahtet," former proper-
It is said, when there are two families, that the children of the
r shall have two and of the younger family one share. Now
n there are three families, the mothers only differing because
centre all in one father, let it be divided into four shares, of
·h, let the children of the first wife have two, and the children of
others one each, and if there be debts, let them pay them in the
e proportions. Should the property have come into his posses-
ın the time of the second wife, or of the last, let the division be

မယာၫးတွင်ဖြစ်လည်းနည်းတူဝေယူစားကြစေ၊တင်မြိမ့်ထည့်နည်းတူဆပ်ကြစေ၊ ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊မယာၫးတယောက်သည် တယောက်နေ၊ငှင်သုံးယောက်သေမှ၊အဖသေသည်၊မယာၫးဥစ္စာထင်ပိုင်ရ သောတရားရှိသောကြောင့်၊ရရင်း အမိလက်ထက်ပွားဥစ္စာကို၊ငှင်သားနှင့် ဆစားစေသည်မှာ၊မိဘနှစ်ပါးဆိုသောအရာ၌ဖြစ်ချေ၍ဆိုသတည်း။

၆၇ လင်တယောက်နေသေ၊သားသွီးမှိ၊ငှင်တယောက်နေသေ၊ သားသွီးမှိ၊ငှင်တ ယောက်နေသေ၊သားသွီးမှိ၊အမိသေ၊သားသုံးယောက်ဝေရာသောတရားတပါး။

လင်တယောက်နေသေ၊သားသွီးမှိ၊ငှင်တယောက်နေသေ၊သားသွီးမှိ၊ ငှင်တယောက်နေသေ၊ သားသွီးမှိ၊ အမိသေ၍၊ သားသုံးယောက်တို့ဝေရာ သောတရားတပါးဟူသည်ကား၊အကြင်မိမ္မတယောက်သည်၊လင်တယောက် သေ၊ငှင်သားမှိ၏၊ ငှင်အမွေမဝေဖြစ်၍၊ လင်တယောက်နေ၍သားမှိ၏၊သေ ပြန်ခဲ့၏၊ အမွေမဝေဖြစ်၊ ငှင်တယောက်နေပြန်၍၊ သားတယောက်မွေးဆု တွင်သေ၏၊အမိလည်းသေ၏၊ သားသုံးယောက်တို့သည်ဝေရန်ဥစ္စာရပ်ကို စီစစ်၍ တရားသူကြီးတို့ စီရင်ရာ သည်ကား၊ လင်သုံးယောက်တို့၏ ဥစ္စာမျိုး သင်းသီးကို၊ ထိုအဖ၌မွေးသောသားတို့ ကိုယ်စီယူကြစေ၊ တင်မြိမ့်ထည့် နည်းတူဆပ်ကြစေ၊ အမိဥစ္စာမျိုးသင်းသီးမှာ၊ အထက်လင်ကြီး၊ထက်ထက် သာပါရှိ၍၊နောက်လင်တို့သို့ရောက်မည်၊ နောက်လင်တို့တွင်၊အပွားအစီး မရမှိက၊ငှင်ဥစ္စာသည်၊အထက်ဥစ္စာမည ရာသည်၊အထက်ဥစ္စာကို၊အထက် သားနှစ်စု၊ အောက်သားတစုပေးစေဟုဆိုခြင်း၌၊လင်နှစ်ဦး၊ သားနှစ်စု တွင်သာဆိုခြင်းတည်း။ ယခုသားသုံးဦးမှာ၊အဖသာကွဲသည်၊ အမိဆုံဖြစ် ခြင်းကြောင့်၊ အထက်အဖပါဥစ္စာမှန်သမျှကို လေးစုစု၍၊ နှစ်စုကို အထက် လင်သားစားစေ၊ နောက်လင်နှစ်ဦးသာ မှာ၊ တစုစီစားစေ၊ တင်မြိမ့်ထည့် နည်းတူဆပ်စေ၊ အလယ်လင်တွင် ဖြစ်လည်း နည်းတူ စားကြစေ၊ တင်မြိမ့် လည်းနည်းတူဆပ်စေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊လင်တယောက်သေ မှတယောက်နေ၊ငှင်လင်သုံးယောက်ပေ မှ၊ အမိသေသည်၊ လင်ဥစ္စာမယာၫး ပိုင်ရာတရားရှိသောကြောင့်၊အမိတမိတည်းတွင်၊ရရင်းအဖလက်ထက်ပွား ဥစ္စာကို၊နှစ်ဆစားစေသည်မှာ၊ မိဘနှစ်ပါးဆိုးသောအရာ၌ဖြစ်ချေ၍ဆိုသ တည်း။

၆၈ ဆရာသေ၍၊တပည့်နှင့်ဆရာမယာၫးသား၊ဝေရာသောတရားတပါး။

ဆရာသေသော်၊တပည့်နှင့်ဆရာမယာၫးသား၊ဝေရာသောတရားတပါး ဟူသည်ကား၊ဝိဇ္ဇာတပါး၊ သိပ္ပတပါးရှိသည်ကိုဆို၏၊ ဝိဇ္ဇာဟူသည်ကား

the same, of property and debts. Why is this?—because after the death of one wife the husband took another, and after her death a third, and the law has laid it down that the husband is the owner of the wife's property. Of the original property, let the children of the mother in whose time it was received have two shares; this is said when the parents were living together at the time the property came into possession.

67th. A woman having three successive husbands, and children by each, the law of partition between these children on her death.

A woman takes a husband who dies leaving children, she takes another who also dies leaving children, and a third, who also dies leaving children, and lastly the woman dies also, the law for the partition of the property between the three children is this; a woman takes a husband who dies leaving children, and before the property is divided takes a second, who, leaving children, also dies, and whilst the property is still undivided takes a third, and he dies, and lastly the mother, in giving birth to his child, also dies. In this case, the judge, having collected the property to be divided, shall thus decide; let the children of each husband take his own father's original and separate property, (theng-thee,) and pay the debts in the same proportion. If the mother's original separate property has come down from the time of the first husband to the time of the second, and there shall have been no increase during the time of the second marriage, it shall be called (ahtet,) former, and the children of the first husband shall have two shares, and of the second one; this is the law when there are only two husbands and two families. Now of the three families, the fathers only are different; they are all of one mother; let all the property that was in her possession during the time of the first husband be divided into four shares, and let the children of the first husband have two and of the last one share each; let them pay the debts in the same proportions; if the property came into possession in the time of the second husband, let there be the same division of property and debts. Why is this?—because one husband dying, the woman took another, and after his death a third, and she died, and the law lays down that the wife has a right to her husband's property,—there is only one mother. Of the property that was acquired during the time of any particular husband, his children shall have two shares, because it was obtained at the time when both their parents were living together.

68th. The law of partition between the pupil and the wife and children of a teacher, at his death.

On the death of a teacher, the law for the partition of the inheritance between his pupil and his wife and family is this: There are

two kinds of learning, Widza and Thippa. Widza is scientific, and Thippa mechanical. If a pupil request to be taught either of these, and having given presents to his teacher, is taught, during the time of their living together no farther presents are given, but the teacher having taught others obtains property, animate and inanimate, as offerings to his wisdom; when he dies, let his wife and family have all his effects, the pupil shall have no share. Why is this?—because it is property acquired by the teacher only on account of his wisdom and learning; it was given to him alone. In the same way, if whilst the pupil and teacher live together, property be acquired on account of the wisdom and learning of the pupil, on the death of the teacher, if he did not take his share during his life and family, he shall have one-tenth share. If the property was not enough for subsistence for the teacher, his wife and pupil when living together and studying science or mechanics, let each pay their proper share of the debts incurred; let the pupil pay one-tenth of the deceased teacher's debts. It shall not be as with partners in trade; they were master and pupil; the latter shall only have one-tenth of the property; and for this reason, let him pay one-tenth of the debts; let the teacher's wife and family bear nine-tenths of the debts and have nine-tenths of the profits.

69th. The law of partition between the teacher and the wife and children of a pupil at his death.

On the death of a pupil or apprentice, the law for the division of his property between his wife and teacher is this; if the teacher goes to the house of the pupil to instruct him, and the pupil shall there die, or the pupil going to the teacher's house for instruction shall there die: of these two cases, first, if the teacher go to the house of the pupil and the pupil dies with his wife and family, the teacher, though he demand it, shall have no right to silver, gold, or other property that may have been promised him; let him only keep what he has already got in possession. If the pupil die with the teacher, let him keep all the property in the pupil's possession at his death; his wife and family shall have no claim; but if the teacher sue for the property that is in the possession of the wife, children, or relations of the pupil, on the grounds that he performed his funeral rites, he shall not obtain it. If the teacher and pupil go on a journey, and the teacher by chance pick up a pot of gold or silver, let the pupil have one-tenth. If the pupil shall in the same way obtain gold or silver, he shall retain two-thirds, and give the teacher one-third. If the parties be not teacher and pupil, let them share alike under these circumstances.

၅၀ ဆရာတပည့်မယားသားမရှိသေ၍ မိတ်ဆွေပေါက်ဖော်တို့ဝေရသောတရားတပါး

ဆရာတပည့် မယား သားမရှိ၊ နှစ်ဦးဝေရသောတရားတပါးဟူသည်ကား၊ အကြင်ဆရာတပည့်တို့သည် တိုင်ပင်၍ လုပ်ဆောင်ကြစည်၏၊ ပညာအတတ်ကိုလည်း၊ တပည့်အားသင်ကြားခြင်းကိုဆရာပြု၍၊ တပည့်ကျွေးမွေးသုတ်သင်ခြင်းပြုပေ၏၊ ရသောဝတ္ထုကိုဆယ်စုစု၍၊ တစုတပည့်ရစေ၊ ဆရာသေလျှင်၊ တပည့်အလုံးရစေ၊ တပည့်သေလျှင်၊ ဆရာအလုံးယူစေ၊ ဤသို့ဆိုခြင်းကား၊ နှစ်ယောက်အတူတကွနေ၍သေရာ၌၊ ဖုတ်ကြည်သင်းပြိုဟ်သည်ကိုဆိုသတည်း၊ ၎င်အတူနေ၍သေစေကာမူ၊ တရပ်တရွာတည်းဖြစ်၍၊ မိတ်ပေါက်ဖော်၊ အမျိုးအနွယ်ပေါ်ရှိလျှင်၊ ဆရာအစုကိုဆရာအမျိုးတို့တဝက်၊ တပည့်အမျိုးမိတ်ပေါက်ဖော်ရှိလျှင်လည်း၊ တပည့်အစုတွင် တဝက်စားစေဟူသည်ကား၊ တပည့်ဆရာမိတ်ပေါက်ဖော်တို့ အတူသင်းပြိုဟ်သည်ကိုဆိုသတည်း၊ မိတ်ပေါက်ဖော်သားချင်းကို့သင်းပြိုဟ်ရသည်မှာ၊ ဆရာသေလျှင်၊ တပည့်အလုံးယူစေ၊ တပည့်သေလျှင်၊ ဆရာအလုံးယူစေဟုဆိုသတည်း။

ဆရာတပည့်သားမယားမရှိ၊ နှစ်ဦးသေသော်၊ နောက်သေသူဥစ္စာကို၊ နောက်သေသူမိတ် ပေါက်ဖော် သားချင်းတို့နှင့်၊ အယင်သေသူမိတ်ပေါက်ဖော်သားချင်းတို့ဝေရသောတရားတပါးဟူသည်ကား၊ ၎င်ဆရာတပည့်တို့သည်၊ တိုင်ပင်ကြံစည်သင်ကြားပြုစုရင်းနှီးကြရာတွင်၊ ဥစ္စာအများရှိ၍၊ တဦးဦးအယင်သေသော်၊ နောက်သေသူမိတ်တို့သည်၊ အကုန်စားစေ၊ အယင်သေသူမိတ်တို့မစားသာဆိုခြင်းသည်၊ လင်မယားကဲ့သို့တွင်သာဆိုသတည်း၊ နှစ်ဦးဆရာတပည့်ဥစ္စာရပ်မှာ၊ သီးသန့်ခြားနားသည့်အတိုင်းယူကြစေ၊ မသိသာမခြားနားချေလျှင်၊ ဆရာနောက်သေဖြစ်က၊ ဆရာမိတ်ပေါက်ဖော်တို့နှစ်ဆစားစေ၊ တဆကိုတပည့်ပေါက်ဖော်တို့စားစေ၊ တပည့်နောက်သေဖြစ်က၊ ရှိရှိသမျှဥစ္စာရပ်ကို၊ ဆရာမိတ်ပေါက်ဖော်တို့နှင့်၊ အညီအမျှဝေစားကြစေ၊ ၎င်တို့နှစ်ယောက်အတူနေရာတွင်၊ တင်မြီရှိလည်းနည်းတူအစုရှိသည့်အတိုင်းဆပ်ကြစေဟု၊ မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၅၁ အမွေခံထိုက်သောသူမစားရ၊ အမွေမခံထိုက်သောသူ စားရရာသောတရားတပါး။

အမွေဖြစ်ထိုက်သောဥစ္စာကို၊ အမွေခံဖြစ်သဖြင့်၊ မဝေရထိုက်သောသူ**စားရလေသည်ကိုဆိုသောတရားဟူသည်**ကား၊ အမိအဖတို့သည်၊ တွယ်ဝကဲ့**ထံ၍၊ သားသမီးမြေးတို့ကိုအလုံးဝေ၏၊ ဥစ္စာ**ရလျှင်၊ သားသမီးမြေးတို့သည်၊ မိ**ဘသိုးသွားတို့ကိုမကျွေးမမွေးနေလျှင်၊ ပေး**သောဥစ္စာရပ်ကိုအစည်ယူစေ၍၊

70th. The law of partition at the death of a teacher and pupil having no wives or children, between the parents and relations.

If neither teacher nor pupil have wife or family, the law of division between them is this; if a teacher and pupil have consulted, contrived, and worked together, the teacher instructs the pupil in his art, and he (in return) serves the teacher, let the pupil have one-tenth of the property acquired; and if the teacher die, let him succeed to the whole; should the pupil die, let the teacher have the whole. This is said when they live together, one dies and the survivor performs the funeral rites. If their parents or relations be discovered in the district, let the relations of the teacher have one-half his share, and if the parents of the pupil are found, let them have half of his (tenth) share; this is when the parents or relations assist at the funeral. If they do not, at the death of the teacher let the pupil have all, and at the death of the pupil let the teacher have all; this is said.

If both teacher and pupil die, and leave no wife or family, the law when the property of the last survivor shall, or shall not, be divided between his parents and relations and the parents and relations of the first deceased, is this; if the teacher and pupil live, consult, contrive, and trade together, in the course of which they acquire much property, and one die before the other, let the parents of the last deceased have all the property; those of the others shall have no right to share; this is only said when their property is as that of a husband and wife. If the property be distinct and separate, let the relations of each have his share. If the proper share of each be not known, and the teacher be the last survivor, let his parents and relations have two shares, and the parents and relations of the pupil one share. If the pupil be the last survivor, let the property be equally divided between his parents and relations, and those of the teacher; and if they have contracted debts whilst living together, let each pay according to their share of the property. Thus the lord hermit, called Menoo, said.

71st. The law when a person entitled to inherit shall not, and those who are not, shall.

The law when property which ought to be treated as an inheritance, but which has not been divided as such, shall be given to the person who deserves it, is this; if the parents who are rich give all their property to their children, or grandchildren, and these children do not support them after having obtained the property, let the property be taken back as it was given, and let the person, whether

နောက်ကျွေးမွေးသူသည်သူမိမ်း၊သားချင်းမဆိုအလုံးရစေ၊ အဘယ်သူတို့ သူမိမ်းဖြစ်ရသည်ကိုထောက်၍၊သိရသနည်းဟူမူကား၊ သက်သေကိုဆိုဧ တုံ့အံ့၊မနည္ထရသူဌေးသည်၊ဥစ္စာအများရှိသည်ကို၊သားမြေးအားအလုံးမေ ၍မွေးကျွေးစေ၏၊ နောင်သောအခါ၊ သားမယားဖြစ်သော ခြွေးမတို့သည် ဝန်တိုသဖြင့်၊ မကျွေးမမွေးနေ၍သူဌေးဆင်းရဲ၏၊ မင်းကြီးပြည်လည်ရာ၌ မင်းကြီးမြင်စိမ့်ငှါ၊ထိုသူဌေးသည်၊တောင်ဝေးလက်စွဲလျက်၊ဖုံးစားခွက်ဖြင့် ကိုင်၍၊မင်းကြီးမြင်လောက်ရုံ၊ပရိယာယ်အားဖြင့်သွား၏၊ မင်းကြီးလည်း၊ ယခုတောင်ဝေးစွဲလျက်၊ ခွက်လက်စွဲ၍၊ ဖုံးစားသောသူသည်၊ အဘယ်သူ နည်း၊မင်းချင်းယောက်ျားတို့ကိုမေးတော်မူသည်၊မင်းချင်းယောက်ျားတို့က၊ မနည္ထရသူဌေးဖြစ်ပါသည်ဟုနားတော်လျှောက်ပေ၏၊ ထိုသို့လျှောက်သည် ကိုကြားသော်၊ မင်းကြီးနန်းတော်သို့လှည့်၍ပြန်သည်၊ ရောက်လျှင်သူဌေး ကြီးအားခေါ်၍မေး၏၊သူဌေးကြီးလည်း၊အထက်စကားအတိုင်း၊ဖုတ်သည် ကိုလျှောက်ပေ၏၊မင်းကြီးလည်း၊သားခြွေးမမြေးတို့ကိုခေါ်၍မေး၏၊သူဌေး စကားအတိုင်းပြော၍ကြား၏၊အော်သားသမီးတို့သည်၊မိဘကိုမကြည့်မထေ ဥစ္စာပုံကိုယူ၍၊ မကျွေးမမွေးနေသည်တကားဟူ၊ သူဌေးဥစ္စာရပ်ကို၊သား ခြွေးမမြေးတို့၌၊အကုန်ယူ၍၊သူဌေးကိုမင်းကြီးကျွေးမွေး၏၊သူဌေးသေသေ ၏၊သားခြွေးမမြေးတို့မစားရလေ၊ ယူပြီးသောဥစ္စာရှိလျက်၊ မကျွေးနေသ သည်၊ကျွေးမွေးပါအံ့၊ဝန်ခံသော်လည်း၊စားထိုက်သောအမွေကို မစားသ ပြီ၊ကျွေးမွေးသောမင်းသာစားပိုင်လေသကဲ့သို့၊ကျွေးမွေးသူမှန်က၊ မည်သူ မဆိုစားစေဟူသတည်း၊

၅၂ တမိတဖတည်းတွင်၊သမီးကြီးနှစ်ယောက်၊သမီးလပ်နှစ်ယောက်၊ သမီးထွေးနှစ် ယောက်၊ဝေရာသောတရားတပါး၊

တမိတဖတည်းတွင်၊သမီးကြီးနှစ်ယောက်၊သမီးလပ်နှစ်ယောက်၊သမီးထွေး နှစ်ယောက်၊ ဝေရာသောတရားတပါး ဟူသည်ကား၊ အကြင်မိဘတို့တွင်၊ သမီးခြောက်ယောက်ရှိရာ၌၊ အကြီးနှင့် အကြီး အောက်သည်၊ သမီးကြီးနှစ် မည်၏၊ နှစ်ယောက်ခြားအောက်၊ကြီးငယ်နှစ်ယောက်သည်၊ သမီးလပ်နှစ် ယောက်မည်၏၊ငင်လေးယောက်အောက်၊အကြီးနှင့်အငယ်သည်၊သမီးထွေ မည်၏၊ ဤအရာ၌၊ဝေစုခြင်းကား၊ သမီးကြီးနှစ်ယောက်တွင်၊နှောင်းသမီး ကြီးနှစ်စု၊ အထက်သမီးကြီးနှစ်စုခွဲယူစေ၊ သမီးလပ်တွင်လည်း၊ အငယ်သမီး လပ်တစု၊သမီးလပ်တစုခွဲယူစေ၊သမီးငယ်သမီးထွေးနှစ်ယောက်မှာ၊သမီးထွေး တစု၊သမီးငယ်တစုခွဲယူစေ၊ တနည်းကား၊သမီးကြီးနှင့်သမီးကြီးအမျှ၊သမီးလပ် နှင့်သမီးလပ်အမျှ၊ညီမငယ်နှင့်ညီမထွေးအမျှဝေရာ၏ဟူ၍လည်း၊ဆို၏၊

relative or stranger, who supports the parents, have the whole. The following is the precedent on which a stranger receives the property in this way :—Danentsia, the wealthy, had much property, the whole of which he gave to his children and trusted to them for support; after a time his daughter-in-law, the wife of his son, from her parsimonious disposition, failed to support him, and he fell into a state of destitution. When the king was journeying through his dominions, he cunningly took a staff and begging pot, and pretending to beg, posted himself at a place where the king could see him; the king enquired of his servants who it was that was begging with the staff and begging pot; they reported to the royal ear that it was Danentsia the wealthy; when the king heard this he returned to the palace, and on his arrival sent for the wealthy man and questioned him, who stated truly what had occurred. The king then sent for his sons and daughters, and on questioning them they also told him the same story; on hearing which he said, "the children are neglectful of their parents, and having taken much property do not support them." Saying thus, he took all the property from the sons and daughters-in-law and supported the wealthy man himself, and at his death the sons and daughters-in-law did not inherit his property. People who have property taken under a pledge to support the donor, and who do not do so, shall not inherit the property they may (by consanguinity) be entitled to; as the king supported (the rich man) and inherited (his property,) so the person who actually supports another shall inherit the property without reference to who he may be.

72nd. *The law of partition when there are two elder, two middle, and two younger daughters, by the same father and mother.*

The law of partition between two elder, two middle, and two younger sisters, by the same father and mother, is this; when parents have six daughters, the two first are called "eldest," the two next are called "middle," and the two last "youngest;" the partition in this case is, let the younger of the two eldest have two shares, and the eldest two and a half; of the middle sisters, let the younger have one share, and the elder one and a half; of the youngest, let the elder have one share, and the youngest one-half share. It has also been laid down, that the two eldest shall have equal shares, the two middle equal, and the two youngest equal.

73d. The law of partition between children born to a couple married without the consent of their parents, and children born to a bought slave of the parents given in marriage by them.

If a man and woman elope together and have children, and they have a slave bought by themselves, and if on the death of the husband the woman returns to her parents and they give her in marriage to the slave, and after having children they both die; let children born during the time of their elopement have all the property the parents took away with them; let all the property they acquired during the same time be divided into three shares, and let the children born then take the father's share; and having divided the mother's share into two, let the children of the first marriage have one and the children of the slave given in marriage by the parents the other. Why is this?—because they are children of parents given in marriage. If the woman, without having been given in marriage by her parents, shall live with the slave as his wife, and eat out of the same dish, he is the slave of the parents of the first children, his children shall have no share of property already acquired, their portion of the inheritance is their release from the condition of slaves. Only when the parents have given their daughter in marriage to the slave, in which case the marriage is contracted with the consent of parents, shall the children be legitimate: those only who are born whilst their father and mother are not living in contempt of parental authority, shall inherit the property which comes by descent from the mother's parents, and if there be debts, let them bear them in the same proportions. Thus the lord hermit, called Menoo, said.

Under the same circumstances a couple run away, the wife dies, and the husband returns to his parents with a female slave, whom he and his wife have bought, and she is given to him in marriage by his parents, the law for the partition of the property between the children of the slave given in marriage, and the children of the first marriage, is this: a man and woman, without informing their parents, elope together, have children, and there is with them a female slave whom they have bought; on the death of his wife the husband returns to his parents with this slave, and they having given her to him in marriage, he has children by her, after which the husband and wife both die, let the whole of the property of the mother who eloped go to the children born during the elopement; let the property, animate and inanimate, acquired by the parents during the same time be divided into two shares; let the children of the first family have one share, the mother's, and let the father's share be divided into two, of which let the children of the first wife have one, and the children of

the slave given in marriage have one. Why is this?—because they are the children of a marriage by consent of parents. Should she not be given in marriage by his parents, but merely raised by the act of the husband to the rank of a wife who eats out of the same dish, she is the slave of the parents of the first family, her children shall have no share of the property acquired before the marriage of their mother. Their portion (of the inheritance) is their release from the condition of slaves; the children borne by the slave when given in marriage only are called excellent; the children only who were born when the couple were not living in contempt of the authority of their parents, shall inherit all the property inherited from the parents, and if there be debts, let them pay them in the same proportion. Thus the hermit, called Menoo, said.

74th. An hereditary male slave marries a free woman, the law for the partition of the property acquired by both, at the death of the slave, between his master and his wife.

In case an hereditary slave cohabits with a free woman, the law for the partition of the property acquired by both during such cohabitation, between the slave's master and his wife, is this; if a male hereditary slave shall have cohabited with a free woman, with the knowledge of his master, and acquired property, let the free woman at his death keep all the property originally brought with her, and let her also have her clothes and ornaments; if the man's clothes and ornaments were acquired after they became man and wife, they are not the original property of the master; let him have two shares and the woman one; let the property acquired by the exertions of both be divided into three shares, and let the master have two and the woman one. The property originally brought by the slave is his master's; let him have the whole; and if there be debts, let them be paid in the same proportions; this is because the man was an hereditary slave.

75th. An hereditary female slave marries a free man, the law for the partition of the property acquired by both, at the death of the woman, between the master and husband.

An hereditary female slave and a free man cohabiting, the law for the partition of the property they both acquire, between the slave's master and her husband:—An hereditary female slave and a free man cohabit with the knowledge of the master and acquire property; at the death of the woman, let the free man take all the property he originally brought with him, and his clothes and ornaments; if the clothes and ornaments of the woman be not the property of her master, but obtained during their cohabitation, let her master have two shares and the free man one; let the property acquired by both du-

ring the same period be divided into three shares, and let the master have two and the free man one. If the original property brought by the slave was her master's, let him have it all, and if there be debts, let them pay in the same proportion; this is because the female is an hereditary slave.

76th. An hereditary male or female slave marries a free person without the knowledge of the master, the law for the partition, or not, of the property.

An hereditary slave and a free person having eloped together without the knowledge of the parents or master, and acquired property, the hereditary slave, male or female, dies, leaving the property and debts, the law of partition between the master and free husband or wife, is this; an hereditary slave, male or female, runs off with a free person, should they get in debt, or by good fortune acquire property, and the slave dies, the master and free woman divide thus:—It is laid down that the free person shall be said to have stolen the slave; under these circumstances let the master take all the property they may have with them, and if there are debts, let the free person bear them all. Why is this?—because, though the slave induces the free person to run away, the free person is still the thief. Thus the lord hermit, called Menoo, said.

77th. A male or female slave, whether born in slavery or bought, marries a free person and leaves property, the master being dead, and the parents of the free party alive, the law for the partition of the property.

A slave, male or female, not hereditary, but bought of a family, that is bound to perform some special act of hereditary service to the state, (or rather the king,) cohabits with a free person with the knowledge of the master, the law of partition of the property and debts between the master and the husband or wife, is this; let the master take all the property originally possessed by the slave, let the free person have all his or her own original property, and if there be debts, let them pay them in the same proportions. Of the property acquired and debts incurred by both, let the free person have two shares and the master one. Why is this?—because the slave is a person of a free family which owes one description of service to the state, and is only bought, (not hereditary;) this is laid down in the damathat. In the same way, if they run away without the knowledge of the master, and the slave shall die, leaving property and debts, the free person is the thief of the slave; let the master have all the property, and let the free person pay all the debts. Thus the sage recluse, called Menoo, said.

ကျွန်ရိုးဖြစ်စေ၊ ကြေးဝယ်က း းရှိဖြစ်စေ၊ ယောကျ်ားမိန်းမတို့နှင့်၊ အလွတ်သူယောကျ်ားမိန်းမတို့သင့်ေ ာရှိ၏၊ သခင်မရှိ၊ အလွတ်သူမိဘ မရှိကြ၍၊ ကျွန်သခင်ပေါက်ဖော်အမျိုး၊ေ ၊လွတ်သူပေါက်ဖော်အမျိုးတို့၊ေ ရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား၊ ကျွန်ရိုးဖြစ်စေ၊ ကြေးဝယ်ကျွန်ဖြစ်စေ၊ ယောကျ်ားမိန်းမတို့နှင့်၊အလွတ်သူယောကျ်ားမိန်းမသင့်နေ၍၊ ဥစ္စာကြေးမြီတင် ရှိ၍၊နှစ်ဦးသားသေ၊ အလွတ်သူမိဘသားသမီးလည်းမရှိ၊ ကျွန်ကလည်းသ ခင်သားသမီးမရှိ၊ သခင်ပေါက်ဖော် ၊ အလွတ်သူ ပေါက်ဖော် အမျိုးတို့ သည်၊ ထိုနှစ်ဦးသားတွင်ရှိသော ကို၊ သုံးစုစု၍၊ အလွတ်သူပေါက် ဖော်နှစ်စု၊ ကျွန်သခင်ပေါက်ဖော်တ ားစေ၊ မြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ ဟု၊မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်

၁၈ အမွေခွဲဝေပြီးမှ၊မိဘသည်တယောက်မှာနေ၊တယောက်မှာသေ၍၊ဝေရာသော တရားတပါး။

အမွေခွဲဝေပြီးမှ၊သားသမီးတယောက်မှာအတူနေ၍၊ တယောက်မှာသေ သံ့၊ ထိုတွင်သေသူမိဘဥစ္စာတို့ကို မွေးကျွေးရင်းသားသမီးတို့ ဝေရာသောတ ရားတပါးဟူသော်ကား၊အကြင်မိဘတို့သည်၊တယောက်ယောက်သောသမီး သား၌နေ၏၊ နောက်တဦးမှာပြောင်းထွဲနေ၏၊နာလျှင်ကုမ၏၊သေလျှင်သင်း ဂြိုဟ်၏၊ သေသူမိဘဥစ္စာရပ်ကိုလေးစုပြု၍၊ သင်းဂြိုဟ်သူသုံးစုစားစေ၊ ငါ သာသင်းဂြိုဟ်ရသည်ဟု၊အလုံးမယူသာချေ၊ ပေါက်ဖော်သင်းဂြိုဟ်သူရှိ တွင်၊တစုကျွန်မှာမွေးရင်းသူရစေ၊တတန်မှာလည်း၊သားသမီးတို့ကိုခွင်မင်၍ ခွဲဝေပေးသည်ကာလ၊သာ ကဲ့သို့သူဖို့စားထားသော ဝတ္ထုနှင့် တကွသေ လျှင်၊ထိုဥစ္စာရပ်ကိုသား ၊ တရားစုမှာရင်းအတိုင်းစားစေ၊ မြီ လည်းနည်းတူဆပ်စေ၊ တဦးသား ်နေ၍၊ တဦးသားသမီးထံသေလျှင်၊ နှစ်ဦးသားမျှဝေစားစေ၊ တင်မြီရှိလည နည်းတူဆပ်စေ၊ အဘယ်ကြောင့် နည်းတူမူကား၊ ကြက်မသည်သားငယ်အများရှိလျှက်၊ နိုးသောသားငယ် တို့သာ၊အစာကိုစားမှီသကဲ့သို့တည်း။

၁၉ ယောက္ခမဥစ္စာကို၊ချွေးမသမက်တို့ပြုရ၍ဖြစ်ပွားသည့်ဥစ္စာကိုဝေရာသောတရား တပါး။

ယောက္ခမဥစ္စာနှင့်၊ချွေးမသမက ၊ ရာတွင်ရသောဥစ္စာကိုဝေရာသော တရားတပါးဟူသည်ကား၊ အကြင် မသမက်တို့သည်၊ ယောက္ခမဥစ္စာ ရင်းကိုယူ၍ပြုစု၏၊အရင်းကိုအရင် င်းစုစေ၊အမြတ်မှစ၍၊ထိုးပွားသည့်

Whether it be a hereditary slave one or bought of a free family, male or female, who has cohabited with the free person, and (dies) leaving property, if the master be dead, and the free born person has no parents living, the law for the partition of the property left between the relations of the master and those of the free person, is this; if a male or female slave, hereditary or purchased, shall have cohabited with a free person, and they both die leaving property and debts, and the free person has no parents or children, and the master the same, let all the property possessed by the deceased be divided into three shares, and let the relations of the free person have two, and the relations of the master one, and let them pay the debts in the same proportions. Thus Menoo, the lord hermit, said.

78th. When parents, after having divided their property amongst their children, have gone to live with one child, but shall die with another, the law for the partition of such property as the parents may still have remaining at their decease.

If parents who, after the division of their property, have lived with one child shall die with another, the law for the partition of the property of the deceased parents between those persons who supported them, is this; if the parents live with one child, and afterwards change and go to another, and this last shall attend to them there during their sickness, and at their death bury them, let the property of the deceased be divided into four shares, and let the child who buried them have three; he shall not on the plea of having buried them take the whole, let the remaining fourth share go to the child with whom they first lived. In another case; when the parents from affection have divided their property amongst the children, and kept one child's share to themselves, let their children and grandchildren have their lawful share of this as before laid down, and of the debts let them pay in proportion. If they have lived with one child and shall die with another, let these two only share equally, and pay the debts in the same proportions. Why is this?—because, though a hen may have many chickens, only those nearest her get the food (she drops.)

79th. The son or daughter-in-law having taken charge of, economized, and added to, the property of their father-in-law, the law of inheritance as regards the increase.

The law for the partition of property belonging to the father-in-law employed in trade by the son-in-law, is this; if a son or daughter-in-law have received their capital from their father and mother-in-law and increased it, let them restore the original property, and all

ဥစ္စာကို၊ယောက္ခမတဝက်၊သမက်ခြွေးမတဝက်ထူစားစေ၊သွီးသားကိုမိအဖဥစ္စာဖြစ်လျက်ပြုစုသည်ကို၊သွီးသားအားအထိုးစားရောရောထားချေဆိုခွင့်ရှိသည်၊မလောက်၍သုံးခြင်း၄ါချေးသည်မထုတ်၊အမြတ်မြွှေးချေကြောင့်ဝေစားရာ၏၊အမြတ်မရှိလျှင်အရင်းတိုင်းစုစေဟူ၊မနှုမည်သောရှိရသော့ဆိုတော်မူ၏၊

၈၀ သမက်ခြွေးမတို့ဥစ္စာနှင့်၊ ယောက္ခမတို့ ပြုရခဲ့ဖြစ်ပွားသည် ဥစ္စာကို ဝေရာသော
တရားတပါး၊

သမက်ခြွေးမတို့ဥစ္စာနှင့်၊ယောက္ခမပြုစုရာတွင် ရသောဥစ္စာကိုဝေခြင်း၊တရားတပါးဟူသည်ကား၊အကြင်ယောက္ခမတို့သည်၊ သမက်ခြွေးမတို့ဥစ္စာကိုယူ၍၊ရင်းနှီးပွားများအံ့၊ အရင်းကိုခြွေးမသမက်တို့သို့စုစေ၊ ဓမိတ်အပွားမှာ၊ခြွေးမသမက်တို့တစု၊ ယောက္ခမမှာနှစ်စုစားစေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား၊ သွီးသားတို့ကို မိဘပိုင်ချေသော့ကြောင့် တည်း၊ အကြင်ယောက္ခမတို့သည်ချေး၍ သုံးစားသည်မှာ၊ ကုန်လျှင်ကုန်ပိုင်စေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ မိဘဆရာတို့ဝယ်ပူဇော်ခြင်းအဝင်ကဲ့သို့ဖြစ်စေရာသည်၊ ထိုဥစ္စာမှတပါး၊ မိဘတို့မကုံလုံ၍သားသွီးတို့ကိုရောင်း ထားသည်၊ရောင်းထား ပိုင်သည်၊ ရောင်းထားသောသားသွီးပြင်၊အမွေခံသားသွီးမြေးမရှိလျှင်ဆိုးစေ၊ ရောင်းထားသောသားသွီးပြင်၊အမွေခံသားသွီးမြေးမှိလျှကား၊ ရောင်းထားခံနေရသောဥစ္စာကို ခွဲဝေဆပ်စေဟူ၊ရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏၊

၈၁ လင်မယားကွာရာ၊သားသွီးတို့မိဘနှင့်မနေသောကြရာတွင် ဝေစားခြင်းတရား
တပါး၊

လင်မယားကွာရာတွင်၊သားသွီးရှိသည်၊အမိအဖတို့နှင့် အတူမနေ၊ထိုသားသွီးခွဲဥစ္စာရှိလျက်၊ ထိုသားသွီးတွင်၊ သားသွီးအမွေခံမရှိသေအံ့၊အမိအဖတို့ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား၊ အကြင်လင်မယားတို့သည်၊သားသွီးမွေးပြီးမှ၊ ကွာကြ၍သားသွီးကွဲပြားနေရာ၊ ထိုသားသွီးတို့တွင်၊အမွေခံမရှိသေအံ့၊ ထိုမောင်နှစ်မနှစ်ယောက်ဥစ္စာတလုံးတည်းဖြစ်လျှင်၊သားအစုအဖ၊သွီးအစုအမိ၊သုံးစုစု၍၊နှစ်စုကိုသားအဖရစေ၊ တစုကိုသွီးအမိရစေ၊သွီးမရှိသားဖြစ်လျှင်၊အဖအလုံးရစေ၊ သားမရှိသွီးဖြစ်လျှင်၊အမိအလုံးစားစေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ဥဖြိုးဖို၊ဥဖြိုးမတို့၌သက်သေသည်၊သွီးကိုအမိ၊သားကိုအဖရစေသော့ကြောင့်တည်း၊ သွီးကိုအမိ၊သားကိုအ

expenses and profits let them share alike. In this way, it might be said that parents take interest from their children, but it is not money borrowed for necessary expenses, and as the children had a profit on it, the parents have a right to share. If there be no profit, let them have only the original. Thus the recluse, called Menoo, said.

80th. The father-in-law having traded on the capital of the son or daughter-in-law, the law regarding the partition of the profits.

The law for the partition of the profits when the father or mother-in-law trade on the capital of their son and daughter-in-law, is this; if a father and mother-in-law having taken the property of the son and daughter-in-law shall trade with and increase it, let the son or daughter-in-law have back the money lent, and of the expenses and profits, let them have one share and the father and mother-in-law two. Why is this?—because the father and mother are the owners of the children. If the father and mother-in-law borrow the money and expend the whole, they shall have a right to do so. Why is this?—because it comes as it were under the head of offerings of respect to parents and teachers. Parents, when in want, have a right to sell their children, and if there be no other children or grandchildren to inherit, let them lose, (that is, remain in slavery;) if there be other heirs, let their portion be the amount for which the children were sold amongst themselves, and having paid it redeem them. Thus the lord hermit said.

81st. A husband and wife living separate from each other, and also from their children, the law of partition on the death of their parents.

A husband and wife have property in the hands of their children, from whom they are living apart and separate from each other, the law for the partition of this property on the death of the children, with whom it is, between the father and mother: A man and wife after having children separate, their children also live apart from them, if these die without heirs, the law is this; if it be son and daughter, and their property be in common, let the father have the son's and the mother the daughter's share; that is, having divided the property into three shares, let the father have two and the mother one. If there be only one son, let the father have all, and if only one daughter, let the mother have all. Why is this?—the case of the male and female wild pigeon* is the precedent; let the father have the son, and the mother the daughter; but if the father have the son and the mo-

* Alluding to the following tale, a pair of wild pigeons had built their nest in a forest, during the absence of the female the jungle having caught fire, the nest was burnt. The male carried off the male young one, but was unable to save the female. The mother applied to Menoo, who sagely decreed "He has taken his son, do you take your daughter."

ther the daughter, they should have the property equally; then why has the son two and the daughter only one share?—only when the brother is the elder and sister the younger is it thus; when the sister is the elder, let the parents, the separated couple, share alike. Thus is the law.

Thus I have again and again in all the divers, various, and complicated cases of relationship given the law for the partition of property. If children of the same parents wish to have an equal share of the inheritance, they must have respect for their family. I will give an instance; when a hen brings food to her chickens, they all have an equal share; children who do not obey their parents, who abuse and strike them, shall have no share in their inheritance, and if they have had property portioned off for them by the parents, let them take back the whole. If they have taken property without the knowledge of their parents, much or little, they shall be liable to be punished as thieves; it is not said they shall make additional restitution as in common theft; let the parents merely take back the amount stolen, and let the children suffer only the criminal punishment. Another mode is to banish them from the district inhabited by their relations. After the death of parents, the property may be divided after seven days, or a month: when divided, let the children have their lawful share; if any were not present at the time, but come afterwards and demand their share, let them have it. If the death has been intimated to them, and they have been warned to attend, and though none of the five difficulties* are in their way, they fail to appear within a reasonable time proportionate to the distance of their residence, they shall forfeit their share. If ten years elapse, before they claim their portion, any of the six children entitled to inherit, even if it be the au-ra-tha,† the kiek-tee-ma, or the hayt-tee-ma, shall lose it. If within ten years, one entitled to inherit shall die, and his wife or children shall demand his share, let them have it, and if there be debts, let them bear them in an equal proportion; but this is a matter in which the judge must use his discretion, whether to make the partition or not.

This is the collection of the laws on the extensive subject of inheritance.

Besides this, there is the chapter regarding those who are entitled to inherit and the matters relating to husband and wife, shall be collected and laid down in another chapter.

---

* 1, Rivers; 2, sandy deserts; 3, want of water; 4, Beeloos; 5, want of food.

† The meaning of these three terms is explained in the text a little further on

အမွေစားသင့်သောသား၊ မစားသင့်သောသား၊ တကျိတ်နှစ်ယောက်ရှိသည်၊ တကျိတ်နှစ်ယောက် သောသားတို့တွင်၊ အမွေခံစားသင့်သောသား ခြောက်ယောက်တည်း၊ ခြောက်ယောက်ဟူသည်ကား၊

၁။ မိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား၍ရသော ပြောရသမှစ၍၊ ယောကျ်ားမိဖွားကြီး ငယ်၊ ဤလည်းတပါး။

၂။ အခြားသူတို့၏သားသို့းကိုအမွေခံသားသို့းပြုမည်၊ သူသိသူထင်နှင့်ယူ၍မွေးသောအကျော်အစောဖြစ်သောကိတ္တိမဟုဆိုရသောမိမွေယောကျ်ား တပါး။

၃။ မယားကြီး၊ မယားငယ်ရှိလျက်၊ လက်ဆုံမစား၊ အထင်အရှားနေသောမိမွေသည်၊ အပြောင်မည်၏၊ ထိုအပြောင်တွင်မွေးသောသားသို့းသည်၊ ပေတ္တိမမည်၏၊ မယားကြီးလက်အောက်ဖြစ်ချေသောကြောင့်၊ ပေတ္တိမဆိုရသောယောကျ်ားမိမွေတပါး။

၄။ လင်ပါကျွန်မ၊ မယားပါကျွန်မ၊ နှစ်ပါးစုံဝယ်သောကျွန်မတွင်မွေးသောသားသို့းတို့သည်ကျွန်ဖြစ်ချေ၏၊ ခေတ္တဇဟုဆိုသော မိမွေယောကျ်ားတပါး၊ ဤကားကျွန်ရိုးကိုမဆိုယူရမည်။

၅။ မယားကပါလင်ကြီးသား၊ လင်ကပါ မယားကြီးသားကို၊ ခွေးပုတ္တိကာရဉ္စဖြစ်၍ပါသောသားနှစ်ယောက်၊ သားယောကျ်ား မိမွေလည်းတပါး၊

၆။ မိဘမသိမရှိမပေါ်၊ ပေါက်ဖော်အဆွေသားချင်းမရှိ၊ မသိမပေါ်ဖြစ်စေ၊ မိဘအသိအရှိပေါက်ဖော်၊ ဆွေမျိုးညာတိ၊ အသိအရှိဖြစ်စေ၊ သားပြုမည်ဟု၊ အမှတ်မဲ့ကောက်ယူထိန်းသိမ်းမွေးစားသော၊ ဗိဋ္ဌိကာမည်သောသားဟုဆိုရသော၊ ယောကျ်ားမိမွေလည်းတပါး။

ဤခြောက်ယောက်သောသူတို့သည်၊ အမွေကိုစားသင့်၏ဟုရှင်မနုဆိုတော်မူ၏။

၁။ အမွေမစားသင့်သောသား ခြောက်ယောက်ဟူသည်ကား၊ မိဘနှစ်ပါးသားသို့း ရင်းမှန်လျက် သူတပါးသို့၊ သားသို့းပြုပါလေ ပေးခြင်းသည်၊ ပရဒိန္န၊ ထိုသားသို့းလည်းတပါး။

၂။ အကြင်လင်မယားတို့သည်၊ သူတပါးသားသို့းကို ငွေစွာနှင့်ဝယ်၍၊ သားသို့းပြုသော၊ သဟောဏမည်သောမိမွေယောကျ်ားလည်းတပါး။

၃။ အကြင်လင်မယားတို့သည်ကွာ၍၊ မယားသည်လင်သစ်နေ[illegible]၏၊ ထိုသို့နေရာတွင်၊ သန္ဓေရပြီးမှ၊ လင်ဟောင်းသို့ပြန်၍နေလေမှ မွေးသော လင်သစ်ကပါသောသန္ဓေသား၊ ပုဏ္ဏာနုဂတိမည်သောယောကျ်ားမိမွေတပါး။

Regarding children who are entitled to inherit, and those who are not.

There are twelve kinds of children, and of these, six are entitled to inherit.

1st. All children, male and female, old and young, born of a couple given in marriage by their parents, commencing with the au-ra-tha, (son and heir.)

2nd. The children of another person, adopted publicly with a promise that they shall inherit, which is a matter of public notoriety, these are called kiek-tee-ma.

3rd. When there is a superior and inferior wife, a woman who is publicly cohabited with, but who does not eat out of the same dish, is called a-pyoung; the children of this concubine are called hayt-tee-ma, because they are "inferior" to the children of the head wives.

4th. The children by a slave who was in the possession of the husband or of the wife, at the time of marriage, or a slave bought by the couple; these children are slave, and a male and female are called khayt-ta-za.

5th. Children, male or female, of a wife by a former husband, or of a husband by a former wife; these are called dway-pop-pa-ka-ra.

6th. Children, male or female, who have no parents, or whose parents or relations are not known, or whose parents or relations are known, who have been casually taken charge of and brought up, are called teek-tee-ka.

These six are entitled to inherit.

The six not entitled to inherit, are

1st. Legitimate children of their parents who have been given away, at the request of some other person, to be adopted by them, and called pa-ra-dien-na.

2nd. Children, male or female, bought by a husband and wife, and adopted by them; tha-hay-hta.

3rd. A child, male or female, born of a woman who, having separated from her husband and taken another, returns to her first husband pregnant, and presents him with a child, begotten by her second husband, this is called pong-na-nog-ga-tee.

၄။ အကြင်ယောက်ျားမိန်းမတို့ ၂၆ ပြူးကြ၍ အထိုးထူး... ရာတွင်၊ အထင်အရှားမနေမွေးသောကိပ္ပုံသာမည်သောမိန်းမ ယောက်ျား... တပါး။

၅။ မိဘနှစ်ပါးထိမ်းမြားသည် ...၊ အောင်ဆိုနေကြသည်ဖြစ်စေ၊ ... လိုတူ၍ရသောသားသမီးဖြစ်စေ၊ ...သားသမီးတို့သည်၊ မိဘနှစ်ပါး၏အဆုံး အမကိုမခံအာဏာကိုဆန့်၍ရှိသူကဲ့ ...ငှင့်သောသားသမီးတို့သည်၊ ခွေးနှင့် တူသော့ကြောင့်၊ သမာနူတ္တာမည ...သ...မိန်းမယောက်ျားလည်း တပါး။

၆။ အကြင်သူတို့သည်၊ ငေ...းပါးသောသူကို၊ ကျွေးမွေး၍သား သမီးဟုခေါ်ဝေါ်သော၊ ဆာတတ္တအ...၃သာမည်သောမိန်းမယောက်ျားလည်း တပါး။ ဤခြောက်ယောက်သောသ...မီးတို့သည်၊ အမွေကိုမခံမစားရဟု ဟူ၍၊ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

ထိုသို့ဆိုရာတွင်၊ သားအပြားတကျိတ်ခြောက်ပါး အထူးမထူးသာပြီ၊ သားသမီးအမည်ကိုသိစေလို၍ဆိုသောစကားစည်ကား။

၁။ မိမွှငယ်မိဘ၊ ယောက်ျားငယ်မိဘ၊ မိတ်တူထိမ်းမြား၍ရသောသား ကား၊ ဩြသရသတည်း။

၂။ နှစ်ပါးမိဘထိမ်းမြားသောလင်ကို၊ မိမွှငယ်မနှစ်သက်၍၊ သူတပါး နှင့်ဆက်ဆန့်၍ရသောသားကား၊ ခေတ္တတည်း။

၃။ မထိမ်းမြားဘဲရသောသားကား၊ ပိဝါသုမျိုနိမည်၏။

၄။ သူငယ်တို့ချင်းကျွမ်းဝင်ကြ၍ရသောသားကား၊ ပရသူမျိုနိမည်၏။

၅။ လင်ရ၍၊ ဆယ်လမရောက်ခင်ရသောသားကား၊ မုဍ္ဍနုလမည်၏။

၆။ အမျိုးတို့နှင့်လိုက်၍အဝေးမှာမွေးမြင်သောသားကား၊ အမဍ္ဍယဍ္ဍ မည်၏။

၇။ လင်မရှိဘဲမွေးသောသားကား၊ ကာနီယမည်၏။

၈။ လင်တည်းမနေဘဲကိုယ်ဝန်ရှိသောသားကား၊ ပဏ္ဍုမည်၏။

၉။ မိမွှကိုယ်ဝန်ဆောင်ကို ...သောသားကား၊ ပိမ္မိဝတ်မည်၏။

၁၀။ လင်နှင့်တတန်ပြန်၍ရသောသားကား၊ ပိကယမည်၏။

၁၁။ အမူမကောင်း၍၊ အမိအဖနှင်လိုက်ရာမှာရသောသားကား၊ ထဍ္ဍ မည်၏။

၁၂။ အဖကားပုဏ္ဏား၊ အမိကားပုဏ္ဏားမ မဟုတ်ဘဲ ရသောသားကား၊ ဓေဿမည်၏။

ဤတဆယ်နှစ်ပါးသောသားတို့တွင်၊ ဩြသရသသားသာလျှင်အမိအဖအမွေ ကိုအမြဲရသတည်း၊ ထိုမှကြွင်းသောတဆယ်တပါးသောသားတို့ကား၊ အ

4th. A child, male or female, begotten by a man and woman in pleasure, by mutual consent, but who shall not live openly together; called kee-lee.

5th. Children of a pair, either given in marriage by their parents, or who have come together by means of a go-between, or by their own mutual consent, who will not attend to the advice of their parents, but rebel against their authority, and conduct themselves as enemies; called tha-ma-nok-ta, because they are like dogs.

6th. A child, male or female, who has been taken when it was starving, and fed and brought up and addressed as "child" by the persons who adopted it; called tsha-bat-ta, or ba-ra-ta.

These six children are not entitled to inherit. Thus the lord hermit said

Beside these, sixteen separate kinds of children shall not be reckoned, but that there different names or denominations may be known, I will repeat the list.—

1st. A child born to young parents given in marriage by their parents: called au-ra-tha.

2nd. A child born to a young woman, not approving of the husband chosen by her parents, begotten by another man; ket-ta.

3rd. A child begotten by a pair not given in marriage by their parents; we-ze-wa-thoo-khyien.

4th. A child begotten by a pair who have formed a mutual connection, but without marriage; pa-ra thoo-khyien.

5th. A child born within ten months after the marriage of its parents: mo-ta-na-la.

6th. A child born by a woman turned off by her parents or relations, whilst she is away from them; a-ma-ta-ha-ta.

7th. A child born by an unmarried woman; ka-ne-ya.

8th. A child born by a woman who has had no connection with a man; hat-ta.

9th. A child born by a woman who was bought pregnant; kee-reewot.

10th. A child born by a woman taken back by a husband when he has once turned her off; wee-ka-ya.

11th. The child of a married woman turned off by her parents for her bad habits; ya-za-na.

12th. The child of a Bramin by any other woman; pa-tha.

Of these twelve, the auratha only has a perfect right to the property of its parents. The other eleven, if it was the intention of one of

မသိ၊အမိဖုန်းထားသော်လည်းမရရာ၊ အမိမသိ၊အဖ [illegible]
မရရာ၊လက်ရောက်ဖြစ်လျှင်ရစေ၊ လက်ရောက်မထုတ်ပေးရရာ၊ [illegible]
ပေးမည်ဆို၍မရသည်ကိုအမိဆိုသူတောင်းသော်ထပ်၊မရရာ၊ [illegible]
မှရစေဆိုသတည်း၊ ၊ဤကားစွေ့သတ်အထွေထွေ [illegible]
တည်း၊

ပိဋကပ်ထွက်သားလေးပါးအမည်ကိုဆိုပေတုံအံ့၊

၁၊ အထင်အရှားဖြစ်သောသားတို့ကား၊ဝုဏ္ဏအည်း၊

၂၊ တတတ်ပညာကိုဆည်းကပ်သောတပည့်ကား၊ [illegible]
တည်း၊

၃၊ အကြွင်အရပ်၌ကျင်လည်၍မထား၍တ်သဖြင့်၊ ရသော [illegible]
ပုဂ္ဂလတည်း၊

၄၊ သူပြစ်၍၊ သားသွီးငယ်ကို ကောက်၍ မွေးသောသားကား၊ ဒိန္နက
တည်း၊

ဤကားမွေ့သတ်နှင့်၊ပိဋကပ်ကွဲသည်ကိုဆိုခြင်းအကြောင်းတည်း၊

ဤသို့ဆိုရာသောသားအပြားအခေါ်တွင်၊ အစည်နှစ်ဝကွဲပြားသည်ကို
လည်း၊ပညာရှိတို့သိရာ၏၊ မိဘတို့အမွေကို မစားသင့်မှာသည်တွင်၊ သား
ကောင်းမရှိက၊ သားဆိုးပင် စားရ၏ဟူသည်ကား၊ အမိအဖသွားလာ၍တ်
တင်ရသောသားပင်ဖြစ်သော်လည်း၊စားထိုက်သောသားမြတ်၊သားကောင်း
တို့မရှိလျှင်၊ အသီးအသီးခွဲဝေပေးရာသောအကြောင်းကို၊ အထက်အမွေ
အရပ်ရပ်ဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်း၊အသီးအသီးတရားနှင့်အညီခံဝေပေးလျှက်
စေရမည်၊

အကြင်သားသွီးတို့တွင်၊သင်းသီးဥစ္စာရပ်၊တဆယ်နှစ်ပါး၊အပြား၊ရှိသည်
ကို၊အစောင်စောင်မှထုတ်၍တလုံးတည်းဆိုပေတုံအံ့၊

၁၊ အကြင်သားသွီးကို၊ဝုခက်တင်သောခါ၊ပေးဖွဲ့သောဥစ္စာရပ်တပါး၊

၂၊ ခေါင်းရိတ်သောခါ၊ပေးဖွဲ့သောဥစ္စာရပ်တပါး၊

၃၊ ထိမ်းမြားသောခါ၊ပေးဖွဲ့သောဥစ္စာရပ်တပါး၊

၄၊ နားထွင်းသောခါ၊ပေးဖွဲ့သောဥစ္စာရပ်တပါး၊

၅၊ နာဖျားသောခါ၊ပေးဖွဲ့သောဥစ္စာရပ်တပါး၊

၆၊ ရှင်ပြုသောခါ၊ပေးဖွဲ့သောဥစ္စာရပ်တပါး၊

၇၊ ခြေကျင်းနားတောင်းစည်းပေါင်းလက်ကောက်အစရှိသည်တို့ကိုဝတ်
ဆင်ပေးသောဥစ္စာရပ်လည်းတပါး၊

၈၊ မိဘမပေးတဲ့သိမ်းယူသိးခြားနေရာ၊ ပါသောဥစ္စာရပ်လည်းတပါး၊

their parents, without the knowledge of the other, that they should have a share, they shall not have it; let them keep what has come into their possession; but they shall not be put in possession of anything they have not already obtained, though they demand it from the sur viving parent on the ground of the promise of the other; these are the twelve children noted in the Damathat.

I will now state the names of the four who are noted in the Peetakat.

1st. Children that are publicly known; pot-ta.

2nd. A pupil, disciple, or appprentice, who attaches himself to a teacher to be instructed in his art; an-tay-wa-thee-ka.

3rd. A child begotten in another district, which a man is in the habit of frequenting; mot-ta-za.

4th. A child taken and reared after it had been deserted by its parents; dyn-na-ka.

This is the difference between the Peetakat and Damathat; from this, wise men understand that there are two sets of names for all children. As regards the prohibition of certain children from inheriting, if there be no good (in law) children, let the bad inherit; even if the child have been begotten by chance intercourse of its parents, if there be no good (legitimate) children, let the bad (illegitimate) one, according to the laws laid down above, receive (the property) and bear (the debts.)

There are twelve kinds of theng-thee, own property or separate share of children, which I will now collect and lay down.

1st. What is given to a child on being first put into its cradle.

2nd. What is given at the first shaving of the head.

3rd. What is given when the ears are bored.

4th. What is given on betrothment.

5th. What is given in illness.

6th. What is given on entering the priesthood.

7th. All gifts of ornaments, anklets, ear-rings, necklaces of kinds, bracelets.

8th. What has been taken away and enjoyed separately, without having been given by the parents.

၉။ ဘိုးတွားတို့ပေးသောဥစ္စာရပ်လည်းတပါး။
၁၀။ သူတပါးချစ်သနား၍ပေးသော ဥစ္စာရပ်လည်းတပါး။
၁၁။ အတတ်ပညာကြောင့်ရသော ဥစ္စာရပ်လည်းတပါး။
၁၂။ အရှင်ကျေးဇူးသနားတော်မူ သောဥစ္စာရပ်လည်းတပါး။

ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီးသောတဆယ်နှစ်ပါးသောဥစ္စာရပ်သည် သင်းသီးမည်၏။ သားသမီးလက်မကွာရ၍ရှိသည်ကိုမဝေသာပြီဆိုရာ၌၊ မိဘဥစ္စာအလုံးအရင်းသိမ်းယူ၍ ခြားရာပါသည်ကိုသားကြီး၊ သားလပ်၊ သားထွေး၊ သမီးကြီး၊ သမီးလပ်၊ သမီးထွေးတို့ဖြစ်လျှင်၊ အစုအပုံဝေရာသည်၊ မဝေရာသည်ကိုအထက်ကဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်း ညီညွတ်ပြီ။

ပုခက်တင်သောအခါ၊ ခေါင်းရိတ်သောအခါ၊ နားထွင်းသောအခါ၊ ထိမ်းမြားသောအခါ၊ မိဘပေးသည်မှန်ကမှန်တုံ၏၊ လက်မရောက်ကသင်းသီးမဆိုသာ၊ စာပေသက္ကရာဇ်ရှိငြားသော်လည်း မရသာချေဟု၊ မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

အကြင်မိဘတို့သည်၊ ရင်ကဲ့သို့ဆိုခဲ့ပြီးသောဥစ္စာရပ်တို့သည်၊ သားသမီးတို့လက်ဝယ်ရှိလျက်၊ အသီးစား၍အခြားနေရာပါလျက်၊ ထိုဥစ္စာကိုမိဘတို့ယူ၍သုံးစားကုန်လျှင်၊ ယူပိုင်ကုန်ပိုင်စေ၊ ထိုဥစ္စာရပ်သည်၊ အိုးသီးစားအခြားနေရာ၊ သားသေခဲ့၊ ခြွေးမလက်ဝယ်မယူသာ၊ သမီးသေခဲ့၊ သမက်ထံမှာမယူသာ၊ မိဘနှစ်ပါးရှိစဉ်၊ သားသမီးသီးခြားယူ၍ ထင်ရှားရှိသောဥစ္စာရပ်ကို၊ နောင်ပေးမည်ပြုသော်လည်း၊ ပိုင်သူမိဘမရှိလျှင်၊ ပေါက်ဖော်တို့မဲ့မယူသာချေ၊ အထက်ယူရင်းဥစ္စာအတိုင်းသားသမီးတို့မှာယူစေ။

အကြင်မိဘတို့သည်လည်း၊ ရွှဲစည်ပေါင်း၊ နားတောင်း၊ ခြေချင်း၊ လက်ကောက်၊ ဆံထိုး၊ ဆံကျင်၊ ဝတ်စားတန်ဆာတို့ကို၊ သားသမီးအား၊ ဝတ်ဆင်၏၊ အစည် အတိုင်း သား သမီး မွေး သမျှ လည်း၊ ၎င်ဥစ္စာ ရပ်တို့ကို ဆင်သေး၏၊ နောက်ဆုံးဆင်သောသူ၏ သင်းသီး ဥစ္စာဖြစ်စေ၊ အထက်ကငါတို့ ဝတ်ဆင်သည်တန်ဆာအရင်းဖြစ်သည်မဆိုသာချေဟု၊ မနုမည်သော ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

သားသမီးတို့ကို၊ ရဟန်းသာမနေပြုသောအခါ၊ မိဘတို့သည်ဘုရားရှင်အမွေတော်ကိုငါတို့ခံရပေပြီဟုဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာအနုမောဒနာပြု၍၊ သူသိသူထင်သက်ရှိ၊ သက်မဲ့ဥစ္စာရပ်ကို၊ နှုတ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ သက္ကရာဇ်စာပေဖြင့်လည်းကောင်း၊ ရေးထားပေ၏၊ ပေးသည်အတိုင်းလည်း မိဘတို့ထံတွင်ရှိ၏၊ ထိုဥစ္စာရပ်ကိုအမိယာမြတ်တို့ထံမပါသော်လည်း၊ သိသရာဇတ်အဝင်သင်းသီးဖြစ်သည်၊ သားသမီးတို့လက်မရောက်မဆိုသာ၊ ထိုရဟန်းသာ

9th. Gifts from grand parents.

10th. Gifts from affectionate regard by other people.

11th. Whatever may have been acquired by their own skill, learning or wisdom.

12th. Gifts from my lord the king.

The twelve descriptions of property here mentioned are called theng-thee, and whatever portion of them is in actual possession, shall not be divided. But if all the property of the parents shall have been taken away by the children, and if they have it with them in their separate residence, whether it be the eldest, middle, or youngest son, the eldest, middle, or youngest daughter, the proportions in which it shall or shall not be divided, have been already laid down.

Gifts made to children at the time of first being put into the cradle, at the first head shaving, at the first ear boring, or at the time of betrothment, though the parents may indisputably have made them, if the children have not been put in possession, they shall not be called theng-thee, and though there be a written agreement, they shall not (by law) obtain them. Thus Menoo the lord hermit said.

If parents had property of this kind in the hands of their children living apart from them, and have taken it back and expended it, let them have the right to do so. If a son with such property in his possession, living apart from his parents, shall die, they shall not take it from the daughter-in-law, nor on the death of a daughter shall they take it from their son-in-law. If children have openly taken property during the life of their parents, and are prepared to return it, if the parents, the owners of this property, shall die, the relations shall have no claim to it; let the children who originally took it retain it.

If parents have necklaces of all kinds, ear rings, anklets, hair pins, other kinds of ornaments and clothes, with which they have decked and ornamented all their children in succession, let them be the theng-thee of the last wearer; the others shall not claim them on the ground of having had them first. Thus Menoo, the lord hermit, said.

If the parents at the time of any of their children entering the priesthood shall with joy and exultation say, "we have obtained the inheritance of the most excellent gods," and in their joy shall publicly, either by verbal promise or written engagement, give property to this child, though it come not into the possession of the priest, but remain as before it was given, with the parents, it was given with a view to benefits in a future state; it is his theng-thee; the other children shall not object that it has never come into his possession; let the priest have the whole. If the parents shall make use of it, let them have the right to do so If after the death of the parents it shall still be

forthcoming, let the priest obtain it, and though the relatives plead that it has never been out of the possession of their parents, they shall have no share. Why is this?—because the priest is a child who has closed the gates of hell for his parents, and pointed out the way to the abodes of the nats, the reward of good works. Thus the lord hermit said.

In other cases, if the parents should say, "I give my whole property to my son or daughter," it is an exclamation made from joy and happiness; they shall not on the ground of such a speech obtain the property of their parents. But if they look after the interests of their parents, at the partition of the property let them have a full double share. If a child shall die in the priesthood, and any of his relations shall have supported him with his (the priest's) own property, let him only inherit; the other relations or brothers who have not supported him shall have no share, though they claim on the ground of relationship. Thus Menoo, the lord hermit, said.

Regarding gifts from grandparents, there shall be no reservation; whether in possession or not, let the grandchild to whom the gift was made, have it. Parents and relations shall have no share in any property obtained by a son or daughter, by their own learning or science, and lodged with the parents.

Gifts made from affection, also, the parents and relatives shall have no share in.

Of the twelve kinds of theng-thee, the four last are called theng-thee a-paing, i. e. in which the right is perfect; and these are the rules by which judges and wise men shall decide in matters of theng-thee.

Oh excellent king! the six children who are, and the six who are not entitled to inherit, are twelve. The children who are entitled to inherit are,

1st. Children of a pair given in marriage by their parents.

2nd. Children of a household female slave, who has had a separate chamber given her, with the knowledge of the wife, and of the whole neighbourhood.

3rd. Children of a concubine, inferior to the head wife, but who eats out of the same dish with the husband.

4th. Children of a husband or wife by a former marriage.

5th. Children obtained by request from their parents, and adopted publicly.

6th. Children neglected by their parents, and adopted casually, without any formal engagement.

These six, if of good moral habits, are entitled to inherit as laid down.

The six who are not entitled to inherit are,

1st. Children given away in youth, who have grown up in the hands of others.

2nd. Children who have been bought and adopted.

3rd. Children begotten secretly in adultery, the wife remaining with her husband.

4th. Children begotten in youthful wantonness, the real father not being known.

5th. Children who may justly be called dogs, whom it is most difficult to advise, who heed not the express orders of their parents.

6th. A child who, being destitute of food and clothes, obtains a livelihood by begging, and a person says to the father, "give me your son," and he replies, "be it so."

These six children shall not inherit, for reasons already laid down. Also children for whom fine or compensation has been paid, and children of parents who have separated.

Oh king! of children whose father is unknown, there are those who are entitled to inherit, and those who are not. Of these two, a child is begotten by one man, and the mother takes another as a husband permanently, by whom she has no children. If before she took this husband, she has acquired property or incurred debts, if the son and step-father be living together at her death, let her original property be divided into four shares, and let the son have three shares of debts and assets, and the step-father one. If there be property acquired by the mother and step-father when living together, let it be

divided into six shares; let the son have one share of debts and assets, and the step-father five. If the step-father had property at the time of marriage, let the son have one fourth share of debts and assets. This is said when the couple had no children. Of the hereditary property of the deceased, undivided, in the possession of her parents, if the husband was taken with the knowledge of her parents and relations, he only shall inherit; the son shall not plead that he is her son, that she was his mother, because he is the son of another man; only when living with them is such a son entitled to the own property of his mother and the property of his step-father, as mud is the consequence of water, and water of mud.

If the brothers and sisters of his mother, his uncles and aunts, from affection shall say, "though he is the son of an unknown father, yet he is related to us, he is our nephew," and thus make him a gift of the property, let him have it; the step-father shall have no right to demand a share. Why is this?—because it is a gift of affection.

If the son demand the property of his mother from the relations, on the ground of being her son, as he is not entitled to it, unless they choose to give it to him, if they refuse, he only exposes himself to shame.

If the mother has children by the husband given her by her parents, with the knowledge and consent of her relations, and she shall have separate property, theng-thee, at the time of her death, let the same law as is laid down in the preceding paragraph relative to this property, which says, let it be divided into four parts, of which let the child of an unknown father, if his mother has no legitimate children, have three, still hold good in this case also; but of property acquired by both, let this child have only one eighth.

If the step-father die soon after the mother, he has a right to the whole of her original and separate property; and if the chance child have not demanded his share from the step-father, let his children have one half, and let the other half be divided between them and the chance child, according to their ages. Of the property acquired by both parents, let their children have one-half, and let the other be divided between them and the chance child according to their ages, and let them pay the debts in the same proportion. Of the inheritance which comes to the mother from her relations, the chance child shall have no share, because he is of the number of children that are like the offspring of animals; let the children of the pair have all the hereditary property they may be in reach of, and let the debts be paid in the same way. If the parents and step-parents be both dead, let the ori-

ginal property be divided into three shares; let the children of the first family have two, and of the last one share; and of the property acquired afterwards, let the children of the last family have two shares, and of the first one. This is only said of respectable children; chance children, begotten like brutes, shall have no share.

The theng-thee of the mother, the property obtained by her and a second husband, the theng-thee of the father, and property obtained by him and a second wife, this property, if there be no good children, let the bad inherit what there may be and pay the debts, as laid down for the good.

If a chance child, begotten like a brute, his mother having no legitimate children, demand her property of her relations, he has no right to it by law, nor even if it be demanded of his mother in her life time, because he is included amongst brutes.

If a household slave woman, during the life of her master, or after his death, bear a chance child, having had no separate chamber given her, if it be a daughter, she shall not be released from slavery, but if a son, she shall.

If she had a separate chamber given her, but does not eat out of the same dish, let her children have the share of a slave's children; it is also said, they shall not inherit, but have only what is given them from affection; and if the father and master order such a child to be the slave of his elder children, and they will not serve, on the ground that they are brethren, children of the same father, at the father's death let them pay one-half the price of their body to the elder children. Why is this?—because they are children who refuse obedience to the orders of their master and father.

If the elder children, on the ground that though the child of an oppressed mother, still he is the child of their father, do not make him a slave, they are called guardians of the family credit; though the father give permission, it is improper to make such a child serve. In evidence of which (I will relate a precedent.) In former times the king of a certain country had connection once with a woman who watched a garden, and he gave her his ring, and told her if she had a daughter, to bring her up with the price of the ring, and if she had a son to bring him to him. She had a son, and when he was three years old, as the king ordered, she took him to the king at the time he had a great dramatic entertainment, and said, "this is my lord's son, I have brought him according to the royal order, and the ring he has is my lord's ring;" so she gave him over to the king, who being ashamed, denied (him.) The woman said, "my lord! take a very sharp sword, and if it be not my lord's son, may he fall on the edge

of it and die ; if he be really my lord's son, may he remain suspended in the air." Having made this vow with a smiling countenance, in the front of the king and the assembly, the mother threw up her son, he remained suspended in the air about the height of a man above the sword in a sitting position, and said, "I am the king's son." On this the king, his ministers, and all the people of the country, presented him with abundant gifts; the king raised the young woman to the rank of queen, and made the boy his heir, and from him the Gaudama of the present existing world is lineally descended. This is made notorious by being recorded in the Damakan, (the laws of Gaudama.) Therefore, though the father gives such a child to his elder children, he is their father's flesh and blood; they will not oblige him to serve, though it be written in the Damathat; the man who has the credit of his family at heart, will not miss the way to eternal rest. Thus Menoo, the Yathay, the son of the king of Bymahs, said.

END OF THE TENTH VOLUME.

မနုအကျယ်ကောဒသမတွဲ၊

၊နမောတဿ၊ဘဂဝတော၊အရဟတော၊သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ၊

မာတိကာ၊

မနုအကျယ်၊ကောဒသမအခန်း၌၊ရဟန်းတို့အမှုစစ္စသတ်ထုံး ဖုံ ရဟန်းတို့အမှုဝိနည်းထွက်၊

၁၊ ရဟန်းပုဏ္ဏားတို့သေလျှင်၊မင်းကေရာဖါခံထိုက်သောအရေး၊

၂၊ ပုဏ္ဏားတို့အမှုကို၊မင်းကေရာဖါခံခြင်းတပါး၊

၃၊ ပုဏ္ဏားအချင်းချင်း၊ဝေပေးရာသောတရား၊

၄၊ ပုဏ္ဏားမျိုးကိုးပါး၊သစ္စာပြုတရား၊

၅၊ သူခိုးလက်ဝယ်ရသောသူနှင့်၊ဥစ္စာရှင်ဝေရာသောတရားတပါး၊

၆၊ အစောင့်အရှောက်မရှိ၊ မြေ့နှံထားသောဥစ္စာကိုသူတပါးတွေ့ရာတွင်၊ဥစ္စာရှင်သိ၍၊ အမှတ်အသားနှင့်မှိုကြောင်းကို ဆို၍မှန်လျှင်၊ ပေးရာသောတရားနှစ်ပါး၊

၇၊ လှေနစ်ဘေးဖြစ်ရာတွင်၊ဥစ္စာရှင်မနိုင်ပျက်စီးသည်ကိုတွင်သူတပါးကဆယ်ယူကယ်၍ရရာ၌ဝေပေးရာသောတရားတပါး၊

၈၊ ယောက္ခမ၊ခြွေးမ၊သမက်တို့ဝေစားရာထုံးသတ်သောစကား၊

၉၊ ဆင်၊မြင်း၊ကျွဲ၊နွား၊ငါးရာသေ၍၊အပြစ်မရှိသောစကား၊

၁၀၊ လှည်းတိုက်မိသောစကား၊

၁၁၊ ယည်စီးလှေခါးထောင်မိုးသောစကား၊

၁၂၊ သူငယ်မညည့်သွားစကား၊

၁၃၊ ညညည့်အခါအထိတ်အမှတ်နှင့်သွားရာသောအကြောင်းစကား၊

၁၄၊ ကြိမ်မိ၍အပြစ်မရှိလေးပါးစကား၊

၁၅၊ ကြိမ်မိ၍အပြစ်ရှိလေးပါး၊

၁၆၊ သက်ရှိသက်မဲ့ကိုမဝယ်သင့်၊မဝယ်ရာလေးပါးစကား၊

ဤကောဒသမခန်း၌တရားပေါင်း၊

LAWS OF MENOO.

THE ELEVENTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE VOLUME.

These are all the laws contained in the eleventh volume.

1st. The law laying down what part of the property of a bramin, or rahan, at his death, goes to the king.

On the death of a tay-gyee, or head of a kyoung, the law for the partition of his property between laymen, rahans, pee-zeens, tha-ma-nays, and the lay-thee, or second in rank in the kyoung, is this; on the death of a tay-gyee, let the ma-tay-gyee first take the eight utensils of a priest, his garden and tank, and his daily or periodical supply of food; and having divided the residue of his property, slaves, gold, and other animate and inanimate property, into four shares, let the ma-tay-gyee take two; of the remaining two shares, let the priests next in rank below matay, the lay-thee, have one; and let the other be divided into four; let the pee-zeens have three and the tha-ma-nays one. The lay relations of the deceased only retain what has been given to them and come into their possession during the life time of the priest; should they plead that they are his relations, that they supported him in health, attended him in his illness, and buried him at his death, admitting this to be true, it only comes under the head of religious offerings; they shall not, as in a case where both parties are "lay-men," obtain a portion of the property. Thus Menoo, the lord hermit, said.

In the sacred Weenee, it is said, the person who supported him in his illness, be it lay-men, rahan, or tha-ma-nay, without reference to his age or rank, is entitled to the eight utensils of the deceased, which are, 1st, the dookok*; 2d, the koyong†; 3d, the thabaing‡; 4th, the khaban§; these are the four inner, and are never separated from the body; 5th, the thabiek‖; 6th, the water dipper; 7th, the needle; 8th, the razor for shaving the head; these are the four outer utensils, in all eight. There are twenty-five kinds of property besides the above divisible and indivisible belonging to the kyoung, thengans, (priests' cloths,) thabieks, (begging pots,) ka-ngyeet, (styles for writing on palm leaves,) tharay-nooay, (dressed skins used in the act of worship,) and so forth. The way in which these are to be divided amongst the priests is a matter which only concerns them, and is laid down in the sacred Weenee. If the person who maintained the deceased was a lay-man, let him have the value of the eight utensils in silver. If they and the other property of the deceased be in another place, let the person in whose possession they are keep them; let the person who attended him in his illness and the person who buried him have no share; lay-men have nothing to do with the inheritance of priests, this is written in the Weenee.

* D[illegible] yellow cloth folded over the shoulders.
† K[illegible] cloth passed over them.
‡ T[illegible] yellow cloth worn round the loins, which falls down to the feet.
§ K[illegible] the thabaing round the waist.
‖ T[illegible] which the food is put.

၂။ ပုဏ္ဏားတို့အမွေကို၊မင်းကေရာဇ်ခံခြင်းတပါး။

ရဟန်းပုဏ္ဏားတို့တွင်၊ အမွေခံမရှိလျှင်၊ မင်းသာအမိုးရခြင်းတပါးရှိသည်ကား၊ အကြင်ရဟန်းတို့သည်၊ခန္ဓာကိုစွန့်၍အသက်ကွယ်လွန်ရောက်စည်အမွေခံမရှိလျှင်၊ မင်းအားအမိုးရ၏ဟူသည်ကား၊ အရှင်တော်ကျော်ဆောင်စေ၊ ချင်းမဟုတ်၊သင့်တင့်သောသူမြတ်တို့သို့ကောင်းမှုထမ်းရွက်စေ၏သော့ကြောင့်၊မင်းလျှင်မိုးရင်းဟူသတည်း၊သာသနာတော်၏အရေးကိုမင်းအားဖြင့်ခံသော့ကြောင့်၊အမွေတပါးမည်သတည်း။

ပုဏ္ဏားတို့မှာသားမယားမရှိ၊မြဲပွစရိသဘောအလျှင့်မှိုသောသူ၏ဥစ္စာဘဏ္ဍာကိုမင်းသာလျှင်ခံယူလှူထိုက်၏ဟူသတည်း။

၃။ ပုဏ္ဏားမျိုးကိုးပါး၊သစ္စာပြုတရား။

သားမယားနေ၍၊ပုဏ္ဏားတို့ဇာတ်နှင့်အညီဆယ်ပါးသောဟင်းချိုကိုမစား၊ပုဏ္ဏားတို့အာပတ်ကိုစောင့်ထိန်း၍၊ ချင့်တို့ဝမ်ဥ္မမီးသည်သာလျှင်တန်ဆာဆင်ခြင်းကိုမိဌာန်၏၊ ချင်းတို့ဥမီးဟူသည်ကား၊ သစ္စာကိုဟူသတည်း၊သစ္စာပြုမည်ကားချင့်တို့တွင်၊ ငယ်သိက္ခာစွတ်သော စလွယ် ခြည်မျှင်ကိုမီးစာပြု၍၊မဟာပိန္နဲရွှေ၊ မဟုတ်မမှန်ကျင့်ပါချေသော်၊ယခုဆိုသည်အတိုင်းမိဌာန်ချက်မှန်ပါသည်၊မမှန်မကန်ပျက်ကွယ်မှုသားဆိုပါချေသော်၊ ဤမီးကဲ့သို့ကျွမ်းသည်သာဥစ္စာသက်ရှိ၊ သက်မဲ့အပေါင်း ကိုယ်မယားသားသမီးဆွေမျိုးတို့ကျွမ်းပျက်စီးစေသော၊ အဆက်ဆက်သောတာဝဠ္ဍလည်း၊လူအဖြစ်ကိုရ၊ငရဲပြိတ္တာတိရိစ္ဆာန်၊ အသူရကာယ်အပါယ်ငရဲတို့၌ ကျရောက်သည်ဖြစ်စေသောဟုမိဌာန်ခြင်းသည်၊မိမိတို့ဝမ်ဥ္မ၊မီးဟူသောသစ္စာအစွဲယူသတည်း။

ထိုသို့ယူရာ၌၊ ပုဏ္ဏားတို့အမျိုးကိုးပါးတို့ကား၊ မယားမနေ ဥစ္စာမမြဲတော၌နေ၍အလှူကိုခံစားသောမြဲပွစာရိမည်သောပုဏ္ဏားမျိုးတစ်၊မယားသားနေ၍၊သုအလှူကိုခံစားသောမြဲပွဏာမည်သောပုဏ္ဏားတစ်၊ ၎င်ပုဏ္ဏားမျိုးမှမင်းကေရာဇ်ဖြစ်သောသူကိုခတ္တိယဆိုသောပုဏ္ဏားမျိုးတစ်၊ကုန်သွယ်၍မယားသားတို့ကိုကျွေးမွေးသည်၊အလှူမခံသောသူဒယမည်သောပုဏ္ဏားမျိုးတစ်၊ ၎င်သားမယားနှင့်နေ၍၊ အလှူမခံလယ်လုပ်၍စားသော၊ ဘီသျှမည်သော ပုဏ္ဏားမျိုးတစ်၊ ၎င်အမျိုးတွင်၊ အမျိုးကိုစောင့်သော၊ ယကွဲအပုဏ္ဏား မျိုးတစ်၊ ကြမ်းကြုတ်သော အလေ့ရှိသော၊ ဘာရဒွါဇ မည်သောပုဏ္ဏားမျိုးတစ်၊ ၎င်အမျိုးတွင် အကျင့်ပျက်၍ ယုတ်မာ သောသူထုံး အမျိုးကောင်းတို့ဘောင်မှစွန့်သောစဏ္ဍာလမည်သောပုဏ္ဏားမျိုးတစ်၊ ၎င်ပုဏ္ဏားမျိုးမှထွက်၍၊ သားမယားကိုစွန့်ခွာ၍ကျင့်သော၊ တပသီမည်သောပုဏ္ဏားမျိုး

2nd. The law by which the king is entitled to inherit the property of a bramin.

If bramins and rahans have no heirs, the law that the king only shall inherit is this; if the life forsake the body of a rahan, and there is no one in the kyoung to succeed him, the king has a right to his property; not that he would for his own gratification use it, but to do a work of merit with it towards some excellent person. By virtue of his rank, he is entitled to the property of the church. This is one distinct kind of inheritance.

A bramin who is a man of good habits, and has no wife or children, dying, the king only is entitled to inherit his property, and give it away to other bramins of merit.

3rd. The law prescribing the forms of oaths to be taken by the nine kinds of bramins.

The fire is the form of vow to be taken by a bramin who has married a wife and had a family, and refrained after the manner of his caste from eating the ten kinds of stews, and avoided the sins relating to his caste according to "the vow of fire that is in his belly," vowed after putting on the braminical string. The form of taking this vow is as follows: the bramin sets fire to his braminical string worn from infancy, and says, the vow I now take in the presence of Maha Piennay is a true vow; if I act falsely and break it, may my property, animate and inanimate, myself, my wife, children, and relations, be consumed as this fire consumes (the string,) and throughout all ages and transmigrations may I continue in the four states of punishments: in hell, in the form of brutes, insects and reptiles, or athoo-rakays.* This form of vow is called "the fire in the belly."

This form of vow is taken by the nine kinds of bramins, who are, 1st, those who live on alms in the jungle, who do not take wives or accumulate property, called brahma-tsa-ree; 2nd, those who take wives, but live on alms, called brahma-nah; 3rd, the class from which kings are taken, khat-te-ya; 4th, those who support themselves and families by trade, and do not take alms, called da-ya; 5th, those who support their families by agriculture, and who do not receive alms, be-sha; 6th, those of pure descent, yek-khi-ta; 7th, those who are of loose habits, ba-ra-dwa-za; 8th, those who have broken the rules of their caste, degraded men, who have been turned out of the society of bramins, called tsan-da-la; 9th, those who have left their families and subjected themselves to privations, ta-pa-thee. Under these

* A species of being inferior to man.

nine classes many are included; the Burman, the Kula, and the Ta-lien bramin, the Kalay and the Hindoo bramin; amongst whom theere are differences in the observances of the rules of their order, the manner of putting on the braminical string, and in their forms of worship; from the brahma-tsa-ree who worship the gods, the priests, and laws, the three gems, to the yek-khi-ta class, they are all excellent in caste and habits, and amongst them the brahma-tsa-ree class is not to be sworn, but only to give their affirmation. From the brahma-nah to the yek-khi-ta, let them place a sword on the neck of a cow and put out the fire before Maha Piennay. The ba-ra-dwa-za and tsan-da-la shall put the sword on the cow's neck, put out the fire, and also dip in hot lead. The ta-pathee is a kind of jo-gyee; let their three pronged staff be steeped in water, and let them swear by (drinking) that: this is the way in which bramins are sworn. The three reasons why bramins do not salute each other are: being of different families; partaking different food; being of different habits, customs.

4th The law by which bramins inherit from each other.

The law by which the inheritance of a bramin who has kept the ordinances of his caste, and who has no wife, children or relations, is divided amongst other bramins, is this; the head teacher shall take his conch shell, braminical string, his white wearing cloth, his cooking pot and drinking pot, and have one-tenth share of all the rest of his property. the remainder shall be divided equally amongst those of his caste and nation; this is when he had no parents, wife, or relations.

The law for the partition of the property of a bramin between his children, parents and relations, is this; on the death of a bramin who is the father of a family, his eldest son shall have his braminical string, his head dress, his clothes, his riding horse, elephant, shell, salver, goblet, all his cups, all his ornaments, and one male slave; if the deceased was of the sacred class, who live by alms, three-fourths shall be given to his mother, and one-fourth to the eldest son; this fourth share shall be divided, however, in the same way as with people who are not of the bramin class; if the eldest son be one who protects his family, he will give all to his mother and support her; it shall not be divided. Besides this, all property, animate and inanimate, shall be divided into two equal shares; let the bramin mother have one, and the children the other. This is the law as it relates to the nine classes of bramins

၅။ သူခိုးလက်ဝယ်ရသောသူနှင့်ဥစ္စာရှင်ဝေရာသောတရား[illegible]

သူခိုးလက်ဝယ်ရသောဥစ္စာကို၊ ဥစ္စာရှင်နှင့်ဖမ်းယူဝေရာသောတရား တပါးဟူသည်ကား၊ သူခိုးတို့လက်ဝယ်ဥစ္စာရှင်မပေါ်။ သူတပါးဖမ်း၍[illegible] ထိုဥစ္စာကိုဥစ္စာရှင်နှင့်၊ ဖမ်းသူအမျှဝေစားကြစေ၊ ဥစ္စာရှင်[illegible] ကအနည်းဖြစ်လျှင်လည်း၊ အနည်းအများပါလူကိုချင့်ထွက်၍[illegible] မနှုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၆။ အစောင့်အရှောက်မရှိ၊ မြေနှံ့ထားသောဥစ္စာကိုသူတပါးတူးယူရာတွင်ဥစ္စာရှင် သိ၍၊ အမှတ်အသားနှင့်ရှိကြောင်းကိုဆို၍မှန်လျှင်၊ ဝေရာသောတရား[illegible]

အစောင့်အရှောက်မရှိ၊ မြေနှံ့ထားသောဥစ္စာကို၊ သူတပါးတူးဖော်ယူရာတွင်သိ၍၊ အမှတ်အသားရှိကြောင်းနှင့်ဆို၍မှန်လျှင်၊ ဝေရာသောတရား နှစ်ပါးဟူသည်ကား၊ အကြင်သူတို့သည် [illegible]မြေ၌ဥစ္စာကိုနှံ့ထား၍၊ အစောင့်အရှောက်ထား၏၊ သူတပါးတူးဖော်ရာတွင်၊ ဥစ္စာရှင်ရင်းသိ၍၊ အစောင့်အရှောက်ထားကြောင်း၊ စောင့်ရှောက်သူတို့လစ်ဟင်းသည့်အခိုက်ဖြစ်ကြောင်း၊ ရွှေငွေဝတ္ထု အထည် အခြည်အကွင်းကျောက်သံ ပတ္တမြားအလုံးစုံကိုဆိုနိုင် ပေအံ့၊ ဆိုတိုင်းမှန်ပေက၊ ဥစ္စာရှင်တဝက်၊ ဖော်၍ရသူတဝက်ယူစေ၊ အဘယ် ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ အထိန်းအကျောင်းတို့ လစ်ဟင်း ချေသော့ကြောင့် တည်း၊ အစောင့်အရှောက်မထား၊ အမှတ်မဲ့ရှိရာတွင်၊ သူတပါးဖော်ယူ၍၊ အစောင့်အရှောက်မထားမိပေ၊ ဥစ္စာရှင်မှန်ပါသည်ဆိုသည်အတိုင်းမှန်က၊ ရှင်နည်းတူခွဲဝေယူကြစေ၊ ထိုဥစ္စာကိုဖော်စည်၊ ဥစ္စာရှင်မပေါ်လျှင်၊ မင်းအား ကြား၍ဖော်သူနှင့်၊ မင်းသာလျှင်ထိုဥစ္စာကို ထက်ဝက်စီယူစေလည်းဟူ၏၊ ရာဇပဌါန်မင်းကဆယ်ခိုင်တခိုင်စားစေလည်းဟူ၏၊ ထိုဥစ္စာရပ်ကိုတူးဖော် သောအခါ၊ မင်းအား၊ အရပ်သူတို့အားမတိုင်မကြား၊ သူတပါးထားသော ဥစ္စာရှိသည်၊ ဥစ္စာရှင်အမွေခံတို့မရှိပြီတကားဟု သိလျက် ဖော်ယူချေလျှင်၊ မင်းအားအလုံးဆက်ရစေ၊ တူးဖော်သူမှာ၊ ဆယ်စုတစုမျှသာစားစေဟု၊ မနှု မည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။တနည်းလည်း၊ ဥစ္စာရှင်ကအစောင့် အရှောက်ရှိလျက်၊ ကွယ်ဝှက်၍ဖော်ယူချေလျှင်၊ ခိုးဒါန်သင့်စေဟု၊ မနှုမည် သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

The law for the partition of property recovered from a thief, between the owner and the person who recovers it.

he law for the partition of property recovered from a thief, be-
n the owner and the person who recovers it, is this; if the pro-
' is recovered from the thief by another person in the absence
e owner, it shall be divided equally between the owner and the
n who recovers it. If there be many owners to the property,
those who recovered it be few, let the owners pay according to
mount of their property, and divide the amount amongst those
were present at the capture. Thus Menoo, the lord hermit,
said.

The law for the partition of property buried in the earth, over ich there is no watch, between the person who finds it, and is own by the owner to have done so, and the owner, on giving the true marks.

ie two laws for the partition of property buried in the earth, over
h no watch was set, when the owner discovers that it has been
up by another person and describes it correctly given, are these;
person who has buried treasure in the earth and placed a watch
it, shall hear that some other person has dug it up, and shall
that he set a watch, and that it was from the temporary negli-
e of the watch only that it was obtained, and shall be able to give
rect account of the articles, gold or silver, their form, number,
ner they are rings or precious stones, of all that he can give a
ct account of, let him have one-half, and the person who dug
the other. Why is this?—because the watch was negligent.
no watch is placed, and the owner does not pay much atten-
and another person digs up the treasure, if the owner, admitting
here was no watch, declares that he is the owner of the property,
t is proved that he is so, let the property be divided in the same
is in the last section. If the owner be not known at the time
roperty is dug up, and the king hear of it, let him have one-half,
he finder the other; it is also laid down by the order of kings
heir share shall be one-tenth. If the person who finds treasure
not, at the time of finding it, report to the thoo-gyee of the vil-
or his neighbours, knowing that the treasure was buried there,
hat the owner had no heirs, he shall give up the whole to the
and receive only one-tenth. Thus the lord hermit said. In ano-
ase; if the owner shall have placed a watch, and any one shall
ely dig up the treasure, let him be punished as a thief. Thus
rd hermit said

၅။ ရွှေနှစ်ဘေးဖြစ်ရာတွင်။ဥစ္စာရှင်မနိုင်ပျက်စီးသည်တွင်။သူတပါးဆယ်ယူကာ၍ ရရာ၌ဝေပေးရာသောတရားတပါး။

ဘေးဖြစ်ရာ၌ဥစ္စာရှင်မနိုင်ပျက်စီးသည်တွင်။သူတပါးဆယ်ကယ်၍ရရာ၌။ဝေပေးရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်သူတို့သည်။ကုန်စည်ကိုလှေနှင့်တင်၍ရောင်းဝယ်သွားအံ့။ငင်လှေနစ်၍မြုပ်အံ့။နစ်ရာသူတပါးဆယ်သည် ဥစ္စာရပ်ကို။ ဆယ်ယူသူတဝက်။ ဥစ္စာရှင် တဝက် ယူစေ။ သုံးစုတစုလည်းယူ၏။အကြင်လှေသည်နစ်၍မပေါ် [illegible]ခိုင်။ အမှတ်အသားနှင့်ထားပေ၏။ ထိုလှေကိုသူတပါးဖော်ထုတ်ဆယ်ယူ[illegible]း။ သူမှတ်သားထား၍ရှိချေသည်။ ငင်ဥစ္စာကိုဆယ်စုတစု။ ဆယ်သူရ[illegible] ၀ုဆို၏။ ဌက်ကဲ့သျှင် မိုးဒါနိသင့်စေလည်းဟူ၏။ ။ဤတွင်၍ကားခွဲဝေရာအမွေခန်း။ဥစ္စာခန်းပြီး၏။

၈။ ယောက္ခမခြွေးမသမက်တို့ဝေစားရာထုံးသက်သေစကား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ယောက္ခမခြွေးမသမက်ဝေစားခြင်းတရားကား။ရှေးသောအခါ။ ဒီပင်ဂရာဘုရားရှင်လက်ထက်တော်။ ကိန္နမည်သောသူကြွယ်သမီးနှင့်။သူကြွယ်သားကိုအသပြာတထောင်စီပေး၍ ထိမ်းမြားပေးစားလျှင်။ လင်ထံမယားလိုက်၍ နေရာသားသမီးသန္တေမရှိ။ သမီးလင်ထံ ယောက္ခမအိမ်မှာနာဖျားလေသည်ကို အမိအဖ သူကြွယ်လင်မယားယူ၍ ကုမလေသော်။ လင်လည်း လိုက်လေသည်။ ကံမရှိ၍သေလျှင်။ သင်းဂြိုဟ်ကြသည်။ သမီးဥစ္စာကိုငါရကောင်းသည်။လင်ကလည်းငါသာရကောင်းသည်။မယားသခင်လင်ဖြစ်သည်။ အခြင်းများ၍။ ဗာရာဏသီပြည်ရှင် ဗြဟ္မဒတ်မင်းကြီးထံရောက်လေသည်။ဗြဟ္မဒတ်မင်းကြီးမှာလည်း။တောင်ညာထားပုဏ္ဏားသမီးစကားတက်။ ပြည်သူတို့အနှောင့်အရှက် စကားကို အမတ်ဗိုလ်ပါစီရင်၍မပြီး။ ပုဏ္ဏားသမီးအစုံအစမ်နှင့်စီရင်၍ပြီးဘိမျှားသူဖြစ်ခြင်းကြောင့်။ မိဖုရားမြောက်သူကိုစီရင်ဘိ။မင်းကြီးအပ်သည်။မိဖုရားကလည်း။ ဆရာရသေ့ကိုပင့်ခေါ်၍အမှုသည်နှစ်ဦးရှေ့အလုံးစုံလျှောက်ပေ၏။ ဆရာရသေ့ကလည်း။ သူကြွယ်သည်သမီးကိုခင်၍။လင်ထံမှယူ၍ဖြင့်ကုမသလော။ဥစ္စာကိုလို၍ကုမသလော။ကွယ်ရာမေးလေသော်။ ဥစ္စာကိုလို၍မဟုတ်။ရင်၌မွေးသောသမီးတယောက်ဖြစ်ခြင်းကြောင့်။ ချစ်၍ကုမရာ။ ငအိမ်မှာသေ၍ငါသင်းဂြိုဟ်ရသည်။ စရိတ်လည်းရှိသည်။ သမီးကိုယ်စားအလှူပေးလို၍။ ငါကပေးသောဥစ္စာ။ သမက်သမီးတို့ထံရှိသည်ကိုယူမည်ဆိုပေသည်ဟုသူကြွယ်လျှောက်လေ၏။သမက်ဖြစ်သောသူကြွယ်သားကိုလည်း။မယားကိုချစ်၍လိုက်နေကုမသလော။ဥစ္စာကိုလို၍လိုက်နေကုမသလောဟု ရှင်ရသေ့မေး၏။သူကြွယ်

7th. The law for the partition of property saved from a sinking boat, between the owner and salvor, the owner being unable to save it, and it is about to be lost.

In case of misfortune, when the owner of the property, being unable to save it, is on the point of losing it, and another person assists him in saving it, the law for the partition of the property saved is this; if any one shall embark his merchandize in a boat, and the boat shall sink, let any person who shall save any of the property have one half and the owner the other; one-third is also laid down as salvage. If a boat sinks, and the owner is unable to get it up, but leaves it with a mark, and any other person shall go and raise it, as the owner had marked it, let the salvor have one-tenth share; if he conceals any of the property that was in the boat, let him be punished as a thief. This concludes the law of partition and inheritance.

8th. A precedent for the partition of property between a father or mother-in-law, and a son or daughter-in-law.

Oh excellent king! regarding the partition of property between a father or mother-in-law, and a son or daughter-in-law: In former times whilst the god Deebengara was on this earth, the daughter of Kienna, a rich man, was given in marriage to the son of another rich man, and each had a portion of one thousand pieces of money; the wife went to live with her husband, and before they had any children, she fell sick in the house of her father-in-law; then her parents took her home to their house and attended her; her husband followed her there and on her death they buried her. Both father and husband claimed the whole of her property, one on the ground of being her father, the other as being her lord; so they had a dispute and came before Brahmadat, the king of Benares. He had raised to the rank of queen of the south palace, a young bramin woman of great wisdom, who decided many cases for the people on appeal from the decisions of the ministers and generals; so he referred this case to her. The queen sent for the sage devotee, and in the presence of both parties told him the whole case. The sage taking the father on one side, said, "Oh rich man, was it for love of your daughter that you took her from where she was with her husband and attended her—or was it from a wish to obtain her property?" He replied, "it was not from the desire of the property, but from love of the only daughter of my bosom and to take care of her; but she died in my house, and I have incurred expense in burying her, and as my daughter's representative I wish to make religious offerings in her name; and as the property I had given her was in the possession of my son-in-law and daughter, I wished to take it." He (the sage) then asked the rich man's son, thus; "was it from love of your wife that you followed and attended her, or was it from a desire to possess her property?" The rich man's son replied, "because she was my wife, and

from affection I followed her and took care of her, and when she died I buried her, and underwent expense on that account; also, as my wife's representative, I wish to make religious offerings on her behalf; I wish to take the property, because it was hers, is now in my possession, and is mine by right." On this the sage decreed, "ye are both men of respectability; let both bear an equal share of the funeral expenses and offerings, to be deducted out of the estate; let the husband take the remainder as his share, and the rich man have only one-half of what belonged to his daughter." * This decree of the sage was executed, and being highly approved of, was applauded by nats and men; and from that day it became the law for the partition of the inheritance between a father or mother-in-law, and a son or daughter-in-law. Thus the sage recluse said.

9th. The law when a borrowed horse, elephant, buffalo, or other cattle, may die, and no blame attach to the borrower.

Oh excellent king! it has been a saying since the beginning of the world, "not to go one step that ought not to be gone," "not to speak one word that ought not to be spoken." I will set this forth :—an elephant having gone an improper road, stuck in the soft mud and was suffocated; and a horse having gone out of the proper way, was killed by a flying beloo sucking his blood; cattle and deer, also, having gone where there were tigers, were killed; an ourang outang having gone under a kheo tree, died; a hare meeting a dog, died; a snake meeting an ichneumon, was killed; a large snake meeting a jungle spider, was killed; a naga meeting a galong,† was killed; a rat meeting a cat, is killed, invariably; rahans and yathays, hermits, falling in with a woman, are constantly destroyed; the buffalo always dies when a dove alights on him and the mark of a dove's foot is found on his heart and liver; and if a "leng" snake passes under him he dies, and the mark of a snake's path is found on his heart and liver. Because these eleven have been enemies from the beginning of the world, people who borrow buffaloes, elephants and horses, decline being responsible for their death should it be caused by a dove alighting, a snake passing under, mud, or the flying beloo, and even if they do not make the stipulation, they are not to blame; if these causes of death occur, and are proved, let the owner of the animal take his flesh and tusks.

The following is an instance of the effects of saying one improper word. When our god was in the form of a benza with his female, and Dawadat was in the form of a turtle, wishing to save him, they desired him to lay hold of the middle of a small stick with his mouth and not to speak a word, telling him the place he was in was not fit to live

* This is by no means clear, but I suppose it means the father is to have half of his daughter's thong thee or peculiar property, vide 10th vol. [illegible]

† A fabulous bird with a human face.

နှစ်ခုတို့ကိုက်၍လက်ဝဲလက်ျာ ချိုလျှင်၊ လိပ်ကိုအလယ်တွင်ကိုက်၍လိုက်စေသည်၊ သံတထောင်ကျော် ကောင်းကင်သို့ပျံတက်၍ ချီသွားသည်ကို၊ ရွာကျောင်းသားတို့မြင်လျှင်၊ငါတို့အစာဖြစ်သောလိပ်ကို၊ ရှေ့ဟင်္သာတို့ချီ၍ပြန်ခဲ့သည်၊ငါတို့တစုအဝစားလောက်သည်၊ငါတို့မိုဃ်းချုပ်၍၊ ယမန်မယူရ၊ ယခုနေ့မှယူမည်လာသဉ်၊ဟစ်ကြွေးဆိုကြလျှင်၊နင်တို့ငအသားကိုထား၍၊ ငမစင်ကိုမျှမစားရဘူး၊ နှုတ်သီးချေ၍၊ထိုလိပ်သဉ်အောက်သို့ကျရာကျောက်ပြားခံမိ၍သေချေသည်၊ ရွာကျောင်းသားတစု စားရချေသည်၊ ထိုကြောင့်အကြင်သူတို့နှုတ်မလွှန်ရာလွှန်ချေက၊အပြစ်ကြီးငယ်ခံစေခြင်းသည် ထိုလိပ်ကိုပုံပြု၍၊မနှုမည်သော ရှင်ရသေ့နှုတ်မှုတွင်စီရင်ခန်းထားသတည်း၊

တနည်းလည်း၊သုစကားကိုနားထောင်၍ပျက်စီးရာသည်ကား၊ ယုံတစုသည်၊ အုပ်ရှစ်ပင်ရင်း၌နေရာ၊ အုပ်ရှစ်သီးကြွေကျသည်ကိုလန့်၍ပြေးရာ၊ နှံ့စုပ်ငှက်ငယ်က၊သင်အမိုက်မပြေးတန်၊ ပြင်သို့ထွက်၍သွားပြေးသည်၊သင့်ရန်သူခွေးအများရှိသဉ်၊နေမြဲတိုင်းအငြိမ်နေလော့၊ ငါတို့ကားသိမ်းစွန်ရဲကိုရှောင်၍၊အသိုက်ကမထွက်အငြိမ်နေသည်၊ပြုရင်းအားကိုမျှော်သော်လည်း၊ခြေဦးလွှန်၊လက်ဦးလွှန်က၊အသက်ဆုံးရသည်ဟု၊နှံ့စုပ်ငှက်ငယ်ဆိုသည်ကိုသတိရ၍၊ ငရန်သူ မရှိရအောင်၊ နေညီးကြောက်အောင်၊ ငါဆိုရသော်သင့်၏၊ယုံကြိ၍ဆိုသဉ်ကား၊ငါယခုပြေးသည်အရာသဉ်၊ ငချည်းသေသော်လည်းသေစေတော့၊ သားအများမသေသင့်ပေလေ၊ ကုန်းမြေနေသမျှ၊သတ္တဝါတိရိစ္ဆာန်တို့မှအသက်ရပါလေစေ၊ကမ္ဘာပြို၍မြေမျိုသည်ကို ယခုငါတွေ့မြင်၍၊ အနှိုးအဆော်ပြေးခဲ့သည်၊ယုံစကားကိုကြားလျှင်၊ တောသားသတ္တဝါတိရစ္ဆာန်တို့ရေဝယ်ဆင်း၍သေရချေသဉ်၊ဤကားသုစကားကိုယုံ၍အကျိုးနည်းသောစကားတည်း၊ ၊ထိုကြောင့်သူတိုက်တွန်းရာဆဲရေးဆိုမည်၊တိုက်ရိုက်ကျင့်ချေသည်၊ လူတို့သည်ကိုယ်အပြစ်ကိုမမြင်၍၊ အကျိုးနည်းရချေသတည်းဟု၊ မဟာသမတမင်းကြီးအား၊ရှင်ရသေ့ထုံးသက်သေနှင့်ဆိုသောစကားတည်း၊

၁၀၊ လျှည်းတိုက်မိသောတရား၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ အိမ်ကို လှည်းတိုက်မိသောတရားမှာ၊ အကြင်သူသည်လှည်းနှင့်လာရာတိုက်သော်၊နွားကျွဲလန့်၍အိမ်ယာကို တိုက်မိသည်၊အပြစ်မရှိ၊လှေခါးဦးတိုင်၊ခွေးအိပ်တိုင်ကိုတိုက်မိသော်၊ အစားပျင်လုပ်ပေးစေ၊အပြစ်မရှိ၊ဦးရှုတိုင်၊ ကြငှန်းသပြေတိုင်၊ ကုတ်ကိုတိုင်၊မဟာဂိရိတိုင်၊လက်တီးဆင်ဝင်၊ စမိုတိုင်ကိုတိုက်မိသော်၊ အစားပေးလဲစေ၊ ငွေသုံးကျပ်

, and that they would take him to the thoo-tsee-mah lake, one of e smaller lakes surrounding the great ta-leng-ga lake, where there abundance of water ; so they took hold of the two ends of the stick, d letting the turtle lay hold of the middle, rose more than a thoun- nd cubits into the air, and bore him away. Some cowherds seeing em called out, "Ah! the turtle that was intended for our food is rried off by the Henthas; it was enough for one meal for us all; it was too late yesterday, we came with the intention of taking m to-day." On this the turtle called out, "Ha! do not think of r flesh; you will not even have a bit of my excrement;" but open- g his mouth to say this, he dropped down, and falling on a flat stone died, and the cowherds ate him. From this example, people ould not give license to their tongue; if they do, they will suffer re or less punishment. Thus Menoo the sage recluse said, and t this parable of the turtle in his chapter on abusive language.

Another instance in which destruction ensued from following an- ier's advice: A hare living at the foot of an oksheet tree was fright- ed by the falling of the fruit, and ran away. A little hnan-tsok lled out, "Oh foolish friend! you are running away for nothing at ; there are many dogs, who are your enemies, abroad; remain ietly where you are. I, to be out of the way of hawks and kites, ep close in my nest, and look out for the coming evil; though you iy avoid the present evil, yet from too much caution death may be countered." On hearing the hnan-tsok say this, the hare consi- red, "If I say something to get rid of my enemies and to make 'm as frightened as I am, it will be all right;" so he cried out, "If hould die alone, it would be of no consequence, but it is a sad ng that all animals should die at once, so let all those that dwell the land save their lives. I have seen the world going to pieces, dry land swallowed up, and am running to give all warning." on hearing this, the animals which inhabited the forest ran into water and died; thus from believing his words they were lost. So m this example let all those who, at the instigation of others, abuse d strike people, not seeing their own fault in the matter, suffer. us the sage recluse said to the king Maha-thamada, supporting s law) by this example.

'h. The law regarding injury received by being run against by a cart.

Oh excellent king! regarding running against a house with a cart: a man shall be driving a cart, and his bullocks or buffaloes start d run against a house, he shall not be held in fault. If he strike ainst the posts of the steps, or the landing place of the steps near door, let him merely repair them; there is no fine. If he strike ainst the posts of the oo-yoo, the kya-gnan, the tha-pyay, the kok- , the maha-gee-ree, the let-tee, the tseng-weng, or the tsa-po, let n put in new ones, and forfeit three tickals of silver on account of

ကင်ပွန်းရေစင်နှင့်ပူဖော်စေ။လျှော်ခါးကိုတိုက်မိမူအစားထည့်သဲစေ။ အမြှ
မှာကင်ပွန်းတတ်စေ၊ ဗိမ်မှာလျှော်ခါးသည်၊ အဆောက်အအုံ ဖြစ်ချေသော
ကြောင့်တည်း။လက်သုံးတိုင်၊လက်သုံးဝါးအပြစ်မရှိအစားတည့်စေ။အိမ်မှ
သည်လှည်းကိုရေသွန်မူ၊ အပြစ်မရှိကင်းလွတ်စေ၊ လှည်းကို ရေသွန်ပြီး
အစားအပြစ်တောင်းသော်မရရာ၊လွတ်စေ၊လှည်းမတိုက်မိ၊ကဲ့ရဲ့သွားထောမိုး
ထွန်စသည်ဖြင့်တိုက်မိသော်လည်းအပြစ်မရှိ၊ အကြင်လှည်းသောလိုးသည်
ဒေသအားဖြင့်မှတ်ရမည်၊ ကာလအားဖြင့်မှတ်ရမည်၊ဒေသဟူသည်ကားအေ
ပြည်ဖြစ်စေ၊ တန်ဆောင်ရှိသောမြို့ဖြစ်စေ၊ ညည့်အခါမသွားစေနှင့်ချေ
သွားနှင်၍ ဗိမ်ယာထိခိုက်ချေသော်၊ ဆိုခဲ့ပြီးသည့် အပြစ်အတိုင်းမြှစေ။
မင်းဒါန်ကြီးစွာ ကြိမ်လုံး အချက်ငါးဆယ် အရိုက်ခံစေ၊ လူကိုနင်းမိ၍သော
သော်၊ကဲ့ရဲ့သွားမြင်းဆင်၊တိရိစ္ဆာန်တို့ကိုနင်းမိ၍သေသော်၊ကျိုးသော်ထောင်
အခါကာလမသိ၊ ဒေသအကြောင်းခြားသောအရပ်ဖြစ်ချေသည်၊ သေလျှင်
သေခန်းသေနားနှင့်၊သေသူအဖိုးအစုံလျော်စေ။ကဲ့ရဲ့ သွား မြင်း ဆင် ဆိပ်ဝယ်
ကြက်သေသော်။တခုကိုနှစ်ခုလျော်စေ။ ကျိုးသော်အစားပေးစေ၊ ကျိုးသော
ဘဏ္ဍာကိုလှည်းရှင်ယူစေ၊လူမှာမသေ။ကျိုးသမျှမှာ၊ ပေါင်ကျိုးသော်၊ ငွေ
အကျပ်ကိုးဆယ်၊ လက်ကျိုးသော်၊ ငွေအကျပ်ကိုးဆယ်လျော်စေ၊ ဤကား
မိုင်းမိုင်းပြတ်ကျိုးသည်ကိုဟူသတည်း။ စုတ်ပြတ်ကဲ့ရဲ့ထိခိုက်သော်၊ငွေအ
ကျပ်သုံးဆယ်လျော်စေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ ကာလည့်ည့်အခါ
လည်း၊ မြို့ကြီးတံခါးရှိ၊ ရွာကြီးအရပ်ကြီးတွင်၊ ညည့်အခါမသွားသင့်။
နှင်သင့်အရာကိုသွားနှင်ချေသောကြောင့်တည်း။ နေ့အခါဖြစ်လျှင်၊ဆိုခဲ့ပြီ
သမျှမှာ၊တိရိစ္ဆာန်ဖြစ်ကအစားထည့်စေ၊လူဖြစ်လျှင်ကုမစေ။သေသော်သင်း
ဂြိုဟ်စရိတ်ခံစေ၊ဤကားမတိုင်မဘန်းအတင်းကဲ့ရဲ့သွားကိုရိုက်နှက်နှင်၍ရှိခု
လှည်းကဲ့ရဲ့သွားနင်းမိချေသောကြောင့်တည်း။ ။သို့ကား၊မဟုတ်တုံ၊
သွားရေးညည့်ကြိစ်ခဲ့သည်။တောင်းပန်၍ကဲ့ရဲ့သွားလှည်းလာကြောင်း၊သိ၍သွား
တော့ခွင့်ပေးရာ၊ထိခိုက်သေသော်လည်းအပြစ်မရှိ၊ ဤကားအပြစ်မရှိညည့်
အမှုတည်း။ ။နေ့အခါဖြစ်၍၊လှည်းကဲ့ရဲ့သွားတို့နှင့်၊ဗိမ်ယာလူကဲ့ရဲ့သွား
အခြားတိရိစ္ဆာန်ခွေးဝက်ကြက်ကိုထိခိုက်ချေလျှင်၊နေ့အခါဖြစ်သည်၊လှည်း
သားအပြစ်လွတ်စေ၊ လူ ရူး လူသွတ် တရားမဝင်သူငယ်ဖြစ်လျှင်၊ သေပြီ
ကျိုးပြစ်မှာ၊ သည်အတိုင်းလှည်းရှင်ကလျော်စေ၊ နေ့အခါလမ်းတွင်စပါးကို
ကြဲလှမ်းထားရာ၊ လှည်းနွားဆင်နင်းမိသော်လည်း၊ အပြစ်မရှိ၊ စပါးရှင်အ
ထားအလှမ်းဒေသမဟုတ်ချေသောကြောင့်တည်းဟု၊ရှင်ရသေ့ ဆိုးတော်မူ၏၊

the pure waters of friendship. If he run against the steps, let him put up new ones, and make the same offering of friendship; the steps are a material part of the house. If he run against the banisters or the balustrades of the same, let him replace them; there is no fine. If the owner of the house shall throw water on the cart, he shall forfeit nothing, and if he shall afterwards sue the carter to repair the damage, he shall be nonsuited. If the cart shall not run against the house, but the bullocks, the buffaloes, the yoke, or other thing belonging to the cart, there is no fine, nor if a plough shall run against a house. Carters must have regard to time and place. Of place, it is said: In a royal city, or city having towers with several roofs at the corners, they shall not drive these carts at night; if they do, and run against a house, let them be punished as above laid down, and let them suffer the infliction of fifty stripes of the ratan. If they run down a man, and he die, or an elephant, cow, buffalo, horse, or other brute, and he die, or have a limb broken, the carter having failed in his duty in going about in the night, let him pay the price and all funeral expenses of the deceased party. If he kill a buffalo, horse, elephant, goat, fowl, or hog, let him restore two-fold. If a limb or ribs be broken, let him replace the animal with another, and take that which is hurt. If it be a man, and he does not die, but suffers a fraction of the thigh bone, let him pay ninety tickals of silver, and the same if it be an arm; this is when it is broken outright. If it be merely struck or wounded, let him pay thirty tickals of silver. Why is this?—because it was in the night time, and the place a populous city with gates, or a large village, where it is improper to drive a cart in the night time, and he did so. In the day time, if it be a brute, let him replace him, and if a man, support and cure him; if he die, pay his funeral expenses. This is when he gave no notice of his coming, and asked no leave to pass, but drove his cattle furiously, and on this account they ran over the man or brute. But if it be the night, and he have begged leave to pass, and it was known that the cart was coming, and if he have been told to go on, if he run over a person or brute, even if they die, there is no fault; this is of the night. If it be the day time, and man or brute be lying on the cart road, and they be struck or run against, let him be held free from fault. If it be a mad or drunken man, or a child under the age of legal responsibility, (ten years) let him pay the fine for death or injury as above laid down. If paddy be spread in the road to dry in the day time, and a carter shall drive over it, there shall be no blame attached to him; the owner has put his paddy in an improper place. Thus said Menoo the Yathay.

၁၁။ ယည်စီးလျှေကားထောင်မိုးသောတရား။

မင်းကြီး၊ယည်စီး၍မိုးခြင်း၌၊ထမ်ငင်သောအခါ၊ ယည်ထမ်စင်ဝေါသံလျှင်လှေလှည်းခြောက်ပါး၊မြင်းဆင်ကျွန္တာ့သက်ရှိလေးပါးတွင်၊ တပါးပါးကိုယူ၍၊ မြို့ရွာအခြားတရွာတည်း၊အိမ်တွင်မိုးလေ၏၊ မိုးသူကိုမတွေ့၊ ဆိုခဲ့ပြီးသောသက်ရှိ၊ သက်မဲ့တစုံတခုကိုသူမိုးမိုးရာ အိမ်တွင်တွေ့၍၊ ယည်ရှင်မပေါ်ရှိမည်၊နောင်အဆင့်ဆင့်ကြား၍၊ ယည်ရှင်သက်ရှိ၊သက်မဲ့ကို၊ ဥစ္စာရှင်စွဲ၍မှန်ချေလျှင်၊ငါမမိုးမဆိုသာချေ၊မိုးသည်ဥစ္စာမျိုးအတိုင်းတွင်ထက်ဝက်လျော်စေ၊သို့ကားမဟုတ်တုံ၊သက်ရှိ၊သက်မဲ့ ယည်ရှင်ကလည်းညည့်အခါပျောက်လေသည်၊ ရပ်သိရွာကြားစစ်ကြောမေးမြန်းတိုင်ဆိုဘူးသည်အကြောင်းကိုထင်ရှားကလည်းအပြစ်ကင်းလွတ်စေ၊ထိုယည်သက်ရှိ၊သက်မဲ့ကိုဥစ္စာပျောက်သူအိမ်တွင်ရလျှင်၊ ဆယ်စုတစုကိုပေး၍၊ယည်သက်မဲ့ရှင်တို့ကရွေးပေးစေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊နှစ်ဦးအကျိုးကိုဆောင်ရှာရောက်သောကြောင့်တည်း။

တနည်းကား၊ဆိုခဲ့ပြီးသမျှယည်သက်ရှိ၊သက်မဲ့တို့သည်မပျောက်တန်ပျောက်လေသည်၊ယည်ရှင်တို့ရပ်သိရွာကြား၊အတိုင်အတန်း၊ သူသိသူမြင်စစ်မေးသည်ကိုထင်ရှားအံ့၊ထိုယည်ရှိရာအိမ်ရှင်မှာဥစ္စာမပျောက်၊ထိုယည်ဥစ္စာရှင်ရင်းတွေ့သော်၊ထက်ဝက်သောအပြစ်ကိုဥစ္စာမျိုးအတိုင်းလျော်စေ၊အိမ်ရှင်မှာမရှိတန်ရှိလာခဲ့သည်၊ရပ်သိရွာကြားတိုင်ဆိုသည် မှန်ကသည်၊အပြစ်မရှိ၊ယည်ရှင်ကယည်ကိုယူစေ၊ ဤကားလက်သည်မပေါ်သည်ကိုဆိုသောစကားတည်း။

တအိမ်ကလှေကားကိုလည်းကောင်း၊တအိမ်ကစပါးထောင်းသောမောင်းကိုလည်းကောင်း၊တအိမ်ကဆုံတုံးကိုလည်းကောင်း၊ သစ်သားဝါးကိုလည်းကောင်း၊ ယူထောင်း၍မိုးလေ၏၊ဆိုခဲ့ပြီးသောဥစ္စာတို့ကိုမစွဲရာ၊အပြစ်လွတ်စေ၊ချင့်အိမ်မှာမမိုး၊ ထိုဥစ္စာရပ်များ၊ချင့်အိမ်မှာရှိချေသော်၊ တဆကိုနှစ်ဆထိုမောင်းလှေခါး ဆုံတုံးသစ်ဝါးတန်ဘိုးတွင်လျော်စေ၊ ၎င်းအခြင်းအရာမရှိတန်ရှိခဲ့သည်၊အရပ်ကိုတိုင်ပြောပြသဆိုလျှင်လည်းအပြစ်မရှိ၊ ဆုံတုံးမောင်းသစ်ဝါးရှင် တို့ကသာ မှန်ရာကို ယူကြစေဟု၊ မနူမည်သော ရှင် ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

11th. The law regarding theft committed by mounting a ladder or any vehicle.

Oh king! regarding theft committed by means of a carriage, animal, or vehicle: Any one having taken either a tonjon, uncovered litter, small covered litter, thanhlyeng, cart, or boat, these six vehicles, or an elephant, horse, bullock, or buffalo, these four animals, and shall by their means steal either in the same village or another, and if he be not seen, but one of the above means of travelling be found at the house robbed, and the owner be not at the time known, but the person robbed, on afterwards hearing who the owner of the animate or inanimate vehicle is, shall prosecute him, he shall not be free from blame by a mere denial of the theft; he shall restore or replace one half of the stolen property. But if under other circumstances, if the owner of the vehicle shall say that it was carried off in the night, and it shall be known to the neighbours that he had made enquiries regarding it, let him be free from fault. If the vehicle, animate or inanimate, be found in the house that was robbed, let the owner redeem it at one tenth of its price. Why is this?—because it has been of advantage to both.*

In another case; if any of the vehicles above mentioned are lost without any apparent reason, and the owner shall have publicly and notoriously sought for it, and if there be nothing lost from the house near which it was found, and the owner of it shall find it there, let the owner (of the house) pay half its price. If the owner of the house shall have spoken publicly to the neighbours of the unaccountable appearance of the vehicle there, he shall be free from fault; let the owner take it away. This is when the person who moved it is not known. If the steps of a house or a mortar for beating out paddy, or the pestle, a piece of timber, or a bamboo is taken, andb y these means a theft is committed, the owner shall not be prosecuted as laid down for the vehicles we have mentioned; he shall not be held in fault. If no theft has been committed in the house near which these things are found, let the owner of the house pay twice the value of the article to the owner of it. But if these things are in a place they ought not to be, and the owner of the house points out the circumstance to the neighbours, he shall not be held in fault; the owner of the wood, beater, bamboo, or other thing, shall only take it away on affording proof of its being his. Thus Menoo the sage recluse hath said.

*Perfectly unintelligible.

၁၂။ သူငယ်မညည့်သွားတရား။

အကြင်မိမွငယ်တယောက်တည်း၊ညည့်အခါရင်ကိုစော်၍၊အရှိန်တွဲ၍ လမ်းကိုလည်းကောင်း၊အိမ်ကြားကိုလည်းကောင်း၊မပြောမဆို၊အကြောင်း မှိပါသည်မတိုင်မတန်းသွားရောက်လာ၏၊ ယောကျ်ားတပါး ထိပါးသင့် သော်လည်းအပြစ်မရှိ၊စိတ်မတူအနိုင်အပိုင်မှန်ကလည်း၊အပြစ်မရှိ၊ ဘုန်းအိမ် ရာနှင့်နေရာကလာသောအကျင့်လွန်ချေသောကြောင့်တည်း။

၁၃။ ညညည့်အခါအထိတ်အမှတ်နှင့်သွားရာသောအကြောင်းတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ အကြင်မင်းနေပြည် မြို့ရွာ၌၊ ညညည့်အခါသွား သော်၊မီးအိမ်နှင့်သွားချာ၏၊ဖုင်မပါသော်၊အကြောင်းကိုမည်သူ မည်ဝါသေ ခန်း၊ သူနာဆေးသမားအကြောင်းအရောကြောင့်သွားပါမည်ပြောဆို၍သွား ရာ၏၊ထိုသို့ဖြစ်ပေမူမဖမ်းမဆီးသာ၊ ကိုက်ခတ်ထောင်းထုခြင်းမပြုရာ၊ ပြုချ သော်အပြစ်အတိုင်းလျှော်စေ၊ထိုသို့မဟုတ်တုံ၊အမှတ်မဲ့ချောင်းမည်သံမပေး မပြောမဆို၊သုအိမ်တံခါးအနီးအပါးသို့လာတက်ချေ၍၊ ထိုးသတ်သေသော် လည်းအပြစ်မရှိကင်းလွတ်စေ။

၁၄။ ကျိန်ဆို၍အပြစ်မရှိလေးပါးတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ကျိန်ဆို၍အပြစ်မရှိလေးပါးဟူသည်ကား၊အမှတ် မဲ့ငှာသားသမီးနှင့်ပြည့်စုံစေ၊ ဆင်မြင်းဥစ္စာပြည့်စုံစေ၊ အသက်ရှည်ပြည့်စုံစေ၊ အမျိုးမြတ်စေဟု၊ဤအကြောင်းဖြင့်၊ကျိန်ခြင်းမှာအပြစ်မရှိ၊ချစ်ကိုယ်ထိုးချွန် ကျိန်သောကြောင့်အပြစ်မရှိဟူသတည်း။

၁၅။ ကျိန်မိ၍အပြစ်ရှိလေးပါး။

ကျိန်မိ၍အပြစ်ရှိသည်လေးပါးဟူသော်ကား၊ တဦးသားရန်အကျိုး သောသူမှာသားသမီးမရှိ၊ ငှာသားသမီးကုန်စေကျိန်ခြင်း၊ တဦးသောအသေါ မညီ ယောကျ်ားတန်းမစေ့မစုံကိုသိလျက်၊ မယားကုန်စေ ကျိန်ခြင်းတပါး၊ တဦးသားမှာဥစ္စာဆင်မြင်းမရှိ၊ငှာဆင်မြင်းဥစ္စာကုန်စေ ကျိန်ခြင်းတပါး၊ တဦးသားအမျိုးယုတ်မှန်းသိလျက်၊ ကိုယ်အရိုးကိုကျိန်ခြင်းတပါး၊ ဤသို့ သို့ကျိန်ရာ၌တဖက်သားကဆိုတန်သောစကားတွင်သာရအပ်၊မရအပ်မြို အပ်၊ မဖြစ်အပ်ကိုဆိုပါပေလျက်ကို၊ နှိပ်စက်ချိုးဖျက်လို၍ကျိန်ချေသော် မဆိုမကျိန်ပိုင်၊ မင်းဒါန်ကြိမ်လုံးအချက်တရာခံစေ၊ ဤကားရှုတ်ချောအေး ချေသောကြောင့်တည်းဟု၊ဂှင်မနူဆိုတော်မူ၏။

12th. The law regarding young women travelling at night.

If any young woman shall go out alone in the night, beyond the usual time for going about, with her bosom exposed, and no kerchief on, either on the road or between houses, without giving notice that she has occasion to pass, and a man shall have connection with her, he shall not be held in fault; even if she does not consent, and force is used, because she had committed a fault in leaving her house, her place of abode.

13th. The law regarding travelling at night with due caution.

Oh excellent king! if there be occasion to go about in the night in any capital city, town, or village, let the person go if he has a lanthorn. If any one go without a lanthorn, and shall state that such a one is dying, and that he is going for a doctor, he may pass; in this case he must not be stopped nor struck in any way. If he be so struck or stopped, let the offender pay compensation in proportion to the fault. But if the person going shall, without warning or coughing, come to the door (of the person who strikes him,) and shall ascend the steps, if he be killed by a thrust, the person inflicting the injury shall not be held in fault.

14th. The four cases in which there is no harm in using an imprecation.

Oh excellent king! the four cases in which imprecations may be used without fault are. If any one without premeditation say, "May I have plenty of children!" "May my elephants, horses, and property be increased!" "May I be perfect in all my members!" or "May my family be good!" In these imprecations there is no fault, because they have reference to the person using them.

15th. The four cases in which there is harm in using an imprecation.

The four instances in which there is fault in using imprecations are these. If one be at enmity with another who has no children, and he shall say, "May my children be destroyed;" if one be incomplete in his virile members, and the other knowing this shall say, "May my wife be destroyed;" if one have property, elephants, or horses, and the other shall say, "May my property, elephants, or horses be destroyed;" and if one knows the other to be of a degraded class, and calls imprecations on his own class,—in these four kinds of imprecations, if one party shall say only what is suitable to the occasion, that such a thing ought to be so, or that such a thing ought to be obtained, and the other, with the view of degrading him, make these imprecations, he has no right to do so; let him bear the criminal punishment of one hundred stripes of a ratan. This is because of his insulting language. This my lord Menoo said.

၁၆။ သက်ရှိသက်မဲ့ကိုမဝယ်သင့်။မဝယ်ရာလေးပါးတရား။

သက်ရှိသက်မဲ့ကိုမဝယ်သင့်။မဝယ်ရာလေးပါးတည်း။လေးပါးဟူသည်ကား၊ အဖိုးမတန်သည်ကိုမဝယ်ရာတစ်။ ။အမှုဖြစ်ကြသည်ကိုသိလျက်မဝယ်ရာတစ်။ ။မသိမမြင်အဝေးအနီးကွာသည်ကိုလည်းမဝယ်ရာတစ်။ ။အကျည်းအမြောင်းချုပ်ထားအဖွဲ့အနှောင်ရှိသည်မိုက်ရောင်းသော်လည်းမဝယ်ရာတစ်။ ။ဤလေးပါးကိုသူတော်ရှေးဟောတ်သူသိသူထင်သူကြားပိုင်ပါစေတော့ဆို၍ ရောင်းညာသော်လည်းမပိုင်ရာ၊မဝယ်ရာ။ရှေးရှေးသော်အများတန်သည်ကို။ထိုအကြောင်းလေးပါးမထုတ်က။ရောင်းဝယ်ကြလျှင်။ ကာလတန်ဖိုး ပတ္တမြားတခြည်။ ဆံတပြည်ပင်ဖြစ်သော်လည်း။ကာလတွင်ပြတ်ဆိုကပိုင်စေဟု။ရှင်မနူဆိုတော်မူ၏။

16th. The four cases in which animate and inanimate property may not be bought.

There are four reasons for not purchasing property, animate or inanimate, which are: 1st, if the price fixed be below its value; 2nd, if the buyer is aware that the ownership of the property is disputed; 3rd, if the article be not seen, whether it be near at hand or at a distance; 4th, if the owner of the article be in confinement, or under restraint.

Under these circumstances, though the bargain be public and in the presence of witnesses, it shall confer no right on the purchaser. If the article may have been formerly of great value, and there be none of the above countervailing reasons, the market price at the time must be considered. Even if it be a ruby sold for one pyee of rice, if it be the price at the time, let the purchaser confer a right to the property This my lord Menoo said.

END OF THE ELEVENTH VOLUME.

မနုအကျယ်ဒွါဒသမတွဲ။

နမောတဿ၊ဘဂဝတော၊အရဟတော၊သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ၊

မာတိကာ။

မနုအကျယ်ဒွါဒသမတဆယ်နှစ်တွဲတွင်၊ မယား၊အပြားခုနှစ်ပါး၊ လင်မယား‌ဖြစ်ရာသည်အကြောင်း‌သုံးပါးမှစ၍၊လင်ကွာ၊ မယားကွာအခန်းကိုဆိုပေတုံအံ့။

၁။ မယား‌အပြား‌ခုနှစ်ပါးတည်း။အမိနှင့်တူသောမယား၊နှမနှင့်တူသောမယား၊အဆွေခင်ပွန်းနှင့်တူသောမယား၊ကျွန်နှင့်တူသောမယား၊အရှင်နှင့်တူသောမယား၊ရန်သူနှင့်တူသောမယား၊ခိုးသူနှင့်တူသောမယား။

၂။ မယားကိုလင်အမှီပြု၍၊မယားနှင့်နေစားရာတွင်၊ ကွာကြသောတရား၌ဥစ္စာခွဲခြားရာသောတရားတပါး။

၃။ လင်မင်းမျိုး‌မယားမင်းသမီးနှင်ဦးကွာကြရာတွင်၊ခွဲခြားသောတရားတပါး၊

၄။ လင်မင်းမျိုး၊မယားသူကြွယ်မျိုး၊နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၅။ လင်မင်းမျိုး၊ မယားပုဏ္ဏေး၊ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၆။ လင်မင်းမျိုး၊မယားသူဆင်းရဲမျိုး‌နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၇။ လင်မင်းမျိုး၊မယားကုံသည်မျိုးကွာကြရာတွင်၊ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၈။ လင်ပုဏ္ဏား၊မယားမင်းသမီးမျိုး၊ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၉။ လင်ပုဏ္ဏား၊မယားပုဏ္ဏားမမျိုး၊နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၁၀။ လင်ပုဏ္ဏား၊မယားသူကြွယ်မျိုး၊နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၁၁။ လင်ပုဏ္ဏား၊မယားကုံသည်မျိုး၊နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ခွဲခြားသောတရားတပါး။

LAWS OF MENOO.

THE TWELFTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE VOLUME.

In this twelfth volume are laid down the seven kinds of wives, the three ways of contracting marriage, and the law of divorce

1. The seven kinds of wives: 1st, a wife like a mother; 2nd, a wife like a master; 3rd, a wife like a younger sister; 4th, a wife like a friend; 5th, a wife like a slave; 6th, a wife like an enemy; 7th, a wife like a thief.

2 The law for the partition of the property in case of separation, when the husband is dependent on the wife.

3 The law for the partition of the property on separation, when the husband and wife are both children of nobles.

4. The law for the partition of the property on separation, when the husband is a noble, and the wife of the wealthy class.

5. The law for partition on separation, when the husband is a noble, and the wife a bramin.

6. The law for the partition of the property on separction, when the husband is a noble, and the wife of the poor class.

7 The law for the partition of the property on separation, when the husband is noble, and the wife of the mercantile class.

8 The law for the partition of the property on separation, when the husband is a bramin, and the wife a noble.

9 The law for the partition of the property on separation, when both husband and wife are bramins.

10. The law for partition of the property on separation, when the husband is a bramin, and the wife of the rich class.

11 The law for the partition of the property on separation, when the husband is a bramin, and the wife of the mercantile class.

၁၂။ လင်ပုဏ္ဏား။မယားသူဆင်းရဲမျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၁၃။ လင်သူကြွယ်။မယားမင်းသွီးမျိုးနှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၁၄။ လင်သူကြွယ်။မယားပုဏ္ဏားမျိုးနှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၁၅။ လင်သူကြွယ်။ မယားသူကြွယ်မျိုး။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၁၆။ လင်သူကြွယ်။မယားကုံသည်မျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၁၇။ လင်သူကြွယ်။မယားသူဆင်းရဲမျိုး။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၁၈။ လင်ကုံသည်။မယားမင်းသွီးမျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၁၉။ လင်ကုံသည်။မယားပုဏ္ဏေးမမျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၂၀။ လင်ကုံသည်။မယားသူကြွယ်မျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၂၁။ လင်ကုံသည်။မယားကုံသည်အမျိုးတူ။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၂၂။ လင်ကုံသည်။ မယားသူဆင်းရဲမျိုး။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၂၃။ လင်သူဆင်းရဲမျိုး။ မယားမင်းသွီး။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၂၄။ လင်သူဆင်းရဲမျိုး။မယားပုဏ္ဏေးမ။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၂၅။ လင်သူဆင်းရဲမျိုး။ မယားသူကြွယ်။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၂၆။ လင်သူဆင်းရဲမျိုး။ မယားကုံသည်။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၂၇။ လင်သူဆင်းရဲ။ မယားသူဆင်းရဲ အမျိုးတူ ကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရားတပါး။

12. The law for the partition of the property on separation, when the husband is a bramin, and the wife of the poor class.

13. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the rich class, and the wife a noble.

14. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the rich class, and the wife a bramin.

15. The law for the partition of the property on separation, when the husband and wife are both of the rich class.

16. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the rich, and the wife of the mercantile class.

17. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the rich, and the wife of the poor class.

18. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the mercantile class, and the wife a noble.

19. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the mercantile class, and the wife a bramin.

20. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the mercantile class, and the wife of the rich.

21. The law for the partition of the property on separation, when the husband and wife are both of the mercantile class.

22. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the mercantile, and the wife of the poor class.

23. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the poor class, and the wife noble.

24. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the poor class, and the wife a bramin.

25. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the poor class, and the wife of the wealthy.

26. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the poor class, and the wife of the mercantile.

27. The law for the partition of the property on separation, when both are of the poor class

၂၈။ မယားကြီးရှိလျက်၊မယားငယ်နေ၍၊ မယားကြီးကွာသောတရားတပါး။

၂၉။ မယားငယ်နှင့်ကွာ၍၊မယားကြီးနှင့်နေသောတရားတပါး။

၃၀။ မယားကြီး၊မယားငယ်၊အပြောင်ကျန်မယားနေရာတွင် ကွာသောတရားတပါး။

၃၁။ လင်သေ၊ကျန်လင်နှင့်နေ၍ကွာသောတရားတပါး။

၃၂။ မယားသေ၊ကျန်မယားသခင်ကွာသောတရားတပါး။

၃၃။ သုံးရက်ကိုမယားပြု၍ကွာသောတရားတပါး။

၃၄။ ဇမ်ရက်ကိုမယားပြု၍ကွာသောတရားတပါး။

၃၅။ လက်ရက်ကိုမယားပြု၍ကွာသောတရားတပါး။

၃၆။ ဝယ်၍လင်မယားပြုရာ၊ကွာသောတရားတပါး။

၃၇။ ချေး၍လင်မယားပြုရာ၊ကွာသောတရားတပါး။

၃၈။ ဂုဏ်ကြောင့်ရ၍နေသည်တွင်ကွာသောတရားတပါး။

၃၉။ မင်းပေးလင်မယားကွာသောတရားတပါး။

၄၀။ ခိုးသူလက်မှာရ၍နေသောမယားတပါး။

၄၁။ မြီအများကိုဆပ်၍နေသောမယားတပါး။

၄၂။ မစွန့်ရာသောမယားငါးယောက်။

၄၃။ စွန့်ရာသောမယားငါးယောက်။

၄၄။ လင်မယားတို့ကွာမည်မဆိုကြဘဲ၊ကွာပိုင်သောတရားတပါး။

၄၅။ မယားကိုလင်ရောင်းစားပိုင်သောတရားတပါး။

၄၆။ လင်ကိုမယားကျိန်ဆဲပိုင်သောအကြောင်းရှစ်ပါး။

၄၇။ လင်ကိုမယားစွန့်ပိုင်သောတရားတပါး။

ထိုသို့ဆိုခဲ့ပြီးသောမယားမျိုးလေးပါးငါးပါးတို့တွင်၊အကျယ်အား၊ဖြင့်အကျင့်ယုတ်မြတ်ကိုဆိုရာ၌ငါးဆယ်လေးပါးရှိ၏၊ ထိုအကြောင်းကိုဆိုအံ့။ ၊ထိုတွင်လင်မယားဖြစ်ရာသောအကြောင်းသုံးပါးတည်း၊ သုံးပါးဟူသည်ကား၊ မိတန္နစ်ပါးပေးထိမ်းမြား၍၊ နေစားကြသောလင်မယားတပါး။ ၊သူတပါးတို့အောင်သွယ်၍နေစားခြင်းလည်းတပါး၊ ၊နှစ်ဦးသဘောတူ၍နေစားခြင်းလည်းတပါး။ ၊ဤသို့အကြောင်းသုံးပါးတို့တွင်၊တပါးပါးဖြင့်နေသောမယားတို့၌၊

28. The law of separation from a head wife on taking a second.

29. The law of separation from a lesser wife on living with the head wife.

30. The law of separation, the husband having a head wife, a lesser wife, a concubine, and a slave wife.

31. The law of separation from a slave husband taken on the death of the first husband.

32. The law of separation from a slave wife taken on the death of the first wife.

33. The law of separation from a thong-ya wife obtained from her hiding place at the sack of a town.

34. The law of separation from a pan-ya wife taken from the enemy.

35. The law of separation from a let-ya wife taken in battle, or in the storming of a town.

36. The law of separation from a bought wife.

37. The law of separation from a wife redeemed from slavery.

38. The law of separation from a wife obtained in return for benefits conferred.

39. The law of separation from a wife given by the king.

40. The law of separation from a wife received from a thief (seducer.)

41. The law of separation from a wife taken after having paid large debts on his account.

42. The law regarding the five kinds of wives who are not to be put away.

43. The five kinds of wives who may be put away.

44. The law by which a husband and wife may be compelled to separate, though they do not wish it themselves.

45. The law when a husband has a right to kill his wife.

46. The eight reasons for which a woman has a right to imprecate evil on, and abuse her husband.

47. The law when a woman may put away her husband.

If the whole law were laid down at large regarding these four and five kinds of wives, according to their good or evil, there are fifty-four kinds. This I will explain.

Amongst men there are only three ways of becoming man and wife, which are as follows: 1st, a man and woman given in marriage by their parents, who live and eat together; 2nd, a man and woman brought together by the intervention of a go-between, who live and eat together; 3rd, a man and woman who come together by mutual consent, who live and eat together.

၁၊ အမိနှင့်တူသောမယား၊ ၂၊ နှစ်မနှင့်တူသောမယား၊ ၃၊ အဆွေခင်ပွန်းနှင့်တူသောမယား၊ ၄၊ ကျွန်နှင့်တူသောမယား၊ ၅၊ အရှင်နှင့်တူသောမယား၊ ၆၊ ရန်သူနှင့်တူသောမယား၊ ၇၊ ခိုးသူနှင့်တူသောမယား။

၁၊ အမိနှင့်တူသောမယားဟူသည်ကား၊ အကြင်အမိသည်၊ဝမ်းသန္ဓေနေ၍ဖွားသည့်ကာကို၊အရွယ်ရောက်အောင်သွီးသားတို့ဝယ်၊ကြမ်ပိုး၊မြွတ်ခြင်း၊ယင်ရဲတို့မခဲမကိုက်ရအောင်၊လုလ္လပြုခြင်း၊သွီးသားတို့ကိုထိန်း၊ရှုပိုးခြင်း၌၊ သူတပါးချိတ်ထိန်းသည်ကိုနာကြင်လေအံ့၊ မဟုတ်မရောအစားကိုပေးလေအံ့၊ငါကဲ့သို့ချစ်ခင်မရှိ၊တနာရီဝယ်ချစ်တုံ၊မုန်းတုံ၊သူတပါးပြုလိမ့်မည်၊သွီးသားတို့အလျောက်စိတ်ပေါက်၍ငိုသော်၊သူတပါးထိခိုက်လိမ့်မည်၊စားသောအစာဝယ်၊ သူတပါးအကောင်းအမွန်ကျွေးလေသော်လည်း၊ အဆိပ်ဖြစ်လိမ့်မည်ထင်၍၊ကိုယ်ကိုင်၍ပေးကမ်စားသောက်စေခြင်း၊ သားသွီးတို့အိပ်သည့်၊နေသည်ကိုရောင့်ရဲခြင်း၊ဝတ်စားတန်ဆာဝယ်လိုရာရာ၌၊ရှုမြင်တင့်တယ်သည်သာထင်မှတ်၍ဝမ်မြောက်ခြင်း၊ အိပ်သော်လည်း၊ မျိုးသမှုကို၊ဥပတ်မဖြစ်စေရအောင်စောင့်ကြပ်နေခြင်း၊နေပူမိုးသည်းစွတ်မှိမည်၊ ထဲပြီမည်ရှိခြင်း၌စိုးရိမ်ခြင်း၊ မအိပ်မစားရသော်လည်း၊ သားသွီး အိပ်ရစားရ လျှင်ရောင့်ရဲပြေခြင်း၊ ရယ်မောရွှင်သောအသံကိုကြားချင်ခြင်း၊ သားငယ်တို့၊ဗရုသဝါစာ၊ ကြမ်ကြုတ်သောစကားကိုဆိုသည်၌၊ သာယာသည်ထင်ခြင်း၊ထိုသို့သာယာသောအသံသည်၊ဗရုသဝါစာဖြစ်ချေသည်၊မဆိုမပြောပါနှင့်၊အမိသားကိုနန်းရှုပ်၍သာယာစွာဆုမ္မခြင်း၊ မသွားအပ်သောခရီး၊ သွားအပ်သောခရီး၊ လာအပ်သောအခါ၊ မလာအပ် သောအခါ၊ နေအပ်သောအခါ၊မနေအပ်သောအခါ၊အိပ်အပ်သောအချိန်၊ မအိပ်အပ်သောအချိန်၊ စားအပ်သောအချိန်၊ မစားအပ်သောအချိန်၊ အရပ်ရပ်ကိုသူတပါးမကြားစေရ၊မိခင်မပြတ်နို့စွဆုမ္မလေ့ပြု၏၊ သုအသက်ကိုသတ်ခြင်း၊ သူ့ဥစ္စာကိုခိုးခြင်း၊ သူ့အိမ်ရာကိုပြစ်မှားခြင်း၊ မုသားဆိုခြင်း၊ သေရည်သေရက်ကိုသောက်ခြင်း၊ ဤငါးပါးသောအမှုတို့ကိုမအပ်မကျင့်ရာဟု၊ အဖန်တလဲလဲဆုမ္မခြင်း၊ ဘုရားတရားသင်္ဃာရတနာ သုံးပါးတို့အားသာ ကိုးကွယ်ရာဖြစ်သည်၊ သိလေအောင်ဆရာကောင်းထံသင်ကြားစေခြင်း၊ သင်သောဆရာကထူးလွန်သည့်ပြောလျှင်ဝမ်မြောက်ဝမ်းသာရှိခြင်း၊ထိုသားကိုရဟန်းသာမဏေဖြစ်စေခြင်း ချင်းလူ့အလျောက်ဖြစ်လျှင်လည်း၊မြတ်သောအမျိုးသွီးသားတို့နှင့်သာသင့်နေစေချင်သောနှစ်လုံးရှိခြင်း၊ အသက်ထက်ဆုံး မိခင်ကိုလုပ်ကျွေးစေချင်သောနှစ်လုံးရှိခြင်း၊ဝယ်သောအခါမိခင်ရင်ခွင်တွင်တင်ထား၍၊မိခင်ကိုဆွဲခြင်း၊ မိခင်မျက်နှာကိုခြေလက်ဖြင့်ထိခိုက်ခြင်း၊ ရင်သား၊ဆို့ကိုလက်

1st. *Of the seven kinds of wives: 1st, a wife like a mother; 2nd, a wife like a sister; 3rd, a wife like a friend; 4th, a wife like a slave; 5th, a wife like a master; 6th, a wife like an enemy; 7th, a wife like a thief.*

1st. Amongst wives taken in any of these three ways, a wife like a mother is this: A mother, from the time her child is conceived and born, till he arrives at puberty, takes care that no bugs, gnats, musquitoes, or horse flies shall bite him. If he be in the charge of any other person, she fears they will hurt him, or give him improper food, that they do not love him as she does, that they may both love and hate him at the same time. If he cries of his own accord, she thinks some one has beaten him; if others give him the best of food, she thinks there may be poison in it, and only wishes him to eat what she herself prepares for him; is contented if he be asleep or idle, and be he dressed as he may think him handsome, she is happy. When he sleeps, she will not leave him till he awakes, lest any thing bad befall him; if he goes in the sun or the rain, she is anxious about him, and fears lest he should fall; though she herself has neither rest nor food, if her child has, she is satisfied, wishes to hear his happy voice, thinks even his abuse and bad language pleasant, but quietly kisses and gently checks him, saying, "these are bad words, do not repeat them, my son," and out of the hearing of others constantly advises him in all matters as to the way it is proper or not proper to go, the proper time for coming, the proper time for remaining, the proper time for sleeping, the proper time for eating; advises him to avoid the five sins of killing, stealing, adultery, lying, and drinking, and constantly instructs him that the images, the laws, and priests, the three gems, are the proper objects of worship; places him with a good teacher, and if he praise him, she is delighted; wishes him to be a priest; or if he remain as a (lay) man, wishes him to take a wife from an excellent family, and wishes to the end of her life to attend on him. In infancy, when she takes him to her bosom, he pulls her hair, kicks and scratches her face and breast, bites and scratches her lips, and though he relieve his natural wants on her, she is not dis-

gusted. In this way, as a woman loves her child, so a wife (who reflects) that this is the husband given her by her parents, or the husband got by the instrumentality of a go-between, or that he is the husband of her choice, and she the wife of his, and eats not unless he eats, and sleeps not unless he sleeps; that he is a man, and manhood is a gift from God, which a woman must use great endeavours before she can obtain; thinks him comely in eating or in dress, wishes to dress and ornament him that he may surpass others in the assembly, and wishes to know the reasons of his going out; expects, and looks out for him on his return; wishes to give him his clothes (to dress,) and prepare his meals for him; and though he may go after other women, lets not others know it, but concealing the fact, advises him in bed, when no one is present, (a curtain lecture.) A wife who thus consults the wishes of her husband, and acts in this way, and has good sentiments, is a wife like a mother, and such a wife ought to be loved.

2nd. A wife like a sister is thus: When a sister arrives at puberty, she becomes timid and bashful when it is becoming to be so; in her going to the jungle, in her manners and conversation, in her clothes and ornaments, she is careful and neat from the crown of her head to the sole of her foot; she conceals her person, and is reserved in her joking and conversation. She is bashful in the presence of her brother, and keeps silent, remaining with her head hanging down. In connection (with her husband,) she is as careful of concealment as a crow, and in this way, at proper times and places, to satisfy her husband's desire, she will suppress her shame and remain quiet. A wife who in this way in all things behaves so as to render her husband happy, is said to be a wife like a sister.

3rd. A wife like a friend is thus: On going to visit a good friend, he provides water to wash the hands and feet, and a gourd of water to wash the face, a pillow and a bed, tobacco, betelnut, tea, sweetmeats, and good food, and receives his friend with kind expressions and a happy face, and after having set before him food as above, holds

friendly conversation with him, and on his departure makes him a present, and assists him in his undertaking, great or small. Thus a wife whose conduct and bearing is like a good friend, meets her husband when she sees him with pleasant words, washes his feet, gives him his clothes, and having put his place in order, gives him sweats and sours in proper time and place. A wife who behaves in this way is said to be like a good friend.

4th. A wife like a slave is thus: A slave, when he has shampooed his master, and fanned him to sleep, will not venture to cough or spit, for fear of awakening him. If he should awake, he is afraid he will find fault on offering water to wash his face, that he does not know how to do it, or on giving him his clothes to change, that he will say it is wrong, or on giving him tobacco, betel, or tea, that he will say it is bad, or find fault on washing his feet, putting water to bathe, giving him oil to anoint with, or setting his food before him. When the master goes out, he rubs his feet, expects him on his return, fearing that he will find fault when he comes; and fearing that he will get up first and find fault, leaves his bed, cooks the food, and makes (the house) clean. A wife who ministers in this way to a husband, as a slave does to his master, is a wife like a slave. Of these four kinds of wives, the wife like a slave is the most excellent. Thus the sage recluse called Menoo said.

5th. A wife like a master is this: A master causes his slave to shampoo and fan him, to hand him his food and clothes, to prepare his bed and pillows, to procure water for the bath, to meet him on his return home, to go with him on a journey, does not quietly tell him when he is wrong, but with pride and haughtiness addresses him, "hey, you sir! base slave! contemptible! your father and mother were poverty-stricken, debtors, slaves," and such violent expressions, strikes him with any thing that comes to hand, kicks him without reflecting that he works for him, gives him no good food or good clothes.

မာန်တင်းငါဟူသောအရာကိုပြု၍စေသောအရှင်သခင်ကဲ့သို့အကြွင်းမဲ့ သည်ထင်ကိုပြောဆိုခြင်း၊ဟယ်နင်လူယုတ်၊လူညစ်၊ လူတန်ဆိုခြင်း၊ မိအ ပေါက်ဖော်သားချင်းတို့ကိုထိမိုက်၍ဆိုခြင်း၊ အဝတ်အစားတို့ကိုပေးရာ၌ မိမိကားအကောင်းဝတ်၍၊ ထင်ကိုအဆိုးဝတ်စေခြင်း၊ မိမိကားကောင်းမွန် စွာအဦးအဖျားစား၍၊ထင်ကိုအကြွင်းပေးခြင်း၊တန္ဒန်မဆို ရ၊ မိမိကား အ သာအလွန်အကြူးဆိုခြင်း၊အိပ်ရာနေရာ၌မြင့်မြတ်ရာကိုမိမိအိပ်၍၊ထင်ကို နိမ့်ရာယုတ်ရာ၌အိပ်စေခြင်း၊ ထင်၏အလိုသို့မလိုက်ခြင်း၊ အလိုကိုအ လိုက်ရမည်ကျင့်သောမယားသည်၊အရှင်နှင့်တူသောမယားတည်းဟူ၏။

၆၊ ရန်သူနှင့်တူသောမယားဟူသည်ကား၊ အကြင်ရန်သူတို့၏အဘော သည်၊ထွေမြင်လျှင်အတင်းအကျပ်ပြုချင်သဉ်၊သေကြောင်း၊ပျက်ကြောင်းကြံ သည်၊ အတင်းကြံ၍ မပျက်မစီးရှိလျှင်၊ ချစ်ချောင်ပြု၍ သေစေလောက်အောင် ကောင်းသောအစားအသောက်အဖန်ဆောင်၍တည်ကျွေးသော်၊ရန်အမှုကို သူသိအံ့၊ အထူးအခြားသူတို့ကို တံမိုးပေး၍မတွဲ့ မြင့်ထည်စေခြင်း၊ အမြဲ ထက်ဖွဲ့မြင့်လည်းကောင်းပြုစေခြင်း၊ကိုယ်ကိုမထိမရွှသာလျှင်၊ ထုံ့ဆိုမှု ဆင်တို့ကို၊ကွယ်ရာသေကြေပျက်စီးအောင်ကြံခြင်း၊အိမ်ရာတို့မှုအမှု ကိုမသိစေရအောင်မီးရှို့ခြင်း၊သူတပါးအားရှို့စေခြင်း၊ချစ်ခင်သောအသေ ပြော၍သေကြောင်း၊ ကြေကြောင်းကြံသောသူသည်ရန်သူမည်၏၊ ထိုနည်း သောသူ၏ မှုရင်းစိတ်ကား လိုသောဝတ္ထုပစ္စည်းပြစ်ရန်သထံမှ၊ သထံမှ တောင်း၍မရလျှင်၊အပြိုင်ပြုကြရာ၌၊ဒေါသစွမ်ခြင်းကြောင့်၊ထူထောင်ခြင်း ကိုအလိုမရှိ၊မိမိအလိုသို့မရောက်မရနိုင်လေလျှင်၊သေကြေပျက်စီးခြင်း ကိုကြံ၍ပြုကျင့်သောသူသည်၊ရန်သူမည်၏၊ အကြင်မယားသည်၊ ထိုနည်း သောအကြောင်းအရာများအတိုင်း၊မိမိလင်ငယ်၊ ချောက်မထသော ချောက်အား လိုရာတွင်၊၎င်းလင်သေမှအလိုပြည့်စုံမည်၊ဆေးပရောကမြင့်သေကြောင်းကြံ ခြင်း၊ဟယ်နင်ဆိုခြင်း၊ကျိန်ဆဲခြင်း၊ ထင်မိထဆိုးသွားရွေ့ရှု့ထိုထိုမိမိ ၍ဆိုလေ့ပြုသောမယားသည် ရန်သူနှင့်တူသောမယားတည်း ဖတ်ရှုအပ်၏၊ ဤကားရန်သူနှင့်တူသောမယားတပါး၊

၇၊ ခိုးသူနှင့်တူသောမယားဟူသည်ကား၊အကြင်ခိုးသူတို့သည်ထူထွေ နေ့မတူ၊ သူတထူးတို့၏ ဥစ္စာကိုရကြောင်းမသိရ၊ ကွယ်တမေ့ ခိုးခြင်းအ ပါး၊ကိုယ်စေ၍ခိုးယူခြင်း၊စာရင်းပြောင်းလွှဲ၍ခိုးယူခြင်း၊အခိုးအကောင်း ထဲလှယ်၍ခိုးယူခြင်း၊ နှစ်ဆယ်ငါးပါးအဝင်ကြံ၍ဥစ္စာကိုခိုးခြင်းသည်၊ ခိုး သူမည်၏၊ထိုကဲ့သို့လင်မသိရ၊ဥစ္စာပစ္စည်းတို့ကိုကဲ့ဖွတ်၍ထားခြင်း၊ သူတ ပါးအားလစ်မသိရတိတ်တိတ်ပေးခြင်းသည်၊ ခိုးသူနှင့်တူသော မယားမှု

Thus a wife who, as a proud and haughty master speaks to his slave, addresses her husband, "hey, you sir! low fellow! dirty fellow!" who abuses his parents and relatives, who herself takes the best clothes, and gives her husband the bad, who at table takes the best food, and gives her husband the leavings, who permits him not to say a word, talking a great deal more than is proper herself, who in bed takes the best place, and makes her husband sleep below on the lowest, who follows not his advice, and accommodates not herself to his wishes, but obliges him to do as she pleases, is called a wife like a master.

6th. A wife like an enemy is this: The disposition of an enemy is to do violence whenever he sees (the object of his enmity,) wishes and contrives his death or destruction, and if he cannot succeed by force, pretends affection, and gives him poison under the guise of good food. If this is discovered, he bribes others by spells or charms, or a charm buried under the house, to destroy him. If he cannot get at his person, he secretly contrives to ruin him by killing his elephants, horses, buffaloes, or by setting fire to his property, his house, or by getting another to do so; whilst speaking affectionately and kindly, is contriving his death or destruction. The origin of this bad disposition is having been refused some request, which has led to a quarrel, and as the thing applied for could not be obtained, he plots the refuser's destruction; such is an enemy. Thus a wife who wishes to have a paramour, and believes that her desire can only be accomplished by the death of her husband, by medicine and charms plots his death, addressing him, "hey!" and "you sir!" imprecating evil upon him and abusing his parents and family. Such a wife is considered a wife like an enemy.

7th. A wife like a thief is this: A thief plots day and night to obtain the property of others secretly, stealing, and getting others to steal, defrauding by changing the writing or marks on goods, imposing a bad article for a good, or stealing in some of the twenty-five ways (explained in the Weenee.) Such is a thief; and a wife who

s goods from her husband, or gives them away to others with- knowledge, ought to be called a wife like a thief. This is said of a wife like a thief.

ese seven kinds of wives, the wife like an enemy and the wife hief, wise men of the law, if it be proved after careful exami- that they are so, have the power to give judgment as in the an enemy or a thief.

he law for the partition of the property on separation, when the husband and wif: are the children of nobles.

sband and wife, both being noble, mutually wish to separate. sband having been allowed to take the clothes and ornaments ank, and the wife the clothes and ornaments of her rank, let ainder of the property be thus divided: If there is any pro- at was acquired by the husband alone, or by the wife alone, party who separately acquired it have two shares, and the ne. Property acquired equally by both, or where both had l share in the capital, shall be divided equally. If the clothes aments of the man are many, and those of the wife few, let valued, and let the man make up the difference; if those of nan are more valuable, in the same way let her make up the ce to the man. Let the father have the male children, and her the females. If the sons are too young to be taken from her, and are left with her, and she from poverty sells them, give one half of their price to their father. If the females are the father, and he sells them, let him give one half of their their mother. If the mother be dead, and the father being shall sell all the daughters, no one shall have the right to him, and if the father be dead, and the mother from want ll the sons, no one shall have a right to interfere. Why is because the parents are the owners of their children. It is said, if the father take a second wife, or the wife a second l, and the father sell the sons, the mother shall have no right to e, or if the mother shall sell the daughters, the father shall have t to interfere. If after the father has taken a second wife, or her a second husband, the mother shall sell the sons, or the he daughters, let the whole price of the sons be given to the and the whole price of the daughters to the mother. This is en the father or mother has taken a second wife or husband, s the children from some other cause (than want.) When is living with his father or mother, and a step-mother or step- they have no right to sell him for any portion of a debt which n contracted by the step-mother or step-father; let the father er to whom it belongs pay it. If the step-father or step-mo- ve no children, the own father and mother of the child shall he death of the step-father or step-mother inherit their proper-

ty, because the children of a prior marriage are by law entitled to it. If the step-father or step-mother have children, let the above-mentioned debt be divided into eight parts, and let the children of the first marriage pay one. At the partition of the property, if there be debts incurred during the time of their cohabitation, let them be borne equally by both. After the separation of the parties, if the property, animate and inanimate, be not divided, let it only be divided according to the law laid down; the wife shall not have the power to prevent the husband taking another wife, on account of the debts and assets not being divided, nor shall the husband prevent the wife from taking another husband; let them have the right to form a new connection.

There are three kinds of property acquired by the husband, and three by the wife, as follows: Property originally in possession (before marriage,) property acquired by ingenuity, by skill, and science, and property given by the king—these are the three kinds of property. The three kinds of property acquired by the husband are: 1st, when the wife at the time of marriage had no property from her parents, and the husband had; 2nd, property acquired during their cohabitation by his skill, science; 3rd, property specially given to himself by the king. The three kinds of property acquired by the wife are: 1st, when the husband at the time of marriage had no property from his parents, and the wife had; 2nd, property acquired during their cohabitation by her skill, science; 3rd, property given specially to herself by the king. If they had any debts at marriage, let them pay them in the same manner. This is when the couple have not been before married, are of the same class, and separate by mutual consent.

Thus has been laid down the law for the separation by mutual consent of a pair never before married. When the husband wishes to separate, and the wife does not, or the wife wishes to separate, and the husband does not, when there is no fault on either side, but their destinies are not cast together, the law for the partition of the property is this: Let the party in whom there is no fault, but who wishes to separate, set aside what the king may have given (this party,) with clothes and ornaments (belonging to him or his.) But of all other property, animate or inanimate, the party wishing to separate shall have no share; let the party who does not wish to separate have the whole, and let the other party pay all the law expenses. If there be no property, animate or inanimate, but only clothes, other than those given by the king, let the party wishing to separate have only just what is necessary for wear; all other property let the party not wishing to separate have, and if there be debts, either of long standing or lately contracted, let the party wishing to separate pay them. Of all other clothes besides those given by the king, let the man (if he be the party wishing to separate) have only one suit of men's clothes, one

ယောက်ျားဝတ်တထည်၊ဝှဆိုး အင်္ကျီ ခေါင်းပေါင်း၊ခါးလျှော်၊ရေစ်ကိုရှား မိန္မမှာလည်း၊မိန္မဝတ်ထဘီတဗက်အင်္ကျီခါးကြိုး၊မိန္မဝတ်ဖြစ်သည်၊ ဖုံနှင့် လက်လိတ်၊ လက်ခပ်၊ ကျွမ်လွှန်း၊ ယည်သွား၊ နှပ်တိုကိုမိန္မထူစေ၊ ရေမွှေး တင်ပြီ၊ကောင်းဥစ္စာမရှိ၊မင်းပေးဥစ္စာရှိကြဖွံ့၊အသီးသီးထူစေပြီ၊အရှင်ဘုရား လိုသူကအမျိုးအတိုင်း၊ ကိုယ်ဖိုးပေးစေ၊ ဤကားနှစ်ပါးအပြစ်မရှိကွာကြရာ တွင်၊စီရင်ရာသောတရားအခန်းတည်း၊

ငင်အမျိုးတွင်၊လင်သည်မယားငယ်နေ၍၊မယားကြီးကို ညှည်းပန်းရိုက် ခပ်၍ဆဲရေးဖွံ့၊သတ်ပုတ်ထောင်းဖွံ့၊ ထိုသို့သောအမှုတို၌၊တစုံတခုညှည်း ဆဲသည်ကိုစစ်၍မှန်လျှင်၊သင့်နေမြဲသင့်နေစေ၊ ငင်ကဲ့သို့နေခင်ကျင့်ပြန်လျှင်၊ အဝတ်တထည်တည်းနှင့်ဆင်းသွားစေ၊တင်ပြီကိုလည်းခံစေ၊ပညာရှိတရား သူကြီးတို့ဆုံးဖြတ်ရာ၏၊ဆုံးဖြတ်သော်လည်း၊မယားမနေလိုပြီ၊ကွာပါမည် ဆိုလျှင်ကွာစေ၊နှစ်ပါးစုံပိုင်သည်ဥစ္စာရပ်ကိုအညီအမျှခွဲဝေယူကြစေ၊လင်မ ကွာနိုင်ပါဆိုသော်လည်း၊စိတ်တူကွာဖြစ်စေဟု၊ရှင်မနူဆိုတော်မူ၏၊

တနည်းစာထားရှိလျက်၊လင်ညှည်းဆဲ၍၊တရားသူကြီးတို့စစ်ဆေးမှန်၊ နှစ်ပါးစုံတွင်၊ရှိရှိသမျှသက်ရှိ၊သက်မဲ့ကိုမယားအလုံးရစေ၊ ထင်မှာအဝတ် တထည်နှင့်သွားစေ၊တင်ပြီရှိသမျှကိုလည်း၊လင်ကဆပ်စေ၊တင်ပြီ၊ကောင်း ဥစ္စာမရှိလျှင်၊ကိုယ်ဖိုးကိုမယားသို့ပေးစေဟုဆိုတော်မူ၏၊

မယားသည်သယောက်မျောက်မထားသည်၊ ကိုယ်ထင်အထင် ဆို့ စသိ၊သဏ္ဌာသောသူနှစ်လုံးရှိသည်အတိုင်း၊ညီးသည်မည်သူနှင့်၊ဖြစ်သည် မယားကိုဆို၏၊ မယားကလည်း မဟုတ်ပါ၊ ထိုသဏ္ဌာသော ယောက်ျားကို လည်းတိုင်တန်း၏၊သူသိသူထင်ဆို၏၊မဟုတ်ပါကွယ်သေ၏၊ထိုနေသော် မယားကိုလင်ကွာ၍၊ဥစ္စာမပြတ်မစည်းခင်အတွင်း၊ ငင်သူနှင့်မယားနေလိုက် လျှင်၊မယားမိုးအပြစ်စားစေ၊ မယားကိုယ်ဖိုးကိုလည်းထင်စားစေ၊ ဥစ္စာအ လုံးကိုလည်းလင်ရစေ၊အကြင်မယားသည်၊သယောက်မျောက်မထားသည် ကောန်မှန်၏၊ ဆိုမည်မိုးသောသူ၏အပြစ်မယားကိုယ်ဖိုးကိုစား၍ဥစ္စာကိုအ လုံးသိမ်းစေဟု၊မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊ ၊ဤအရာ၌ လည်းငယ်လင်၊ငယ်မယားကိုဆိုသတည်း၊

လင်မယားအိမ်ထောင်ကြီးချင်းဖြစ်၍၊နှစ်ပါးစုံအပြစ်ကိုမဆိုနိုင်၊ကွာလို လျှင်၊ပါရင်းကို၊ပါရင်းရှင်ယူကြစေ၊တင်ပြီရှိလည်းနည်းတူခံကြစေ၊ နှစ်ပါး စုံတွင်ဥစ္စာသက်ရှိ၊ သက်မဲ့ကိုလည်း အညီယူစေ၊ နှစ်ပါးစုံတင်ပြီ ကိုလည်း နည်းတူဆပ်စေ၊နှစ်ပါးစုံလက်ထက်ပွားသည်၊နှစ်ပါးအပြားရှိ၏၊နှစ်ပါးယူ

putso, one jacket, one goung-boung, one sword. If the woman be the party wishing to separate, let her have a woman's cloth, a jacket, a scarf, and a girdle; these are the articles of female dress. Besides these, let her have her cloth woven and rolled up on the loom, the loom, the shuttle, and other implements belonging to it. If they have no debts, and no other property but that given by the king, let each take what they are entitled to, and let the party wishing to separate pay the price (of his or her body) according to their class to the other. This is the law when there is no fault on either side, and when one wishes to separate.

If under the same circumstances, the husband having taken a lesser wife, shall abuse and beat his first, and it be proved that he has in any way oppressed her, let them go together again and live on good terms. If after having gone together again, the husband shall behave in the same way, let him leave the house with only one cloth, and let him pay all the debts; wise judges may decide thus. But if the wife say she does not wish to remain with him any longer, that she wishes to separate, let them do so; let the property belonging to both be equally divided between them; and though the husband declare his unwillingness to separate, let the divorce be made as if both were consenting. This Menoo said.

In another case; when there is a written engagement, and it is proved the husband has oppressed the wife, let her have the whole of the property, animate and inanimate, belonging to both, and let the husband leave the house with a single cloth, and let him bear all the debts; if there be neither debts nor property, let him pay the price of his body. Thus it is said.

If the husband has strong suspicions of his wife having a paramour, but is not quite certain, if he say to his wife, "you have an affair with such a one," and she replies that it is not so, if he also gives notice of his suspicions to the man suspected before witnesses, and he also denies the truth of the allegation; if after this the wife, having separated from her husband, shall go with the suspected man before the property is divided, let the husband have damages as if his wife had been seduced (sixty tickals of silver;) let her also pay the price of her body (twenty-five tickals,) and let him have the whole of the property. If the wife really have a paramour, and admit that she has, let the husband obtain the damages, the price of his wife's body, and take possession of all the property. Thus the sage Menoo hath said. This is said when neither husband nor wife has been before married. If both have before been married, and they can show no fault in each other, but mutually wish to separate, let each take the property brought at the time of marriage, and divide the debts between them (up to this time.) Let them divide equally whatever

သည်ကား။ လင်မယားနှစ်ယောက်သင့်နေရာတွင်မှ၊တဦးဦးမိဘအမွေဥစ္စာတင်မြီတို့ကိုရခြင်းလည်းအပွားတပါး၊နှစ်ဦးသားကြံစည်လုပ်ဆောင်ရာတွင်ရခြင်း။ ကြွေးမြီတင်ခြင်းလည်းအပွားတပါးတည်း။ ထိုသို့အပွားနှစ်ပါးတို့တွင်၊လင်မိဘဥစ္စာရှိးနှင့်၊မြီကိုရလျှင်၊လင်ကရသောဥစ္စာရပ်သည်၊အရင်းအမှိ မည်ရာလေသည်ဖြစ်သော့ကြောင့်။ ထိုဥစ္စာရပ်ကို၊လင်နှစ်စုခံဆပ်စေ၊လင်ကမပါ၊မယားကသာပါလည်းနည်းတူပေးဆပ်ယူစေ။

ဇင်အိမ်ထောင်ကြီးချင်းသင့်နေရာတွင်၊လင်ကကွာလို၍၊မယားကမကွာလို၊မယားကကွာလို၍၊လင်ကမကွာလိုဖြစ်ကြအံ့၊ပါရင်းကိုပါရင်းအတိုင်းယူကြစေ၍။ လက်ထက်ပွား နှစ်ပါး ဥစ္စာရပ်ကို။ ကွာလိုသူက မရသာစေ၊မကွာလိုသူကောင်းဥစ္စာကိုအလုံးရစေ၊တင်မြီနှစ်ပါးကိုလည်း၊ ကွာလိုသူကသာဆပ်စေဟုဆိုတော်မူ၏။

အရှင်ဇေကရာဇ်သနားတော်မူ၍ရသည်။ နှစ်ဦးသင့်စည်း ပါရင်းနှစ်ဦးသင့်မှ၊တယောက်ယောက်ကရသည်၊ မိဘအမွေရင်းကိုအရင်းအတိုင်းထည့်ပြီဖြစ်၍၊ဇင်မှပွားသည်ကိုလက်ထက်ပွားဟုမှတ်ရာ၏။ ဆိုခဲ့ပြီးသောစကားအတိုင်း၊ခွဲဝေယူကြစေသတည်း။

၃။ လင်မင်းမျိုး၊မယားမင်းသြိုးနှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၄။ လင်မင်းမျိုး၊မယားသူကြွယ်နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၅။ လင်မင်းမျိုး၊မယားပုဏ္ဏေးနှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၆။ လင်မင်းမျိုး၊မယားသူဆင်းရဲ၊ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၇။ လင်မင်းမျိုး၊ မယားကုန်သည်၊နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၈၊ လင်ပုဏ္ဏားမျိုး၊မယားမင်းသြိုး၊နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၉။ လင်ပုဏ္ဏား၊မယားပုဏ္ဏေးမျိုးတူ၊နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၁၀၊ လင်ပုဏ္ဏားမျိုး၊ မယားသူကြွယ်မျိုး၊ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၁၁၊ လင်ပုဏ္ဏား၊မယားကုန်သည်မျိုး၊နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၁၂၊ လင်ပုဏ္ဏား၊ မယားသူဆင်းရဲမျိုး၊ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၁၃။ လင်သူကြွယ်၊ မယားမင်းသြိုးမျိုး၊ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ ခွဲခြားသော တရားတပါး။
၁၄၊လင်သူကြွယ်၊မယားပုဏ္ဏားမျိုး၊နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၁၅၊ လင်သူကြွယ်၊မယားသူကြွယ်မျိုးတူ၊နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ခွဲခြားသောတရားတပါး။

property they may have mutually acquired, animate or inanimate, and let them pay the debts contracted after marriage in the same proportion.

There are two kinds of property acquired during marriage, which are these; property or debts inherited by either party from their parents, and property acquired or debts incurred by them mutually and conjointly. Of these, if the husband have inherited property or debts from his parents, it is more immediately his; let him have two shares of the property, or bear two shares of the debts; if it be on the wife's side, let her in the same manner receive and pay. If under the same circumstances the husband wishes to separate, and the wife does not, or the wife wishes to separate, and the husband does not, let each take back the property they brought at marriage; but of property acquired since, which is the common property of both, the person wishing to separate shall have no share; the party not wishing to separate shall have the whole, and the person who does shall pay all debts. Thus it is said.

Property obtained by the royal bounty, property in possession at the time of marriage, property that either may have inherited from their parents after marriage, these and the profits on them shall be considered as property acquired during the time they were together, and in accordance with this let the property be divided.

4th. *The law for the partition of the property on separation, when the husband is noble and the wife of the rich class.*

5th. *Husband noble—wife bramin.*

6th. *Husband noble—wife poor.*

7th. *Husband noble—wife mercantile.*

8th. *Husband bramin—wife noble.*

9th. *Husband and wife both bramin*

10th. *Husband bramin—wife rich.*

11th. *Husband bramin—wife mercantile.*

12th. *Husband bramin—wife poor.*

13th. *Husband rich—wife noble.*

14th. *Husband rich—wife bramin.*

15th. *Husband and wife both rich.*

၁၆။ လင်သူကြွယ်မျိုး၊မယားကုန်သည်မျိုး၊နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၁၇။ လင်သူကြွယ်မျိုး၊ မယားသူဆင်းရဲ၊နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၁၈။ လင်ကုန်သည်မျိုး၊မယားမင်းသွီးမျိုး၊နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၁၉။ လင်ကုန်သည်မျိုး၊မယားပုဏ္ဏားမမျိုး၊နှစ်ဦးကွာကြရာတွင် ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၂၀။ လင်ကုန်သည်မျိုး၊ မယားသူကြွယ်၊နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၂၁။ လင်ကုန်သည်၊မယားကုန်သည်မျိုးတူ၊နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၂၂။ လင်ကုန်သည်၊ မယားသူဆင်းရဲမျိုး၊နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၂၃။ လင်သူဆင်းရဲမျိုး၊ မယားမင်းသွီး၊နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၂၄ လင်သူဆင်းရဲမျိုး၊ မယားပုဏ္ဏားမ၊ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၁၅။ လင်သူဆင်းရဲမျိုး၊ မယားသူကြွယ်၊နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၁၆။ လင်သူဆင်းရဲမျိုး၊ မယားကုန်သည်၊နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၁၇။ လင်သူဆင်းရဲမျိုး၊ မယားသူဆင်းရဲမျိုးတူ၊ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်၊ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၂၈။

ဆိုခဲ့ပြီးသောမယားလင်တို့တွင်၊အမျိုးကွဲပြားသည်ကိုသိစေခြင်းငှါဆိုခြင်းတည်း။ ။ထိုသို့အမျိုးကွဲပြားသော်လည်း၊လင်မယားဖြစ်လေပြီးသည်ကို၊ကွာကြရာ၌အထူးမစီရင်သာပြီ၊အထက်မင်းသား၊မင်းသွီးတို့ကွာတန်းတရားအတိုင်းဖြစ်စေသင့်၏ဟုမှတ်ရာသတည်း။

16*th.* *Husband rich—wife mercantile.*

17*th.* *Husband rich—wife poor.*

18*th.* *Husband mercantile—wife noble.*

19*th.* *Husband mercantile—wife a bramin.*

20*th.* *Husband mercantile—wife rich.*

21*st.* *Husband and wife both mercantile.*

22*nd.* *Husband mercantile—wife poor.*

23*rd.* *Husband poor—wife noble.*

24*th.* *Husband poor—wife bramin.*

25*th.* *Husband poor—wife rich.*

26*th.* *Husband poor—wife mercantile.*

27*th.* *Husband and wife both poor.*

28*th*

These different kinds of husbands and wives have been enumera-
l above that their separate classes may be known; but though the
ss be different, they have become man and wife, and the law
kes no difference with regard to their separation. It must be no-
l that what has been said above regarding the separation of a man
d wife, both the children of nobles, is the law for all.

၂၉။

ငင်တို့တွင်လင်သေသော်။မယားတို့၏အလိုက်အစုအဆ၊ငင်တို့တွင်သား၊တို့၏အစုအဆတရားကို။အမွေခွဲဝေရာကအလုံးစုံပါလေပြီ။ ယခုစကား၌ာ၊လင်မယားကွာရာဥစ္စာရသင့်။ မရသင့်ကို။ အစောင်စောင်၌အကွဲအပြား၊ပါလေသည်ကို။တစုတည်းထားသောလင်မယားကွာအခန်းတည်း။

၃၀။

လင်သည်မင်းမျိုး။ မယားပုဏ္ဏားမျိုး။ သူကြွယ်မျိုး။ ကုန်သည်မျိုး။သူဆင်းရဲမျိုးတည်း။ ။ ရှမ်နယ်ညန့်မှီမှီသောအမျိုး၊ ကွာကြသည်တွင်၊ဥစ္စာရပ်ဝေရာ။မဝေရာ။ရရာ။မရရာတရားကိုဆိုပေအံ့။ ။လင်မင်းမျိုး။မယားပုဏ္ဏားမျိုး။သူကြွယ်မျိုး။ကုန်သည်မျိုး။သူဆင်းရဲမျိုးဖြစ်သူတို့သည်၊ ကိုယ်အိမ်တွင်ကြေးဝယ်ကျွန်ပိုင်တစ်။ကြေးပေါင်သေတစ်၊ကြေးဝယ်ကိုယ်မိုးတန်ပေါင်ရှင်တစ်။အဝတ်ဖိုးနှင့်နေရသောပေါင်ရှင်တစ်။ မြီမှီ၍သွင်းထားနေရသောအသွင်းတစ်။သူတင်မြီကိုဆပ်၍နေရသောသူတစ်။ ဤခြောက်ထောက်သောမိမ္မတို့တွင်။တယောက်ယောက်သောသူကိုလက်ဆိုစား၍မယားပြုစ်၊ထိုမယားကိုလင်သည် မကြိုက်မနှစ်သက်ကွာလိုသည်ဆိုမည်။ မယားကမကွာနိုင်ဆိုမည်။လင်ကွာလိုချေသည်။မယားမကွာလို၊စစ်၍မှန်ချေလျှင်၊သားကိုအဖ။သမီးကိုအမိပိုင်ကြစေ။ထိုမယားတွင်းအထက်အမိုးပေးသည့်မှန်သမျှအသွင်းဥစ္စာမြီဆပ်မှန်သမျှကို၊လင်အားမယားကစုစေ။ချွင်းကိုမယားခြေမှိုပေးသောဥစ္စာသည်။ပါရင်းမြီဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်း။

၃၁။

လင်မယားဖြစ်ပြီးမှ။ပွားသောဥစ္စာသက်ရှိ၊သက်မဲ့ကိုမူကား၊မကွာလိုသူမယားကအလုံးရစေ။ နှစ်ပါးစုံတွင်တင်မြီကိုလည်း။ လင်ကဆပ်စေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ကျွန်ဟူသည်ကြေးဝယ်ကိုဆိုသည်၊အသက်ကိုမပိုင်။အရှင်ကျေးဇူးမင်းမြတ်သလျှင်။အသက်ဥစ္စာစည်းစိမ်ကိုပိုင်ချေသောကြောင့်တည်း။ ။တနည်းလည်း၊ကျွန်မှန်းသိလျက်၊သဘောတူ၊ခြေလက်တင်၍၊လင်မယားအရာမြောက်ချေသောကြောင့်တည်း။

၃၂။

မိလာဗလာအစုအငန်းမရှိ၊အစည်သဏ္ဍာကဖြစ်၍မပိုင်သား၊မလွတ်သား၊ကျွန်မကိုဆိုခဲ့ပြီးသောအမျိုးသားတို့။ လက်ဆိုစားမယားပြုအံ့၊ ထိုမယား၊ကိုလင်ကကွာမည်။မယားကမကွာဆိုမည်၊ကွာပိုင်စေ၊မယားကိုယ်ဖိုးမှာ၊တောင်း၍ယူလျှင်ရပိုင်စေ၊ထိုမယားကကွာမည်မှန်သော်၊ ကျွန်အရာမက်

29*th*.

The law for the partition of the property between the wife, or wives and children, on the death of the husband in any of these cases, is all contained in the chapters on inheritance. What is now decided is, whether the property shall be divided or not on the separation of a husband and wife. In different law books it is laid down in different ways; here it is all in one, in the chapter on separation of man and wife.

30*th*.

I will now lay down the law whether on the separation of a hus, band of the noble from the wife of the bramin, wealthy, mercantile-poor, or inferior classes, there shall be a partition of property, i. e., whether the wife shall have any or not. When the husband is noble and the wife of the bramin, wealthy, mercantile, or poor class, and may have been a slave of any one of the six following descriptions—a slave purchased outright, a slave pledged and forfeited on failure of payment, a slave pledged for her proper value and still redeemable, a slave pledged for half her price, a slave living in the house as security for the debt of another person, a slave serving in the house, her own debts having been paid for her. If any man take a woman in any of these six conditions to wife, and eat out of the same dish with her, but afterwards disliking her shall sue for a separation, if it be proved on enquiry, that the husband wishes to separate, but the wife does not, let the father have the sons and the wife the daughters; let the wife return to the husband the money originally paid for her, the presents made her, and the amount expended in paying her debts, because they were grown to her before marriage; they are her original debt.

31*st*.

Let the wife, the party not wishing to separate, take the whole of the property, animate and inanimate, acquired after they became man and wife, and let the husband pay the debts mutually contracted during the same time. Why is this?—because a slave is bought for money, but the master has no power over life and death; the most excellent king only has power over life, property, and fortune. Also for another reason; because he voluntarily raised her to the rank of wife, with the full knowledge of her being a slave.

32*nd*.*

If a slave, not belonging to any class of royal hereditary servants, but an hereditary slave whose right of redemption is extinct, be made a wife, and eat from the same dish, and if the husband shall wish to separate, and the wife shall not consent, let him have the right to separate, and if she sue him for her price, let her have it. If the wife

* Chapters [illegible] to 32 inclusive do not correspond with the order

(for fear of being reclaimed as a slave) shall, on condition of separating from the husband, offer to redeem herself, and the husband shall receive her price, let her be free; and if she wishes to take another husband, neither she nor her children shall be considered as slaves. The children born to the master she shall not sell during his lifetime, but after his death, if she be pressed for want and then sell them, let her have a right to do so. If the master die without leaving (other) children entitled to inherit, let the children of the slave mother inherit all his property. Why is this?—because they are his children.

33rd. *The law of separation from a thong-ya wife obtained from her hiding place at the sack of a town.*

The law of separation from a thong-ya wife is this: If a husband who had a wife before shall bring home a captive wife to her, and if, without there being any fault in this captive wife, he shall wish to separate from her, let the head wife have one half of all the spoil taken in the war, animate and inanimate; the other half is the husband's. Having divided this into equal shares, let the captive wife have one, and out of it pay the price of her body to her husband. If she have a male child, let her be free without paying her price; if a female child, let her pay one half. If she have any debts in the place she was taken from, let the husband pay them. Why is this?—because she has eaten out of the same plate, and is equally a wife with the first. If such a captive wife shall wish to separate, all the property she possesses shall go to her husband, and she shall also pay the price of her body. Let all their debts be divided into two shares; one half the head wife shall pay, the other half is the husband's; this the party wishing to separate, i. e., the captive wife, shall pay. If the husband does not wish to separate from the captive wife, but from the head wife, let her (the head wife) take all her husband's property and her own also, but not the property of the captive wife, and let the husband bear her debts. If it be the head wife who wishes to separate, in the same way let the husband have all the property, and let her pay the debts. If they separate by mutual consent, let them divide the property equally; if any part of the property shall have been acquired by one in particular, let that party have two shares, and let the debts be paid in the same way. If the captive wife and husband separate by mutual consent, let the husband have two shares of all the property of both, and the captive wife one, and if there be debts, let them pay them in the same proportions. This is the chapter regarding separation, when there is one head wife and one captive wife

၃၄။ ဖမ်ရကိုမယားပြု၍ကွာသောတရားတပါး။

ဖမ်ရကိုမယားပြု၍ကွာရာသောတရားတွင်။ ဖမ်ရမိမ္မ၏မယားမြောက် ပြီးမှကွာလို၍။လင်မကွာလိုလျှင်။ချင့်ကိုယ်ဖိုးတံသည်အတိုင်းလင်ကိုစုစေ။ တင်မြီနှစ်ပါးစုံတွင် ရှိကလည်း။ဖမ်ရမယားဆပ်စေဆိုတုံ၏။ ဖမ်ရဥ္စကယ်မ သူဆွေမျိုးညာတိမရှိလျှင်။ကိုယ်ဖိုးသာတည်း။လင်ကကွာလိုလျှင်။အသက် သခင်ဖြစ်သည်။ ရှိသောဥစ္စာကိုလေးစုစု။သုံးစုကိုလင်ယူစေ။ ဖမ်ရမယား မှာတစုယူစေ။ကိုယ်ဖိုးမှာလွတ်စေ။တင်မြီရှိလည်းလင်မယားတို့ဥစ္စာစုအ တိုင်းဆပ်စေ။ဧင်ဖမ်ရတွင်သားသမီးရှိသည်ကိုဆိုသည်။သားသမီးတည်းမရှိ ကားကိုယ်ဖိုးပေးစေ။

၃၅။ လက်ရကိုမယားပြု၍ကွာသောတရားတပါး။

လက်ရကိုမယားပြု၍ ကွာရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ ချင့်အ သက်ကိုဖြတ်၍ ဖြစ်ပိုင်လေသည်တွင်။ မဖြတ်မူ၍ သာဒိမ်ရာ ပြုပေသည်။ ကျေးဇူးရှင်ဖြစ်သည်။ လက်ဆိုစားမယားဖြစ်သည်။ လင်ကွာလိုက။ ဥစ္စာ ကိုယ်ဖိုးမယားမရရာ။ချင့်အသက်ဖိုးလင်သို့ပေးစေ။ ချင့်ကွာလိုလည်း။ချင့် အသက်ဖိုးတွင်နှစ်ဆပေးစေ။ ဤကားမျောက်မမရှိဘဲရောင်းစားပိုင်၏။ သို့ သားတည်းရှိမူကား။မရောင်းစားသာပြီ။အသက်ဖိုးတွင်၍သာပေးစေ။ ဤ သို့ဆိုခဲ့ပြီးသောစကားတွင်။သုံးရဟူသည်ကား။စစ်မြေအရပ်၌တဒေသမင်း တို့ကိုလည်းကောင်း။ နှောင့်ရှက်သောသူတို့ကတိုက်လန် ဖျက်ဆီးရာတွင်။ အနီးအရံ။ကျေးရွာတောပုံး။ တောကွယ်တို့ကိုသိမ်းယူ၍ လာခဲ့ခြင်းသည်။ လက်ရမည်၏။ ။ဖမ်ရဟူသည်ကား။စစ်မြေအရပ်၌တောပုံး။တော ကွယ်နေသူတို့ကိုဖမ်ယူခြင်း။သူတပါးယူသွားရာလုယူခြင်းသည်။ဖမ်ရမည် ၏။ လက်ရဟူသည်ကား။ တိုက်ပွဲတွင်ဓါးဦး။ လှံဦး၌သေအံ့ဆဲဆဲ။ ချင့်အ သက်ကိုမသတ်မူ၍။ဆောင်သိမ်းပိုက်ခြင်းသည်။လက်ရမည်၏။ ။ဤ အကြောင်းအရာတို့ဖြင့်။သုံးရ။ဖမ်ရ။လက်ရ။သုံးပါးကိုသိရာ၏။ သည်ကို ရည်၍။သုံးဖမ်လက်ရဆိုသတည်း။

၃၆။ ဝယ်၍မယားပြုရာ။ကွာသောတရားတပါး။

ဝယ်၍လင်မယားပြုရာ ကွာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အကြင် ယောကျ်ားသည်။ မိမ္မကိုဝယ်၍မယားပြုအံ့။ ယောကျ်ားကို မိမ္မက ဝယ်၍ လင်ပြုအံ့။လင်ကမနေလိုကွာမည်ဆို၍။ ဝယ်မယားမကွာသော်လည်း။ အ ထက်ဝယ်ရင်းမယားကိုယ်ဖိုးကိုလင်အားစုစေ။ နှစ်ပါးစုံပိုင်ထိုက်သည်ကို

34th. The law of separation from a pan-ya wife taken from the enemy.

The law of separation from a pan-ya wife is this: If after having raised a woman thus taken to the rank of a wife, she wish, against the inclination of her husband, to separate, let her pay to the husband the price of her body, and discharge all debts incurred by them both jointly. Though it is thus laid down, yet if the captive woman have no relations, or any one to help her, let her pay only the price of her body. If it be the husband who wishes to separate, he is the lord of her life: let him have three shares of all their property, and the captive wife one. She shall not pay her price. Let them pay the debts in proportion to their share of the property. This is said when the woman has children. If she have no children, let her pay her price.

35th. The law of separation from a let-ya wife taken in battle or the storming of a town.

The law for separation from a let-ya wife is this: At a time when her life was at her husband's mercy, he did not take it, but raised her to be his wife; he is her benefactor. Though she be a wife who has eaten out of the same dish, if the husband wish to separate, she shall have no share of the property or of her price; let her pay the price of her life to her husband. If she be the party wishing to separate, let her pay double the price of her life. Even if she have taken a paramour, he has a right to sell her. If she have had children, he shall not sell her: let her only pay the price of her life.

Regarding the laws now laid down, the thong-ya is one taken in the district where there is fighting, whether it be with the king of another country, or a person of the same country making a disturbance therein. If a woman be caught in the small jungle villages and brought home, she is called a thong-ya. The pan-ya is one taken in the district concealed in the jungle, or taken from another who was carrying her off; she is called pan-ya. The let-ya is one who, in the heat of fight, is in the greatest danger of being killed, but whose life is spared, who is brought off and taken to wife; she is called let-ya. By these circumstances, connected with them, the thong-ya, pan-ya, and let-ya are distinguished, and from these circumstances are named thong, pan, and let-ya.

36th. The law of separation from a bought wife.

When a man buys a woman and makes her his wife, or a woman buys a man and makes him her husband, if the husband shall declare that he will not remain longer with the woman, that he will separate, and if he really insists upon doing so, although the bought wife is not consenting, let her pay the price for which she was originally

ught to her husband; let her have all the joint property, and let
husband pay all the debts. In the case of a wife having bought
husband, let the law be the same. If the separation be by mutual
nsent, let the original price be repaid; let them divide the proper-
and pay the debts equally.

37th. The law of separation from a wife redeemed from slavery.

In case a man or woman has redeemed a woman or man from sla-
ry, and taken them for a wife or husband, the law for their separa-
n is the same as above.

*th. The law of separation from a wife obtained in return for bene-
fits conferred.*

The law of separation from a wife or husband obtained in return
benefits conferred: These benefits are, saving of life, curing dis-
se, relieving in trouble, or assisting in business. A husband and
fe who become so from this cause, whether the benefit be confer-
d by the wife or the husband, shall not make any demand on that
count. The property acquired whilst they were man and wife, the
rty wishing to separate shall have no share in; let the party not
shing to separate have all, and let the party wishing to separate
y all the debts incurred by both. If they separate by mutual con-
it, let the benefactor have two shares of the property, and the re-
iver of the benefit one, and of the debts let them pay the same pro-
rtions.

39th. The law for separation from a wife given by the king.

The law for separation between a man and a wife given by the
ng is this. It is not meant by this that they are given in marriage
the king, but when a man or woman, who has been given by him
a servant, shall become husband or wife. If these separate by mu-
al consent, let their property and debts be divided into three shares;
the master or mistress have two shares, and pay two shares of the
bts; let the husband or wife given by the king have one share of
property, and pay one share of the debts, but not the price of his
her body.

th. The law of separation from a wife taken from a thief or enemy.

Regarding a wife taken from a thief or enemy, it is thus said: If a
sband or wife obtained by rescuing them from an enemy or thief
the act of carrying them off, wish to separate, and the wish be mu-
al, or entertained by the party taken against the inclination of the
ster of the other's life, first let him take all the property mutually
quired, and let (the party wishing to separate) pay the price of life.
the conferrer of the benefit wish to separate, and the party taken
m the thief or enemy do not, let the price of the body be remitted;
t all property let the party wishing to separate, the master of life,
ve, and all debts incurred after they became husband and wife, let
party wishing to separate pay. It is thus said.

41st. The law of separation from a wife after having paid large debts on her account.

The law of separation from a husband or wife for whom large debts have been paid is this: If the party who paid the debts wishes to separate, though the party whose debts were paid refuse consent, let the whole debt be paid to the party wishing to separate. Let the party not wishing to separate have the property of both, and let the party wishing to separate pay the debts. If they separate by mutual consent, let the party who originally incurred the debts bear them, and let each have half the property mutually acquired, and pay half the debts mutually incurred. In this case, should the husband have expended any of the wife's property, or the wife any of the husband's, let them have a right to do so; but this is only said of property of a former marriage in the possession (of a husband or wife before married) at the time of (second) marriage. As it is not so laid down in the case of a husband and wife married for the first time, it will be proper to decide in such cases as above prescribed.

42nd. The law regarding the five kinds of wives who are not to be put away.

The five faults, for the commission of which only separation from a wife shall not be granted. The five improprieties are these, and if one, two, three, four, or five be committed, I will lay down—1st, improprieties with regard to dress; 2nd, improprieties with regard to food; 3rd, improprieties with regard to men; 4th, improprieties with regard to property; 5th, improprieties with regard to behaviour. Improprieties with regard to dress are these: If a woman, in health or in sickness, at a play, or where there is no play, or in going to the house of the dead, through want of consideration does not dress as is the custom of the district, or if not having (clothes) she buys them for more than their value, in order that she may be conspicuous, and for the mere pleasure of wearing them, and having collected more than are becoming to her station, dresses extravagantly night and day, and concealing them from her husband, only puts them on with the view of surprising people, and being talked of for the number of dresses she has; if she gets in debt to procure them, even to the selling of her children for slaves, or if she wishes her husband to wear inferior clothes to herself; a wife who acts in this way is said to be one who acts with impropriety in respect to dress. On this same impropriety in regard to dress, I will record what has been said by eminent teachers. According to the seasons, or as the occasion

မှု၊ မသာ၀မှုသွားရာ၊ အ၀တ်အစား၌အမျိုးတို့ဆဲ၍ဖြင်ရာသတည်း၊ အမျိုးဆု
သည်ကား၊ မင်းမျိုး၊ ပုဏ္ဏားမျိုး၊ သူဌေးမျိုး၊ ကုန်သည်မျိုး၊ သူဆင်းရဲမျိုးဟု
၍ငါးပါးအပြားရှိ၏၊ ထိုငါးပါးတို့တွင်၊ မင်းမျိုးချင်းချင်း၊ ပုဏ္ဏားမျိုးချင်း
ချင်း၊ သူဌေးမျိုးချင်းချင်း၊ ကုန်သည်မျိုးချင်းချင်း၊ သူဆင်းရဲမျိုးချင်းချင်း
၀တ်စားရာတွင်၊ အ၀တ်ငါ၌ပြည့်စုံ၍ကိုတန်၏ဟုမှိမ့်သောအမျိုးမြင့်များ
မြင့်ရာအမျိုးကို တုပ၀တ်စားခြင်းသည်၊ ရာဇ၀ဝ္ဂလောကသုံးပါး၌ဆော
သည်ဖြစ်၍၊ အပြစ်မလွတ်၊ အ၀တ်တွင်လော်လည်ရာတပါး၊

အစား၌လော်လည်ခြင်းတပါးဟူသည်ကား၊ အကြင်မယားသည်၊ ထင်
အယင်၊ အဦးစားခြင်း၊ လင်မသိစေရ၊ ကြိမ်ဖန်များစွာစားခြင်း၊ ထင်ကိုအ
ညန့်၊ မိမိအကောင်းစားခြင်း၊ တို့မှတပါး၊ အစားအရာ၌အကြောင်းသုံးပါးရှိ
၏၊ အကြောင်းသုံးပါးဟူသည်ကား၊ ဥပါတ်ဖြစ်အောင်စား၍ အမှန်တွင်စား
ခြင်းတပါး၊ မိမ္မဖြစ်လျက်ယောကျ်ားတို့စားရာ၊ အစိမ်းအမိုသွေး၊ ရှင်တို့ကို
စားခြင်းတပါး၊ မိမ္မဖြစ်လျက်ကိုမည်သည်ကာလအချိန်မဆိုသုရှော်မှောက်၊
စားရာကိုအထူးပြု၍စားခြင်းလည်းတပါး၊ ။ဤစားရာသုံးပါးကိုရှောင်
ကောင်းလျက်စားသောမိမ္မသည်၊ မရှက်မကြောက်ဖြစ်ခြင်း၊ အစား၌လော်
လည်သည်မည်၏၊ အဆိမ့်၊ အချို၊ အဖန်၊ အခါး၊ အစပ်၊ အချဉ်တို့ကိုခွက်
များစွာထည့်၍စားရာ၌၊ ယောကျ်ားတို့၏တန်ဆာမည်၏၊ ယိုနည်းတူခွက်
များစွာကိုထည့်၍စားခြင်း၊ တပွဲတခွက်တွင်ပင် ဖြစ်ညားသော်လည်း၊ အ
လွန်အကြူးထမင်းမှတပါး၊ အသွယ်အရာကို၊ သုရှော်မှောက်ဖြစ်စေ၊ ကွယ်
တမေရဖြစ်စေ၊ လင်မသိဖြစ်စေ၊ လင်သိလျက်ဖြစ်စေ၊ စားသောမိမ္မသည်၊
အစား၌လော်လည်ခြင်းမည်၏၊ ။တနည်းလည်း၊ ထမင်းပွဲများ၊ စွာ၍
ရာ၌၊ စွတ်၍ထကြွရပ်လျက်၊ ထိုင်တုံထတုံ၊ မျက်နှာသုံမြည်းစားခြင်းလည်း၊
လော်လည်ခြင်းမည်ရာ၏၊

ယောကျ်ား၌လော်လည်ခြင်းတပါးဟူသည်ကား၊ အကြင်မိမ္မသည်၊ ထင်
မှတပါးယောကျ်ားကိုမြင်လျှင်၊ ရွှင်သောမျက်နှာပြုခြင်း၊ ယောကျ်ားထက်
ကိုဆွဲကိုင်၍ရွှင်ဖြူးခြင်း၊ ယောကျ်ားဟူသမျှကိုအဆွေဖြစ်ရအောင်သွား၊ လာ
နေထိုင်စေခြင်း၊ အဖော်မပါ၊ ယောကျ်ားကိုသာအဖော်ပြုခြင်း၊ မိမိသားပင်
ဖြစ်သော်လည်း၊ အတူအိပ်နေလောက်သောကာလကို မထောက်မချင့်၊ အ
ရွယ်ရောက်သောသားနှင့်ပင်၊ ရွှင်လိုသောနှစ်လုံးဖြင့်ပြောဆိုစမ်းသတ်ကိုင်
တွယ်ခြင်းသည်၊ ယောကျ်ား၌လော်လည်ခြင်းတပါးတည်း၊

be, joyous or melancholy, the dress proper to the class to which wearer belongs must be considered. The classes are the noble, bramin, the wealthy, the mercantile, and the poor class. In these classes, if the nobles amongst themselves, the bramins amongst mselves, the wealthy class amongst themselves, the mercantile ngst themselves, and the poor amongst themselves, do not wear dress proper to their class, but being wealthy, and considering they can easily afford it, shall, although of an inferior class, imithe dress of a higher one, this is not in accordance with the or. of the prince, the sacred law, or the opinions of this world; it is ult, and one description of impropriety with regard to dress.

mproprieties in regard to eating are these: If a wife eats before husband, if she eats frequently without his knowledge, if she s the best herself, and gives inferior food to her husband, this is Besides this, there are three kinds of impropriety in eating, ch are, eating the usual and proper food to such an excess as to se sickness; eating raw meat with the blood in it like a man, eatin an unusual way, without regard to time or season, in the prese of many people. A woman who eats in these three ways, ch are to be avoided, is a woman without fear or shame, and is to be guilty of improprieties in eating. Many cups containing oury food, sweets, astringents, bitters, pungents, acids, are said e proper for men; if a woman lays out in this way many cups, or in one cup, it is excess in eating. Whether done openly in peo' presence, or privately without the knowledge of her husband, with his knowledge it is called impropriety in eating. In another ; when several people are eating together, dipping the fingers in ıy dishes, getting up and sitting down, standing, moving about, ing faces, eating in any of these ways is called impropriety in ng.

mproprieties with regard to men are these: If a woman puts on a ling face to any one but her husband; if she takes hold of a man's d, laughs, and makes herself happy; if she calls any man with a to make friends with him, and asks men on passing and repassto sit down; if she, though not caring for female companions, s the society of men, if she speaks to or lays hold of even her son with a wish to be happy* after he has attained the age of puy, without considering that he is too old to sleep with; all these called improprieties with regard to men.

* [illegible] it bears an equivocal meaning in the original, and may be taken in either

ဥစ္စာ၌လော်လည်ခြင်းတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်မိမ္မသည်၊ အတွင်းထားတန်သောဥစ္စာကိုပြင်မှာထားခြင်း၊ ပြင်ထားတန်သောဥစ္စာကိုအတွင်းမှာထားခြင်း၊ အနည်းသုံးရန်ရှိသည်ကို၊ သူတပါးတို့အားမြင်စေခြင်းငှါ၊ အများသုံးခြင်း၊ လင်မသိရ၊ အနည်းတန်သည်ကို၊ အများသူသိမြင်အောင်၊ အလွန်အကြူးပေးကမ်ခြင်း၊ သိပ်သည်းသောချာစွာထားတန်သည်ကို မထား၊ သူသိသူမြင်အောင်ကြီး၍ ပြုပြင်ပြထားခြင်း၊ မိမိ၌ရှိသောဥစ္စာကို သူတပါးအားမြင်စေခြင်းငှါအလိုရှိ၍မပြတ်ပြသပြောဆိုလေ့ရှိသောမိမ္မသည်၊ ဥစ္စာ၌လော်လည်ခြင်းမည်၏။

အကျင့်၌လော်လည်ခြင်းတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်မိမ္မသည်၊ မိမိဏ္ဍန်ခြေနှင့်နေကောင်းလျက်ပင်၊ ယောကျ်ားတို့၏ အသံကို ကြားသော်လည်းကောင်း၊ မကြားသော်လည်းကောင်း၊ မိမိအိမ်ခမ်တံခါးတြခ်ပြင်အစရှိသည်၌၊ မော့မျှော်ကြည့်၍၊ တောင်လည်မြောက်ပါး၊ မျက်စိမျက်နှာမတည်မရပ်အကြိမ်များစွာ၊ နေ့ဆက်ရက်များကြည့်လေ့ရှိခြင်း၊ ခရီးသွားသောကာလ၊ ယောကျ်ားတပါးအသံကြားသော်မြင်သော်၊ မိမိမျက်နှာ ဥကျောင်းမရပ်မတည်ကြည့်လေ့ရှိသောမိမ္မသည်၊ အကျင့်၌လော်လည်ခြင်းမည်၏၊ ထိုကဲ့သို့လော်လည်ခြင်းငါးပါးတွင်၊ တပါးပါးရှိသော်၊ ငါးပါးစုံသောမိမ္မတို့ကို၊ ထင်သည်မစွန့်သင့်သေး၊ တံပြာဝါးခြမ်ဖြင့်၊ ခါး၊ တင်ပါး၊ ခြေအစရှိသည်ကိုရိုက်၍ထောင်နေအပ်၏၊ တကြိမ်နှစ်ကြိမ်သုံးကြိမ်မြောက်အောင်ဆုမ္မ၍၊ အထက်ဆိုခဲ့ပြီးသောအကျင့်ကိုပယ်လျက်ငြိမ်သက်၊ ကောင်းမွန်စွာကျင့်သွင်းကျော်သင့်ချေ၊ ကြွာချေသော်၊ မယားပိုင်ထိုက်သည်ကိုစုစေမှကြွာပိုင်မည်၊ ထိုကဲ့သို့ဆုမ္မမြစ်တားလျက်၊ အခါများစွာကျင့်သောမယားဖြစ်ကလည်း၊ ပါရင်းတိုပါရင်းရှင်ယူစေ၍၊ နှစ်ပါးစုံပွားများသော ဥစ္စာရပ်ကိုလည်းလင်ယူစေ၍၊ ထိုမယားကိုစွန့်ပိုင်စေ၊ ဥစ္စာတည်းမရှိမူ၊ ကိုယ်ဖိုးမယူသော၊ စွန့်ပိုင်သည်သာဖြစ်သည်၊ ထိုကဲ့သို့ကြွင်းသောမိမ္မပင်ဖြစ်သော်လည်း၊ လင်ကမကြွာ၊ မထားကကြွာမည်ဆိုလျှင်၊ နှစ်ပါးစုံရှိရှိသမျှကိုလင်အလုံးယူစေ၍၊ ချင့်ကိုယ်ဖိုးကိုလင်အားပေးစေလည်းဟူ၏၊ ကိုယ်ဖိုးတွင်တဝက်လည်းဟူ၏၊ တင်ငြိမ်ဖွင့်တင်မြဲကိုသာသိမ်းစေဟု၊ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

တနည်းမစွန့်ရာသောမယား၌၊ အကျင့်ခြောက်ပါးဟူသည်ကား၊ အကြင်မိမ္မသည်၊ သေရည်သောက်ခြင်းလည်းတပါး၊   ၊ အိမ်ထောင်ပစ္စည်းကို၌၊ သိမ်းဆည်းမရှိခြင်းလည်းတပါး၊   ၊ လင်ကိုပြောဆိုရာ၌၊ မိုက်ရိုင်း၍ဆိုလေ့ရှိခြင်းလည်းတပါး၊   ၊ ကွယ်ရာလင်၏ကျေးဇူး၊ မဲ့ကဲ့ရဲ့ပြောဆိုခြင်းလည်းတပါး၊   ၊ တအိမ်တပါးသို့လည်လာသွား၍၊ ကြမ်း

Improprieties with regard to property are: If a woman puts things outside the house (in the verandah) which ought to be placed in, or things inside the house which ought to be out, if, although having little to spare, she spends much from ostentation; if she makes large unsuitable presents without the knowledge of her husband; if she places things in exposed places that people may see them, though they ought to be carefully put away; if she is constantly making a display of her wealth to others, these are called improprieties with regard to property.

Improprieties with regard to behaviour: If a woman, who ought to behave with proper reserve on hearing the voice of other men (than her husband,) or even without hearing voices, looks out of the door of the platform outside her house in all directions, never keeping her eyes or face still; or if on going along the road, on hearing the voice of a man, or seeing him, she immediately turns her head and face to look at him, this is called impropriety in behaviour.

A man may not put away a wife who is guilty of any or all of these improprieties; he has a right to chastise her with a bullock-driver's wand or split bamboo on the loins, posteriors, or feet. If after one, two, or three chastisements, she quietly lays aside her bad habits and lives correctly, it is not proper to separate from her. If they do separate, it shall only be permitted on the husband giving her all she is entitled to. If after frequent correction, she still continues her bad habits, let each take the property they had in possession at the time of marriage; let the husband take all the property acquired by both during the time of their living together, and let him put her away. If they have no property, he shall not take her price; he shall only have the right to divorce her. If her habits are those above detailed, and she wish to separate, contrary to the inclination of her husband, let him take all their mutual property, and let the wife pay him also her price; so it is written. One half of her price is also laid down. If there be any debts, let her alone bear them. Thus the sage recluse said.

The six habits, actions, for which a wife shall not be put away are these: 1st, drinking intoxicating drinks; 2nd, having no order or neatness in her domestic economy; 3rd, scolding her husband; 4th, who, forgetting benefits, reviles her husband in his absence; 5th, who is in the habit of going to other houses, and frequently sitting and talking there without reason; 6th, who is in the habit of stand-

များစွာအကြောင်းမရှိဘဲပြောဆိုနေထိုင်လေ့ရှိခြင်းလည်းတပေါ။ ။ အိမ်တံခါးဝဝယ်အကြောင်းမရှိဘဲ၊ အခါကာလကိုမသောတ်၊ သောတ်အသံ၊သူတပါးခိုက်ရန်ပြုသောအသံကိုကြည့်လေ့မျှော်လင့်နားထောင်လေ့ပြုခြင်းလည်းတပါး။ ။ဤသို့ခြောက်ပါးအကြောင်းအရာတွင်တပါးပါး ဖြစ်စေ၊ အလေ့ပြုကျင့်သောမယားကိုမစွန့်ရာသေး။ အထက်ဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်း၊သုံးကြိမ်မြောက်ဆုံးမ၍ထောင်နေစေ၊ မနိုင်ထဲကျင့်ကျင့်ပြန်လျှင်၊အထက်မှာသည်အတိုင်းဖြစ်စေ၊ တရားကြောင်းနည်းလမ်းဟူ၍ ယူ၊ရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

၄၃။ စွန့်ရာသောမယားငါးယောက်။

စွန့်ရာသောမယားငါးယောက်ဟူသည်ကား၊အကြင်လင်မယားခေါင်းဖော်နေကြ၍၊ရှစ်နှစ်၊ဆယ်နှစ်မြောက်တိုင်အောင်သွီးသားမမွေးမမြင်သောမိန်းမို့သည်လည်းတပါး။ ။သွီးရှစ်ယောက်ဆယ်နှစ်တိုင်အောင်မွေး၍၊သားယောက်ျားမမွေးသောမိမ္မလည်းတပါး။ ။ရူနာ၊ဗရင်ကိုနာ၊ဝတ်ရွးစွဲသောမိမ္မလည်းတပါး။ ။အမျိုး၏အကျင့်ကိုစွန့်သောမိမ္မလည်းတပါး။ ။မိမိလင်အလိုသို့မလိုက်၊ဆန့်မျှသောမိမ္မလည်းတပါး၊ ဤငါးပါးသောမိမ္မတို့ကိုလင်တို့စွန့်ရာ၏ဟူသတည်း။ စွန့်ရာ၏ဆိုရာ၌၊ ဥစ္စာအလုံးကိုမပေးမူ၍စွန့်စေခြင်းမဟုတ်။ လင်သည်မယားတပါးနေသော်၊အေးပိုင်စေ၊ချင်းတို့မတားဆီးပိုင်ဖြစ်၍၊စွန့်စေရာရောက်သတည်း။ ထိုမှတပါး၊ ဤအရာကိုရှစ်နှစ်၊ ဆယ်နှစ်တိုင်အောင်နေ၍ မမွေးသောမိမ္မကိုအမြိုဆိုပြီး၊ မိမ္မတွင်အကြောင်းပါခြင်းတပါး။

ယောက်ျားတွင်လည်းအကြောင်းပါခြင်းတပါးရှိသည်။ အကြင်မယားတွင်သာသန္ဓေမရ၊ သွီးသားမရှိ၊ သူတပါးနှင့် ယောက်ျားလင်ဖြစ်သူကျင်လည်၍သားသွီးမွေးပေကလည်း၊ မိမ္မတွင်သာ အပြစ်မှန်သည်၊ယောက်ျားတွင်အပြစ်မရှိဖြစ်သော့ကြောင့်၊ သားမမွေးသောမိမ္မသည် မြို့သည်မည်၏။

တနည်းဆိုတုံအံ့၊ပါးမုန်းရှိခြင်း၊မုတ်ဆိပ်မွေးရှည်ခြင်း၊ခြေငယ်၊ထက်ကြီးခြင်း၊အသွားမမှန်ခြင်း၊ရင်သားမရှိခြင်းသည်၊မြို့သည်မည်၏၊ ထိုသို့မြို့သောမိမ္မကိုအကြင်လူတို့သည်၊ ကြမ်တပြေးတည်းနေထိုင်၍၊တရားစကားမပြောမနာအပ်၊တဘဝကယုတ်သောအကျင့်ကြောင့်ဖြစ်သည်ဟူ၊ ထိုမိမ္မကိုလင်သည်စွန့်ပိုင်လေ၏ဟူ၊ရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။ ။ထိုသို့စွန့်ပိုင်ခြင်း၌၊မယားကပါသောဝတ္ထုဥစ္စာကိုလင်မယူပိုင်ချေ၊ရင်ဥစ္စာနှင့်၊မိမ္မ၏ရှင်းလင်းစေ၊ ဥစ္စာမပါ၊နှစ်ပါးစုံကြိုစည်သောအကြောင်းနှံ့၊ ဖြစ်ပွားသော

ing in the door of the house without reference to the time of the day, and on hearing mens' voices, looking out and listening.

A man shall not put away a wife for one or all of these habits, but as it is laid down above, let him correct her three times. If he continue to live with her, if he cannot master her, and she continues her former habits, let the decision be the same as above; let the law in both cases be the same.

43rd. The five kinds of wives who may be put away.

The five kinds of wives who may be put away are these: If a man and wife have lived together eight or ten years, and had no children, the wife is a barren woman; a woman who has had eight or ten female children, and no son; a woman who is afflicted with leprosy or epilepsy; a woman who does not conform to the habits of her class; a woman who will not act according to the desires of her husband, who has not equal love for him; these five women a husband may put away.

By putting away, is not meant that he may take all the property and put her away, but if he wishes he may take another wife, and (a wife as above) shall have no right to oppose his wishes; thus she may be said to be put away. This is one point in this matter.

A woman who has lived with her husband eight or ten years, and had no children, is said to be barren: but sometimes the cause is with the man, sometimes with the woman. A wife who does not conceive, who has no children, if the husband begets children with another woman, the fault is with the woman, and because there is no fault in the man, the woman is said to be barren.

I will relate another case: A woman having long mustaches or whiskers, small feet, and large hands, who walks with an irregular step, and who has no breasts, is called barren. With such a barren woman it is improper for other people to sit on the same level, or to converse on religious subjects, because it is the consequence of bad deeds in a former state of existence; a husband may put away such a woman; thus the sage recluse said. But in putting her away, the husband shall have no right to take the property she brought with her at marriage; let him give it up. If the wife brought no property with her at marriage, and there be property acquired by the exertions of both since, the women have one tenth and all her clothes and orna-

ဥစ္စာရှိလျှင်၊ ဆယ်ဖို့တဖို့နှင့်။ ချင့်ဝတ်စားတန်ဆာကိုအလုံးမိမ္မထူ၍၊ လင်
စွန့်ပိုင်စေ၊ ။ယောကျ်ားသည်။ သူတပါးနှင့်နေရာ၊သားသမီးမမွေး၊
မမြင်မှန်ပေကလည်း။ ယောကျ်ားတွင်သာပါချေသည်၊ မိမ္မကိုမြူသည်မဆို
ဆာချေ။မြူသည်ဆို၍ကွာမိအံ့။မကွာပိုင်ချေ၊ယောကျ်ားကွာလိုချေ၍၊ထိုမိမ္မ
မကွာလိုလျှင်၊ နှစ်ပါးစုံပိုင်ထိုက်သောဥစ္စာကိုမယားသို့စုပေး၍ ကွာစေထု၊
ဆိုတော်မူ၏၊ ။အကြင်မယားသည်။သမီးရှစ်ယောက်၊ဆယ်ယောက်
မွေး၍၊သားယောကျ်ားမမွေးသော်။စွန့်ပိုင်၏ဆိုခြင်းဌ်၊ အကျယ်ဆိုပေအံ့၊
ဥစ္စာသက်ရှိ၊သက်မဲ့ကိုမပေးမူ၍၊မိမ္မကိုစွန့်ပြစ်ပိုင်စေမဆို၊ ။မိမ္မရ
တနာထက်၊ သားယောကျ်ား ရတနာ အမြတ်ကို ရလို၍၊ မိမ္မတပါးသို့ထင်
သွားလာနေထိုင်လျှင်။ မယားသည် လင်အားမဆိုပိုင်၊ မယားအား၊ ကာမ
ရာကကို စွန့်ခြင်းဌ်သာ စွန့်ပိုင်သည်ကိုရည်၍ ဆိုခြင်းဖြစ်သည်၊ ၎င်းမိမ္မ
အတိ၊ ရှစ်ယောက်။ကိုးယောက်။တဆယ်တိုင်အောင်မွေး၍သားယောကျ်ား၊
မရှိထု၊လင်စွန့်၍ကွာလိုချေလျှင်၊နှစ်ဦးပိုင်ထိုက်သောဥစ္စာကို ထက်ဝက်ပြု
၍၊မယားအားတဝက်ပေးစေ။ တင်မြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေဟု၊ ဆရာတို့
ဆို၏၊ ။ဤကားသောကမှုတည်း။ ။ခစ္စကံအကြောင်းကိုဆိုကုံ
ပေအံ့။ ။ကိကိမည်သောမင်းတွင်၊သမီးသုံးယောက်မွေးသည်၊ထိုသမီးသုံး
ယောက်တို့သည်အတုမရှိ၊အိမ်ယာမထောင်၊တရားဌ်မွေ့လျော်ကြ၍၊ငါတို့
ဘုရားရှင်ဂေါတမလက်ထက်တော်ဌ်၊ပိသာခါရှင်ဒေမာဥပလဝ်ထုထင်၍၊
ဖြစ်လာ ကြခြင်းကို၊ ကျမ်းဆို ချေသည်ဖြစ်သော ကြောင့်၊ မိမ္မမွေးသော
မယားကို၊ အယုတ်မဆိုပိုင်ချေ။ ယောကျ်ားပင်ဖြစ်သော်လည်း၊ ကောင်း
သောအကျင့်မရှိက၊အယုတ်တည်း၊ ။မိမ္မပင်ဖြစ်သော်လည်း၊ကောင်း
သောအကျင့်ရှိပေက၊အမြတ်တည်းဟုတရားကျမ်းကန်သော၏၊ ။ဤကို
ထောက်သဖြင့်၊ပညာရှိတို့ဆင်ခြင်၍စီရင်ရာ၏ဟူသတည်း။

အနာချောဂါရှိသောမိမ္မဟူသည်ကား၊ နူနာ၊ ဖရင်ဂျီနာ၊ ဝတ် ရူးသည်
ဖြင့်၊ရှိမှန်းကိုသိလျက်၊ဥစ္စာပစ္စည်းရှိသည်ကိုရည်၍၊ ယောကျ်ားထောင်နေ
ချေအံ့၊မစွန့်ပိုင်ချေ၊ ထိုမိမ္မဌ်ရှိသောရောဂါလွတ်ကင်းအောင်၊ ဆေးမှတို့ဖြင့်
ကြပ်မကုစေဦး၊ထိုသို့ကုမ၍၊မလွတ်ချေလျှင်၊ထိုမိမ္မဌ်ရှိသောပစ္စည်း၊ကို၊ထင်
အလုံးသိမ်းထား၍၊ထိုမယားအား၊ရောဂါမပျောက်သမျှကုမစေ၊သေသော်
လည်းသင်းဂြိုဟ်စေ၊ကာမကိုသာစွန့်ရာသည်ကိုရည်၍၊ စွန့်ပိုင်၏ဆိုခြင်း
တည်း၊ ။ထိုသို့ကာမကိုစွန့်၍၊တပါးသောသူတို့ကိုထောင်နေခြင်း၊တွင်၊
ငါသို့သာထောင်နေရကောင်းသည်၊ရောဂါကြီးသောသူဆိုငြားသော်လည်း၊
မဆိုစပိုင်၊ကာမဌ်စွန့်ပိုင်သတည်း၊ထိုမယားကိုမကျွေးမမွေး၊မပြုစုဥစ္စာကို

ments, and let the husband put her away. If the man on taking another wife shall have no children, the fault is with the man, and the woman ought not to be called barren; he shall have no right to separate from her under the plea of barrenness. If the man wishes to separate and the woman does not, let the man give the whole of the property to the woman, and so let them separate. Thus the royal sage hath said I will state more fully the law in which it is said a wife who has had eight or nine daughters may be put away.. It is not meant that the husband has a right to put her away without giving her her property, animate and inanimate; but if he wishes for precious male children, which are superior to females, he shall take another woman, and the wife shall have no right to prevent him; he has only a right to discontinue connubial connection with her. If she have borne, without any male child, eight, nine, or ten female children, and the husband wishes to put her away, let him; having divided all the property of both into two parts, give one half to the wife, and let them pay the debts in the same proportions. Thus the ancient teachers have said. This is only in a worldly, temporal sense. I will state what is contained in the law of Gaudama. There were three daughters born to king Ke-ke, and there were none like unto them, for none of the three took husbands, but were happy in studying the scriptures, and in the time of our lord Gaudama they became, as is well known, Withakha, Sheng-dayma, Oopalawoon. Because it is thus written in the sacred book, it is not right to say a wife who bears only daughters is degraded. Even a man, if he has no good habits, is worthless, and a woman, if her habits are good, may be excellent. This is written in the book of the laws, and by keeping this in mind, wise men are to decide after due deliberation.

Of a diseased woman it is said: If a man, knowing a woman to be afflicted with leprosy or epilepsy, shall take her to wife with a view of obtaining her property, he shall not put her away; let him employ physicians to relieve her from her disease, and attend on her himself. If by the treatment adopted she is not relieved, let him take possession of all her property, attend to her, and procure for her medical treatment until her disease is cured; or if she die, let him bury her. Let him only cease to have connubial connection with her. If after he has thus ceased to have connection with her, and taken another wife, the sorely diseased party shall say she also has a claim for marital rights, it shall not be allowed; it is lawful for the man to cease having connection with her. If he take the property of his diseased

l without taking care of her, enjoy himself with another wife, ead man of the district, or her relations or friends, take pos- of all her property, animate and inanimate, and support her. said.

other case: if after marriage, in accordance with her fate, being free from the influence of former bad deeds, she shall sed, let the man employ physicians to attend her. If she be d, and the husband take another wife, let him have a right . If she (the wife) say he ought not to cease intercourse , let him give her a bare subsistence and separate from her. isband wishes to separate, and the diseased wife will not con- t says she will take her subsistence, let him give her one ll their property, and let them separate. If they have chil- t half of the property be given to them, and let them take heir mother. It is not said the husband has a right to take roperty and separate: he shall only cease connubial connec-

rning putting away a woman who does not conform to the f her class, but addicts herself to low habits, it is thus said: man, without regard to the credit of her family, takes a para- r without the knowledge of her husband steals or conceals erty, it is not said the husband shall only cease connubial in- e with her: her habits are bad; she has certainly no regard nour of her family. For this reason, let him take all the pro- ld have a right to put her away.

woman who will not comply with her husband's desires, it is r desires are not toward him, her wishes are not the same. e last instance, let him have a right to put such a woman

he law by which a husband and wife may be compelled to se- parate, though they do not wish it themselves.

aw when a husband and wife, though they do not themselves to separate, may be obliged to do so: If a daughter, living e protection of her father and mother, shall, without their run off with a man, though she may have had ten children, igh she and her husband do not wish to separate, but to live , if the parents of the woman wish to separate them, they e the power. Thus Menoo, the sage recluse, said.

h. The law when a husband has a right to sell his wife.

case in which a husband has a right to sell his wife is this: a husband and wife have lived together very happily, the wife e a paramour, and she have neither debts nor property, let band have a right to sell her.

သာထိုလင်ယူ၍၊မယားတပါးသို့ကျေးမွေးနေချေလျှင်၊ထိုအရပ်ဝယ်ရှိသော သူကြီးမိဘဆွေမျိုးညာတိ၊ ရပ်ဆွေ[illegible]ရှုးတို့၊ ထိုအနားရှိသော မိမ္မ၏ဥစ္စာ သက်ရှိ၊သက်မဲ့ကိုသိမ်းယူ၍ကျေးမွေ[illegible]ဟုဆိုတော်မူ၏။

တနည်းလည်း၊အကြင်လင်မယားထောင်နေပြီးမှ၊ကံအားလျော်စွာဖိပါ ကဝတ်မကောင်း၍စွဲလမ်းလျှင်၊ သမားနှင့်ကုမစေ၊ ကုမ၍မချမ်းသာလျှင်၊ လင် မယားနေလည်းနေပိုင်စေ၊ ငါသို့ကားမပေးကောင်းသည်၊ မယားဆိုလျှင်၊ ဝတ်စားရုံမျှသာပေးကာမ်၍မွေးစေ၊ လင်သည်ကွာလို၍၊ရောဂါစွဲကပ်သော မယားကမကွာနိူင်ပါ၊အကျွေးအမွေးကိုခံပါမည်ဆိုလျှင်၊နှစ်ပါးစုံပိုင်ထိုက် သောဥစ္စာကို၊မယားအားတဝက်ပေး၍ကွာစေဟု ဆိုတော်မူ၏၊၎င်တွင်သွီး သားရှိပေကလည်း၊ထိုသားသွီးတို့အား၊တဝက်ဥစ္စာကိုပေး၍ထွီး၊ကျွေးမွေး စေ၊ကျန်ဥစ္စာအလုံးကိုလင်ယူ၍ကွာပိုင်စေဆိုခြင်းမဟုတ်၊ကာမစွန့်ပိုင်း၊ ဆိုခြင်းဖြစ်သတည်း။

အမျိုးတို့အကျင့်ကိုစွန့်၍၊ယုတ်သောအကျင့်ကိုကျင့်သောမိမ္မတို့ကိုစွန့် ရာ၏ဟူသည်ကား၊အကြင်မိမ္မသည်၊အမျိုးကိုမစောင့်၊သယောက်မျှားကိုမ ထားခြင်း၊လင်မသိရအောင်ဥစ္စာ၌ခိုးဝှက်ခြင်းပြုသောမိမ္မဖြစ်က၊ကာမကို သာစွန့်စေမဆို၊ကိုယ်အကျင့်ယုတ်ပြီ၊ မျိုးမစောင့်ဖြစ်သောကြောင့်၊ဥစ္စာ သက်ရှိ၊သက်မဲ့ကိုသိမ်း၍အလုံးစွန့်ပိုင်စေဟူသတည်း။

လင်၏အလိုသို့မလိုက်သောမိမ္မဟူသည်ကား၊ ကာမရာဂကို၊လင်အား ဆန္ဒမတူရှိသည်သူဖြစ်ကလည်း၊၎င်မိမ္မကိုနည်းတူစွန့်ပိုင်စေဟူသတည်း။

၄၄။ လင်မယားတို့ကွာမည်မဆိုကြဘဲ၊ကွာပိုင်သောတရားတပါး။

လင်မယားတို့ကွာမည်မဆိုဘဲ၊ကွာပိုင်သောတရားတပါးဟူသည်ကား၊ အကြင်မိဘအုပ်ထိန်းသောသွီးသည်၊မိဘမပေးစားဘဲ၊ယောက်ျားနှင့်အလို တူပြေးလိုက်သွား၍၊သားတကျိတ်ပင်မြင်လျက်ရှိပြီးသည်သူကိုလည်း၊ကွာ မည်နှစ်ဦးမဆိုနေလိုကြ၏၊ ဆိုပြားသော်လည်း၊ထိုမိမ္မမိဘခွဲခွာက၊ကွာပိုင် စေဟု၊မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၄၅။ မယားကိုလင်ရောင်းစားပိုင်သောတရားတပါး။

မယားကိုလင်ရောင်းစားပိုင်သောတရားတပါးဟူသည်ကား၊အကြင် လင်နှင့်မယား၊ ချမ်းသာစွာထောင်နေ၍ရှိပြီးမှ၊ မယားသည်မျှောက်မထား မှန်လျှင်၊ဥစ္စာတင်မြီမရှိကားရောင်းစားပို[illegible]စေဟုဆိုတော်မူ၏။

wife, and without taking care of her, enjoy himself with another wife, let the head man of the district, or her relations or friends, take possession of all her property, animate and inanimate, and support her. This is said.

In another case; if after marriage, in accordance with her fate, and not being free from the influence of former bad deeds, she shall be attacked, let the man employ physicians to attend her. If she be not cured, and the husband take another wife, let him have a right to do so. If she (the wife) say he ought not to cease intercourse with her, let him give her a bare subsistence and separate from her. If the husband wishes to separate, and the diseased wife will not consent, but says she will take her subsistence, let him give her one half of all their property, and let them separate. If they have children, let half of the property be given to them, and let them take care of their mother. It is not said the husband has a right to take all the property and separate; he shall only cease connubial connection.

Concerning putting away a woman who does not conform to the habits of her class, but addicts herself to low habits, it is thus said: If a woman, without regard to the credit of her family, takes a paramour, or without the knowledge of her husband steals or conceals his property, it is not said the husband shall only cease connubial intercourse with her; her habits are bad; she has certainly no regard to the honor of her family. For this reason, let him take all the property, and have a right to put her away.

Of a woman who will not comply with her husband's desires, it is said, her desires are not toward him, her wishes are not the same. As in the last instance, let him have a right to put such a woman away.

44th. The law by which a husband and wife may be compelled to separate, though they do not wish it themselves.

The law when a husband and wife, though they do not themselves propose to separate, may be obliged to do so: If a daughter, living under the protection of her father and mother, shall, without their consent, run off with a man, though she may have had ten children, and though she and her husband do not wish to separate, but to live together, if the parents of the woman wish to separate them, they shall have the power. Thus Menoo, the sage recluse, said.

45th. The law when a husband has a right to sell his wife.

The case in which a husband has a right to sell his wife is this: If after a husband and wife have lived together very happily, the wife shall take a paramour, and she have neither debts nor property, let the husband have a right to sell her.

၄၆။ လင်ကိုမယားကျိန်ဆဲပိုင်သောအကြောင်းရှစ်ပါး။

လင်ကိုမယားကျိန်ဆဲပိုင်သည် အကြောင်းရှစ်ပါးဟူသည်ကား။ လင်မယားနှစ်ယောက်ထောင်နေကြရာတွင်။ မစားရတတ်။ မဝတ်ရတတ်မှိ၍၊ ဆင်းရဲ၏။ ထိုသို့ဆင်းရဲရာတွင်။ လင်သည်အကြံအစည်မရှိ။ မယားသာကြံစည်၍ ကျွေးမွေးခြင်း၌။ လင်ကိုမယား ကျိန်ဆဲမိ၍။ အပြစ်မရှိခြင်း တပါးတည်း။ ။အကြင်လင်၌။ ရူးနှာ။ နူနာအစရှိသည်ဖြင့်စွဲလမ်းရာတွင်၊ ကျိန်ဆဲမိလည်း။ အပြစ်မရှိတပါး။ ။အကြင်လင်သည်။ ယောကျ်ားတို့၏အင်္ဂါ၌။ စွမ်သန်ခြင်းမရှိ၊ စွမ်အားလျော့နည်း၍။ အလုပ်အဆောင်အကြံအစည်မရခြင်းကြောင့်ကျိန်ဆဲမိခြင်း၌အပြစ်မရှိတပါး။ ။အကြင်လင်သည်။ ရတနာသုံးပါး၌မသိမကြည်ညို ခြင်း။ ကောင်းသည်ဆိုးသည်ကိုမသိရှိသောအမိုက်နှင့်မကင်းရှိသောလင်ကို။ ကျိန်ဆဲမိလည်း အပြစ်မရှိခြင်းတပါး။ ။အကြင်လင်သည်။လူတို့တွင်အတတ်နှစ်ပါးရှိသည်။ နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ နှုတ်အတတ်။ လက်အတတ်ရှိသည်ကိုဆိုသတည်း။ ထိုအတတ်နှစ်ပါးတွင်။ တပါးပါးကိုတတ်လျက်။ အိပ်ကာ စားကာသာနေ၍။ ပျင်းသောလင်ကို။ မယားကျိန်ဆဲမိခြင်း၌။ အပြစ်မရှိခြင်းတပါး။ ။အကြင်လင်သည်။ မယားအား။ ကာမကိုအလွန်အလိုကြီးခြင်း၌။ ဆဲမိခြင်း၌လည်း။ အပြစ်မရှိတပါး။ ။အကြင်လင်သည်။ မယားအားမသွားမရောက်။ ပြည်ထိတန်ဆာဖြစ်သောမိမ္မလေလွင့်ရာသို့ဆုမ္မမနိုင်၍။ ကြိမ်ဖန်များစွာ သွားလာခြင်း၌။ ကျိန်ဆဲခြင်းတွင်အပြစ်မရှိတပါး။ ။အကြင်လင်သည်။ သုမယား၊ သုသမီးကြေးကျွန်အစရှိသည်ကိုကြိမ်ဖန်များစွာခိုးကြောင်ပြု၍ပြစ်မှားခြင်း၊ အလောင်းအစားကြူး၍အဖန်များစွာလျော်ပေးရခြင်း၌ မယားကျိန်မိသော်လည်း။ အပြစ်မရှိတပါးတည်း။ ။ဤသို့အကြောင်းရှစ်ပါးတွင်။ တပါးပါးကြောင့်။ ကျိန်ဆဲမိသော်လည်း အပြစ်မရှိ။ လင်ကကွာလိုသည်ဆိုပြားသော်လည်း။ နှစ်ဦးစိတ်တူကွာ။ နှစ်ပါးစုံပိုင်ထိုက်သည်ကိုအညီယူ၍ကွာစေ။ ဆဲရေးသောမယားဖြစ်သည်။ လောကဝယ်ကွာပိုင်သောတရား။ ဥစ္စာအလုံးကိုရပိုင်သောတရားမရှိချေဟု။ ဆရာတော်တို့ဆို၏။ ။ဓမ္မကံမှာလင်ဖြစ်သည်တကြောင်း။ ယောကျ်ားနှင့်မိမ္မဖြစ်သည်တကြောင်းကိုထောက်၍။ လင်တောသွားမုတ်ဆိုးတောင့်လေးမျှား ဝတ်စားသားငါးကို။ ဆီးကြိုကမ်းလှမ်းခြင်း၌။ လင်ဝတ်ပြေသောမယားဖြစ်၍။ အဆက်ဆက်ကောင်းကျိုးပေးခြင်း၊ လင်ပြုသောအမှုအကျင့်ကို။ စိတ်မတူသော်လည်း။ လင်အလိုသို့လိုက်၍၊ နိုးသေစွာပြုခြင်း ဟူသောအကြောင်းအရာသည်။ မယားမြတ်မည်၏၊ ငရဲမှကင်း၍။ နတ်ရွာနိဗ္ဗာန်လမ်းကြောင်းမှန်သည်ကိုထောက်လျှင်။ ဓမ္မကံကြောင်း

46th. The eight reasons for which a woman has a right to imprecate evil on, and to abuse her husband.

The eight causes, for which a woman has a right to abuse and imprecate evil on her husband, are these: 1st, when a husband and wife are living together in a state of poverty, by which they are pinched for food and raiment, and though in this state of poverty, the husband cannot contrive any thing for their subsistence, and all their support depends on the wife, if she happen to abuse him, she is not to be held in fault: 2nd, if a husband be sorely afflicted with leprosy, epilepsy, asthma, or diseases of that kind, and a wife happen to abuse him, she shall not be held in fault: 3rd, if a husband is diseased in his private parts, and his strength so diminished that he is unable to work, and his wife happen to abuse him, she is not to be held in fault: 4th, if a husband does not know the three precious things, the para, the law, and the priests, and has no pleasure in them, or if he is a fool, who does not know a good man from a bad, and his wife happen to abuse him, she shall not be held in fault: 5th, if a husband has skill in handicraft, or the gift of eloquence, yet only sleeps and eats, if a wife abuse such a lazy husband, she shall not be held in fault: 6th, if a husband is excessive in his venereal appetite towards his wife, and she happen to abuse him, she shall not be held in fault: 7th, if a husband does not hold connubial intercourse with his wife, but frequents the houses of loose public women, and his wife cannot prevail on him by advice, but he still continues his course, if she abuse him, she shall not be held in fault: 8th, if a husband is frequently incontinent with the wives, daughters, and slaves of other people, frequently bets and loses his money, and has to pay, if his wife happen to abuse him, she shall not be held in fault.

If a woman happen to abuse her husband for any of these eight causes, no fault shall be imputed to her, and if the husband sue for a divorce, he shall only obtain it as by mutual consent: let them divide the property equally and separate. There is no law in the world that, because a woman is an abusive wife, her husband shall separate and take all the property; this all teachers have said. But in the book of sacred law, it is written that because, for one reason, the man is her husband, and for another, that he is a man, and the wife a woman, if the husband be a hunter, and she hand him his quiver, bow, arrows, his clothes and food, and receives his game or fish on his return, as she is a wife who assists in completing her husband, her conduct gives her the advantage of good deeds through all future transmigrations. If though she does not approve of her husband's habits, she respectfully yields to his wishes; on this account she is called an excellent wife; she is freed from hell; this is the true road to the Nat country. According to the Damakan, though the woman

sees faults in her husband, she must not abuse him. This being the sacred law, a wife ought to conduct herself with the greatest propriety.

47th. The law when a wife can put away her husband.

The law when a wife can put away her husband is this: *

Another matter I will state is the four sources of pride in a woman: 1st, when a woman thinks, "I am of a good family, and my husband is of a low one," this is pride of class; 2nd, if a woman who is said by many people to possess the five perfections in her members, which are, good hair, good flesh, good skin, good bones, proper age, if she be praised by many people as possessing these perfections, and her husband's figure and appearance are ordinary, and on these grounds does not submit to her husband's control, but is disrespectful to him, this is pride of appearance: 3rd, if a woman with much property marries a man who has none, and reflecting that she is the owner of the property, speaks disrespectfully and superciliously to her husband, or if her husband and herself having much wealth, she on this ground speaks improperly to other people, this is pride of wealth: 4th, if a woman thinks that her relatives and friends are numerous, and that her husband has few or none, and on this ground speaks disrespectfully to him or others, this is pride of family. A woman with these four descriptions of pride is not to be put away; let the husband correct her three times. In correcting her, he is not to beat her with his elbow or fists, or the bight of a rope, or with a large stick, or kick her on the breasts, or stamp on her neck; this is the treatment of a slave or adulterous wife, and setting these aside, he may beat her with a carter's rod or the palm of his hand, on the loins, buttocks, or feet. If after having chastised her three times, she continue her former habits, it is confirmed pride; let him have the power to put her away. Even if the wife does not wish to separate, let the husband have the right to do so, and let the whole of the property of both be divided equally; on these terms let them seperate.

* Note. This paragraph is too abominably indecent to be translated.

If under these circumstances the husband does not wish to separate, and the wife does, let her take all her origiual property, and bear all their mutual debts. If there be any mutual property, let the husband have it; if there be none, and the woman have original property, possessed by her before marriage, let it be divided into four shares, and let the husband have one; and if she had original debts, let her bear them all, and also their mutual debts (incurred after marriage.) If they have no debts or property, let the wife pay the proper price of her body to the husband, and let them separate.

There are five kinds of anger toward a wife and children; they are these: If a wife acts improperly in any way, her husband should at first reprove with mild language, and take no further notice of it. If a child acts in a way disrespectful to its parents, or speaks disrespectfully to them, it should be looked over for the first time; but children who do the same a second time may be put to shame by not allowing them to enter the house, and refusing them food and clothes. If after this they shall repeat their offence, their hands and feet may be tied with a cord, and they may be exposed to the heat of the sun. Should they after that repeat the offence, they may be beaten with a part of a split bamboo; and if they shall again repeat their offence, all the property they possess may be taken away; and if they still again repeat the offence, they may be turned away altogether.

As regards separation, if the wife refuse her consent, and the husband insist on a separation, let them separate as by mutual consent; let each take what property they originally brought, and divide equally what they have acquired since marriage, and pay the debts in the same proportions. In case of the husband correcting the wife for these faults without wishing to separate, if the wife does wish it, let each take their original property, and let the wife have no share of property acquired during their marriage, but pay all the debts incurred (in that time.)

If the children continue the above offences, and are not to be prevented by correction, let the parents take all their property, and let them have no share in their inheritance; they are children who may be driven off by setting dogs at them. This is the law, and the five offences wherein the husband may correct the wife, and parents their children, with anger. If after being thus corrected, they behave in a correct and proper manner, let the children have their share in the inheritance, and the wife shall not be put away. If a wife, after correction as now described, promises to behave well, and keeps her promise, and the husband puts her away, let each have their original property, and let the wife have all the property acquired during marriage, and the husband pay all the debts incurred mutually, because

the wife, having received correction, conducts herself in the manner of a wife like a slave.

As regards the children, if after their parents have many times corrected them, they comply with their wishes, contribute to their support, and conduct themselves with the greatest propriety, let the have a share in the inheritance. Why is this?—because they atte again to the words of their parents, like one who has been relieve from hell, and conducts himself so as to reach the country of the nat This the son of the king of Bymahs, the sage recluse called Menc said.

Thus in the twelfth volume of the Menoo Kyay, the seven kinds wives, and from the three ways of contracting marriage, to the sep ration of man and wife, is contained in full.

END OF THE TWELFTH VOLUME.

LAWS OF MENOO.

THE THIRTEENTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

ip the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE VOLUME.

aw as regards betting, either coolly or in a passion, on ani- inanimate things, and whether bets, large or small, are to be not.

:cellent king! I will first treat of large bets. If any one, in n or not in a passion, shall bet that it will rain at a certain it the earth will at a certain time open, or make a noise, and bets that it will not; or that a certain hill on a given day will down or become higher or lower, and another bets that it ; or on a certain day that the wind will be red or white, yel- lack, and another shall bet that it will not: or that on a cer- streams, rivers, or brooks will dry up, or take their course in direction, and another shall say that they will not—these are of fools; whether the stakes be deposited or not, or the bet fore witnesses and on a written engagement, the money shall aid In this case both parties are foolish. Thus Menoo, the luse, said.

other case of extreme betting: betting a heap of rice, paddy, grain, barley or cotton, as large as the earth, a pile of cloth e clouds, an ocean of butter, milk, ghee, butter-milk, or vin. ms, gold or silver, as heavy as mount Myenmo—this is a less- iption of extreme betting. It is mere foolish boasting. Such neither be won or lost; let the better be free.

ထိုမှတပါး၊သက်မဲ့လောင်းရာ၊ကစားရာအခြင်းကား၊ တဆယ်ကိုးပါး
အပြားရှိ၏၊

တဆယ်ကိုးပါးဟူသည်ကား၊ ရင်တစ်၊ တံကျစ်တစ်၊ လေးကွက်
တစ်၊သစ်စေ့ဆုပ်စုံမတစ်၊သစ်စေ့တွင်း စ်၊သေသပိဋ္ဌာမျိုးတစ်၊ကျောက်
အုပ်မြေခဲဒုတ်ဖှာ်ကန်အနီးအဝေး င့်အနိမ့်နှင့်ဆိုခြင်းတစ်၊ဖဲရိုက်တစ်၊
ပဆစ်တစ်၊အဝေးအနီးအတည့် ခြင်းတစ်၊ကြက်ပေါင်တစ်၊ ဂုံညင်း
တစ်၊ ၊ဤအခြင်းအရ က် ပိုင်းပြုတိုင်းမှန်၍၊နိုင်သူစားပိုင်၏၊
ထိုသို့စားပိုင်ရာ၌၊လက်ရောက်သ ်င်စေ၊လက်မရောက်က၊မစားပိုင်၊

ရေကူး၊ရေရောက်၊မရောက်၊ငုပ နိုင်၊မနေနိုင်လောင်းခြင်းတပါး၊
သစ်ပင်တက်နိုင်၊မတက်နိုင်စေဟုလေ းခြင်းတပါး၊ ၊အခုန်အရွေ
ရောက်၊မရောက်၊ထိမထိလောင်းခြင်းတပါး၊ ၊ဒုတ်ဓါးလှံ်သေနတ်လေး
ရှမရှ၊စူးမစူးလောင်းခြင်းတပါး၊ ချိနိုင်၏၊မချိနိုင်၊ထမ်းနိုင်၏၊မထမ်း
နိုင်လောင်းခြင်းတပါး၊ ၊ဤငါးပါးသောလောင်းတန်းမှာ၊ပြုသုနိုင်
လျှင်ဆိုတိုင်း၊ လောင်းတိုင်းလက်ရောက်ဖြစ်စေ၊ လက်မရောက်ဖြစ်စေ၊ အ
လောင်းကိုစားပိုင်စေ၊ ၊တနည်း ဆိုပေတုံအံ့၊ငုင်ငါးပါးကိုလောင်း
ကြရာ၊စိတ်ပေါ့သူအသက်တန်းတွင်း၊ဆယ်စုတစုမပြည့်မရောက်သေး၊သော
သူဖြစ်၍၊ဆိုဆိုသမျှစကားအတိုင်း၊ရှုံးရာကိုလည်းမစားရာ၊အလျှင်းလွှတ်
စေ၊ရေကူး၊သစ်ပင်တက်၊ဓါးခုပ်လှံ်ထိုးကြောင့်သေချေသော်၊ သေခမ်းသေ
နားကိုသင်းပြုပ်စေ၊ သေသူမိဘအအုပ်ပေါက်ဖော်သားချင်းတို့အား၊ ငွေ
အကျပ်သုံးဆယ်တွက်၍၊ အတက်တဆယ်သင့်၊ သုံးပိသာငွေကိုလျှော်စေ၊
အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ စိတ်ပေါ့လူငယ်တရားမဝင်ကို လှည့်ပတ်
ရာရောက်ချေသောကြောင့်တည်း၊ ၊စိတ်သဘောတူ၊သူသိသူကြား
ဖြစ်သည်မဆိုသာချေ၊ စိတ်ကိုစိတ် အစိုးမရ၊ ဆုံးဆမသိချေသည်ဖြစ်၍
ဆိုသတည်း၊ ၊ဆွေမျိုးဉာတိ ါက်ဖော်မရှိ၊ သေသူချည်းသာဖြစ်
ချေလျှင်၊အလောင်းအစားပြုသူက၊ရှုံးနိုင်စားပိုင်စေ၊သင်းပြုပ်သဖြင့်အပြစ်
မရှိ၊ချင့်ကျိုးနာလျှင်၊ငုင်ကျိုးနာသူကို၊လွှတ်အောင်ကုမစေ၊ ၊မိဘ
ပေါက်ဖော်အမျိုးရင်းတို့အသိအမြင်လောင်းဆိုကြသည်ဖြစ်က၊ ရှုံးနိုင်စား
ပိုင်စေ၊သေကျိုးနာလည်း၊အပြစ်မရှိ၊ ချင့်အအုပ်မိဘပေါက်ဖော်ဉာတိတို့
တာဝန်တည်း၊

လူနှစ်ယောက်၊အပြေးအမြန်သ သာ၊သစ်ပင်ပန်းတုန်းတိုင်စိုက်မှတ်
၍၊ အပြေးပြိုင်ကြရာမှာ၊ နိုင်သူကလ ရောက်၊ လက်မရောက်ဖြစ်စေ၊ အ
လောင်းကိုစားပိုင်စေ၊ရှုံးသောသူသ တွင်းကျွန်သော်၊ ခလုပ်ဆူးငြောင့်

etting on inanimate things, there are nineteen kinds. 1. Teat —chess; 2. Tagyeet, (obsolete;) 3. Lay-guet—checkers; 4 -ma—odd or even; 5. Tweng-khya—resembling the game of :s, called by school-boys "Three-holes," but played with seeds; ıy-tha-weed-dya—guessing what is in the closed hand; 7. ıg the height or distance of a stone, a brick, a stick, or a lump th; 8. cards; 9. dominoes; 10. shooting or throwing at a 11. kyet-poung; 12. khong-gnyeen, like a game of marbles, ayed with large beans. In these matters the winner has a ɔ be paid, but only what he receives on the spot; he shall have ıt to sue afterwards for any balance still unpaid. In betting, nming a distance, or staying a certain time under water, climb-es, leaping, being invulnerable to stick, sword, spear, musket , lifting a weight, or carrying it, in all bets on these five mat-e whole amount betted shall be paid to the winner, whether kes were deposited or not.

I state another case in betting on these five matters. If one e a fool, or have not completed one tenth of the age of man, shall not be paid. If in swimming, climbing a tree, cutting sword, or thrusting with a spear, he (the fool or child) shall life, let the other party pay the expenses of his funeral, and pay as compensation to the parents or relatives of the de-the price of ten men, reckoning each at thirty tickals, or three d tickals of silver. Why is this?—because it amounts to a on practised on a fool, or a child not of legal age. A plea of consent before witnesses shall not avail; the deceased had power of judging or reflecting. If the deceased had no rela-t the other party be paid if he win, and let him not pay if he t him be free from penalty, except the payment of the fune-nses as regards the death. But if the fool or child have his roken, or is injured, let the other party support him till he s. If the parents or relatives were witnesses to the bet, let it as it may be lost or won, and let (the sane party) be free from on account of the death of the other, or any injury he may it was the duty of his parents or relatives who were over protect him. If two men have a debt regarding their swift-running, and put up a mark or fix upon a tree as the goal e, let the debt be recoverable, whether payment was made tarting or not. If the loser fall into a hole or hollow, knock

ထိခိုက်စူးမိသော်၊ ညှိတွယ်၍လဲသော်၊ လောင်းတန်းဆို့ချောင်းတွင်ထဝထ်အား စေဆိုတုံ၏၊ ရှုံးမည်မြင်ရာတွင်၊ လည်းတန်ပြုသော်၊ လောင်းတန်းရုံးအ တိုင်းစားစေ၊ အပြေးအသွားအမြန်လောင်းရာ၌၊ ရန်ငါးပါးထင်းအောင် ခလုပ်ဆူညှောင့်တွင်းမရှိ၊ ညီညွတ်ရာမှာ၊ ပြေးသွားလောင်းကြရမည်မြင်း စီး၍အပြေးအမြန်လောင်းကြရာမှာ၊ အသက်မှိုသည်ဖြစ်သည်၊ ထက်ရောက် လက်မရောက်မဆိုသာ၊ လောင်းတိုင်းပေးစေ၊ ထိုသို့စီးနင်းပြိုင်ရာ၊ အတိုင် မှတ်သဥ်အရပ်သို့၊ ထိုမြင်းမရောက်မှီ၊ ၎င်မြင်းသေသော်၊ တဝက်ပေးစေ၊ အ တိုင်ထားရာအညီရောက်၍သေသော်၊ အပြစ်မရှိ၊ လောင်းတန်းလွှတ်ကြစေ၊

ဆင်တိုက်၊ ကျွဲတိုက်၊ နွားတိုက်၊ ဆိပ်တိုက်၊ သိုးတိုက်တို့မှာလည်း၊ အ ချိန်နာရီထား၍တိုက်ကြရာတွင်၊ ပြေးသော်ဆိုတိုင်းလက်ရောက်၊ လက်မ ရောက်နိုင်သူကစားစေ၊ ဆိုင်၍ခွေခတ်ကြရာ၊ ခြေလက်ပြိုကျ၍၊ ဆိုင်၍မ ခွေဝန့်မှိုသော်၊ ထက်ဝက်ပေးစေ၊ သေသော်လည်း၊ ထက်ဝက်ကိုပေးစေ၊ ၅ ကားအရှုံးအနိုင်အပြေးကိုဆုံးဖြတ်သောတရားတည်း၊ ။ သို့ကားမဟုတ် တုံ၊ သေစိမ့်၊ ကျိုးစိမ့်ဆိုကြ၍ တိုက်ခတ်ကြရာသေလျှင်ကျိုးလျှင်၊ ဆိုတိုင်း လက်ရောက်မရောက်စားပိုင်စေ၊ သေသည်၊ ကျိုးသည်မှာ၊ ဆင်ကျွဲနွားဆိပ် သိုးတို့၏အရှင်သခင်ကံသာတည်း၊ ။

ကြက်တိုက်ခါတိုက်၊ ငုံးတိုက်ဝမ်ပဲတိုက်၊ အတောင်ရှိသောအရာတို့ကို တိုက်ကြရာမှာ၊ လက်ရောက်မရောက်မဆိုသာ၊ နိုင်သူစားစေ၊ ၎င်အနက်မှို မှာ၊ အိမ်ခိုစင်အရောက်၊ အသွေးအခေါ်လွှတ်၍၊ လောင်းကြရာမှာလည်း၊ ဆိုတိုင်းရောက်ချေသော်၊ ရောက်သူကစားပိုင်စေ၊ သိမ်းစွန်ရဲတို့အမှုကြောင့် ရောက်မိရောက်ရာ၊ ရောက်သော်လည်း၊ ထိုတိရစ္ဆာန်တို့အသက်ကိုကြောက် ၍ဝင်ရောက်ခြင်းဖြစ်လေသည်၊ နိုင်သည် မဆိုသာသေး၊ ထိုတကြိမ်ထပ် လွှတ်စေ၊ နောက်တကြိမ်လွှတ်စေဦး၊ နောက်လွှတ်ရာ၊ ဆိုခဲ့ပြီးသောအ မရှိ၊ ဆိုတိုင်းမှန်၍နိုင်လျှင်၊ လက်ရောက်၊ မရောက်မဆိုသာ၊ လောင်းတန်း ကိုစားစေ၊

လှေလှည်းပြိုင်ကြရာမှာလည်း၊ ပန်းတုံးတိုင်အမှတ်အသားထား၍ပြိုင် လှော်နိုင်ကြလျှင်၊ နိုင်သူလက်ရောက်၊ မရောက်၊ စားစေ၊ ထိုလှေ၊ ထိုလှည်း သည်ကွဲပေါက်ပျက်စီးလျှင်၊ အလောင်းကိုလက်ရောက်၊ လက်မရောက်မ အမှုကင်း လွှတ်ကြစေ၊ နှင်သည်နွားသေလည်း ရှုံးစေမဆိုသာ၊ ထပ်လွှတ် ကြစေ၊

သူနှစ်ယောက်၊ အရှုံးအနိုင်တိုင်း၍၊ သတ်ကြရာလောင်းထားတန်းအ ရောက်၊ လက်မရောက်မဆိုသာ၊ နိုင်သူစားပိုင်စေ၊ ထိုသို့လောင်းကြရာ၌

his foot against a stump, or run a thorn or a spike into it, or catching his foot in any thing shall fall, let him only pay half the debt; but though this is said, it must be a real, not a pretended fall; if it is not real, let him pay the whole. In running for a bet, the ground chosen must be level, and free from the five enemies, stumps, thorns, spikes, holes, and hollows.

In betting on the swiftness of a horse with a rider on his back, it is a living creature; the bet must be paid whether the stakes were deposited or not. If one of the horses shall die on the ground marked out for the race before it reaches the goal, let the owner pay half. If it die close to the winning post, let him not lose; let him not pay the bet.

In elephant, buffalo, bull, goat, or ram fighting, if one shall run within the time noted by a time measurer, let the winner be paid, whether the stakes had been deposited or not. If in fighting, by butting or striking, a fore or hind leg, or a horn be broken, and the animal will not continue the fight, let half the bet be paid, or if he die, let half be paid. In this bet, the losing or winning of the bet depends altogether on one or the other running away, unless it be specially agreed that killing or breaking a limb be considered losing; in that case let the amount betted, whether staked or not, be recoverable in full: it is the luck of the owner of the animal.

In fighting cocks, partridges, ducks, or decoy pigeons, or bets on winged animals, there shall be no difference; whether the stakes have been deposited or not, let the winner be entitled to recover it. In this same bet of letting pigeons loose to decoy others, if the pigeon of one party lure the wild or strange pigeon to the house, let the owner of the house to which he comes have a right to recover. In case a hawk or kite is encountered, and the pigeon takes shelter in the first place it comes to, it is the fear of death that drove the animal in; the owner of the other shall not say he has won; he shall not recover his bet for that time; let them start again, and if there be no birds of prey in the way, let the winner have a right to recover his bet, whether the stakes were deposited or not.

In racing boats or carts, if a goal has been fixed, and one party shall win, let him recover, whether the stakes were deposited or not. If the boat or cart be broken, the bet shall not be paid, whether the stakes were deposited or not; let the loser be free, or if the bullocks die, let it not be paid. If no accident happen to the boat, cart, or bullocks, let the winner have a right to recover.

As regards bets on two men fighting, who have been measured and matched, there shall be no distinction, whether the stakes were deposited or not: let the winner have a right to the amount. In this bet,

အရင်းသည်ချင်းလောင်းခြင်းတပါး၊ အခြားပွဲနေ့၊ ပွဲသဘာတို့ဝင်၍[illegible]
ခြင်းတပါး၊ ထိုနှစ်ပါးတို့တွင်၊ အရင်းကိုတည်ပြီးလျှင်၊ အလေးအထားထား၍
လောင်းရာ၌၊ ဥစ္စာလက်ရောက်မထုတ်သမျှမစားရရာ၊ အထုတ်အရေး
ရှိ၊ မြော်ကိုဆိုခြင်း၊ အားမြောက်ကြလေသည်၊ လွှတ်ကြစေ၊ ထိုအလောင်း
တို့သည်၊ ဆင်မြင်း၊ ကျွဲနွား၊ ကျွန်၊ ရွှေငွေ၊ ကြေး၊ သံ၊ စပါး၊ အထည်အထိမ်းကို
လက်ရောက်ငင်ပြလောင်းသော်၊ နိုင်သူစားပိုင်စေ၊ ရွှေလျှင်ဆိုထိုင်[illegible]
ငှင်ဆိုခဲ့ပြီးသောဥစ္စာရပ်ကိုမမြင်ရ၊ လောင်းသူတွင်ထည်းမရှိမှန်းသိလျှင်
ဖြစ်က၊ လေးစုတစုစားစေ၊ မယားသားသမီးပေါက်ဖော်တို့ကိုလောင်း[illegible] အ
ထားသည်၊ သူသိသူကြားဆိုသော်လည်း၊ ထိုမယားသားသမီးပေါက်ဖော်ကို
မသိမကြားမမြင်ရကား၊ နိုင်သည်ဟုမရရာ၊ အစုအဆထည်း မစားရရာ၊
ထက်ရောက်ပြခေါ်မြင်ရသိရ၍ဝန်ခံသော်မူကား၊ လောင်းထိန်း၊ ဆိုထိုင်ရ
ကြစေ၊

မည်သည့်မြို့ရွာမှာ၊ ကျောင်းဇရပ်ဆိပ်၊ သစ်ပင်၊ တော၊ ချောင်းမြောင်း၊
မှူးမြစ်တို့သည်၊ အရှေ့အနောက်တောင်မြောက်လေးတောင့်တွင်၊ မည်သည့်
တောင့်ကသစ်ပင်အရှည်အတို၊ အကြီးအငယ်၊ ကူ၊ ကျောင်းဘုရားမှာလည်း၊
အကြီးအငယ်၊ အနိမ့်အမြင့်ဆို၍လောင်းကြအံ့၊ တဦးက၊ သည်အတိုင်းမ
ဟုတ်၊ ပြိုင်၍လောင်းခြင်းငှါ၊ လက်မရောက်က၊ လေးစုတစု၊ လက်ရောက်၊
ထက်ဝက်မှန်သူကစားစေ၊ ၊တဦးကမှန်သည်၊ သို့အကြီးအငယ်၊ အနိမ့်အ
မြင့်၊ အနေအထိုင်အရပ်ဒေသနှင့်ဆိုမည်၊ တဦးကသို့သာဖြစ်သည်မဆိုဘဲ၊
မဟုတ်မမှန်သာဆို၍လောင်းကြရာမှာ၊ ရှုံးနိုင်ရှိသည်ဟုမစားကြရာ၊ ကန်း
လွှတ်ကြစေ၊ ဆိုခဲ့ပြီးသမျှအလောင်းကို၊ ထိုပွဲတွင်မပေးလျှင်၊ ကိုင်၍တောင်း
ရာ၏၊ ပွဲပျက်၍သွားပြီးနောက်၊ အရပ်တပါး၌ရသင့်သည်ဆို၍၊ လောင်း
တန်းလက်ရောက်ကိုဆွဲကိုင်၍တောင်းငေ လျှင်၊ နည်းများမဆို၊ ထိုအကိုင်ခံရ
သောသူတို့က၊ ပေးရန်မှန်သမျှကိုလွှတ်၊ ၊မကိုင်မငင်အသာအယာတောင်း
သည်ဖြစ်လျှင်၊ ဆိုရင်းအတိုင်းရသင့်သည်မှန်သမျှဥစ္စာကိုရစေ၊ မှန်မှ
နှန်းဘက်စုံသော်လည်းကောင်း၊ ထီးကျိုးစည်ပေါက်သော်လည်းကောင်း၊
သက္ကရာဇ်ပြိုသော်လည်းကောင်း၊ မှိုနိစင်ပေးစင်ထက်ရောက်[illegible]
သည်၊ ပွဲတွင်ပင်ဖြစ်သော်လည်းပစေ၊ မရကြသာပြီ၊ အလောင်းဖြစ်သည်။
ကင်းလွှတ်ကြစေ၊ ဤသို့လောင်းတန်းကြရာ၌၊ ဓားကပ်ပိုးချိုက်၍၊ ဒါးဓားပိ
ပင့်၍လည်းကောင်း၊ ရှေ့အခတ်နှမောင်းကိုမြိုပင့်၍လည်းကောင်း၊ လက်
ခြေတို့ကိုမြှောက်ကား၊ ကခုန်၍လည်းကောင်း၊ မြေကြီးကိုခြေဆောင့်၊ လက်
ဝါးပုတ်ခတ်၍၊ ကခုန်လောင်းခြင်းသည်၊ ရှင်သောနှစ်သုံးဝမ်ခြောက်ခြင်း

there is betting by the parties fighting themselves, and bets made by other people of the assembly. If a sum as an earnest be parted, and the parties bet two or three times that amount, nothing not actually staked shall be recovered; the sums laid beyond this are mere matters of boasting; let them not be paid. If the thing betted, elephant, horse, buffalo, bullock, slave, gold, silver, copper, rice, paddy, or clothes, has been made over, let it be kept, and if it be redeemable, let it be redeemed at the price agreed on. If the property betted be not seen, and it is known the party betting does not possess it, let the winner only have a right to recover one fourth part of the bet.

If a wife, children, or relatives be betted, though it be by a written engagement, and before witnesses, if the party betted does not hear or know of the bet, the winner shall not be entitled to recover, nor any portion of their value. If they be brought and handed over, or shown, seen, and are consenting, let the whole amount of the bet be paid.

If one shall bet that in a particular town or village, a convent, zayat, house, tree, jungle, river, canal, or brook, is east or west, north or south, or any of the intermediate points; that a tree is of a certain height or size; or a cave, convent, or pagoda of a certain size; and another shall bet that it is only so much, if the stakes be not deposited, let the winner have a right to one fourth of the amount. If it be paid down at once, let him have one half. But if one shall bet, distinctly giving their dimensions, distance, or situation, and the other shall merely deny that they are correct, without stating his distance, dimensions, or situation, if he loses he shall not pay; let him be free.

In all the bets now laid down, the loser may be arrested for the amount at once in the assembly in which the bets were made; but if after the assembly has broken up and the people dispersed, the winner arrest the loser in any other place, whether the bet be a large or a small one, let the person who has undergone the arrest be free; but if it be quietly demanded without laying hold of the person, let it be paid. If whilst weighing out the amount, or even if it be paid over and taken up in the assembly in which it was lost, a new king shall succeed to the throne, an usurper depose the reigning king, or a new era be commenced, let it be no bet; the winner shall not recover.

If in this bet one party has girded up his loins, or tucked up the front of his cloth, or thrown about his arms, dancing, leaping, stamping on the ground, or beating it with the palms of his hands, and bet

ဖြစ်ကြ၍၊ အဈက်မရှိဘဲလောင်းခြင်းယူ၍မှတ်ရာ၏၊ ရှုံးထုံးသောအ
ဟူ၍၊ မိဘ၊ နင်သင်ဆိုခြင်း၊ ဆဲခြင်း၊ လက်သီးဆုပ်၍၊ ထတ်မောင်းထေ
ရိုးတမ်ရန်းခြင်း၊ အောက် ပိုးကိုလုံး အောင်ကျိုက်ခြင်း၊ အံသွားကြိတ်ခြင်း
ခမ်ကိုက်ခြင်း၊ နိုင်မည်သူဖြစ်စေ၊ ရှုံးမည်သူဖြစ်စေ၊ တဦးကဖြ၍၊ တဦးက
နှုတ်ညို၊ မပြုမကျင့်သင့်လည်း၊ လက်ရောက်မရှိသမျှ၊ ရှုံးသူ၊ နိုင်သူတို့
တိုင်းပေးယူစားကြစေ၊ နှစ်ဦးလက်မထိ၊ နည်းတူပြုသည်း အပြစ်မရှိ၊ ထမ်း
လွှတ်စေ၊ ထုံမှတပါး၊ ငါတ်ရှိ ညှိုင်ပြိုဘကားယု၊ ကိုင်ငင်မိုးတွင်မကိုင်မငင်ဆဲ
ဦးဆံဆွဲခြင်း၊ ထောင်းသတ်ခြင်း၊ မြေနှင့်ကျောက်ခြင်း၊ အဝတ်ထိုးတိ၍
လည်ပင်းလည်ထိုင်ကိုးဖက်ညှစ်၍ပြုသော်၊ ကျင်ငယ်နှင့်ပန်းသော်၊ ထွေး
နှင့်ထွေးသော်၊ မစင်နှင့်သိမ်ကျုံကိုင်ဖက်သော်၊ ကြိုးနှင့်ဖြစ်စေ၊ ထတ်မြိုကို
တုတ်သော်၊ မျက်မှောင်ပြူးသော်၊ ဒုတ်လှံကန်နှင့်ရိုက်သော်၊ နားရွဲ့သွား
ကျိုး၊ အကန်း၊ သွေးမိးသွေးယိုအိုသော်၊ လိုးထုလိုးပွတ်ရောင်ရမ်ကွဲ၍ထိုထိ
လုံးခြုံသော်၊ သေသော်၊ အထက်ဒါဏ်မှုကိုမိရင်ချက်အတိုင်း၊ တစုံတရာအပြစ်
နှင့်ဒါဏ်ချ ပြုသည်သူကလျော်စု နှင့်အလောင်းကြေး ငွေ ၃ ကျပ်ထမ်းရစေ၍
သာသျှင်၊ သာလျောက်၊ နည်းသျှင်၊ နည်းလျောက်လျော်ပေးကြစေ၊ ထွန်ရ
ကမင်းဒါဏ်ကိုခံစေ၊ ဤအပြစ်များလည်း၊ ဝုင်ဖြစ်စည်ဖြစ်စေ၊ ပြစ်ပြီးရောက်
အမှုမစဲခင်ဖြစ်စေ၊ အပြစ်ကိုလျော်ပေးမည်ရှိမ်းသည်အတိုင်း၊ ထတ်ရှော်
ပေးစည်ပင်ဖြစ်သောလည်း၊ ကျွဲယိုးကျွဲနွားဆက်ခံသော်၊ ထိုးကျိုး စည်ထမ်
မင်းလဲသော်၊ သတ္တရာဇ်ပြုသော်၊ ပစေးလက်ရောက်ရှိနိမပါ ဖြစ်မဆိုသအ
ပရော၊ ပယ်ရာခုနှစ်ပါး၊ ကိုးပါးပေါင်း တဆယ်ခြောက်ပါး အဝင်ဖြစ်ရှေး
ဟု၊ ဖြဟ္မာမင်းဖေသားရင်းဖြစ်သော၊ မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏
အမှုအခစား ရှေ့နေတို့မှာ၊ ရှေ့နေချင်းချင်း၊ ပေါင်ထိုးလက်ခတ်ရယ်အ
၍၊ လောင်းခြင်း၊ ငုင်ပေါင်တိုးလက်ခတ် အမှုသည် အရိုး ၃ ကျပ် ရှေ့နေ၏
လက္ခဏာနှင့်ကြိမ်းဝါး၍၊ လက်ဆုပ်လက်တမ်၊ ကြမ်မြေသည့်ထိုကိုတုတ်ခံ
၍၊ အကျက်တွက်ခြင်းနှင့်၊ အရှုံးအနိုင်ဆို၍လောင်းခြင်းသည်ပကြစေ၊ အ
မှုက်မရှိလောင်းခြင်းမှာ၊ လက်ရောက်ဖြစ်မှုရစေ၊ လက်မရောက်ထမှုရာ၊
နှစ်ဦးသားပညာအတတ်ကိုပြု၊ ဆိုကြိုးဝါးရယ်မောခြင်း၊ ပရတ်ပရယ်အမှု
ဖြစ်သည်၊ ငုင်ရှေ့နေတို့သည်၊ အမှုသည်စကားတွင်၊ ပွတ်ပွယ်ကြီးထေ်ရယ်
မောသကဲ့သို့ပြုကြ၍လျှင်၊ အပြစ်မရှိ၊ အင်တူချင်း ဖြစ်က၊ လောင်းသောအမှု
လက်ခြေလှုန်သေသအမှုပကြစေ၊ တဦးကအမှုက်မယူ၊ တဦးကအရှုက်မှုန်
ဘလောင်းဆို၍၊ လောင်းတန်းယက်ရောက်၏၊ တဦးကလောင်းတန်းအား
ကို၊ ဝန်မခံဖြစ်က၊ လက်ရောက်၊ လက်မရောက်မရှာပကြစေ၊

cheerfully, it is to be set down as betting without anger. If under the belief that one party is about to lose, a person betting shall make use of such language as, "your father and mother," "you sir," or shall abuse him, doubling his fist, stretching out his arms, girding his cloth up, grinding his teeth, or biting his lips, whether it be the person who shall win or lose, if one party shall act in this way, and the other do not, the winner shall have no right to recover the whole sum lost. If both parties betting act in the same way, but without striking a blow, the bet shall be paid; there shall be no blame. If after having won, the winner shall not demand the amount in the usual way, but shall pull his debtor's front hair, strike him with his fists or elbows, kick him, tear his clothes, seize him by his throat or neck, make water or spit on him, spatter him with filth, tie his legs and hands before or behind, beat him with a stick, tear his ear, break one of his teeth or limbs, blind one of his eyes, or bruise or wound his person so that he faint or die, let the person in fault be punished as laid down in the chapter on fines or compensation, according to the offence he has committed. Let the bet be taken into the account; if it be more than the fine, let him receive the difference; if less, let him make it up, and let him be punished criminally. In these offences, if during their progress, or before they are finally settled, even if one has agreed to pay compensation, and he be weighing out the silver, or if it be weighed out, and he is in the act of paying it, if another king succeeds to the throne, or if the king be deposed by violence, or the era be altered, let it not be paid. The recovering party shall not plead that it has been weighed out and had in hand; it comes within the seven and nine, in all sixteen cases, to be set aside. Thus the lord Menoo, the son of the king of Brmahs, has said.

Regarding the bets of advocates or vakeels, who live by that profession, made amongst themselves, laughing, and slapping their thighs or shoulders; if in this way, slapping the thigh or shoulder, a vakeel, on the strength of his principal being a man of rank and wealth, pushes out and draws in his hand, or slaps the floor or the ground, and bets in anger on the result of the suit, let the bet not be paid. If it was not made in anger, let only what was staked be paid; if nothing was deposited, let it not be paid. If two vakeels boast of their science and learning laughingly, it is a joke; if they do this regarding a cause (under trial) and both equally, there is no offence. If the conduct of both was the same, and a blow was struck, let not the bet be paid. If one party is in anger and the other is not, and they bet, and stake the amount, if one expressly states that he does not accept the bet, it is null and shall not be paid, whether the money

နှစ်ဦးသားအမျက်နှင့်လောင်းကြသော်၊ထက်ရောက်သည်ကို၊မိုးချုပ်
ကြစေ၊လက်မရောက်သမျှပစေ၊တဦးကအရှားထက်ခြေလွန်သော်၊ အင်္ဂါ
ချင်းတွက်၍ချအပြစ်လွတ်စေ၊ သာလွန်သူ၊ နှုတ်လျှင်နှုတ်လျော်ထိ၊ ထက်
လျှင်လက်လျော်၊အပြစ်ကိုလျော်စေ၊အမှုသည်မထိုတ်မတွန်းဖြစ်ထဲအရှု
သည်တိုက်တွန်း၍ ရွှေ့နေ ပြု ရပါချေမူ၊ အညီအမျှအပြစ်ကိုခံစေ၊ အဘယ်
ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ အမှုသည်အမှုကိုရွှေ့ဆောင်ရွက်ပြုရာအမှုသည်
စိတ်ပါကိုယ်ရောက်ဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်း၊ ၊အခြားအရှုတိုတိုက်
တွန်းလျှင်၊တိုက်တွန်းသူတစု၊လက်ခြေနှုတ်လွန်သူနှစ်စုခံရလေသည်၊အရှု
နှင့်မနှုန်းမတူသာချေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ ဝဏ္ဏကိုရွှေ့နေအရှု
သည်တို့ညီအမျှစားယူကြသည်အရာဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်း၊ ၊ထိုမှ
လောင်းတန်းကြီး၊လောင်းတန်းငယ်၊လက်ရောက်၊ထက်မရောက်၊ထိုအရှဲ
ဖြစ်ရာ၊နှစ်ဦးသားလောင်းတန်းပြုကြသူတို့၊ သေရည်သေရက်သောက်စား
ရစ်ဝလျက်ရှိသည်၊ထင်ရှားဖြစ်မူ၊ဆိုခဲ့သမျှတွင်၊မသောက်မစားမရှိစေ
ရှိ၊အမှုတွင်သာတည်စေ၊သောက်စားရစ်ဝကြ၍၊မိုက်ရန်ဖြစ်စေ၊အလောင်း
အစားဖြစ်ကြသမျှမှာပကြစေ၊လက်ရောက်လက်မရောက်၊မဆိုသာ၊ ရုန်းရှု
တက်သောသူ၏သဘောသည်၊ဆင်မှုန်ရစ်နှင့်တူ၏၊ အ ရူးမျိုးဆွေထည်းအ
လွန်တည်းဟု၊မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊ ၊တောအရပ်
ဖြစ်စေ၊ဆိတ်ကွယ်ရာအရပ်၌ဖြစ်စေ၊ လောင်းကြသမျှမှာ၊ကွယ်ကြ၍သက်
သေမရှိ၊နှစ်ဦးသားသစ္စာပြုစေ၊နှစ်ဦးသားသစ္စာပြုဝန့်ကြလျှင်၊အပြစ်လွှတ်
စေ၊ တဦးကသစ္စာမပြုဝန့်လျှင်၊ ပြုဝန့်သူစကားအတိုင်းမှန်စေ၍၊အရှုံးဖြစ်
လျှင်၊လေးစုတစုအပြစ်ပြန်စေ၊ရထိုက်သောသူ၊သစ္စာပြုဝန့်ချေလျှင်၊အစေ
ပေးစေ၊ရစေ၊ ထိုလောင်းသူတို့၊သေပျောက်ရှောင်ထိန်းသော်၊ မယားသား
သမီးမိဘအတူနေတို့၊ဝန်မခံမသိက၊နိုင်သူတို့အလောင်းနှင့်စပ်သမျှအရှုကို
မတောင်းရရာလွတ်စေ၊ ၊ထိုမှ၍မှဆိုခဲ့ပြီးသမျှစကားအရပ်ရပ်ကို
ပြည်ရှင်မင်းမှစ၍၊သေနာပတိအမတ်စစ်သူကြီး၊ဆံရာ၊တရားသူကြီး၊မြို့စာ
သူကြီး၊မြို့ကွပ်၊မြေတိုင်၊အကြီးအအုပ်ပြုသမျှတို့က၊ငုင်အမှုကိုမပြုရာချို
ကြနှင့်၊ပြုကျင့်သော်ကြီးစွာသောအပြစ်ဒါန်ကိုပေးမည်၊ပြည်တွင်းပြည်ပြင်
ဆိုင်အုပ်စုသားတို့အား၊ကြားသိထင်မြင်အောင်၊မောင်းကျော်စေ၊အလယ်
သတ်ခြင်း၊ ခိုးခြင်း၊သူ့သားအိမ်ရာပြစ်မှားခြင်း၊ မုသားဆိုခြင်း၊ သေရည်
သေရက်သောက်စားခြင်း၊ ခေးမြခိုးသေးမိးပွား မိုက်ပွားရန် ဆဲမိုင်ဆေး
ကြီးကဲ၊ပထက်ကာရမပြုကြနှင့်၊ ဆိုခဲ့ပြီးသမျှ အချက်ကိုပြုကျင့်လျှင်၊ကြီး
စွာသော အပြစ် ဒါန်ကိုခံရမည်၊ မောင်းကြေးနင်းကျော်၍ နှစ်သက်ကြောင်း

was staked or not. If both bet in anger, and the money is staked, let the winner have it; if it be not deposited at once, it is no bet. If one party has used more violence than the other, let a deduction be made from the amount of the bet after due consideration, so as to place them on the same footing. From the party who used most violence, if it was in language, let the deduction be made as laid down in the chapter on abusive language; if by blows, as laid down for assault. If the principals in the suit do not incite the vakeels, they shall be free from blame; let it be entirely a matter between the vakeels. If the principals do incite them, and they shall in consequence commit the offence, let them bear the punishment equally. Why is this?—because in acting as agent in the suit, he acted in accordance with the wish of his principal.

If in other matters one incite another, the party inciting shall bear one third of the fine or compensation, and the active party two; the cases are not the same. Why is this?—because the vakeel and his principal have an equal interest in the matter.

In these great and lesser bets, whether the money be staked or not, if it be evident in the assembly that both parties are drunk, of all they may have said, let only what took place before they got drunk be enforced; bets made after they have got drunk and quarrelled shall be void. There shall be no distinction as to the money being staked or not; the disposition of a drunken man is like that of a nursed elephant: it is a kind of extravagant madness. Thus the lord hermit called Menoo said

If a bet be made in the jungle or a retired place without witnesses, let both parties make oath; if both swear, there is an end of the matter. If one party will not venture to swear, let the statement of the person who will swear be taken as fact. If it be the person who made the demand who will not swear, let him pay one fourth of the amount to the other party. If he will swear, let him receive one half the amount he claims.

If one party to a bet die or abscond, and his wife, children, parents, or those who live with him did not know of the bet, and were not security, the winner shall have no right to demand any thing from them in connection with the bet.

In all that regards betting, from the king downwards, let the ministers, lords, generals, lawyers, judges, heads of cities, villages, land measurers, and all men having authority, send about the gong within and without the town to all the country under their jurisdiction, and warn the people not to do these things, and that if they do, they will certainly be severely punished. They shall also give due warning by beat of gong to the people under their rule, not to commit murder, robbery, or adultery, not to tell lies, not to drink spirits, not to commit incendiarism, and not to quarrel, fight, or oppress one another, and that if they do any of these things, they will be severely

ရသော ရဟန်းတို့ဝါဆိုရောက်တကြိမ်။ ဝေးနီးတိုင်းနိုင်ငံသို့သဝန်နှင့်သံတို
ကို၊ပြည်ရှင်မင်း၊မှူးမတ်၊ သေနာပတိတို့ကစေလွှတ်ရမည်။ ဆယ်ပါးသော
တရား၊ငါးပါးသောသီလနိစ္စကိုမြဲအောင်မြဲစ်တားဆုံးမခြင်းသည်၊ရာဇဝဋ္ဋ
နမင်းပြဋ္ဌါန်းသည်မည်၏။ထိုတိုင်းထိုပြည်နိုင်ငံအလုံး ဝပြောသာယာ၏၊စစ်
မက်မုဒိန်းခိုးသူတဏှာခဲမြေမရှိ။မိုဃ်းကောင်းရာ၏။ဤအရာကို၊ပြည်ရှင်မင်း၊
အစဉ်ဆုံးမသွင်းပြိုဟ်ရမည်။ မစောင့်မရှောက်၊အထက်သူမိုက်တို့၊ပြုကျင့်
ဘူးသောအရာကို၊မင်းကြီးလက်ထက်ရောက်သဉ်တိုင်အောင်မဆုံးစွဲကျင့်
ရိုးထင်၍ပြုကြရာ၊မစွန့်မပြစ်ကြလျှင်၊လူ့ဘွမ်လူ့ဆိုးတို့ ရှုံးသော်ပေ၊ပျော်ရ
လတ္တံ၊ အဂိါလက္ခဏာဖျက်ဆီးမည်။ မပာသာဒသာ ကိုယ်မလွှတ် ဖျက်ဆီးလ
တ္တံ၊ဆွေမျိုးညာတိ ဖျက်စီးလတ္တံဟု။ ကြောက်ရွံ့ရှိသေမိမ့် သော၌၊ ပညာ
ဖြင့်အမြင်မှိသူတို့စီရင်သောကမ္ဘာတန်ဆာဖွဲ့သတ်ကျမ်တည်းဟု၊မဟာသ
မတမင်းအား၊မနုရှင်ရသော မိန့်တော်မူ၏။

မနုအကျယ်တေရသတ္တဲပြီး၏။

punished. Once at the new year, and once at the beginning of the religious season or wahso, a proclamation should be made by beat of gong as above, and royal messengers be dispatched to the districts far and near, with orders that the ten laws and five moral duties may be firmly established. If this be done, the country will be prosperous and happy, there will be no wars, rapes, theft, or robbery, and the rains will be abundant. If the people do not keep the laws, but as has been done by foolish people previously, shall continue their evil deeds even to the time of the present king, taking it for a constantly established custom, let them see the laws, the ornaments of the world which are for a guide to all, duly enforced; and let degraded, wicked men see that bets must be paid, and winners receive their dues, or that their members, their wives, their families, or themselves, their relations, or connections will suffer. That they may thus fear and respect the laws, and that men of wisdom may decide with ease and precision, Menoo the recluse propounded to king Maha Thamada this Dammathat, or book of the law, the ornament of the world.

END OF THE THIRTEENTH VOLUME.

မနူအကျယ်စုဒ္ဒသတွဲ။

နမောတဿ။ဘဂဝတော။အရဟတော။သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

မာတိကာ။

၁။ အမှတ်ကားမနူအကျယ်စုဒ္ဒသ။တဆယ်လေးတွဲတွင်တရား။အမည်။ ဆင်။မြင်း။ ကျွဲ။ နွား။ ဆိတ်။ ဝက်။ ကြက်။ ဝမ်ဘဲ။ မသေတန်း မကျိုးတန်း မပြတ်တန်း။ သေကျိုး ပြတ်နာသည်ကိုဥပဓာတို့စစ်၍။ စီရင်ရာသောတရား တပါး။

၂။ မုတ်ဆိုးတို့ဥပဓာကိုဆိုရာ။လျော်သင့်။မလျော်သင့်တရား။တပါး။

၃။ တငါတို့အတတ်ဥပဓာအပြားနှစ်ကျော်။စီရင်ရန်တရား။တပါး။

၄။ ပန်းပွင့်ခိုးအပြစ်လျော်ရာ။မလျော်ရာဥပဓာတရားအပြား။တပါး။

၅။ ၎င်ပန်းပွင့်တုတ်။မညှိုးပန်းရှိုးမိုးသောတရား။တပါး။

၆။ ရေပန်းဥပဓာတရား။ပါး။

၇။- မြို့ရွာ။စေတီ။ကျောင်း။အိမ်ဥပဓာအပြား။စီရင်ရန်တရား။တပါး။

၈။ အမိန္ဒြေယျဘုရား။ရှင်။ ဥပဓာမင်းစသောလူအပေါင်းတို့ကို ဆိုသော တရား။တပါး။

၉။ သေခန်းဥပဓာ။လူ။တိရစ္ဆာန်တရား။နှစ်ပါး။

၁၀။ လူမှုထိမ်းမြား။ရာဥပဓာမဝင်သင့်။ဝင်သင့်တရား။တပါး။

၁၁။ ဗျား။ဖွတ်တို့ဒေသဥပဓာတရား။တပါး။

၁၂။ တအိမ်တရာကာမဂုဏ်ရှက်တင်ရာ။အိမ်ကြီး။အိမ်လယ်။အိမ်ငယ်ခွဲ ခြား။သောတရား။တပါး။

၁၃။ ၎င်အိမ်ကိုဖျက်သောစကား။တွင်။အိမ်ကြီး။ အိမ်လယ်။ အိမ်ငယ်ခွဲ။ စစ်စီရင်ရာသောတရား။တပါး။

၁၄။ ကိုယ်မကျန်းမမာ၍။မှိုင်းမိး။လှို့ရာ။သူတပါး အိမ်ကိုကူးလောင်ရာ။ အပြစ်ကိုစီရင်သောတရား။တပါး။

၁၅။ အိမ်မီးအုပ်လျက်လောင်၍။ အခြား။အိမ်သို့ကူးလောင်သောတရား။

၁၆။ ဆီမီး။ညှိ ကူး။ရာလောင်သောတရား။

LAWS OF MENOO.

THE THIRTEENTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE VOLUME.

17. Regarding a drunken man setting fire to another person's house.

18. Regarding setting fire in a passion to another's house.

19. Regarding setting fire to the house of an enemy.

20. Regarding setting fire to a garden in burning the jungle.

21. Regarding a case where a kingdom was destroyed by a drop of honey.

1st. When an elephant, horse, buffalo, bullock, goat, pig, fowl, or duck is unlawfully killed, has a limb broken or cut off, or is hurt, the law by which such cases are to be decided, after ascertaining the boundaries of the land where the injury was inflicted.

Oh excellent king! when elephants, horses, buffaloes, goats, or pigs, having an owner, are unlawfully killed, or have their limbs broken or cut off, and no one was seen in the act, in case of a suit, if the matter be between separate towns or separate villages, the district being proved, in making restitution let the animal be replaced by another, and then let the heads of villages and inhabitants examine the bounds and lands of each, and let the person who is proved to be the owner of the land on which the act was done, pay the compensation.

If it be within the village or city, it falls on the whole of the inhabitants; let the thoogyee or head man levy the amount, and make the proper restitution. If the animal be wounded with a spear or sword, let his steps be tracked; if there be marks of blood on the track, the owner of the garden or field (to which it is traced) shall not be free from fault, but shall make the restitution. The owner of the place where the animal died shall be blameless; it came there of its own accord. But when so much is not known, if no traces or cause of its death are discovered, and the owner of the city or village, the fields, lands or garden, has made restitution, if after this there are reports, or even if there be no reports, let the people who dwell in the neighbourhood, all round the place where the animal died, be tried by the ordeal of molten lead. This is not to be done at the request of the owner of the animal; but let the person that is burned restore two-fold. If the owner of the animal be burned, let him pay to the extent of what he sued for. One person only is the owner of the field or place in which the animal died; if there be inhabitants, few or many, let them all be assembled, and carefully examined both on oath and by the ordeal of molten lead, and let it be decided justly who is the party in fault. If in the same place or district one shall have a field, one a garden, and if, as has been above said, a wounded animal come upon neutral ground beween their lands, let the distance be measured, and let the person whose property is nearest to the spot where the animal was found make restitution as is just. If

ရှိလျှင်ခဲနှစ်ထောက်ကြစေ။ နှစ်ဦးသားခဲမစွန်းမညီခြင်းတူကြလျှင်၊ နှစ်ဦးသားကအစားပေးလျော်စေ။နှစ်ဦးသားအညီခဲစွန်းလောင်လျှင်၊ နှစ်ဦးသားကနှစ်ဆတက်ပေးလျော်စေ။ ။ထိုသို့တိရိစ္ဆာန်တို့သေကျိုးပြတ်နာရာတွင်၊ လေးချက် ထောင်၊ ညောင့်ထောင်။ သစ်ချွန်မောင်း ချရှိရာစစ်၍ ထိုတိရစ္ဆာန်များရာညောင့်ရာတစုံတခု ဒါန်ရာ ဒါန်ချက်ပါရှိသော်၊ ထိုတောထိုခွာတွင်တွင်ပါသည်ဒါန်ချက်ဒါန် ရာနှင့်တူညီလျှင်၊ ထိုလက်နက်ရှင်က အစားပေးစေ၊အပြစ်လွှတ်စေ။ အကြောင်းသုံးရပ်ရှိသည်မှာ။ ထိုထယ်ယာဥယည်ဒှင်တို့သည်။ငါတို့မှာ တောသားသတ္တဝါ စိုင်ဆပ်။ သမင်၊ တောဝက်၊ တောကြက်၊ တောဆင်၊ ကျွဲအစားအသောက်၊အဖျက် အဆိုးများ၍မည်သည်အရပ်က၊ မည်သည်အတိုင်လေးချက်တွင်းချညောင့်သစ်ချွန်ဘိစသည်တို့ကိုထောင်ထားသည်။ ကျွဲနွားဆိတ်၊ဝက်၊လူတို့ကိုမရောက်ပါစေနှင့်၊အထိန်းအကျောင်းတို့နှင့် ဥစ္စာရှင်တို့ကိုတိုင်ပြော ကြားဆိုရမည်ကို၊ မတိုင်မပြောအရှင်ရှိသတ္တဝါတို့ တိရိစ္ဆာန်သေပျောက်။ ကျိုးနာသော်၊ နှစ်ဆလျော်စေ၊ လူဖြစ်လျှင်ကု၍လွှတ်လျှင်ကုမစေ၊ကုမ၍မလွှတ်သေခဲ့သော်။ သေခန်းသေနားကိုခံစေ။ အသက်ဖိုးငွေအမျိုးအားတံရာကိုပေးစေ၊ ထိုသို့ထားသည်ကိုပြောဆိုတိုင်ကြားပါလျက် အထိန်းမပါ။ အထိန်းပါရောက် ၍၊ သေသော်လည်း၊ထိုတွင်းဆူးညောင့်ဘိရှင်တို့အပြစ်မရှိ၊ ကင်းလွှတ်စေဟု ရှင် မနူဆိုတော်မူ၏။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ တနည်းတုံ၊ဒေသအခြားအဝေးသားတို့မသိသော်၊ တောလည်လောက်အကြောင်းရှိလျှင်လာရောက်ကြမြဲ ဖြစ်သည်ကိုထောက်၍ မိမိတို့ထားသည်အခြင်းအရာ နှင့်ငါးရာတွင်း မြင်း တပြေး တခေါ်ခန့် ကစည်း။သစ်ခက်တား၍လမ်တွင်ထားရ မည်၊ စာလည်းအချက် အတိုင်သည်ကကိုသည်ဥပါဒ်လွှတ် သည်မလွှတ် သည်ကိုဆွဲထားစေ၊ ချင့်တို့ အကြောင်းအရာသိလျက်လာ၍ထိပါးသေသော်လည်း၊အပြစ်မရှိကလူလျှင်လူလျော်၊ တိရိစ္ဆာန်လျှင်၊တိရိစ္ဆာန်လျော်က်၊ဒေသတွင်စီရင်သည်အတိုင်း၊ထိုထားထိဥယည်၊ထိုထားသောသူတို့ပေးလျော်စေ၊ ဤကားလယ်၊ ဥယည်ဖို့ဥပဒ်ာအစောင့်အရှောက်စီရင်ရန်တရားတည်း၊

၂။ မုတ်ဆိုးတို့ဥပဒါကိုဆိုရာလျော်သင့်၊မလျော်သင့်တရားတပါး၊

မြတ်သောမင်းကြီး၊ မုတ်ဆိုးအပြားကျဥ်းခွဲငါးပါး[illegible]
ဖွဲ့၊သေနတ်နှင့်တပါး၊ညှတ်၊ကျော့ကွင်းထောင်ခြင်းတပါး၊ [illegible]

it be wished to make sure in this instance, let them also be tried by the ordeal of lead. If neither are burned, let them together make restitution; if both are burned, let both pay double.

If the dead or wounded animal bears the mark of an arrow or spike, or any particular instrument, let an enquiry be made where there are any bows, spikes of bamboo, or wood, or traps, and if they correspond with the wound on the animal, let the owner of the instrument make restitution.

There are three reasons by which to decide whether more than the simple value of the animal killed or injured shall be paid as compensation, or whether no restitution shall be made at all. If the wild animals, bison, elk, deer, hogs, jungle fowl, elephants, and tigers, come in numbers and destroy the crops of any person, let him give due warning to the head man and owners of cattle, that from such a spot to such a spot it is not safe for buffaloes, cattle, goats, pigs, or people to pass, as he has set spring-bows, holes with sharp stakes at the bottom, spikes or traps there. If he does not give such notice, and an animal having an owner shall die, or have a limb broken, or be hurt, let him restore two for one. If it be a man, and the wound is curable, let the setter of the trap support and attend on him himself, or provide a substitute. If he does not recover, but dies, let the owner of the trap pay all funeral expenses, and pay to his relations the [proper price] of his life according to his class. If after notice of setting the traps has been given, animals come and are killed, whether they have herdsmen looking after them or not, the setter of the trap shall be held free of fault. This Menoo the sage said.

Oh excellent king! besides this, as it is certain that people of different districts, from distant parts of the country, who do not know, will pass through the jungle on their usual errands or business, let the setters of traps place at a distance as far as a horse runs at one start, or as far as the sound of the voice would reach, from these engines, a branch of a tree across the path, and hang up a written notice that from thence to such a place there is danger of evil; and if after this people shall knowingly come, and are wounded or killed, the setter of the trap shall not be held in fault. If these warnings are not put up, and a man is injured, let the owner of the land who set the traps pay compensation according to the value of a man; if an animal is injured, according to the value of the animal, agreeably to the usual custom of the district. This is the law for deciding regarding the protectors of the oopazas of gardens or fields.

2nd Regarding the oopaza, bounds, vicinity, range of hunting grounds, whether the hunter shall make restitution or not.

Oh excellent king! of hunters on dry land there are five kinds: 1st, those who use poison, the bow, spear, or gun; 2nd, those who set snares and gins; 3rd, those who use nets, large or small; 4th,

ငယ်နှင့်ထောင်ခြင်းတပါး၊တွင်းကျဉ်းဆူးညောင့်ချ၍ထောင်ခြင်းတပါး၊ဤ
မောင်းလည်းညှတ်ကိုင်ဖြစ်ထား၍၊ ထောင်ခြင်းတပါး၊ ဤသို့ကြည်း၍မုတ်
ဆိုးတို့သည်ဆိုင်ရာ၊ရွာရှင်၊မြေရှင်၊ တောရှင်တို့သို့တိုင်တမ်း၍လုပ်မည်ကို
သိစေရာသည်၊ထိုမှလည်းမည်သည်အခြင်းအရာများကို၊တောဒေသအရပ်
မှာထား လုပ်ပါမည်၊ အကွက်အရပ်၊ ထိုပတ်လည်သားတို့ကိုသိစိမ့်သော
ငှါတိုင်ကြားပြောရမည်၊ ကျွဲ၊ နွား၊ မြင်း၊ ဆင်မရောက်ပါစေနှင့်၊ ယနေ့က
သည်မည်မျှရက်တိုင်အောင် ထောင်ထားကြောင်း ကိုပြသပြော ဆိုပါလျက်၊
ထိုဒေသသား၊ထိုတိရိစ္ဆာန်တို့သည်ထိခိုက်သူပါ၊မပါထိခိုက်ကျိုးနာသောသော်
လည်းအပြစ်မရှိ၊ ထိုကဲ့သို့မပြောမဆိုဖြစ်ကလည်း၊ဆိုခဲ့ပြီး သည်တိရိစ္ဆာန်၊
လူတို့အစားကို၊ မုတ်ဆိုးတို့ပေးစေ၊တ သခြားတို့ကိုလည်း သည်တွင်း
တားသည်၊မလာနှင့်၊သည်ကိုသွားရေ မှာထားပြော စာဆွဲရမည်၊ ထိုကဲ့
သို့ဖြစ်လျက်ရောက်လာ၍၊ ထိပါးသော်အပြစ်မရှိ၊ တောသွား သို့ ထုံးထား
ခြားချေပြီးသည်၊စာမရေးမသားမပြုသာချေ၊ စာကိုသစ်ပင်၌တွင်းမှတ်ရေး
ဆွဲရမည်၊ခရီးကြောင်းလမ်းလည်းပေးရမည်၊ဝါးချွန်၊သစ်ချွန်၊ မီးစကျွတ်
အုတ်စုထားရမည်၊ ထိုကိုမြင်လျှင်၊ ခရီးသွားတို့သည်၊ တောသွား ထယ်
လုပ်သားတို့၊အထိတ်မှတ်ထားချေသည်ဟုထိုဆွဲထား သောလမ်းသို့သွား
ရလိမ့်မည်၊ အကြောင်းကိုလည်းတောင်သူတောသားယာလုပ်တို့ထုံး၊ ဥ
ဓာဒေသဟုမှတ်ရာ၏၊ ၊တွင်းချညောင့်ဘိ၊ဆိုခဲ့ပြီး သမျှအခြင်းအရာ
တွင်တိရိစ္ဆာန်အသေကိုတွေ့၍၊အရှင်မသိ၊ယူချေသော်၊ တံဘိုးနှစ်ဆလျော်
စေ၊ထိုတွင်အလိုရှိလူတို့စောင့်နေဖျက်ယူ၍အပါး အနီးအရပ်တွင်တိရိစ္ဆာန်
အမြီးအရေဥကျွောင်း၊အစွယ်၊ဦးပြိုပ်တို့ကိုထားရာ၏၊ထိုတွင်သခင်ရောက်
၍ထုတ်တိုင်အလိုရှိ၍ယူပါသည်၊ အဖိုးပေး၍ ဖျက်ယူပေသည်ဆိုလျှင်၊ထို
တိရိစ္ဆာန်သေ၊ တံဘိုးထိုးစံကိုပေးယူစေ၊ အပြစ်လွှတ်စေ၊ ၎င်းအရာတွင်သေ
သောအကောင်ပုတ်ကိုတွေ့၍၊ ဖျက်ယူစားမိသော်အပြစ်လွှတ်စေ၊ အရေ၊
အမြီး၊ပြိုပ်၊ အစွယ်တောသွားသခင်တို့တွေ့လျှင်၊ယူစေပေးစေ၊ ချင့်ထိန်း
မသိမ်းအပုတ်အနံ့ရှိလေသည်၊ထိုတွင်အပုတ်ဖြစ် လည်းအပုတ်အထိုက်ယူ
မည်ဆိုလျှင်စားပြီးသမျှပလပ်စေ၊

ထိုအပုတ်အသား၊အရေ၊အစွယ်၊အမြီး၊ ပြိုပ်တို့ကိုတောသွား၊ဥစ္စာရှင်
ကယူမည်ဆိုလျှင်ယူစေ၊ အဖိုးပေးကောင်းသည်ဆိုလျှင်၊ထိုအနံ့အနယ်ယူရာ၊
တံဘိုးကိုပေးယူကြစေ၊စားမိသမျှမှာအပြစ်မရှိ၊အဖိုးကင်းလွှတ်စေ၊ဤအား၊
ထိုအရာအချက်တွင်၊ သားတို့၏ကာလသည်၊ သေ၍သုံးရက်မြောက်သော
အခါ၊အပြစ်မရှိ၊ကျိုး၊ငှက်၊ကျား၊ခွေး၊ လင်ဒ၊ ဝံလိုစားသောအကြောင်းရှိ

those who set pitfalls with sharp stakes at the bottom; 5th, those who set heavy substances which fall and crush, spring snares which fly up and suspend, or spring traps which squeeze the animal, and spring bows. Hunters on dry land, when they set their engines, shall make known to the owners of the village, the land, or the jungle, and also to the inhabitants in the vicinity of the spot, that they intend to set such or such an engine in such a spot, warning them not to allow buffaloes, cattle, horses, or elephants, to come there from such a day to such a day. If after this the inhabitants of the place or their cattle, with or without a keeper, shall be wounded, struck, or killed, the hunter is not in fault. If he do not give warning in this way, let him replace the value of the man or animal mentioned above. For people of another district he shall hang up a notice not to go to such a place, or in such a direction. If he do so, and they nevertheless go there, and are hit or killed, he is not in fault; he has done what the custom of forest hunters requires of him. He shall not set his engines without a written notice; the writing shall be either suspended on a tree or cut in it, and shall indicate the road that may be travelled with safety. He shall also make a collection of sharpened bamboo sticks, sticks whose points have been hardened with fire, stones, or bricks, and on seeing them, travellers, wanderers in the jungle, and cultivators, will know that they are placed for marks or guides, and will follow the road indicated.

If a dead animal be taken from a pitfall, press, or any engine without the knowledge of the owner, let double the price be paid. But if a person wanting the animal shall wait there and cut it up, and put the tail, skin, head, tusks, or horns in the vicinity of the trap, and on the arrival of the owner shall tell him the truth, that, wanting the animal, he had taken and cut it up, and would pay the price, let only the usual price of the animal be paid and received; he shall not be held in fault. If a dead animal is found putrid, and is cut up and eaten by any one, let him be held free of fault. If the hunter shall see the skin, tail, horns, or tusks, let him take them; the animal had become putrid through his carelessness in not visiting his traps. Should he say that stinking as it is, he will take what remains of it, let nothing be paid for the portion that has been eaten. If the hunter says he will take the putrid flesh, skin, tusks, tail, and horns, let him do so; if he refuse to take it and demand payment, let only the proper value of the deteriorated meat be paid; let nothing be paid for what has been eaten. This is said with reference to the time meat will keep; if it be the third day, there is no blame to be imputed If crows, vultures, tigers, dogs, or adjutants have commen-

ရှိကလည်း၊ဖျက်ယူ၊လူတို့မှာအပြစ်မရှိ။ကင်းလွတ်စေ။ ဤကားတောသွားတို့၏ထုံးစံတည်း။ ။တောသွားတို့လက်နက်၊ တောသားတိရိစ္ဆာန်တို့ကိုဆိုခဲ့ပြီးသောတွင်း၊ ညှောင့်၊ လေးချက် ပိုက်ကိုင်ရိုက်ကိုင်ပြစ်သပိ၊ ကျိုးကွင်း၊အနှောနှင့်၊ ထိုအရပ်က ကွာ၍၊အခြားသောရာတွေ့လျှင်၊ လေး၊အှောက်၊ ညှောင့်၊ ကျော့ကွင်း၊ ဘိကိုင်ပြစ်၊ ကိုင်ရိုက်တစုံတခုအရာကို မှတ်သား၍၊ ကြိုကြိုက်သောသူတို့၊ ၀ယ်လိုသော် လည်း ကောင်း၊ စား လို သော လည်း ကောင်း၊ ငါးရာတွင်း၊တတိုင်ကွာသည်မှာ၊ အချက်အရာနှင့်သေသော်၊ ထိုတိရိစ္ဆာန် ဖြစ်သည်ဟု၊ တိုင်ပြောခေါ်ဆိုရာ၏၊ သို့ရာတွင် သခင် မပေါ်လျှင်၊ စောင့်၍ထိုတွင်နေရာ၏၊ထိုသို့နေရာပြစ်ရာ၊ သခင်တောသွား ပေါ်လာ၍၊ ငဥစ္စာ၊ ငလက်နက်နှင့်သေသောတိရိစ္ဆာန်ဖြစ်သည်၊ငြင်းဆိုကြသော်အချက်အရာ ရှင်တိရိစ္ဆာန်မှန်က၊ ဖျက်ယူ၊ စားသူတို့က၊ တံဘိုးကိုဥစ္စာရှင်သို့ပေးစေ၊အရှင်သခင်မပေါ်သော်၊ တောထိုင်၊ တောကဲ၊ မြေတိုင်ဆိုင်ရာသူတို့ကိုတိုင်တမ်ပြောဆို၍ဖျက်ယူရာ၏၊ထိုသို့တိုင်တမ်ပြောဆို၍ဖျက်ယူစားသည်ကို၊ဥစ္စာရှင်နောက်မှပေါ်ထွက်ဆိုလာသော်လည်းအပြစ်မရှိ၊စားယူပိုင်စေ၊ ။ထိုတွင်၊တောသွားတို့သည်၊ဒေသအပိုင်းအခြား၊တိုင်နက်၊ပိုင်နက်ရှိကြ၏၊တဒေသကထိန်း၍၊တဒေသမှာသေလျှင်၊ ထိုတောသွားချင်းတယောက်၊ တဝက်ပိုင်စေ၊ တောသွားချင်း မဟုတ်သူတို့မှာ၊ အတိုင်း စားကဲ့သို့ခေါင်း၊ အမြီး၊အရေ၊အသား၊နံ၊ ကျောက်ကပ်လည်တိုင်လည်း၊စားမျိုးထုံးရှိရာကိုသာစားစေ၊ တောသွား မုတ်ဆိုးချင်းကဲ့သို့၊ ငမြေ၊ငရေ၊ ငတိုင်နက်၊ ငပိုင်နက်မှာ၊သေလာသည်၊ သေသောတိရိစ္ဆာန်ကို၊ထက်ဝက်ပိုင်ကောင်းသည်၊ မဆိုသာချေ၊တောသွားမုတ်ဆိုး၊ တောသားတိရိစ္ဆာန်တို့ကိုမိမိထိန်းသိမ်းရာကတွေ့၍၊လိုက်သည်အချက်အလက်မပါ၊ တောသွားတဦးထိန်းရာဒေသဥပဓာသို့ဝင်သော်၊ထိုတိရိစ္ဆာန်ကို၊ ငါ့အလျှင်ပြစ်သည် မဆို သာ၊ ထိုဒေသတောရှင်မုတ်ဆိုးကသာရပိုင်စေ၊ ။တောသွား၊ချွေးကိုက်၊ သား၊ထိုးတူချင်းပြစ်ကြလျှင်၊ ထိုတိရိစ္ဆာန်သေအံ့ ဆဲဆဲ ထက်ကူသောလျှင်၊ ထိုထူးသောသူနှင့်၊တိရိစ္ဆာန်ရှင်ရင်းအညီ စားကြစေ၊ ။ဤကားတောသွား၊ချွေးကိုက်၊သားထိုး၊ မုတ်ဆိုးတို့ဝေစားရာသောအစည်ပြစ်သည်။

မြတ်သောမင်းကြီး၊တနည်းတုံ၊ငှက်၊မုတ်ဆိုးတို့မှာ၊ညွှတ်၊ ကွင်း၊ပိုက်နှစ်တန်းပြောင်လောက်စာထွဲ၊လေးမျှားသည်၊ငှက်၊ မုတ်ဆိုးတို့ထုံးတည်း။ ။ဤအရာများကိုအစောင့်အမှတ်၊ငှက်ခတ်မုတ်ဆိုးတို့ထားရာ၊မှတ်ရာသည်အကြောင်းမရှိ၊ချင့်တို့ထောင်လျှင်၊ ချင့်တို့စောင့်နေရမည်၊မစောင့်မနေ၊ သူတပါး၀င်ရောက်လာ၍၊ ငှက်မမိမရ မဆိုသာချေ၊ ချင်းတို့ကိုယ်

ced to tear up the animal, there is no fault to be found with any one cutting it up and taking it; let him be held free. This is the custom amongst hunters.

If any jungle animal shall be hit by the engines of a hunter, and have the marks on it of pit, stake, spring trap, arrow, spear, press, or noose, and shall be found dead in another place, let the person finding it note by what engine it may have been killed. If he wish to buy or eat it, let him give notice a mile or two round that he has found an animal dead with marks of wounds on him. If on this the owner does not make his appearance, he must wait there. If whilst he is waiting or cutting up the animal, the hunter, the owner, shall come up and say, "it is my animal, it died by my engine," and this be really the case, let the person who cut him up or ate him pay the proper price. If the owner does not turn up, after having given notice to the superintendent, head man of the forest, the land surveyor, or the proper authority, the finder may cut it up and take it away. If after having so given notice, cut up, and eaten the animal, the owner shall be discovered, the person who found the animal shall not be held in fault; let him have a right to eat it.

Where hunters have their grounds divided and marked off, if an animal is hit in the grounds of one, and die in the grounds of another, et each have a right to one half. Amongst people not hunters, let let the owner of the land on which the animal died have only a right to the head, tail, skin, ribs, backbone, and neck with the bone, which is his right by law and universal custom; he shall not say, as between hunters, "the land is mine," or "the water is mine; the animal died in my possession; I have a right to the half of it;" let the owner of the carcass have it. If a hunter shall see a wild animal in his own grounds, and follow him without wounding him into the grounds of another hunter, he shall not claim as having seen him first; let the owner of the ground have a right to him.

If one who hunts with dogs is chasing an animal, and although it has no chance of escaping, another hunter of the same kind assists him at the death, let him have an equal share with the original owner of the animal. This is the custom in dividing the game between hunters with dogs.

Oh excellent king! in another case; amongst fowlers who catch birds by means of a gin, net, birdlime, arrows blown through a tube, a pellet, bow, sling, or long bow, they are not required to affix notices. If they set any of these engines, they must watch them; if they do not, and people come near them, the fowler shall not blame them if he catch no birds; he shall remain himself, tell them that

စောင့်၍ဃည့်တွင်၊ထိုသို့အကြောင်းရှိပါသည်၊ဖွဲ့ဆံညှာကြိုးပါသည်တော
မသွားနှင့် ဆီးတားရမည်၊ တောအရပ်လမ်မသင့်ရာ ဖြစ်လျှင်၊ ထောင်းရု
မိသော၊ငှက်တို့သည်အရှင်မရှိဟု ယူချေသော်၊ တခုကိုနှစ်ခုလျှော်စေ၊တည်
ညင်များမှာ၊ကြက်တည်ညင်ဖွား၊ ငွေအကျပ်သုံးဆယ်၊ ဗိုဖွား၊ ငွေအကျပ်နှစ်
ဆယ်၊ဥဖြိုး၊ စာတည်ညင်ငွေငါးကျပ်၊ ထိုငှက်တို့၏ဥပဓာသည်၊ ထားရာ
စောင့်ရာတည်း၊ အခြားဥပဓာမဟုတ်သော၊ ငှက်မုတ်ဆိုးချင်းဖြစ်သော်၊ ထို
အရပ်၊ထိုမြေ၊ တောကိုပိုင်သူတွင်၊တိုင်ဆိုလုပ်ဆောင်ဦးသူသည်၊ ဥပဓာ
ရှင်မည့်စေ၊ဆိုသို့သုမြေ၊တောသစ်ပင်အရပ်ဒေသသို့၊ ငှက်ခတ်တပါးမုတ်
ဆိုးရောက်၍၊ မတိုင်ပတမ်၊ မပြောထောင် ယူချေသော်ရသမျှကို၊ မုတ်ဆိုး
ချင်းအလုံးသိမ်းယူပိုင်စေ၊မတိုင်မပြောထောင်မိရာမရကား၊ငတော၊ငဥပဓာ
ဒေသဖြစ်သည်ဟူ၊ အပြစ်အလျှော်၊မတတ်ရာကင်းလွတ်စေ၊ ဤသို့တရားဆ
ရာ၊တရားသူကြီးဘို့မိစစ်စီရင်ရာ၏ဟူ၊မြဗ္ဗာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သော၊မနု
မည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊ ၊ဤကား၊ဥပဓာ၊သေခမ်းသော
သွား၊မုတ်ဆိုးတို့တရားပြီး၏၊

၃၊ တံငါတို့အတတ်ဥပဓာအပြားနှစ်ဆယ်ကျော်စီရင်ရန်တရားတပါး၊

၁၊ တံငါတို့အတတ်မှာ၊ကွန်ကြီး၊ကွန်ငယ်တစ်၊ ၂၊ ပိုက်ကြီး၊
ပိုက်ငယ်တစ်၊ ၃၊ ရင်းတစ်၊ ၄၊ ရက်သဲ့ကြီး၊ ရက်သဲ့ငယ်တစ်၊
၅၊ ရင်းတွန်းကြီး၊ရင်းတွန်းငယ်တစ်၊ ၆၊ မြှုံးကြီး၊ မြှုံးငယ်တစ်၊
၇၊ ဖောက်ကြီး၊ဖောက်ငယ်တစ်၊ ၈၊ ရကွင်းကြီး၊ရကွင်းငယ်တစ်၊
၉၊ ပတ်သွတ်၊ ပတ်တင်း၊ ခမ်ကောက်တစ်၊ ၁၀၊ မြှိန့်ကြီး၊ မြှိန့်ငယ်
တစ်၊ ၁၁၊ မျှားသုတ်၊ လက်သုတ်၊ လက်တမ်တစ်၊ ၁၂၊ မျှားမြှုပ်
တူးဇော့ကြီးငယ်တစ်၊ ၁၃၊ ရင်းပတ်တစ်၊ ၁၄၊ ဆေးခမ်တစ်၊
၁၅၊ ကျွစ်တိုက်ခက်ငင်တစ်၊ ၁၆၊ မတ်တတ်သားထဲကြီးငယ်တစ်၊

bran or rice is laid down, and request them not to go there. If it be in the jungle not near a path, and any one take out a bird when the owner is not there, let him restore two fold. If it be a decoy bird that is taken, let the price of a decoy cock be thirty tickals of silver, a house pigeon twenty, and a wood pigeon or partridge five tickals of silver. The oopaza of these birds is the space between them and where the fowler watches them; they shall have no other; and in disputes between fowlers, the one who first asked leave of the owner of the forest or district shall be held the owner of the oopaza.

If a fowler come to an appropriate place, and set his snares without leave or warning, and catch birds, let the first occupant have the right to take the whole. If the snares are set without catching any thing, the first occupant shall have no right to compensation for taking his ground; the setter of the snares shall be free from fault. Thus the teachers and head men of the law, after due consideration, may decide. Thus Menoo, the son of the king of Bymahs, said. This is the law amongst hunters relating to oopazas, and the place of the death of a wounded animal.

3rd. The law for decision in upwards of twenty kinds of oopazas, bounds connected with the craft of fishermen.

As regards fishermen, there are, 1st, kong, casting nets; 2nd, pike, drag nets; 3rd, [illegible], stake nets or screens of split bamboo; 4th, yet-thay, a kind of scoop of open bamboo work; 5th, yeng-tong, the same thing on wheels, for shallow water; 6th, myoung, traps of split bamboo, which the fish enter, and cannot get out again; 7th, bouk, baskets with open mouths, for catching fish alongside a boat; 8th, ya-kwong, a kind of dropping hand net; 9th, pet-thote, pet-ten, [illegible], drag nets more properly than the pike; 10th, mhaing, fishing spears; 11th, [illegible]-thote, let-thote, and let-tan; 1st, baited hooks thrown [illegible] with a line attached; 2nd, a baited hook with rod and line; 3rd, hooks tied to a line, and made fast at both ends in the water, similar to a night line for eels; 12th, mhya-kyate, too-pau, hooks attached to floats, gourds, or other light substances—"trimmers"; 13th, [illegible], a split bamboo screen as above, laid sloping in the stream, partly projecting above the surface of the water, on which the fish are carried by the current; 14th, htsay-kat, lime or other substance poisonous to fish; 15th, kyan-tite, taet-gnen, a large net made fast on each side at the mouth of a feeder, the bight in the [illegible], which is wound up by a wheel at each side, and the fish driven [illegible] stream, where they are confined; 16th, mat-tat-[illegible], a well made of the split bamboo screen, closed at the top and [illegible], in which the fish are kept alive for use; 17th, hmyong-toung, a square bamboo trap made with the bamboo screen, with the same turned down inside from the brim, nearly meeting, with a small opening in the centre, by which the fish enter but cannot return,

စောင့်၍ဃည်တွင်၊ထိုသို့အကြောင်းရှိပါသည်။ဖွဲ့ဆံညှာကြီးပါသည်မဆာ မသွားနှင့် ဆီးတားရမည်။ တောအရပ်လမ်းမသင့်ရာ ဖြစ်လျှင်၊ ထောင်ချု မိသော၊ငှက်တို့သည်အရှင်မရှိဟူ ယူချေသော်၊ တခုကိုနှစ်ခုလျှော်စေ၊တည် ညင်များမှာ၊ကြက်တည်ညင်မှာ၊ငွေအကျပ်သုံးဆယ်၊ ခိုမှာ၊ ငွေအကျပ်နှစ် ဆယ်၊ဥဖြိုး၊ စာတည်ညင်ငွေငါးကျပ်၊ ထိုငှက်တို့၏ဥပဓာ သည်၊ ထားစု စောင့်ရာတည်း၊ အခြားဥပဓာမဟူသာ၊ ငှက်မုတ်ဆိုး ချွင်းဖြစ်သော်၊ ထို အရပ်၊ထိုမြေ၊ တောကိုပိုင်သူတွင်၊တိုင်ဆိုလုပ်ဆောင်ပြီး သူသည်၊ ဥပဓာ ရှင်မည်စေ၊ဆိုသို့သုမြေ၊တောသစ်ပင်အရပ် ဒေသသို့၊ ငှက်ခတ်တပါးမုတ် ဆိုးရောက်၍၊ မတိုင်ပတမ်၊ မပြောထောင် ယူချေသော် ရသမျှကို၊ မုတ်ဆိုး ချွင်းအလုံးသိမ်းယူပိုင်စေ၊မတိုင်မပြောထောင်မိရာမရကား၊ငတော၊ဥပဓာ ဒေသဖြစ်သည်ဟူ၊ အပြစ်အလျှော်၊မတတ်ရာကင်းလွတ်စေ၊ ဤသို့တရား၊ဆ ရာ၊တရားသူကြီးဘို့မိစစ်မိရင်ရာ၏ဟူ၊ဖြဟ္မာမင်း၏သားရင်၊ဖြစ်သော၊မနု မည်သော ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ၊ဤကား၊ဥပဓာ၊သေခမ်းအော သွား၊မုတ်ဆိုးတို့တရားပြီး၏။

၃၊ တံငါတို့အတတ်ဥပဓာအပြား၁၆ဆယ်ကျော်စီရင်ရန်တရားတည်း၊

၁၊ တံငါတို့အတတ်မှာ၊ကွန်ကြီး၊ ကွန်ငယ်တစ်၊ ၂၊ ပိုက်ကြီး၊ ပိုက်ငယ် တစ်၊ ၃၊ ရင်းတစ်၊ ၄၊ ရက်သဲ့ကြီး၊ ရက်သဲ့ ငယ်တစ်၊ ၅၊ ရင်းတွန်းကြီး၊ရင်းတွန်းငယ်တစ်၊ ၆၊ မြှုံးကြီး၊ မြှုံးငယ်တစ်၊ ၇၊ ဖောက်ကြီး၊ဖောက်ငယ်တစ်၊ ၈၊ ရကွင်းကြီး၊ရကွင်းငယ်တစ်၊ ၉၊ ပတ်သွတ်၊ ပတ်တင်း၊ ခမ်ကောက်တစ်၊ ၁၀၊ မှိန်းကြီး၊ မှိန်းငယ် တစ်၊ ၁၁၊ မျှားသုတ်၊ လက်သုတ်၊ လက်တမ်တစ်၊ ၁၂၊ မျှားမြှုပ် တူးဓော့ကြီးငယ်တစ်၊ ၁၃၊ ရင်းပတ်တစ်၊ ၁၄၊ ဆေးခမ်တစ်၊ ၁၅၊ ကျွှစ်ထိုက်ခက်ငင်တစ်၊ ၁၆၊ မတ်တတ်သားထဲ၊ကြီးငယ်တစ်၊

ran or rice is laid down, and request them not to go there. If it be n the jungle not near a path, and any one take out a bird when the wner is not there, let him restore two fold. If it be a decoy bird hat is taken, let the price of a decoy cock be thirty tickals of silver, house pigeon twenty, and a wood pigeon or partridge five tickals of ilver. The oopaza of these birds is the space between them and where the fowler watches them; they shall have no other; and in lisputes between fowlers, the one who first asked leave of the owner of the forest or district shall be held the owner of the oopaza.

If a fowler come to an appropriate place, and set his snares without leave or warning, and catch birds, let the first occupant have the ight to take the whole. If the snares are set without catching any hing, the first occupant shall have no right to compensation for taking his ground: the setter of the snares shall be free from fault. Thus he teachers and head men of the law, after due consideration, may lecide. Thus Menoo, the son of the king of Bymahs, said. This is he law amongst hunters relating to oopazas, and the place of the leath of a wounded animal.

3rd. The law for decision in upwards of twenty kinds of oopazas, [illegible] connected with the craft of fishermen.

As regards fishermen, there are, 1st, kong, casting nets; 2nd, pike, drag nets; 3rd, [illegible], stake nets or screens of split bamboo; 4th, yet-hay, a kind of scoop of open bamboo work; 5th, yeng-tong, the same thing on wheels, for shallow water; 6th, myoug, traps of split bamboo, which the fish enter, and cannot get out again; 7th, bouk, baskets with open mouths, for catching fish alongside a boat; 8th, yawoung, a kind of dropping hand net; 9th, pet-thote, pet-ten, [illegible], [illegible] nets [illegible] than the pike; 10th, mhaing, fishing [illegible]; 11th, [illegible], let-thote, and let-tan; 1st, baited hooks thrown [illegible] with a line attached; 2nd, a baited hook with rod and line; 3rd, hooks tied to a line, and made fast at both ends in the water, similar to a night line for eels; 12th, mhya-kyate, too-pau, [illegible] to floats, gourds, or other light substances—"trimmers"; 13th, [illegible], a split bamboo screen as above, laid sloping in the stream, partly projecting above the surface of the water, on which the fish are carried by the current; 14th, htsay-kat, lime or other substance poisonous to fish; 15th, kyan-tite, tact-gnen, a large net [illegible] each side at the mouth of a feeder, the bight in the [illegible] wound up by a wheel at each side, and the fish driven [illegible] stream, where they are confined; 16th, mat-tat-[illegible], a well made of the split bamboo screen, closed at the top and bottom, in which the fish are kept alive for use; 17th, hmyong-toung, a square bamboo trap made with the bamboo screen, with the same turned down inside from the brim, nearly meeting, with a small opening in the centre, by which the fish enter but cannot return,

like a lobster trap; 18th, hmyong-yet-pouk, a long, narrow trap, made also of bamboo screen, set in the small holes in the bunds of the fields; 19th, see-tan, branches tied along the bank of a river, among which the fish are taken; 20th, twin-hkya, holes dug at the side of a stream near a fall, into which the fish fall in attempting to leap up. These are the twenty kinds of engines used by fishermen for taking their fish. When they wish to use them, or any of the many varieties of them, let them be set in districts with the bounds marked off. Let them report their intentions to the head of the village, or person under whose authority the landing-place, lake, pond, or pool is, who will point out and define which is the upper and which the lower portion of the water in which they are about to fish.

In the exercise of their calling, even within their own bounds, in rivers, streams, lakes, or pools, if there is by established custom a passage for boats, let it be kept clear for boats, large and small. In districts where it is usual to call the porpoises, which by blowing drive the fish into the net, by beating the bow of the boat or hollow piece of wood, let a post be set up with a wooden bell, like those tied to the necks of cattle, suspended to it. Let them put down branches of trees, and attach gourds to them.* Let them show from the posts of the ya-kweng large and small cords. Let them place larger and smaller posts for stretching the yengs between, and for the sloping yengs also, and let men be placed on both sides to watch. When they wish to put poison in the lakes or pools, let them warn the owners of buffaloes in the neighbourhood. In the kyan-tite, let the posts for winding it up be conspicuous. Let a man watch in the place where the nets or screens are spread out to dry, that there may be no doubt about it, and let bamboo or wood posts with a bunch of thatch or grass be planted. When these marks now enumerated are not set up, if passengers by water or by land catch and take the fish, there is no fault; let them have a right to do so. But if the marks we have noted be evident, and they seeing them shall take the fish without the knowledge of the owner, let it be counted theft, and the same if, with the knowledge of the owner, they take them by force. The punishment is this; if a hmyong, trap of split bamboo, with fish be taken, the fine or compensation is five tickals of silver, the fish to be restored five-fold, and the original value of the trap to be paid. If there were no fish, and the trap only is stolen, le, the fine is two tickals and a half of silver, and let the trap be replaced. If a pike, kwoon, ya-knen, yet-thay, bouk, or any of the proper [engines] of a fisherman be stolen, it is laid down that restitution shall be made two-fold; according to some authorities, whenever fish are not stolen along with them, let two and a half tickals of silver be paid. This is only meant when they are stolen from the place

* [illegible] The stem of a plantain tree is fixed in the stream, and [illegible] are attached.

where they are kept, but are not set. For the crime of stealing fish caught in traps or holes, or laid on a frame over the fire, or on a frame in the sun to dry, let two-fold be restored. In poisoning pools, if only the owner of the pool or lake is aware of it, and has not given warning to the owners of buffaloes, if their buffaloes or cattle happen to drink, whether the owner be present or not, and they die, let restitution be made in the following proportions; let the fisherman, the layer of the poison, pay two-thirds, and the owner of the lake or pool one. If they do not die, but are ill, let them see to their cure. If they do so, and the cattle die, let them pay half their price, and the owner of the animal take the flesh; let there be no further forfeit. If after due warning being given to the owners, the cattle drink and die, let the fisherman who laid the poison be free from blame. If herdsmen or drivers in charge of buffaloes, cattle, horses, or elephants, or people travelling, see the above marks, let them understand by them that the place is a fisherman's oopaza; and if within these marks their property is damaged by their elephants, buffaloes, or horses, let the proper price of the article be repaid; there shall be no plea that the owner was not present. Why is this!—because the marks by which the place may be known are put up, and the owners of the cattle paid no respect to them. If there be none of the marks, and the cattle trample over the property and destroy it, there is no fault, because the marks were not set up, nor any one to take care of it. This the sage Menoo, the son of the king of Bymahs, said. This is all that relates to the affairs of fishermen.

4th The law for deciding as to the guilt or otherwise of stealing flowers, and their oopaza.

Oh excellent king! if any man steal flowers before noon, let him be exposed in the sun; if it be after noon, let him be free from this punishment, and if the flowers are faded, let him be free from fault. If the owner of the flowers catch him in the act, let him take his flowers, and if it be before noon, let the thief be exposed in the sun. If the person taking the flowers shall admit that he took them, saying he had occasion for them, and offers to pay for them, let the proper price only be taken; let him be free from the punishment of exposure to the sun. This is said when the theft is committed in the day time. If it be in the night, though the person admit he took the flowers, but declare he had no intention of stealing them, nevertheless it shall be considered theft; let him pay the proper price of the flowers, and be exposed in the sun during the forenoon, and be released as soon as the sun begins to decline. This is said when there is no fence, and the flowers are on the tree; but if they have fallen from the tree, there is no fault to be found for picking them up. If the owner of the flowers shall have surrounded them with a good and perfect fence, and they are stolen at night, let them be restored one

သောပန်းတပွင့်ကို၊ အပွင့်တရာလျှော်စေ၊ မင်းပြစ်၊ နေလှမ် မွန်း မတည့်မှီ
စေ၊ ခွန်းယိမ်လျှင်လွတ်စေ၊ နေ့ကိုတည်းခိုးချေသော်၊ ထိုခိုး ယူ သောပန်းတ
ပွင့်ကို၊ အပွင့်ငါးဆယ်လျှော်စေ၊ နေလှမ်၊ မင်းဒါဏ်မှာ၊ ညည့်နည်းတူး၍
လွတ်စေ၊ ။ငှင်တွင်စည်းစောင်းရန်းမှိုလျှက်၊ ကြွေကျသောအပွင့်ဖြစ်
သည်ထုး၊ မကောက်မယူသာချေ၊ ညည့်ယူသော်၊ ထိုယူသောပန်းတပွင့်ကို၊
အပွင့်တဆယ်လျှော်စေ၊ နေ့ဖြစ်လျှင်၊ ပန်းတပွင့်ကိုငါး ပွင့်လျှော်စေ၊ နေလှမ်
မင်းဒါဏ်လွတ်စေ၊ အဘယ် ကြောင့် နည်းဟူမူကား၊ ကြွေကျ၊ ညှိုးနွမ်းရာ
ရောက်သော့ ကြောင့်တည်း၊ ။ဤသည်ကား၊ ကြည်းပန်း ညှိုးနွမ်းရာ
ရောက် သော အ ပွင့်၏ အကြောင်းတည်း၊ တနည်းတုံ၊ ကြည်းပန်း တွင်အ
ရွက်အညှာနှင့်ရှိသည်မှာ၊ အရမ်အတားရှိရာ၊ ညည့်ယူသော်နှစ်ဆဘက်၊ နေ့
ယူသော်၊ အရင်းတိုင်းလျှော်စေ၊ မင်းပြစ်မှာ၊ နေ့အတိုင်းခံစေ၊

၅။ ငှင်ပန်းပွင့်မဟုတ်၊ မညှိုး၊ ပန်းမျိုးခိုးသောတရား။

တနည်းတုံ၊ အပွင့်၊ အသီး၊ အခေါက်၊ အနှံ့၊ အခွန်၊ အခူ၊ မညှိုးသောပန်း
တို့ကိုခိုးသော်၊ ညည့်ဖြစ်လျှင်ဆယ်တက်၊ နေ့ဖြစ်လျှင်ငါးဆတက်လျှော်စေ၊
ခိုးသည်အပြစ်ငါးရက်နေလှမ်စေ၊ ညည့်ခိုးသည်အပြစ် ဆယ်ရက်၊ နေလှမ်
ခိုးချုပ်ခံစေ၊ ၊အဘယ် ကြောင့်နည်း ဟူမူကား၊ မညှိုးနွမ်းနိုင်
သောပန်းဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း၊

၆၊ ရေပန်းဥပဒေတရား။

ရေပန်းဖြစ်သောကြာမျိုးငါးပါးမှာ၊ အစောင့်၊ အနေ၊ အရန် အထားမျိုး
ကိုယ်ရောက်ရာမြေကို၊ ပိုင်သည်ဟု မဆိုသာ၊ ထူပိုင်စေ၊ မြေ၊ ရေပိုင်မြေ
ထုအပြစ်မပြုသာချေ၊ ငှင်ကြာမျိုးငါး ပါး၊ ရေပန်းမျိုးတို့ကို၊ ဥယျာဉ်တို့ရှိ
ဆီးအကာ၊ အရန်နှင့်ထားရာ၊ ခိုးချေသော်၊ ငှင်အပွင့်တပွင့်ကို၊ တရာလျှော်
စေ၊ ဆိုရာ၌ညည့်ခိုး သည်ကိုဆိုသည်၊ နေ့ဖြစ်လျှင်၊ ငှင်အပွင့်တပွင့်ကို၊ ငါး
ဆယ်လျှော်စေ၊ အပြစ်၊ မင်းဒါဏ်မွန်းမတည့် မှီနေလှမ်ခံစေ၊ ခွန်းယိမ်လျှင်
အပြစ်လွတ်စေ ဟု ဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သော၊ မနူမည်သော ရှင်ရသေ့
ဆိုတော်မူ၏၊

၇၊ မြို့၊ ရွာ၊ စေတီ၊ ကျောင်း၊ အိမ်ဥပဒေအပြားဆီရင်ရန်တရား။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ စေတီ၊ ဘုရား၊ ကျောင်း ဥပ ဒေ အညီ ထောင်ချက်
ကျောင်းမှာလျှောကား၊ ရင်းက၊ ဘုရား စေ တီမှာ၊ ဘိနတ်တော်အချင်း၊ မြင့်ညီ

hundred fold in flowers of the same kind, and let the thief also suffer the criminal punishment of exposure in the sun before noon, and be released when the sun declines. If the theft be committed in the daytime, let the flowers be restored fifty fold in the same kind, and let the punishment of exposure in the sun in the same way as above for theft in the night be inflicted. When there is a fence, the fallen flowers shall not be picked up or taken. If they are taken at night, let them be restored ten fold, and if in the day, five fold; let there be no punishment of exposure in the sun. Why is this?—because they had fallen and were faded. This is said of flowers which grow on dry land and soon fade. In another case; as regards flowers of the dry land which have (only) leaves and small branches, and round which there is a fence, if they are stolen at night, let them be restored two fold, and if in the daytime, one, or their proper price, and let the thief suffer the punishment of exposure in the sun.

5th. The law for deciding in cases of theft of flowers, not of the above kind, but of a durable substance.

In another case; if flowers, fruit, roots, bark, flowers that bear an ear, or a succession of flowers on the same stem, outer bark, bulbous roots or flowers that do not fade, are stolen in the night, let them be restored ten fold, if in the day, five fold. The punishment for stealing in the daytime is five days exposure in the sun, and in the night, ten days till sunset. Why is this?—because they are excellent flowers, that do not fade.

6th. The oopaza of water flowers.

As regards water flowers; if any of the five kinds of lotus have no one to watch them, or no fence round them, no one shall claim them as owner of the ground; let any one take them. If they are stolen when surrounded by a fence, like a garden, let each flower be restored one hundred fold: this is said when stolen at night. If it be in the daytime, let fifty fold be restored, and as criminal punishment, let the thief suffer exposure in the sun before noon, and be released when the sun declines. Thus the son of the king of Bymahs, the sage recluse called Menoo, has said.

7th. The law as regards the oopazas of cities, villages, tsadies, kyoungs, and houses.

Oh excellent king! the oopazas of solid pagodas, other pagodas, and convents, are not merely, as regards convents, from the posts of the steps, and pagodas, from the first platform above the foundation

in the ground; they are as far as a man of average strength can throw a stone. If they be surrounded by a wall or other fence, the oopaza is the same distance, namely, a stone's throw from them. The oopaza of a city the ditoh of the same; the oopaza of a village, is a stone's throw from the eaves of the last house. The oopaza of a house in a village is its own fence, if it has one; and with regard to these oopazas, if a man, buffalo, cow, horse, or elephant die within them, with marks of violence on them, or are injured, or have a leg broken, let the oopazas be measured and marked, and let the owner of that within which the animal is, if the doer of the wrong be not discovered, make restitution; if it be a man, in the price of his body, thirty tickals. If the dead man have no relations, let the owner of the oopaza, having given notice to the head man of the district, bury him. If the body be found between two oopazas, let the distance from each be measured; if they be equal, let the owners bear accordingly. If it be buffaloes, cattle, a horse, elephant, or other animal, which has an owner, and he die, have a limb broken, or is injured, in the same way having measured, let the owner of the nearest house or convent, if the doer of the wrong be not found, make restitution by giving another. In all the cases now stated, if the doer of the wrong is known, let him only make restitution and bear the blame. If an animal come under the house, and die as above with marks of violence on him, let twice his value be restored: that is, if the doer of the wrong is not known.

8th. *The law of the oopazas of the god whose mysteries are not to be attempted to be found out, and of all men, from the king downward.*

Oh excellent king! as regards the images of Boodh, people shall not place themselves too far off or too near, not directly to leeward or windward, not immediately in front of or behind them. This rule also applies to the person of a king. A proper regard to these oopazas is productive of advantage both to a person's temporal and eternal interests, and an infringement of them will not pass unpunished either in this world or the next. This has been clearly laid down in the Pingat by all the successive Paras, so that by duly considering these passages, the king may be enabled to decide in both cases of infringement of the oopazas, either of gods or men, in accordance with the venerable customs of antiquity. Thus the sage recluse Menoo, the son of the king of Bymahs, said.

9th. *The two laws of oopazas to be observed by the followers of a funeral, either of men or animals.*

Oh excellent king! in towns and cities, let the road for carrying the dead be clear. There are two kinds of funerals. In carrying a corpse, the bearers shall not pass under the eaves of a house; the owner shall give them notice that his eaves are not clear. If a corpse, a coffin, a log to keep the body down when burning, a post to keep

အဆောင်အရွက်၊စန္ဒားရဈား၊မိးဖိုး၊ လက်ဖက်ချောင်း၊ဆံ၊ပန့်၊ ရေစက်
သွန်းဆိုး၊ ကုတ်တီး၊ ထမင်းပွဲ၊ လျှိုးသွားမိချေသော်၊ အိမ်ရှင်မဆိုကား၊အ
ပြစ်မရှိ၊အိမ်ရှင်ဆိုမူ၊ ကင်ပွန်းရေစင်အဝင်ငွေသုံးကျပ်ပါစေ၊ထိုကရိယာမ
ပါ၊ လူရတနိးတို့၊ လျှိုးသွားဝင်လာနေထိုင်သော်၊ အပြစ်မရှိ၊ သေခမ်တပါ၊
မှာလည်း၊ထိရိန္ဒာန်တို့ကိုဆောင်ယူလာရာ၊တစက်အောက်ဝင်နင်းမိထည်း
အပြစ်မရှိ၊ အိမ်ကြမ်စွန်း၊ အိမ်လှေကား၊ မတင်တန်ဘဲအိမ် ရှင်တို့ မသိဖြစ်
စေ၊ တင်ထားမိချေလျှင်၊ ထုံထား မိသမျှကို၊ အိမ်ရှင် ကအားလုံး စားစေ၊
ထိရိန္ဒာန်ရှင်တို့မရသာချေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကားပဟင်ရည်၊အတ်
တုံး၊တင်းဆွဲသို့ရောက်ချေသည်၊အပြစ်မလွတ်ရှိချေသောကြောင့်တည်း၊

၊မြတ်သောမင်းကြီး၊ ဤအရာကိုပုံသက်သေ၊ ထုံးစံရှိသည်မှာ၊ရှေးသော
အခါ၊ ဗာရာဏသီပြည့်တွင်၊ ဗြဟ္မာဒါတ်၊မင်းမူသည်ကာလ၊ကျွဲ၊နွား၊မှ၍၊
သုအသက်ကိုမသတ်စေနှင့်၊မောင်းကြေးခုင်း၊လည်ခပ်ကျော်စေသည်၊ပြည်
တွင်း၊ပြည်ပ၊အနှမ့်သိဒစေသည်၊ထိုကာလ၌၊သင်၏ပြည်တွင်း၊သူတယောက်
သည်၊ ထင်ရှား သော အမျိုး၊ ဥစ္စာနှင့် ပြည့်စုံ၏၊ မတရား သော၊ သူဆိုးအ
ယောက်သည်၊ တယောက်သောနွားကို၊ညည့်အခါ တော အရပ်၌၊သတ်၍
ပြစ်ယူခဲ့သည်၊ချင်းပင်ပန်း၍၊မိုးလင်းဖို့ရှိရာတွင်၊ ထိုသူကြွယ်အိမ်တုံးတင်
မှာ၊အသားကိုတင်ထား၍နွားသားကို၊ ဖိုးနှင့်ဆောင်ခဲ့ရာ၊သွန်ကြဲပြစ်၍၊
ပြေးလေသည်ကို၊ မိုးသောက် သောအခါ၊ နွားရှင်လိုက်၍၊ ထိုအရာကိုတွေ့
လျှင်၊စွဲဆိုလေသည်၊တုံးတင်ရှင်ကလည်း၊မဟုတ်မသိပါ၊ ငအိမ်ဥပဓာ၌ရှိ
လာသည်၊မှန်ရကားငါမသတ်၊ငါမသိမ်းမယူ၊ လူဆိုးထား၍၊ ရှိလာသည်
အကြောင်းဖြစ်မည်၊ ဆိုလေသည်၊ နွားသရေ၊ ဖျက်သည် အရာယခု မနွှမ်
သေး၊ တို့တွင်ချင်သည်း အစင်မယူ၊ လည်တိုင်၊ ဥကျောင်းကြွင်းသည်၊တ်
ချက်ရာရှိသည်နှင့်၊ငနွားကိုချည်ထားရာက၊ညည့်အခါယူသွားလေသည်၊
လိုက်လျှင်၊ သား၊ နံ၊ ခြေလေးဘက်၊သွေးရည်တွေ့သည်၊ မလွဲသာဆို၍၊
ဗြဟ္မာဒါတ်မင်းကြီး ထံ၊ စကား အရင်း အတိုင်းလျှောက် ရာတွင်၊ဆရာဖြစ်
သောရှင်ရသေ့ကိုပင့်ခေါ်၍ စီရင်စေသည်၊ ဆိုရင်း ကိုပြောကြသည်၊ ရှင်
ရသေ့ အမိန့် ရှိသည်ကား၊ ရှေးရှေးသော၊ ကမ္ဘာဥဒါန်း စကား သည်

the coffin steady, firewood, or any thing appertaining to the dead, the piece of cloth with which the coffin is dressed, when doubled round the coffin, the same when single, the pickled tea done up in rolls of plantain leaf for the priests, the rice stained with turmeric, distributed amongst the people, the pot for the water with which the body is slightly sprinkled during the prayers of the priests, that the offerings made may be set down to the credit of the deceased, the rice to be left by the grave—if any of these happen to go under the eaves of a house, and the owner does not say anything, there is no fault. If he does, let an offering of the pure waters of friendship and three tickals of silver be made to him. If any of the priests or people attending the funeral, but not carrying any of these things, pass or sit down under the eaves of a house, there is no fault.

In the case of carrying dead animals, if they pass under the eaves of a house, there is no fault. It is not proper to rest them on the projecting ends of the flooring or on the steps; if they be rested there, without the consent of the owner of the house, let him have all that is so rested; the owner of the dead animal shall not have it! Why is this?—because it is parallel to the following case of hanging the flesh on the fence, and throwing the blood about from the pot; he shall not be free from fault. Oh excellent king! there is a tradition in support of this. In former times, in the country of Benares, in the reign of King Brahmadat, he sent round the gong and published his order that the life of no animal, beginning with buffaloes and cattle, should be taken, and the whole country was made acquainted with the royal order. At that time, in the said king's country, there was a man of respectable family and wealthy. One night a bad man, who [illegible] the laws, [illegible] killed another person's bullock in the [illegible] and took it away near day light. He was tired, and [illegible] against the fence of the man of respectable [illegible] some pieces of the flesh he had in a pot, he ran [illegible] when the day dawned, the owner of the bullock, having [illegible] saw these marks and sued the owner of the [illegible] that charge was false, and that he knew nothing [illegible] certainly it was within the oopaza of his house, but [illegible] not did he take it up; that some bad [illegible]. The owner of the bullock replied—"the [illegible] removed is still wet, and the whole animal [illegible], the neck and head are left, and the marks of [illegible] my bullock was taken off in the night from [illegible] tied, and in tracing it I have found the ribs [illegible] you cannot clear yourself." Then they came to B[illegible] and represented the affair to him as it had occurred [illegible] the teacher, the sage recluse, stated the case [illegible] him to decide. He ordered—"it is a tradition [illegible] that the owner of the oopaza shall take

ဆိုးကောင်းဖြစ်သမျှ၊ဥပဓာ၊ရှင်စားစေ၊ ယူစေ၊ အပြစ်ရှိသည်။ ခံထျေပြော
စေ၊စီရင်ထုံးရှိချေသည်၊ အမှုးကောင်းသား၊ဥစ္စာရှိ၊ သူကြွယ်ပင်ဖြစ်သော်
လည်းမလွတ်သာချေ၊ နွားစား ပေးစေ၊ ရှင်ရသော့စီရင်၍၊ ပေးရချေသည်၊
ထိုကြောင့်တုံးတင်ဆွဲ၊နွားသွေးရည်ဘက်၊ ဥဒါန်း စကားဖြစ်သည်တဦးထု၊
မနွမည်သော၊ရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

၁၀။ လူမှုသိမ်းမြားရာ၊ ဥပဓာမဝင်သင့်၊ဝင်သင့်တရားတပါး။

တနည်းတုံ၊ အိမ်တစက်အောက် မလွတ်၊ အထိကရသောသစ်ပင်သို့၊မ
သွားမနေရာသောအကြောင်းမှာ၊လူတို့ထုံးစံသားသို့၊အမှု၊အခါနေ့ရက်နှင့်
ထိမ်းမြား အခွံသော အကြောင်းတွင်၊ ထိမ်း မြား ရာဖြစ် သောအ ဆောင် အ
ရွက်၊မား၊ဇလား၊ရေသွန်း၊ခမောက်၊အိပ်ရာခင်း၊ခေါင်းအုံးများကို၊ထိုတ
စက်မလွတ်၊ အိမ်သို့မလျှံးမဝင်သာချေ၊ဝင်ချေသော်၊ အိမ်ရှင်အပြစ်မလွတ်
ချေ၊ ထိပါးရာချေသည်၊အိမ်ရှင်အခွင့်ပေးလျှင်၊ အပြစ်လွတ်စေ၊ အခွင့်မပေး
သွားဝင်ချေသော်၊ သွားဝင်သမျှလူတို့တကိုယ်လျှင်၊ ငွေသုံးဆယ်ကျမီအိမ်
ရှင်သို့ပေးစေ၊ ထိုအဆောင်အရွက်တံသူဖြစ်မှမဆိုသာချေ၊ သဆင်ထိုက်ချ
ပင်ဖြစ်သော်လည်း ပေးစေ၊ အထမ်အပိုး အရွက် အသယ်များမှာ၊ အမျိုးမ
ဟုတ်၊ ကြေးပေါက်ကြေးဝယ်၊ အမျိုး ရှိတို့ကိုကျွန် ဖြစ်သည် ထုမစေမထည့်
သား၊ထိုကျွန်တို့အမှတ်မဲ့ဆောင်ယူသယ်ရွက်၍သွားသော်ထည်း၊ငါတို့မျိုး
မစေမဆိုသာချေ၊ ယောကျ်ားဖြစ်လျှင်ငွေအကျပ်သုံးဆယ်၊ မိန်းမဖြစ်လျှင်ငွေ
နှစ်ဆယ်ငါးကျပ်ကျစေ၊ အစုအငမ်မရှိကျွန်တို့မှာအပြစ်မရှိ၊ ကြေးကျွန်မယ်
မှန်သော်လည်းအသေး ဆုံးကြေး၊ ဆို ခဲ့ပြီးသော အဆောင်အရွက်၊အထမ်၊
အသယ်အပိုးစေသော်လည်းစေပိုင်စေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကားဂျွန်
တို့တွင်ပေါက်ဖွား၊ မွေးသမျှကိုသပေါက် မကောက်၊ မစားသာ၊ဖွတ်ရချေ
သော့ကြောင့်တည်း၊ ထိုဆို ခဲ့ပြီးသမျှပြင်၊အဝတ်ပရိက္ခရာဥစ္စာများကိုသယ်
ပိုး ထားရွက်စေသော်လည်း၊ မည်သူမဆိုသာအပြစ် မရှိ၊ ထမ်ရွက်ပိုင်စေ၊
အပေါ်စီမှုဖြစ်သည်၊ အထိကရ သော သစ်ပင်ကိုသစ်ပင်ရှင်ကနေတော့အဲ
တော့မဆိုသမျှမတဲမနေသာချေ၊ စားနေဘိသည်၊ မတိုင်မကြားဖြစ်သည်ဆို
သော် လည်း အပြစ်မထားရာ၊ နောင်ငှင် သစ်ပင် သေချေလျှင်၊ အစားမိုးထ
လုပ်ပေးစေ၊ ၊ဤကားရွာထဲရွာရင်းတွင်ကိုဆိုသတည်း၊ ၊ရွာမှ
ကွာ၍အပဖြစ်လျှင်၊ အပြစ်မရှိ၊သို့ ရှင်သား၊ရှင်တို့မှာ၊ နေလိုတဲလိုဝင်ထိုရ
တဲ့ဝင် နေရာ၏၊ အပြစ်မရှိ၊ ထိုတွင်သို့မိဘအိမ်၌ ပူဇော်ပေးရန်၊ ထမ္မာထဲ
ဆာလျှောကား၊ တံခါးခမ်စောင့်တို့ကိုပေးလေပြီးသည်ဖြစ်၍၊တကြောင်းမှ
ဦးသားစွန့်ပေးသည်ဖြစ်၍၊တကြောင်းအပြစ် မရှိဟူသတည်း၊ ၊ဤဥပ
ဓာများကို မှတ်၍စီရင်ရာ၏။

၁၁။ ဖျားဖွတ်တို့ဒေသဥပဓာဘရေး။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ဖျားဖွတ်မုတ်ဆိုးဇယောင်းယူ၊အရည်ယူတို့မှာ၊ဒေသ မခြား၊ထိုကဲ့သို့မဟုတ်။ဤဖျားကိုမှတ်ဦးဟု၊ ထိုဖျားစွဲသစ်ပင်၌၊ခွန်ခွာသစ် ထစ်ကြက်ခြေနှိုးနွယ်မှတ်၍၊ရှိရာကိုမြင်လျှင်၊ မဆိုင်သူဖွတ်ရချေသော်၊အ ရည်ဇယောင်းမှန်သမျှကို၊နှစ်ဆတက်ပေးစေ။ ထိုကဲ့သို့အမှတ်အသား၊ကြက် ခြေမရှိသော်လည်း၊မည်သည်ကကို၊မည်သည်တိုင်၊ဖျားဖွတ် ယူရာအကွတ် ရအပ်ဖြစ်သည်ဟု ပြောဆိုရာ၏၊ သို့ပြောဆိုလျှက်၊ ဖွတ်ယူချေသော်နှစ်ဆ တက်ပေးစေ။

အကြင်တောသွားဖျားဖွတ်၊ မုတ်ဆိုးတို့သည်၊သစ်ပင်၌ခွန်ခွာသင်ထစ် ကြက်ခြေနှိုးနွယ်၊အမှတ်အသား၊မထားမပြောမဆို၊ မြေရှင်အရပ်ပိုင်တို့ကို သာတိုင်တမ်ပြောဆို၍၊ဖျားကိုမွေးသည်၊ ခရီးသွားတို့အမှတ်အသားမရှိမ သိ၍ဖျားကိုဖွတ်ယူမိလည်း၊အပြစ်မရှိ၊ထိုတွင်သောက်စားကုန်ပိုင်စေ၊ထိုအ ယူသွား၍၊တဒေသအခြားအရပ်သို့၊ရောက်ရာမှာ၊ ဖျားရှင်စွဲသော်လည်း၊ အပြစ်မရှိ၊ လွတ်ကင်းစေ၊ ထိုဖျားစွဲရာအရပ်တွင်၊ ဖျားရှင်တွေ့လျှင်၊အ သောက်ကုန်သမျှကိုကုန်ပိုင်စေ၊ စားသောက် မကုန်ကြွင်းသည်ကိုဖျားရှင် ရင်းက၊ အရည်ဇယောင်း၊ အလုံးကိုယူစေ၊ ပေးစေ၊ မသိ၍ယူမိပါသည်၊ ဖျားကို ဖွတ်သူဆိုလျှက်ဖျားရှင်အမှုပြုသော်၊ ပြုသူရှုံးစေ၊ ဖွတ်ယူစားသူ အပြစ်လွတ်စေ။ ၊ထိုတွင်ဖျားရှင်ကအကြောင်းနှင့်ချင့်တို့ ဖွတ်စားရာ၊မ ဖွတ်မယူပါနှင့်တားလျှက်၊ဖွတ်ယူချေသော်နှစ်ဆတက်ပေးစေ၊ဤကားဖျား ဖွတ်တို့ထုံးဟုတရားသူကြီး၊ ပြည်စိုး မြေတိုင်တို့စီရင်ရာ၏။

၊တနည်းတုံ၊လှေထေးပွဲလျှက် ခုတ်တို့ မှာလည်း၊ ဖင်ဖျားကဲ့သို့နည်းတူ တည်းဟု၊ မြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သော၊မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော် မူ၏။

၊မြေဖြူမြေနီမြေဝါ၊လူတို့သုံးစွဲရန်ယူသည်များ မှာလည်း၊ မြေရှင်တို့ကို တိုင်ကြား၍ယူရာ၏၊ မတိုင်မကြားယူချေသော်ထိုမြေ ရှင်တို့အထိန်းအသိမ်း အစောင့်အနေမရှိကယူပိုင်စေ၊အစောင့်အနေ၊အထိန်းအသိမ်းရှိ၍ဆီးတား ပါလျှက်၊ ယူ ချေသော် ထိုယူသမျှကို သာပေးစေ၊ အပြစ် လွတ် စေ၊ အထယ် ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ မြေ၏ပရောကဖြစ် သော့ ကြောင့်တည်း။ ၊မြဟ္မာ မင်း၏သားရင်းဖြစ်သော၊ မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

11th The oopazas of the districts of honey takers

Oh excellent king! the bee-hunters in taking honey and bees' wax are not regulated as above; they have no distinct hunting grounds, but they put a mark on the trees, and if a hunter see on a tree bees are hived on, the bark pealed, the tree notched, marked with a cross or tied round with a withy, and shall take the hive, let him restore two fold all wax and honey that he is proved to have removed. Or without making marks as above, a hunter may say from such a place to such a place is the district in which I have the right of taking bees, and if after this warning they are taken, let (the offender) restore two fold.

If any bee-hunter breeds and tends bees without marking his trees as above, or giving public notice (of occupancy,) but only tells the owner of the land or the chief of the district, and a traveller in the absence of any mark shall unknowingly take a hive, he is not in fault, let him have a right to all he may have eaten; if he has taken the hive to another district, and the owner of it shall sue him, he shall not be held in fault, let him be acquitted. If the owner of the bees meet the traveller in the district where he took the honey, let him have a right to all he may have eaten, but let him restore to the owner all that is left, both honey and wax. If he admit that he took them unwittingly, and the owner of the bees still sue him, let him be nonsuited, and the taker of the bees be free from fault; but if the owner of the bees had requested the traveller to desist from taking or eating, and he would not refrain, let him restore double. These are the customs of bee-hunters, and by them judges, myowoons and land measurers, must decide.

In another case the takers of dammer for caulking or paying boats, are guided by the same rules as the bee-hunters.

White, red, and yellow earth, which are taken for the use of men, may be collected in giving notice to the owner of the land. If they are taken without notice, and the owner of the land had not set a watch over it, let the taker have a right to them. If there be a watch, and he has told them not to take it, and they do not desist, let them restore what they have taken, and be free from fault. Why is this?—because they are the natural productions of the earth. Thus the son of the king of Bymahs, the sage recluse called Menoo, said.

၁၄။ ကိုယ်မကျန်းမာ၍မှိုင်းမီးလျှံခံရာ၊ သူတပါးအိမ်ကိုကူးလောင်ရာအပြစ်ကို စီရင်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ အကြင်သူသည်၊ ကိုယ်မကျန်းမမာရှိ၍၊ မိမိကိုယ်ကို မီးမှိုင်းလည်းကောင်း၊ မီးကင်သော်လည်းကောင်း၊ မိမိအိမ်ကို မီးထောင်၍ သူတပါးအိမ်ကိုလည်း၊ ကူးလောင်လေ၏၊ ထိုအိမ်ရှင်မီးကင်ရင်းသူကိုထိုမိုးအတန်ပြတ်၍၊ နှစ်စုလွှတ်စေ၊ တစုကိုအခြားမီး လောင် အိမ်ရှင်သို့ပေးစေ၊ ဤကားကိုယ်မမာမှိုင်းခံဖြစ်စေ၊ မီးကင်ဖြစ်စေ၊ ချင့်အိမ်ကိုထောင်ရာတွင်၊ သူတပါးအိမ်ကိုကူးလောင်သောအပြစ်တည်း။ ထိုမီးထောင်ခြင်းလည်း၊ တအိမ်တည်းကိုဆိုသတည်း၊ အိမ်အများဖြစ်က၊ ချင့်ပိုင်ထိုက်သမျှဥစ္စာတည်းမလောင်၊ ကြွင်းကျန်သမျှကိုသုံးစုစု၍၊ နှစ်စုလွှတ်စေ၊ တစုကိုအလောင်ခံရသူအိမ်များတို့အရှင်ကိုပေးစေ၊ ဤအရာကိုသေးထော်ရန် မမှုလျှင်၊ ထိုသူနှာထိန်းအိမ်ရှင်၊ မယားလင်၊ သားသမီး၊ အမိတို့တွင်၊ တစုံတယောက်၊ ရာဇဝတ်ဒါဏ်မြို့ရွာကို၊ မောင်းကြေးနင်းကျော် ခံစေ၊ ၎င်အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ အပြစ်တည်းဟူ၍၊ မြို့ရွာကြားသိအောင်အသံပေးစေခြင်းသည်ကား၊ နောင်မိုင်လိုမြဲမြန်စေခြင်းငှါ၊ မင်းဆိုကျင့်ရာဝတ်တရားတည်း။ ၎င်အပြစ်ကိုပေးလျှင်၊ သျှော်ပြစ်လွှတ်စေ။

၁၅။ အိမ်မီးအုပ်သျှက်လောင်၍အခြားအိမ်သို့လောင်သောတရား။

အကြင်သူသည်၊ ချင့်အိမ်၌မီးအုပ်ဖုံးပါလျှက်မလုံ၍၊ ချင့်အိမ်ကိုထောင်ရာတွင်၊ သူတပါးအိမ်ကိုကူးလောင်သည်မှာ၊ ချင့်ကိုယ်တန် ချာတွင်၊ နှစ်စုလျှော်စေ၊ တစုလွှတ်စေ။ ချင့်ဥစ္စာမလောင်ကြွင်းကျန်သည်မှာလည်း၊ သုံးစုစု၍၊ တစုလွှတ်စေ၊ နှစ်စုအလောင်ခံရသူအိမ်ရှင်တို့သို့ပေးစေ၊ မီးအုပ်ဖုံးပါလျှက်လောင်ခြင်းကြောင့်ကြီးသောအပြစ်လွှတ်စေ။

၁၆။ ဆီမီးညှိကူးသူလောင်သောတရား။

အကြင်သူသည်၊ သူတပါးအိမ်သို့၊ ဆီမီးကူရာတွင်၊ ထိုအိမ်ကိုမီးထောင်ချေက၊ ထိုမီးညှိကူးသောသူသည်၊ ထိုလောင်သောအိမ်တွင်၊ ပရိက္ခံအမိုးကိုသုံးစုစု၍နှစ်စုလျှော်စေ၊ တစုလွှတ်စေ။

၁၇။ လူရှစ်သူအိမ်ချက်ရုံမီးတိုက်သောတရား။

တနည်းတုံ၊ အကြင်သူသည်၊ သေရည်သောက်ရစ်ဝ၍မှိုခြင်းကြောင့်၊ သူအိမ်ကိုမီးတိုက်သော်၊ ထိုအိမ်တွင်ဆုံးရှုံးသမျှကို၊ အစားလျှော်စေ၊ မင်းဒါဏ်လည်းခံစေ။

14th. The law when a sick person, stooping over the fire for warmth, sets fire to another person's house.

Oh excellent king! if any man, being sick, whilst fumigating or warming himself, shall set fire to his own house, and the fire shall communicate to the houses of others, and they be burned, let him be valued and pay one third of the price of his body to the person whose house is burned. This is when a sick man is fumigating or warming himself, and by the burning of his own house another person's is set fire to and consumed, that is, when only one house is burned; if there be many houses, let him give one-third of all his property that has escaped the fire to those whose houses have been destroyed; if he has nothing to give, let the wife or husband, child, or parents of the sick person be sent round the town or village with the gong, and proclamation be made for what fault the punishment is inflicted. This law is laid down that for the future, the custom may be firmly established. If the above punishment is inflicted, let the offender be free from making restitution.

15th. Regarding the firing of neighboring houses from a house ignited by the fire covered up on the hearth.

If any one has a fire covered up in his house, and by reason of its not being properly covered his house is burned, and the fire communicates to other houses and they are destroyed, let him pay two-thirds of the price of his body, and of all his property that may have escaped the fire, let him give two-thirds to the owner of the house burned; but because his fire was covered up, let him be exempt from the very severe punishment

16th Regarding fire occasioned by crossing to light an oil lamp.

If whilst any one is getting a light from another's house, he sets fire to it, let the fetcher of the light make restitution to the extent of the value of two-thirds of all the property that was burned in the house, let him be excused paying for the other third.

17th. Regarding a drunken man setting fire to the house of another.

In another case; if any one shall have drunk to intoxication, and shall in consequence set fire to the house of another, let him make good the whole loss, and let him also bear the criminal punishment.

၁၈။ အရှက်ထွက်၍သူ့အိမ်ကိုမီးတိုက်သောတရား။

တနည်းတုံ၊အကြင်သူသည်၊ အမျက်ဒေါသ၊မာနမာနကြောင့်၊သူ့အိမ်ကို မီးတိုက်သော်၊ချင့်ကိုယ်ဘိုးလည်းပေးစေ၊အိမ်နှင့်တကွပျက်သမျှကိုထည့်၍ အစားလျော်စေ၊ ။ဤကား၊ တအိမ်ချင်းအမျက် မှိုသူတွင် ထည့်၍ ။၎င်အမျက်ရှိသည်၊ တအိမ်ကြောင့်အများပျက်စီးသမျှအိမ်များမှာ၊ ထို မီးတိုက်သူကပျက်သမျှကို၊အစားဆပ်စေ၊ ။ဆိုခဲ့ပြီးသမျှကို၊ မတတ် နိုင်ရှိလျှင်၊ ချင့်မယား၊လင်၊သား၊မြေး၊မိဘ၊ အတူနေတို့၊ကိုယ်ဘိုးရှိသရွေ့ ဥစ္စာနှင့်ပေးဆပ်စေ၊ ။၎င်တည်းမတတ်နိုင်သော်၊ ထိုအတူနေသားအား အတူနေတို့ကိုတယောက်မကျန်၊ ပြည်၊ မြို့၊ ရွာ၊ သိထင်အောင်မင်းဒါဏ်ပေး စေ။

၁၉။ ရန်သူ့အိမ်ကို မီးတိုက်သောတရား။

တနည်းတုံ၊ အကြင်သူသည်၊တမြို့နှင့်တမြို့၊ တရွာနှင့်တရွာ၊ မိုက်ရန် ဖြစ်ကြ၍၊ မီးတိုက်သည်၊ မီးသင့်သူက၊ မီးတိုက်သူကိုဆို၍၊ မိုးမင်းထိုးထံ ရောက်သော်၊ ထိုရွာတွင်အိမ်နှင့်တကွ၊ပျက်စီးသပျောက်သမျှကို ထည့်၍အ စားတည့်စေ၊မင်းဒါဏ်လည်း ကြီးစွာစည်းပတ်ကိုခံစေ၊ ။ထိုသို့ထား မဟုတ်တုံ၊မီးတိုက်လျှင်၊ တိုက်ခြင်း၊ တိုက်ပြန်သော်၊ ဥစ္စာအပျောက်ပျက် အကွဲအရှကိုစစ်၍၊အပျက်များသူကို၊ အပျက်နည်းသူကလျော်စေ၊ ။အ တူချင်း၊အပျက်လျှင်၊ နှစ်ဦးသားအပျက်ပစေ၊ ။မင်းဒါဏ်မှာ၊ကြီး စွာဒါဏ်စည်းပတ်၊ဆင်ချေး၊မြင်းချေးကျုံး၊ဒွန်စဏ္ဍားသို့၊နှစ်မြို့နှစ်ရွာသားခံ စေ၊ မင်းအစရှိသောတရားသူကြီး၊ပြည်စိုး၊ မြို့ကွပ် တို့စီရင်ရမည်၊ ။ထ မြို့ကနည်းသည်၊ တရွာကများသည်မဆိုသာ၊နည်းသော်တက်၊ များသော်တက် မှာ၊လျော်ပြစ်ဖြစ်သည်၊မင်းဒါဏ်မှာအညီပေးစေ၊ ။သို့မှ၊ပြည်ရွာ ရဟန်း ရှင်၊ လူတည်းရပ်နိုင်မည်၊နောင်လည်းသည်ကဲ့သို့မထျင့်နှင့်၊ ဖြစ် တားရမည်၊၎င်နည်းတူ၊ နောင်ကိုကျင့်လျှင်၊ ဝေးစွာ ပို့စေ၊ မှတ်မိ အောင် လည်းကွပ်ထားရမည်၊ သုံးကြိမ်ပြုလျှင်၊ဦး လည်းသိမ်းမှ၊ ပြည်ကြီးဝန်ကို ရွက်ဆောင်ခြင်း၌ပြိမ်ရာသည်၊ ။သူ့ရစ်များလျှင်၊ သူ့မိုးများ၊ စုမိုး ခေါ်ပြ၊ ၎င်များလျှင်၊ စစ်သူပုန်ရောက် ချေသည်ဖြစ်၍၊ မင်းတို့ကျင့် ရာထုံး ဟည်း၊ထိုလမ်းအတိုင်းစီရင်ရာ၏။

၂၀။ မောဘမီးတိုက်၍သူ့အား ပါး ယည်လယ်ရာကျူးလောင်သောတရား။

အကြင်သူတယောက်သည်၊ချင့်ပိုင်မြေတောကို၊ရှင်းလင်း စေလို၍အား မီးတိုက်ခန့်၊ထိုမီးကြောင့်၊ ဥယျာဉ်အဟောင်း၊အသစ်သူတပါးဥယျာဉ်ဆက်

18th. *Regarding setting fire to the house of another in a passion.*

In another case; if any one from passion shall set fire to the house of another, let him pay the price of his body, and also make good the loss of the house and all that was destroyed with it; this is, when only the house of the person against whom the anger existed is destroyed. If, on account of this passion, many houses are burned, let the person who set fire to the (first) make good the whole; if he be unable to make good the loss as above, let the wife or husband, children, grand children, parents, or those who live along with him be sold, and let the loss be made good with the price of the whole; and if this be not sufficient, let all those who live along with him, without any exception, suffer the criminal punishment, that all the town and country may know.

19th. *Regarding setting fire to the house of an enemy.*

In another case; when one village or town has a quarrel with another, if any one shall set fire (to the opposite town or village,) and the person who suffered shall accuse him before the chief, let him make good the house burned and other damage done in the village, by loss of property or of life, and let him suffer the severe criminal punishment of rolling in the drum (or cask.) If this be not the nature of the proceeding, but one village having been set on fire shall in turn set fire to the other, the amount of loss or destruction on both sides be inquired into, and let the party who has lost least make restitution to the other: if the loss be equal, let no restitution be made; and as regards the criminal punishment, let it be the severest one, viz. rolling in the drum, or cleaning elephant and horses' dung, and let the inhabitants of both villages be degraded to the dwoon-tsan-da class. In this way, let the king and all chiefs, judges, and heads of towns and villages, decide; it shall not be said the inhabitants of one village were few, and of the other many; the restitution is irrespective of numbers, and the criminal punishment shall be equal; in such case only can priests and people live in the country in peace. They (chiefs) shall also use means to prevent any repetition (of such offences.) If it be repeated, let the perpetrators be banished to a distance, and let them be mutilated that they may afterwards be known. If the offence be repeated a third time, they shall be put to death; then the chiefs who have charge of the country will have quiet.

When drunkards are numerous, thieves are; when thieves are numerous, lawless robbers are; and when they are numerous, it is as bad as war: this being the case, it is the business of the chiefs to prevent it, let them decide and judge as becomes them.

20th. *Regarding setting fire to a garden in burning the jungle.*

If any one in clearing his own portion of the jungle shall set fire to it, and other people's gardens, old or new, their [illegible], their

အသီး၊ အပွင့်ပျက်သမျှအဖိုးတန်ကို၊ တွက်၍ပေးစေ။ ။အရန်းအထား ရှိ၍ ပျက်လျှင်လည်း၊ အစားတည်း လုပ်ပေးစေ၊ စားကောင်းသမျှ၊ အပင် ဥယည်အတွင်းမှာ၊ မီးမလောင်၊ တားသည်စဉ်းစောင်းရန်းကိုလောင်လျှင်၊ ထိုလောင်ရာတွင်သာ၊ အစားလုပ်၍ပေးစေ။ ။မီး မလောင်သမျှမှာ၊ အပြစ်လွတ်စေ။ ။သို့ကားဆိုတုံ၏၊ ကိုယ်အရှင်နှင့် ဥယျာဉ်ကို၊ ကိုယ်အရှင်တိုက်လျှင်၊ သည်သို့ကူရန်ရှိသည်ဟု၊ ထိုဥယည်ရှင်ကိုမီးသားနှင့်ပါ၊ ငါ လည်းကူညီသားပါမည်၊ ပြောဆို၍၊ ကူညီပြုကြရာလောင်လျှင်၊ တဝက်မီး ရှင်က၊ ဥယည်ရှင်ကိုပေးစေ။ ။ထိုကဲ့သို့ မဟုတ်၊ လေပြင်းစွာထာမည်၊ ထိုဥယည်ရှင်က၊ မတိုက်ပါနှင့်၊ ငဥယည်လေအောက်ကဖြစ်ခဲ့သည်၊ ထား ပါလျက်၊ ငါပိုင်သည်က၊ မီးတိုက်သည်ဟု၊ မီးတိုက်၍လောင်ချေသော်ဖွတ် သမျှကို၊ နှစ်ဆတက်ပေးစေ။ ။ထိုဥယည်ဘဏ္ဍာရှင်တို့၊ ကျွဲ၊ နွား၊ မြင်း၊ ဆင်၊ လူထိပါးသေချေသော်၊ ပျောက်သော်လည်း၊ လေပြင်းထာမိုက်၊ လေအောက်ဖြစ်သည်ကိုသိလျက်၊ မီးတိုက်မိ၍မီးလောင်ချေသော်၊ ကျွဲ၊ နွား၊ မြင်းဆင်တို့မှာသေသော်၊ နှစ်ဆတက်၊ ကျိုးသော်၊ အစားထူတည်း၊ မသေ ကျိုး နာသော်ကုမစေ၊ မသေ ရှင်သော်၊ ဆေးကုမလျှင်၊ ကိုယ်ဘိုးတွက်၍ ပေးစေ၊ ဆေးမကုမမ၊ ထိုမီးလောင်အနာနှင့်သေချေသော်၊ ငွေသုံးပိဿာထ ကျိတ်သူနှင့်လျော်စေ။ ။မင်းဒါဏ်အကြီးအမားကင်းလွတ်စေ၊

၂၁။ ဖျားဘစက်ကြောင့်ပြည်ပျက်သောဘရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မင်း။ အမတ် အကြီး၊ ဥက္ကောင်းပြု သောအရပ်ထို့ သည်၊ အကြီးကိုအငယ်။ အငယ်ကိုပပျောက်အောင်၊ မကောင်းသော အဖြစ် ကိုမြစ်တားရမည်၊ ငါတို့သို့မရောက်၊ ချင့်တို့အလိုက်၊ ဖြစ်လေသည်တထား ဟု၊ မေ့လျော့တွေဝေခြင်း၊ ပျော်ပါးခြင်း၊ အရှင်ကိုအားကြီး၊ မနေရာမထွန့် ရာ၊ အနည်းဖြစ်သောရန်သည်အကြီးဖြစ်၍၊ တိုင်းပြည်၊ မြို့ရွာပျက်စီးခြင်း သို့ရောက် သည်ကို၊ ကမ္ဘာအဆက် ဆက်၊ ဘုရားရှင် အဆူဆူ ဟော တော်မူ သောအကြောင်းရှိချေသည်၊ ထိုအထုတ်ပတ္တိကား၊ ရှေးသောအခါ၊ ဗာရ ဏာသီပြည် ၌ ဗြဟ္မဒါတ်မင်းပြု၏။ ထိုမင်း တွင်ပရောဟိတ် ပုဏ္ဏား၊ ထိုမင် ဘက်ညည့်နေ့ဖြစ်သတည်း၊ တနေ့သ၌၊ မြတ်သောနေရာထက်နေ၍ မင်း ပုဏ္ဏားများ ရည် ပြွမ်သော၊ ပေါ့ပေါက်ကို၊ မြူလှ စွာသောပုဆိုး ခြုံ၍၊ ထို အပေါ်တွင်စားကြ လေသတည်း။ မင်းကြီးကိုင်ရာဖျားရည်၊ တမုန့်ညင်းနှံ့ ဘစက်ပုဆိုးပြုအပေါ်သို့ကျသတည်း။ မင်းနှင့်ပုဏ္ဏားမင်းကျသည်တွင်၊ မင်း လည်း ဣ ဖြေ ချုပ်၍။ မသုတ်လေသည်၊ ပုဏ္ဏားလည်း မင်းရှေ့၊ ရင်းတွင်

fruit, flowers, bark, leaves, or any vegetable production that bears a price in the market shall be destroyed by the spreading of the fire, let him pay the value of all property destroyed. If it was surrounded by a fence which is destroyed, let him replace it. If the trees used for food are not burned, but the fence only, let him replace what was consumed; let him be free from fault as regards what is not injured. Nevertheless, it is said, if the owner (of a garden) himself set fire, and give notice to the owner (of the next garden) and ask him to watch the fire, and say he will also assist, and if whilst he is so assisting, the fire shall communicate, let the lighter of the fire pay half the (damage) to the owner of the garden. But if it be not done thus, if the wind be strong, and the owner of the (next) garden say, "do not set fire, my garden is to leeward," and if the man with the fire reply, "I set fire to my own," and thus his (neighbor's garden) is burned, let him restore two fold, all that is destroyed; and if the cattle of the owner of the garden, elephants or men, are caught in the fire and die, whether the person who lighted the fire was warned not to do so, or whether he did so during a high wind, and knowing another person's garden was to leeward, let him restore two fold; if they have their limbs broken, let him replace them; if it be a man, and he does not die, but has a limb broken, or is hurt, let the lighter of the fire minister to him till well, and if he recover and was properly attended to, let the offender pay the price of his body; if he do not minister to him, and the man die in consequence of the burn, let the offender make restitution in three viss of silver, the price of ten men; let him be free from the severe criminal punishment.

214 *Regarding a case where a kingdom was destroyed by a drop of honey.*

Oh excellent king! kings, ministers, and the heads of the people must instruct and warn them that great offences may be diminished, and small offences extinguished: they shall not say "oh, the case has not come before me, the people please themselves," and thus be negligent and only enjoy themselves; for, throughout the whole succession of worlds, every Para has declared that cities and kingdoms are destroyed by enemies who, originally insignificant, have in the process of time become powerful. As an illustration,—in former times, in Benares, when Brahmadat was king, he had a bramin prophet whom he consulted by day and by night. One day, seated on an exalted place, the king and the bramin were eating parched corn mixed with honey on a beautiful white cloth; as the king was helping himself, a drop of honey, as large as a mustard seed, fell on the cloth; the king and the bramin both saw it; the king, maintaining his dignity, did not wipe it up, and the bramin, it being more immediately

ဖြစ်၍လက်နှင့်မသန့်၊မသုတ်ဝန့်နေလျှင်၊ ထိုပျားရည်စက်ကို၊ ယင်ခုတ်၍၊ ယင်ကိုနှစ်ပါးမနှင့်၊ ထိုတွင်ပနှုကူး ခတ်၍၊ ယင်ကိုမျိုမ၏၊ဒုင်တွင် မြင်လျှက်နှစ်ဦးမနှင့်၊ထိုနောက်အိမ်မြှောင်ခုတ်၍၊ယင်နှင့်၊ပင့်ကူကိုမျိုမ၏၊ထိုစည်နှစ်ဦးမနှင့်၊ ထိုနောက်၊ကြွက်က၊အိမ်မြှောင်ကိုလာ၏၊ ဒုင်ကိုပင်မြင် လျှက်၊နှစ်ဦးမနှင့်ကျ၊ထိုနောက်၊ကြောင်၊ကြွက်ကို၊ ခုတ်၍မျိုလေ၏၊ထိုတွင်ခွေး၊ကိုက်၏၊ ခွေးရှင်နှင့်၊ ကြောင်ရှင်အခြင်း များကြသည်၊ ထိုတွင်လည်းပြေအောင်၊ မင်းနှင့်၊ပုဏ္ဏားမစီရင်၊ အမှတ်တမဲ့ ပျော်ပါး၍၊ စားချင်နှင့်နေ ကြ လေ၏၊ ခွေးရှင်က၊ မင်းသားကိုခေါ်သည်၊ အခြွေ အရန်၊ ဆည်းဘူးကြ၍၊ ကြောင်ရှင်ကလည်း၊ မင်းသားကိုခေါ်သည်၊ အခြွေအရန်ဆည်း ဘူးကြ၍၊ နှစ်ဦးသားအားရန် ကြီးကြရာတွင်၊ သတ်ရိုက် ကြသ တည်း၊ ထိုတွင်မှ၊ မင်းနှင့်ပုဏ္ဏားသေနာပတိတို့၊ ဖျံဆိုသော်လည်း မတတ် နိုင် ရှိသည်အားဆည်းကြ၍ကိုက်ရာတွင်၊မင်းနှင့်ပုဏ္ဏား၊သဒ္ဓေးသူကြွယ်၊ဆင်းရဲသားတို့မှစ၍၊ပျက်စီးသောပျောက် ခြင်း သို့ရောက်ကြသည်၊ ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ ဗာရာဏသီပြည်ပျယ်စီးကြောင်းကိုထင်ရှားစွာ၊ ပျားတစက်ကြောင့်၊ ပြည်ပျက်ခြင်း ဖြစ်သတည်းဟု၊ဘုရားအဆူဆူ၊ကမ္ဘာအဆက်ဆက်က၊စကားကိုမဟာသမတမင်းကြီးတို့အား၊ မြဟ္မာမင်း၏သားရင်း ဖြစ်သော၊မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

ဤအခန်းကား၊ မနူအကျယ်ပန့်ရသ တဆယ်လေးတွင်၊ ဆင်၊မြင်း၊ရဲ၊နွား၊ဆိပ်၊ဝက်၊ကြက်၊ဝမ်ပဲ၊ လူမသေတန်၊မကျိုးတန်၊ သေကျိုး၍ပျော်ရသောတရားကစ၍၊ဥပဓာအပြားကိုဆိုသည်၊အဆုံးကား၊ပျားတစက်ကြောင့်ပြည်ပျက်သည်တိုင်အောင်တည်း၊

before the king, would not venture to stretch out his arm to do so; a fly came and ate it; but neither would move to drive it away; then a spider came and swallowed the fly; still, though they saw this, neither would drive it away; and after this a lizard seized and swallowed the spider; and even then neither drove it away; next a rat came and swallowed the lizard; still, though both saw it, neither would interfere; then a cat came and ate up the rat; then a dog attacked the cat, and the owner of the cat and dog quarrelled, and still the king and the bramin did not interfere to put a stop to it, but continued thoughtlessly to enjoy themselves. The owner of the dog went to one of the princes, and the owner of the cat to another, and when both had collected a strong party, they came to blows, and then, though the king and the bramin and the ministers tried to quiet the disturbance, they could not, and the strength of the parties increasing, the king, the bramin, the wealthy, and the poor were killed and destroyed, and thus the kingdom of Benares came to an end, as is well known, all through a single drop of honey. Thus, the words of the gods of the succession of worlds, Menoo the recluse, the son of the king of Bymahs, revealed to the great king Maha Thamadah.

In this fourteenth volume of the great work of Menoo is laid down the law of restitution to be made when elephants, horses, cattle, buffaloes, goats, pigs, fowls, ducks, or men are unlawfully killed, or have their limbs broken; also, the different oopazas, to the end, where it is related how the destruction of a country resulted from a single drop of honey.

Here ends the fourteenth and last volume of the great work of Menoo.

END.